

પરોપકારાય સત્તામ્ વિમૂનયઃ

પન્નપ્રતિક્રમણાદિ સૂત્રાણિ

સંસ્કૃત અવચૂરિ, શબ્દાર્થ, ભાવાર્થ, પુટનોટ,
હેતુ અને ઉપયોગી વિષયો સહિત

સ્વધર્મી ભાઈઓ ખેડેનોને લણુવા નિમિત્તે
શ્રી આરગનિવાસી શા ખાલારામ રૂગનાથ
તથા શ્રી એલગામનિવાસી શા સવચંદ
જેચંદ તરફથી ભેટ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા
શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ તરફથી
વેણીચંદ સુરચંદ શાહ-મહેસાણા

વીર સવત્ ૨૪૪૧ સને ૧૯૧૫ નિકમ સવત્ ૧૯૭૧.

અમદાવાદ

શ્રી સત્યનિબંધ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા સાકલચંદ દરિવાલે છાપ્યું

દિમત-પાઠન પાઠન.

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૨૦૦૦

અવિહિકયા વરમકયં, ઉસ્સુઅવયણં વયંતિ સવ્વણ્ણુ ।

પાયચ્છિત્તં જમ્હા, અકણ ગુરુઅં કણ લહુઅં ॥ ૧ ॥

જહા વિસં કુઠ્ઠગયં, મંતમૂઠ્ઠવિસારયા ।

વિજ્ઞા હણંતિ મંતેહિં, તો તં હવઈ નિવ્વિસં ॥ ૨ ॥

एवं अट्टविहं कम्पं, रागदोससमज्जिअं ।

આલોઅંતો અ નિંદંતો, સ્વિપ્પં હણઈ સુસાવઓ ॥ ૩ ॥

અર્થ—“ અવિધિએ કરવા કરતાં નહિં કરવું એ શ્રેષ્ઠ,”

એ વચનને સર્વજ્ઞા ઉત્સૂત્ર વચન કહે છે, કારણકે નહિ કરનારને ગુરૂપ્રાયશ્ચિત્ત અને અવિધિએ કરનારને લઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત છે. ૧

મંત્ર મૂળના વિશારદ વૈદ્ય શરીરવ્યાપ્ત વિષને મંત્રાએ કરીને હણે છે; ત્યારે તે શરીર નિર્વિષ થાય છે. ૨

એજ પ્રમાણે ગુરૂની સમીપે પોતાના પાપ પ્રકાશતો વળી આત્મસાગે નિંદતો એવો ભલો શ્રાવક, રાગદ્વેષથી બાંધેલા એવા આઠે પ્રકારના કર્મને શીઘ્ર હણે છે. ૩

યદ્યપિ વિષાર્ત પુરૂષ મણિ મંત્રાક્ષર ઔષધિના પ્રભાવ બાણુતો નથી તોપણ તેનો પ્રભાવ અચિંત્ય છે તેથી તેનું વિષ ઉતરે છે, તેજ પ્રમાણે પ્રતિક્રમણ સૂત્રોના શબ્દોનો પણ અચિંત્ય મહિમા છે તેથી તેના અક્ષરના શ્રવણમાત્રથી પણ લાભ થાય છે.

પ્રસ્તાવના

ઉગતી વયના પણ અધિકારી બાળકોને અને સૂત્ર ક્રિયા ઉલ્લંઘનની રૂચી ધરાવનારા છાત્રોને આશરુ અને ક્રિયાકાંડના મૂળ સૂત્રો વિધિ, હેતુ અને અર્થના સ્ફુટ સોમ નાત્યજ શીખવાય તો ધર્મક્રિયાનો મૂળ હેતુ જળવાઈ રહે અને તેના પ્રભુતાના ઉચ્ચ આશય, વિચારદ્રષ્ટિ અને સમાનભાવના અનુપમ ઉદ્દેશો સમન્વય અને તેની સફળતા થાય

ઘણેખરે ઠંકાણે પ્રાયઃ આ અમુલ્ય ક્રિયાઓ માત્ર ગતાનુગતિકપણે, શુષ્કભાવે અને માત્ર શુદ્ધાશુદ્ધ ઉચ્ચારમા અમુક ટાઇમે ગગઢાવી જઈ તે ક્રિયાની સાર્થકતા માનવામા આવે છે અને તેના અતિ ઉચ્ચ ઉદ્દેશની સફળતા એટલામાજ પૂર્ણ થયેલી મનાય છે. એ ખામીને અટકાવવાને ખાતર અને વિજ્ઞતિય ધર્મભાવનાથી સેજસેજ થઈ ગયેલા જનસમાજના ઉઠા હૃદયોમા વધતી જતી નારિતકતા અટકાવી તેને સ્થાને નિત્ય ક્રિયાના સૂત્રો અને તેનું તાત્વિક હાદ સમન્વવી, તેનું વાસ્તવિક મૂલ્ય અને જરૂરીયાત દ્રઢાવવા માટે આ માર્ગે અમા ત પ્રયત્નને જુદા જુદા રૂપમા આગળ વધારવાને અમે ચત્નવાન થયા છીએ

આ વિષયને લગતા અનેક આકારવાળા અને જમાનાને અનુકૂળ થઈ પડે તેવા અનેક ગ્રન્થો અમારા તરફથી ખુદાર પાડવામાં આવ્યા છે તે સઘળાનો વધુ ને વધુ આદર થતો નાણી અમારા પ્રયત્નની સફળતામા અમને સંતોષ થયો છે પરંતુ બિચારા માત્ર પાશ્ચિમાત્ય વાસના અને સંસ્કારમાજ યોગાઈ વૃદ્ધિ પામેલા સેજવાળા જૈનાભાસો આવા ક્રિયાકાંડના પુરતકો લાણી

અને તેના પ્રસિદ્ધ કરનારાઓ લાણી અનેક પ્રકારના અભિપ્રાયો
 બાંધી તેમને 'જુના વિચારના અને સુધારાથી વેગળા રહેલા' મા-
 નવા જેવી ભૂલ કરે છે, અમને તેમની દયા ઉપજે છે. જેઓ
 માત્ર પરલાષા કે જુદા જુદા ધર્મના ખંડ ખંડ ભાગને જેમ તેમ
 જાણીને પોતાને સુધારક પંક્તિમાં હોવાનો દાવો કરે છે તેવા
 અધુરાઓજ ખરી રીતે ખરી ધર્મભાવનાથી બેનસીબ રહે છે.
 જેના પ્રણેતા શ્રીમન્ મહાવીરદેવ મહાન્ સમર્થ અને સંપૂર્ણ
 જ્ઞાની નર હતા, તેમનાં કથેલાં આચાર અને ક્રિયા વગેરેના
 ફરમાનો ભલે સાધારણ બુદ્ધિના મગજને ઓછી કિમ્મતના લાગે,
 પણ વાસ્તવિક રીતે તેઓશ્રીના પ્રત્યેક શબ્દ, ઉપદેશ અને
 આદેશ પ્રાણીમાત્રના હિતને સાધવાને માટે સર્વશે અમોઘ છે,
 એ અમને તો નિર્વિવાદ સિદ્ધ થયું છે અને તેથીજ અમો આ-
 બાબતની જરૂરીયાતને યથાશક્તિ પૂર્ણ કરવા અમારી ધારણામાં
 આગળ વધીએ છીએ. સંસ્કૃત ભાષાના શરૂઆતના અભ્યાસીઓને
 અને અન્ય જ્ઞાસુઓને પણ ઉપયોગી થઈ પડે તે માટે અ-
 મોએ વિદ્વાન્ અને શાસ્ત્રજ્ઞ મુનિ મહારાજઓને વિનંતિ કરી
 પ્રતિક્રમણના મૂલ સૂત્રની અવચૂરિ પૂર્વાચાર્યકૃત અવચૂરિના
 આધારે તૈયાર કરાવી છે. અભ્યાસીઓને સરળતા ખાતર અમે
 મૂળ સૂત્રના નીચે શુજરાતી અર્થ અને ઉપર સંસ્કૃત છાયા
 (અવચૂરિ) ગોઠવી છે, જેથી પદેપદના અર્થનું સ્પષ્ટભાન થઈ
 શકે એમ છે. અવચૂરિને લીધે વિભક્તિની સ્પષ્ટ સમજ થવાથી
 શીખેલ અર્થ લાંબો વખત યાદ રહી શકે છે. શબ્દાર્થ જાણીને
 ભાવાર્થ જાણવાની આવશ્યકતા હોવાથી ગાથા દીઠ અર્થ દાખલ
 કરેલ છે અને વિશેષ સમજને ખાતર કુટનોટમાં અનેક ઉપ-

ચોગી બાળતો દાખલ કરેલ છે એકદરે આ પુસ્તક પ્રત્યેક જૈનશાળાઓ, જૈન કન્યાશાળાઓ અને જૈન હાઈસ્કૂલોમા પદ્ધતિપૂર્વક શીખવવાને બહુ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. માટે તેનો છુટથી સર્વ લાભ લઈ શકે તેવા હેતુથી ચોગ્ય છતાં સુ-ઓને વિના મૂલ્યે કે અદ્વપ મૂલ્યે આપવાના અમારા સાહિત્ય પ્રસિદ્ધિના ઉદ્દેશની સિદ્ધિ અર્થે અમેઓ આ ગ્રંથ અમારી ગ્રંથ માળાના ૨૯ મા મણકા તરિકે ખૂદાર પાડ્યો છે.

પ્રતિક્રમણના સૂત્રોનો યથાર્થ અર્થ સમજવા સાથે તેનો હેતુ-રહસ્ય સમજવામા આવે અને તે પ્રમાણે ક્રિયા કરવામાં આવે તો ઉત્તમ ભાવ ઉત્પન્ન થવાથી તદ્દ્યેતુ અથવા અમૃત ક્રિયા સાધ્યને પ્રાપ્ત કરી આપે, તે માટે અમે આરભમાજ દરેક ક્રિયાઓના હેતુ આપીએ છીએ; તે પ્રમાણે ભવ્યજીવો વર્તન રાખશે તો અમારો પ્રયાસ ઘણે અશે સફળ થયેલો જણાશે.

આ ગ્રંથમા બાળકોના મગજમા ઉતરી શકે તેવી સરળ અને જમાનાને અનુમરતી ભાષામા સમજીને મુખપાઠ કરી શકાય તેટલાજ સંક્ષિપ્ત અર્થ લખવામા આવેલ છે.

આ ગ્રંથમા શરૂઆતમા દેવસિદ્ધ પ્રતિક્રમણના સૂત્રો સાર્થ અવચૂરી સાથે આપેલ છે પછી મામાયિક લેવા પારવાનો વિધિ અને પ્રતિક્રમણ વિધિ આપેલ છે તે પછી પાત્રિકાદિ પ્રતિક્રમણના સૂત્રો અને નવ રમરણ ગ્રાંથ અવચૂરી આવે આપેલ છે, તે પછી પરચખાણ, પખખીખામણ, ચૈત્યવ-દનો, સ્તુતિઓ, સજ્જાઓ, ચોમહવિધિ, અને પ્રતિક્રમણ વિધિ વગેરે આપેલ છે, ત્યારપછી પ્રતિક્રમણને વિશેષ ઉપયોગી બા-બતો જેવી કે ૧ મુદ્રા, ૨ સ્થાપના, ૩ મુદ્રપત્તિ પ્રતિલેખના, ૪ સત્તર પ્રમાર્જના, ૫ વાદળાના ૨૫ આવક્રમક, ૬ વદનશી

ઉપજતા છ ગ્રુણ, ૭ ધરિયાવહિના અઢાર લાખ ચોવીશ હજાર
એકસો વીશ લાંગા, ૮ પ્રતિક્રમણનો કાળ, ૯ પ્રતિક્રમણના આઠ
પર્યાયો, ૧૦ આવશ્યકપદે આચાર વિશુદ્ધિ, ૧૧ પ્રતિક્રમણને
વિષે ક્રિયા કર્મ અને કર્તા, ૧૨ સ્વપ્રતિક્રમણ મંદ સ્વરે કરવું,
૧૩ પ્રતિક્રમણના સૂત્રાનું દરેક જણે મનન કરવું, ૧૪ કાયોત્સ-
ર્ગની દૃષ્ટિ, ૧૫ પ્રતિક્રમણમાં દૃષ્ટિ કેમ રાખવી, ૧૬ પ્રતિક્રમણની
ક્રિયા કેવા આસને કરવી, ૧૭ ચાર પ્રકારના અવગ્રહ, ૧૮ સુ-
હુપત્તિ વગેરેનું પ્રમાણ, ૧૯ પ્રતિક્રમણ કેવા અધ્યવસાયે કરવું,
૨૦ તમસ્કાયની વૃદ્ધિ, ૨૧ છ નિમિત્ત, ૨૨ “અત્તારિ અહૃદસ દોય”
એ ગાથાના લિપ્ત લિપ્ત અર્થો, ૨૩ ચાર પ્રકારના પાપકર્મો, ૨૪
છીંક સંખંધી વિચાર, ૨૫ ચરણસિત્તરિ, ૨૬ કરણસિત્તરિ, ૨૭
અઢાર હજાર શીલાંગ રથના લેહની સમજ અને તેનું કોષ્ટક;
એમ ૨૭ બાબતોનું સ્પુટ રીતે વર્ણન કરેલ છે.

તે પછી આવશ્યક સૂત્રમાંથી ઉદ્ધરીને મુનિમહારાજ શ્રીકર્પુ-
રવિજયજીએ લખેલ આવશ્યકના સૂત્રો ન્યુનાધિક બોલવાથી કેવો
અનર્થ થાય છે તેના (દ્રવ્ય આવશ્યકના) પ્રસિદ્ધ દૃષ્ટાંતો અને
ભાવ આવશ્યકનું વર્ણન દાખલ કરેલ છે. તે ઉપર ખાસ ધ્યાન
દેવા જરૂર છે.

આશા છે કે ભવ્ય સર્વો આ ગ્રંથનો યથાવિધે લાભ લઈ
યોજકનો પ્રયાસ સફળ કરશે.

આ ગ્રંથની સામાયિક સૂત્ર પર્યંતની સંસ્કૃત અવચૂરિ એક
વિદ્વાન મુનિવર્યે લખી આપેલ છે. સંપૂર્ણ અવચૂરી પન્યાસજી
શ્રીમદ્ આનન્દસાગરજીએ તપાસીને સુધારી આપી છે, મુનિ-
મહારાજ શ્રીમન કર્પૂરવિજયજીએ આવશ્યકના દ્રષ્ટાંતો લખી

આપ્યા છે અને શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ મુક્તશીટ જોવામા સહાય આપી છે તથા અન્ય જે મુનવર્યે અને શ્રાદ્ધવર્યોએ પ્રેસકોપી અને મુક્ત તપાસવામા સહાય આપી છે, તે સર્વ સાહેબોનો અત કરણથી આભાર માનવામા આવે છે

આ અથમા જે કુટ નોટ લખવામા આવેલ છે તે ઘણી-ખરી વૃદ્ધાવૃત્તિ, સમસ્તમરણુ ટીકા, અનિતશાંતિ માટી ટીકા અને મન્હજિણાણુ ટીકા આદિના આધારે લખેલ છે, માટે વિશેષાર્થીઓએ તે ગ્રંથો જોવા.

આ અથમા જે જે ઉત્તમ યોજના થઇ છે તે તે ઉપરોક્ત સહાયક મહાત્માઓને આભારી છે. અને જે જે ખૂલો રહી હશે તે અમારા મતિમંદતા આદિ દોષને લીધે સમજવી

આ અથમા મતિમાઘાદિ કારણે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ લખાણુ થયું હોય તેનો ત્રિવિધ મિથ્યા દુષ્કૃત દઇને પ્રાતે દ્રવ્યની સહાય આપનારા સદ્ગૃહસ્થોનો અત કરણથી આભાર માની વિરમીએછીએ.

મસિદ્ધ કર્તા.

शुद्धिपत्रक.

”	”	शातये	शांतये
१४६	१७	नक्तिमता	नक्तिमतां
१७८	१	हंसासा०	हंसांसा०
१९८	१४	पक्षापराधे	प्रज्ञापराधे
२१३	६	पक्कान	पक्कान्न
२५५	२	दूरपरिच्छिद	दूरपरिच्छिद
२७४	१७	सत्तधर	सत्तधरं
३२७	१०	यत्र	यत्र
३२८	१४	सर्थ	सूय
४१९	ए	शाति-	शांति-
४४४	३	श्राद्ध०	न श्राद्ध०
४४७	१८	मङ्गलक	मङ्गलैक
४७३	७	गात्रम	गात्रम
४८६	३	प्रधानेरे	प्रधानेरे
४८८	१५	यद्रप्रल	यद्रप्रल
४८८	२३	गृहे	गृहे
५०६	२	त्य	त्या
५२०	१२	भति	भ्रीति
५२८	११	भयक	भयक

પ્રતિક્રિયાના સામાન્ય હેતુઓ.

(દેવસિ પ્રતિક્રિયા હેતુ.)

પ્રથમ સામાયિક લેવું જોઈએ. “ સમ ” એટલે સમતા તેનો “ આય ” એટલે લાભ છે જેને વિષે તે “ સામાયિક ” કહેવાય. ધર્મનું મૂળ આજ્ઞા છે તેથી દરેક ક્રિયા ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક તેમની સમીપે કરીએ, જેમ જિનને વિરહે જિનપ્રતિમાનું પૂજન વંદન ક્ષણદાયી થાય છે તેમ તેમને (ગુરૂ મહારાજને) વિરહે સ્થાપનાઆચાર્યની સમક્ષ આજ્ઞાપૂર્વક ક્રિયાઓ કરવી સફળ થાય છે. ગુરૂસ્થાપના ન હોય તો (થોડા કાળ માટે) પુસ્તક અથવા નવકારવાળીની સ્થાપના સ્થાપીએ, તે સ્થાપવા માટે જમણો હાથ અવળો સ્થાપના સન્મુખ રાખીએ. આમ કરવાનું કારણ સ્થાપનામાં આચાર્યના ગુણોનું આદ્વાન કરવું તે છે. કારણકે આદ્વાન મુદ્રાની આકૃતિ તેવી છે. પછી “ નવકાર તથા પંચિંદિઅ ” કહેવા. “ નવકાર ” મહા મંગળ રૂપ છે અને “ પંચિંદિઅ ” માં આચાર્યના છત્રીશ ગુણોનું વર્ણન છે. તેનું આરોપણ સ્થાપનામાં કરવાનું છે એ હેતુ છે. પછી “ ખમાસમણ ” દેવું તે ગુરૂના વિનય અર્થે છે. પછી “ ઇરિયા વહિય ” પ્રતિક્રિયા સંબંધી આદેશ માગવો, કેમકે આજ્ઞા એ ધર્મનું આરાધન છે. એમ આદેશ સંબંધી સર્વત્ર સમજવું. પછી “ ઇરિયાવહિય ” પરિક્રિયા. તેનું કારણ એ કે તેની અંદર

૧ નવકારથી પંચપરમોક્ષની અને પંચિંદિઅથી ગુરૂની એમ બંને સ્થાપના એકી સાથે સ્થપાય છે કેમકે દેવવંદન સ્તવનાદિ વખતે પહેલી અને અન્ય સ્થાને બીજી ઉપયોગી છે. ૨ અક્ષાદિરૂપ યાવતકથિક સ્થાપના.

પાપનું આલોચનું થાય છે પછી “ તસ્મ ઉત્તરી ” કહેવી તે ઇરિયાવહિ પડિશ્લમતા અશુદ્ધ રહેલાં જોવા પાપની વિશુદ્ધિને અર્થે છે. પાપની વિશુદ્ધિ થવાથી સંવરક્રિયાઓ વિશેષ ફળી-બૂત થાય છે પછી શેષ પાપને ટાળવા અર્થે કાર્યોત્સર્ગ કરવો, તેના રક્ષણાર્થે ક્ષેત્રને વાડ હોય તેની પેઠે આગાર (છૂટ) રાખવાની જરૂર છે તે માટે “ અન્નચય૦ ” કહેવું પછી એક “ લોગસ્સ ” નો કાઉન્સલ કરવો, તેનો હેતુ એ છે કે તેથી પ્રભુના નામોનું સ્મરણ-ધ્યાન થાય છે તે કાઉન્સલનું માન પચ્ચીશ શ્વાસોશ્વાસનું કહ્યું છે તેથી “ ચહેસુ નિમ્મલયરા ” સૂધી પચ્ચીશ પદ થાય છે, તે એકેક પદે એકેક શ્વાસોશ્વાસ ગણતા ત્યાં સુધી કાઉન્સલ કરવો જોઈએ “ લોગસ્સ ” ન આવડે તો ચાર “ નવકાર ” ગણવા, જો કે તેથી તો ખત્રીશ શ્વાસોશ્વાસ થાય છે, પણ “ લોગસ્સ ” નથી આવડતો તેથી “ નવકાર ” થી ન છૂટકે-અપવાદરૂપે કામ ચલાવવું પડે છે પછી પ્રગટ “ લોગસ્સ ” કહેવો, તેનું કારણ એ કે સામાયિક લેવા પૂર્વે દેવવદન કરવું જોઈએ, તે સામાન્યતઃ “ લોગસ્સ ” ના પાઠથી થઈ જાય છે પછી “ ખમાસમણ ” હઈ મુહપત્તિ પડિલેહવાનો આદેશ માગી મુહપત્તિ પડિલેહવી, તેનું કારણ એ છે કે આગળ ખમાસમણ પૂર્વક આદેશો માગવાના છે, તે ખમાસમણ દેતાં પાંચે અંગ (જે હાથ, જે હીચણ, મસ્તક) લેવા થાય ત્યાં જીવહિંસાનો સભવ છે, તેથી તેમા કોઈ જીવ રહેલ હોય તે પડિલેહવુંથી દૂર થાય, પછી જે “ ખમાસમણ ” પૂર્વક “ સામાયિક સદિસાવુ ” અને “ સામાયિક કાઉ ” જોવા જે આદેશો માગવાના છે. પહેલાથી સામાયિક લેવા સંબંધી આદેશ (આરા)

મંગાય છે, ને બીજાથી સામાયિકમાં સ્થિર થવા સંબંધી આદેશ મંગાય છે. પછી એક “નવકાર” ગણી ગુરૂ પાસે સામાયિક દંડક ઉચ્ચરવા સંબંધી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અત્ર ગુરૂ નહોય તો સામાયિક લીધેલા કે લેતા જ્ઞાનવૃદ્ધ શ્રાવક પાસે તે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અને તે “કરમિ લાંતે” ઉચ્ચરાવે છે, આ પ્રાર્થના ગુરૂના વિનયાર્થે છે. ગુરૂને અભાવે જે વડીલ શ્રાવક હોય તેની પાસે સૂત્રો બોલવા સંબંધી આદેશો માગવા, તેના પાયા પછી કાઉસ્સગ્ગ પારવો, સર્વ આદેશો તેમનેજ માગવા દેવા, અને બીજાઓએ તેમની નિશ્રાએ વર્તવું, ઇત્યાદિ વિનયકરણી કરવી જરૂરની છે. જિનાજ્ઞા એવીજ છે, માટે તેનો ઉપયોગ પૂર્વક ખપ કરવો. પછી ચાર ખમાસમણ દેવાપૂર્વક ચાર આદેશો માગવામાં આવે છે. તેમાં “બેસણે સંહિસાવું” એ બેસવાની રજા માગવા સંબંધી છે, અત્ર ઉભો હોય તેજ બેસવાની આજ્ઞા માગે તેથી સામાયિક ઉભા ઉભા લેવું એમ સૂચવાય છે; બેઠેલા બેસવાની આજ્ઞા માગે તે જેમ હાસ્યપાત્ર થાય છે તેમ અત્ર પણ સમજવું. પછી “બેસણે ઠાઉ” એટલે બેસું છું. એજ પ્રકારે “સજ્જાય સંહિસાવું” એટલે સ્વાધ્યાય કરવાની આજ્ઞા આપો અને “સજ્જાય કડ” એટલે સ્વાધ્યાય (પઠન પાઠન)માં પ્રવર્તું છું. પછી મંગલિકે અર્થે ત્રણ નવકાર ગણવા. અહીંથી દેવસિ પ્રતિક્રમણનો આરંભ થાય છે. પ્રથમ પરચખખાણ લેવા માટે ગુરૂના વિનયાર્થે વાંદણા દેવામાં આવે છે, તેની પહેલાં ખમાસમણ દેવાપૂર્વક મુહુપત્તિ પડિલેહવી. આ ખમાસમણ દેવાનો અધિકાર શ્રીસેનપ્રશ્નમાં છે. મુહુપત્તિ પડિલેહી, વાંદણા દઈ,

પરચખખાણુ લઈ, ખમાસમણુ દઈ “ચૈત્યવંદન” દરણુ, તે કરતી વખતે જાનને દીંચણુ^૧ ભૂમિપર સ્થાપીને યોગમુદ્રાએ બેસણુ પછી જ કિચિ કહેણુ. ચૈત્યવંદન અને જ કિચિથી જિનતણુ સ્મરણુ તથા વંદન થાય છે હજીકેઈ શુભકાર્યના આરંભમા દેવવંદન કરણુ^૨ જોઈએ, એ હેતુથી અત્ર પણુ ચાર સ્તુતિએ દેવવંદન કરવામા આવે છે પહેલી સ્તુતિથી અમુક અરિહંતણુ આરાધન, બીજીથી સર્વ અરિહંતણુ આરાધન, ત્રીજીથી શ્રુતજ્ઞાનણુ આગધન અને ચોથીથી ધર્મકાર્યમા નડતા વિઘ્નેને દૂર કરનારા શાસન દેવતાણુ સ્મરણુ થાય છે. આ દેવવંદનમા ખાર અધિકાર આવે છે, તે લખીએ છીએ—“ નમુચ્છુણુ થી જાઅલયાણુ ” સુધી પહેલો અધિકાર ગણાય છે, તેથી સમવસરણુમાં વિરાજત ભાવઅરિહંત ભગવાનની વંદના થાય છે નમુચ્છુણુ ની છેલ્લી ગાથાથી દ્રવ્યજિનને વંદના થાય છે અનાગતકાળે થનારા તીર્થંકરો જેમના જીવો અત્યારે દેવલોક વિગેરેમા છે તે, તેમજ સિદ્ધ સ્થાનમા ગયેલા તીર્થંકરો પણ દ્રવ્યજિન કહેવાય છે એ બીજો અધિકાર “ અરિહંત એઈઆણુ ” થી ત્રીજો અધિકાર ગણાય છે, અને તેથી એક ચૈત્યના સ્થાપનાજિન (પ્રતિમા) ને વંદન થાય છે “લોગસ્સ” એ ચોથો અધિકાર છે, તેથી નામજિનને (જિનેશ્વરના નામોત્કર્ષનરૂપ) વંદના થાય છે “ સંવલોએ અરિહંત એઈઆણુ ” થી ત્રણુ ભુવનના સ્થાપનાજિનને વંદન થાય છે એ પાચમો અધિકાર “ પુજખરવરદીથી ” વિહરમાન જિન (વિચરતા જિન શ્રી સીમંધરાદિ) ને વંદન

૧ ડાબો દીંચણુ ઉભો રાખી ચૈત્યવંદન કરવામા નડતા અને જમણો દીંચણુ ઉભો રાખી વદિતુ બોલવામાં વીરાસન બતાવવામા આવે છે

થાય છે એ છઠ્ઠો અધિકાર. “ તમતિમિરપડલ ” ઇત્યાદિ ત્રણ
 ગાથાથી શ્રુતજ્ઞાનને વંદન થાય છે એ સાતમો અધિકાર. “ સિદ્ધાણું
 બુદ્ધાણું ” થી સર્વ સિદ્ધને વંદન થાય છે; એ આઠમો અધિકાર.
 નવમા અધિકારનાં “ જો દેવાણુવિ દેવો ” ઇત્યાદિ એ ગાથાથી
 તીર્થાધિપ શ્રીવીરસ્વામિની સ્તુતિ થાય છે. દશમે અધિકારે
 “ ઉજ્જિન્તસેલસિહરે ” એ ગાથાથી રૈવતાચલમંડન શ્રી નેમિ-
 નાથને વંદન થાય છે. “ ચત્તારિઅઠ્ઠસદોય ” એ ગાથાથી અષ્ટાપદ
 પર્વતને વિષે સ્થાપેલા ચોવીશ જિનને તથા ખીજી અનેક રીતે
 ઉજ્જિનેશ્વરોને વંદન થાય છે, એ અગ્યારમો અધિકાર અને
 દેવલે એટલે ખારમા અધિકારે “ વેઆવચ્ચગરાણું ” ઇત્યાદિ
 પાઠથી સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવતું સ્મરણ થાય છે. એ પ્રકારે ખાર અધિ-
 કારના સ્થાનકો જાણી તે તે સ્થાનકે ચૈત્યવંદન કરનારાઓએ
 ઉપયોગપૂર્વક વંદન કરવાનું લક્ષ્યમાં રાખવું જરૂરનું છે. વળી
 ચાર અમાસમણપૂર્વક ચારને થોભવંદન કરવાનું છે. પહેલા
 અમાસમણથી “ ભગવાનહં ” એ પદવડે અરિહંત ભગવાન
 અથવા ધર્માચાર્ય પણ લેવા એટલે જેનાથી ધર્મ પામ્યા હોયએ
 તેને વંદન કરવું. બાકીના ત્રણ પાઠથી અનુક્રમે આચાર્ય, ઉપા-
 ધ્યાય અને સર્વ સાધુને વંદન થાય છે. અત્ર વળી “ ઇચ્છકારી
 સમસ્તશ્રાવક વંદુ ” એ પાઠથી સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે.
 આ વિધિનો પ્રચાર થોડો હોવાથી તે પ્રમાણે વર્તવા અને અન્યને
 વર્તાવવા ઉપયોગ રાખવો. પછી દેવસિપ્રતિકંભણ ઠાવાનો આદેશ
 માગી જમણે હાથ તથા મરતક ચરવળાપર સ્થાપી “ સન્વસ્સવિ
 દેવસિય ” નો પાઠ કહેવો. અહીં ચરવળા ઉપર હાથ તથા
 મરતક સ્થાપવા તે શુદ્ધનું ચરણસ્પર્શવારૂપ સમજવું, તથા સાથે

પાપ ભારથી નમવાનું થયું એમ પણ સમજવાનું છે “સંવસ્તવિ દેવસિય” થી દિવસના પાપનું સામાન્યપણે આલોચન થાય છે, તે પ્રતિક્રમણનું બીજક સમજવું પછી ઉભા થઈ “કરેમિભ તે” નો પાઠ કહેવો અહિંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે જાણવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કરણી પછી કાઈક સ્ફુટ રીતે પાપની આલોચનારૂપ ‘ઇન્દ્રામિ ઠામિ’ કહેવું, પછી “તરસ ઉત્તરી” આદિ કહી અતિથારની આઠ ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવો. તે કાયોત્સર્ગની અદર પચાચાર સળધી જે દૂષણો લાગ્યા હોય, તે સમકિતની શુદ્ધિ માટે ચલારી કાઢવા, જેથી આગળ પાપને વિશેષ આલોચતી વખત સુગમ પડે પછી “લોગસ્સ” કહેવો એ બીજું આવશ્યક પછી ત્રીજા આવશ્યકની મુહુપત્તિ પડિલેહીને વાદણા બે દેવા (અહીં મુહુપત્તિના ૫૦ બોલ, વાદણાના પચીસ આવશ્યક તથા સત્તર પ્રમાર્જના વિગેરે બાળતો ઉપર ધ્યાન રાખવાનું છે આ સર્વ આજ પુસ્તકના છેવટના ભાગમાં આપેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવું), એ ત્રીજું આવશ્યક અહિંથી આગળ ચાલતા છેક અખુદિયો. ” સુધી પ્રતિક્રમણ નામક ચોથું આવશ્યક જાણવું અહીં શુદ્ધની સમક્ષ પાપ આલોચવું છે તેથી તેમના વિશેષ વિનયાર્થે દ્વાદશાવર્ત વદન કરવું, પછી “જે મે દેવમિયો અધ-આરો કર્યો” તથા “સાત લાખ અને અઠાર પાપસ્થાનક” ને આલોચવા, તે પાપની સામાન્ય આલોચના જાણવી. પછી “સંવસ્તવિ” કહેવું, તે શુદ્ધ આગળ પ્રાયશ્ચિત્ત માગવારૂપ છે અત્ર શુદ્ધ “પડિલ્લમેહ” એટલે ‘પ્રતિક્રમણ કરો’ એમ કહે એ પ્રકારના દશ માહેલા બીજા પ્રાયશ્ચિત્તને ગ્રહણ કરી,

બેસીને મંગળિક અર્થે એક 'નવકાર' ગણે, સમતાની વૃદ્ધિને
 અર્થે "કરેમિલંતે" કહે. વારંવાર કરેમિલંતે કહેવાથી સમતાની
 વિશેષ વૃદ્ધિ થાય છે, જે અતિ આવશ્યક છે. પછી સામાન્ય
 પાપ આલોચનારૂપે " ઇચ્છામિ પરિહમિઈં જો મે દેવસિઓ "
 કહે, પછી " વંદિતુ " કહે તે વિશેષ સ્ફુટપણે પાપની આલો-
 ચનારૂપ છે. જે જે દોષ લાગ્યા હોય તે તે દોષોનું પ્રાયશ્ચિત્ત
 કરવા મહા પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક મહાવૈરાગ્યભાવથી ચિંતન કરવાનું
 છે, જેવા સંકલિષ્ટ અધ્યવસાય પાપ બાંધતી વખતે આવ્યા હોય
 તેવાજ અગર તેથી વધારે વિશુદ્ધ અધ્યવસાય પાપને આલોચતી
 વખતે આવે તો તથાપ્રકારે યથાર્થ રીતે તે પાપનો ક્ષય થઈ
 શકે છે, અન્યથા પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં પણ પાપનો ક્ષય થતો
 નથી. ઉપયોગ વગરની ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાય થાય છે, માટે
 સાવધાનપણે આલોચના કરવા ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. વંદિતુ
 કહેતી વખતે હાથો ઢીંચણ વાળીને જમીન ઉપર સ્થાપવો અને
 તે (હાથો ઢીંચણ) ના તળીયા ઉપર જમણા પગની બાજુના
 પાછળના અધોભાગનો સર્વ ભાર આવે તેમ જમણો પગ
 ઉભો રાખી બેસવું, ખરી રીતે તો આ બે ઢીંચણ જેવી રીતે
 સ્થાપવાના કહ્યા છે તેવીજ રીતે ભૂમિપર ફક્ત બંને પગની
 અંગુલીજ સ્થાપીને ઉભડક બેસવાનું છે, તેમ ન બને તો
 ઉપર મુજબ બેસવું. આવા ઉત્કટ આસનથી ઉપયોગ
 એકાગ્ર થાય છે, અને તેથી અતિચારની ચિંતના બરાબર થાય
 છે. " તસ્મ ધમ્મસ્સં " ગાથાથી ઉભો થઈને શેષ " વંદિતુ "
 બોલે. આ વિધિ ભારને ઉતારીને હળવો થનાર મનુરની પેઠે
 આવક પણ પાપરૂપી ભારથી હળવો થયો એમ સૂચવવા અર્થે

છે. પછી ગુરૂનો અપરાધ - ખમાવવા અર્થે બે વાંદણા પૂર્વક “ અભ્યુદ્ધિયો અભિમતર ” સૂત્રથી અપરાધ ખમાવે પ્રતિક્રમણ કરવાથી પણ બે અશુદ્ધ રહ્યા હોય તેવા ચારિત્રાચારના અતિ-ચારની શુદ્ધિને માટે કાઉત્સગ્ગ કરવાનો છે તેથી પ્રથમ બે વાંદણા દે, અદ્વિતી પાંચમુ આવશ્યક શરૂ થાય છે ચારિત્રા-ચારની વિશુદ્ધિ કષાયની ઉપશાંતિએજ થાય, તેથી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવિરાદિ પ્રત્યે તથા સર્વ જીવ પ્રત્યે કરેલા અપરાધ ખમાવવા માટે “ આચરિય ઉવજ્જાએ ” સૂત્ર બોલે તે પહેલા વદન કરે (બે વાંદણા દે) તેનું કારણ જેમ હરેક ક્રિયા થયે પરમેષ્ઠિને નમસ્કાર કરીને કરવામા આવે છે તેમ ગુરૂ સમીપની સર્વ ક્રિયા ગુરૂના બહુમાનાર્થે વદન કરવા પૂર્વક કરવી તે છે તેમજ આઠ કારણે વાંદણા દેવામા આવે છે તેમાનું કાર્યોત્સર્ગ પણ એક કારણ છે અવગ્રહમાથી પાછો ઓમરતો ઓસગતો “ આચરિય ઉવજ્જાએ ” બોલે, તે જણે પોતે કષાય ચતુષ્ટયથી પાછો નિવર્તનો હોય એમ જતાવે છે પછી સમ તાની વૃદ્ધિ અર્થે “ કરેમિષાતે ” કહી પ્રથમ લખેલા હેતુ પ્રમાણે “ ઇન્દ્રિયામિદામિ, તસ્સ ઉત્તરી ” ઇત્યાદિ કહી બે લોગ-સ્મનો કાઉત્સગ્ગ કરવો તેનું કારણ ચારિત્ર વિનાનું એકલું જ્ઞાન પાગળું છે, ચારિત્ર સહિત જ્ઞાન સફળ થાય છે, ણીજ આચારો કરતા ચારિત્રાચારમા વિશેષ દ્વપણ લાગે છે, તેથી તેની વિશુદ્ધિ માટે પ્રથમ કાર્યોત્સર્ગ કરવો પછી સમ્યગ્જ્ઞાનનું મૂળ દર્શન (શ્રદ્ધા-સમ્યક્ત્વ) છે, તેથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ માટે એક લોગસ્મનો કાઉત્સગ્ગ જ્ઞાનાચારથી પ્રથમ કરવો તેને માટે ચતુ-

વિંશતિ જિનના શુભોત્કર્ષનરૂપ “લોગસ્સં સંવલોચે” ઇત્યાદિ
 કહીને કાઉસગ્ગ કરે. પછી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિને અર્થે “પુખ્ખ-
 નવરદ્દીં સુઅસ્સ લગવચો ” ઇત્યાદિ કહેતો એક લોગસ્સનો
 કાઉસગ્ગ કરે. પછી એ સર્વ આચારના નિરતિચારપણે સમ્યક્
 આચરણથી ઉત્કૃષ્ટ રૂળ પ્રાપ્ત કરનાર સર્વ સિદ્ધાને વંદન કરવારૂપ
 “ સિદ્ધાણુ’ બુદ્ધાણુ’ ” કહે. પછી શ્રુતજ્ઞાનથીજ સર્વ ધર્મનું સ્વરૂપ
 સમજાય છે, તે શ્રુતધર્મની વૃદ્ધિ શ્રુતદેવતાથી થતી હોવાથી
 તેના સ્મરણ અર્થે એક નવકારનો કાયોત્સર્ગ કરી, પારીને “સુઅદેવ-
 ચાની ” સ્તુતિ કહે. સ્વરૂપ પ્રયાસે દેવતા સાધ્ય હોવાથી આઠ
 શ્વાસોશ્વાસ (એક નવકારના આઠ શ્વાસોશ્વાસ થાય છે) નો
 કાયોત્સર્ગ કરવો. તેજ પ્રમાણે જે ક્ષેત્રમાં આપણે રહીએ છીએ
 તે દેવતા અનુકુળ હોય તો આપણું ધર્મકાર્ય નિર્વિઘ્નપણે પરિ-
 પૂર્ણ થાય તેથી તેના સ્મરણાર્થે પણ એક નવકારનો કાઉસગ્ગ
 કરી, પારીને “જસે ખિત્તે સાહુ”ની થાય કહેવી. પછી મંગલાર્થે
 એક નવકાર ગણી, બેસીને મુહપત્તિ પઢિલેહવી, તે હવે પછી
 શુરૂને દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવું છે તેને અર્થે છે. લૌકિકમાં પણ
 રાજા અમુક કાર્ય બતાવે તે કર્યા બાદ પ્રણામ કરીને નિવેદન કરવાનું
 પ્રવર્તન છે, તેમ આ છેલ્લું વંદન સમજવું. પરચખખાણરૂપી છઠું
 આવશ્યક તો પહેલાંજ થઇ ગયું છે તેથી હવે તે કરવાનું નથી.
 પછી છ આવશ્યક સંભારવા, પછી “ ઇચ્છામો અણુસક્કિં ” કહી
 બેસી ઉચ્ચ સ્વરે “ નમો ખમાસમણાણુ’ નમોડ્ડત ” ઇત્યાદિ
 પૂર્વક “ નમોડ્ડતુ વર્ધમાનાય ” ની ત્રણ સ્તુતિ અને “નમુથ્થુણુ’
 તથા સ્તવન ” કહેવા, “ ઇચ્છામો અણુસક્કિં ” એટલે અમે અનુ-

શાસ્ત્રિ-શુરની આજ્ઞા-હિતશિક્ષાને ઇચ્છીએ છીએ,^૧ તે આર
 પ્રમાણ કરવા રૂપ ‘નમો ખમાસમણાણુ’ ઇત્યાદિ પદથી શુર
 તથા પચ પરમેષ્ઠિને નમસ્કાર થાય છે. અને ઉચ્ચ સ્વરે ત્રા
 સ્તુતિ તથા નમુચ્ચુણુ અને સ્તવન કહેવાય છે, તે “પઠાવશ્ય
 નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ થયા” તેનો હર્ષ ઉત્પન્ન થયેલો છે એ સૂચવ
 અર્થે છે “નમોડસ્તુ” તથા રાઈપ્રતિક્રમણમા “વિશાલલોચન
 ને બદલે સ્ત્રી “સ સાર દાવાની” ત્રણ ગાથા કહે, કારણ
 “નમોડસ્તુ, વિશાલ લોચન, નમોડર્હત” એ પૂર્વાતર્ગત છે, તે
 સ્ત્રી ન કહે, એમ કહેલું છે પછી ઉત્કૃષ્ટ કાળે વર્તતા ૧૭
 જિન વાદવા અર્થે વરકનક કહે તથા ચાર ખમાસમણ પૂર્વ
 શુર્વાદિકને વદન કરે, પછી અઢીદ્વીપમા રહેલા સુનિઓના વદ
 અર્થે “અઢ્ઠાઈજેસુ” કહે. દરેક ક્રિયા દેવશુરના વદ
 પૂર્વક શરૂ થાય અને દેવશુરના વંદનપૂર્વક પૂરી થાય, એ
 અર્થે અત્ર ઉદ્દેશે પણ દેવશુરનું વદન કરવામા આવે છે આ દે
 શુર વંદન સુનિને નમોડર્હતથી ચાર ખમાસમણ દેવા સુધી બ
 ણુ અને શ્રાવકને અઢ્ઠાઈજેસુ કહેવા પર્યંત બાણવં. પર
 પ્રથમના “કાઉસગગ” કરતા રહેલ અતિચારને ટાળવા અ
 દેવસિક પ્રાયશ્ચિત્ત વિશોધનાર્થે ચાર લોગસનો કાઉસગગ કાં
 પછી મગળાર્થે પ્રગટ લોગસ કહી બે ખમાસમણ દેવા પૂર્વ
 સંભાવના બે આદેશ માગી, બેસી, એક નવકાર ગણી સંભા
 કહે, ત્રણ આચારની વિશુદ્ધિ અર્થે કાઉસગગો કરવામાં આગ

૧ અઢી શુર મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક મે પ્રતિક્રમણ કર્યું છે એ
 સંભાવના કરવાની મતલબ એ છે કે પ્રતિક્રમણ સંબંધી દ્વેષ બીજા અ
 રથ શુરમહારાજ પાસે માગવાના નથી.

છે અને તપઆચારની વિશુદ્ધિ માટે પરચખ્યાણ કર્યું છે, તેથી વિશુદ્ધિ થઈ ગઈ છે, તથા પ્રતિક્રમણ કરતાં જે વીર્ય દેશવવું પડે તેથી વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે. સત્ત્રાચ દલા ખાદ દુઃખ-ક્ષય કર્મક્ષય નિમિત્તે ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. આ લોગસ્સ પૂરા કહેવા, ખાટી સર્વ કાઉસ્સગ્ગો “ચંદેસુ નિમ્મલયરા” સુધી કરવા. કાઉસ્સગ્ગ કર્યા પછી પારીને મંગળાર્થે એક જણ “લઘુ-શાંતિ” કહે, ખીજા કાયોત્સર્ગમાંજ સંભળે. કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રગટ “લોગસ્સ” કહે. તે પછી ઇરિયાવહિ પ્રતિક્રમે તથા ચઉ-ક્ષસાયથી જયવીયરાય સુધી ચૈત્યવંદન કરી સામાયિક પારવા પ-ર્યંત જે વિધિ છે તે સર્વ કરે. સત્ત્રાચ પછીની વિધિની હકિ-કત મૂળ ગ્રંથમાં નથી. તે વર્તમાન પ્રવૃત્તિને અનુસારે લખી છે. ઇતિ.

રાઈપ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક લઈ “કુસુમિણ” હસુમિણ ઉહુહાવણી રાઈ પાયચિદ્ધત્ત વિસોહણુચ્ચં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ” ઇત્યાદિ કહી ચાર લોગ-સ્સનો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણ એટલે “સાગરવરગંભીરા” પદ સુધી ગણતાં એક લોગસ્સના ૨૭ પદ થાય તેને ચાર ગુણ કરતાં ૧૦૮ પદ થાય છે તેટલો કાયોત્સર્ગ કરવો. અત્ર એ વિશેષ છે કે દુસ્વપ્ન આન્થુ હોય અગર ન આન્થુ હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોશ્વાસ (ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ) નો કાયોત્સર્ગ કરે અને સ્વપ્નમાં સ્ત્રીસેવન થયું હોય તો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસનો કાયોત્સર્ગ કરે પણ પ્રમાદવશાત્ કેવું સ્વપ્ન આન્થુ હતું તેની

૧ રાગાદિમય દુસ્વપ્ન અને દ્વેષાદિમય દુસ્વપ્ન.

સ્મૃતિ ન રહે, તેથી ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુનો કાયોત્સર્ગ કરવાનું પ્રવર્તન છે એ કાયોત્સર્ગથી રાત્રિ સળધી ઘણા પાપ દૂર થાય છે પછી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન દેવગુરૂવંદન પૂર્વક કરવું, માટે પ્રથમ “જગચિંતામણિ” નું ચૈત્યવદન “જયવીરરાય” પર્યંત કરવું. પછી “ભરહેસર”ની સજ્જાય ઉત્તમ પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓના નામ સ્મરણાર્થે કહેવામા આવે છે પછી ગુરૂ મહારાજને સુખસાતા પૂછી રાઈપડિલ્લમણુ ઠાઈને “શકસ્તવ” કહેવાય છે, તે પ્રતિક્રમણુનો આરભ થયો તેની પહેલા દેવવદન કરવા અર્થે છે પ્રથમ ચત્યવદન કર્યું પણ તે આવશ્યક બહારની ક્રિયા છે પછી “કરેમિભાતે” કહે તે પહેલુ આવશ્યક પછી ચારિત્રાચાર, દર્શનાચાર તથા જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ અર્થે અનુક્રમે એક લોગસ્સ, એક લોગસ્સ^૧ તથા આઠ ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવામા આવે છે અન્ન ચારિત્રાચારનો એક લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરવામા આવ્યો અને દૈવસિકમા બે લોગસ્સનો કરવામા આવે છે તેનુ કારણ દિવસ કરતા રાત્રીને વિષે પ્રવૃત્તિ ઓછી હોવાને લીધે પ્રાય અદ્ય દોષ લાગે છે તે છે દોષનુ ચિંતવન ત્રીજા કાયોત્સર્ગમા કરાય છે, અને પહેલા કાયોત્સર્ગમા નહિ તેનુ કારણ એ છે કે પહેલા કાયોત્સર્ગમા નિદ્રાનો ઉદય હોય, તેથી દોષનુ સંભારવુ બરાબર ન થાય માટે ત્રીજામા સંભારવામા આવે છે પહેલા કાઉસગ્ગ પછી “લોગસ્સ” કહેવાય છે, તે બીજું આવશ્યક ત્રીજા આવશ્યકની મુહુપત્તિ પડિલેહીને વાદણુ દેવાય છે, તે ત્રીજું આવશ્યક વાદણુ દીધા પછી ઇચ્છાં રાઈઅ આલોઉં, સાત

૧ રાઈપ્રતિક્રમણુનો કાઉસગ્ગ ૫૦ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુ કહેલો છે તેથી ચારિત્રાચાર અને દર્શનાચારના મળી બે લોગસ્સના કાઉસગ્ગને પાંચમા આવશ્યક તરીકે ગણવુ ઠીક લાગે છે

લાખ, અઠાર પાપ સ્થાનક, વંદિત, અબુલ્કીઓ વગેરે કહેવામાં આવે છે તે સર્વ ચોથા આવશ્યકની ક્રિયા છે, તેના હેતુ દેવસિક પ્રતિક્રિયા પેઠે બાળવા. પછી પ્રથમ ત્રણ આચારોના કાર્યોત્સર્ગથી પણ અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની એકત્ર શુદ્ધચર્યે તપ ચિંતનનો કાર્યોત્સર્ગ કરવાનો છે, તે ન આવડે તો ચોલ નવકારનો કરે એમ પ્રવર્તન છે, પણ ખરી રીતે તો તપનું ચિંતન કરવું બેઠએ. તેની વિધિ આ પ્રમાણે—“ શ્રી વીર ભગવંતે છ માસી તપ કર્યો, હે ચેતન ! તે તું કરી શકીશ ? (અત્ર ઉત્તર મનમાં ચિંતવવો કે) શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી. તો એક ઉપવાસ ચોછા કર ! શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી. તો બે ઉપવાસ ચોછા કર, એમ યાવત્ ૨૯ ઉપવાસ ચોછા કરવા પર્યંત ચિંતવવું અને દરેક વખતે શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી; એમ મનમાં બોલવું. પછી પંચ માસી કર, ચક્રિ માસી કર, ત્રીમાસી કર, દ્વિમાસી કર, માસ સ્પષ્ટ કર, અહીં પણ દરેક વખતે ઉત્તર મનમાં ચિંતવતા જવું. પછી એક દિવસન્યૂન, બેદિવસ ન્યૂન એમ તેર દિવસ ન્યૂન (૧૭ ઉપવાસ) સુધી વિચારવું. પછી ૩૪ ભક્ત (૧૬ ઉપવાસ) કરી શકીશ ? ૩૨ ભક્ત કર, ૩૦ ભક્ત કર, એમ બંને ભક્ત ચોછા કરતાં યાવત્ ચોથ ભક્ત સુધી કહેવું. પછી એક ઉપવાસ કર, આયબિલ કર, નિવિ કર, એકામાલું કર, અવદ્ધ કર, પુરિમદ્ધ કર, સાદ્ધપોરિસિ કર, પોરિસિ કર, નમુદ્ધારસી મુદ્ધિસહિઅ કર, અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી; એમ ચિંતવવું પણ જે તપ કર્યો હોય પણ અત્યારે કરવો ન હોય ત્યાં કહેવું કે શક્તિ છે પણ પ્રણામ નથી, અને છેલ્લે જે તપ કરવો હોય ત્યાં શક્તિ પણ

છે અને પ્રણામ પણ છે એમ કહી કાયોત્સર્ગ પારીને લોગસ્સ કહેવો. પછી છઠ્ઠા આવશ્યકની મુદ્ધપત્તિ પડિલેહીને વાદણા દેવા. પછી તીર્થવંદનાદિક કરી કાયોત્સર્ગમા જે પરચખાણ કરવા ધાર્યું હોય તે અત્ર પ્રગટપણે લેવું, એ છઠું આવશ્યક. પછી વડાવશ્યક પૂરા થયા તેનો હર્ષ થયો તેથી વીરસ્તુતિરૂપ “ વિશાલલોચન ” કહે, પણ મંદસ્વરે કહે કારણકે ઉચ્ચ સ્વરે બોલવાથી હિંસક જીવો ભગી હિ સામાં પ્રવર્તે તો, તેનો કારણિક પોતે થાય આખું રાધપ્રતિક્રમણ મદ સ્વરેજ કરવું જોઈએ. પછી ચાર થોઈએ દેવવંદન કરે, પછી ચાર ખમાસમણ પૂર્વક શુભાદિકને વાદી, “ અઢાઇજેસુ ” કહે. પછી સીમધરસ્વામીનું તથા સિદ્ધાચળજીનું ચત્યવંદન કરે. તે સમાચારી પ્રમાણે તથા સામાન્યકનો જે ઘડી કાળ પૂર્ણ કરવા માટે ભણવું એથી જે ઘડીથી એકા કાળમા ઉઠી શકાય નહીં એમ સૂચન થાય છે. આ પ્રતિક્રમણમા “ જગચિતામણિ ” તથા વિશાલલોચન એમ જે ચત્યવંદનો આવે છે છતાં સીમધર સ્વામી આદિના ચત્યવંદન કરીએ છીએ તે વિશેષ મગણિકને અર્થે સમજવા. તેજ પ્રમાણે સાંજના પ્રતિક્રમણમા “ નમોઽસ્તુ વર્દ્ધમાનાય ” તથા “ ચઉ ક્લસાય ” ચત્યવંદનો આવે છે, છતાં આરંભમા દેવવંદન કરીએ છીએ, તે પણ વિશેષ મગણિકના અર્થે સમજવું. ભગવાનાદિને વાંદા પહેલાં આવક પાંચધમા હોય તો તે “ બહુવેલસ દિસાવું ” તથા “ બહુવેલ કરશુ ” એવા આદેશો માગે, છતાં આવકને તેમ કરવાનું નથી. કયા આવશ્યકથી કયા આચારની શુદ્ધિ થાય છે તે આ પુસ્તકમાં પાછળ લખ્યું છે, ત્યાંથી જોઈ લેવું.

પાખખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણના.

સામાન્ય હેતુઓ.

સૂક્ષ્મ અને ખાદર અતિચારની વિશુદ્ધિ માટે દિવસ અને રાત્રીને છેડે દેવસી અને રાઘ પ્રતિક્રમણ કરવા છતાં, પક્ષ ચતુર્માસ અને સંવત્સરને અંતે પાખખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ વિશેષ પ્રકારે કરાય છે તે ઉત્તરીકરણ કરવાને અર્થે એટલે દેવસી રાઘ પ્રતિક્રમણ દરરોજ કરતાં છતાં પણ રહી ગયેલ દોષોનું નિવારણ કરવાને અર્થે સમજવું. જેમ શરીરને તૈલાદિ વડે સંસ્કાર કર્યા છતાં પણ ધૂપ, વિલેપન અને આભૂષણાદિકે કરીને વિશેષે શોભિત કરે છે તેમ અહીં પણ વિશેષ શુદ્ધિ કરે છે. તેને માટે શાસ્ત્રકાર દ્રષ્ટાંત આપે છે કે જેમ ઘરને હંમેશા સાફ કરવામાં આવે છે તોપણ પર્વાદિકને વિષે વિશેષ પ્રકારે એટલે ચારે બાજુથી ખુણે ખોચરેથી સાફ કરવામાં આવે છે, તેમ અહીં પણ હંમેશ પ્રતિક્રમણ કરતાં છતાં પાખખી આદિ પ્રતિક્રમણ વિશેષ શુદ્ધિને માટે કરવાનાં છે. વળી નિત્ય પ્રતિક્રમણ કરતાં કોઈક અતિચાર વિસ્મૃત થઈ ગયેલ હોય, સાંભર્યાં છતાં ભયાદિકથી ગુરૂ સમક્ષ પ્રતિક્રમ્યો ન હોય અથવા તો પરિણામની મંદતાથી સમ્યક્ પ્રકારે પ્રતિક્રમેલ ન હોય, તેવા અતિચારને પ્રતિક્રમવા માટે પાખખી આદિ પ્રતિક્રમણ કરવાનાં છે.

પાક્ષિક (પાખખી) પ્રતિક્રમણમાં વંદિતા સુધી દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે વિધિ કરવાની છે તેથી તેના હેતુ દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે સમજ લેવા. ક્ષમા છે પ્રધાન જેમાં એવા સર્વ અનુષ્ઠાનો સંકળ છે એમ જણાવવાને માટે અબ્મુદ્ધિઓહં સંવુદ્ધાસ્ત્રામણેજં

ઇત્યાદિ પાઠવડે સંશુદ્ધ જે ગુર્વાદિક તેમને ખમાવવામાં આવે
 છે અને ગુર્વાદિકને ખમાવવા છે તે માટે તે અગાઉ દ્વાદશાવર્ત
 વદન (વાદણા) દેવામાં આવે છે અને વાદણા દેતા વિરાધનાનો
 સભવ છે તેથી વાદણા અગાઉ શરૂઆતમાં પચ્ચિખ મુહુર્ત
 પડિચ્છેદવાની છે તે પછી મહોષ અને વિસ્તારથી પાપ
 આળોવવામાટે આલોચનસૂત્ર અને અતિથાર કહે અને પછી
 રાઘવસ્ત્રપિ પશ્ચિમ ઇત્યાદિ સૂત્ર કહીને ઉપવાસાદિરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત
 અંગીમાર કરે પછી પ્રત્યેક ખામણાવડે સર્વને ખમાવે તેની
 પહેલા ને પાંચી વિનયાર્થે શુદ્ધમહારાજને દ્વાદશાવર્ત વદન કરે.
 પછી પાખી સુત્રને વંદિતા સૂત્ર કહ્યા પછી બાર લોગસ્મનો
 કાઉસ્સગ્ગ કરવામાં આવે છે તે પ્રતિક્રમણ કયાં છતાં અશુદ્ધ
 રહેલા અતિથારોની શુદ્ધિને અર્થે જાણવો. પછી સમ્પત્તિસામણે
 ઇત્યાદિ વડે છેવટે ખમાવવામાં આવે છે, તે છેવટે કરેલા કાયો
 રમગીમાં સ્થિત રહ્યા મતા શુભ એકાગ્ર બાવવડે કાંઈક
 અપરાધાદિ સાબર્યા હોય તેને ખમાવવા માટે જાણવું.
 અથવા અહીં સર્વથા પાખી પ્રતિક્રમણની સમાપ્તિ થાય
 છે તેથી પ્રથમના ક્ષામણુક પછી કાંઈ અપ્રીતિકારી થયું
 હોય અથવા વિતથ (ખોટી) ક્રિયા થઈ હોય તો તે અહીં
 ખમાવવા માટે જાણવું આ વિધિને ભગવંતે ત્રીજા વેદના ઔષધ
 સમાન કહી છે. પછી પચ્ચિખખામણા ખામવાના છે તેનો 'હેતુ
 ખામણાના અર્થના પ્રસ્તાવે જણાવેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવો.
 ત્યાર પછી વંદિતા સૂત્ર પછીની વિધિ દેવસિ પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે
 કરવાની છે માટે તેના હેતુ દેવની પ્રતિક્રમણ પેઠે જાણી લેવા.
 એમાં જોટલું વિશેષ છે જે શ્રુત દેવતાને પચ્ચીસૂત્રને પ્રાતે

સંભારેલ હોવાથી તેના કાઉસસગ્ગને સ્થાને ભુવન દેવતાનો કાઉસસગ્ગ કરે. ક્ષેત્ર દેવતાની નિરંતર સ્મૃતિમાં ભુવનનું ક્ષેત્રાંતર્ગતપણું હોવાથી તત્ત્વથી તો ભુવનદેવતાની સ્મૃતિ પણ દરરોજ થઈ જાય છે, તોપણ પર્વ દિવસે તેનું વિશેષ બહુમાન કરવા માટે સાક્ષાત્ તેનો કાઉસસગ્ગ કરાય છે. આમાં પંચવિધ આચારની વિશુદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી-જ્ઞાનાદિ ગુણવાનની પ્રતિપત્તિરૂપ હોવાથી વાંદણા અને સંબુદ્ધ ક્ષામણુકથી જ્ઞાનાચારની, બાર લોગસ્સના કાઉસસગ્ગ પછી પ્રગટ લોગસ્સ (ચ-ઉવિસત્થો) કહેવાવડે દર્શનાચારની, અતિચારની આલોચના, પ્રત્યેકક્ષામણુક, પચખીસૂત્ર અને સમાપ્તક્ષામણુક વગેરેથી ચારિત્રાચારની, તપની પ્રતિપત્તિ અને બાર લોગસ્સના કાઉસસગ્ગ વગેરે વડે બાહ્ય અવ્યંતર તપઆચારની અને એ સર્વ પ્રકાર વડે સમ્યક્ આરાધન કરવાથી વીર્યાચારની વિશુદ્ધિ જાણવી. આ પ્રમાણે આતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણમાં પણ સમજવું. સંવત્ષરી પ્રતિક્રમણમાં ૪૦ લોગસ્સ ઉપર એક નવકારનો કાઉસસગ્ગ કરાય છે તે નવકાર મંગલિક અર્થે સમજવો. આ “હેતુઓ” “પ્રતિક્રમણ ગર્ભ હેતુ” તથા “પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણિ” ગ્રંથને આધારે લખવામાં આવ્યા છે.

महोपाध्याय-श्रीयशोविजयगणि-स्तुत्यष्टकम् ।

(वसन्ततिलकावृत्तम्)

श्री-जैनशासननयामृतपूरसिन्धौ,

य-श्वारु चन्द्रककला कलयाञ्चकार ।

शो-भामनन्यसदृशं सुदृशा विधाता,

वि-द्यानिधिर्वर्यशोविजयः स वन्द्यः ॥ १ ॥

ज-न्तूपकारकरणं करणाग्निवारि,

य-न्नाममन्त्रमनुसृत्य जनावलीयम् ।

जै-नोदयाय यतते सततं प्रवीणा,

न-म्रा न के भुवि यशोविजयं नमेयु ? ॥ २ ॥

सं-बोधवन्गुरधुरीणहृदा मुदा सं-

स्कृ-त्याभियुक्तिततिभागममार्गवृत्त्या ।

त-त्कालमद्भुतमनीन्विबुधान्विजेता,

पा-ण्योऽन्यना किमु यशोविजयेन तुल्यः ? ॥ ३ ॥

उ-प्रौढिमानमखिल परिखण्डयन्तं,

शा-स्त्रौघमुत्तमपतीनमनोहरन्तम् ।

छा-भमद्र कृतवते यतमानसाय,

म-न्ये नतिं ननु यशोविजयाय कुर्याम् ॥ ४ ॥

हे-यप्रकाशनपाटिष्ठ वरिष्ठशुद्धेः

शा-स्तुः प्रपञ्चपटुवादिबरेण्यबुद्धेः ।

न-म्राशयैर्बुधगणैर्नतपादपद्मात्,

पु-ष्टप्रभः किमु यशोविजयाद्विदोऽन्यः ॥ ५ ॥

रो-ज्यानिशुक्तमनसो मतिशोधनस्य,

या-प्यप्रवृत्तिपवनस्य यशोधनस्य ।

चि-त्रप्रपूतचरितोचितधर्मवृत्ते-

रं-हो विनश्यति यशोविजयस्य नाम्ना ॥ ६ ॥

स-त्काव्यशक्तिवशसाधितवाणिमन्त्रे,

मे-धाप्रकर्षपरिभावितसर्वतन्त्रे ।

ध-र्माध्ववीरवरतानृपपूज्यताद्यां

तां-तां निबोधत यशोविजये गुणालीम् ॥ ७ ॥

भू-भूषण ! प्रतनुकर्मकृतोपकार !

व-र्य ! प्रपन्नतपसां यतमानमुख्य !

ल-ब्धोदय ! प्रवरपण्डितमण्डिताह्वे !

ये-यं तवावतु यशोविजय ! प्रशस्तिः ॥ ८ ॥

इत्थं लेशविवर्णितोजितगुणग्रामो गुणिग्रामणी-

रुद्रीताद्भुतभूरिभाग्यविभवो वैदुष्यविद्याश्रयैः ।

कल्याणाङ्कुरवर्धने जलधरः प्रोद्यत्प्रभावाकरः,

श्रीमान्पायविशारदो विजयते स्वर्नाथमान्योऽष्टुना ॥ ९ ॥

इति मुनिप्रवरमुनिश्रीकेसरविजयचरणसरोजसेविना

मुनिकल्याणविजयेन विनिर्मितं महोपाध्याय-

श्रीयशोविजयगणिस्तुत्यष्टकम् ॥

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
પ્રસ્તાવના	૩
શુદ્ધિપત્રક	૮
પ્રતિજ્ઞમણના સામાન્ય હેતુ	૧૦
નવકાર પચમગળરૂપ	૧
પચિંદિય સૂત્ર	૧૦
અમામમણ વા પ્રણિપાતસૂત્ર	૧૧
સુગુરુને શાતા સુખ પૃષ્ઠા	૧૧
ધરિયાવહિયં સૂત્ર	... ૧૨
તસ્સ ઉત્તરી સૂત્ર	૧૫
અન્નથ્ય ઊસસિએણં સૂત્ર	૧૬
લોગસ્સ વા નામસ્તવ સૂત્ર	૧૯
કરેમિભતે સૂત્ર વા સામા-	
યિકંતુ પચ્ચખખાણ	૩૨
સામાયિકં પારવાતુ સૂત્ર	૪૩
જગચિતામણિ ચૈત્યવંદન	૩૫
જકિચિ સૂત્ર	૪૧
નમુત્યુણ વા મકસ્તવ	૪૨
જવતિ ચેઈઆધ	૪૮
જવંત કેવિસાહ	૪૯
પરચેણિ નમસ્સુર	.. ૫૦
ઉનમગ્ગહરં સ્તવન	.. ૫૦
જયવીયરાય સૂત્ર	.. ૫૪
અરિહંત ચેઈઆણં વા ચૈ-	

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ત્યસ્તવ સૂત્ર	૫૬
કહ્ધાણ કંદની સ્તુતિ	૫૮
સસાર દાવાની સ્તુતિ ..	૬૦
પુખ્ખગ્ગવરદી વા શ્રુતસ્તવસૂત્ર	૬૪
સિદ્ધાણુબુદ્ધાણ વા સિદ્ધ-	
સ્તવ સૂત્ર	૬૮
વેઆવચ્ચગરાણં	.. ૭૧
ભગવાનાદિ વંદન	.. ૭૧
દેવસિઅ પાડકમણેઠાઉ સૂત્ર	૭૨
ધમ્મામિ ઠામિ સૂત્ર	.. ૭૨
અતિચારની આઠ ગાથા	૭૫
સુગુરુ વાંદણાં	૮૧
દેવસિઅ આલોઉ સૂત્ર	૮૯
સાત લાખ	૯૦
અઠાર પાપ સ્થાનકં	૯૧
સવ્વસવિ દેવસિઅ	.. ૯૩
વંદિતા સૂત્ર	૯૩
અખલુકિઓ(ગુરુઆમણા)સૂત્ર	૧૨૭
આયરિય ઉવજ્જાએ સૂત્ર	૧૨૯
નમોડસ્તુ વર્ધમાનાય	.. ૧૩૧
વિશાલ લોચન	.. ૧૩૩
શ્રુત દેવતાની સ્તુતિ	.. ૧૩૪

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ક્ષેત્ર દેવતાની સ્તુતિ ...	૧૩૫
કમલદલ સ્તુતિ	૧૩૬
અદ્વાઈજ્ઞેષુ(મુનિવંદન)સત્ર	૧૩૭
વરકનક-એકસોસિતેર જિન	
સ્તુતિ	૧૩૮
લઘુ શાન્તિસ્તવ	૧૩૯
અઉક્કસાય	૧૪૮
ભરહસરની સજઝાય ...	૧૫૦
તીર્થ વંદના	૧૫૬
મન્હજિણાણું સજઝાય ...	૧૫૯
પોસહતું પચ્ચજ્ઞાણ ...	૧૬૨
પોસહ પારવાનું સત્ર ...	૧૬૪
સામાયિક લેવાનો વિધિ...	૧૬૬
સામાયિક પારવાનો વિધિ	૧૬૭
ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ	૧૬૮
ગુરૂવંદન કરવાનો વિધિ...	૧૬૮
દેવસિ પ્રતિક્રમણ વિધિ...	૧૬૯
ચાઈપ્રતિક્રમણ વિધિ...	૧૭૩
પચ્ચજ્ઞાણ પારવાનોવિધિ	૧૭૫
પંચમીની થાય સંસ્કૃત	૧૭૬
સ્નાતસ્થાની સ્તુતિ ...	૧૭૭
ભુવનદેવ સ્તુતિ	૧૮૦
ક્ષેત્ર દેવ સ્તુતિ	૧૮૧
સકલાહર્ત	૧૮૧
ચાક્ષિકાદિ અતિચાર ...	૧૮૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
નવકાર પંચમંગલરૂપ ...	૨૨૪
ઉવસગ્ગહરં સ્તવનમ્ ...	૨૨૫
સંતિકર સ્તવનમ્	૨૨૬
તિજય પહુત્ત	૨૪૦
નમિત્તિણ (ભયહરસ્તોત્ર)	૨૫૦
અજિત શાંતિસ્તવનમ્...	૨૬૫
ભક્તામર સ્તોત્ર	૩૨૧
કલ્યાણ મન્દિરસ્તોત્ર ...	૩૬૨
મહોદી શાન્તિ... ..	૪૦૩
સંથારા પોરિસ	૪૨૩
રતનાકર પંચવિંશિકા ...	૪૩૩
નમુક્કારસહિયતું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૪૯
પોરિસિ સાઠ પોરિસિતું પ-	
ચ્ચજ્ઞાણ	૪૫૪
પુરિમહૂંઅવહૂંતું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૫૬
એકાસણા ખિયાસણાનું પ-	
ચ્ચજ્ઞાણ	૪૫૭
આયંખિલતું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૧
તિવિહાર ઉપવાસનું ...	૪૬૨
ચઉગ્ગિહાર ઉપવાસનું...	૪૬૩
પાણહારનું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૪
ચઉવિહારનું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૫
તિવિહારનું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૫
હુવિહારનું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૫
કેશાવગાસિકનું પચ્ચજ્ઞાણ	૪૬૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
પાશ્વિક ખામણા	૪૬૬
અષ્ટપ્રકારી પૂજના દૂહા	૪૭૧
શાંતમાષ્ટક છંદ	૪૭૨
એકસોસિત્તેરજિનચૈત્યવદન	૪૭૩
સિદ્ધચક્રનમસ્કાર ચૈત્યવદન	૪૭૪
પર્યુષણ ચૈત્યવદન	૪૭૪
ચૌવીશજિનલ છંદ ચૈત્યવદન	૪૭૫
સામાન્યજિન ચૈત્યવદન	૪૭૫
પાર્શ્વજિન ચૈત્યવદન	૪૭૬
શિદ્ધાચલના ચૈત્યવદનો	૪૭૬
સીમધરસ્વામીનાંચૈત્યવદનો	૪૭૭
બીજતુ ચૈત્યવદન	૪૭૭
જ્ઞાન પચમીતુ ચૈત્યવદન	૪૭૮
અષ્ટમીતુ ચૈત્યવદન	૪૭૯
એકાદશીતુ ચૈત્યવદન	૪૮૦
શુદ્ધ દેવત્વ નિરૂપકસ્તવન	૪૮૧
નવ પદ્યતુ સ્તવન	૪૮૩
પરમાત્મ સ્તવન	૪૮૩
શ્રી સીમધરજિન સ્તવન	૪૮૪
શ્રી સીમધરજિન સ્તવન	૪૮૫
શ્રી યુગમધરજિન સ્તવન	૪૮૬
શ્રી સિદ્ધાચલ સ્તવન	૪૮૭
શ્રી સિદ્ધાચલ તીર્થસ્તવન	૪૮૭
શ્રી શત્રુજયગિરિરાજ સ્તવન	૪૮૮
શ્રી આદિજિન સ્તવન	૪૮૯

વિષય.	પૃષ્ઠ.
શ્રી સુમતિજિન સ્તવન	૪૮૯
શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીતુ	સ્તવન ૪૯૦
શ્રી શાંતજિન સ્તવન	૪૯૧
શ્રી અરનાથ જિનસ્તવન	૪૯૨
શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન	૪૯૩
શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન	૪૯૪
શ્રી વીરજિન સ્તવન	૪૯૪
શ્રી મહાવીરસ્વામીસ્તવન	૪૯૫
શ્રી વીરપ્રભુતુ દીવાળીતુ	સ્તવન . . . ૪૯૬
શ્રી પશુસણ પવતુ સ્તવન	૪૯૭
પડાવરચક્ર (પ્રતિક્રમણ)	સ્તવન ૪૯૮
આપમતિ ત્યાગપૂર્વક સદ્ગુરુ	ઉપાસના પદ ૫૦૨
વિષયવાસના ત્યાગવિષેષ	૫૦૩
શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન	૫૦૪
ભાવમદિર	.. ૫૦૪
બોધિ બીજ વિના બધી	ક્રિયા ગદ્દામજુરી છે ૫૦૫
શ્રી સીમધર સ્વામીની	સ્તુતિઓ... .. ૫૦૫
શ્રી શત્રુજય તીર્થની થોથો	૫૦૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
શ્રી સિદ્ધવટ્ટની ધોયો ...	૫૦૬
શ્રી ત્રુપલજિત ધોય ...	૫૦૭
શ્રી શાંતિજિત ધોય ...	૫૦૮
શ્રી શાંતિજિત ધોય ...	૫૦૯
શાંતેશ્વર પાર્શ્વજિતસ્તુતિ	૫૦૯
ળીજની ધોય ...	૫૧૦
પંચમીની ધોય ...	૫૧૧
અષ્ટમીની ધોય ...	૫૧૨
ઝોશદશીની ધોય ...	૫૧૨
શ્રી પર્યુપણની ધોય ...	૫૧૩
”	૫૧૪
”	૫૧૫
દોધની સજઝાય ...	૫૧૬
માનની સજઝાય ...	૫૧૬
માયાની સજઝાય ...	૫૧૭
લોલની સજઝાય ...	૫૧૭
અરણિક મુનિની સજઝાય	૫૧૮
ઝાઠ મદની સજઝાય ...	૫૧૮

વિષય.	પૃષ્ઠ.
શિષ્યામણુની સજઝાય ...	૫૨૦
સ્વાપસ્વભાગની સજઝાય	૫૨૧
મુર્ખ સંગતિ નિવરણ સ-	
જઝાય ...	૫૨૨
પરદેશી સંગતની સજઝાય	૫૨૨
પરદેશી સંગતની સજઝાય	૫૨૩
સ્વાપના કલક મજઝાય	૫૨૩
પ્રાંજન પ્રતિજ્ઞા વિધિ	૫૨૪
વડિમાની પ્રતિજ્ઞા વિધિ	૫૨૭
સંવત્સરી પ્રતિજ્ઞા વિધિ	૫૩૧
પોસદ લેવાની વિધિ ...	૫૩૨
પરિસેદનની વિધિ ...	૫૩૫
દેવ વાંચાની વિધિ ...	૫૩૬
સાંજની પરિસેદનની વિધિ	૫૩૭
પ્રતિજ્ઞા સંગતી કથા-	
ગી વિવરો ...	૫૩૮
દ્રવ્ય આવશ્યક ...	૫૫૪
ભાવ આવશ્યક ...	૫૫૮

॥ प्रतिक्रमणनां सूत्र ॥

॥ ॐ श्री मुनिसुव्रतस्वामिसर्वज्ञाय नमः ॥

॥ ॐ नमो गुरुभ्यः ॥

अहंद्वादशभिर्गुणैर्विजयते सिद्धस्तु तैरष्टभिः

षट्त्रिंशद्विरमीभिरत्र जयति श्रीयुक्त आचार्यराट् ।

श्रीमत्पाठकपुङ्गवो मुनिपतिस्तैः पंचसप्ताधिकैः

सद्भिर्विंशतिसंख्यकैरिति ज्ञत चाष्टोत्तरं श्रेयसे ॥ १ ॥

ॐ मुनिसुव्रतनाथो गुरुश्च सिद्धिं ददानु कार्पेऽस्मिन् ॥

यस्योत्कटप्रतापो जागर्त्यतिभीष्मकालेऽस्मिन् ॥ २ ॥

* अथ नवकार पंचमंगलरूप.

नमोऽर्हद्भ्यः

नमः सिद्धेभ्यः ।

नमो अरिहंताणं

नमो सिद्धाणं ।

नमस्कारं ह्ये अरिहंताणे, नमस्कारं ह्ये सिद्धेभ्यः,

* देवगणानां पापीने भव्यं श्रुत्वा तेनां भो धेता अग्रे भो धेवाने
वियरता तीर्थं करं महाराज ते श्री अरिहंता तेभ्यो नमः आचार्य
१ अग्रेऽहं वृक्ष-ज्यां भगवतनुं समवसरणं रयाय त्वां भगवतनां देव्या
आचार्यं आभ्युपनिषत्तुं वृक्षं देवता रये छे जेना नीचे जेभी भगवत

નમ આચાર્યેભ્યઃ

નમ ઉપાધ્યાયેભ્યઃ ।

નમો આચાર્યાણાં

નમો ઉપાધ્યાયાણાં ।

નમસ્કાર હો । આચાર્યોને, નમસ્કાર હો ઉપાધ્યાયોને,

ધર્મોપદેશ આપે છે તે.

૨ સુરપુષ્પવૃષ્ટિ—એક ગોળન પ્રમાણુ સમવસરણુ ભૂમિમાં જગ સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુગંધી પંચવર્ણા સચિત પ્રકાશની વૃષ્ટિ દ્વીપણુ પ્રમાણુ દેવતા કરે છે તે.

૩ દ્વિવ્ય ધ્વની—ભગવંતની વાણીને માત્રવક્રાશ રાગ, વીણા, વાંસળી, આદિકના સ્વર વડે દેવતા પૂરે તે.

૪ ચામર—રત્નજડિત સુવર્ણની ડાંડીવાળા ચાર ભેડી ગ્વેત ચામરો સમવસરણુમાં દેવતાઓ ભગવંતને વીઝે છે તે.

૫ આસન—ભગવંતને બેસવાને રત્નજડિત સુવર્ણમય સિંહાસન દેવતાઓ સમવસરણુમાં રચે છે તે.

૬ ભામંડળ—ભગવંતના મસ્તકની પાછળ શરદ્શત્રુના સૂર્યના કિરણુ-જેવું ઉગ્ર તેજવાળું ભામંડળ (તેજનું માંડળ) દેવતા રચે છે તે. ભગવંતના તેજને પોતાના તેજમાં સંહરી લે છે તે ન હોય તો ભગવંતના મુખ સામું ભેદ શકાય નહિ.

૭ દુંદુભિ—ભગવંતના સમવસરણુ વખતે દેવતાઓ દેવદુંદુભિ વગેરે વાહનો વગાડે છે તે. ઐ ઐમ સૂચવે છે કે હે ભગ્યો ! તમે શીવપુરના સથવારા તુલ્ય આ ભગવંતને સેવો ?

૮ છત્ર—સમવસરણુમાં ભગવંતના મસ્તકઉપર ઉપરા ઉપર શરદ્શત્રુના ચંદ્રતુલ્ય ઉજ્જ્વલ અને મોતિની હારોએ સુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો દેવતાઓ રચે છે તે. ભગવંત સમવસરણુમાં પૂર્વાભિમુખે બેસે છે અને ખીજ ત્રણ દિશાઓમાં ભગવંતના જેવા પ્રતિબિંબો દેવતાઓ સ્થાપે છે, તેથી બાર છત્ર સમવસરણુમાં હોય. ઐ ઐમ સૂચવે છે કે ત્રણ ભુવનના

નમો લોકે સર્વસાધુભ્યઃ નમો લોએ સર્વસાધુભ્યઃ ।

નમસ્કાર હો લોકમાં રહેલા મર્વ સાધુઓને,

સ્વામિ એવા આ લગનતને તમે બલ્યો એવા ?

અનિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટતા નિશિષ્ટ ચમત્કારવાળો શુભ આ મુળ ચાર છે,

૧ અપાયાપગમાતિશય—(અપાય-ઉપદ્રવ અને અપગમ—નાશ)

આ બે પ્રકારના છે

અ—પ્રાથમી—એટલે પોતાના સબધમાં અપાય એટલે ઉપદ્રવનો
૬ પથી અને લાવથી નાશ કર્યો છે તે

દ્રવ્ય ઉપદ્રવ.—સર્વ ગેરો આ પોતાને હાથ થઈ ગયા હોય છે

લાવ ઉપદ્રવ.—અતઃગ એવા અદાર દુષ્ટુ આ અદાર નીચે પ્રમાણે

(૧) દાનાતરાય (૨) લાભાતરાય (૩) વીર્યાતરાય (૪) ભોગા

તરાય (૫) ઉપભોગાતરાય (૬) હાન્ય (૭) રતિ (૮) અરતિ (૯)

ભય (૧૦) ગોક (૧૧) છુટ્ટેસા-નિદા (૧૨) કામ (૧૩) મિથ્યા

ત્વ (૧૪) અજ્ઞાન (૧૫) નિદ્રા (૧૬) અનિરતિ (૧૭) રાગ

(૧૮) દેવ

આ ગેને સ્વાથમી અપાયાપગમાતિશય

ચે પરાથમી અપાયાપગમ અતિશય—કે જેનાથી પારકાના ઉપદ્રવ
નાશ પામે એટલે જ્યાં લગનન વિચરે, ત્યાં દૈવ દિવામાં મળીને સવામો
જોજન મુધીમાં પ્રાય ગેગ, મગકી, વંર, અનિદ્રિટિ, દુકાળ આદિ થય નહિ

૨—જ્ઞાનાતિશય—જેનાથી ભગવાન લોકલોકેનુ અગ્ર સર્વ પ્રમો
બલ્ય છે તે, કારણ કે તેમને કેવળ જ્ઞાન છે તેથી કાંઈ પણ તેમને અજ્ઞાન
રહી શકતું નથી

૩—પૂજાતિશય—જેનાથી શ્રી તીર્થ કર સર્વ પૂજન છે એટલે ભગવ-
તની પૂજા રામ, બનદેનાદિ, દેવતા-દેવતાદિ કંઈ છે અગ્ર કરવાની અમિ

एष पंचनमस्कारः ।

सर्वपापप्रणाशनः

एसो पंचनमुकारो ।

सर्वपावप्पणासणो

એ પાંચને કરેલો નમસ્કાર સર્વ પાપને સર્વથા નાશ કરનાર છે.

લાપા કરે છેતે.

૪—વચનાતિશય—જેનાથી શ્રી તીર્થંકરની વાણી દેવ, મનુષ્ય અને તીર્થ-
અને પોત પોતાની ભાષામાં સમજાય છે તે. કારણ કે તેમની વાણી સંસ્કૃ-
તદિક ગુણવાળી છે. આ વાણી ૩૫ ગુણે સહિત છે. તે ગુણો નીચે પ્રમાણે:—

૧ સર્વ ઠંકાણે સમજાય તેવી. ૨ યોગ્ય પ્રમાણ સંભળાય તેવી.
૩ પ્રૌઢ. ૪ મેઘ જેવી ગંભીર. ૫ શબ્દવડે સ્પષ્ટ. ૬ સંતોષકારક. ૭ દરેક
મનુષ્ય એમ જાણે જે મનેજ કહે છે એવી. ૮ પુષ્ટ અર્થવાળી. ૯ પૂર્વા-
પર વિરોધરહિત. ૧૦ મહા પુરૂષને જાણે એવી. ૧૧. સંદેહ વગરની. ૧૨
હૃદયરહિત અર્થવાળી. ૧૩ કંઠણુ વિષયને સહેલો કરે એવી. ૧૪. જ્યાં
જેવું શોભે તેવું બોલાય એવી. ૧૫ પદ્મ દ્રવ્ય અને નવ તત્ત્વને પુષ્ટ કરે એવી.
૧૬ પ્રયોજન સહિત. ૧૭ પદ રચના સહિત ૧૮ છ દ્રવ્ય નવતત્ત્વે પદ્યતા
સહિત. ૧૯ મધુર. ૨૦ પારકા મર્મ જાણાઈ ન આવે એવી ચતુરાધવાળી.
૨૧ ધર્મ-અર્થ પ્રતિગદ્ધ. ૨૨ દીપ સમાન પ્રકાશ અર્થ સહિત. ૨૩ પર-
નિંદા અને પોતાનાં વખાણ વગરની. ૨૪ કર્તા, કર્મ, ક્રિયા, કાળ, વિક્રિત-
સહિત. ૨૫ આશ્ચર્યકારી. ૨૬ વક્તા સર્વગુણસંપન્ન છે એવું જેમાં લા-
ગે તેવી. ૨૭ ધૈર્યવાળી. ૨૮ વિલાંબ રહિત. ૨૯ બ્રાંતિ રહિત. ૩૦ સર્વ
પોતાની ભાષામાં સમજે. ૩૧ શિષ્ય શુદ્ધિ ઉપજાવે એવી. ૩૨ પદના અર્થને
અનેકપણે વિશેષ આરોપણ કરી બોલે તેવી. ૩૩ સાહસિકપણે બોલે
એવી. ૩૪ પુનરુક્તિદોષ વગરની. ૩૫ સાંભળનારને ખેદ ન ઉપજે એવી.

આઠ પ્રાતિહાર્યના આઠ અને ચાર મૂળ અતિશયના ચાર મળી કુલ
૧૨ ગુણ અરિહંત ભગવાનના જાણવા.

આઠ કર્મોના ક્ષય કરીને સાધ્યું છે મોક્ષપદ જેણે તે સિદ્ધ ભગવાનના

મંગલાના ચ સર્વેષાં । પ્રથમં ભવતિ મંગલમ્ ॥
 મંગલાણં ચ સર્વેસિં । પદમં હવઃ મંગલં ॥ ૧ ॥
 મંગલોભાં અને સર્વમા પેહેલુ હોય છે મંગલ,
 અર્થ—શ્રી અરિહત (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ, શ્રી સિદ્ધ

આઠ ગુણુ છે તે આ પ્રમાણે

૧ અનંત જ્ઞાન—જ્ઞાનાનુષ્ઠીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે આથી લોકલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે જાણે છે

૨ અનંત દર્શન—દર્શનાનુષ્ઠીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે આથી લોકલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે દેખે છે

૩ અબ્યાખ્યાય સુખ—વેદનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકાર ની પીડા રહિત—નિગ્પાધિકપણુ પ્રાપ્ત થાય છે

૪ અનંત આગ્નિ—મોહનીય કર્મના ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે આમા ક્ષાયક સમ્પ્રજ્ઞ અને આરિનનો સમાવેશ થાય છે આવી સિદ્ધ ભગવાન સ્વસ્વભાવમા સદા અવસ્થિત રહે છે

૫ અક્ષયસ્થિતિ—આયુ કર્મનો ક્ષય થવાથી નાશ નહિ થાય એવી અનંત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે સિદ્ધની સ્થિતિની આદિ છે પણ અત નથી તેથી સાદિ અનંત કહેવાય છે

૬ અરૂપીપણુ—નામ કર્મનો ક્ષય થવાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શગંધિત થાય છે કેમકે શરીર હોય તો એ ગુણો રહે છે પણ સિદ્ધને શરીર નથી તેથી અરૂપીપણુ પ્રાપ્ત થાય છે

૭ અગુરુલધુ—ગોત્ર કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણુ પ્રાપ્ત થાય છે તેથી જાડે હળવો અથવા ઉચ નીચપણુનો વ્યવહાર રહેતો નથી

૮ અનંત વીર્ય—અતરાપકર્મનો ક્ષય થવાથી અનંત દાન, અનંત ક્ષાણ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય—શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે—મમન્ત લોકને અવોક અને અવોકને લોક કડી શકે તેવી

(પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ, શ્રી આચાર્ય (મહારાજ)

શક્તિ સ્વાભાવિક સિદ્ધમાં રહેલ છે; છતાં તેણું વીર્ય કદી ફેરવતા નથી અને ફેરવશે નહિ કેમકે પુદ્ગલ સાથેની પ્રવૃત્તિ એ તેમનો ધર્મ નથી. એ શુભૃથી-પોતાના આત્મિક શુભોને છે તેવાને તેવા રૂપે ધારી રાખે, ફેરફાર થવા દે નહિ.

પાંચ આચારને પાળે અને બીજાને પળાવે એવા અને વળી ધર્મના નાયક છે તે આચાર્ય મહારાજના છત્રીશ શુભો છે તે નીચે પ્રમાણે..

૧ સ્પર્શનેદ્રિય (ત્વચા-શરીર) ૨ રસનેદ્રિય (જીભ) ૩ દ્રાણેદ્રિય (નાક) ૪ નેત્રેદ્રિય (આંખ) અને ૫ શ્રોત્રેદ્રિય (કાન) એ પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોમાં મન ગમતા ઉપર રાગ અને અણુગમતા ઉપર દ્વેષ આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

બ્રહ્મચર્યની નવ પ્રકારની શુભિ એટલે શીયસ્રની નવ વાડોને જાળવી રાખે. ક્ષેત્રતું જેમ વાડથી રક્ષણ થાય છે તેમ આ નવ વાડોથી શીયજનું રક્ષણ થાય છે.

૧ સ્ત્રી પશુ નપુંસક બધાં ન હોય ત્યાં વસે.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાતો કરે નહિ.

૩ સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પુરૂષ બે થડી સુધી બેસે નહિ અને પુરૂષ બેઠો હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પહોર સુધી બેસે નહિ.

૪ રાગ વડે સ્ત્રીના અંગોપાંગ જૂએ નહિ.

૫ સ્ત્રી પુરૂષ સુતા હોય અગર કામભોગની વાત કરતા હોય ત્યાં બીંતના આંતરે રહે નહિ.

૬ અગાઉ ભોગવેલા વિષયાદિને સંભારે નહિ.

૭ સ્નિગ્ધ આહાર કરે નહિ.

૮ નીરસ એવો પણ અધિક આહાર કરે નહિ.

૯ શરીરની શોભા ટાપટીપ કરે નહિ.

સંસારની પરંપરા જેનાથી વધે તે કષાય તેના ચાર પ્રકાર છે ૧ ક્રોધ

ન નમસ્કાર થાઓ, શ્રી ઉપાધ્યાય (મહારાજ) ને નમસ્કાર

૨ માન, ૩ માયા અને ૪ વેલ એ ચાર કાપ આચાર્ય મહારાજ કહે નહિ

મહાવ્રત એટલે મોટા નનપાળામાં આકર્ષાણ તે મહાવ્રત પાત્ર છે

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ—કાંઈ જીવનો વધ કરવો નહિ

૨ મૃપાવાદ વિરમણ—જમે તેવું કહ આવી પડે તેમ હોય તોપણ અસાધ્ય વચન બોલવું નહિ

૩ અદ્વૈતાદાન વિરમણ—જાઈતી વસ્તુ આપેલી નજીવી ચીજ પણ લેવી નહિ

૪ મૈથુનવિરમણ—મન વચન કાપાએ કરીને બ્રહ્મચર્ય પાળવું વિષય સુખ ભોગવવા નહિ

૫ પરિગ્રહ વિરમણ—કાંઈપણ વસ્તુનો સંગ્રહ કરવો નહિ તેમજ ધર્મોપકરણ પુનઃક આદિ વસ્તુ પોતાની પામે હોય તેના ઉપર મૂર્છા રાખવી નહિ એ પાત્ર મહાવ્રત સાંતું મુનિરાજ પાળે છે

આચાર્ય મહારાજ જે પાત્ર આચારને પાળે છે તે આ પ્રમાણે—

૧ જ્ઞાનાચાર—જ્ઞાન ભણે બણાવે, લખે લખાવે, જ્ઞાન બહાર કહે કરાવે, બણનારને સહાય આપે

૨ દર્શનાચાર—શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને પોતે પાળે, બીજાને પણાવે અને પડતાને સમજાવી સ્થિર કરે

૩ ચારિત્રાચાર—પોતે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે બીજાને પણાવે અને પાળ નાગને અનુમોદે

૪ તપાચાર—૯ બ્રાહ્મ અને ૭ અબ્યતર એમ બાગ પ્રકારનો તપ પોતે કરે, કરાવે અને કરતાને અનુમોદન આપે

૫ વીર્યાચાર—ધર્માનુષ્ઠાન (ધર્મક્રિયા) કરવામાં જીતી શક્તિ જોપવે નહિ તથા તમામ આચાર પાળવામાં વીર્ય શક્તિ સપૂર્ણ રીતે ફેરવે તે ચારિત્ર ધર્મની ન્દ્યાને અર્થે મુનિને પાત્ર સમિતિ અને ત્રણ ગુણિગ્રામી

શાઓ, (અઢીઢીપ પ્રમાણ) લોકલેત્રમધ્યેના સર્વ (પ્રકારના) સાધુઓને

આઢ પ્રવચનની માતાને પાળવાની જરૂર છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ ઇર્યાસમિતિ—સાડા ત્રણ હાથ મેં આગળ દષ્ટિ નીચી રાખી-
ને ચાલવું.

૨ ભાષાસમિતિ—સાવધ વચન જોલવું નહિ.

૩ એષણાસમિતિ—અપ્રાસુક આહાર પાણી આદિ વહોરવાં નહિ.

૪ આદાન નિક્ષેપણસમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર અણપુંજ ભૂમિ ઉપર
લેવું મૂકવું નહિ.

૫ પારિષ્ઠાપનિકા સમિતિ—મલ મૂત્ર અણપુંજ જીવાકુલ ભૂમિએ
પરડવવું નહિ.

૧ મનગુપ્તિ—મનમાં આર્ત રોદ્ર ધ્યાન ધ્યાવાં નહિ.

૨ વચનગુપ્તિ—નિરવધ વચન પણ કારણ વિના જોલવાં નહિ.

૩ કાયગુપ્તિ—શરીર અણપડિલેણું હલાવવું નહિ.

પાંચ ઈન્દ્રિયના ત્રિપયને સંવરનાર તેથી ૫ ગુણ, નવ પ્રકારની પ્રહલચર્યની
ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તેથી નવ, ચાર પ્રકારના કપાયરહિત તેથી ચાર, પાંચ
મહાવ્રતના પાંચ, આચારના ૫, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ મળી અષ્ટ પ્રવચન
માતાના આઢ, એમ સર્વ મળીને છત્રીશ ગુણ આચાર્ય મહારાજના થયા.

સિદ્ધાંત લાણે તથા જીજ્ઞાસાને લાણાવે તે ઉપાધ્યાય-પાઠક-વાચક
તેના ગુણ ૨૫:—

૧ આચારાંગ ૨ સૂયગડાંગ ૩ ઠાંણાંગ ૪ સમવાયાંગ ૫ ભગવતી ૬ જ્ઞાતા-
ધર્મકથા ૭ ઉપાસક દર્શાંગ ૮ અંતગડ ૯ અનુતરોવવાષ ૧૦ પ્રશ્ન વ્યાકરણ અને
૧૧ વિપાક એ અગ્યાર અંગ અને ૧ ઉવવાષ ૨ રાયપસેણી ૩ જીવાલિ-
ગમ ૪ પન્નવણા ૫ જંબૂદ્વીપ પન્નતિ ૬ ચદપન્નતિ ૭ સૂરપન્નતિ
૮ કપિયા ૯ કપિવડસિયા ૧૦ પુષ્પિયા ૧૧ પુષ્પ ચૂલિયા અને ૧૨ વન્હિ-

નમસ્કારથાઓ, એ પાત્ર નમસ્કાર, સર્વ પાપના નાશ કરનાર છે
વળી સર્વ મંગલોમાં, પ્રથમ મંગલ (કલ્યાણરૂપ) છે.

૫૬ (૯) સંપદા (૮) ગુરુ (૭) લઘુ (૬૧) સર્વવર્ણ (૬૮)

ધૃતિ નવકાર સૂત્ર ૧

દશાગ એ બાર ઉપાંગને ભણે ભણાવે તેથી ૨૩ ગુપ્ત થયા ૨૪ ચગ્ધુસિ-
તરિ અને ૨૫ કરધુસિતરિને પાળે એમ ૨૫ ગુણ થયા

મોક્ષ માર્ગ સાધવા માટે યત્ન કરે તે સાધુ તેના ગુણ ૨૭ તે આ
પ્રમાણે જાણવા.

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ ૨ શૃયાનાઠ વિરમણ ૩ અદતાદાન વિરમણ
૪ મૈથુન વિરમણ અને ૫ પરિમદ વિરમણ એ પાંચ મહાવન અને ૬
રાત્રિ જોગન વિરમણ એ ૭ મનને પાળે તેથી ૭ ગુણ ૭ થી ૧૨ પૃથ્વીકાય,
અપકાય, તેહિકાય, વાહિકાય, વનસ્પતિકાય અને ૧૬સકાય એ ૭કાયની રક્ષા
કરે તેથી ૭ ગુણ ૧૩ થી ૧૭ પાંચ હૃદયનો નિમદ કરે એટલે તેનાં
વિચરવિકારોને રોકે તેથી પાંચ ગુણ ૧૮ લોભનો નિમદ ૧૯ કામાનુ ધા
રણ કરણ ૨૦ ચિત્તની નિર્મળતા રાખતી ૨૧ વિગુદ્ધ રીતે વસ્ત્રની પહિયે
દણા કરતી ૨૨ મધ્યમ યોગમાં પ્રવૃત્ત રહેવું (૫ સમિતિ ૩ શુભિ આદરવા,
નિદ્રા, વિદ્યા અને અનિવેક ત્યજવા) ૨૩ અકુશળ મનનો સંગ્રામ એટલે
માદા માર્ગે જતા મનને રોકવું ૨૪ અકુશળ વચન સંગ્રામ ૨૫ અકુશળ
કાપાનો સંગ્રામ ૨૬ શીતાદિ પત્રીમદ સદન કરવા અને ૨૭ મરણાદિ ઉપ
સર્ગ સહેવા એમ ૨૭ ગુણ

એ પ્રકારે અરિદતના ૧૦, મિદના ૮, આચાર્યના ૩૬, ઉપાધ્યાયના
૨૫, અને સાધુના ૨૭ મળી કુલ ૧૦૮ ગુણ પચપરમેષ્ઠિના જાણવા.

અથ પંચિંદિઅ.

પંચેન્દ્રિયસંવરણઃ તથા નવવિધબ્રહ્મચર્યગુપ્તિધરઃ

પંચિંદિઅસંવરણો તહ નવવિહવંન્નચેરગુપ્તિધરો ।

પાંચ ઇન્દ્રિયોને સંવરનાર, તેમજ નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્ય ગુપ્તિના ધરનાર,

ચતુર્વિંધકપાયમુક્ત ઇતિ અષ્ટાદશભિર્ગુણૈઃ સંયુક્તઃ ।૧।

ચતુર્વિહકસાયમુક્તો ઇઅ અઢારસગુણેહિં સંજુત્તો ।૨।

ચાર પ્રકારના કપાયે સહિત, એમ અઢાર ગુણોએ સહિત ।૧।

પંચમહાવ્રતયુક્તઃ પંચવિધાચારપાલનસમર્થઃ

પંચમહાવ્રતયુક્તો પંચવિહાયારપાલણસમર્થો ।

પાંચ મહાવ્રત સહિત, પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવામાં સમર્થ,

પંચસમિતઃ ત્રિગુપ્તઃ પદત્રિંશદ્ગુણો ગુરુર્મમ ।૨।

પંચસમિતિ ત્રિગુપ્તો ત્રીસગુણો ગુરુ મજ્જ ।૨।

પાંચ સમિતિવાળા, ત્રણગુપ્તિવાળા, ૩૪ત્રીસગુણવાળા ગુરુમારા ।૨।

અર્થ—પાંચ ઇન્દ્રિયો (ના વિષયો) ને રોકનાર, તથા નવપ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિના ધરનાર, ચાર પ્રકારના કપાયથી મુક્ત, એ અઢાર ગુણોએ સહિત. ૧ પાંચ મહાવ્રતે યુક્ત, પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવાને સમર્થ, પાંચ સમિતિ એ સમિતા (અને)

ત્રણ ગુણિએ ગુપ્ત, (એ) છત્રીશ ગુણોએ મહિત (તે) મારા ગુરૂ (છે)
 ૫૬ (૮) ગાથા (૨) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૭૦) સર્વવર્ણ (૮૦).

ધૃતિ પંચિન્દિઅ સૂત્ર.^૨

અથ સ્વમાસમણ વા પ્રણિપાતસૂત્ર.

ઇચ્છામિ ક્ષમાશ્રમણ વંદિતું યાપનીયયા
 ઇધામિ સ્વમાસમણો વંદિતું જાવણિજ્જાણ
 ઇમ્મહુહુ^૧ હે ક્ષમાશ્રમણ ! વાંદવાને શક્તિ મુજબ
 નૈવેધિકયા મસ્તકેન વદે
 નિસીહિયાણ મઘ્ઘણ વંદામિ ॥

અન્ય વ્યાપાર તણ મસ્તકે કરી વાહુ છું.

અર્થ—હે ક્ષમા શ્રમણ ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત
 તથા પાપવ્યાપાર તણને (આપના ચરણકમલને) વાંદવાને ઇ-
 મ્મહુ હુ (અને) મસ્તકે કરી વાહુ છુ ઓ
 ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૫) સર્વવર્ણ (૨૮)

॥ અથ સુગુરુને શાતા સુખપૃચ્છા ॥

॥ ઇહકાર, સુહરાહ, સુહદેવસિ, સુખતપ, શ-
 રીર નિરાવાધ, સુખ સંજમજાત્રા, નિર્વહોઠો જો,

સ્વામી શાતા ઢેજી ? જ્ઞાત પાણીનો લાઝ દેજો
જી ॥ ૪ ॥ ઇતિ.

અર્થ—(હે ગુરુ !) આપ સુખે રાત્રિ, સુખે દિવસ,
સુખે તપશ્ચર્યામાં, શરીર સંબંધી રોગરહિતપણામાં, સુખે સંયમ
યાત્રામાં પ્રવર્તો છો છ એમ ઇચ્છુ છું. સ્વામી શાતા છે છ ?
લાત પાણીનો લાલ દેજો છ. ૪ ઇતિ.

અથ ઇરિયાવહિ.

इच्छाकारेण संदिश हे भगवन् ! ईर्यापथिकीं प्रतिक्रामामि
'इष्टा'कारेण संदिसह जगवन् इरियावहियं पन्निक्कमामि ।

ઇચ્છાથી આજ્ઞા આપો ! હે ભગવન્ આલતાં લાગેલા પાપને પડિક્કમુ.

અર્થ—આપની ઇચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ? (પૂજ્ય ?)
આદેશ આપો તો આલવાના માર્ગમાં જે પાપ લાગ્યું તે પાપથી
નિવર્તું, -પ્રતિક્રમું ! ત્યારે ગુરુ આદેશ આપે કે પ્રતિક્રમો,
પછી શિષ્ય કહે કે—

इच्छामि । इच्छामि प्रतिक्रमितुं ईर्यापथिक्या विराधनायाः ।
'इष्टं' इष्टामि पन्निक्कमिजं । इरियावहियाए विराहणाए ।
ઇચ્છુ' છું ઇચ્છુ' છું પડિક્કમવાને આલવાદિકે લાગેલી વિરાધનાને.

૧ ગુરોરાદેશસ્વીકારાર્થમિદં વચનમ્.

અર્થ—આપની આજ્ઞા પ્રમાણુ છે. હુ પાપ થકી નિવર્ત-
વાને ઇચ્છુ છુ, ૧ જવા આવવાના માર્ગમા તથા સાધુ શ્રાવકના
માર્ગમા જે વિરાધના (પાપ યુક્ત ક્રિયા) થઈ હોય ૨ જેમકે
ગમનાગમને પ્રાણાક્રમણે વીજાક્રમણે હરિતાક્રમણે
ગમણાગમણે । પાણક્રમણે વીજાક્રમણે હરિયક્રમણે
જતાં આવતાં, જે ઇદ્રિય આદિને આપતાં, બીજ આપતાં, લીલુ
ધાસ આપતાં,

અવશ્યાયોત્તિંગપનકોદકમૃત્તિકામર્કટસંતાનસંક્રમણે

ઉસાજત્તિંગપણગદગમટીમક્રુસંતાણાસંક્રમણે ।

જાકળ કીડિના દર લીલકુલ પાણિ માટી કરોલિયાનાં ધરને આપવા-
ભાંગવાદ્વારા.

અર્થ—એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે જતા આવતા, ૩
(જે ત્રણ અને ચાર ઇદ્રિયવાળા) જીવોને પગેકરી આપવાથી,
ધાન્યના બીજને આપવાથી, લીલી વનસ્પતિને આપવાથી, આ-
કાશમાથી પડતા ઠારને, કીડીયોના નાગરાને, પાચવર્ણી નીલ
ફૂલને સચિત્ત માટીયુક્ત સચિત્ત પાણીને, કરોળીઆની જાળને
પગે કરી આપવાથી વા મસળવાથી, ૪

ये मया जीवा विराधिताः ।

जे मे जीवा विराधिया ।

જે મે જીવો વિરાધ્યા.

અર્થ—જે જીવોની મે વિરાધના કરી હોય અર્થાત્ જે
જીવોને હુ બી કર્યા હોય, ૫

તે કયા છયો.

એકેન્દ્રિયા દ્વીન્દ્રિયાસ્ત્રીન્દ્રિયાઃ ચતુરિન્દ્રિયાઃ પંચેન્દ્રિયાઃ ।
 ચૃગિન્દ્રિયા વેદન્દ્રિયા તેદન્દ્રિયા ચતુરિન્દ્રિયા પંચિન્દ્રિયા ।

એકેન્દ્રિય, બે ઇન્દ્રિય, તે ઇન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય પંચેન્દ્રિય.

અર્થ—એક ઇન્દ્રિયવાળા, બે ઇન્દ્રિયવાળા, ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા,
 ચાર ઇન્દ્રિયવાળા, પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા, ૬

તેઓને કેવી રીતે વિશદ્યા ?

અભિહતા વર્તિતાઃ શ્લેષિતાઃ

અગ્નિહયા વત્તિયા લેસિયા

લાતેમાર્થા, ધૂલેઢાંકયા, ભૂમિસાથે ધસ્યા,

સંઘાતિતાઃ સંઘટ્ટિતાઃ પરિતાપિતાઃ ક્લામિતાઃ

સંઘાદ્યા સંઘટ્ટિયા પરિયાવિયા કિલામિયા

એકઠા કર્યા, સંઘટ્ટ્યા, પરિતાપ્યા, એક પમાડ્યા,

અવદ્રાવિતાઃ સ્થાનાત્ સ્થાનં સંક્રમિતા જીવિતાત્

જદ્વિયા ઠાણાઝ ઠાણં સંકામિયા જીવિયાઝ

ત્રાસ પમાડ્યા, એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે મૂક્યા, જીવિતાથી

વ્યપરોપિતાઃ તસ્ય મિથ્યા મમ (મિથ્યા કરોમિ) દુષ્કૃતમ્

વવરોવિયા તસ્સ મિઠ્ઠામિ દુક્કમં. ॥

માર્થા

તે પાપનો ભિચ્છામિ દુક્ક (હો).

અર્થ—લાતેમાર્થાહોય, ધળેકરીઢાંકયાહોય, ભૂમિસાથે

મસજ્યા હોય, માહોમાહે શરીરે શરીરે એકઠા કર્યા હોય,
થોડા સ્પર્શથી દુહળ્યા હોય, પરિતાપ ઉપજાવ્યો હોય, મૃત-
ત્રાય કીધા હોય, ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક સ્થાનકથી બીજે
સ્થાનકે મૂક્યા હોય, જીવિતબચથી જીવ દા કર્યા હોય, તે સબ ધી
જે પાપ લાગ્યું હોય તે પાપ માફ નિષ્કળ થાઓ ! ૭

પદ (૨૬) સ પદા (૮) ગુરૂ (૧૪) લઘુ (૧૩૬) સર્વવર્ણ (૧૫૦)

ધતિ ધરિયાવહિય સૂત્ર ૫

અથ તસ્સ ઉત્તરી.

તસ્ય ઉત્તરીકરણેન પ્રાયશ્ચિત્તકરણેન વિશુદ્ધીકરણેન
તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં પ્રાયશ્ચિત્તકરણેણં વિસોદ્ધીકરણેણં
તેની શુદ્ધિ માટે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાએ કરી, વિશુદ્ધિએ કરી,
વિશલ્પીકરણેન પાપાનાં કર્મણા નિવાતનાર્યાય (નિવાતનાર્યમ્)
વિસદ્ધીકરણેણં પાવાણં કર્મ્માણં નિગ્ધાયણઘાણ
શલ્યરહિતપણે, અશુભ કર્મોને નાશ કરવા
કરોમિ કાયોત્સર્ગમ્ ॥

ઠામિ કાજસ્સગ્ગ ॥

કંદુ છું કાઉસ્સગ્ગ.

અર્થ—‘તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને, ગુરૂ પાસે આલોચણા કર-
વાએ કરી આત્માના અતરમેલને ટાળવાએ કરી આત્માને શલ્યથી

૧ પાપથી લેવાયેલ આત્મા ધરિયાવહીથી શુદ્ધ થયેન હોય ૭નાં પશુ
જેટલો અશુદ્ધ રહ્યો હોય તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને

રહિત કરવાએ કરી અને તેથી સર્વ પાપકર્મોનું ઉચ્છેદન કરવાને માટે
હું કાયબ્યાપારના ત્યાગ કરવારૂપ કાઉસ્સગ્ગ કરું છું. ૮ ઇતિ
૫૬ (૬) સંપદા (૧) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૩૯) અર્ધવર્ણ (૪૯)

* અથ અન્નતથ ઝસસિણં.

અન્યત્ર ઉચ્છૃસિતાત્ નિઃશ્વસિતાત્ કાસિતાત્ ક્ષુતાત્
અન્નત્ત ઝસસિણં નીસસિણં શ્વાસિણં ઢીણં
શિવાય ઉચ્ચે ધ્યાસ, નીચે ધ્યાસ, ખાંસી, છીંક,

* આ સૂત્રવડે કરવાનો કાઉસ્સગ્ગ ૧૯ દોષ વર્જીને કરવાનો છે તે દોષ આ પ્રમાણે—

- ૧ ઘોડાની પેઠે એક પગ ઉંચે રાખે, વાંકા પગ રાખે તે ઘોટકદોષ
- ૨ જેમ વાયરાથી વેલડી હાલે તેમ શરીરને ધુણાવે તે લતાદોષ
- ૩ થાંભલા પ્રમુખને ઓડીગણુ દબ રહે તે સ્તંભાદિ દોષ
- ૪ ઉપર મેડી અથવા માળ હોય તેને મસ્તક ટેકાવી રહે તે માલદોષ
- ૫ ગાડાની ઉંઘની પેઠે અંશુકા તથા પાની મેળવીને પગ રાખે તે
ઉધિદોષ
- ૬ નિગડ (ઝેડી) માં પગ નાંખ્યાની પેઠે પગ પહોળા રાખે તે નિગડદોષ
- ૭ નગ્ન લિંગડીની પેરે શુદ્ધ સ્થાને હાથ રાખે તે શ્વારિદોષ
- ૮ ઘોડાના એકડાની પેરે હાથ રબેહરણુ યુક્ત આગળ રાખે તે સ્વલિણદોષ
- ૯ નવ પરણીત વધૂની પેરે માથું નીચું રાખે તે વધૂદોષ
- ૧૦ નાભિની ઉપર અને ઢીંચણથી નીચે લાંબું વસ્ત્ર રાખે તે લંબોત્તરદોષ
- ૧૧ ડાંસ મસાના ભયથી, અજ્ઞાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આચ્છાદન
કરી સ્ત્રીની પેરે ઢાંકી રાખે તે સ્તનદોષ.
- ૧૨ શીતાદિકના ભયથી સ્ત્રીની જેમ બંને સ્કંધ ઢાંકી રાખે એટલે
સમગ્ર શરીર આચ્છાદિત રાખે તે સંચતિદોષ.

જૃમ્મિતાત્ વદારિતાત્ વાતનિસર્ગાત્ શ્રમર્યા (અકસ્માદેહશ્રમેણ)
 જન્નાશ્ણં ઝહુશ્ણં વાયનિસર્ગેણ જ્નમલોષ
 બગાસુ, ઓડકાર, વાહુદ, ચક્રી,
 પિત્તમૂર્ચયા ।

પિત્તમુઘાણ ।

પિત્તનો ઉછાળો,

અર્થ—જે આગારોતુ વર્ણુન કડ્ડ છુ તે શિવાયના બીજે
 સ્થાનકે (કાયબ્યાપારનો ત્યાગ કડ્ડ છુ) તે બાર આગારોના નામ
 ઉચ્ચાશ્વાસ લેવાવડે, નીચાશ્વાસ મૂકવાવડે, ઉધરસ આવવાથી,
 છીક આવવાથી, બગાસુ આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વા
 મચવાથી, ચક્રી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપથી, ૧

સૂક્ષ્મઃ અગસંચાલૈઃ સૂક્ષ્મૈઃ શ્લેષ્મસચાલૈઃ

સુદુમેહિં શ્વંગસંચાલેહિ સુદુમેહિં શ્વેલસંચાલેહિં

મૂક્ષમ શરીરતુ હાસતુ, મૂક્ષમ શ્લેષ્મ (બળખા)તુ હાસતુ

૧૩ આસાવો ગણુવાને અર્થે અથવા કાપોત્સર્ગની સખ્યા ગણુવાને અ
 ગુની તથા પાંપણના આળા કરે તે મમુહગુલીદોષ.

૧૪ કાગડાની પેરે ડોળા ફેરવે તે વાયસદોષ.

૧૫ પહેરેલાં વસ્ત્ર યુગ્મ અથવા પ્રવેદે કરી મતીન થવાના કાપથી કાઠની
 પેરે ગોપની રાખે તે કપિચ્છ દોષ.

૧૬ મદાવેશિતની પેરે માથુ ધૂણાવે તે શિરકપદોષ.

૧૭ મુગાની પેરે છુ છુ કડ્ડ તે મૂકદોષ.

૧૮ આસાવો ગણુતા મદિરાનીપેરે બડમગટ કડ્ડ તે મદિરાદોષ.

૧૯ વાનરની પેરે આસપાસ ભેખા કરે, ઓટ પુટ ચલાવે તે પ્રેશ્યદોષ.

સૂક્ષ્મૈઃ દૃષ્ટિસંચાલૈઃ । એવમાદિભિઃ આકારૈઃ ।
 સુદૃઢમેદિં દિદૃષ્ટિસંચાલેદિં એવમાદૃષ્ટિં આગારેદિં ।
 સૂક્ષ્મ નેત્રનું ચલાયમાન થવું, એ આદિ અપવાદોપડે,
 અભયઃ અવિરાધિતઃ ભવતુ મમ કાર્યોત્સર્ગઃ
 અન્નગ્ગો અવિરાહિત્ત્વં હુજ્જ મે કાલસ્સગ્ગો
 નહિ લાંગેસો નહીં વિરાધેસો હોય મારો કાલસગ્ગ,

અર્થ—સૂક્ષ્મશરીરનો સંચાર થવાથી, સૂક્ષ્મ શુંકે અથવા
 કંઈ ગળવાથી, સૂક્ષ્મદૃષ્ટિના સંચારથી ૨. પૂર્વોક્ત આગારો વિગેરે
 ખીજા^૧ (પણચાર) આગારોથી, મારો કાર્યોત્સર્ગ, અખંડિત,
 અવિરાધિત, હોજે ! ૩

(ક્યાં સુધી ?)

યાવત્ અર્હતાં મગવતાં નમસ્કારેણ ન પારયામિ
 જાવ અરિહંતાણં જગવંતાણં નમસ્કારેણં ન પારેમિ
 જ્યાં સુધી અરિહંત જગવંતાને નમસ્કાર કરવાએ કરી, ન પારં,

૧. અગ્નિના ઉપદ્રવથી ખીજે સ્થાનકે જવું પડે, તથા
 નીજખીના પ્રકાશથી વસ્ત્રાદિ આઢવા પડે. ૨. ગિલાડી, ઉંદર વિગેરે આડા
 ઉતરતા હોય, તથા પચેદ્રિય છવવું છેદન ભેદન થવું હોય તો ખીજે સ્થાન
 કે જવું પડે. ૩. અકસ્માત ચોરની ધાડ આવી પડે તેથી અથવા રાત્રદિના
 ભયથી ખીજે સ્થાનકે જવું પડે. ૪. સિંહ વિગેરે ઉપદ્રવ કરતા હોય, અથવા તો
 સર્પોદિકે ડંશ કરતા હોય, અથવા ભીંત પડે તેવી હોય તો ખીજે સ્થાન-
 કે જવું પડે.

અર્થ—ત્યા સુધી અરિહંત લગવાનને નમસ્કાર કરવા વડે
ન પાર્શ્વ, ૪

તાવ્ત્ કાયં સ્થાનેન મૌનેન વ્યાનેન આત્મીયં વ્યુત્સજામિ
તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં જ્ઞાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ.
ત્યાં સુધી, શરીરને, સ્થિર ઉભું રહેવાએ કરી, મૌને કરી, ધ્યાને કરી,
પોતાની (કાયને) વોસરાવું છું.

અર્થ—ત્યા સુધી પોતાની કાયને, સ્થાનકવડે, મૌને રહેવા-
વડે (અને) ધ્યાનવડે (પાપક્રિયાથી) વોસિરાવું છું પ
છતિ સૂત્ર ૬

પદ (૨૮) સ પદા (૫) શુદ્ધ (૧૩) લઘુ (૧૨૭) મર્વવર્ણુ (૧૪૦)

અથ લોગસ્સ વા નામસ્તવ.

લોકસ્ય ઉદ્યોત્તરુર્રાન્ ધર્મ્મતીર્થકરાન્ જિનાન્
લોગસ્સ ઉજ્જોઞ્ઞગરે, ધમ્મતિહ્વયરે જિણે ।
લોકને પ્રકાશનાર ધર્મ તીર્થકર જિન
અર્હતઃ કીર્તયિષ્યામિ ચતુર્વિંશતિમપિ કેવલિન.
અરિહંતે કિત્તહસ્સ, ચત્તવીસપિ કેવલી । ૧ ।

અરિહંતને સ્તવુ છું. એવિણે કેવલિ

અર્થ —લોકને (દેવળજ્ઞાન વડે) ઉદ્યોતના કરનાર,
ધર્મતીર્થના કરનાર, (રાગદ્વેષના) નિતનાર, કર્મશયુનો નાશ

કરનારા (અને) કેવળજ્ઞાની એવા ચોવીશે^૧ તીર્થંકરો અને બીજા-
ઓનું પણ કીર્તન કરીશ. ૧

ઋષભમજિતં ચ વંદે સંભવમભિનંદનં ચ સુમતિં ચ
જસન્નમજિયં ચ વંદે, સંન્નવસન્નિણંદણં ચ સુસદ્ધં ચ ।
ઋષભદેવને અને અજિતનાથને વાંદું છું. સંભવનાથને, અભિનંદ-
નજીને અને સુમતિનાથને અને

૧ શ્રી ઋષભદેવનો જન્મ વિનિતાનગરીમાં થયો, તેમના નાભિરાજ પિતા
અને મહેદેવી માતા હતાં. બધા તીર્થંકરોની માતાઓ પહેલાં સ્વપ્ને સિંહ દેખે
પણ મહેદેવી માતાએ પ્રથમ વૃષભ દીધો; એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી તેમનું
શ્રી ઋષભદેવ નામ રાખ્યું, તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્તાવનાર તેથી બીજું
આદિનાથ નામ પણ કહીયે. તેમનું પાંચશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને ચો-
રાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા અને વૃષભ લાંછનવાળા
હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોટાનું નામ ભરત હતું. તેને આરિસાહુવનમાં
કેવળજ્ઞાન થયું હતું અને ૯૯ પુત્રો દીક્ષા લઈ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા હતા.

શ્રી અજિતનાથ અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ્યા, તેમના પિતા જીતશત્રુ રાજા
અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા રાણી પ્રથમ પાસાખાજ
રમતાં ત્યારે રાણી હારી જતી અને રાજાની જીત થતી હતી અને ભગવંત
ગર્ભે આવ્યા પછી રાણી જીતે અને રાજા હારે, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણીને
અજિતનાથ નામ દીધું. તેમનું સાડાચારશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, બહેંતેર
લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણુ, અને લાંછન હાથીનું હતું.

શ્રી સંભવનાથને શ્રાવસ્તિ નગરીમાં જન્મ હતો. અને તેમના પિતા
જીતારી રાજા અને સેના રાણી માતા હતાં. દેશમાં દુકાળ હતો, છતાં ભગવંત
ગર્ભે આવ્યાથી અણુચિંતવ્યો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંભવ થયો; તેથી સંભવનાથ
નામ દીધું. તેમનું ચારસો ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને સાઠ લાખ પૂર્વનું
આયુ હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા તથા લાંછન ઘોડાનું હતું.

પદ્મપ્રભં સુપાર્શ્વ જિણ ચ ચન્દ્રપ્રભં વંદે
 પદ્મપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે । ૨ ।

પદ્મપ્રભુને, સુપાર્શ્વનાથ જિનને અને ચન્દ્રપ્રભુને વાંદુ છું.

અર્થ—(શ્રી) શીપભદ્રેવ તથા અજિતનાથને વાંદુ છું,

શ્રી અભિનંદન સ્વામીના અયોધ્યા નગરીમા જન્મ હતો અને તેમના પિતા સવર રાજા અને સિદ્ધાર્થ રાણી માતા હતા ભગવત ગર્ભે આવ્યા પછી ઇન્દ્રમહારાજ આનીને ભગવતની માતાને ધણીવાર સ્તવી જતા હતા તે વારે રાજાપ્રમુખે જાણ્યું જે એ ગર્ભનોજ મહિમા છે માટે અભિનંદન નામ દીધું સાચા ત્રણેય ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વતુ આયુષ્ય હતું લાજન વાનરતુ અને સુચર્યુ વર્ણવાળા હતા

શ્રી સુમતિનાથનો અયોધ્યા નગરીમા જન્મ હતો, તેમના પિતા મેયરથ રાજા અને સુમંગલા માતા હતા પ્રભુ ગર્ભમા રહ્યા પછી—ને ગામમાં એક વણિકની બે સ્ત્રીઓ હતી, તેમા ન્હાનીને પુત્ર હતો અને મહોટી વધ્યા હતી, પણ તે છોકરાતુ પ્રતિપાલન જાનને માતાએ કરતી હતી એમ કરતાં તે વાણીએ જ્યારે મરણ પામ્યો ત્યારે મહોટી સ્ત્રી ધનની લાલચે ઘડેલા લાગી જે “ પુત્ર માટે છે, માટે જેનો પુત્ર હોય, તેનું ધન થાય ” તેમજ ન્હાનીનો તો દીકરો હોયો તેથી તેણે કહ્યું કે “ એ પુત્ર મહાગે છે અને ધન પણ મહાત્ છે ” એમ જાનને મોઝોનો ટટેા થયો તે વડની વડની દરમાગમા આની, તે વારે ગર્ભ ॥ મહિમાથી રાણીને ચુમદો કરવાની બધી શુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ, તેથી એ જાનને રાણીએ કહ્યું કે “ જાનને મળીને ધન અદ્દા અર્દ્ધ વહેચી લો અને છોકરાના પણ જે ભાગ કરી અર્દ્ધો અર્દ્ધ વહેચી લો । ” તે સાંભળી નાની સ્ત્રી જોતી કે “ માટે દ્રવ્ય જોઈતું નથી, છોકરાના કાંઈ જે વિભાગ થાય નહિ, એ છોકરો એના છે તે મહાગેજ છે ” તે સાંભળી રાણી જોતી કે “ એ છોકરો ન્હાની સોનો છે કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ

સંભવનાથ, અભિનંદન સ્વામી તથા સુમતિનાથને, પદ્મપ્રભુ, રાગદ્વેષના જિતનારા સુપાર્શ્વનાથ તથા ચંદ્રપ્રભુને વાંદું છું ૨.

થાય ત્યાંસુધી પણ મહોટી સ્ત્રીથી ના કહેવાણી નહીં અને ન્હાની સ્ત્રીએ મારવાની મનાઇ કરી, માટે પુત્ર અને ધન એને હવાલે કરો અને મહોટી સ્ત્રીને ધરથી બહાર કાઢો ” ગર્ભના મહિમાથી ભગવંતની માતાને એવી બુદ્ધિ ઉપની તે માટે સુમતિ નામ દીધું. તેમનું ત્રણુશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, ચાળીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, સુવર્ણ વર્ણુ તથા લાંછન કૌંચ પક્ષીનું હતું.

શ્રી પદ્મપ્રભ સ્વામીનો કૌશાંખીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા શ્રીધરરાજ અને સુસીમારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને કમલની સજ્જાએ સુવાનો ડોહલો ઉપન્યો (જે દેવતાએ પૂર્ણુ કર્યો) તેથી અને ભગવંતનું શરીર પદ્મ (કમલ) સરખું રક્ત વર્ણુ હતું તેથી પદ્મપ્રભ નામ દીધું. તેમનું અઢીશે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, અને ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન પદ્મનું હતું તથા રક્ત વર્ણુ હતા.

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો વણારસી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુપ્રતિષ્ઠ રાજા અને પૃથ્વીરાણી માતા હતા. માતાનાં બન્ને પાસાં રોગે કરી વ્યાપ્ત હતાં, તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્ને પાસાં સુવર્ણુવર્ણુ અને ધણાં સુકોમળ થયાં, માટે સુપાર્શ્વ નામ દીધું. (એક પ્રતમાં ભગવંતના પિતાનાં બે પાસાં કોઠ રોગવાળાં હતાં તેને ભગવંતની માતાએ હાથ ડેરવ્યાથી સુકુમાળ નિરોગી થયાં એવો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું બશે ધનુષ્યપ્રમાણુ શરીર અને ત્રીશ લાખ પૂર્વ આયુષ્ય હતું. સુવર્ણુ વર્ણુ અને લાંછન સાથીયાનું હતું.

શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી ચંદ્રપુરી નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા મહાસેન રાજા અને લક્ષ્મણા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાને પાન કરવાનો ડોહલો ઉપન્યો (જે પ્રધાને બુદ્ધિએ કરી પૂર્ણુ કરાવ્યો) એ ગર્ભના પ્રભાવે જાણી ચંદ્રપ્રભ નામ દીધું. તેમનું એકસેં

સુવિધિં ચ પુષ્પદન્તં શીતલત્રેયાંસવાસુપૂજ્યાન્ ચ
 સુવિહિં ચ પુષ્પદન્તં, સીયલસિજ્જંસવાસુપુજ્જં ચ ।
 સુવિધિનાથને અને પુષ્પદ - શીતલનાથ, ત્રેયાંસનાથ, વાસુપૂજ્ય
 ત (અથવા) સ્વામિને અને

પચાસ ધનુષ્યપ્રમાણુ શરીર અને દસ લાખ પૂર્વતુ આયુષ્ય હવુ શ્વેત
 વર્ણુ અને લાઝન ચદ્રતુ હવુ

શ્રી સુવિધિનાથ (એતુ ખીજુ નામ પુષ્પદત છે) તેમનો કાકદી
 નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુગ્રીવરાજ અને શામા રાણી માતા હતા
 ભગવત ગર્ભે આગ્યા પછી માતા તથા પિતા બંની વિધિએ કરી ધર્મ
 કરવા લાગ્યા એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધુ, અને
 મયકુદનાં પુત્રની કથી સરખા પ્રજુના ઉન્નવળ દાંત હતા માટે ખીજુ પુષ્પ-
 દત નામ દીધુ તેમનુ એકમે ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર, બે લાખ પૂર્વતુ આ
 યુષ્ય, શ્વેત વર્ણુ અને મગરમચ્છનું લાઝન હવુ

શ્રી શીતલનાથનો બદિલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા દદર-
 થ રાજા અને નદા રાણી માતા હતા પિતાના શરીરે દાહજ્વર થયો હતો તે
 ભગવત ગર્ભે આગ્યા પછી રાજાના શરીરની ઉપર રાણીએ હાથ ફેરવ્યાથી શી
 તલતા થઈ, એવો ગર્ભનો મદિમા જાણી શીતલનાથ નામ દીધુ તેમનુ નેવુ
 ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને એક લાખ પૂર્વતુ આયુષ્ય હવુ સુવર્ણુ વર્ણુ
 અને શ્રીમચ્છનુ લાઝન હવુ

શ્રી ત્રેયાસજિનનો મિહપુરનગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા ત્રિભુરા
 જા અને ત્રિભુરાણીમાતા હતા કાઈ દેરાસરમાં પરપરાગત દેવતા અધિષ્ઠિત
 સમગ્રની પૂજા થતી હતી તે સમગ્રએ જે જેએ અથવા સુવે તેને ઉપદ્રવ
 ઉપજે તે ભગવત ગર્ભે આગ્યા પછી માતાના મનમાં આગ્યુ જે દેવ ગુરુની
 પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો ખરૂ છે, પણ સમગ્રની પૂજા તો કયાથે સી

અર્થ—(શ્રી) સુવિધિનાથ (જીજ્ઞુ નામ) પુષ્પદતને,
શીતલનાથને, શ્રેયામનાથને અને વાસુપૂજ્યસ્વામીને, વિમલનાથને,
અનંતનાથને અને રાગદ્વેષના જિતનારા ધર્મનાથને તથા શાંતિ-
નાથને હુ વદના કરૂ છુ ૩

હર હિમો રાખ્યો અને જન્મે સ્ત્રીઓને પણ હર હિમી રાખીને કહ્યું કે
“જે પોતાના સ્ત્રીના પ્રભાવથી ભત્તારને સ્પર્શ કરે, તેનો એ ભત્તાર જાણવો”
તે સાંભળી વ્યતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો હાથ લાગો કરી
ભત્તારને સ્પર્શ કર્યો તેવોજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી લાધને કહ્યું કે
તું તો વ્યતરી છે, માટે તારું સ્થાનકે જતી રહે” એવી રીતે ચુકાદો થ
વાથી નિમજમતિવાળી રાણી કહેવાણી તે ગર્ભનોજ પ્રભાવ જાણી વિમળ-
નાથ નામ દીધું તેમનું સાઠ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાઠલાખ વર્ષનું આયુષ્ય
જાણવું સુવર્ણ વર્ણ અને ગરુડ (શુક) નું લાંછન જાણવું.

શ્રી અનંતનાથનો અયોધ્યાનગીમા જન્મ હતો, તેમના પિતા સિદ્ધસેન
રાજા અને સુયશા રાણી માતા હતા વળી સ્વપ્રમા જેનો અત ન આવે એવું
એક મહોદ્દુ ચક્ર ભમતું રાણીએ આકાશને ત્રિપે દીકું અને અનંત રત્નની
માલા દીડી તથા અનંત ગાહના દોરા કરી બાધ્યા, તેથી લોકોના તાવ ગયા,
એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી અનંતનાથ નામ દીધું તેમનું પચાસ ધનુષ્ય
પ્રમાણ શરીર અને ત્રીશતાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન
સિંચાણનું જાણવું

શ્રી ધર્મનાથ સ્વામી રત્નપુર નગરમા જન્મ્યા હતા તેમના પિતા
ભાનુરાજા અને સુનના ગણી માતા હતા વળી રાજા રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર
આદ્ય રાગ હતો તે ભગવત ગર્ભે આવ્યા પછી જન્મેને ધર્મ ઉપર અત્યંત
રાગ થયો એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું તેમનું ૪૫
ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું સુવર્ણ વર્ણ
તથા લાંછન વળતું જાણવું

કુન્થું અરં ચ મલ્લિ, વંદે મુનિસુવ્રતં નમિજિનં ચ
કુંથું અરં ચ મલ્લિ, વંદે મુણિસુવ્રયં નમિજિણં ચ ।

કુંથુનાથને, અરનાથ- વાંડું છું. મુનિસુવ્રત સ્વામિને, નમિનાથ
ને અને મલ્લિનાથને નિનને અને

શ્રી શાંતિનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાજા અને અગિરા રાણી માતા હતાં. વળી તે દેશમાં મરકીનો શીપ-દ્રવ ધણો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અમૃત છાંટ્યું તેથી મરકીની શાંતિ થઈ. એવા પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીશ ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણુ તથા લાંછન મૃગનું જાણવું.

શ્રી કુંથુનાથનો હરિતનાગપુર નગરમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સૂર રાજા અને શ્રી રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા-જીએ સ્વપ્નમાં રત્નનો થુલ પૃથ્વીને વિષે દીઠો તથા શસ્ત્ર હતા તે કુંથુઆની જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મહોટા જીવોની જયણા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંત્રીશ ધનુષ્યનું શરીર અને પંચાણું હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણુ તથા લાંછન છાગ (ખાકડા) નું જાણવું.

શ્રી અરનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુદર્શન રાજા અને દેવી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નમય આરો તથા થુલ દીઠાં, એવા ગર્ભનો મહિમા જાણી અરનાથ નામ દીધું. તેમનું ત્રીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને ચોરાશી હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણુ તથા લાંછન નંદાવર્તનું જાણવું.

શ્રી મહાદેવીનાથ મિથિલાનગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા કુંભ-રાજા અને પ્રભાવતી રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી

વંદે અરિષ્ટનેમિં પાર્શ્વ તથા વર્દ્ધમાનં ચ
વંદામિ રિષ્ટનેમિં, પાસં તહ વર્દ્ધમાણં ચ । ૪ ।

વાંદુ' છુ. નેમિનાથને, પાર્શ્વનાથને તેમજ વર્દ્ધમાન સ્વામિને અને

અર્થ—(શ્રી) કુચુનાથને તથા અરનાથને, મહિનાથને,
સુનિસુમતસ્વામીને તથા રાગદ્વેષના જિતનારા નમિનાથને વાંદુ'
છુ. (શ્રી) અરિષ્ટનેમિને તથા પાર્શ્વનાથને અને વર્દ્ધમાન સ્વા-
મિને હુ વંદના કરૂ છુ ૪

માતાને એક રાત્રીએ, છએ શુના પુલની શ્યાએ સુનાનો દોહડો ઉપન્યો તે
દેવતાએ પૂર્યો એવો ગર્ભના પ્રભાવ જાણી શ્રી મસ્તીનાથ નામ દીધુ તે
મનુ પચીશ ધનુષ્ય શરીરનુ માન અને પચાવન હજાર વર્ષનુ આયુષ્ય જા-
ણુ નીલ વર્ણ તથા લાંછન કુલનુ જાણુ

શ્રી સુનિસુમત સ્વામીનો રાજગૃહનગરમા જન્મ હતો, તેમના
પિતા સુમિત્ર રાજા અને પદ્મા રાણી માતા હતા ભગવત ગર્ભે આઝ્યા
પછી માતાપિતા સુનિરાજની પેઠે હતા બારવત આવકના સાચવના લાભ્યા,
એવો ગર્ભના પ્રભાવ જાણી સુનિસુમત નામ દીધુ તેમનુ વીશ ધનુષ્ય
શરીરમાન અને ત્રીશહજાર વર્ષનુ આયુષ્ય જાણુ કૃષ્ણ વર્ણ તથા
લાંછન કાચમાનુ જાણુ

શ્રી નમિનિન મિથિના નગરીમા જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા વિજય
રાજા અને વદ્રા રાણી માતા હતા ભગવત ગર્ભે આ યા પછી સીમાડિખ
રાજા ભગવતના પિતાના શત્રુ હતા તે ચઢી આઝ્યા ગામના કિલ્લાને ચારે
બાજુ લસકરનો પદાવ નાખી વિટી લીધુ રાજાને ધણી ખીક લાગી પણ
ગણીએ કિલ્લાઉપર ચઢીને શત્રુઓને વાડી નખડે જોયા રાણીનુ તેજ વૈરી
રાજાઓથી ખમાયુ નહિ, તેથી સર્વ આવીને ભગવતની માતાને નમસ્કાર
કરી કહેવા લાગ્યા કે અમારા ઉપર સૌમ્યદષ્ટીએ જુઓ રાણીએ તેમના ઉપર

एवं मया अभिष्टुता विधूतरजोमलाः प्रक्षीणजरामरणाः

एवं मया अभिष्टुता, विधूतरजोमला पहिणजरमरणा ।

આમ મેં સ્તવ્યા, ક્ષય કર્યા છે સર્વ કર્મ જેમણે એવા, સર્વથા
નાશ પામ્યા છે જરામરણ જેમનાં એવા,

સૌમ્ય નગરે જોઈ માથે હાથ મુક્યો. સર્વ રાજાઓ રાણીને પગે લાગી
આજ્ઞા માગી પોતાપોતાને નગરે ગયા. એવો પ્રભાવ જાણી નમિનાથ નામ
દીધું. તેમનું પત્નર ધનુષ્ય શરીરનું માન અને દશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જા-
ણવું. અને સુવર્ણ વર્ણ લાંછન નીલા કમળનું જાણવું.

શ્રી અરિષ્ટનેમિ પ્રભુનો સૌરીપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સમુદ્ર-
વિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણી માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભે આવ્યા પછી
માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ એટલે કાળા રત્નની રેલ દીડી તથા આકાશમાં ચક્ર-
ઉછળતું દીધું, એવો પ્રભાવ જાણી અરિષ્ટનેમિ નામ દીધું. ખીજું નામ શ્રી
નેમિનાથ. તેમનું દશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય,
શ્યામ વર્ણ અને લાંછન શંખનું હતું.

શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામીનો વણારસીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા
અશ્વસેનરાજા અને વામારાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી
માતાએ અંધારી રાત્રે પોતાની પાસે સર્પ જતો દીઠો. તે સર્પના જવાના
માર્ગની વચમાં રાખીને હાથ દેખી રાણીએ જિંચો કીધો, તેથી રાજા જાણી
હિંચો ન બોલ્યો કે શા માટે હાથ જિંચો કીધો? રાણીએ સર્પ દીઠાનું કહ્યું,
રાજા કહે તમે જુદું બોલો છો. પછી દીપક મંગાવી જોયું તો સર્પ દીઠો.
તેવારે વિસ્મય પામી રાજાએ વિચાર્યું જે મેં ન દીઠો ને રાણીએ દીઠો એ ગર્ભ-
નો પ્રભાવ છે, એમ જાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ નામ દીધું. તેમનું નવહસ્ત પ્રમાણ
શરીર અને એકસો વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલવર્ણ તથા લાંછન
સર્પનું જાણવું.

ચતુર્વિંશતિરપિ જિનવરાઃ તીર્થકરાઃ મમ પ્રસિદંતુ
 ચતુર્વીસંપિ જિણવરા, તિહ્યરા મે પસીયંતુ । ૫ ।

ચોવીસો જિનવર તીર્થકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન હો.

અર્થ—એ પ્રકારે મે (નામ પૂર્વક) સ્તવ્યા, ચોવીસે તીર્થકરો તથા બીજા પણ તીર્થકરો જેઓએ (કર્મરૂપ) રજ તથા મહાને ટાળ્યા છે (તથા જેમણે) જરા અને મરણ અતિશયે કરીને હાથ કર્યા છે (તથા જે) સામાન્ય કેવળીઓથી શ્રેષ્ઠ છે એવા તે તીર્થકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ । ૫

કીર્તિતવન્દિતમહિતા યે एते लोकस्य उत्तमाः सिद्धाः
 किञ्चित्तिवन्दियमहिता, जेए लोगस्स उत्तमा सिद्धा ।
 સ્તવ્યા, વાંધા, પૂજ્યા. જે એ લોકમાં ઉત્તમ સિદ્ધો (તે)

શ્રી વર્ધમાનસ્વામીનો ક્ષત્રિયકુલનગમ્મા જન્મ હતો તેમના પિતા સિદ્ધાર્થ ગમ્મ અને ત્રિશક્તારાણી માતા હતા ભગવત ગર્ભે આ પા પછી માતાપિતા સમગ્ત ઋદ્ધિએ વૃદ્ધિ પામ્યા, ધન ધાન્યાદિદેના ભડાગ તથા દેશ નગરાદિકની વૃદ્ધિ થઈ સર્વ રાગ આજ્ઞામા વર્તવા લાગ્યા એવો પ્રભા વ જાણી વર્ધમાન નામ દીધું વળી બાલ્યાવસ્થામા મેરૂપર્વત અર્થે આપ્યો તથા આમવક્રી ક્રીડા કરતા દેવતા હાથોં, માટે ઇદ્ર મહારાજે શ્રી મહાવીર એનું બીજું નામ દીધું તેમનું સાત હાથ શરીર અને બહોતેર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સિદ્ધનું જાણવું મહાવીર સ્વામિ ૨૪ મા તીર્થ કર થયા સાર પછી કાષ્ઠપણ તીર્થ કર ભગવાન થયા નથી, તેમજ આ અવસર્પિણી કાળમા ચનાના પણ નથી હાલમાં જે જૈનધર્મે પ્રવર્તે છે તે વીર પ્રશ્નનું શાસન સમજવું તેમની પાટે સુધર્માન્વાગિ ગણધર થયા, હાલમાં જે સાધુઓ જૈન ધર્મને માનનારા છે તે સધળા તેઓની આ લાદના સમજવા

આરોગ્યવોધિલાભં સમાધિવરં ઉત્તમં દદતુ
 આરુઘવોહિલાનં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ । ૬ ।
 નિરોગીપણું, બોધિનો લાલ, શ્રેષ્ઠ સમાધિ ઉત્તમ આપો !

અર્થ—(જેમને ઇંદ્રાદિએ) સ્તવ્યા છે, વાંધા છે, પૂજ્યા છે
 અને જેઓ લોકને વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ (લગવાન) થયા છે, તેઓ
 (મને) આરોગ્યતા, સમ્યક્ દર્શનનો લાલ અને પ્રધાન ઉત્તમ
 સમાધિ આપો ! ૬

ચંદ્રેભ્યો નિર્મલતરાઃ આદિત્યેભ્યઃ અધિકં પ્રકાશકરાઃ
 ચંદ્રેભ્યો નિર્મલતરાઃ, આદિત્યેભ્યો અહિયં પયાસયરા ।
 ચંદ્રેથી અતિ નિર્મળ, સૂર્યોથી અધિક પ્રકાશ કરનારા,
 સાગરવરગમ્भीરાઃ સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દદતુ
 સાગરવરગંઝીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ । ૭ ।
 શ્રેષ્ઠ સમુદ્રના જેવા ગંભીર, સિદ્ધે સિદ્ધિ મને આપો.

અર્થ—ચંદ્રસમુદાયથી વિશેષ નિર્મળ, સૂર્યસમુદાયથી
 વિશેષ પ્રકાશકરનાર (અને) (સ્વયંભૂરમણ) સમુદ્ર જેવા
 ગંભીર એવા સિદ્ધ (પરમાત્મા) મને મોક્ષ આપો ! ૭
 પદ (૨૮) સંપદા (૨૮) ગુરુ (૨૭) લઘુ (૨૨૬) સર્વવર્ણ (૨૫૬)

ઇતિ નામસ્તવ^૧ સૂત્ર. ૮

॥ अथ करेमि भंते सूत्र वा सामायिकतुं

पञ्चरत्नवाण.

करोमि हे भगवन् ! सामायिकं । सावयं योगं प्रत्याख्यापि ।
करेमि जन्ते ! सामाहयं । सावज्जं जोगं पच्चखासि ।
३३. ५५ हे भगवान् ! सामायिकं, पाप मद्धित व्यापारत्तं पच्च
भा. ३३. ५५.

यावत् नियमं पर्युपासे द्विविधं त्रिविधेन ।
जाव नियमं पञ्जुवासामि दुविहं त्रिविहेणं ।
पर्यंत नियमं अत्रुं ये कण्ठं त्रयं न्तरे करी.

અર્થ—હે ભગવત ! હું (રાગદ્વેષના અભાવરૂપ)
(જ્ઞાનાદિ ગુણના લાભરૂપ) મામાયિક કરૂં છું (અર્થાત્)
પાપયુક્ત વ્યાપારનું પરિત્યાગ કરૂં છું (નિરોધ કરૂં છું) ત્યા
મુખી તે નિયમનું એવન કરૂં ત્યા મુખી, જે કરણ અને વ્રણ ભોગથી-

मनसा प्राया कायेन । न करोमि न ज्ञाग्यामि ।
मरणं प्रायाग्नं काग्नं । न करेमि न कारवेमि ।

મને વચને દાયાએ, ન હૃદ ન હૃદય.

१. २०१३ २०१४ २०१५ २०१६ २०१७ २०१८ २०१९ २०२० २०२१ २०२२
 २०२३ २०२४ २०२५ २०२६ २०२७ २०२८ २०२९ २०३० २०३१ २०३२
 २०३३ २०३४ २०३५ २०३६ २०३७ २०३८ २०३९ २०४० २०४१ २०४२
 २०४३ २०४४ २०४५ २०४६ २०४७ २०४८ २०४९ २०५० २०५१ २०५२

तं(अतीतं) हे भगवन् प्रतिक्रामामि निन्दामि गर्हे
 तस्स जन्ते पन्तिक्रामामि निन्दामि गरिहामि
 ते(पूर्वे करेला)ने हे लगवान! पडिक्खुं निन्दुं गहिं.

४६ ते आ प्रमाणे.—

- १ भने करवुं.
- २ भने कराववुं.
- ३ भने अतुमोहवुं.
- ४ वयने करवुं.
- ५ वयने कराववुं.
- ६ वयने अतुमोहवुं.
- ७ कायाअे करवुं.
- ८ कायाअे कराववुं.
- ९ कायाअे अतुमोहवुं.
- १० भन वयने करवुं.
- ११ भन वयने कराववुं.
- १२ भन वयने अतुमोहवुं.
- १३ भन कायाअे करवुं.
- १४ भन कायाअे कराववुं.
- १५ भन कायाअे अतुमोहवुं.
- १६ वयन कायाअे करवुं.
- १७ वयन कायाअे कराववुं.
- १८ वयन कायाअे अतुमोहवुं.
- १९ भन वयन कायाअे करवुं.
- २० भन वयन कायाअे कराववुं.
- २१ भन वयन कायाअे अतुमोहवुं.
- २२ भने करवुं, कराववुं.
- २३ वयने करवुं, कराववुं.
- २४ कायाअे करवुं, कराववुं.
- २५ भने करवुं, अतुमोहवुं.
- २६ वयने करवुं, अतुमोहवुं.
- २७ कायाअे करवुं, अतुमोहवुं.

- २८ भने कराववुं, अतुमोहवुं.
- २९ वयने कराववुं, अतुमोहवुं.
- ३० कायाअे कराववुं, अतुमोहवुं.
- ३१ भने करवुं, कराववुं, अतुमोहवुं.
- ३२ वयने करवुं, कराववुं, अतुमोहवुं.
- ३३ कायाअे करवुं, कराववुं, अतुमोहवुं.
- ३४ भन वयने करवुं, कराववुं.
- ३५ भन कायाअे करवुं, कराववुं.
- ३६ वयन कायाअे करवुं, कराववुं.
- ३७ भन वयने करवुं, अतुमोहवुं.
- ३८ भन कायाअे करवुं, अतुमोहवुं.
- ३९ वयन कायाअे करवुं, अतुमोहवुं.
- ४० भन वयने कराववुं, अतुमोहवुं.
- ४१ भन कायाअे कराववुं, अतुमोहवुं.
- ४२ वयन कायाअे कराववुं, अतुमोहवुं.
- ४३ भन वयन कायाअे करवुं.
- ४४ भन वयन कायाअे कराववुं.
- ४५ भन वयन कायाअे अतुमोहवुं.
- ४६ भन वयन कायाअे करवुं, कराववुं.
- ४७ भन वयन कायाअे करवुं, अतुमोहवुं.
- ४८ भन वयन कायाअे कराववुं, अतुमोहवुं.
- ४९ भन वयन कायाअे करवुं, कराववुं, अतुमोहवुं.

આત્માનં વ્યુત્સજામિ
અપ્પાણં વોસિરામિ ॥

(૬૫) આત્માને વોસરાવું છું.

અર્થ—મન, વચન અને કાયા (એ ત્રણ પ્રકાર) વડે ન કરૂં (તથા) ન કરાવું, હે ભગવત ! તે સળધી (પૂર્વે કરેલા) અપરાધને હું પ્રતિક્ષુ છું, (આત્મસાક્ષીએ) નિહુ છું, (શુદ્ધસાક્ષીએ) વિશેષે નિહુ છું (અને) આત્માને વોસરાવું છું ૧ ઈતિ. ૬

ગાથા-૧ શુદ્ધ (૭) લઘુ (૬૯) સર્વવર્ણ (૭૬),

અથ સામાઙ્યવયજુત્તો.

સામાયિકવ્રતયુક્તઃ યાવત્ મનસિ ભવતિ નિયમસંયુક્તઃ
સામાઙ્યવયજુત્તો, જાવ મણે હોઈ નિયમસંયુક્તો ।
સામાયિક વ્રત સહિત જ્યા સુધી મનમાં હોય નિયમ સાંહત.
છિન્નતે અશુભં કર્મ સામાયિક યાવતો વારાન્
(ચ કરોતિ તાવત્)

તિન્નઈ અસુહં કર્મ્મં, સામાઙ્ય જત્તિઆ વારા ૧૨।
છેદાય અશુભ કર્મ, સામાયિક જેટલો વખત (કરે તેટલો વખત).
અર્થ—સામાયિકવ્રતથી યુક્ત, જ્યા સુધી મનમાં તે નિય-
મથી સંયુક્ત હોય ત્યા સુધી, જેટલીવાર સામાયિક કરે તેટલી-
વાર અશુભ કર્મનો નાશ કરે છે

સામાયિકે તુ કૃતે શ્રમણ ઇવ શ્રાવકઃ ભવતિ યસ્માત્
'સામાશ્યંસિ જ કણ, સમણો ઇવ સાવર્ણ હવશ્ચ જમ્હા ।

સામાયિક વળી કરતાં સાધુની ચેઠે શ્રાવક હોય જે હેતુ માટે.

એતેન કારણેન વહુશઃ સામાયિકં કુર્યાત્
અણ્ણ કારણેણં, વહુસો સામાશ્યં કુજ્ઞા । ૨ ।

એ કારણે કરી ધણી વખત સામાયિક કરે.

અર્થ—જે માટે, સામાયિક કરતી વખત શ્રાવક, સાધુ
સમાન હોય, તે કારણથી (તત્વના જાણનાર) બહુવાર સામા-
યિક કરે ! ૨

૧ સામાયિક—ગત્રીશ દોષ વર્જન કરવાનું છે, તે દોષ આ પ્રમાણે-

મનના દશ—૧ વૈરી દેખી દોષ કરે ૨ અવિવેક ચિંતવે ૩ અર્થ
ન ચિંતવે ૪ મનમાં ઉદ્વેગ ધરે ૫ યશની વાંછા કરે ૬ વિનય ન કરે ૭ લય
ચિંતવે ૮ વ્યાપાર ચિંતવે ૯ ક્ષણનો સંદેહ રાખે ૧૦ નિયાણુ કરે.

વચનના દશ—૧ કુવચન બોલે ૨ હુંકારા કરે ૩ પાપ આદેશ
આપે ૪ લવારો કરે ૫ કલહ કરે ૬ આવો જાણ્યા કહે ૭ ગાળ બોલે
૮ બાલક રમીડે ૯ વિકથા કરે ૧૦ હાંસી કરે.

કાયાના ખાર—૧ આસન ચપળ ૨ ચારે દિશાએ જુએ ૩ સાવધ
કામ કરે ૪ આજસ મરડે ૫ અવિનયે બોલે ૬ આહું લખ બેસે ૭ મેલ
ઉતારે ૮ ખરજ ખણે ૯ પગ ઉપર પગ ચઢાવે ૧૦ અંગ ઉઘાડું મુકે
૧૧ અંગઢાંકે ૧૨ ઉઘે.

એ સર્વ મળી ગત્રીશ દોષ સામાયિકમાં અજતનાથી લાગે છે તે તજવા.

સામાયિક વિધે લીધું, વિધે પાર્યું, વિધિ કરતાં,
જે કોઈ અવિધિ દુર્ઝ હોય, તે સવિ હું મન, વચન,
કાયાએ કરી મિથામિ હુકરું ॥

દશ મનના, દશ વચનના, આગ કાયાના એ બત્રીશ દોષના
જે કાંઈ દોષ લાગ્યા હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી
મિથામિ હુકરું.

ગાથા (૨) શુદ્ધ (૭) લઘુ (૬૭) સર્વવર્ણ (૭૪)

ધૃતિ સામાયિક પારવાનુ સૂત્ર. ૧૦

અથ ચૈત્યવંદન.

શ્લોકાકારેણ સંવિસહ જગવન્ ચૈત્યવંદન કરું ? શ્લોક.

અર્થ—સુગમ છે

હે જગચિન્તામણયઃ	જગન્નાથાઃ	જગદ્ગુરવઃ
'જગચિન્તામણિ	જગન્નાહ	જગદ્ગુરુ ।

જગતમા ચિ તામણિ મમાન, જગતના નાથ, જગતના શુદ્ધ,

જગદ્રક્ષકાઃ	જગદ્ધાધવાઃ	જગત્સાર્થવાહાઃ
-------------	------------	----------------

જગરક્ષકણ	જગવંધવ	જગસત્ત્વવાહ
----------	--------	-------------

જગતના રક્ષક, જગતના બધુ, જગતના સાર્થવાહ,

જગજ્ઞાવિચક્ષણાઃ

અષ્ટાપદસંસ્થાપિતમૂર્તયઃ

જગજ્ઞાવિચ્છરકણ,

અઠાવયસંઠવિચરૂવ,

જગતના સમમલાવ બાણનાર, અષ્ટાપદઉપર જેમની મુર્તિઓ
છે એવા,

કર્મ્માષ્ટકવિનાશનાઃ

કર્મ્મઠવિણાસણ,

આઠ કર્મના નાશ કરનાર,

ચતુર્વિંશતિરપિ જિનવરાઃ જયંતુ અપ્રતિહતશાસનાઃ

ચતુર્વીસંપિ જિણવર જયંતુ, અપ્પમિહ્યસાસણ । ૧ ।

ચોવીશે તીર્થંકરો જયવંતા વેત્તા, અસ્ખલિત જેમની આજ્ઞા છે.

અર્થ—ભવ્ય જીવોને ચિંતામણિરત્ન સમાન, નિકટ ભવ્ય
જીવોના નાથ, સમસ્ત લોકના હિતોપદેશક, છ જીવનિકાયના
રક્ષક, સમાન બોધવંતના ભાઈ, મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહ, ષટ્દ્ર-
વ્ય તથા નવતત્ત્વતું સ્વરૂપ કહેવામાં વિચક્ષણ, અષ્ટાપદ પર્વત
ઉપર સ્થાપન કર્યા છે બિંબ જેના, અષ્ટકર્મના નાશ કરનારા

૧ ગૌતમસ્વામિ અષ્ટાપદજી યાત્રા માટે ગયા ત્યારે ત્યાં તેમણે આ
ચૈત્યવંદન બોલાવ્યું છે.

૨ અષ્ટાપદ ઉપર શ્રી ઋષભદેવના પુત્ર ભરત ચક્રીએ ચોવીશે તીર્થંકરની
ત્રિમા મણિમય સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થંકરોની પોતપોતાની કાયાના
માપે પ્રતિમા છે; સૌની નાસિકા સરખી લાઈનમાં છે, જોડકની પાટલી
નીચા હોય છે.

એવા એવીશે તીર્થ કરે જયવતા વર્તે, જેનું શાસન કોઈથી
નહાય નહી તેવું છે. ૧

કર્મભૂમૌ કર્મભૂમૌ પ્રથમસંહનિનાં, ઉત્કૃષ્ટઃ
કમ્મચૂમિહિં કમ્મચૂમિહિં, પદમસંઘયણિ, ઉક્કોસય
કર્મભૂમિમાં કર્મભૂમિમાં, પેહેલા સઘયણવાળા, ઉત્કૃષ્ટ
સપ્તતિશતં જિનવરાણાં વિહરતાં લેખ્યંતે નવકોઢ્યઃ
સંતરિસય, જિણવરાણ વિહરંત લપ્પડ, નવકોમિહિં
એકસોસિત્તેર તીર્થકરે વિચરતા પામીએ, નવકોઠ
કેવલિનાં નવસહસ્રકોઢ્યઃ સાધવો ગમ્યંતે (વિહરન્તઃ)। સંપ્રતિ
કેવલિણ, કોમિસહસ્સનવ સાહુ ગમ્મડ, સંપડ
કેવલિઓ, નવ હજારકોઠ માધુઓ પામીએ, હમણાં
જિનવરા વિંશતિ મુનીના દ્વે કોટી વરજ્ઞાનિનઃ (કેવલિનઃ)
જિણવર વીસ મુણિ, વિહુંકોમિહિં વરનાણ,
તીર્થકર ૨૫૧૧, મુનિઓ બેકોઠ કેવલી,

* ૫ ભરત ૫ એરવત અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વ પશ્ચિમની મળી
૧૬૦ વિજય એમ ૧૭૦ ઠેકાણે એકેક તીર્થકર ઉત્કૃષ્ટ કાળે હોય શી અચ્છત
નાથ સ્વામીના વાગે તે પ્રમાણે હતા

૨ જયન્યકાળે વીસ તીર્થકરે હોય તે દરેક મહાવિદેહની ૭-૮-૨૪
-૨૫ મી વિજયમાં એકેક હોય એટલે જ બુદ્ધીપમા ચાર, ધાનકામી ખડમાં
(જે મહાવિદેહ માટે) ૮ અને પુષ્કરવસાર્દમાં ૪ મળી ૨૦ હોય દાવ તે
પ્રમાણે છે વિજયના આંક દરેક વખતે આ પ્રમાણેજ હોય એ નહી નથી

શ્રમણાનાં કોટીસહસ્રદ્વયં સ્તૂયંતે નિત્યં પ્રભાતે
સમણહ કોમિસહસડુચ્ચ, શુણિજ્ઞાનિચ્ચ વિહાણિ । શ
સાધુઓ. યે હજારકોડ સ્તવીઓ. હમેશ પ્રભાતે,

અર્થ—અસિ, મધી અને કૃષિકર્મ જ્યાં વર્તે છે એવા, કર્મભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે, પ્રથમ સંઘયણુવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એક-સો સિતેર તીર્થંકરો વિચરતા પામિયે; કેવલજ્ઞાની નવકોડ (અને) નવ હજાર કોડ સાધુઓ (હોય એમ સિદ્ધાંતથી) જાણીએ; વર્તમાનમાં (શ્રી સીમંધરસ્વામિ પ્રમુખ) વીશ તીર્થંકર (અને) પ્રધાન કેવળજ્ઞાનના ધરનારા યે કોડ મુનિ, (તથા) યે હજાર કોડ સાધુઓ (હોય) તેઓની નિરંતર પ્રભાતે સ્તવના કરીએ. ૨

જયતુ હે સ્વામિન્ । જયતુ હે સ્વામિન્ ।

જયતુ સામિય જયતુ સામિય,

જયવંતા વર્તો હે સ્વામિ ! જયવંતા વર્તો હે સ્વામિ !

ઋષભ શત્રુંજયે. હે ઉજ્જયન્તે પ્રભો નેમિજિન !

રિસહ સત્તુંજિ, હર્જિતિ પહુ નેમિજિણ,

ઋષભદેવ સિદ્ધાચલમાં, ગિરિનારે રહેલા પ્રભુ નેમિનાથ !

જયતુ હે વીર ! સત્યપુરીમંડન ! મૃગુકચ્છે

જયતુ વીર સચ્ચરિમંમણ, નરુઅઘહિં

જયવંતા વર્તો, હે મહાવીર ! સાચોરના શણુગાર, ભરૂચમાં

હે મુનિસુવ્રત ! મુશ્વરિગ્રામે હે પાર્શ્વ !

મુણિસુવય, મુહરિપાસ

મુનિમુદ્રતસ્વામી, મુહરિગામમાં પાર્શ્વનાથ.^૧

દુઃસ્વદુરિતસ્વંઠકા.

અપરે વિદેહે

હુહુરિયસ્વંમુણ,

અવરવિદેહિં

હુખ અને દુરિતના નાશ કરનાર, બીજા મહાવિદેહમાં રહેલા

તીર્થકરાઃ ચત્તસ્રુ દિક્ષુ વિદિક્ષુ યે કેડપિ

તિઘ્વરા, ચિહ્નં દિસિ વિદિસિ જિં કેવિ,

તીર્થકરો, ચારે દિશામાં વિદિશામાં જે કોઈપણ

અતીતાનાગતવર્તમાનાન્ (ચ) વન્દે જિનાન્ સર્વાનપિ ।

તીઆણાગયસંપદ્ય, વંદૂ જિણ સવેવિ । ૩ ।

અતીત અનાગત અને વર્ત- વાંડું તીર્થકર સર્વને પણ.

માન (કાળે થયેલા)

અર્થ—જયવતા વર્તો, શ્રી શત્રુજય ઉપર શ્રી ઋપભદ્રેવ જયવતા વર્તો, શ્રી ગીરિનારજી ઉપર પ્રભુ નેમનાથ તીર્થકર, (અને) સાચોર (સત્યપુરી) નગરના આલૂપણરૂપ શ્રી વીરસ્વામી જયવતા વર્તો, ભક્ત્યમા શ્રી મુનિમુદ્રતસ્વામી (અને) મુહરિ ગામમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ (જો પાચે જીનવરો) હુખ અને પાપના નાશ કરનારા છે બીજા (પાચ) મહાવિદેહને વિષે જે તીર્થ- કરો, (છે તથા) ચાર દિશાઓ અને ચાર વિદિશાઓમાં જે

કોઈ પણ, અતીતકાળ, અનાગતકાળ અને વર્તમાનકાળ સંબંધી
તીર્થંકરો છે; તે સર્વને પણ હું વંદના કરું છું. ૩

સમ્પન્નવતિઃ સહસ્રાઃ, લક્ષાઃ ષટ્પંચાશત્ અષ્ટકોટીઃ

સત્તાણવશ્સહસ્રા, લક્ષ્મી ટપ્પન્ન અષ્ટકોમિત્ત

સત્તાણુહનર, લાખ છપ્પન, આઠકોડ,

દ્વાત્રિંશચ્છતં દ્વયશીતિ લોકત્રિકે ચૈત્યાનિ વન્દે ।

વત્તિસય વાસિયાઈ, તિયલોણ ચેણ વંદે । ૪ ।

અત્રીશ (ને) બ્યાસી (એટલા) ત્રણ લોકમાં ચૈત્યાને વાંડું.

અર્થ—આઠ કોડ, છપ્પન લાખ, સત્તાણુ હનર, અત્રીશ
સો ને બ્યાસી, (૮૫૭૦૦૨૮૨) ત્રણલોકને વિષે જિનપ્રાસાદ છે
તેને હું વાંડું છું. ૪

પંચદશ કોટિશતાનિ, કોટીઃ દ્વિચત્વારિંશતં, લક્ષાન્ અષ્ટપંચાશતં,

પન્નરસ કોમિસુયાઈ, કોમી બાયાલ, લક્ષ અમ્બના ।

પંદરશ કોડ, એતાલીશકોડ. અંકુષનલાખ,

ષટ્ત્રિંશત્સહસ્રાન્, શીતિ, શાશ્વદ્ધિવાનિ પ્રણમामિ ।

ઠત્તીસસહસ્ર આસિઈ, સાસયવિંવાઈ પણમामિ । ૫ ।

છત્રીશહનર, એશી (એટલા) શાશ્વતબિંબોને પ્રણામ કરું.

અર્થ—પંદરસો કોડ (પંદરઅખજ) એતાલીશ કોડ,
અંકુષન લાખ, છત્રીશ હનર એશી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે)
શાશ્વતા જિનબિંબો છે તેઓને હું વંદના કરું છું. ૫ ઇતિ ૧૧.

અથ જંકિંચિ.

યત્ કિંચિત્ નામ તીર્થ સ્વર્ગે પાતાલે માનુષે લોકે
જં કિંચિ નામ તિહં, સર્ગે પાયોલિ માણસે લોણે ।
જે કંઈક સંભાવનાએ તીર્થ સ્વર્ગમાં, પાતાલમાં, મનુષ્ય લોકમાં.

યાનિ જિનવિમ્બાનિ તાનિ સર્વાણિ વન્દે
જાઈ જિણવિવાઈ, તાઈ સવાઈ વંદામિ । ૧ ।
જે જિનબિંબો તે સર્વ વાદું.

અર્થ—સ્વર્ગનેવિષે, પાતાળનેવિષે (અને) મનુષ્યલોક
નેવિષે, જે તીર્થકરના બિંબો છે તે સર્વને (તેમજ) જે કાઈ
નામ રૂપ તીર્થો છે (તેને) હું વદના કરું છું ૧.

ગાથા (૧) ૫૬ (૪) સંપદા (૪) શુદ્ધ (૩) લંધુ (૨૯) સર્વવર્ણ (૩૨)

૧ વર્તમાન તીર્થોના નામ—શ્રી શત્રુઞ્ચ, ગિરિનાર, અર્ધુદાયણ
(સિલવાડા અચળગઢ), સમ્મેત સિખર, સ ખેશરજી, કુભારીયાજી, અતરિક્ષ પાર્શ્વ-
નાથ, મક્ષીજી, તારગતીર્થ, અગ્નરવા પાર્શ્વનાથ, વરકાણા, રાણુકપુર, બામણુવાડા,
હરાધિલા પાર્શ્વનાથ, પાવાપુરી, ચપાધુરી, રાજગૃહી, માડવગઢ, કાકદી,
સુત્રીકુડ, બનારસ, અયોધ્યા, અલ્હાબાદ, હસ્તિનાગપુર, ધુલેવા (ઢેશરીયાજી),
ભોમધી, પાનસર, વગેરે

અથ નમુથ્યુણં વા શક્રસ્તવ.

નમોઽસ્તુ અરિહંતૃભ્યઃ ભગવદ્ભ્યઃ
 નમુહુણં ²અરિહંતાણં જગવંતાણં । ૧ ।
 નમસ્કાર હો. અરિહંતને ભગવંતને, ૧.

અર્થ—નમસ્કાર હો, (શ્રી) અરિહંતને, ભગવંતને, ૧

૧ શક્ર એટલે ઇંદ્ર તેની કરેલ સ્તુતિ તે શક્રસ્તવ.

૨ અરિહંત ભગવાનને યોગીશ અતિશય હોય છે તે આ પ્રમાણે—

૧. શરીર અનંતરૂપમય, સુગંધમય, રોગરહિત, પરસેવા રહિત અને મલરહિત હોય.

૨. રૂધિર તથા માંસ, ગાયના દૂધસમાન ઘોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩. આહાર તથા નિહાર, ચર્મચક્ષુથી અદૃશ્ય હોય.

૪. શ્વાસોચ્છવાસમાં કમળ જેવી સુગંધ હોય.

આ (૧-૪) ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય માટે સ્વાભાવિક-સહ-જાતિશય અથવા મૂલાતિશય કહેવાય છે.

૫. યોગજન પ્રમાણ સમવસરણુમાં મનુષ્ય, દેવ, અને તિર્થંચની કાઠા-કાઠ સમાય અને તેમને બાધા થાય નહિ.

૬. પચીસ યોગજન એટલે બશે ગાઉ સુધી પુર્વોત્પન્ન રોગ ઉપશમે અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭. વૈરભાવ જાય.

૮. મરડો થાય નહિ.

૯. અતિવૃષ્ટિ એટલે હ્રદ ઉપરાન્ત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦. અનાવૃષ્ટિ એટલે વરસાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧. દુર્ભિક્ષ એટલે દુષ્કાળ ન પડે.

આદિકરેભ્યઃ	તીર્થકરેભ્યઃ	સ્વયંસંબુદ્ધેભ્યઃ
આઙ્ગરાણં	તિથ્યરાણં	સયંસંબુદ્ધાણં । ૨ ।
તીર્થની આદિ કરનારને, તીર્થકરને,		પોતાની મેળે બોધ પામેલાને. ૨.

અર્થ—(ધર્મની) આદિના કરનારને, તીર્થના સ્થાપનારને, પોતાની મેળે બોધ પામનારને, ૨

૧૨ સ્વયંક અને પરચકનો ભય ન હોય

૧૩ ભગવતની ભાષા મનુષ્ય, તીર્થય, અને દેવતા સર્વ પોતપોતાની ભાષામાં સમજે (વાણી ખાંત્રીશ શુશ્રુષાળી હોય છે તે શુશ્રુ નવકારની નોટમાંથી જાણે)

૧૪ એક યોગન સુધી સરખી રીતે ભગવતની વાણી સંભળાય

૧૫ સૂર્યથી ખારગણુ તેજવાળુ ભામડળ હોય

આ અગીયાર (૫-૧૫) અતિશયો કેવળજ્ઞાન થાય ત્યાં થાય તેથી તે કર્મક્ષયજાતિશય કહેવાય છે ૬-૧૨ માં જણાવેલા રોગાદિક સાત ઉપદ્રવો તે ભગવત વિદ્યાર કરે ત્યારે પણ ચારે દિશાએ ફરતા પચીસ યોગન સુધી ન હોય

૧૬ આકાશમાં ધર્મચક્ર હોય

૧૭ ખારજોડી (ચોવીશ) આમર અણુનીભ્યાં વીજ્ય

૧૮ પાદપીઠ સહિત રક્ષટિક રત્નવું ઉત્તમ સિદ્ધાસન હોય

૧૯ ત્રણ છત્ર દરેક દિશાએ હોય

૨૦ રતનમય ધર્મધ્વજ હોય (તેને ઈર્ધ્ધ્વજ પણ કહે છે)

૨૧ નવ સુવર્ણ કમળ ઉપર ચાલે (જે ઉપર પગ મુકે અને સાત પાછળ રહે તેમાંથી વારા ફરતી જે જે આગળ આવે)

૨૨ મણિ, સુવર્ણ અને રૂપાના એ રીતે ત્રણ ગઢ હોય

૨૩ ચાર મુખે કરી ધર્મ દેશના દે, (જાડીના ત્રણ પ્રતિમિય દેવ કરે)

ધર્મદયેભ્યઃ ધર્મદેશકેભ્યઃ ધર્મનાયકેભ્યઃ
 ધર્મદયાણં ધર્મદેસયાણં ધર્મનાયગાણં
 ધર્મ આપનારને, ધર્મના ઉપદેશકને, ધર્મના નાયકને,
 ધર્મસારથિભ્યઃ ધર્મવરચાતુરન્તચક્રવર્તિભ્યઃ
 ધર્મસારહીણં ધર્મવરચાતુરન્તચક્રવર્તીણં । ૬ ।
 ધર્મના સારથીને, ધર્મમાં શ્રેષ્ઠ ચારે ગતિનો અંત કરનાર ચક્રવર્તીને.

અર્થ—ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાયકને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિનો અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મચક્રવર્તીને; ૬

અપ્રતિહતવરજ્ઞાનદર્શનધરેભ્યઃ વ્યાવૃત્તચ્છદ્ધભ્યઃ,
 અપ્પ્રિહયવરનાણદંસણધરાણં. વિચટ્ઠજમાણં । ૭ ।
 અસ્ખલિત શ્રેષ્ઠ જ્ઞાનદર્શન ધારણ કરનારને. ધાતીકર્મ રહિતને. ૭.

અર્થ—કોઈથી હણાય નહીં એવા ઉત્તમ જ્ઞાન (કેવળજ્ઞાન) અને દર્શન (કેવળદર્શન) ના ધારણ કરનારને, નિવર્ત્યું છે છદ્ધસ્થપણું તેમને; ૭

જિનેભ્યઃ, જાપકેભ્યઃ, તીર્ણેભ્યઃ, તારકેભ્યઃ,
 જિણાણં જાવયાણં તિન્નાણં તારયાણં
 જિનોને, જય કરાવનારને, તરેલાને, તારકોને,
 બુદ્ધેભ્યઃ, વોધકેભ્યઃ, મુક્તેભ્યઃ, મોચકેભ્યઃ ।
 બુદ્ધાણં વોહયાણં મુત્તાણં મોચગાણં । ૮ ।
 બોધ પામેલાને, બોધ કરનારને, મુક્તોને, મુકાવનારાઓને,

અર્થ—રાગદ્રેષના જિતનારને (તથા) જિતાડનારને,
 (સમારથી) તરનારને (તથા) તારનારને, વત્તવના જાણનારને
 (તથા) જાણાવનારને, (કર્મથી) મુક્તને (તથા) મુકાવનારને, ૮
 સર્વજ્ઞેભ્યઃ, સર્વદર્શિંભ્યઃ, શિવ અચલં અરુજં અનન્તં અક્ષયં
 સઘન્નૂણં સઘદરિસીણં સિવમયલમરુઝ્યમણંતમસ્ત્રલય-
 સર્વજને, સર્વદર્શિને, નિરૂપદ્રવ, નિશ્ચળ, રેગરહિત, અ-
 નન્ત, અક્ષય,

અવ્યાવાધં અપુનરાગત્તિ સિદ્ધિગતિનામધેયં સ્થાનં
 મદ્વાવાહ—મપુણરાવિત્તિ સિદ્ધિગત્નામધેયં ઠાણં
 અવ્યાબાધ, ન્યાંથી ફરી પા- સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાનને
 છુ આવવુ નથી એવા,

સંપ્રાપ્તેભ્યઃ । નમઃ જિનેભ્યઃ જિતભયેભ્યઃ ।

સંપત્તાણં । નમોજિણાણં, જિયન્નયાણં । ૯ ।

પામેલાને, નમસ્કારહો જિનેને, ભય જેમણે છુત્યા છે તેઓને.

અર્થ—સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શિને, કદ્યાણુરુપ, અચળ, રેગ-
 રહિત, અનન્ત, અક્ષય, અવ્યાબાધ, અપુનરાગમન એવી સિદ્ધિ
 ગતિ છે નામ જેતુ, એવા સ્થાનને પામેલાને, રાગદ્રેષના ક્ષય
 કરનાર તથા સર્વ ભયના જિતનારને નમસ્કાર હો, ૯

ये च अतीताः सिद्धाः, ये च भविष्यन्ति अनागते काले,
 जे य अईआ सिद्धा, जे अ नविस्संतणागए काले ।
 જે વળી અતીત સિદ્ધો, જે વળી થનારા અનાગત કાળમાં

સંપતિ ચ વર્તમાનાઃ, સર્વાન્ ત્રિવિધેન વન્દે ।

સંપદ્ અ વદમાણા, સર્વે ત્રિવિદેણ વંદામિ । ૧ ।

વર્તમાનમાં વળી વર્તતા, સર્વને ત્રિવિધે વાંદું છું.

અર્થ—જેઓ અતીતકાળે સિદ્ધ થયા, જેઓ, અનાગત કાળે સિદ્ધ થશે (અને) વર્તમાન કાળે વિદ્યમાન એવા સર્વ (દ્રવ્યજિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦

પદ (૩૩) સંપદા (૬) ગાથા (૧) ગુરૂ (૩૩) લઘુ (૨૬૪) સર્વવર્ણ (૨૬૭).

ધતિ નમુઃપ્રણામ સૂત્ર. ૧૩.

અથ જાવંતિ ચેદ્ આદિ.

યાવન્તિ ચૈત્યાનિ ઊર્ધ્વે ચ અથ તિર્યગ્લોકે ચ ।

જાવંતિ ચેદ્ આદિ, ઉદ્ધે અ અહે અ તિરિયલોકે ચ ।

જેટલાં ચૈત્યાનિ ઉર્ધ્વ, વળી અધો, વળી તીર્થા લોકમાં છે વળી સર્વાણિ તાનિ, વન્દે હહ સન્ તત્ર સન્તિ (વિદ્યમાનાનિ) સર્વાદિં તાદિં વંદે, હહ સંતો તહ સંતાદિં । ૧ ।

સર્વ તે વાંદું, અહિં છતો ત્યાં રહેલાંને.

અર્થ—ઉર્ધ્વલોકને વિષે તથા અધોલોકને વિષે અને

તિરછા લોકને વિષે જેટલી જિનપ્રતિમાઓ છે, તે સર્વને, હું
અહીં છતો, ત્યાં છે તેને વદના કરૂં છું ૧ ઇતિ

સપદા (૪) ગાથા (૧) પદ (૪) શુદ્ધ (૩-)

લઘુ (૩૨) સર્વવર્ણ (૩૫)

અથ જાવંત કેવિ સાહૂ.

યાવન્તઃ કેઽપિ સાધવઃ भरतैरावतमहाविदेहेषु च
जावन्त केवि साहू, जरहेरवयमहाविदेहे य ।

જે કેટલાક સાધુઓ ભરત ઐરવત મહાવિદેહમાં અને
સર્વેભ્યઃ તેભ્યઃ પ્રણતઃ ત્રિવિધેન તિદંડવિરતેભ્યઃ

सर्वेसिं तेसिं पणञं, तिविहेण तिदंरुविरयाणं ।१।

સર્વ તેઓને નમ્યો. ત્રિવિધે. ત્રણ દડથી વિરમેલાને.

અર્થ—(પાત્ર) ભરત (પાત્ર) ઐરવત અને (પાત્ર)

મહાવિદેહ ક્ષેત્ર ને વિષે જેટલા કોઈ સાધુઓ, મન વચન કા-
યાએ કરીને ત્રણ દડથી નિવત્તલા છે, તેઓ સર્વને નમ્યો ઇતિ.

પદ (૪) સપદા (૪) ગાથા (૧) લઘુ (૩૭)

સર્વવર્ણ (૩૮)

તસ્ય ગ્રહરોગમારીદુષ્ટજ્વરાઃ યાન્તિ ઉપશમમ્ ।

તસ્સ ગ્રહરોગમારી-દુષ્ટજરા જંતિ ઉવસામં । ૨ ।

તેના અહ, રોગ, મરકી, દુષ્ટ જ્વરો પામે છે શાંતિને.

અર્થ—જે મનુષ્ય નિરંતર (શ્રી પાર્શ્વનાથના નામ-
ગર્ભિત) વિષધરચ્કુલિંગનામના મંત્રને કંઠને વિષે ધારણ
કરે છે, તેના (દુષ્ટ) અહ, રોગ, મરકી (અને) દુષ્ટ જ્વર
(તાવ) શાંતપામે છે. ૨

તિષ્ઠતુ દૂરે મંત્રઃ તવ પ્રણામોઽપિ વહુફલો ભવતિ,
ચિઠ્ઠજ દૂરે મંતો, તુષ્ણ પણામોવિ વહુફલો હોઝ ।
રહો દૂર મંત્ર, તારો પ્રણામ પણ ઘણા ફળવાળો હોય છે.
નરતિરશ્ચોરપિ જીવા પ્રાપ્નુવન્તિ ન દુઃસ્વદૌર્ગત્યમ્ ।

નરતિરિણ્સુવિ જીવા, પાવંતિ ન દુરુકદોગચ્ચં । ૩ ।

મનુષ્ય તિર્યચગતિમાં પણ, જીવો પામતા નથી દુઃખદારિદ્રતાને.

અર્થ—(એ) મંત્ર દૂર રહો, તમને નમસ્કાર કરવો તે
પણ ઘણું ફળ આપનાર થાયછે. (તે) જીવો મનુષ્ય અને તિર્ય-
ચને વિષે પણ દુઃખ અને દારિદ્ર પામતા નથી. ૩

તવ સમ્યક્ત્વે લબ્ધે ચિન્તામણિકલ્પપાદપામ્યાધિકે

તુહ સંમત્તે લબ્ધે, ચિન્તામણિકલ્પપાયવપ્રહિણ ।

તાજ સમ્યક્ત્વ પામ્યે છતે, ચિન્તામણિ અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક

મહિમાવાળું

પ્રાપ્નુવન્તિ અવિદ્ધેન જીવા અજરામરં સ્થાનમ્ ।
 પાવંતિ અવિગ્ધેણં, જીવા અયરામરં ઠાણં । ૪ ।

પામે છે નિર્વિદ્ધપણે જીવો અજરામર સ્થાનને,

અર્થ— ચિતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમા-
 વાળું એવું તમારૂં સમ્યગ્દર્શન (સમકિત) પામે છેતે, (ભગ્ય)
 જીવો અજર અમર (મોક્ષ) સ્થાનને નિર્વિદ્ધપણે પામેછે ૪

इति संस्तुतः हे ! महायशः । भक्तिभरनिर्घरेण हृदयेन
 इयं संयुतं महायस, जतिप्ररनिप्जरेण हियएण ।

આ રીતે સ્તવેલા હે મહાયશસ્વી ! ભક્તિસમૂહે હરપૂર હૃદયે કરી
 તતઃ हे देव ! देहि बोधिं भवे भवे हे पार्श्वजिनचन्द्र !

ता देव दिक्ता बोधिं, जवे जवे पासजिणचंद । ५ ।
 તે માટે હે દેવ ! આપો બોધિ. ભવોભવમાં, હે પાર્શ્વ જિનચંદ્ર !

અર્થ—હે મહાયશ ! ભક્તિના સમૂહથી પૂર્ણ ભરેલા
 અત કરણથી આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રીપા-
 ર્શ્વજિનચંદ્ર ! (મને) જન્મોજન્મને વિષે બોધિ બીજ (સમ્ય-
 ગ્દર્શન) આપો ૫ ઇતિ

લઘુ (૧૫૬) સર્વ વર્ણ (૧૮૫) ગાથા (૫)

અથ જય વીયરાય.

જય વીતરાગ ! જગદ્ગુરો ! ભવતુ મમ તવ પ્રભાવતઃ ભગવન્ !
જય વીયરાય જગદ્ગુરુ, હોઝ મસં તુહ પન્નાવર્ત જયવં ।
જયવં-હે વીત-જગતના હો, મને તમારા પ્રભાવથી હે ભગવન્ !
તાવર્તો રાગ ! ગુરુ !

ભવનિર્વેદઃ માર્ગાનુસારિતા ઇષ્ટફલસિદ્ધિઃ
જનનિર્વેદં મર્ગા-ણુસારિયા ઇષ્ટફલસિદ્ધી । ૧ ।

સંસારથી વૈરાગ્ય, માર્ગાનુસારિપણું, ઇષ્ટફલની સિદ્ધિ,
અર્થ—હે વીતરાગ ! હે જગતના ગુરુ ! (તમે) જય-
વંતા વર્તો. હે ભગવંત ! મને તમારા પ્રભાવથી ભવતું ઉદ્દામપણું,
માર્ગાનુસારીપણું (અને) ઇષ્ટ ફળ (શુદ્ધ આત્મધર્મ)ની સિદ્ધિ હોજો.

લોકવિરુદ્ધત્યાગઃ ગુરુજનપૂજા પ્રાર્થનકરણં ચ
લોગવિરુદ્ધચ્ચાત્, ગુરુજણપૂજ્યા પરત્વકરણં ચ ।

લોકવિરુદ્ધનો ત્યાગ, ગુરુજનની પૂજા, પર ઉપગાર અને
શુભગુરુયોગઃ તદ્વચનસેવના આશ્રયમ્ અસ્થંઢા ।

સુહૃદ્ગુરુજોગો તવય-ણસેવણા આન્નવમસ્થંઢા । ૨ ।

શુભગુરુનો યોગ, તેના વચનની સેવા, મોક્ષ પ્રાપ્તિ સુધી અખંડ.

અર્થ—લોક વિરુદ્ધનો ત્યાગ, (માતૃપિતાદિ) ગુરુજ-

નતી પૂજા તથા પરોપકાર કરવાપણ, શુદ્ધ ગુરૂનો મેલાપ, તેમના વચનનું અંગીકરણ (તેમજ) ન્યા સુધી મારે ભવ કરવા પડે ત્યા સુધી (મોક્ષ પ્રાપ્તિ સુધી) અખડ હોજો ર

वार्यते यद्यपि निदानवन्धनं वीतराग तव समये
 वारिज्जइ जइवि निया-एवंधणं वीयराय तुह समए ।
 निपाशय छे जे छे नियाएउ करु छे वीतराग । तारा आगभमां
 तथापि मम भवतु सेवा भवे भवे तव चरणानाम्
 तहवि मम हुज्जा सेवा, नवे भवे तुम्ह चलणाणां । ३।
 तो पणु भने छे । सेवा, लवोलवमां तारा यरएनी,

અર્થ—હે વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાતમા જો કે નિયા
જ્ઞાનુ જાપવુ નિષેધ્યુ છે, તો પણ મને સચોસવને વિષે તમારા
ચરણોની સેવા હોજો ૩

દુઃખક્ષયઃ કર્મ્મક્ષયઃ સમાધિવરણ ચ વોધિલાભશ્ચ
 દુઃખલક્ષણં કર્મ્મલક્ષણં, સમાધિવરણં ચ વોધિલાભો યઃ ।
 દુઃખનો નાશ, કર્મનો નાશ, સમાધિ મરણ અને વોધિલાભ અને-
 સંપત્તતામ્ મમ એતત્ તવ (તુમ્હં) નાથ પ્રણામકરણેન ।
 સંપત્તિ મહા એત્તં, તુહ નાહ પણામકરણેણ ॥૪॥
 પ્રાપ્તહો અને યો, તને હે નાથ ! પ્રણામ કરવાએ કરી.

અર્થ—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી, મને દુ ખનો દાય, કર્મનો દાય, મમાધિ મરણ તથા બોધિનો લાલ, ઓ (ચાર) સંપ્રાપ્ત થાઓ ૪

સર્વમંગલમાંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણમ્ ।

સર્વ મંગલમાં પેહેલું મંગલ, સર્વ કલ્યાણનું કારણ,

પ્રધાનં સર્વધર્મમાણં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ । ૫ ।

પ્રધાન સર્વ ધર્મોમાં (એવું) જીનેશ્વરનું જયવંતું વર્તે છે. શાસન

અર્થ—સર્વ મંગળીકમાં મંગળીક, સર્વ કલ્યાણનું કારણ (અને) સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન (એવું) જૈન શાસન જય-વંતું વર્તે છે. ૫ ઇતિ.

સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) પદ (૨૦) શુદ્ધ (૧૯)

લઘુ (૧૭૨) સર્વવર્ણુ (૧૯૧.)

અથ અરિહંતચેડ્યાણં વા ચૈત્યસ્તવં.

અર્હચૈત્યાનાં

કરોમિ કાયોત્સર્ગી ।

અરિહંતચેડ્યાણં

કરેમિ કાઝસ્સર્ગં । ૧ ।

અરિહંત ચૈત્ય (આરાધવા) કરું છું કાઝસ્સ

અર્થ—અરિહંતની પ્રતિમાને (વંદનાદિ અર્થે) હું કાયોત્સર્ગ કરું છું. ઇતિ.

વન્દનપ્રત્યયં (નિમિત્તં), પૂજનપ્રત્યયં,

સત્કારપ્રત્યયં,

વંદણવત્તિયાણ

પૂજ્યણવત્તિયાણ

સત્કારવત્તિયાણ

વંદન નિમિત્તે,

પૂજન નિમિત્તે,

સત્કાર નિમિત્તે,

સન્માનપ્રત્યયં,

સન્માણવત્તિયાણ

બોધિલાભપ્રત્યયં,

બોધિલાભવત્તિયાણ

સન્માન નિમિત્તે,

બોધિની પ્રાપ્તિ નિમિત્તે,

નિરુપસર્ગપ્રત્યયં;

નિરુપસર્ગવત્તિયાણ । ૨ ।

ઉપસર્ગ રહિતપણા નિમિત્તે.

અર્થ—વાદવાને નિમિત્તે, પૂજા કરવાને નિમિત્તે, સત્કારને નિમિત્તે, સન્માનને નિમિત્તે, બોધિ લાભને નિમિત્તે (અને) ઉપસર્ગરહિત (બોક્ષ) સ્થાન પામવા નિમિત્તે, ૨

શ્રદ્ધયા, મેધયા, ધૃત્યા, ધારણયા, અનુમેક્ષયા,

સદ્ધાણ મેહાણ ધિરૂણ ધારણાણ આણુપ્પેહાણ ।

શ્રદ્ધાએ યુદ્ધિએ ધીરજે ધારણાએ વિચારણાએ

વર્દમાનયા, કરોમિ કાયોત્સર્ગમ્ ।

વરુમાણીણ ઠામિ કાલસર્ગમ્ ॥ ૩ ॥

વર્ધમાનપણે કરે છું કાલસર્ગ

અર્થ—વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાથી, નિર્મળ યુદ્ધિપૂર્વક, ચિત્તની સ્થિરતાએ, ધારણા પૂર્વક, અને વાર વાર વિચારણા પૂર્વક, હું કાયોત્સર્ગ કરે છું ૩ (વૃદ્ધિ પામતી એ ૫૬ શ્રદ્ધાદિ પાંચ સાથે જોડવું.)

સ ૫૬ (૩) ૫૬ (૧૫) ૩૩ (૧૬) ૬૫ (૭૩) ૪૪૪૪ /

‘કલ્યાણકંદંની સ્તુતિ:

કલ્યાણકંદં પ્રથમં જિનેન્દ્રં શાંતિં તતઃ નેમિજિનં મુનીન્દ્રં
 કલ્યાણકંદં પઢમં જિણિંદં, સંતિં તત્તં નેમિજિણં મુણિંદં
 કલ્યાણના શ્રી પ્રથમ જિનેન્દ્રને, શ્રી શાં- તથા નેમિ જિનને, મુનિના
 મૂળ તિનાથને ઈન્દ્ર
 પાર્શ્વ પ્રકાશકં સુગુણૈકસ્થાનં ચક્ર્યા વંદે શ્રીવર્દ્ધમાનમ્
 પાસં પયાસં સુગુણિક્કઠાણં, જત્તીઙ્ગ વંદે સિરિ વદ્ધમાણં
 પાર્શ્વના- પ્રકાશ- સારા ગુણોત્તુ’ લક્ષિતવડે વાંદું શ્રી વર્દ્ધમાન સ્વા-
 થને કરનારા, એકસ્થાન છું. મિને

અર્થ—કલ્યાણના મૂળ શ્રી પ્રથમ જિનેન્દ્રને, શ્રી શાંતિ-
 નાથને તથા મુનિઓના ઈન્દ્ર શ્રી નેમિજિનને (ત્રણ ભુવનને)
 પ્રકાશ કરનારા (અને) સારા ગુણોના એક સ્થાનક શ્રી પાર્શ્વનાથને
 (તથા) શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીને હું લક્ષિતપૂર્વક વાંદું છું. ૧

અપારસંસારસમુદ્રપારં પ્રાપ્તાઃ શિવં દદતુ શુચ્યેકસારં
 અપારસંસારસમુદ્રપારં—પત્તા સિવં દિંતુ સુશ્કસારં ।

અપાર સંસારરૂપ સમુદ્રના- પામેલા, મોક્ષ આપો. પવિત્ર વસ્તુને
 પારને વિશે એક સારરૂપ

૧ દરેક થોડાં જોડામાં પહેલી સ્તુતિ અમુક તીર્થેકર અગર તીર્થેકરોની
 હોય, બીજી સર્વ જિનોની, ત્રીજી જ્ઞાન અગર સિદ્ધાંતની અને ચોથી- શાસનના
 અધિષ્ઠાયક યક્ષ યક્ષણીની હોય છે.

સર્વે જિનેદ્રાઃ સુરવિદવંદ્યાઃ કલ્યાણવહ્નીનામ્ વિશાલકંદાઃ
 સર્વે જિણિંદા સુરવિદવંદા, કલ્યાણવહ્નીણ વિસાલકંદા ૨
 બધા જિનેદ્રા દેવતાના સમૂહથી કલ્યાણરૂપ વેલ-વિશાળ મૂળરૂપ
 વંદાયેલા ડીના

અર્થ—નથી છેડો જેનો એવા સસાર રૂપ સમુદ્રના
 પારને પામેલા (તથા) દેવતાઓના સમૂહથી વંદાયેલા (અને)
 કલ્યાણ રૂપ વેલના વિશાળ મૂળ એવા સર્વ જિનેદ્રો, સર્વ
 પવિત્ર વસ્તુઓને વિષે સારરૂપ એવું મોક્ષ (મને) આપો ૨
 નિર્વાણમાર્ગે વરયાનકલ્પં પ્રણાશિતાગ્રેપકુવાદિદર્પં

નિવાણમગ્ગે વરજાણકલ્પં, પણાસિયાસેસકુવાહ્દર્પં ।

મોક્ષમાર્ગને વિષે ઉત્તમ રથસમાન, નાશ કર્યો છે સમસ્ત કુવા-
 દિઓના અહંકાર જેણે

મતં જિનાના શરણં બુધાના નમામિ નિત્યં ત્રિજગત્પ્રધાનમ્
 મયં જિણાણં સરણં બુહાણં, નમામિ નિચ્ચં તિજગપ્પહાણં
 મતને છનેશ્વરોના શરણ-તત્ત્વવે-નમુંછું. નિરંતર ત્રણ જગતને
 બૂત તાઓને વિષે પ્રધાન

અર્થ—મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રધાન રથ સમાન (અને)
 સમસ્ત કુવાદિઓના અહંકારને નાશ કરનાર, તત્ત્વવેતાઓને આ-
 ધારબૂત (અને) ત્રણ જગતને વિષે પ્રધાન એવા જિનેશ્વરોના
 મતને હું નિરંતર નમસ્કાર કરુંછું ૩

કુંદિંદુગોક્ષીરત્તુપારવર્ણા સરોજહસ્તા કમલે નિષણ્ણા
 કુંદિંદુગોસ્કીરત્તુસારવન્ના, સરોજહત્થા કમલે નિસન્ના
 મયકુંદના કુંડ, ચંદ્રમા, ગાયત્રી - હાથમાં કમળવાળી, કમળમાં બેઠેલી,
 કુંડઅને હિમના સરખાવણવાળી,

વાગિશ્વરી પુસ્તકવ્યગ્રહસ્તા સુઘાય સા નઃ સદા પ્રશસ્તા
 વાણસિરિપુઢ્યવગ્ગહઢ્યા,સુઘાય સા અમ્હ સયા પસઢ્યા
 શ્રુતદેવી પુસ્તકવડે વ્યઢહસ્ત- સુખને તે અમને નિરંતર પ્રશસ્ત
 વાળી માટે

અર્થ—મચકુંદના પુલ, ચંદ્રમા, ગાયત્રી દુધ (અને)
 હિમ એ (ચાર) ના વર્ણ જેવો રંગ છે જેનો, હાથમાં કમલ
 વાળી, કમલને વિષે બેઠેલી, પુસ્તકનો સમૂહ જેના હાથમાં
 છે અથવા પુસ્તકવડે ભરેલ (વ્યઢ) છે હસ્ત જેનો એવી; તથા
 ઉત્તમ એવી તે શ્રુતદેવી, નિરંતર અમને સુખને અર્થે ધ્યાઓ.
 ૪ ધતિ સ્તુતિ.

॥ અથ સંસારદાવાની સ્તુતિ॥^૧

શંદ્રવજ્રાઠંદ.

સંસારદાવાનલદાહનીરં, સંમોહધૂલોહરણે સમીરં ॥
 સંસારરૂપી દાવાનળના તાપ- અજ્ઞાનરૂપ ધૂળને હ- પવન સમાન
 ને બાલવવા યાણી સમાન, રણ કરવામાં

૧ આ સ્તુતિ શ્રી હરિભદ્રસૂરિએ રચી છે. તે સમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

ગાયારસાદારણસારસીરં, નમામિવીરં ગિરિસારધીરમ્

કપટરૂપ પૃથ્વીને જોડવાને નમુછું. વીરપ્રભુને, મેરૂ પર્વત જેવા
તીક્ષ્ણ હજી સમાન ધીરજવાળા,

અર્થ—સંસાર રૂપી દાવાનળના તાપને જોલવવાને પાણી
સમાન, અજ્ઞાનરૂપ ધૂળને હરણ કરવાને પવન સમાન, કપટ
રૂપી પૃથ્વીને જોડવાને તીક્ષ્ણ હજી સમાન અને મેરૂપર્વતની
જેવા ધૈર્યતાવાળા એવા વીરપ્રભુને હું નમસ્કાર કરૂ છું ૧

વસંતતિલકાવૃત્તમ.

જ્ઞાવાવનામસુરદાનવમાનવેન,—

ભાવયડે નમેલા દેવ, દાનવ અને મનુષ્યના સ્વામી—

ચૂલાવિલોલકમલાવલિમાલિતાનિ ॥

તેના યુગટ ઉપરના દેહીપ્યમાન કમળની શ્રેણીઓવડે પૂજાયેલા,

સંપૂરિતાંજિનતલોકસમીહિતાનિ,

રૂડે પ્રકારે પૂર્ણ છે ભક્તજનોના વાંચિતાર્થ જેણે

કામં નમામિ જિનરાજપદાનિ તાનિ ॥૨॥

અત્યંત નમુછું. જિનેશ્વરના ચરણોને તે

અર્થ—ભાવ પૂર્વક નમસ્કાર કર્યો છે જેણે એવા દેવ,
દાનવ અને મનુષ્યના સ્વામી તેના મસ્તકને વિષે રહેલા યુગટ
ઉપરના દેહીપ્યમાન કમળોની શ્રેણીઓવડે જે પૂજાયેલા છે તથા

સમ્યક્કરીતે પૂર્ણ કર્યા છે નમસ્કાર કરનારા લોકોના મનોવાંછિત જેણે, એવા જિતેશ્વર લગવાનના તે ગરણો પ્રત્યે હું સ્વેચ્છાએ નમસ્કાર કરું છું.

મંદાક્રાંતાવૃત્તમ્.

બોધાગાધં સુપદપદવીનીરપૂરાન્નિરામં,

જ્ઞાનવડેગંભીર, સુંદરપદની રચનારૂપ પાણીના પૂરવડે મનોહર,

જીવાહિંસાવિરલલહરીસંગમાગાહદેહમ્ ॥

જીવદયારૂપ આંતરા રહિત તરંગોના પરસ્પર મળવા થકી
અગાધ છે દેહ જેવું;

ચૂલાવેલં ગુરુગમમણીસંકુલં દૂરપારં,

ચૂલિકારૂપી વે-ભોટા આલાવારૂપી- દૂર છે કાંઠા જેના.
લો છે જેમાં રત્નોથી ભરેલો

સારં વીરાગમજલનિધિં સાદરં સાધુ સેવે ॥ ૩ ॥

પ્રધાન, વીર લગવાનના આ- આદરવડે રૂડે પ્રકારે સેવું છું.
ગમરૂપી સમુદ્રને

અર્થ—ગંભીર છે જ્ઞાન જેને વિષે તથા સુંદર પદોની રચના રૂપ પાણીના સમૂહે કરી મનોહર, તથા જીવોની રક્ષારૂપ, આંતરારહિત તરંગોના પરસ્પર મળવા થકી અગાધ છે દેહસ્વરૂપ જેવું, વળી સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપી વેલો છે જેને વિષે તથા ભોટા એવા સરળા પાંઠરૂપ રત્નોથી ભરેલો, અત્યંત દૂર છે

કઠોરે જેનો એવા તથા પ્રધાન એવા શ્રી વીર પરમાત્માના આગમ-
રૂપ સમુદ્રને આદરમહિત સમ્યક્ પ્રકારે હું સેવું છું. ૩

સ્રગ્ધરાવૃત્તમ્.

આમૂલાલોલધૂલીવહુલપરિમલાલીલલોલાલિમાલા,-

મૂળ સુધી ડાલતુ, મકરદના મુગધી કણીયાની અત્યંત મુગધને
વિષે આસક્ત ચપલ ભ્રમરની શ્રેણિના-

ફંકારારાવસારામલદલકમલાગારજૂમીનિવાસે ॥

શુભર શબ્દોએ શોભતુ વળી નિર્મળ પાદડાવાળુ કમળ તેની
ઉપર ભુવનના મધ્ય ભાગની ભૂમિમા નિવાસ કરનારી.

ઠાયાસંજારસારે વરકમલકરે તારહારાન્નિરામે

કાતિના સમૂહવડે સુદર કમળ 'છે હા- દેહીધ્યમાન હારવડે
સુરોલિત થને વિષે એવી મનોહર

વાણીસંદોહદેહે જવવિરહવરં દેહિ મેં દેવિ સારમ્ ॥૪॥

વાણીના સમૂહરૂપી શોભરૂપી વ- આપ મને છે દેવી ' - પ્રધાન
શરીર છે જેવું રદાન

અર્થ—મૂળસુધી ડાલતુ તથા મકરદના મુગધી કણીયા-
ની અત્યંત મુગધને વિષે આસક્ત એવા ચપલ ભ્રમરાઓની
શ્રેણિના શુભરના શબ્દોએ કરીને શોભતુ એવું, વળી નિર્મળ
પાદડાવાળું એવું કમલ તેની ઉપર ભુવનના મધ્યભાગની
ભૂમિને વિષે નિવાસ છે જેનો એવી, તથા કાતિના સમૂહવડે

સુશોભિત એવી; તથા સુંદર કમળ છે જેના હાથને વિષે એવી;
તથા દેદીપ્યમાન હારે કરી મનોહર એવી; દ્વાદશાંગીરૂપ વાણીના
સમૂહરૂપી શરીર છે જેનું એવી; હે શ્રુતદેવિ ! મને પ્રધાન
મોક્ષરૂપી વરદાન આપો ! ૪

ગાથા (૪) પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) સર્વ (લઘુ) વર્ણ (૨૫૨)

અથ પુરુષરવરદી વા શ્રુતસ્તવ' સૂત્રમ આર્યાગીતિ.

પુષ્કરવરદ્વીપાર્થે ધાતકીચંદે ચ જંબૂદ્વીપે ચ
પુરુષરવરદીવદ્ધે, ધાયશ્સંમે અ જંબુદીવે અ
અર્ધં પુષ્કરવરદ્વીપમાં ધાતકીખંડમાં અને જંબુદ્વીપમાં અને
ભરતૈરાવતવિદેહેષુ ધર્મ્માદિકરાન્ નમસ્યામિ
નરહરવયવિદેહે, ધર્મ્માશ્ગરે નમંસામિ ॥ ૧ ॥

ભરત ઐરવત અને ધર્મની આદિ નમસ્કાર કરે છું.
મહાવિદેહમાં કરનારાને

અર્થ—પુષ્કરવર નામના દ્વીપના અર્ધ ભાગમાં ધાતકી
ખંડમાં તથા જંબુદ્વીપમાં—પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધાંતની સ્તુતિ કરી છે તેથી અતસ્તવ, પહેલી ગાથા-
વડે ભાવ અરિહંતની સ્તુતિ કરી છે અને પાછળની ત્રણ ગાથાવડે શ્રુતની
સ્તુતિ કરી છે.

પાત્ર મહાવિદેહ મધ્યેના ધર્મની આદિના કરનારને હું નમ-
સ્કાર કરૂં છું ૧

તમસ્તિમિરપટલવિધ્વંસનં

સુરગણનરેંદ્રમહિતમ્

તમતિમિરપટલવિધ્વંસણસ્સ સુરગણનારિદમહિયસ્સ ।

અજ્ઞાનરૂપ અધિકારના સમૂહને ના- દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્ય-
શ કરનાર ના ધર્મોથી પૂજીત

સીમાધરં વંદે પ્રસ્ફોટિતમોહજાલમ્

સીમાધરસ્સ વંદે, પપ્ફોમીચ્ચમોહજાલસ્સ ॥ ૨ ॥

(આત્માને) મર્યાદા- વાડુ છું. તોડી નાખી છે મોહજાળ જેણે એવા
દામાં રાખનારને

અર્થ—અજ્ઞાનરૂપી અધિકારના સમૂહનો નાશ કરનાર
તથા દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્યના ધર્મોથી પૂજીત વળી (આ-
ત્માને) મર્યાદામાં રાખનાર અને મોહરૂપી જાળને તોડી નાખ-
નાર એવા (સિદ્ધાંતને) હું વાડુ છું, ૨

વસંતતિલકા.

જાતિજરામરણશોકપ્રણાશનસ્ય

જાર્ઝજરામરણસોગપણાસણસ્સ,

જન્મ, ઘડપણ, મરણ અને શોકનો અતિશયે નાશ કરનાર

કલ્યાણપુષ્કલવિશાલમૃત્વાવહસ્ય

કલ્યાણપુષ્કલવિશાલસુહાવહસ્સ ।

કલ્યાણ અને સ પૂર્ણ વિશાળ (મોક્ષ) મુખને આપનાર

કો દેવદાનવનરેદ્રગણાર્ચિતસ્ય

કો દેવદાણવનરિંદગણચ્ચિઅસ્સ,

કોણ, દેવદાનવ : અને મનુષ્યના ઇંદ્રોથી પૂજીત

ધર્મસ્ય સાર-મુપલભ્ય કુર્યાત્ પ્રમાદં

ધર્મસસ સારમુવલપ્ત કરે પમાયં ॥ ૩ ॥

શ્રુતધર્મના સારને પામીને કરે ? પ્રમાદ

અર્થ—જન્મ, જરા, મૃત્યુ અને શોકનો અતિશયે કરીને નાશ કરનાર, કલ્યાણ અને સંપૂર્ણ વિશાળ એવા મોક્ષના મુખને આપનાર, દેવ દાનવ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોના સમૂહથી પૂજીત, એવો શ્રુતધર્મનો સાર પામીને કોણ પ્રમાદ કરે ? ૩

શાર્દૂલવિક્રીમિતવૃત્તમ્

સિદ્ધાય મો પ્રયતઃ નમો જિનમતાય નંદિઃ સદા સંયમે

સિદ્ધે જ્ઞો પયત્તે એમો જિણમણે નંદી સયા સંજમે,

(નય પ્રમાણથી) સિદ્ધ, હે, આદરવડે, નમસ્કાર કરું છું. જિનમ-
તને, વૃદ્ધિ, નિરંતર, આરિત્ર ધર્મને વિષે

દેવનાગસુવર્ણકિન્નરગણસન્નૂતભાવાર્ચિતાય

દેવનાગસુવર્ણકિન્નરગણ-સસન્નૂઅન્નાવચ્ચિણે ।

વૈભાનિક, ભવનપતિ, જ્યોતિષી અને વ્યંતર દેવોના સમૂહથી
સત્ય ભાવે પૂજાયેલ

સ્ત્રોકો યત્ર પ્રતિષ્ઠિતઃ જગદિદં ત્રૈલોક્યમર્ચ્યાસુરં
 લોગો જહ્ય પશ્ચિત્તં જગમિણં તેલુક્રમચ્ચાસુરં,
 ત્રણ કાળ જેમા ગહેલુ છે આ જગત મનુષ્ય ભવનપતિ
 સંખ ધિજ્ઞાન આદિ ત્રણ લોકરૂપ
 ધર્મો વર્દતાં શાશ્વતઃ વિજયતઃ (વિજયેન) ધર્મોત્તરં વર્દતાં.
 ધર્મો વહ્નત સાસત વિજયત ધર્મુત્તરં વહ્નત ॥૪॥
 શ્રુતધર્મ વૃદ્ધિ પામે, શાશ્વતો, વિજયવંત, આરિત્ર ધર્મની વૃદ્ધિ થાઓ.
 (વિજયવંતે)
 શ્રુતસ્ય ધગવતઃ કરોમિ કાયોત્સર્ગં વંદનપ્રત્યયં ઇત્યાદિ
 સુઅસ્સ જગવત્ કરેમિ કાલસ્સગ્ગં વંદણવત્તિયાણં
 શ્રુત ધર્મને, પવિત્ર, કર્મકૃં. કલિસસગ્ગ વંદન ફલ નિમિત્તે
 (આરાધવાને.)

અર્થ—હે જ્ઞાનવતલોકો ! (સર્વનય પ્રમાણથી) સિદ્ધિ
 એવા જિનમત (સિદ્ધાંત) ને હું આદરસહિત નમસ્કાર કરું
 છું તે જિનમતના પ્રસાદથી મને આરિત્ર ધર્મને વિષે નિરતર
 વૃદ્ધિ થાઓ તે આરિત્રધર્મ, વૈમાનિક દેવો, ભવનપતિ દેવો,
 જ્યોતિષી દેવો અને વ્યતર દેવોના સમૂહથી સત્ય ભાવે કરીને
 પૂજાએલો છું. વળી જે જિનમતને વિષે ત્રણકાળનું જ્ઞાન તથા
 ત્રણલોક સંખધી અર્થાત્ મનુષ્ય, ભવનપતિ પ્રમુખ સર્વ દેવતા
 અને ઉપલક્ષણથી તિર્યચ અને નારકી એ સર્વ લોકરૂપ આ જગતનું
 જ્ઞાન પ્રતિષ્ઠયુ છે, એવો સિદ્ધાંતરૂપ શ્રુતધર્મ વૃદ્ધિ પામે ! તે

શ્રુતધર્મ શાસ્વતો તંથા વિજયવંત છે. તે શ્રુતધર્મ આરિત્રધર્મનું પ્રધાનપણું થાય તેમ વૃદ્ધિ પામે. ૪ હે લગવંત ! તે યવિત્ર શ્રુતધર્મને આરાધવા હું કાઉંસગ્ગ કડું છું. વંદન નિમિત્તે વિગેરે.

પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) ગાથા (૪) ગુરુ (૩૪) લઘુ (૧૮૨)
સર્વવર્ણ (૨૧૬).

ઘટિ શ્રુતસ્તવ સૂત્ર.

અથ સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં વા સિદ્ધસ્તવ સૂત્રમ્

સિદ્ધેભ્યો બુદ્ધેભ્યઃ પારગતેભ્યઃ પરંપરાગતેભ્યઃ

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, પારગયાણં પરંપરગયાણં ।

સિદ્ધોને બુદ્ધોને સંસાર સમુદ્ર- ગુણસ્થાનના ક્રમે મોક્ષ
ના પાર પામેલાને પામેલાને

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધ લગવંતોની સ્તુતિ કરેલ છે તેથી સિદ્ધસ્તવ. પહેલી ગાથાવડે સકળ સિદ્ધોને, બીજી અને ત્રીજી ગાથાવડે તીર્થાધિપ શાસનનાયક વીરજિનને, ચોથી ગાથાવડે ગિરિનાર પર્વત ઉપર રહેલા નેમિનાથને અને પાંચમી ગાથાવડે અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર રહેલા ચોવિશ તીર્થંકરોને સ્તવ્યા છે. તથા એ ગાથાવડે જુદી જુદી રીતે વંદના કરેલ છે, તે બાણવાની ઇચ્છાવાળાએ એલવંદન ભાળ્યોનો અર્થ જોવો.

૨ ચતુર્થી સ્થાને ષષ્ઠી પ્રાકૃતત્વાન્.

લોકાગ્રમુપગતેભ્યો નમઃ સદા સર્વસિદ્ધેભ્યઃ
 લોચ્છગમુવગયાણં, નમો સયા સર્વસિદ્ધાણં ॥ ૧ ॥
 લોકના અગ્રભાગને નમસ્કાર નિરંતર સર્વ સિદ્ધ ભગવતોને
 પામેલાને હો

અર્થ—સિદ્ધને, બુદ્ધને, સ સાર સમુદ્રના પાર પામેલાને,
 ગુણ સ્થાનકના ક્રમે થી મોઢે પહોચેલાને, લોકના અગ્રભાગને
 પામેલાને એવા સર્વ સિદ્ધોને હું નિરંતર નમસ્કાર કરું છું ૧

યો દેવાનામપિ દેવઃ ય દેવાઃ પ્રાજલયો નમસ્યંતિ
 જો દેવાણવિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમસંતિ ।

જે દેવતાઓના પણ દેવ જેને દેવતા હાથજોડીને નમસ્કાર કરે છે
 (છે ને) એ

ત દેવદેવમહિતં શિરસા વંદે મહાવીરમ્
 તં દેવદેવમહિત્ર્યં, સિરસા વંદે મહાવીરં ॥ ૨ ॥

તે દેવના દેવ (ધ્રુ) થી મસ્તકવડે વાહુછું. મહાવીર સ્વામીને
 પૂજાયેલા,

અર્થ—જે દેવોના પણ દેવ છે, જેને દેવતાઓ હાથ
 જોડીને નમસ્કાર કરે છે, વળી દેવોના દેવ (ધ્રુ) થી જે પૂજા-
 યેલા છે તે મહાવીર સ્વામીને મસ્તકે કરીને હું વાહુ છું ૨

एकोपि नमस्कारो जिनवरत्नभाय वर्द्धमानाय (क्रियमाणः)
 इकोवि नमुकारो, जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।

એક પણ નમસ્કાર, જિનવરનાં વૃષભગુણ વર્દ્ધમાનસ્વામીને
 (કરેલો)

સંસારસાગરાત્ તારયતિ નરં વા નારીં વા
સંસારસાગરાત્, તારેદ્ નરં વ નારીં વા ॥ ૩ ॥

સંસાર સાગર થકી, તારે છે, પુરૂષ વળી સ્ત્રી અથવા નપુંસકને

અર્થ—એકપણ નમસ્કાર, જિનવરમાં વૃષભ સમાન એવા
વર્દ્ધમાન સ્વામીને (કરવામાં આવ્યો હોય તે) સંસાર સમુદ્રથી
પુરૂષ, વળી સ્ત્રી વા (કૃત્રિમ) નપુંસકને પણ તારે છે. ૩

ઉજ્જયંતશૈલશિખરે દિક્ષા જ્ઞાનં નૈષેધિકીં યસ્ય
ઉજ્જિતસેલસિહરે, દિક્ષા નાણં નિસીહિત્ર્યા જસ્ય ।

ગિરિનાર પર્વતના શિખરઉપર, દીક્ષા, જ્ઞાન, મોક્ષ કલ્યાણક, જેના
તં ધર્મચક્રવર્તિનમ્ અરિષ્ટનેમિં નમસ્યામિ

તં ધર્મચક્રવર્તી, અરિષ્ટનેમિં નમંસામિ ॥ ૪ ॥

તે ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રીઅરિષ્ટનેમિને નમસ્કાર કરું છું.

અર્થ—ગિરિનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેના દીક્ષા, જ્ઞાન
અને મોક્ષ કલ્યાણક થયાં છે, તે ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રી અરિષ્ટનેમિને
હું નમસ્કાર કરું છું. ૪

ચત્વારઃ અષ્ટ દશ દ્વૌ ચ વંદિતા જિનવરાઃ ચતુર્વિંશતિઃ
ચત્તારિ અષ્ટ દસ દો, અ વંદિત્ર્યા જિણવરા ચતુર્વીસં ।

ચાર આઠ દસ એ અને વંદાયેલા છે જિનેશ્વરે ચોવિશ

પરમાર્થનિષ્ઠિતાર્થાઃ સિદ્ધાઃ સિદ્ધિં મમ દદતુ

પરમઠનિષ્ઠિત્ર્યા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ ॥ ૫ ॥

પરમાર્થથી કૃતકૃત્યથયેલા સિદ્ધભગ-મોક્ષ મને આપો.

વંતે

અર્થ—ચાર, આઠ, દશ અને બે એવા ચોવીશ જિન-
વરો જે (ઇદ્રાદિથી) વધાયેલા છે, વળી પરમાર્યથી જેઓ કૃતકૃત્ય
થયા છે, જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તે મને મોક્ષ આપો ૫ ૫૬ (૨૦)
સ ૫૬ (૨૦) ગાથા (૫) ગુરુ (૨૫) લઘુ (૧૫૧) સર્વ વર્ણ (૧૭૬)
ઇતિ સિદ્ધસ્તવ સૂત્ર.

॥ અથ વેઆવચ્ચગરાણં સૂત્રમ્ ॥

વૈયાવચ્ચકરેષુ શાતિકરેષુ સમ્યગ્દષ્ટિસમાધિકરેષુ
વેઆવચ્ચગરાણં સંતિગરાણં સમ્મદિઠિસમાહિગરાણં
વૈયાવચ્ચ કરનારા, શાતિ કરનારા, સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ હોવાને સમાધિ
(શ્રી જિનશાસનની) કરનારા, દેવો આશ્રીને
કરોમિ કાયોત્સર્ગમ્
કરેમિ કાલસસગ્ગં અન્નહં
કરું છું. કાઉસમ્મ

અર્થ—શ્રી જિનશાસનની વૈયાવચ્ચના કરનાર, શાતિના
કરનાર અને સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ હોવાને સમાધિના કરનાર દેવોને
(સભારવા નિમિત્તે) આશ્રીને, હું કાઉસમ્મગ્ગ કરું છું ઇતિ

અથ ભગવાનાદિ વંદન.

‘જગવાનુહં આચાર્યહં ઉપાધ્યાયહં સર્વસાધુહં
ભગવાન (ધર્માચાર્ય)ને, આચાર્યને, ઉપાધ્યાયને, સર્વ સુનિરાજને
(વાંદુછું.)

॥ अथ प्रतिक्रमणस्थापन सूत्रम् ॥

इच्छाकारेण संदिसह भगवन् ! देवसिअ पडिक्कमणे ठाउं ? इच्छं.
 सर्वस्यापि दैवसिकस्य दुश्चित्तितस्य दुर्भाषितस्य
 सबस्सवि देवसिअ, दुच्चित्तिअ दुप्पासिअ
 सर्वे पणु द्विस संभंधीतुं दुष्ट चित्तवनतुं, दुष्ट लापणुतुं,
 दुश्चेष्टितस्य मिथ्या (मिथ्या करोमि) मम दुष्कृतं
 दुच्चिद्धिअ मिहामि दुक्कमं
 दुष्ट चेष्टातुं देशगत कइंछुं, भारा दुष्कृतने

अर्थ—सर्वे पणु द्विस संभंधीतुं दुष्कृत (अतिचार)
 दुष्ट चित्तवन करवाथी, दुष्ट लापणु करवाथी, दुष्ट चेष्टा करवाथी
 लाग्थुं होय ते भाइं पाप मिथ्या थाओ !

॥ अथ इच्छामि ठामि सूत्रम् ॥

इच्छामि (कायोत्सर्गं कर्तुं) स्थापयामि कायोत्सर्गम्
 इहामि ठामि कानुस्सग्गं
 धइंछुं, (काउत्सग्ग करवा) कइं छुं, काउत्सग्ग

अर्थ—हुं काउत्सग्ग करवा धइंछुं, काउत्सग्ग कइंछुं.

यो मया दैवसिको ऽतिचारः
 जो मे देवसिअ अइयारो
 ने मे द्विस संभंधी अतिचार

કૃતઃ કાચિકો વાચિકો માનસિકઃ
કઓ કાઙઓ વાઙઓ માણસિઓ

કયો. કાયા સંબંધી વચન સંબંધી મન સંબંધી

અર્થ—જે મે દિવસ મળે છે અતિચાર કર્યો હોય, જેમ
કે-કાયામળે, વચન મળે, મન મળે,

ઉત્સૂત્રઃ ઉન્માર્ગઃ અકલ્પ્યો ઝકરણીયઃ

ઉત્સુતો ઉન્મગ્નો અકલ્પો ઝકરણીજો

ઉત્સૂત્ર ભાષણ, ઉન્માર્ગ મેવન, અકલ્પ્ય, અકલ્પીય આચરણ

દુર્ધ્યાતઃ દુર્વિચિત્તો જ્ઞાચારો જ્ઞેષ્ઠ્યઃ

દુઙ્ગાઓ દુર્વિચિત્તિઓ અણચારો અણિષ્ઠિચ્છો

દુર્ધ્યાનથી, દુષ્ટ ચિત્તવનથી, અનાચારથી, નહિ ઈષ્ઠના યોગ્ય
ઇષ્ઠવાથી

અશ્રાવકપ્રાપોગ્યઃ

અસાવગપાત્તગો

શ્રાવકને અનુચિત કરવાથી

અર્થ—જિનાગમથી વિરૂદ્ધ બોલવાથી, ઉન્માર્ગને મેવવાથી
ઉત્પન્ન થયો જે અકલ્પ્ય અર્થાત્ અણુ વ્યાપારથી રહિત તે
અકલ્પ્યપણાથી ઉત્પન્ન થયો જે અકલ્પીય-નહિ કરવા યોગ્ય,
તે કરવે કરીને,

(ઉપરના અતિચાર કાયા અને વચન સંબંધીના હતા

હવે મન સંખંધી અતિચારનું સ્વરૂપ કહે છે.)

દુર્ધ્યાન ધ્યાવધાથી (અને તેથીજ) દુષ્ટચિંતન કરવાવડે કરીને અનાચાર (જેથી વ્રતાદિકનો સર્વથા ભંગ થાય,) તેથી જે કે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી અને શ્રાવકને ઉચિત નથી તેવું અનુચિત કરવાથી થયેલા અતિચાર—

શાને વિષે લગાડ્યા હોય તે કહે છે.

જ્ઞાને દર્શને ચારિત્રાચારિત્રે શ્રુતે સામાયિકે

નાણે દંસણે ચરિત્તાચરિત્તે સૂણ સામાઙ્ગ

જ્ઞાનને દર્શનને દેશવિરતિ શ્રાવક સૂત્રને સામાયિકને વિષે
વિષે વિષે ધર્મને વિષે વિષે

(ભેદેનાહ)તિસ્રુણાં ગુપ્તીનાં ચતુર્ણાં કષાયાણાં પંચાનામનુવ્રતાનાં

તિણ્હં ગુપ્તીગં ચજણ્હં કસાયાણં પંચણ્હમણુવયાણં

ત્રણુ ગુપ્તિનાં, ચાર કષાયોનાં, પાંચ અનુવ્રતોનાં

ત્રયાણાં ગુણવ્રતાનાં ચતુર્ણાં શિક્ષાવ્રતાનાં

તિણ્હં ગુણવયાણં ચજણ્હં સિરકાવયાણં

ત્રણુ ગુણુ વ્રતોનાં, ચાર શિક્ષા વ્રતોનાં

(સર્વ મીલને) દ્વાદશવિધસ્ય શ્રાવકધર્મસ્ય યત્ સ્વંદિતં

વારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ જં સ્વંદિતં

(સર્વ મળી) બાર પ્રકારના શ્રાવક ધર્મનું જે દેશથી ખં-
ડિત કર્યું.

યદ્ વિરાધિતં તસ્ય મિથ્યા મે દુષ્કૃતં
 જં વિરાહિત્યં તસ્સ મિહામિ દુક્કમં
 જે સર્વથકી લાગ્યું તે મિથ્યા કરું છું. માફ કરજી.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, દેશવિરતિરૂપ શ્રાવક ધર્મને વિષે, શ્રુત સિદ્ધાન્તને વિષે, સામાયિકને વિષે, ત્રણ શુભિને વિષે, ચાર કપાયે કરી, પાંચ અણુમત મધ્યેથી, ત્રણ શુણ્યમત મધ્યેથી અને ચાર શિક્ષામતમધ્યેથી (અર્થાત) ચાર પ્રકારના મત રૂપ જે શ્રાવક ધર્મ તે માહેથી જે દેશ થકી ખડચુ હોય તથા જે સર્વથકી વિરાધ્યુ હોય, તે માફ પાપ નિષ્ફલ થાયો.

શુદ્ધ (૨૯) લઘુ (૧૩૮) સર્વ વર્ણ (૧૬૭)
 ઇતિ ઇચ્છામિ ઠામિ દેવસિચ્છં આલોહિ સૂત્ર.*

॥ અથ અતિચારગાથાઃ ॥

જ્ઞાને દર્શને ચ ચરણે તપસિ તથા ચ વીર્યે
 નાણંમિ દંસણંમિ ચ, ચરણંમિ તવંમિ તદ્દય વીરિયંમિ।
 જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે અને ચારિત્રને તપને તેમજ વીર્યને વિષે
 વિષે વિષે

૧ આ સૂત્રવડે દિવસ સળથી મન વચન કાપાવડે શ્રાવક ધર્મને વિષે દેસા પાપની આલોચના થાય છે, માટે ધ્યાનથી વખત ઉપયોગ નાખીને પોને આખા દિવસમાં જે જે પાપાચરણ ગે.આ હોય તે તે માદ લારીને શુદ્ધ અત.કરણથી પચાતાપ કરવો.

આચરણં આચારઃ इति एषः पंचधा भणितः
 आचरणं आयारो, इत्य एसो पंचहा नृणि ॥ १ ॥

આચરણુ આચાર, એ પ્રકારે આ પ્ર-પાંચ પ્રકારે કહ્યો છે.

માણે

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, આચરણને વિષે,
 તપને વિષે તેમજ વીર્યને વિષે જે આચરણુ તે આચાર કહે-
 વાય. એ પાંચ આચાર આ પ્રમાણે કહ્યો છે. ૧

કાલે વિનયે बहुमाने उपधाने तथा अनिहवने
 काले विण्ण बहुमाणे, उवहाणे तह अनिन्हवणे।
 કાળને વિનયને બહુ માનને ઉપધાનમાં, તેમજ અનિહવણમાં
 વિષે, વિષે, વિષે,

व्यञ्जनेऽर्थे तदुभये अष्टविधो ज्ञाने आचारः

વંજણઅર્થ તદુબ્ધે, અષ્ટવિદો જ્ઞાને આચારઃ ॥૨॥

વ્યંજનોઆ- તે બંનેમાં-આઠ પ્રકારે જ્ઞાનને આચાર
 રમાં, અર્થમાં, વિષે

અર્થ—જે કાળે જે લાણુવાની આજ્ઞા હોય તે કાળે તે
 લાણુવું તે કાળ આચાર; જ્ઞાનીના વિનય, વંદન પ્રમુખ સાચવવા
 તે વિનય આચાર; જ્ઞાની ઉપર અંતરંગ પ્રેમ તે બહુમાન; સૂત્રો
 લાણુવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાન; તેમજ લાણુવનાર ગુરૂને
 ન ઓલવવો તે અનિહવણ; સૂત્ર અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો

તે વ્યજન, સાચો અર્થ કરવો તે અર્થ, સૂત્ર તથા અર્થ બંને શુદ્ધ
લણવા તે તદુલય, એ આઠ પ્રકારે જ્ઞાનાચાર કહ્યો છે ૨

નિઃશંકિતઃ નિષ્કાશિતઃ નિર્વિચિકિત્સા અમૂઢદ્રષ્ટિશ્ચ

નિસ્સંકિચ, નિકંચિચ નિવિતિગિચ્છા અમૂઢદિષ્ટો ચા

શંકાગહતપણુ, આકાંક્ષારહિત, નિવિતિગિચ્છા, અમૂઢ દ્રષ્ટિ અને
(ધર્મનાંશુળો નિષ્ણય) (પ્રવિણપણુ)

ઉપવૃંદઃ સ્થિરીકરણમ્ વાત્સલ્યં પ્રભાવના અષ્ટ

ઉવવૂહ ચિરીકરણે, વચ્છ પભાવણે અષ્ટ ॥ ૩ ॥

શુણુપ્રગ સા, સ્થિરીકરણ, વાત્સલ્યતા, પ્રભાવના આઠ (દર્શનાચાર)

અર્થ—વીતગગના વચનમા શકા ન કરવી તે નિશંકિત,
જિનમતવિના અન્યમતની ઇચ્છા ન કરવી તે નિકાંક્ષિત,
આધુ આધ્વીના મલિન વચ્ચ, ગાત્ર દેખી દુગછા ન કરવી તે
નિવિતિગિચ્છા—વા ધર્મના ફલમા સદેહ ન આણવો તે નિવિ-
તિગિચ્છા, મિથ્યાત્વીના કષ્ટ, મત્ર, ચમત્કાર દેખી તેનાથી વ્યા-
મોહિત ન થવું તે અમૂઢદ્રષ્ટિ, સમક્રિતધારીના અલ્પ શુણુની
પણુ શુદ્ધ મનથી પ્રશંસા કરવી તે ઉપનૃહક, જિન ધર્મમા
જોડવા તથા તે પામેલાને સ્થિર કરવા તે સ્થિરીકરણ, સાધર્મી
બધુનું અનેક પ્રકારે હિતચિતવન તે વાત્સલ્ય અને અન્ય-
દર્શની પણ જૈનશાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવા
તે પ્રભાવના, આ આઠ લક્ષણો દર્શનાચારના બાણુવા ૩

પ્રણિયાનયોગયુક્તઃ પંચભિઃ સમિતિભિઃ તિષ્ઠભિઃ ગુપ્તિભિઃ

પણિહાણજોગયુક્તો, પંચહિ સમિર્શહિ તીહિ ગુત્તીહિં।

મન વચન કાયાના એકા પાંચ સમિતિએ ત્રણ ગુપ્તિએ
અપણાએ સહિત

एषः चारित्राचारः अष्टविधो भवति ज्ञातव्यः

एष चरित्तायारો, અષ્ટવિદ્દો હોઈ નાયવો ॥ ૪ ॥

એમ ચારિત્રાચાર આઠ પ્રકારે હોય છે (તે) જાણવો.

અર્થ—પ્રણિધાન યોગ અર્થાત્ એકાગ્ર-સાવધાન પણે કરી મન, વચન, કાયાના સર્વ યોગ, ચારિત્ર પાળવાને વિષે યુક્ત, એવો ચારિત્રાચાર તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિએ કરી આઠ પ્રકારનો છે એમ જાણવું. ૪

द्वादशविधेऽपि तपसि साभ्यन्तरवाह्ये कुशलदिष्टे
चारसविहंमिवિ तवे, संभिमतरवाहिरे कुशलदिष्टे ।

બાર પ્રકારના પણ તપને અભ્યંતર અને બાહ્ય તીર્થકરોએ વિષે ઉપદેશેલ

अगलान्या अनाजीवी ज्ञातव्यः स तपआचारो
अगिलाइ अणाजीवी, नायवो सो तवाचारो ॥५॥

અગલાનપણે અનાજીવિકાએ જાણવો. તે તપાચાર

અર્થ—બાર પ્રકારના તપને વિષે પણ તે તપાચાર (નિ-શ્ચયથી) જાણવો. તે તપાચાર દુર્ગંધ લાવ રહિતપણે તથા હું તપ કરું તેના ભારી આજીવિકા ચાલે એવા દોષ રહિતપણે છ અભ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ બાર પ્રકારથી, તીર્થકરોએ ઉપદેશ્યો છે.

अनशनमवमोदयं

अणसणमूणोअजिया, वित्तीसंखेवणं रसञ्चाणं ।

वृत्तिसंक्षेपणं रसत्यागः

वृत्ति संक्षेप, रस त्याग,

કાયકલેશઃ સંલીનતા ચ વાહ્યો તપો ભવતિ
 કાયકલેસો સંલી-ણ્યા ય વપ્નો તવો હોઈ ॥ ૬ ॥
 કાયકલેશ, સંલીનતા અને બાહ્ય તપ હોય છે.

અર્થ—ચારે પ્રકારના આહારનો અલ્પ વા બહુ કાળ સુધી ત્યાગ તે અનશન, વસ્ત્ર પાત્ર ઓછા રાખવા-વા-પાત્ર સાત કો-ળીઆ ઓછા જમવા તે ઉણોદરિ, દ્રવ્યાદિનો સંક્ષેપ તે વૃત્તિ સંક્ષેપ, વિગત પ્રમુખ રસનો થોડો વા અધિક ત્યાગ અથવા લોહુ-પતાનો ત્યાગ તે રસત્યાગ, કાયાને કદ આપવું, લોચ કરાવવો ઇત્યાદિ તે કાય કલેશ, વિષયાદિ ઉદીગ્વા નહી તેમજ અંગોપાંગ સંકેતી રાખવા તે સંલીનતા, એ છ પ્રકારે બાહ્ય તપ છે. ૬

પ્રાયશ્ચિત્તં વિનયો વૈયાવચ્ચં તથૈવ સ્વાધ્યાયઃ
 પ્રાયશ્ચિત્તં વિણર્જ, વૈયાવચ્ચં તદેવ સપ્રાર્જ ।

પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવચ્ચ તેમજ સ્વાધ્યાય,
 ધ્યાનમ્ ઉત્સર્ગોઽપિ ચ અભ્યંતરં તપો ભવતિ
 જ્ઞાણં ઉત્સર્ગોઽવિ અ, અપ્રિંતરર્જ તવો હોઈ ॥ ૭ ॥
 ધ્યાન, કાયોત્સર્ગ પણ અને અભ્યંતર તપ હોય.

અર્થ—લાગેલા દોષને શુદ્ધ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણાર્થે શુદ્ધ જે આલોચણુ આપે-તે કરવી તે પ્રાયશ્ચિત્ત, જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ, શુદ્ધ પ્રમુખની આ-હારાદિકથી ભક્તિ કરવી તે વૈયાવચ્ચ, તેમજ વાચના, પૃચ્છના પ્રમુખ પાત્ર પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય; આર્ત

તથા શૈદ્ર ધ્યાન નિવારી, ધર્મ અને શુક્લધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન; અને કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ. નિશ્ચયથી એ છ પ્રકારે અભ્યંતર તપ છે. ૭

અનિગૂહિતવલ્લીર્યઃ પરાક્રમતે યો યથોક્ત-મુદ્યુક્તઃ
અણિગૂહિતવલ્લીરિત્ત, પરક્રમઙ્ગ જો જહુત્ત-માત્તો
પ્રગટ છે બલવીય જેનું પરાક્રમ કરે જે તીર્થંકર દેવે કહ્યા
છે. મુજબ ઉદમ કરે

યોજયતિ ચ યથાશક્તિ જ્ઞાતવ્યો વીર્યાચારઃ
જુંજઙ્ગ અ જહાથામં નાયવો વીરિઆયારો ॥ ૮ ॥
વાપરે છે અને યથાશક્તિ જાણવો. વીર્યાચાર

અર્થ—પ્રગટ છે બળ વીર્ય જેનું, વળી જે જેમ શ્રી તીર્થંકર દેવે કહ્યું છે તેમજ પરાક્રમ કરે છે અર્થાત્ સર્વ પ્રકારથી ધર્મને વિષે ઉદમ કરે છે વળી સાવધાનપણે પોતાની શક્તિને અનુસારે ધર્મકાર્યને વિષે પ્રવર્તે તે વીર્યાચાર જાણવો.

ધૃતિ અતિચાર ગાથાઃ^૧

૧ આ સૂત્રમાં નાનાચાર, દર્શનાચાર ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને વીર્યાચાર એ પાંચ આચારની આચરણના ભેદ જણાવ્યા છે તે આચરણમાં જે સખલના-પ્રમાદ તે અતિચાર જાણવા. જેટલી આચારણ તેટલાજ તેના ગાથાને અતિચાર ગાથા કહી છે.

અથ સુગુરુવંદન સૂત્રમ્.*

इच्छामि (हे) क्षमाश्रमण ! वंदितुं यापनीयया नैपेधिक्या ।
इच्छामि खमासमणो वंदितुं जावणिज्जाए निसीहिआए१।

ઇચ્છુ છું હે ક્ષમાશ્રમણ વાંદવાને, શરીરની શ- અન્યવ્યાપારતણ
ક્રિયડે

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! શક્તિએ સહિત (જીવ હિંસા-
દિક નિવૃત્તિરૂપ પ્રયોજનવાળા) મારા શરીર વડે (આપને)
વાંદવાને ઇચ્છુ છું (શુદ્ધ વદાવવાને તૈયાર હોય તો છું)દેણુ કહે)

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવીર અને રત્નાધિક
એ પાત્રપદ્મશ્ચ ગુરુમહારાજને વદન કરાય છે તેથી સૂત્રનું નામ સુગુરુવાંદણા
ત્યાગે ગુરુમહારાજ શાંત ચિત્તે, સન્મુખ આસને બેઠા હોય અને વદન દેવરા
વરામાં ઉગ્રમાળ હોય ત્યાગે તેઓની આજ્ઞા માગીને વદન કરવું પણ વ્યાક્ષિપ્ત
ચિત્ત હોય, અવળા મુખે બેઠા હોય, આહાર નીહાર કરતા હોય અગર કરવાને
ઇચ્છના હોય, ત્યાગે વદન કરવું નહિ કેમકે તેથી તેમનો અનાદર અને આ
શાનના થાય છે એ વાત લક્ષ્યમાં રાખવી અતિક્રમણ કરતા, વાચના ભેટા,
કાઠિરસંગ કરતા, અપરાધ ખમાવતા, પ્રાદુષ્ય સાધુશ્ર આલે ત્યાગે, આલોચ
ના ભેટા, પચ્ચખ્ખાણુ કરતા, અને અત સમય અનયન આદરતા વદન
અવશ્ય કરવું જોઇએ

મરુતક નમાવવાવડે વદન થાય તે ક્ષીટાવંદન, જે ખમામશ્રુ દેવાવડે
વદન થાય તે ધોભવ વદન અને જે વાંદણા દેવાવડે ક્ષીટશાવર્તવંદન
થાય છે એ ત્રણ વદનના અનુક્રમે જયન્ય, મધ્યમ અને હિદ્મ્ય એમ
ત્રણ ખે- ગણાય.

આ વાંદણા દેનાં પચ્ચીસ આવશ્યક સાચવવાં જોઇએ તે ન સાચવે
તો વદન કરનાર પણ નિર્જન રૂઝ પામે નહિ તે આવશ્યક આ પ્રમાણે—

અનુજાનીત મમ મિતાવગ્રહં

અણુજાણહ મે મિજગ્ગહં ॥ ૨ ॥

આજ્ઞા આપો. મુજને મિતઅવગ્રહમાં પેસવાની

અર્થ—મિતઅવગ્રહ (સાડાત્રણ હાથ પ્રમાણ ક્ષેત્ર)
માં પ્રવેશ કરવાની મને રજા આપો, (ગુરૂ કહે આણુજા-
ણમિ) હું આજ્ઞા આપું છું.

‘ ધ્વજામિ ખમાસમણો ’ પ્રમુખ ‘આણુજાણહ’ પર્યંત યોદ્ધતા પોતાનું અર્ધું
શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ અવનત અને ફરી બીજીવાર પણ તેમજ
કરતાં બીજું અવનત જાણવું. જન્મ થતી વખતે અથવા દીક્ષા યોગ
આદરતી વખતે જેવી મુદ્રા હોય તેવી નમ્ર મુદ્રા (જે હાથ જોડી લલ્લાટે લગાડવા
રૂપ) વંદન કરતી વખતે ધારણ કરવી તે યથાજનત જાણવું. ‘અહો કાયં, કાયં’
રૂપ ત્રણ અને ‘જતા ભે, જવણિજ્જ’ ચ ભે’ રૂપ બીજા ત્રણ એમ છ, એક
વખતના વંદનમાં અને તે છ બીજી વખતના વંદનમાં મળી ૧૨ આવર્ત (ગુરૂ
ચરણે હાથનાં તળાં લગાડી પછી તે પોતાના લલ્લાટે લગાડવા રૂપ) થાય છે.
‘કાય સંક્રાસં’ કહેતાં સ્વ મસ્તક ગુરૂચરણે નમાડવું તથા ‘ખામેમિ ખમા-
સમણો’ કહેતાં ફરી સ્વમસ્તક નમાડવું. એવી રીતે બીજીવાર વંદન કરતાં
જે વખત મસ્તક નમાડવું એમ સર્વ મળી ચાર વખત શિર નમન થાય
છે, મન વચન અને કાયાને અન્ય વ્યાપારથી નિવર્તાવી વંદન કરતી વખતે
સારી રીતે ગોપવી રાખવા રૂપ ત્રણ ગુપ્તિ જાણવી. ‘આણુજાણહ મે મિહ-
ગ્ગહં’ કહી ખંમે વખત વંદન કરતાં ગુરૂ-આજ્ઞા પામીને અવગ્રહમાં પ્રવેશ
કરવો તે જે પ્રવેશ જાણવા. અને પ્રથમ વંદન કરતી વખતે ‘આવસિ-
આગ્ગે’ કહીને અવગ્રહમાંથી બહાર નીકળવું તે એક નિષ્ક્રમણ સમજવું
એવી રીતે દ્વિતીયાવર્ત વંદન કરતી વખતે પચ્ચીશ આવશ્યક સાચવ-
વાજ જોઈએ.

નિષેધયામિ (નૈપોધિક્યા પ્રવિશ્યો-) અથઃ કાયં, કાયેન સંસ્પર્શ (કરોમિ)
પવિશ્ય ચ વિધિના)

નિસીદ્ધિ

અહો-કાયં કાય-સંસ્પર્શં

અન્ય વ્યાપાર નિષેધો છે જેણે } ચરણને ઉત્તમાગવડે સ્પર્શ
એવો (૧૧મ્ય અવશ્યકમાં પ્રવેશ } કરે છે
કરીને વિધિવડે બેસીને)

સમણીયઃ ભવદ્વિઃ રૂમઃ અપ્ર(અલ્પ) ક્ષાન્તાના વહુશુભેન
સ્વમણિજ્ઞો જ્ઞે કિલામો અપ્પકિલંતાણં વહુસુજ્ઞેણ
ખમજ્ઞે આપ એદ અદ્યગ્લાનિવાજાનો ધણાડાલાવે

ભવતાં દિવસો વ્યતિક્રાન્તઃ

જ્ઞે દિવસો વશ્કંતો ॥ ૩ ॥

આપનો દિવસ વ્યતિક્રમ્યો ?

અર્થ—પછી શિષ્ય-માત્ર શુદ્ધ વદન શિવાય અન્ય ક્રિયા-
રૂપ વ્યાપાર નિષેધો છે જેણે એવો હતો અવશ્યકમાં પેસીને,
વિધિપૂર્વક બેસી, સાધુ ઠાળા લીચણ ઉપર અને શ્રાવક ચરવળા
ઉપર મુહૂંયન્તિ મુકી બે હાથ લલાટે લગાડી, શુદ્ધના ચરણોને
સ્પર્શ કરતો આ પ્રમાણે કહે—

“ અહો, કાય , કાય સંસ્પર્શ ”

અર્થ—અધઃકાય અર્થાત્ આપના પગોને મારા હાથ
અને લલાટે કરી રૂડી રીતે સ્પર્શ કરવાને મને આજ્ઞા આપો,
(શુદ્ધની આજ્ઞાને પામીને શુદ્ધના ચરણ પ્રત્યે પોતાના હાથ તથા
મસ્તકે કરી સ્પર્શે પછી મસ્તકે બે હાથ લગાડી, શુદ્ધની
મન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી.)

“ ખમણિજ્જને લે ” ઇત્યાદિ પદો કહે.

અર્થ—હે ભગવંત કાંઈ ખેદ ઉપજાવ્યો હોય તે ખમજો. અદ્ય ગ્લાનિવાળા એવા આપને ઘણાં સમાધિલાવે કરીને (આપનો) દિવસ વીત્યો ?

શુદ્ધ કહે “ તહત્તિ ” તેમજ વ્યતીત થયો છે.

પછી શિષ્ય કહે.

યાત્રા ભવતાં
જત્તા જે ॥ ૪ ॥

સંજમજાત્રા આપની

અર્થ—હે કરૂણા સમુદ્ર ! આપને તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય રૂપ યાત્રા અવ્યાખ્યાયિત વર્તે છે ?

શુદ્ધ કહે “ તુભાંપિ વદ્ધસે ” તમને પણ વર્તે છે. ?

પછી શિષ્ય કહે.

યાપનીયં ચં ભવતાં
જવણિજ્જં ચ જે ॥ ૫ ॥

ઇન્દ્રિય નોઇન્દ્રિય અને આપની

અર્થ—ઇન્દ્રિય અને નો ઇન્દ્રિયથી ખીડા નહીં પામતું એવું આપનું શરીર છે ?

શુદ્ધ કહે “ એવં ” એમજ છે.

ક્ષમયામિ ક્ષમાશ્રમણ ! દૈવસિકં વ્યતિક્રમં

સ્વામેમિ સ્વામાસમણો દેવસિયં વશ્કમ્મં ॥ ૬ ॥

આમુહું, હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસસંબંધી અપરાધને

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસ સળધી મારા અપરાધ
ગત્યે હું ખામુ છું. તે પછી શિષ્ય ઉભો થઈ નીચે પ્રમાણે કહે.

આવશ્યકયા	પ્રતિક્રામામિ	ક્ષમાશ્રમણાના
આવસ્સિયાણ	પન્નિક્કમામિ	સ્વમાસમણાણ

આવશ્યક ક્રિયા સળધી { નિવર્તું છું. ક્ષમાશ્રમણોની
અતિચારથકી

દૈવાસિક્યા	આશાતનયા
દેવસિઆણ	આસાચણાણ
દિવસ સળધી	આશાતનાવડે

અર્થ—અવશ્ય કર્તવ્ય જે ચરણ સિત્તરી અને કરણ
સિત્તરી આદિ સેવતા પાલતા જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે થકી
હું નિવર્તું છું (વળી) ક્ષમાશ્રમણ સળધી દિવસને વિષે થઈ
એવી આશાતનાએ કરીને,

કેવી આશાતનાએ કરીને ?

અપ્પિંશદન્યતરયા	યત્કિંચિત્
તિત્તીસન્નયરાણ	જં કિંચિ

૧તેત્રીશ માંહેની કોઈ પણ વડે જે કોઈ

૧ ગુરુ મહારાજ સળધી તેત્રીશ આશાતના અપસ્વ વર્જવી જોઈએ
તે આ પ્રમાણે—

૧-ગુરુ મહારાજની ૧ અગાડી, ૨ પડખે (૫ને પામે) તેમજ અત્યંત
ઠ નજદીક અડકીને ૧ ચાલતા, હીડનાં ૨ ઉભા રહેના અને ૩ બેસના આશાતના

મિથ્યા મનોદુઃષ્કૃતયા વચોદુઃષ્કૃતયા કાયદુઃષ્કૃતયા

મિથ્યા મનદુઃક્રમાય વચદુઃક્રમાય કાયદુઃક્રમાય
મિથ્યાભાવ-મન દુષ્કૃતવાળી,-વચન દુષ્કૃતવાળી-કાય દુષ્કૃતવાળી
વાળી-આશાતનાવડે

અર્થ—તેત્રીશ આશાતના મધ્યેથી જે કાંઈ મિથ્યાભાવ-
રૂપ આશાતના થઈ હોય તેણે કરીને, મન સંબંધી પાપ તે રૂપ
આશાતનાએ કરીને, વચન સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ
કરીને, શરીર સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને,

લાગે છે. પરંતુ જો ખાસ અગત્યના કારણસર તેમ કરવું પડે, તો આશય-
શુદ્ધિથી અને અધિક લાભના કારણથી આશાતના દોષ ગણાતો નથી. એમ
દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ કરતાં તેના ૯ ભેદ થઈ શકે છે. ૧૦ શુર મહારાજ પહેલાં
ભોજન વખતે ચલુ કરી લેવાથી કે આચમન લેવાથી દોષ લાગે. ૧૧ બાહરથી શુર
સાથે આવ્યા છતાં જો શુર મહારાજ થકી પહેલાં ગમણાગમણે આવોવે એ-
ટલે ‘ ધરિયાવહી ’ પડીકમે તો શુરનો અનાદર-વિનયભંગ કરવાથી દોષ લાગે.
૧૨ રાત્રીસંથારો કર્યા બાદ શુર મહારાજ કંઈ પુછે કે જોલાવે ત્યારે સાંભ-
ળ્યું નહિં સાંભળ્યું કરી કશે ઉત્તર નહિં આપતાં કેવળ મૌનજ ધારી રહે
તો આશાતના લાગે. ૧૩ શુર પાસે આવેલા કોઈ ગૃહસ્થાદિકને વશ કરી
લેવા શુર મહારાજ તેમને જોલાવે ને પહેલાં પોતે જોલાવી લે, તો શુરઆ-
શાતના લાગે. ૧૪ લિક્ષાવૃત્તિથી આણેલાં આહાર પાણી પ્રમુખ શુર મહારા-
જ પાસેજ પ્રથમ હાજર કરી દેવાં જોઈએ અને ગોચરી પણ ત્યાંજ આ-
લોવવી જોઈએ, તેને બદલે તેમ નહિં કરતાં તે સંબંધી ઇચ્છા મુજબ વ-
ર્તતાં એટલે શુર પહેલાં ઉતાવળ કરી આવેલી ગોચરી કોઈ સાધુ જોઈ લે તેમજ
તે બીજા સાધુ પાસે આજોવી લે, તો શુર આશાતના લાગે. ૧૫ આવેલી ગો-
ચરી શુર પહેલાં બીજાને ખતાવી દે, તો દોષ લાગે. ૧૬ આવેલાં આહાર
પાણી વાપરવા બીજાને નિમંત્રણ કરીને પછી શુર મહારાજને નિમંત્રણ કરે

ક્રોધયા માનયા માયયા લોભયા
ક્રોધાણ માણાણ માયાણ લોભાણ

ક્રોધરૂપ- માનરૂપ- માયારૂપ- લોભરૂપ આશાતના વડે
અર્થ—ક્રોધરૂપ, માનરૂપ માયારૂપ, અને લોભરૂપ
આશાતનાએ ઠરીને

તો તેથી અનાદરદોષ લાગે ૧૭ ખાલ મધુર પદાર્થ ભિક્ષામાં આવેલો જાણી
આપણાએ ગુણે પૂછ્યા વગર પોતાને ગમે તેને આપી દેવાથી આશા
તના લાગે ૧૮ સરસ સ્નિગ્ધ પદાર્થ આવેલો હોય તો તે સુવાદિકને નહિ
આપતા પોતેજ આગેગી જાય, તો ગુરુઆશાતના લાગે ૧૯ ગુરુ મહારાજ
સાદ કરી બોલાવે ત્યારે બહેરાની પેઠે કશો પણ ઉત્તર પાછો ન આપે,
શૂન્યવત્ બેગી રહે, તો દોષ લાગે ૨૦ જ્યારે કોઈ વડીલ સાધુ સાદ કંઈ
ત્યારે સામા થઈ જેમ આવે તેમ બોલે—આ મારીજ કેડે લાગ્યા છે, મનેજ
દેખ્યો છે, આમની સાથે ક્યાંથી પાના પડ્યા, ઇત્યાદિક કહી ભાપણ કરતાં
દોષ લાગે ૨૧ ગુરુ પામે જઈ નમ્રપણે જવાબ દેવાને બદલે પોતાના આસને બેઠા
બેઠા ઉત્તર આપવાથી ગુરુઆશાતના લાગે ૨૨ શુ કહો છો ? શુ છે ? કહેાને !
ઇત્યાદિક વિનયરહિત ભાપણ ગુરુ સાથે કરતા આશાતના લાગે ૨૩ કંઈ
કામ કરવા ગુરુમહારાજ શિષ્યને બોલાવે ત્યારે તોડાઈ ભરેલી ગીતે બોલે કે ત
મેજ કહેાને ? મને શા માટે કહો છો ? અથવા તુકાનાદિ દેતાં ગુરુઆશા
તના લાગે ૨૪ વાહ ! અમનેજ દીધા છે ને ! તમે જાતે કેમ કરતા નથી
અથવા બીજા શિષ્યને કરવા કેમ કહેતા નથી ? એમ ગુરુમહારાજની તર્જના
કરતાં ગુરુઆશાતના લાગે ૨૫ સુવાદિક વડીલ સાલુએાને વ્યાખ્યાન પ્રમુખ
કરતાં દેખી તિલ્લ દુમણો થાય પણ પ્રમુદિત ન થાય, તો ગુરુઆશાતના લા
ગે અથવા સુવાદિક વડીલને કોઈ રાગી હોય તેને દેખી દુમણો થાય તો
તેથી પણ ગુરુઆશાતના લાગે ૨૬ ગુરુમહારાજ વ્યાખ્યાનાદિક કરતા હોય
ત્યારે ‘એ તમે જીવી ગયા છો, આ વાત તમને યાદ નથી, એનો અર્થ એ

સર્વકાલિક્યા સર્વમિથ્યોપચારયા સર્વધર્માતિક્રમણયા
 સર્વકાલિયાણ સર્વમિથ્યોવચારાણ સર્વધર્મમાદિક્રમણાણ
 સર્વ કાળ સંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચાર સર્વ ધર્મ અતિક્રમણ
 સંબંધી- સંબંધી

આશાતનયા યો મયા અતિચારઃ કૃતઃ
 આસાયણાણ જો મે અદ્યારો કચ્ચો
 આશાતના વડે જે મે અતિચાર કર્યો
 તે (હે) ક્ષમાશ્રમણ, પ્રતિક્રામામિ નિંદામિ
 તસ્સ સ્વમાસમણો પચ્છિમામિ નિંદામિ
 તેને હું ક્ષમાશ્રમણ પ્રતિક્રમું છું નિંદું છું.

ન હોય ' ઇત્યાદિક અનુચિત વચન બોલતાં શરૂઆશાતના લાગે. ૨૭ અથ-
 વા એ બાબત હું તમને પછી સારી રીતે સમજાવીશ એમ આપ હઠાપણ
 બતાવવા સહા સમક્ષ બોલી, ચાલતી કથાનો ભંગ કરે, તો તેથી શરૂઆ-
 શાતના લાગે. ૨૮ અથવા એવે અવસરે આવીને શિષ્ય કહે કે મહારાજ !
 પોરસી વેળા કે આહાર વેળા થઈ ગઈ છે એમ કહીને પર્યાદાનો ભંગ કરે
 તો શરૂઆશાતના લાગે. ૨૯ અથવા પર્યાદા ઉઠી ગઈ ન હોય એટલામાં
 આપ હઠાપણ બતાવવા માટે શરૂમહારાજે વ્યાખ્યાનમાં કહેલીજ વાત વધારે
 વિસ્તારી બતાવે તો શરૂઆશાતના લાગે. ૩૦ શરૂ સંબંધી શય્યા-સંચારા
 પ્રમુખને પોતોતો પગ વિગેરેથી સંબંધ કરી પાછું ખમાવે નહિ તો આશાતના
 લાગે. ૩૧ શરૂની શય્યા કે સંચારાદિક ઉપર પોને બેસે કે આગોટે કે
 અસખ્ય રીતે તેની સ્પર્શ કરે તો શરૂઆશાતના લાગે. ૩૨ શરૂ થકી ઉંચા
 આસને બેસે, અથવા ગાદી કરી બેસે અથવા શરૂ જેવાં કે તેથી અધિક
 મુલ્યવાળાં વસ્ત્ર વાપરે તો દોષ લાગે ૩૩ શરૂ જેવા સમાન આસન ઉપર બે-
 સે અથવા શરૂ જેવાં સમાન વસ્ત્ર લઈ વાપરે તો શરૂ આશાતના લાગે.

(તથેતિ) ઇચ્છામિ આલોચયામિ યો મયા ઇત્યાદિ

इहं आलोएमि जो मे०

(તહતિ) ઇચ્છું છું. આલોઉં છું. જે મેં

અર્થ—હે ભગવંત! આપની ઇચ્છાએ કરીને આજ્ઞા આપો. હું દિવસ સંબંધી પાપને આલોઉં છું (પ્રકાશું છું). શુદ્ધમહારાજ આજ્ઞા આપે એટલે ‘તમારું વચન પ્રમાણ છે’ કહી આ પ્રમાણે કહે-હું આલોઉં છું. જે મેં વગેરે. ઇચ્છામિ ઠામિ સૂત્રમાં કહ્યા મુજબ બધો પાઠ બાકીનો સમજવો.

ઇતિ દેવસિઅં આલોઉં સૂત્ર.

॥ અથ સાત લાખ સૂત્ર. ॥

સાત લાખ પૃથિવીકાય, સાત લાખ અપ્કાય,
સાત લાખ તેજકાય, સાત લાખ વાજકાય, દશ લા-

૧ યોની એટલે જીવને ઉપજવાના સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે. સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શવડે કરી જેટલાં સ્થાનક સરખાં હોય તે એક સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦ તેને પાંચ વર્ણો ગુણતાં (૧૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણતાં (૩૫૦૦) થયા, તેને પાંચ રસે ગુણતાં (૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણતાં (૧૪૦૦૦૦) થયા, તેને પાંચ સંસ્થાને ગુણતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વી કાયના થાય; એમ બધાની ગણતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવોની માહિ ઉત્પન્ન થયેલ હરકોઈ જીવને હણ્યો હોય, હણ્યાવ્યો હોય, અગર હણુતાંને અનુમતિ આપી હોય તે સંબંધી મિથ્યા દુષ્કૃત આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

ख प्रत्येक वनस्पतिकाय, चौद लाख साधारण वन-
स्पतिकाय, वे लाख वेइंद्रिय, वे लाख तेइंद्रिय, वे
लाख चौरिंद्रिय, चार लाख देवता, चार लाख ना-
रकी, चार लाख तिर्यंच पंचेंद्रिय, चौद लाख मनुष्य,
एवंकारे चोराशी लाख जीवयोनि मांहे, महारे
जीवे जे कोइ जीव हण्यो होय, हणव्यो होय,
हणतां प्रत्ये अनुमोद्यो होय, ते सर्वे, मने, वचने,
कायाए करी, तस्स मिष्ठामि दुक्कमं ॥ इति.

अर्थ—शुभ ॐ

॥ अथ अटार पापस्थानक सूत्र.

पेहेले प्राणातिपात, बीजे मृपावाद, श्रीजे
अदत्तादान, चोथे मैथुन, पांचमे परिग्रह, ठठे क्रोध,
सातमे मान, आठमे माया, नवमे लोभ, दसमे
राग, अगियारमे द्वेष, बारमे कलह, तेरमे अभ्या-
ख्यान, चौदमे पैशुन्य, पंदरमे रति अरति, सोलमे
परपरिवाद, सत्तरमे मायामृपावाद, अटारमे मि-
थ्यात्व शल्य, ए अटार पाप स्थानक मांहे, महारे

જીવે, જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અતુમોદ્યું હોય, તે સર્વે મને, વચને, કાયાણ કરી, તસ્સ મિઠ્ઠામિ ડુક્કમં ॥ इति.

અર્થ—પરજીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતિપાત; અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ; પારકી વસ્તુ ધણીની સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન; વિષયભોગની વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન; નવપ્રકારે ખાદ્ય અને ચૌદ પ્રકારે અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂર્ચ્છા તે પરિગ્રહ; પરની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખાદિ અવયવને તપાવવા તે ક્રોધ; પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન; ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની વાંચ્છા તે માયા; ધનાદિ સંપત્તિને એકઠાં કરી સંગ્રહ રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ; પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ તે રાગ; અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અરૂચિ તે દ્વેષ; પરની સાથે વિષવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ; પરજીવને નહીં દીઠેલું, નહીં સાંભળેલું આજ દેવું તે અભ્યાખ્યાન; પર જીવના દોષની ચાડી ખાવી તે પૈશુન્ય; સુખ દુઃખ આવે હર્ષ, શોક કરવો તે રતિ અરતિ; ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી તે પરપરિવાદ; કપટવૃત્તિથી અસત્ય બોલી છળ કરીને લોકોને ઠગવાના પરિણામ તે માયામૃષાવાદ; વ્યવહારથી કુદેવ કુશુર અને કુધર્મ સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિદ્ધ રૂપ આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વ શબ્દ. એ અઠાર પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ભાવ પાપ અને તે ભાવની ચિકાશથી જીવને કર્મનાં દળીયાં લાગે તે દ્રવ્ય પાપ કહેવાય છે; ઇતિ અઠાર પાપ સ્થાનક સુત્ર.

અથ સવ્વસ્સવિ.

સવ્વસ્સવિ દેવસિચ્છ દુચ્છિતિચ્છ હુપ્પાસિચ્છ દુચ્છિ-
છિચ્છ ઇહાકારેણ સંદિસહ જગવન્ ! ઇહ ॥ તસ્સ
મિહામિ દુક્કમં ઇતિ.

આ સૂત્રનો અર્થ પ્રથમ પ્રતિક્રમણ સ્થાપન સૂત્રમાં આવી
ગયો છે ત્યાંથી બાણી લેવો.

અથ વંદિતા સૂત્ર.*

વંદિત્વા સાર્વસિદ્ધાન્ ધર્માચાર્યાન્ ચ સર્વસાવુંથ
વંદિત્તુ સવ્વસિદ્ધે, ધમ્માયરિણ ચ સવ્વસાહુ ચ ।
વાંદીને તીર્થંકર અને સિદ્ધાને ધર્માચાર્યને અને સર્વ સાધુઓને
ઇચ્છામિ પ્રતિક્રમિતું શ્રાવકધર્માતિચારાત્
ઇહામિ પન્નિકમિતું^૧, સાવગધમ્માહારસ્સ^૨ ॥૧॥
ધમ્મુદ્ધ પાછા ફરવાને શ્રાવક ધર્મને વિષે લાગેલા અતિચારથી

* શ્રાવકને દિવસ સખી લાગેલા અતિચારને આલોચવાને અર્થે આ
સૂત્ર સંજ્ઞા અર્ધ સૂર્ય અસ્ત પામેલા હોય તે વખતે કહેવાય છે શ્રાવકના
પ્રાર વ્રત વગેરેમાં લાગેલા ૧૨૪ અતિચાર આ સૂત્રવડે આલોચવામાં આવે છે

૧ સ્વસ્થાનાત્ યત્પરસ્થાનં, પ્રમાદસ્ય ઘણાદ્ ગત ।

તત્રૈવ ક્રમણ મૂય, પ્રતિક્રમણમુચ્યતે ॥

૨ પચમીસ્થાને પછી ચઢ્યા કર્મણિ પછી

અર્થ—સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકર તથા સિદ્ધ ભગવંતને વળી
ધર્માચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વાંદીને, શ્રાવક ધર્મને
વિષે લાગેલા અતિચાર ઘટ્ટી પ્રતિક્રમવાને હું ઇચ્છું છું. ૧

સામાન્યથી સર્વ વ્રતના અતિચાર.

યો મમ વ્રતાતિચારો જ્ઞાને તથા દર્શને ચારિત્રે ચ
જો મે વચાશ્ચારો, નાણે તહ દંસણે ચરિત્તે ચ ।
જે અને વ્રતને વિષે } જ્ઞાનમાં તથા દર્શનમાં ચારિત્રમાં અને
અતિચાર }

સૂક્ષ્મો વા વાદરો વા તં નિંદામિતં ચ ગદ્દે
સુહુમો અ વાયરો વા, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥૨॥
સૂક્ષ્મ અથવા બાદર અથવા તેને નિંદું છું તેને અને ગર્હું છું.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે તથા દર્શનને વિષે તથા ચારિત્રને
વિષે અને ચ શબ્દથકી તપને વિષે તથા વીર્યને વિષે અને સંલેખ-
નાને વિષે (વળી) જે અતિચાર અને વ્રતોને વિષે સૂક્ષ્મ વા
બાદર લાગ્યો હોય, તેને નિંદું છું અને ગુરૂની સમક્ષ ગર્હું છું. ૨

પરિગ્રહના અતિચાર.

દ્વિવિધે પરિગ્રહે સાવધે વહુવિધે ચ આરંભે
દુવિધે પરિગ્રહંમી, સાવજ્ઞે વહુવિધે ચ આરંભે ।
એ પ્રકારના પરિગ્રહને વિષે—પાપવાળા બહુપ્રકારના અને આરંભ-
ને વિષે

કારણે ચ કરણે પ્રતિક્રમામિ દૈવસિકં^૧ સર્વ
કારાવણે ય કરણે, પન્નિક્રમે દેસિચ્ચં^૨ સર્વ ॥૩॥

કરાવવામાં અનુભો } કરવામાં પ્રતિક્રમું છું. દિવસ } સર્વને
દવામાં } સંબંધી }

અર્થ—જે પ્રકારનો પરિશ્રુ છે ૧ સચિત ૨ અચિત, વળી તે સાવધ-પાપવાળો અને બહુ પ્રકારનો તથા આરભ, તેને કરાવવાથી પોતે કરવા થકી અને બીજા કરનારાઓને અનુભોદવા થકી, જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચાર પ્રત્યે પ્રતિક્રમું છું ૩

જ્ઞાનના અતિચાર

યદ્ વદ્ધમિદ્રિયૈઃ ચતુર્ભિઃ કપાયૈ અપ્રશસ્તૈઃ
જં વદ્ધમિદિણ્દિ, ચજહિં કસાણ્દિ ઇપ્પસઘેહિં ।

જે બાંધું ઇદ્રિયોવડે ચાર અપ્રશસ્ત કપાયોવડે
રાગેણ વા દ્વેષેણ વા તત્ત્વ નિંદામિ ત-ચ્ચ ગેહં
રાગેણ વા દોસેણ વા, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥૪॥
રાગવડે અથવા દ્વેષવડે અથવા તેને નિંદું છું. તેને અને ગર્હું છું.

અર્થ—ઇદ્રિયોવડે કરી તથા ચાર કપાયે કરી, અપ્રશસ્ત બાવે કરી, રાગે કરી વા દ્વેષ વડે કરી જે અતિચારરૂપ અશુભ કર્મ બાંધું હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું અને શુદ્ધી સાથે ગર્હું છું. ૪

૧ રાત્રિક, પાક્ષિક, ચાતુર્માસિક, સાવત્સરિક, વા યયાયોગ્ય
૨ માર્ગત્વાદ્ વકાર લોપ

સમ્યક્દર્શન, અને ચતુર્દર્શનના અતિચાર.

આગમને નિર્ગમને સ્થાને ચંક્રમણે અનામોગે
 આગમણે નિર્ગમણે, ઠાણે ચંક્રમણે આણાનોગે ।
 આવતાં જતાં તે ઠેકાણે ફરતાં અણબાણપણે
 અભિયોગે ચ નિયોગે પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વં
 અગ્નિઓગે અ નિઓગે, પશ્ચિમમે દેસિઅં સર્વં ॥૫॥
 રાજાદિના અને આધિકારી- પ્રતિક્રમું છું. દિવસ- સર્વને
 આગ્રહે પણ સંબંધી

અર્થ—ઉપયોગરહિતપણે રાજાના વા ઘણા લોકના આગ્રહ
 થકી તથા પરાધીનતાના કારણથી (મિથ્યાત્વીના મંદિરાદિકને
 વિષે) જતાં આવતાં, તેમના સ્થાનકે ઉભા રહેતાં, ત્યાંજ
 આમ તેમ ફરતાં, જે અતિચારરૂપ પાપકર્મ બાંધ્યું હોય, તે
 દિવસ સંબંધી સર્વને પડિછમું છું.

સમ્યક્ત્વના અતિચાર.

શંકા કાંક્ષા વિચિકિત્સા પ્રશંસા તથા સંસ્તવઃ કુલિંગિષુ
 સંકા કંઠવિગિહ્યા, પસંસ તદ્ સંથવો કુલિંગીસુ।
 વીતશગ- } પરમત } ફળ સંદેહ, પ્રશંસા, તેમજ પરિચય કુલિંગીયાતે
 ભાષિત- } વાછા, } વિષે
 ધર્મમોશંકા, }

અર્થ—ચોતાને અર્થે તથા પરને અર્થે વળી ચોતાને તથા પરને એ બન્નેને અર્થે (અશનાદિ આહારને) ચોતે રાંધતાં, બીજા પાસે રંધાવતાં, અને બીજા રાંધતા હોય તેને અનુમોદન દેતાં, છકાયના સમારંભને વિષે પ્રવર્તવા થકી જે (કર્મબંધરૂપ) દોષ લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૭

સામાન્યથી બાર વ્રતના અતિચાર.

પશ્ચાનામનુવ્રતાનાં^૧ ગુણવ્રતાનાં^૨ ચ ત્રયાણામ્ અતિચારાન્

પંચાહમણુવયાણં, ગુણવયાણં ચ તિહમશ્યારે ।

પાંચ અનુવ્રતોનાં અને ત્રણ ગુણુવ્રતોનાં અતિચારોને

શિક્ષાવ્રતાનાં^૩ ચ ચતુર્ણાં પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વં

સિસ્કાણં ચ ચતુર્હં, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સર્વાણા

અને ચાર શિક્ષા વ્રતોનાં પ્રતિક્રમું છું. દિવસ સંબંધી સર્વને

અર્થ—પાંચ અણુવ્રતને વિષે, ત્રણ ગુણુવ્રતને વિષે,

ચાર શિક્ષાવ્રતને વિષે, અને તપ સંલેષણાદિને વિષે જે અ-

તિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને હું

પડિક્કમું છું. ૮

૧ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થયા પછી પ્રાપ્ત થાય માટે અનુવ્રત અને મહા-વ્રતની અપેક્ષાએ નહાના માટે અણુવ્રત તે પાંચ છે. તે પાંચ મૂળ ગુણુ છે.

૨ મૂળ ગુણોને વિશેષ ગુણુ કરવાવાળા તેથી ગુણુવ્રત તે ત્રણ છે.

૩ શિષ્યને વિદ્યા શ્રદ્ધણી પ્રેરે વારંવાર સંવન કરવા જોગ્ય હોવાથી

શિક્ષાવ્રત, તે ચાર છે. બાર વ્રત મહિલા પ્રદેશ આઠ વ્રતો યાવત્કથિત

(કાયમના) અને આ ચાર વ્રત ઇત્વરકાલિક (જોડાકાળ માટેના) સમજવા

પહેલા પ્રતના અતિચાર

પ્રથમે અણુવ્રતે સ્થૂલક્રમાણાતિપાતવિરતિતઃ (વિરતિમાશ્રિત્ય)

પદમે અણુવ્રયંમિ, સ્થૂલગપાણાશ્વાયવિરઈઓ ।

પહેલા આણુપ્રતને વિષે, સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ સંબધી

(આચરિતં) અતિચરિતં અપ્રશસ્તેન અત્ર પ્રમાદપ્રસંગેન

આચરિચ્ચ-મપ્પસથે, ફલ પમાયપ્પસંગેણં ॥ ૯ ॥

(આચરણ) અતિક્રમણ } માઠા } અહિં પ્રમાદના પ્રસંગવડે
કર્તુ હોય } ભાવે, }

અર્થ—અહીં પહેલા આણુપ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગથી અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતા થકા, સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતની નિવૃત્તિનું ઉદ્ધવન કરીને જે આચરણ સેવ્યા હોય તે જેમ કે-૬

વધઃ વય છવિચ્છેદઃ અતિમારઃ મક્તપાનવ્યવચ્છેદઃ

વદ્ વંધ ઠવિહ્વેણ, અદ્જારે જ્ઞત્તપાણવુહ્વેણ ।

વધ, બંધન, છવીછેદ, અતિ ભારગોપણ, ભાત પાણિનો વિછાદ

૧ અહિં કોઈ ચકા કરે કે પ્રાણાતિપાત વિરમણ પ્રતવાજાને વધાદિ અતિચાર ભાગે નહિ કારણ કે પ્રાણાતિપાત શબ્દે વધાદિનું મહણ થઈ શકે નહિ તેથી અતિચાર ન ભાગે । તેને માટે ઉત્તર આપે છે કે—મુખ્યતાએ પ્રાણાતિપાતનું જ પર્યખખાણ થાય છે તો પણ વધાદિક પ્રાણાતિપાતના હેતુ દેવાથી તેનું પણ પર્યખખાણ આવી ગયું માટે વધાદિક કરવાથી અતિચાર ભાગે.

પ્રથમવ્રતસ્ય અતિચારાન્ પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વં
પદમવયસ્સદ્આરે, પમિકમે દેસિઅં સર્વં ॥ ૧૦ ॥

પહેલા વ્રતના અતિચારેને પ્રતિક્રમું છું. દિવસ સંબંધી સર્વને
અર્થ—(દ્વિપદાદિ જીવને) મારવો, દોરડાવડે બાંધવો
તેના અવયવને છેદવા, તેના ઉપર ઘણો ભાર ભરવો, તેને ભા-
તપાણી, ચારાનો અંતરાય કરવો; આ પહેલા વ્રતના અતિચાર
મધ્યે જે અતિચાર દિવસસંબંધી લાગ્યા હોય તે સર્વને છું
પડિછમું છું. ૧૦

બીજા વ્રતના અતિચાર.

દ્વિતીયે અણુવ્રતે

પરિશ્ચૂલકઅલીકચચનવિરતિત્તિઃ

વીણ અણુવ્રયંમી, પરિશ્ચૂલગઅલિયવયણવિરઈઓ ।

બીજા આણુવ્રતને વિષે સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણ સંબંધી

૧ મોટાં જૂઠાણા પાંચ છે તે આ પ્રમાણે—૧ દ્વિપદાદિવડે અવિષ કન્યાને
વિષકન્યા કહેવી વગેરે કન્યા સંબંધી ફેરફાર બોલવું તે કન્યાલીક ૨ થોડા
દુધવાળી ગાય (ઉપલક્ષણથી દુગ્ધા જનાવર) ને ઘણા દુધવાળી અને ઘણા
દુધવાળી ને થોડા દુધવાળી કહેવી ઈત્યાદિ કહેવું તે ગવાલીક ૩ પારકી ભૂમિને
પોતાની ભૂમિ કહેવી વિગેરે ભૂમ્યલીક ૪ ધન ધાન્યાદિ પારકી ચાપણ રાખી
હોય છતાં નથી રાખી એમ જૂઠું બોલી આગવવી તે ન્યાસાપહાર (અદત
વસ્તુને રાખવાથી અદતતાદાન લાગે છે છતાં વચનની મુખ્યતા હોવાથી અહીં
મૃષાવાદપણું પણ ગણ્યું છે) અને ૫ લાંચ લઇને અગર મત્સરવડે ખોટી
સાક્ષી પૂરવી તે કૂટ સાક્ષિત્વ. આ પાંચ પૈકી પહેલામાં દ્વિપદ સર્વ
સંબંધી અને બીજામાં ચતુષ્પદ સર્વ સંબંધી અલીકનો સમાવેશ છે. ન્યાસા-
પહાર તથા કૂટસાક્ષિત્વ એ બે દ્વિપદાદિના જૂઠાણામાં અંતર્ભાવ થાય છે છતાં
પણ લોકમાં અત્યંત નિંદિત હોવાથી જુદા ગણ્યા છે.

અતિચરિતં અપ્રશસ્તેન અત્ર પ્રમાદપ્રસંગેન
આયરિત્રમપ્પસચ્ચે, ઇચ્છ પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧૧ ॥

અતિક્રમશુ કર્તુ, અપ્રશસ્ત ભાવે, અહીં, પ્રમાદના પ્રસંગવડે

અર્થ—અહીં જીજ્ઞાસુમતને વિષે, પ્રમાદના પ્ર-
સંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતા થકા, અતિશયે કરીને મોટા
જુઠાની વિરતિતુ ઉદ્ધવન કરીને જે આચરણ કરેલું હોય તે
જેમકે—૧૧

સહસાભ્યાખ્યાને, રહસ્યાભ્યાખ્યાને, } મૃપોપદેશે ચ કૂટલેષ્વે ચ
(સ્વ) દારમન્ત્રભેદે, }

સહસા રહસ્સ દારે, મોસુવણસે અ કૂડલેહે આ

અણુવિચાર્યે આળ દેતાં, શુભ વા } જોટી સલાહ } અને કુટા લેખ
તણ જોટા આળ મુકતા, પોતાની } દેતા } લખતાં
જ્ઞાની છાની વાતે પ્રગટ કરતાં }

દ્વિતીયવ્રતસ્ય અતિચારાન્ પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વં
ત્રીયવયસ્સ ઇચ્છારે, પન્નિક્કમે દેસિચ્છં સર્વં ॥૧૨॥
જીજ્ઞાસુમતના અતિચારોને પ્રતિક્રમુ છુ. દિવસ સંબંધી સર્વને

અર્થ—અણુવિચારે કોઈના ઉપર આળ મુકતાં, એકાંતે
છાની વાત કરનાર ઉપર રાજ્ય વિરુદ્ધ શુન્હો મુકતા, સ્ત્રીએ
કહેલી વાત પ્રગટ કરતા, જોટો ઉપદેશ આપતા અને જુઠા
દસ્તાવેજ કરતા, જીજ્ઞાસુમતને વિષે જે કોઈ અતિચાર લાગ્યા
હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પંડિતમુ છુ ૧૨

ત્રીજા વ્રતના અતિચાર.

તૃતીયે અણુવ્રતે સ્થૂલકપરદ્રવ્યહરણવિરતિતઃ
 તદ્દય આણુવ્યંમી, શૂલગપરદ્રવ્યહરણવિરત્ત્યો ।
 ત્રીજા આણુવ્રતને વિષે સ્થૂલ પરદ્રવ્ય હરણ વિરમણ સંબંધી
 આતિચરિતં અપ્રશસ્તેન અત્ર પ્રમાદપ્રસંગેન
 આચરિય-મપ્પસદ્યથે, દ્વિત્ય પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧૩ ॥
 અતિક્રમણ કર્યું, માઠા ભાવે, આહી પ્રમાદના પ્રસંગે

અર્થ—આહી, ત્રીજા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ
 થકી, અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતાં થકાં, બાહરપણે પરદ્રવ્યના હર-
 ણની વિરતિનું ઉદ્વેગન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે
 જેમકે—૧૩

સ્તેનાહતપ્રયોગે તત્પ્રતિરૂપે વિરુદ્ધગમને ચ
 તેનાહતપ્પઓગે, તત્પ્રતિરૂપે વિરુદ્ધગમણે અ ।

ચોરની આણુલી } ભેળ સંભેળ } રાજ્યવિરુદ્ધ દેશમાં ગમન
 વસ્તુ લેતાં, ચોરને } કરતાં, } કરતાં (રાજ્ય વિરુદ્ધ આચ-
 સહાય દેતાં } રણ કરતાં), અને

કૂડતુલકૂડમાનયોઃ પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વમ્
 કૂડતુલ કૂડમાણે, પન્નિક્રમે દેસિત્ત્યં સદ્વં ॥ ૧૪ ॥

ખોટા તોડ ખોટા માપ } પ્રતિક્રમું છું. દિવસ } સર્વને
 રાખતાં, } સંબંધી }

અર્થ—ચોરની આણેલી વસ્તુ અર્થાત્ ચોરીનો માલ લેવો, ચોરને સહાય આપવી, ખોટી વસ્તુ ખરી જેવી કરી (ઠરાવી) વેચવી, દાણચોરી પ્રમુખ રાજ્યવિરુદ્ધ આચરવા અગરશત્રુ રાજના દેશમાં રાજ્ય તરફથી જવાનો નિષેધ કર્યો હોય છતાં વ્યાપારાદિ પ્રસંગે જતા, ખોટા તોલ રાખવા, ખોટા માપ રાખવા, તેથી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દિવસસખધી સર્વને હું પડિછતું છું-૧૪

ચોથા વ્રતના અતિચાર.

ચતુર્થે અણુવ્રતે નિત્યં પરદારગમનવિરતિતઃ,
ચતુર્થે અણુવ્રયંમિ, નિત્યં પરદારગમણવિરત્તિઓ ।

ચોથા અણુવ્રતને વિષે, નિરંતર પરસ્ત્રી ગમન વિરમણ મંબધી અતિચરિતં અપ્રશસ્તેન અત્ર પ્રમાદપ્રસંગેન

આચરિય-મપ્પસથ્યે, ઇથ પમાયપ્પસંગેણં ॥૧૫॥

અનિદ્રમણુ કંથુ, માઠા ભાવે, અહીંયાં પ્રમાદના પ્રમગવડે

અર્થ—અહીં ચોથા અણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રમગ થકી, અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતા થકા, નિરંતર પરદાર સાથે ગમન કરવાની વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે—૧૫

અપરિગૃહીતાગમન ઇત્વરપરિગૃહીતાગમનં અનંગક્રીડા પરિવાહઃ
અપરિગૃહિત્વા ઇત્તર, અણંગ વિવાહ

કાંઈએ નહિ ગ્રહણ } બીજાની ઘોરા દાળ } અનંગ ક્રીડા પારકા
કંઈકી સ્ત્રીનું મેવન } માટે રાખેલ સ્ત્રીનું } વિવાહ
મેવન } કરાવવા

તીવ્રાનુરાગઃ (પ્રતાનાશ્રિત્ય)

ચતુર્થવ્રતાતિચારાન્

તિવ્ર અણુરાગે ।

‘ચતુષ્થવયસ્સ ઇઆરે,

તીવ્ર વિષયાભિલાષ,

ચોથા વ્રતના અતિચારને

પ્રતિક્રામામિ

દૈવસિકં

સર્વમ્

પન્નિક્રમે

દેસિયં

સર્વં ॥ ૧૬ ॥

પ્રતિક્ષું છું.

દિવસ સંબંધી સર્વને

અર્થ—અપરિગ્રહીતા અર્થાત્ કુંવારી કન્યા કે વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, બીજાએ ચોડા વખત માટે રાખેલી વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, અનંગ ક્ષીડા કરવી (સૃષ્ટિ નિયમ વિરુદ્ધ અંગથી વિષય ક્ષીડા કરવી) પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય બીજાના વિવાહ કરવા, કામભોગને વિષે તીવ્ર અનુરાગ કરવો (આ પાંચ) ચોથા વ્રતના અતિચાર મધ્યેથી જે કોઈ અતિચાર દિવસ સંબંધી મને લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિક્ષમું છું. ૧૬

પાંચમા વ્રતના અતિચાર.

ઇતઃ અણુવ્રતે પંચમે આચરિતં અપ્રશસ્તે

ઇત્તો અણુવ્રણ પંચમંમિ, આયરિય-મપ્પસત્થંમિ ।

એ પછી પાંચમા અણુવ્રતને વિષે આચરણ કર્યું અપ્રશસ્ત ભાવે

૧ આ ચોથું વ્રત જે પ્રકારે ગ્રહણ થઈ શકે છે, તેથી સ્વદ્વારા સંતો-
ધીને છેલ્લા ત્રણ અતિચાર અને પહેલા જે સેવાય તો વ્રત ભંગજ થાય અને
પરસ્પરીગમન વિરમણપ્રાણને પાંચ અતિચાર સમજવા. અહીં પુરૂષને સ્ત્રી
આશ્રયી કહ્યું છે તે પ્રમાણે, સ્ત્રીને પુરૂષ આશ્રયી અતિચાર અનાચાર વગેરે
સમજાવેલું.

પરિમાણપરિચ્છેદે અત્ર પ્રમાદપ્રસંગેન

પરિમાણપરિચ્છેદ, દ્રશ્ય પમાયપ્પસંગેણં ॥ ૧૭ ॥

પરિશદ્ધ પરિમાણનો ભંગ કરતા, અહીં, પ્રમાદના પ્રસંગ વડે

અર્થ—એ પછી, અહીં પાચમા અણુવતને વિષે
પ્રમાદના પ્રસંગ થઈ, અમશસ્ત્ર લાવે વર્તતાં થકા પરિશદ્ધના
પ્રમાણનો પરિચ્છેદ કરવા થઈ જે આચરણ સેચુ' હોય તે
જેમકે—૧૭

ધનધાન્યયોઃ ક્ષેત્રવાસ્તુનોઃ રૂપસુવર્ણયોઃ કુપ્યપરિમાણે .

ધણધન્ન ચિત્તવચ્ચૂ, રૂપસુવન્ને ચ કુવિચ્ચપરિમાણે ।

ધન ધાન્યના, ક્ષેત્ર ધરહાટના, રૂપા સોનાના અને પીતળ વગેરે બીજી
ધાતુના પરિમાણમાં

દ્વિપદચતુષ્પદયોઃ પ્રતિક્રામામિ દૈવસિક સર્વમ્

દુપણ ચતુષ્પયંમિય, પન્નિકમે દેસિચ્ચં સવં ॥૧૮॥

એપગાં ચોપગાં જીવોનાં, પ્રતિક્રમ્યં, દિવસ સ્વબંધી સર્વને

અર્થ—ધન-ધાન્ય, જેતર-ધરહાટ, રૂપ-સોના અને રૂપા
સોના શિવાય બીજી ધાતુની વસ્તુઓને પરિમાણ ઉપરાત રાખ-
વાથી તથા દાસ-દાસી વિગેરે જે યજમાણા, ઘોડા વિગેરે ચાર

૧ ધન ચાર પ્રકારનું છે તે આ પ્રમાણે ગણી શકાય તે ગણિત
સોપારી નાળીંગેર વગેરે ૨ તોળી શકાય તે ધરિમ ગોળ, ઘી વગેરે ૩
માપી શકાય તે મેથ કાપડ જમીન તેવ દુધ વગેરે અને પરીક્ષા કરવા ચો-
અ તે પારિચ્છ માણેક મોતી રૂપા નાણ વગેરે.

યગવાળાં પ્રાણીઓને પરિમાણ ઉપરાંત રાખવાથી લાગેલા, દિ-
વસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિછમું છું. ૧૮

છઠ્ઠા વ્રતના અતિચાર.

ગમનસ્ય ચ પરિમાણે દિક્ષુ ઉર્ધ્વ અથથ તિર્યક્ ચ
ગમણસ્સ ય પરિમાણે, દિસાસુ ઉઠ્ઠં અહે અ તિરિચ્ચં ચા
ગમનનું અતિક્ક- } પરિમાણમાં દિશામાં ઉર્ધ્વ અથો અને તિરિચ્છં
મણુ કંથુ }

દૃદ્ધિઃ સ્મૃત્યંતરદ્ધા પ્રથમે ગુણવ્રતે નિંદામિ
બુદ્ધિ સદ્વ્યંતરદ્ધા, પઢમંમિ ગુણવ્રતે નિંદે ॥ ૧૯ ॥
વધારતાં, વિસ્મૃતિ થવાથી } પહેલા ગુણવ્રતને } નિંદું છું.
વધારે જતાં, } વિષે }

અર્થ—ઉર્ધ્વદિશિ, અથોદિશિ અને તિરિચ્છિદિશિમાં જ-
વાના પરિમાણથી અધિક જતાં, એક દિશિમાં જવાનું ઘટાડી
બીજી દિશિમાં તે પરિમાણ વધારતાં અને કરેલ પ્રમાણની વિ-
સ્મૃતિ થવાથી વધારે જતાં, પહેલાં ગુણવ્રતને વિષે જે અતિચાર
લાગ્યા હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું. ૧૯

સાતમા વ્રતના અતિચાર.

મધે ચ માંસે ચ પુષ્પે ચ ફલે ચ ગન્ધમાલ્યે ચ
મજ્જંમિ અ મસંમિ અ, પુષ્પે અ ફલે અ ગંધમદ્ધે અ ।
અદિરામાં અને માંસમાં અને ફુલમાં અને ફળમાં અને સુગંધી દ્રવ્ય
અને માળામાં

ઉપભોગપરિભોગયોઃ દ્વિતીયે ગુણવતે નિન્દામિ
 ઉવજ્જોગપરીજ્જોગે, વીયંમિ ગુણવણ નિંદે ॥ ૨૦ ॥

લોગ ઉપલોગ કરતાં ખીજ ગુણવતનેવિષે નિંદુછું.

અર્થ—મદિરા તથા માસ અને ખીજ પણ નહીં ખાવા
 યોગ્ય પદાર્થ તથા પુષ્પ, ફળ બરાસપ્રમુખ ગધ અને પુષ્પની
 માળાને લોગવવાથી, ઉપલોગ પરિલોગ નામના ખીજ ગુણવતને
 વિષે લાગેલા અતિચારને હું નિંદુ છું ૨૦

સચિત્તસ્ય સચિત્તપ્રતિવદ્ધસ્ય અપક્વસ્ય દુષ્પક્વસ્ય ચ આહારાત્
 સચિત્તે પન્નિવદ્ધે, અપોલ દુષ્પોલિચ્છં'ચ આહારે।

સચિત્તના, સચિત્તના સંબંધ } કાચી વસ્તુના, અર્ધ કાચી } અને ખાવક
 વાળીના } પાકી વસ્તુના } થકા

તુચ્છૌપધિભક્ષણાત્ પ્રતિક્રામામિ દૈવાસિકં સર્વમ્

તુચ્છોસહિજ્જરકણયા, પન્નિક્રમે દેસિચ્છં સવં ॥ ૨૧ ॥

તુચ્છ ઔપાધનાલક્ષણ થકી, પ્રતિક્રમુ છું. દિવસ સંબંધી સર્વને.

અર્થ—સચિત્તનો ત્યાગ વા પરિભાણ છતા પ્રમાદના
 વશથી અધિક સચિત્ત વાપરવા, સચિત્ત સાથે જોડાયેલી વસ્તુ
 વાપરવી, નહીં પકાવેલા પદાર્થ વાપરવા, અર્ધપાકા તથા અર્ધ-
 કાચા પદાર્થ વાપરવા અને તુચ્છ પદાર્થ લક્ષણ કરવા એ સચિ-
 ત્ત ત્યાગ સંબંધી પાત્ર અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા
 હોય તે દિવસસંબંધી સર્વને હું પરિહ્રમુ છું ૨૧

અંગાર- વન- શકટ- ભાટિક-સ્ફોટ- સુવર્જયેત્ -કર્મ
 ઇંગાલી વણ સામી, જામી ફોમી સુવજ્જણ કર્મમં ।

અંગારકર્મ, વનકર્મ, શકટ ભાટિક સ્ફોટકર્મ, અત્યંતવર્જવા
 કર્મ, કર્મ,

વાણિજ્યં ચૈવ દંત-લાક્ષા-રસ-કેશ-વિષ-વિષયમ્

વાણિજ્જં ચૈવ દંત-લક્ષરસકેસવિસવિસયં ॥ ૨૨ ॥

કુવેપારને પણ { દંત વાણિજ્ય, લાખ વાણિજ્ય, રસવાણિજ્ય, કેશ-
 વર્જવા } વાણિજ્ય, વિષ વિષય વાણિજ્ય,

અર્થ—કુભાર અને ભાડહુંજા વિગેરેના અશિસઅધી
 કર્મ તે અંગારકર્મ; પુષ્પ, ફળ, વનસ્પતિ, અનાજ વિગેરે ઉગા-
 ડવા તથા છેદવા તે વનકર્મ; ગાડાં, ખેલ વિગેરે વેચવા, વેચા-
 વવા તે શકટકર્મ; ઘોડા ઊંટ, બળદ વિગેરે ભાડે આપવા તે
 ભાટિક કર્મ; કુવા વાવ વિગેરે ખોદવા ખોદાવવા તે સ્ફોટિક કર્મ-
 આ પાંચ કર્મ શ્રાવકે અત્યંતપણે વર્જવા. વળી નિશ્ચયે પાંચ
 કુવાણિજ્ય તેમાં હાથી દાંત, મુક્તાફળ વિગેરે જ્યાં નિયજતાં
 હોય તે સ્થાનકે જઈ ખરીદ કરવાં તે દંત કુવાણિજ્ય; લાખ,
 કસુખો, હરતાલ વિગેરેનો વ્યાપાર તે લાખ કુવાણિજ્ય; ઘી,
 તેલ, ગોળ, વિગેરેનો વ્યાપાર તે રસ કુવાણિજ્ય; મોર, પો-
 પટ અને મનુષ્ય તથા પશુનો વ્યાપાર તે કેશ કુવાણિજ્ય;
 અપ્રીણ, સોમલ વિગેરે તથા શસ્ત્રાદિનો વ્યાપાર તે વિષવિષય
 કુવાણિજ્ય; એ પાંચ કુવાણિજ્યને શ્રાવકે વર્જવા. ૨૨.

एवं निश्चयेन यंत्रपीडाकर्म निर्लाछनं च दवदानम्

एवं खु जंतपिह्ण-कम्मं निहंतणं च दवदाणं ।

એ પ્રકારે નિશ્ચયે ધંટી ચરખા } નાકે કાન વિધવા અને અભિ-
પીલાવવા } દાહ દેવો

सरोहदतडागशोषं असतीपोषं च वर्जयेत्

सरदहतलायसोसं, असईपोसं च वज्जिज्जा ॥ २३ ॥

સરોવર દ્રહ તળાવ શોષણ } અસતિ ચોષણને અને વર્જવાં.
કરાવવાં }

અર્થ—એ પ્રમાણે નિશ્ચયથી ધંટી ચરખા પ્રમુખ યત્રમા શેરડી તલ વિગેરે પીલાવવા, નાકે કાન વીધવા, વીધાવવા, અ- સિદાહ દેવો, સરોવર, દ્રહ અને તળાવ વિગેરેને સુકાવી નાખ- વા, હિસકે છવો તથા બચિચારી સ્ત્રી વિગેરેનું ચોષણ કરવું, આ પાત્ર સામાન્ય કર્મને શ્રાવકે વર્જવા. ૨૩

આઠમા પ્રતના અતિચાર.

शस्त्राणि मुसल यंत्रक तृणकाष्ठ मंत्रमूल भैषजम्

संध्यग्नि मुसल जंतग, तणकष्ठमंतमूलनेसज्जे ।

સસ્ત્ર, અગ્નિ, સાંખેલું, યંત્ર, ધાસ લાકડા, મંત્ર, જડીબુટ્ટી, ગોળી ચુરણ, દત્ત દાપિત વા પ્રતિક્રાપામિ દૈવસિકં - સર્ગમ્

दिने दवाविष् वा, पश्चिमे देसिञ्चं सवं ॥ २४ ॥

દ્રીધાં, અપાવ્યાં, અનુભોધાં, પ્રતિક્રમણ. દિવસ સંબંધી સર્વને

અર્થ—શસ્ત્ર, અગ્નિ, મુશલ, યંત્ર, તૃણ કાષ્ટ, સર્પ વિગેરેને ખીલવવાના મંત્ર, નાગદમણી પ્રમુખ જડીબુટ્ટી, અને ગોળી ચુરણ વિગેરે ઉપદ્રવકારી વસ્તુઓ ખીજાને આપવાથકી, ખીજાનીપાસેથી અપાવવાથકી અને આપનારને અતુમોદવાથકી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંખંધી સર્વ અતિચારને હું પડિછમું છું. ૨૪

સ્નાનોદ્વર્તનવર્ણકવિલેપને

શબ્દરૂપરસગંધે

નંદાણુવદ્દણવન્નગ-વિલેવણે સદ્ગુણરસગંધે ।

નંદાણુ, મેલ ઉતારવો, રંગ } વિલેપન } શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધના
લગાવવો } કરવું તેમાં } ભોગાપભોગમા

વસ્ત્રાસનાભરણે

પ્રતિક્રામામિ દૈવસિકં સર્વમ્

વત્થાસણઆભરણે, પન્નિક્રમે દેસિઅં સર્વં ॥ ૨૫ ॥

વસ્ત્ર આસન ધરેણાના } પ્રતિક્રમું છું. દિવસ } સર્વને
ભોગમા, } સંખંધી }

અર્થ—અણુગળ પાણી વિગેરેથી નંદાણુ, ખીઠી વિગેરે ચોળી શરીરનો મેલ ઉતારવો; અખીલ ગુલાલ અલતાદિક તથા કેશર ચંદનાદિનું વિલેપન કરવું; શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્ત્ર, આસન, આભરણ ઇત્યાદિ અનેક ઉપભોગ સંખંધી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંખંધી સર્વ અતિચારને હું પડિછમું છું. ૨૫

કંદર્પઃ કૌકુચ્યં મૌસ્વર્યં અધિકરણતા ભોગાતિરિક્તતા
કંદપ્પે કુકુશ્ણ, મોહરિ અહિગરણ ભોગઅહરિત્તે ।

કામભો- } કામચેષ્ટા, વાચાળપણ, શસ્ત્ર સજ્જી } અપ ઉપરાંત ભો-
ગનીકથા, } કરાવવા, } ગોપભોગની વસ્તુ
સંખંધી

અનર્થદંડે તૃતીયે ગુણવ્રતે નિંદામિ
 દંડમિ ઇષ્ટાણ, તદ્વ્યંમિ ગુણવ્રતે નિંદે ॥ ૨૬ ॥

અનર્થદંડ નામે ત્રીજા ગુણવ્રતને વિષે નિંદું છું.

અર્થ—કામલોગની કથા કરવી, લોકોને હાસી આવે એવી કાવ્ય એકા કરવી, વાચાળપણે અઘટિત વચન બોલવા, શસ્ત્ર વિગેરે સજ્જ કરવા, ઉપલોગ પગ્લોગની વસ્તુ ખપ કરતા વિશેષ રાખવી, અનર્થ દંડ વિરમણ નામના ત્રીજા ગુણવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું ૨૬

નવમા વ્રતના અતિચાર.

ત્રિવિધે દુષ્પ્રણિધાને અનવસ્થાને તથા સ્મૃતિવિહીને
 તિવિદે દુષ્પ્રણિહાણે, ઇષ્ટાવદ્ધાણે તદ્વા સદ્વિદ્ધાણે ।

ત્રણ પ્ર- } દુષ્પ્રણિધાને ઓછા વખતે તેમજ સ્મૃતિ વિહી-
 કારના } પાસતા ન થતાં

સામાયિકે વિતથે કૃતે પ્રથમે શિક્ષાવ્રતે નિંદામિ
 સામાયિક વિતહકણ, પદમે સિસ્કાવણ નિંદે ॥૨૭॥

સામાયિક ખોટી રીતે કર્યે } પહેલા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદું છું.
 કરે

અર્થ—મન, વચન, કાયા એમ ત્રણ પ્રકારના દુષ્પ્રણિધાન
 અર્થાત્ દુષ્ટ વ્યાપારના ત્રણ અતિચાર, અવિનયપણે જે ધરી

૧ જેથી આત્મા નિર્થક દડાય તે અનર્થ દંડ તેના પાંચ અતિચાર
 આ ગાથામાં જણાવ્યા છે અને કેવા કેવા કારણે અનર્થ દંડ થાય છે તે
 ૨૪, ૨૫ ગાથામાં વર્ણવેલ છે

કરતા ઓછા વખતે સામાયિક પારવું, પ્રમાદથી સામાયિક લીધું છે કે નહીં તે યાદ ન રહેવું, એવી રીતે સામાયિક વિ-
તથપણે અર્થાત્ ઓટી રીતે કરતાં, પ્રથમ શિક્ષાવ્રતને વિષે જે
અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૭

દશમા વ્રતના અતિચાર.

આનયનં પ્રેષણં શબ્દો રૂપં ચ પુદ્ગલક્ષેપઃ
આણવણે પેસવણે, સદે રૂવે અ પુગ્ગલરકેવે ।
બાહેરથી મંગાવવું-મા- { શબ્દ { રૂપ દેખાડવું અને પુદ્ગલ ફેંકવા
કલવું } કરવા }

દેશાવકાશિકે દ્વિતીયે શિક્ષાવ્રતે નિંદામિ
દેસાવગાસિઅંમી, વીણ સિરકાવણ નિંદે ॥ ૨૮ ॥
દેશાવગાસિક નામે બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદું છું.

અર્થ—નિયમિત ભૂમિમાં બહારથી કાંઈ ચીજ મંગાવવી,
પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિને વિષે પોતાના કાર્ય માટે બીજાને
મોકલવા, પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહેલાને ઓંખારાદિથી
જણાવવું, તેને રૂપ દેખાડવું, તેવે સ્થળે કાંઈક પદાર્થનાંખી
પોતાપણું જણાવવું; આ પાંચ અતિચાર માંહેથી દેશાવગાસિક
નામના બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને
હું નિંદું છું. ૨૮

અગીયારમા વ્રતના અતિચાર.

સંસ્તારકંઞ્ચારાવિધિપ્રમાદઃ (અપ્રત્યુપેક્ષિતદુષ્પ્રત્યુપેક્ષિતાપ્રમાર્જિત-
દુષ્પ્રમાર્જિતતયા)

સંસ્તારુચ્ચારવિહી-પ્રમાય

સંસ્તાર અને મલમૂત્ર પરકવવાની વિધિ માટે પ્રમાદ

તથા ચૈવ ભક્ત્યનાભોગઃ (ભોજનાભોગઃ) ^૧પૌષ્પગ્રાવિધિવૈપરીત્યે
તદ્ ચેવ જ્ઞો(ય)અણાજ્ઞોઽય । પોસહવિહિવિવરીઽય,
તેમજ નિમ્બે, અનાભોગ થાય, પોષધ વિધિનુ વિપરીતપણું
(ભોજનની ચિંતા) કુર્ચે છતે

તૃતીયે શિક્ષાવ્રતે નિંદામિ
તદ્દય સિસ્કાવણે નિંદે ॥ ૨૫ ॥

ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદુ છું.

અર્થ—સ ધારા સખધી જે પ્રકારના અર્થાત્ સ ધારાને
ન પડિલેહે તથા પડિલેહે તો કાઈક કરે અને કાઈક ન કરે અને
લઘુનીતિ તથા વડીનીતિ સખધી જે પ્રકારના અર્થાત્ લઘુનીતિ
અને વડીનીતિને પરઠવવાની ભૂમિને ન પડિલેહે અને પડિ-
લેહે તો કાઈક કરે અને કાઈક ન કરે, એમ ચાર, તથા (ભોજન
સખધી ચિંતા કરવી,) પોષધ લીધો છે કે નહિ તે યાદ ન
રહેવું એ રીતે પોસહનો નિધિ વિપરીત કરવાથી ત્રીજા શિક્ષા
વ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૧૯

ધારમા વ્રતનાં અતિચાર.

સચ્ચિત્તે નિક્ષેપણં (તેન)પિધાનં વ્યપદેશઃ મત્સરચૈવ
સચ્ચિત્તે નિસ્કિવણે, પિહિણે વવણસ મછરે ચેવ ।

સચિત વસ્તુ ઉપર મુકેની, સચિતવડે } માલિકીનો । મચ્છર નિમ્બે
ઢાંકવી, } ફેરફાર કરવો } કરવો

કાલાતિક્રમદાનં 'ચતુર્થે' શિક્ષાવ્રતે નિંદામિ
 કાલાદ્ક્રમદાણે, ચતુ(ર્થે)યે સિસ્કાવણ નિંદે ॥૩૦॥
 કાળ વિત્યા પછી દાન દેવું, એથા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદું છું.

અર્થ—સાધુને દેવાયોગ્ય લોજન ઉપર સચિત્તવસ્તુ મુક-
 વી; દેવાયોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત પદાર્થ વડે ઠાંકવી; નહીં દેવા-
 ની બુદ્ધિએ પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને દેવાની બુદ્ધિએ
 પરની વસ્તુને પોતાની કહેવી; ક્રોધ, અભિમાન, ઈર્ષ્યા કરતાં દાન
 દેવું; ગોચરીનો કાળ વીતી જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું; એથા
 શિક્ષાવ્રતને વિષે પૂર્વોક્ત અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લા-
 ગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૩૦

સુહિતેષુ ચ દુઃસ્થિતેષુ ચ યા મયા અસ્વંયતેષુ અનુકંપા
 (સુસ્થિતેષુ) (અસંયતેષુ)

સુહિણસુ ચ દુહિણસુ ચ, જા મે અસ્સંજણસુ અણુકંપા.
 સુવિહિતને વિષે { દુઃખીને વિષે અને જે મેં (અસંયતિને) અનુકંપા
 (સુખીને વિષે) { વિષે) અસ્વેચ્છા-
 ચારિને વિષે }

રાગેણ વા દ્વેષેણ વા તત્ નિંદામિ તત્ત્વ ગર્હે
 રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિંદે^૨ તં ચ ગરિહામિ ॥૩૧॥
 રાગપડે અથવા દ્વેશપડે, તેને નિંદું છું, તેને વળી ગર્હું છું.

૧ તિથિ પર્વાદિ લૌકિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરે તે અતિથિ તેને આત્મા-
 થે નિર્દોષ અન્નાદિતું દાન કરવું તેને અતિથિ સંવિભાગ નામે ચોથું
 શિક્ષાવ્રત કહે છે. ૨ અહીં અનુકંપાને નિંદી નથી પણ રાગ દ્વેષની નિંદા
 કરવાની છે.

અર્થ—જાનાદિને વિષે હિત છે જેનું એવા સુવિહિતને વિષે, તથા વ્યાધિથી ખીડાયેલા, તપે કરીને દુર્ગલ એવા દુ ખીને વિષે, તથા શુરૂનિશ્રાએ વિચગ્નારા સુસાધુને વિષે, રાગથી વા દ્વેષથી મને જે અનુકંપા થઈ હોય તેને, હું નિહુ છું અને શુરૂની સાથે ગર્હુ છું અથવા વશાદિકે સુખી, રોગવડે દુ ખી એવા અસંયતી પાસથાદિકને વિષે રાગથી અથવા દ્વેષથી જે મને હયા થઈ હોય તેને નિહુ છું અને શુરૂની સાથે ગર્હુ છું ૩૧

સાધુષ્ટ સંવિભાગો ન કૃતઃ તપચરણકરણયુક્તેષુ
સાહુસુ સંવિજ્ઞાગો, ન કચ્ચો તવચરણકરણયુક્તેસુ।
સાધુને વિષે આતિથ્ય ન કચું તપ, ચરણસિત્તરી અને
કરણસિત્તરીએ સહિત

સતિ પ્રામુકદાને તં નિન્દામિ તચ ગર્હે
સંતે પ્રામુયદાણે, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥૩૨॥
છતે પ્રામુકદાન તેને નિહુ છું. તેને અને ગર્હુ છું.

અર્થ—તપ તથા ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીએ સહિત એવા પ્રામુકદાને વિષે, નિંદાપ અશનાદિક હોવા છતાં મારે જીવે સંવિભાગ (આતિથ્ય) ન કીધો હોય તેથી જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું નિહુ છું અને શુરૂની સાથે ગર્હુ છું ૩૨
સંલેખણના અતિચાર.

इहलोके परलोके जीविते मरणे च आशंसामयोगे
इहलोके परलोके, जीविष्य मरणेऽप्य आसंसपञ्चयोगे ।
આ લોકે પરલોકે જીવતગ્ની મરણની અને વાંચ્યા ક્યેં છતે

પંચવિધો ડતિચારો મા મમ મૂયાત્ મરણાંતે
 પંચવિદ્દો અદ્વિચારો, મા મજ્જં દુજ્જા મરણાંતે ॥૩૩॥
 પાંચ પ્રકારનો અતિચાર ન મુજને હોજો. મરણ સમયે

અર્થ—ધર્મના પ્રભાવથી આ લોકને વિષે મુખની વાંચ્છા; તથા પરલોકમાં દેવેન્દ્રાદિના મુખની વાંચ્છા; અનશનને લીધે સન્માન દેખી જીવવાની વાંચ્છા, તથા દુઃખ આવે મરવાની વાંચ્છા; અને એ શબ્દ થકી, કામલોગને વિષે તીવ્ર વાંચ્છા; સંલેખણા (અનશન) સંબંધી આ પાંચ પ્રકારના અતિચાર મને મરણાંત મુખી ન હોજો. ૩૩

ત્રણ યોગવડે સર્વ વ્રતના અતિચાર.

કાયેન કાયિકસ્ય પ્રતિક્રામાપિ વાચિકસ્ય વાચ્યા
 કાણ કાણ્યસ્સ, પન્નિકમે વાણ્યસ્સ વાયાણ ॥

શરીરવડે શરીર સં- { પ્રતિક્રમું. વચન સં- } વાચ્યાવડે
 બંધી પાપને { બંધીને }

મનસા માનસિકસ્ય સર્વસ્ય વ્રતાતિચારસ્ય

મણસા માણસિચ્ચસ્સ, સવ્વસ્સ વયાણ્યારસ્સ ॥૩૪॥

મનવડે મન સંબંધીને (એમ) સર્વવ્રતના અતિચારને

અર્થ—કાયાથી વધાદિક કરાયેલા અતિચારને કાયોત્સર્ગાદિ
 જે કાયાના શુભ વ્યાપાર તેણે કરી; આળ પ્રમુખ દેવાના વચ-

નના અતિચારને બિનસ્તવનાદિ શુભ વચનના બ્યાપારે કરીને;
અને દેવતત્ત્વાદિ વિષે શકા પ્રમુખ મનના અતિચારને અનિત્યાદિ
સ્થાવનાના શુભ ચિતવને કરીને, એમ સર્વ પ્રતના અતિચારને
હું પડિછમુ છુ ૩૪

વૈદન-વ્રત-શિક્ષા-ગૌરવેષુ

સંજ્ઞા-કપાય-દંડેષુ

વૈદણ-વય-સિરકા-ગા-રવેસુ સન્નાકસાયદંમેસુ ।

એ પ્રકારના વદન, બાર પ્રકારના ૧ ચાર સંજ્ઞા, ચાર કપાય અને
પ્રત, એ પ્રકારની શિક્ષા, અને ૧ ત્રણ દંડને વિષે;
ત્રણ ગારવને વિષે,

૧ ચૈત્યવદન અને શુશ્વદન ૨ સ્થૂલપ્રાણાતિપાત વિરમણુ આદિ
આવકના બાર પ્રત ૩ અહણુ અને આસેવનરૂપ એ પ્રકારની શિક્ષા તેમજ
આવક સામાયિક આદિ સૂચાર્થ શીખે તે ૧ અહણુશિક્ષા અર્થાત્ જઘ
ન્યથી અષ્ટ પ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ઠથી હર શ વૈકાળિકતા છઠ્ઠી
વણીના અધ્યયનસુધી અર્થસાથે શીખે ૨ આસેવનશિક્ષા તે નવકારથી
માંડી આવકના દિવસ સખધી સર્વ ધર્માનુધાન એવે પાળે તે અર્થાત્
ઉઠતી વખત નવકાર ગણીને જાગે, પછી પોતાતુ સ્વરૂપ વિચારે ક્રિયાદિ
આદિનિવૃત્ત આદિ યથોચા કહેલાં આવકના અનુધાનો પાળે, ૪ રસ ગારવ,
તદ્વદિ ગારવ અને શાતા ગારવ, ૫ ચાર, દશ અથવા પદ્મ સન્ના ૬ કપ
એટલે સસારતેનો આય એટલે લાભ જેનાથી થાય તે કપાય ચાર છે, ક્રોધ
માન, માયા અને લોભ ૭ જેનાવડે ધર્મધનથી આત્મા દડાય તે દંડ
ત્રણ છે મન, વચન અને કાયા અથવા મિથ્યાત્વ શત્ય, માયા શત્ય અને
નિવાણુ સ્વરૂપ

અર્થ—શુદ્ધ પાસે પાપ આલોવવાની રીતિ ઘણા પ્રકારની છે. પ્રતિક્રમણ કરવાના અવસરે જે ન સાંભર્યા હોય તેવા મૂળશુણ્ણને વિષે તથા ઉત્તર શુણ્ણને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને આત્મ સાથે નિંદું છું અને શુદ્ધની સાથે ગર્હું છું. ૪૨

તસ્ય ધર્મસ્ય કેવલિ-પન્નત્તસ્ય અભ્યુત્થિતોઽસ્મિ
તસ્સ ધર્મસ્સ કેવલિ-પન્નત્તસ્સ અવ્વુદ્ધિઓમિ
તે ધર્મની કેવળીએ ભાખેલ ઉઠ્યો છું.
આરાધનાય વિરતોઽસ્મિ વિરાધનાયાઃ
આરાહ્ણાણ વિરઓમિ વિરાહ્ણાણ,
આરાધના માટે નિવર્ત્યો છું. વિરાધના થકી
ત્રિવિધેન પ્રતિક્રાંતો વંદે જિનાન્ ચતુર્વિંશતિં
તિવિહેણ પમ્મિકંતો વંદામિ જિણે ચત્તવીસં ॥૪૩॥
ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો વાંદું છું. જિનોને ચોવીશ

અર્થ—તે કેવળીભાષિત શ્રાવક ધર્મની આરાધનાને માટે હું ઉઠ્યો છું વળી તે ધર્મની વિરાધના થકી હું નિવર્ત્યો છું; ત્રિવિધે કરી પાપ થકી નિવર્ત્યો થકો ચોવીશ જિનને હું વાંદું છું. ૪૩

સર્વ ચૈત્ય વંદન.

જાવંતિ ચેદ્દાદં, ઉદ્દેઅ અહેઅ તિરિ અ લોણઅ ॥

સવાઈ તાઈ વંદે, હ્રદ સંતો તથ્ય સંતાઈ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે ૪૪

સર્વ સાધુ વંદન.

જાવંત કેવિ સાહુ, જરહેરવયમહાવિદેહે અ ॥

સઘેસિં તેસિં પળણ્યો, તિવિદેણ તિદંડવિરયાણં ॥૪૫॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે ૪૫

શુભ ભાવની પ્રાર્થના.

ચિરસચિતપાપમળાશિન્યા

મવશતસહસ્રમથિન્યા

ચિરસંચિય-પાવ-પણાસણીહ, જવસયસહસ્સમહ્ણીણ।

લાંબાકાળથી એકઠા કરેલાં પાપને નાશ કરનારી, લાંબો ભવને હણનારી -

ચતુર્વિંશતિજિનવિનિર્ગતકથયા

વ્રજંતુ મમ દિવસાઃ

ચતુર્વીસજિણવિણિગયકહાહ, વોલંતુ મે દિઅહા ॥૪૬॥

ચોવીસ જિનના મુખથી નીકળેલી { પસાર } મારા દિવસો
કથાઓવડે, { થાઓ }

અર્થ—ચિરકાળથી એકઠા કરેલા પાપને નાશ કરનારી
શત સહસ્ર અર્થાત્ લક્ષ ભવને હણનારી એવી ચોવીસ તીર્થકરોના
મુખથી નીકળેલી કથા કરવે કરીને મારા દિવસો વ્યતીત થાઓ ૪૬

મમ મંગલમર્હતઃ સિદ્ધાઃ સાધવઃ શ્રુતં ચ ધર્મશ્ર
મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાધૂ સુઅં ચ ધર્મો અ ।

મુજને મંગલ (હોજે) અ- } સિધ્ધો સાધુઓ, સિદ્ધાંત અને ધર્મ અને
રિહંતો }

‘સમ્યગ્દૃષ્ટયઃ દેવાઃ દદતુ સમાધિં ચ વૌધિં ચ
સમ્મદિઠી દેવા, દિંતુ સમાહિં ચ વૌહિં ચ ॥૪૭॥
સમકિત દ્રષ્ટિ દેવતા આપો સમાધિ અને સમકિત અને

અર્થ—શ્રી અરિહંત, સિદ્ધ લગવાન વળી સાધુ
મહારાજ, શ્રુત ધર્મ તથા ચારિત્ર ધર્મ એ મારે મંગલરૂપ
છે. વળી સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવતાઓ મને ધર્મને વિષે ચિત્તની સ્થિ-
રતા તથા પરભવે સમ્યક્ત્વ (જિનધર્મની પ્રાપ્તિ) આપો. ૪૭

૧ અહિં ક્ષાપ શંકા કરે કે દેવો સમાધિ, બોધિ આપવાને સમર્થ છે
કે નહિ ? સમર્થ હોય તો સર્વને શામાટે નથી આપતા ? અને અસમર્થ
હોય તો પ્રાર્થના કરવી ફેગટ છે. કદાચ યોગ્યતાવાળાને જ આપે એમ કહેશે
તોપછી બકરીના ગળાના આંચળ માફક તેમની પ્રાર્થના કરવે કરીને શું ?
તેનું શાસ્ત્રકાર સમાધાન કરે છે કે—સર્વત્ર યોગ્યતા એજ પ્રમાણ છે પરં-
તુ જેમ ઘડો બનાવવાને માટીની યોગ્યતા છે ખરી તોપણ કુંભાર, ચક્ર,
ચીવર, દંડાદિક સર્વ તેનાં સહકારી કારણ છે તેમ અહીં પણ લબ્ય જીવની
યોગ્યતા છતાં કુંભાર ચક્રાદિ કારણની પેઠે બીજાની સહાયની જરૂર પડે છે.
એટલે નડતાં વિઘ્નાનું નિવારણ કરી દેવતાઓ સમાધિ, બોધિ આપી શકે
છે માટે પ્રાર્થના કરવી યોગ્ય છે.

કયા કારણે પ્રતિક્રમણ કરવું,

પ્રતિષિદ્ધાના કરણે, કૃત્યાનામકરણે પ્રતિક્રમણ^૨
 પશ્ચિસિદ્ધાણં કરણે, કિચ્ચાણમકરણે પશ્ચિક્રમણં ।
 નિષેધવાયોગ્યને કરવે કરવાયોગ્યને નહિ કરવે, પ્રતિક્રમણ (કરવું)
 અશ્રદ્ધાને ચ તથા વિપરીતપ્રરૂપણાયા ચ
 અસદ્દહણે ચ તદ્વા, વિવરીઅપરૂવણાણ ચ ॥૪૭॥
 અણુસદ્દહણ કરવે અને તથા વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરવે કરીને અને

અર્થ—નિષેધવા યોગ્ય (શકા વધાદિ અશુભ કાર્યને)
 કરવે કરી તથા કરવા યોગ્ય (દેવપૂજા સામાયિકાદિ શુભ કાર્યને) ન કરવે કરી, વળી (નિગોદાદિ સૂક્ષ્મ વિચારને) અણુસદ્દહણે કરી અને જિનાગમથી વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરવે કરી જે
 પાપ લાગ્યું હોય તે દૂર કરવાને પ્રતિક્રમણ (કરવાનું) છે ૪૮

સર્વ જીવ પ્રત્યે ક્ષામણા.

ક્ષમયામિ સર્વજીવાન્ સર્વે જીવાઃ ક્ષામ્યતુ મે (દુષ્કૃતં)

ક્ષામેમિ સર્વજીવે, સર્વે જીવા ક્ષમંતુ મે ।

ખામું છું. સર્વ જીવોને, સર્વે જીવો ખમો! મારા અપરાધને

૨ આ ગાયાથી પ્રતિધારી અને આવતી સર્વને અવશ્ય પ્રતિક્રમણ કરવું
 જોઈએ એમ સિદ્ધ થાય છે

મૈત્રી મે સર્વભૂતેષુ વૈરં મમ ન કેનચિત્
મિત્તી મે સવચ્છૂણસુ, વૈરં મજ્ઞ ન કેણઈ ॥ ૪૯ ॥

મૈત્રી મારે સર્વ જીવોને વેરલાવ મારે નથી કોઈ સાથે
વિષે,

અર્થ—સર્વ જીવોને હું ખમાવું છું. સર્વે જીવો મારા અપ-
રાધને ખમળે-માફ કરળે. મારે સર્વ જીવોની સાથે મૈત્રીલાવ
છે. કોઈ જીવની સાથે મારે વેરલાવ નથી. ૪૯

एवमहं आलोच्य निंदित्वा गर्हित्वा जुगुप्सितं सम्यग्
एवमहं आलोक्ष्य, निंदित्वा गरहित्वा दुर्गन्धिं सम्मं।

એ પ્રકારે હું આલોચીને નિંદીને ગર્હીને દુર્ગન્ધિતને રૂડપ્રકારે

त्रिविधेन प्रतिक्रान्तो वंदे जिनान् चतुर्विंशतिम्

ત્રિવિધેન પ્રતિક્રાંતો, વંદામિ જિણે ચતુર્વીસં ॥૫૦॥

ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો વાહું છું. જિનોને ચોવીશને

અર્થ—આ પ્રમાણે સમ્યક્ પ્રકારે પાપ આલોચ્યું, આ-
રમાસાણે નિંદા કરી, ગુરુસાણે ગર્હણા કરી અને દુર્ગન્ધ
કરી અને ત્રિવિધે પડિછમતો થકો ચોવીશ જિનને હું વાહું છું. ૫૦

धति पंडिता सूत्र.

॥ અથ અવ્મુઢિઓ (ગુરુસ્વામણા) સૂત્ર.

ઇચ્છાકારેણ સદિશ ભગવન્ ! અભ્યુત્પિતોઽહં દિવસાભ્યંતરિકં

ઇષ્ટાકારેણ સંદિસહ જગવન્ અવ્મુઢિર્ઽહં અપ્નિતર-

ઈષ્ટાથી આજ્ઞા આપો હે ભગવાન ! તત્પર થયો છું. હું દિવસ

(અતિચારં) ક્ષમાયિતું. ઇચ્છામિ ક્ષમાયમિ દૈવસિકં

દેવસિચ્ચં સ્વામેજં. ઇદં સ્વામેમિ દેવસિચ્ચં ।

દરમ્યાનના (દોષને) ખામવા; ઈચ્છું છું. ખાશું છું. દિવસના દુષણને

અર્થ—હે ભગવાન ! ઈષ્ટા પૂર્વક આપ મને આદેશ આપો,

હું દિવસમા કરેલા અપરાધને ખામવાને ઉઠ્યો (તત્પર થયો)

છું ગુરુ કહે (ખામેહ) ખમાવો શિષ્ય કહે (ઈચ્છ) હું

એજ ઈચ્છું છું (અને) દિવસ સળધી અપરાધ પ્રત્યે

ખાશું છું.

યત્ કિંચિત્ અપ્રીતિકં, પરાપ્રીતિકં, મક્તે, પાને, વિનયે,

જં કિંચિ અપત્તિચ્ચં, પરપત્તિચ્ચં જન્તે, પાણે, વિણ્ણે,

જે કંઈ અપ્રીતિથી, અતિશય } લોજનમાં, પાણીમાં, વિનયમાં,

અપ્રીતિથી, }

વૈયાવૃત્ત્યે, આલાપે, સંલાપે, ઉચ્ચાસને, સમાસને,

વૈયાવચ્ચે, આલાવે, સંલાવે, ઉચ્ચાસણે, સમાસણે,

વૈયાવચ્ચમાં, આલાપમાં, સંલાપમાં, ઉચ્ચેઆસનેળેમતાં, સમઆસને

ળેસતાં,

અંતર્ભાષાયાં, ઉપરિભાષાયાં,
અંતરજ્ઞાસાણ, ઉવરિભાસાણ,

વચ્ચે બોલતાં, અધિક બોલતાં,

અર્થ—જે કાંઈ અપ્રીતિલાવ કે વિશેષ અપ્રીતિલાવ ઉપજાવે હોય—(શેને વિષે) ભોજનને વિષે, પાણીને વિષે વિનયને વિષે, વેચાવચ્ચને વિષે, એક વાર બોલવાને વિષે, વાર-વાર બોલવાને વિષે, શુદ્ધી ઉંચા આસને બેસવાને વિષે, શુદ્ધી ખરાબર આસને બેસવાને વિષે, શુદ્ધ બોલતા હોય તેની વચ્ચે બોલવામાં, શુદ્ધ કહેલી વાત વિશેષપણે કહેવામાં,

યત્ કિંચિત્ મમ વિનયપરિહીનં સૂક્ષ્મં
જં કિંચિ મપ્ત વિણયપરિહીણં, સુદુર્મં

જે કંઈ મને વિનયરહિતપણે સૂક્ષ્મ

વા વાદરં વા યૂયં જાનીય અહં ન જાને

વા, વાયરં વા, તુવ્ને જાણહ, અહં ન યાણામિ,

કે બાદર કે, તમે જાણો છો, હું નથી જાણતો

તસ્ય મિથ્યા મે દુષ્કૃતમ્ ।

તસ્મ મિથ્યામિ દુક્રમં ॥

તેનો મિથ્યામિદુષ્કૃત હો.

અર્થ—જે કાંઈ મારે (ભવે) સૂક્ષ્મ વા સ્થૂલ વિનયરહિતપણે કર્યું હોય તે તમે જાણો છો, હું જાણતો નથી, તે પાપ મારું મિથ્યા થાયો. ॥ ૧ ॥ ધતિ ॥

શુદ્ધ (૧૫) લઘુ (૧૧૧) સર્વ વર્ણ (૧૨૬)

અથ આચરિય ઉવજ્ઞાણ સૂત્ર *

આચાર્ય ઉપાધ્યાયઃ શિષ્યઃ સાધર્મિકઃ કુલં ગુણશ્ચ
 આચરિય ઉવજ્ઞાણ, સીસે સાહમ્મિણ કુલ ગુણે અ ।
 આચાર્ય ઉપાધ્યાય શિષ્ય સાધર્મિક કુળ ગુણ અને
 યે મયા કેઽપિ કષાયિતાઃ (તાન્) સર્વાન્ત્રિવિધેન ક્ષમયામિ
 જે મે કેઈ કસાયા, સવે તિવિહેણ ક્ષામેમિ ॥ ૧ ॥
 જે, મે' કેઈ { કષાય કર્યો } તે સર્વને ત્રિવિધે ખામું છું.
 પણ પ્રકારે { હોય }

અથ — આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તેમના શિષ્ય, સાધર્મી, એક
 આચાર્યના પરિવાર તથા ઘણા આચાર્યના પરિવાર તે સર્વેના
 ઉપર જે કેઈ પણ પ્રકારનો કષાય ભારે જીવે કર્યો હોય તે સર્વને
 ત્રિવિધે કરી ખામું છું ॥ ૧ ॥

સર્વસ્ય શ્રમણસંઘસ્ય ભગવત અંજલીં કૃત્વા શિરસિ
 સર્વસ્સ સમણસંઘસ્સ, ભગવત્ અંજલિં કરિઅ સીસે ।
 સર્વ શ્રમણ સંઘસ્ય ભગવતના અંજલી કરીને મસ્તકે
 (કરેલ અપરાધને)

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, શિષ્ય, સાધુસમુદાય, સઘ અને
 સર્વ જીવોની સાથે ક્ષામણા થાય છે, માટે સૂત્ર જોતલી વખત બરાબર
 ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો કર્મ નિર્જરા થાય

સર્વં ક્ષમયિત્વા ક્ષામ્યામિ સર્વસ્ય અહમપિ (અપરાધં)
 સર્વં ક્ષમાવદ્ધતા, ક્ષમામિ સર્વસ્ય અહયંપિ ॥ ૨ ॥
 સર્વને ખમાવીને ખમું છું. સર્વના હું પણ (અપરાધને)

અર્થ—સર્વ શ્રમણસંઘરૂપ લગવંતના સંબંધમાં કરેલા
 જે અપરાધ તે સર્વ અપરાધને, મસ્તકની ઉપર જે હાથ
 બેસીને ખમાવીને તે સર્વના કરેલા અપરાધને હું પણ ખમું છું.

સર્વસ્ય જીવરાશેઃ (અપરાધં) ભાવતઃ ધર્મનિહિતનિજચિત્તઃ
 સર્વસ્ય જીવરાસિસ્સ, જાવર્ત ધર્મનિહિતનિજચિત્તો ॥
 સર્વ જીવરાશિના અપરાધને ભાવથી ધર્મને વિષે સ્થાપ્યું છે પો-
 તાનું ચિત્ત જેણે એવો

સર્વં ક્ષમયિત્વા ક્ષામ્યામિ સર્વસ્ય અહમપિ
 સર્વં ક્ષમાવદ્ધતા, ક્ષમામિ સર્વસ્ય અહયંપિ ॥ ૩ ॥
 સર્વને ખમાવીને ખમું છું. સર્વને હું પણ

અર્થ—ભાવથી ધર્મને વિષે સ્થાપ્યું છે પોતાનું ચિત્ત
 જેણે એવો હું સર્વ જીવોના સમૂહના સંબંધમાં કરેલા અપરાધ
 પ્રત્યે, સર્વને ખમાવીને, હું પણ સર્વ પ્રત્યે ખમું છું. ॥ ૩ ॥
 ગાથા (૩) ૫૬ (૧૨) શુદ્ધ (૧૬) લઘુ (૬૧) સર્વવર્ણ (૧૧૦)

ઘટિ ખામણા સૂત્ર.

(૧૩૧)

॥ અથ નમોસ્તુ વર્દમાનાય* ॥

इन्द्रायः अनुशास्ति नमः क्षमाश्रमणेभ्यः

इहामो अणुसर्हि नमो खमासमणां । नमोऽर्हत् ॥

ઈન્દ્રીએછીએ, શુદ્ધઆજ્ઞાને, નમસ્કાર થાઓ ! ક્ષમાશ્રમણોને,

અર્થ—અમે શુદ્ધ આજ્ઞાને ઇન્દ્રીએ છીએ, ક્ષમાશ્રમ-

ણોને નમસ્કાર થાઓ

नमोऽस्तु वर्द्धमानाय, स्पर्द्धमानाय कर्मणा ॥

નમસ્કાર થાઓ, વર્ધમાનસ્વામીને, સ્પર્ધા કરનાર, કર્મની માથે

तज्जायावासमोक्षाय, परोक्षाय कुतीर्थिनाम् ॥ १ ॥

તે (કર્મ) નો જય કરીને પ્રા- } પરોક્ષ કુલિંગીઓને

પ્રાપ્ત કર્યું છે મોક્ષ જેમણે, }

અર્થ—કર્મની સાથે સ્પર્ધાના કરનાર, તે કર્મનો જય કરીને મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાર અને કુતીર્થિયોથી પરોક્ષ એવા વર્દમાન સ્વામીને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧ ॥

येषां विकचारविंदराज्या, ज्यायः क्रमकमलावलिं
येओनी, विकस्वर कमणश्रेणी, प्रगंसनीय यरलुकमलनी श्रेणीने

* સપ્તા પ્રતિકમલુ દગતી વખતે ૭ આવશ્યક પુરા થયા પછી તેના નર્મ નિમિત્તે આ થી વીર પરમહમાની શુનિ બોધાય છે તે સમયે આ પામાં દોષથી અવચૂકિ લખી નથી

દધત્યા ॥ સદૃશૈરિતિ સંગતં પ્રશસ્યં,
 ધારણ કરતી સરખા સાથે, એમ, મળાપ, પ્રશંસનીય,
 કથિતં સંતુ શિવાય તે જિનેંદ્રાઃ ॥ ૨ ॥
 કહેલું છે; થાઓ ! મોક્ષને અર્થે તે જિનેશ્વરે

અર્થ—જે જિનેંદ્રાની પ્રશંસનીય ચરણ કમળની શ્રેણીને
 (પોતાની ઉપર) ધારણ કરતી એવી વિકસ્વર કમળોની શ્રેણી,
 (તેનું) સરખાની સાથે મળવું એ પ્રકારે અતિ પ્રશંસનીય કહેલું
 છે, તે જિનેંદ્રા મોક્ષને અર્થે થાઓ. ॥ ૨ ॥

કષાયતાપાર્દિતજંતુનિર્વૃત્તિં, કરોતિ યો
 કષાયરૂપ તાપવડે પિડિત પ્રાણીઓને શાંતિને, કરે છે. જે
 જૈનમુખાંબુદોજ્ઞતઃ ॥ સ શુક્રમાસોદ્ભવવૃષ્ટિસન્નિજો,
 ગણધરના મુખરૂપ મેઘથકી } તે, જ્યેષ્ઠ માસમાં થયેલા વર્ષાદ સરખો છે;
 ઉત્પન્ન થયેલ છે, }
 દધાતુ તુષ્ટિં મયિ વિસ્તરો ગિરામ્ ॥ ૩ ॥
 કરો ! સંતોષ, મારે વિષે, વિસ્તાર, વાણીનો

અર્થ—જે ગણધર મહારાજના મુખરૂપી મેઘથકી નીકળેલો
 વાણીનો વિસ્તાર, કષાય રૂપ તાપથી પિડિત એવા પ્રાણીઓને
 શાંતિ કરે છે, વળી જે જ્યેષ્ઠ માસમાં ઉત્પન્ન થયેલા વર્ષાદ
 સરખો છે તે (સિદ્ધાંત રૂપ વાણીનો વિસ્તાર) મારે વિષે તુષ્ટિ
 કરો. ૩ ઇતિ.

અથ વિશાલલોચન વા પ્રાભાતિકવીરસ્તુતિઃ*

વિશાલલોચનદલં, પ્રોચદંતાંશુકેસરમ્ ।

વિશાળ નેત્રરૂપ પત્રવાળુ, ઝળહળતા દાંતના કિરણરૂપ કેસરવાળું

પ્રાતર્વીરજિનેન્દ્રસ્ય, મુખપદ્મં પુનાતુ વંઃ ॥ ૧ ॥

પ્રભાતે વીરજિનેન્દ્રનું મુખકમળ પવિત્ર કરે તમને

અર્થ—જે મુખ કમળને વિષે વિશાળ નેત્રોરૂપ પત્ર છે, તથા અત્યંત ઝળહળતા એવા દાંતના કિરણરૂપ કેસર-મુગ્ધના કલ્પિયા છે, એણે વીર જિનેન્દ્રનું મુખકમળ પ્રભાત સમયે તમને પવિત્ર કરે ૧

યેપામભિષેકકર્મ કૃત્વા, મત્તા હર્ષભરાત્ સુખં સુરેન્દ્રાઃ ।

જેઓની સ્નાતક્રિયા કરીને, મત્તા હર્ષના મમ્મહથી, સુખરૂપ, દેવે દ્રો

ત્તણમપિ ગણયંતિ નૈવ નાકં, પ્રાતઃ સંતુ શિવાય

વૃણમાત્ર ગણતા નથી ન દેવલોકને, પ્રભાતે થાઓ. ભોક્ષને અર્થે

તે જિનેન્દ્રાઃ ॥ ૨ ॥

તે જિનેન્દ્રો,

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોના અભિષેક કાર્યને કરીને, હર્ષના મમ્મહ થકી મગ્ન થયેલા એવા દેવે દ્રો, દેવલોક સંબંધી મુખને -

* પ્રભાત સમયે તાઇ પ્રતિકમણતા છ આરત્યક પછી આ સ્તુતિ આવાપ છે માટે પ્રાભાતિક વીર સ્તુતિ ,

તૃણુ તુલ્ય પણુ ગણુતા નથીજ, તે જિનેદ્રો પ્રભાત સમયે મો-
ક્ષને અર્થે થાઓ ! ૨

કલંકનિર્મુક્તમમુક્તપૂર્ણતં, કુતર્કરાહુપ્રસનં સદોદયમ્ ।

કલંકરહિત, નથી મુકાણી પૂર્ણતા } કુતર્કરૂપ રાહુને પ્રસન્ન, સદા
જેની એવું ઉદય પામેલ

અપૂર્વચંદ્રં જિનચંદ્રજાષિતં, દિનાગમે નૌમિ

અપૂર્વચંદ્ર તુલ્ય જિનેશ્વરના આગમને પ્રભાતે સ્તુતિ કરું છું.

બુધૈર્નમસ્કૃતમ્ ॥ ૩ ॥

પંડિતોવડે નમસ્કાર કરાયેલ

અર્થ—જે જિનચંદ્રતુ આગમ કલંક રહિત છે; નથી
મુકાણી પૂર્ણતા જેની એવું છે, કુતર્ક કરનારા પરદર્શની રૂપ
રાહુને ભક્ષણ કરનાર છે, નિરંતર ઉદય પામેલા અપૂર્વ ચંદ્ર
સમાન છે અને જેને પંડિતોએ નમસ્કાર કરેલો છે તે જિન-
ચંદ્રના આગમને હું પ્રભાત સમયે નમસ્કાર કરું છું. ધૃતિ. ૩

અથ શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ.

શ્રુતદેવતાયૈ કરોમિ કાર્યોત્સર્ગં

સુઅદેવયાણ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં । અન્નત્થમ્^૧

શ્રુત દેવતાને સંભારવા માટે, કરું છું. કાઉસ્સગ્ગને

૧ અહીં વંદણવૃત્તિયાએ ન કહેતાં અન્નથ ઊસસિએણું કહેવું
તેવું કારણ એ છે કે દેવતાઓ અવિરતિ હોવાથી તેમને વંદન પૂજન થાય
નહિ. સ્મરણુ પ્રાર્થના તો થાય તે વાત વંદિતાની પુટનાટમાં જણાવેલ છે.

શ્રુતદેવતા ભગવતી જ્ઞાનાવરણીયકર્મસંઘાતમ્
સુઅદેવયા ભગવર્ષ, નાણાવરણીયકર્મસંઘાયં ।

શ્રુત દેવી ભગવતી જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને
તેષામ્ ક્ષપયતુ સતતં યેષામ્ શ્રુતસાગરે ભક્તિઃ
તેસિં સ્વેજ સયયં, જેસિં સુઅસાગરે ભક્તી ॥ ૧ ॥

તેઓના અપાયો, નિરંતર જેઓની શ્રુત અમુદ્રને વિષે ભક્તિ (છ)

અર્થ—શ્રુત દેવતાને અર્થે કાઉરસગ્ગ ક૩ છુ ભગવતી

શ્રુત દેવતા (સરસ્વતી), જેઓની શ્રુતસાગરને વિષે નિરંતર ભક્તિ

છ તેઓના જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને ક્ષય કરો ! ૧ ઇતિ

આથા (૧) ૫૬ (૪) સ ૫૬ (૪) શુ૩ (૨) લઘુ (૩૫) સર્વવર્ણ (૩૭)

અથ ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિઃ

યસ્યાઃ ક્ષેત્રે સાધવઃ દર્શનજ્ઞાનાભ્યાં ચરણસહિતાભ્યામ્
જીસે સ્વિત્તે સાહુ, દંસણનાણેહિં ચરણસહિણિં ।

જેના ક્ષેત્રનેવિષે સાધુઓ દર્શન જ્ઞાનવડે ચારિત્ર સહિત.

સાધયંતિ મોક્ષમાર્ગ સા દેવી હરતુ દુરિતાનિ
સાહંતિ મુક્તમગ્ગ, સા દેવી હરતુ દુરિચ્છાઈ ॥ ૨ ॥

સાધે છે; મોક્ષ માર્ગને તે દેવી હરણ કરે. પાપોને

અર્થ—જેના ક્ષેત્રને વિષે સાધુ-મુનિરાજ દર્શન, જ્ઞાન

અને આશ્રિત સહિત મોક્ષ માર્ગને સાધે છે તે દેવી દુરિત (પાપે)
નું હરણ કરે ! ૨

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૩૩) ગુરુ (૩) સર્વવર્ણ (૩૬)

અથ કમલદલ સ્તુતિ* ~*~*~

કમલદલવિપુલનયના, કમલમુખી કમલગર્જસમગૌરી,
કમળપત્ર સમાન વિસ્તીર્ણ કમળ જેવા કમળના મધ્યભાગ સમાન
નેત્રવાળી મુખવાળી નગૌરવર્ણવાળી

કમલે સ્થિતા જગવતી, દદાતુ શ્રુતદેવતા સિદ્ધિમ્ । ૧ ।

કમળમાં બેઠેલી લગવતી આપો ! શ્રુતદેવી સિદ્ધિ

અર્થ—કમળના પત્ર સરખા વિસ્તીર્ણ નેત્રોવાળી, કમ-
ળના જેવા મુખવાળી, કમળના ગર્ભની જેવા ગૌરવર્ણવાળી,
અને કમળને વિષે રહેલી એવી લગવતી શ્રુતદેવતા સિદ્ધિ
આપો ! ૧

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૪૦) ગુરુ (૪) સર્વવર્ણ (૪૪)

* આ થોડાં અંગ્રેજી સુઅદેવતાની સ્તુતિના બદલે કહેવાની છે. તે
પ્રાકૃતસંમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

અથ અઘ્વાઈજ્જેસુ (મુનિ વંદન) સૂત્રમ્.

અર્ધતૃતીયેષુ દ્વીપેષુ દ્વયોઃ સમુદ્રયોઃ પંચદશસુ કર્મભૂમિષુ

અઘ્વાઈજ્જેસુ દીવસમુદેસુ, પનરસસુ કમ્મચૂમીસુ ।

અર્ધી દ્વીપ અને બે સમુદ્ર સંબંધી, પત્રર કર્મ ભૂમિને વિષે

યાવંતઃ કેચંત સાધવો રજોહરણગુચ્છકપતદ્ગ્રહધારિણઃ

જાવંત કેવિ સાહૂ, રચહરણગુચ્છપડિંગ્ગહધારા ।

જેટલા કેઈ સાધુઓ રજોહરણ, ગુચ્છ અને પાત્રને ધારણ કરનારા

અર્થ—અઘીદ્વીપ તથા બે સમુદ્ર સંબંધી પંદર કર્મ-
ભૂમિને વિષે જેટલા કેઈ સાધુ રજોહરણ (ઝોઘો) પાત્રાની
ઝોળી અને પાત્રા વિગેરે ધરોપકરણના ધારણ કરનારા, વર્ણી,

પંચમહાવ્રતધારિણઃ અષ્ટાદશસહસ્સશીલાંગધારિણઃ

પંચમહાવ્રતધારા, અષ્ટાદશસહસ્સશીલાંગધારા ।

પંચમહાવ્રતને ધારણ કરનારા, અષ્ટાદશશીલાંગને ધારણ કરનારા

અક્ષતાચારચારિત્રાઃ તાન્ સર્વાન્ શિરસા મનસા

અકુયાયારચરિત્તા, તે સર્વે શિરસા મનસા

સંપૂર્ણઆચારરૂપ ચારિત્રવાળા તે સર્વને મસ્તકે અને કરીને

* આ સૂત્રરૂઢે અઘી દ્વીપ અને બે સમુદ્રમાં રહેલા સર્વ પ્રકારના મુનિ
મહારાજને વદન થાય છે, માટે મુનિવદન સૂત્ર.

મસ્તકેન વંદે (અર્ચંડોવન્દનાર્થઃ)

મહાણ વંદામિ

વાંદું છું.

અર્થ—પાંચ મહાવ્રતને ધારણ કરનારા, અઢાર હજાર શીલ-
ચારિત્રના અંગના ધરનારા, સંપૂર્ણ આચાર રૂપ ચારિત્રના પાળ-
નારા, તે સર્વને મસ્તકે કરીને, મને કરીને, હું વાંદું છું ર ધતિ.

લઘુ (૭૨) શુદ્ધ (૧૩) સર્વ વર્ણ (૮૫)

॥ અથ વરકનક (એકસો સિત્તેર જિન
સ્તુતિ) સૂત્ર* ॥

વરકનકશંખવિદ્રુમ—મરકતઘનસન્નિભં વિગતમોદ્દમ્ ।

ઉત્તમ સુવર્ણ શંખ પરવાળા લીલમ અને વર્ષાદ સરખા } મોહુ વિ-
વર્ણવાળા } નાના

સત્તતિશતં જિનાનાં, સર્વામરપૂજિતં વંદે ॥ ૧ ॥

એકસોસિત્તેર જિનોને સર્વ દેવતાઓથી પૂજિત, વાંદું છું.

અર્થ—ઉત્તમ સુવર્ણ, શંખ, પરવાળા, લીલમ અને
સજળ મેઘના જેવા વર્ણવાળા અને મોહુવિનાના તેમજ સર્વ
દેવતાઓથી પૂજિત એવા એકસો સિત્તેર તીર્થંકરોને હું વંદના
કરું છું. ૧ ધતિ.

૧ આ સૂત્રવડે જગચિંતામણિની પુટનોટમાં વર્ણવ્યા મૂળ્ય ઉત્કૃષ્ટ
કાળે વિચરતા ૧૭૦ જિનોને તેમના વર્ણવડે સ્તવેશ છે.

॥ અથ * લઘુશાંતિસ્તવઃ ॥

શાંતિં શાંતિનિશાતં, શાંતં શાંતાશિવં નમસ્કૃત્ય ॥

શાંતિનાથને શાંતિના } રાગદ્રેષ } શાંત થયા છે ઉ- } નમસ્કાર કરીને.
સ્થાન, } સહિત } પદવ જેના }

* વૃહદ્ગૃહીય પ્રસિદ્ધ પ્રભાવી શ્રી માનદેવસૂરિ શ્રી નાડૂલ નગર
મધ્યે ચોમાસુ હતા તે વખતે શ્રી શાકંભરી નગર મધ્યે શ્રી સંધ, શાકિની
એ કંગેલ મરકીના ઉપદ્રવથી પીડાવાથી, તે શ્રીસંધે માણસો મોકલો શ્રી માન
દેવસૂરિને હકીકત જાહેર કરીને ઉપદ્રવ નિવારવા માટે વિનંતિ કરી તેથી
પદ્મા, જપા, વિજયા અને અપરાજિતા એ ચાર દેવીઓનું સાન્નિધ્ય છે જેને
એવા અને અત્યંત કષ્ટો ભાવે કરીને સહિત એવા તે સૂરિએ ઉપદ્રવ
નિવારવા અર્થે આ લઘુશાંતિસ્તવની રચના કરીને શાકભરીના સધને
મોકલ્યું તેથી, આ સ્તવને પોતે ભણવાથી અગર અન્ય પામે સાભળવાથી
અને સ્તવવડે મંત્રિત જળના છાટવાથી ઉપદ્રવ નાશ પામ્યો અને શાંતિ થઈ
આ પ્રમાણે આ સ્તોત્રની રચના શ્રી નાડૂલ મધ્યે શ્રી માનદેવસૂરિએ કરી
શાકભરીના સધને ઉપદ્રવ શાંત થયો તેથી સર્વત્ર શાંતિને અર્થે આ સ્તોત્ર
ગણાય છે હાલમાં દૈવસિક પ્રતિક્રમણના અતે પણુ જોતાય છે આ શાંતિ
પ્રતિક્રમણમાં ક્યારે દાખલ થઈ તે વિષે વૃદ્ધવાદ એવો છે કે શ્રીમાનદેવસૂ
રિએ બનાવ્યા પછી મગલિક અર્થે સર્વત્ર ગણાતી પાછળથી એટલે આજ
થી લગભગ ૫૦૦) વર્ષ અગાઉ એક યતિજી શ્રી ઉદેપુરમાં હતા તેમની
પાસે શ્રાવકો હર વખત મગનિક અર્થે શાંતિ સાંભળના આવતા લોકો
વારવાર કટાણો દેવા લાગ્યા તેથી તેમણે ‘ પ્રતિક્રમણમાં દુષ્પ્રખખય કમ્મ-
ખખયના કાઠિરસગ્ગને અતે શાંતિ કહેવી જૈથી સૌના સાંભળવામાં આવે ’
એવો ઠરાવ કર્યો ત્યારથી તે રીવાજ પ્રચલિત થયો

સ્તોતુઃ શાંતિનિમિત્તં, મંત્રપદૈઃ શાંતયે સ્તૌમિ ॥૧॥

સ્તુતિકરનારની શાંતિ હેતુ મંત્રપદોવડે શાંતિનેખાટે સ્તુતિકરું છું.

અર્થ—શાંતિના સ્થાન રૂપ, રાગ દ્વેષ વિનાના અને શાંત થયા છે અકલ્યાણકારી ઉપદ્રવો જેનાથી એવા શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર કરીને, સ્તુતિ કરનારની શાંતિના હેતુ રૂપ છે; તેથી શાંતિને અર્થે, મંત્રોના પદોવડે હું સ્તુતિ કરું છું. ૧

ઉમિતિ નિશ્ચિતવચસે, નમો નમો ભગવતેઽર્હતે પૂજા ॥

આ એ પ્રકારે નિશ્ચય કરેલું } નમસ્કાર હો, નમસ્કાર હો, ભગ-
છે વચન જેનું એવા } વન્તને, પૂજાને યોગ્ય

શાંતિજિનાય જયવતે, યશસ્વિને સ્વામિને દમિના ॥૨॥

શાંતિજિનને જયવંત યશવાળા સ્વામિ સાધુઓના

અર્થ—ૐ એવું નિશ્ચયાત્મક વાચક પદ છે જેમનું એવા, સમર્થ ઐશ્વર્યવાળા, પૂજાને યોગ્ય, રાગોદિને છૂતનારા, યશવાળા, અને ઇંદ્રિયોને દમન કરનારા (મુનિરાજ) ના સ્વામી એવા શાંતિનાથને નમસ્કાર વારંવાર થાઓ. ૨

સકલાતિશેષકમહા, —સંપત્તિસમન્વિતાય શંસ્યાય ॥

સઘળા અતિશયરૂપ મહા ઋદ્ધિએ સહિત, પ્રશંસના લાયક

ત્રૈલોક્યપૂજિતાય ચ, નમો નમઃ શાંતિદેવાય ॥૩॥

ત્રણલોકવડે પૂજાયેલા, અને નમસ્કારહો, નમસ્કારહો, શાંતિદેવને

અર્થ—સમસ્ત ચૈત્રીશ અતિશય રૂપ મહાન સપ્તિ વાળા, પ્રશસા યોગ્ય, અને ત્રણ લોકના હવેથી પૂજ્ય એવા શ્રી શાતિનાથને વારવાર નમસ્કાર થાઓ । ૩

સર્વામરસુસમૂહ—સ્વામિકસંપૂજિતાય ન જિતાય ॥

સર્વદેવતાના રૂપસમૂહના સ્વામિવડે રૂપરૂપે પૂજાયેલા; કોઈથી નહિ હતાયેલા

ભુવનજનપાલનોદયત—તમાય સતતં નમસ્તસ્મૈ ॥૪॥

ત્રણ ભુવનના મનુષ્યને પાળવાને } નિરંતર નમસ્કાર હો, તેને
વિશેષ ઉદયમયત,

અર્થ—સમસ્ત દેવતાઓના સુદર સમૂહ સહિત તેમના સ્વામિ જે ચોસઠ ધ્વજો તેમનાથી પૂજાયેલા, દેવતાઓથી પણ નહીં હતાયેલા, ત્રણ ભુવનના લોકોનું પાલન કરવામા સાવધાન એવા તે (શાતિનાથ) ને નિરંતર નમસ્કાર થાઓ । ૪

સર્વદુસ્તિઘનાશન—કરાય સર્વાશિવપ્રશમનાય ॥

સર્વ પાપ સમૂહના નાશ કરનારા, સર્વ ઉપદ્રવને શાંત કરનારા

દુષ્ટગ્રહભૂતપિશાચ—શાકિનીનાં પ્રમથનાય ॥ ૫ ॥

દુષ્ટ ગ્રહ ભૂત પિશાચ શાકિનીને, અત્યંત નાશ કરનારા

અર્થ—સર્વ પાપના સમૂહનો નાશ કરનારા, સર્વ ઉપદ્રવને પ્રકર્ષ કરી શાંત કરનારા, દુષ્ટ ગ્રહ, ભૂત, પિશાચ અને શાકિનીના ઉપદ્રવોને નાશ કરનારા એવા શાતિનાથને નમસ્કાર થાઓ । ૫

ચસ્યેતિનામમંત્ર-પ્રધાનવાક્યોપયોગકૃતતોષા ॥

જેના એ પ્રકારે નામ મંત્રરૂપ શ્રેષ્ઠ વચનના ઉપયોગમાં કર્યો છે સંતોષ જેણે એવી

વિજયા કુરુતે જનહિત-મિતિ ચ નુતા નમત તં શાંતિં ॥૬

વિજયાદેવી, કરે છે, જનહિતને, એ રીતે, વળી, સ્તવેલી, તમે નમો !
તે શાંતિનાથને

અર્થ—જે શાંતિ જિનનો પૂર્વોક્ત નામ રૂપ મંત્ર તેણે કરી સર્વોત્તમ પવિત્ર એવું જે વચન તેના ઉપયોગે કરી કર્યો છે ચિત્તને વિષે સંતોષ જેણે એવી જે વિજયા દેવી, જે મહુપ્યનું હિત કરે છે તથા આગળ કહેશે એ પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલી છે તે શાંતિનાથને હે ભવ્યજનો ! તમે નમસ્કાર કરો. ૬

ભવતુ નમસ્તે ભગવતિ, વિજયે સુજયે પરાપરૈરજિતે ॥

હો, નમસ્કાર તને પવિત્ર વિજયા, સુજયા, ખીન્ન દેવોથી નહિ
જીતાયેલી અજીતા

અપરાજિતે જગત્યાં, જયતીતિ જયાવદ્દે ભવતિ ॥૭॥

અન્યથી નહિ પરાભવ પામેલી અપરાજિતા, જગતમાં, જયવંતી વર્તેા એમ સ્તુતિકરનારને જયનેઆપનારી, એવી હે દેવીઓ તમો

અર્થ—હે ભગવતિ વિજયા, સુજયા ખીન્ન દેવોથી નથી જીતાયેલી એવી હે અજીતા, કોઈ ઠેકાણે પરાભવ ન પામેલી એવી હે અપરાજિતા, તમો પૃથ્વીને વિષે જયવંતા વર્તેા એમ સ્તુતિ કરતે છતે સ્તુતિ કરનાર ભક્તજનને જયની આપનારી થાય છે; એવી હે તમે દરેક દેવીઓ ! તમોને નમસ્કાર થાઓ. ૭

સર્વસ્યાપિ ચ સંઘસ્ય, જદ્રકલ્યાણમંગલપ્રદદે ॥

સર્વ પણ અને સંઘને, સુખ કલ્યાણ મંગલ વિશેષે આપનાર

સાધૂનાં ચ સદા શિવ-સુતુષ્ટિપુષ્ટિપ્રદે જીયાઃ ॥૭॥

મુનિઓના વળી સદા, નિરૂપદ્રવ રૂઢી તુષ્ટિ પુષ્ટિ જયવતી હો.
દેવાવાળી હે દેવી !

અર્થ—ચતુર્વિધ સર્વ સંઘને સૌખ્ય, નિરૂપદ્રવપણુ અને મગળને પ્રકર્ષે કરી આપનારી હે દેવી ! વળી મોક્ષને સાધનાર મુનિઓને નિરતર નિરૂપદ્રવપણુ, ચિત્તની શાંતિ અને ધર્મની વૃદ્ધિ આપનારી હે દેવી ! તમે જયવતી હો ૮

ભવ્યાનાં કૃતસિદ્ધે, નિર્વૃત્તિનિર્વાણજનનિ સત્ત્વાનામ્ ॥

ભવ્યાને કરી છે ૧ સમાધિ અને મોક્ષ ઉત્પન્ન કરનારી, પ્રાણીઓને સિદ્ધ જેણે એવી

અન્નપ્રદાનનિરતે, નમોઽસ્તુ સ્વસ્તિપ્રદે તુભ્યં ॥૮॥

નિર્ભયપણુ દેવાને તત્પર, નમસ્કાર હો, કલ્યાણ આપનારી તને

અર્થ—ભવ્ય ભવ્યાને કરી છે સિદ્ધિ જેણે એવી તથા પ્રાણીઓને ચિત્તની સમાધિ તથા મોક્ષ ઉત્પન્ન કરનારી એવી તથા ઉત્કૃષ્ટ રીતે નિર્ભયપણુ દેવાને તત્પર એવી તથા પ્રકર્ષે કરી કલ્યાણને આપનારી એવી હે દેવી ! તને નમસ્કાર હો ૯

જ્ઞતાનાં જંતૂનાં, શુભાવહે નિત્યમુચ્યતે દેવિ ॥

જ્ઞાત પ્રાણીઓને, કલ્યાણ પમાડવામાં નિરતર તત્પર હે દેવી !

અર્થ—હે ભગવતિ ! હે ગુણવતિ ! હે શિવશાંતિ રૂપ !
 આ પૃથ્વીને વિષે તું મનુષ્યોને તુષ્ટિ, પુષ્ટિ અને કલ્યાણ કર કર.
 જ્યોતિસ્વરૂપિણી એવી હે દેવી ! તને નમસ્કાર થાઓ, નમસ્કાર
 થાઓ ! હ્રૂં-હ્રૂં હ્રૂં-હ્રૂં-યઃ-ક્ષઃ-હ્રૂં-કુદ્-કુદ્-સ્વાહા આ સર્વે
 મંત્રાક્ષર છે તેમાં પ્રથમના સાત શાંતિ મંત્રના બીજ છે. અને
 બાકીના ત્રણ વિધના વિનાશ કરનારા મંત્ર બીજ છે. ૧૪

एवं यन्नामाक्षर-पुरस्सरं संस्तुता जयादेवी ॥

એ પ્રમાણે જેના નામાક્ષર પૂર્વક, સ્તુતિ કરાયેલી જયાદેવી

કુરુતે શાંતિં નમતા, નમો નમઃ શાંતયે તસ્મૈ ॥૧૫॥

કરે છે, શાંતિનાથને નમસ્કાર } નમસ્કાર હો, } શાંતિનાથને તે
 કરનારને } નમસ્કાર હો, }

અર્થ—એ પ્રમાણે જેના નામાક્ષર મંત્રપૂર્વક સ્તુતિ
 કરાયેલી એવી જયા નામની દેવી શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર
 કરનારાઓને શાંતિ કરે છે (પાઠાંતરે શાંતિની હેતુરૂપ થાય છે)
 તે શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૧૫

इतिपूर्वसूरिदर्शित-मंत्रपदविदुर्भिर्भतः स्तवः शांतेः ॥

એ પ્રકારે પૂર્વાચાર્યે બતાવેલ મંત્રપદ ગર્ભિત, સ્તોત્ર, શાંતિનાથનું
 સલિલાદિત્રયવિનાશી, શાંત્યાદિકરશ્ચ જ્ઞકિમતા ૧૬
 પાણી વગેરેના બધા નાશ કરનાર અને શાંતિ આદિ કરનાર } ભક્ત-
 થાઓ, } જનોને

અર્થ—એ પ્રમાણે પૂર્વાચાર્યે જતાવેલા એવા મંત્રના પદથી ગર્ભિત એવું શાંતિનાથનું સ્તવ તે ભક્તિ કરનારા મનુષ્યોને જલ પ્રમુખના ભયનું નાશ કરનાર થાઓ. અને શાંતિ આદિ સુખનું કરનાર થાઓ. ૧૬

यश्चैनं पठतिसदा, शृणोति ज्ञावयति वा यथायोगम् ॥
 જે એને ભણે છે મદા સાભણે છે ભાવે છે અથવા સાવધાનપણે
 सहि शान्तिपदं यायात्, सूरिः श्रीमानदेवश्च ॥१७॥
 તે નિમ્ને શાંતિપદને પામે છે. સૂરિ શ્રીમાનદેવ પણ

અર્થ—જે માણસ આ સ્તવને નિરતર ભણે છે, સાવ-
 धान યોગ રાખી જે સાભણે છે, ના મનમાં સ્મરણ કરે છે તે
 માણસ અવશ્ય શાંતિપદ પામે છે [પાઠાતરે કહ્યાણુ અને શાંતિનું
 સ્થાન પામે) શ્રીમાનદેવસુરિ પણ તે પદ પામે. ૧૭

उपसर्गाः क्षयं याति, विद्यन्ते विघ्नवह्नयः ॥

ઉપસર્ગો ક્ષયને પામે છે, ઊદાય છે વિગ્નની વેલડીઓ

मनः प्रसन्नतामेति, पूज्यमाने जिनेश्वरे ॥ १८ ॥

મન પ્રસન્નતા પામે છે પૂજ્યે છતે જિનેશ્વરને

અર્થ—શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને પૂજતાં યકાં, ઉપ-
 સર્ગો નાશ પામે છે, વિગ્નરૂપી વેલો ઊદાય છે, મન પ્રસન્નતા
 પામે છે. ૧૮

સર્વમંગલમાંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણં ॥

સર્વ મંગલમાં મંગલભૂત સર્વ કલ્યાણતું કારણ

પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનં ॥ ૧૯ ॥

શ્રેષ્ઠ, સર્વ ધર્મોમાં, જિતતું જયવંત વર્તે છે શાસન

અર્થ—સર્વ મંગલોમાં મંગલિક, સર્વ કલ્યાણતું કારણ,
સર્વ ધર્મમાં સુખ્ય જૈનશાસન જયવંતુ વર્તે છે.

ધૃતિ શ્રી લઘુશાંતિ સ્તવઃ

અથ ચતુક્કસાય સૂત્ર.*

ચતુષ્કસાયપ્રતિમલોલ્લૂપ્તઃ (ઉચ્છેદકઃ)

ચતુક્કસાયપન્નિમદ્વુદ્ધૂરણ,

ચાર કસાયના નાશ કરનારા

દુર્જયમદનવાણમહ્નનઃ (છેદકઃ)

દુજ્જયમયણવાણમુસુમૂરણ ।

દુર્જય કામખાણને છેદી નાંખનારા

* રાત્રીએ સંધારા પોરિસીમાં આ સૂત્ર ચૈત્યવંદન તરિકે બોલવામાં આવે છે. દરેક આવક સંધારા પોરિસી ભણાવી શકતા નથી તેથી દેવસિ અતિક્રમણના અંતે સામાયક પાળતી વખત લોગરસ કલા પછી કહેવાનો વિધિ આવકાને મારે છે.

સરસપિયંગુવર્ણઃ

ગજગામી

સરસપિયંગુવન્નુ

ગયગામિર્ન,

નીલી રાયણના જેવા વર્ણવાળા હસ્તિની જેવી ગતિવાળા

જયતુ

પાર્શ્વઃ

ભુવનત્રયસ્વામી

જયતુ

પાસુ

ભુવણત્રયસામિત્ત ॥ ૧ ॥

જયવંત વર્તો પાર્શ્વનાથ ભુવન ત્રણના સ્વામી.

અર્થ—ચાર કથાય રૂપ વેરીના ઉચ્છેદનાર, હું જે જિતાય
એવા કામદેવના બાણને ત્રેહનાર, સ્તિગ્ધ, નીલા એવા રાયણના
(જેવા શરીરના) વર્ણવાળા, અને હસ્તિની જેવી ગતિવાળા,
ત્રણ ભુવનના સ્વામી શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ જયવંતા વર્તો ! ૧

યસ્ય તનુકાતિકલાપઃ સ્તિગ્ધઃ

જસુ તણુકંતિકરુપ્પ સિણિહ્વજ,

જેની શરીરની કાંતિનો સમૂહ, સ્તિગ્ધ

શોભતે ફણિમણિકિરણાલીદઃ

સોહૃદ્ ફણિમણિકિરણાલિહ્વજ ।

શોભે છે. સર્પની મણિના કિરણોએ વ્યાપ્ત

નનુ નવ જલધરતદિહ્વતાલાહિતઃ

નં નવ જલહરતદિહ્વયલંઠિત,

નિમ્ને વીજળીની લતાએ મહિત નવીન મેઘ જેવા

સ જિનઃ પાર્શ્વઃ પ્રયચ્છતુ વાંછિતમ્
સો જિણુ પાસુ પયહ્વજ વંઙિજ ॥ ૨ ।

તે જિન પાર્શ્વ આપો વાંછિતને.

અર્થ—જેના શરીરની કાન્તિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ છે, વળી
જે નાગેન્દ્રની ક્ષુના ઉપર રહેલી મણિના કિરણોથી વ્યાપ્ત છે
વળી જે વીજલીની લતાએ કરી સહિત એવા નવા મેઘની
જેમ શોભે છે તે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ મારા વાંછિત પૂર્ણ કરે-
ર. ઇતિ. ॥

*અથ મરહેસરની સજ્જાય.

મરતેશ્વરઃ વાહુવલી અમયકુમારશ્ચ ઢંઢણકુમારઃ
મરહેસર વાહુવલી, અમયકુમારો અ ઢંઢણકુમારો ।
ભરતેશ્વર બાહુબલી અભયકુમાર અને ઢંઢણકુમાર
શ્રીયકઃ અર્ણિકાપુત્રઃ અતિમુક્તકઃ નાગદત્તશ્ચ
સિરિઝં અણિઆઉત્તો, અશ્મુત્તો નાગદત્તો અ ॥૧૥॥
શ્રીયકઃ અર્ણિકાપુત્ર અતિમુક્ત નાગદત્ત અને

અર્થ—શ્રી ભરતેશ્વર, બાહુબલી, અભયકુમાર તથા

* આ સજ્જાયમાં શીયલ વ્રતને દ્રઢતાથી પાળનાર ઉત્તમ સર્વશક્તી
પુરુષો અને સતીઓનું નામોન્યાર પૂર્વક સ્મરણ થાય છે.

ઠઠધુકુમાર, શ્રી સ્થલિભદ્રના નાનાભાઈ શ્રીયક, અતિકાપુત્ર
આચાર્ય, અતિમુક્તાકુમાર, તથા નાગદત્ત, ૧

મેતાર્યઃ સ્થૂલભદ્રઃ વજ્રર્ષિઃ નંદિષેણઃ સિંહગિરિઃ
મેઞ્ચજ્ઞ થૂલિન્નદો, વચરરિસી નંદિસેણ સિંહગિરી ।

મેતાર્ય સ્થૂલભદ્ર વચરસ્નામિ નંદિષેણ સિંહગિરિ

કૃતપુણ્યથ સુકોશલઃ પુંડરીકઃ કેશી કરકંઢૂઃ
કયવન્નો ઓ સુકોસલ, પુંડરિક કેસિ કરકંઢૂ ॥૧॥

કયવન્નો અને સુકોશલ પુંડરીક કેશી કરકંઢૂ

અર્થ—મેતાર્યમુનિ, સ્થલિભદ્ર, વજ્રર્ષિ, નંદિષેણ, સિંહગિરિ મહારાજ (શ્રી વજ્રસ્વામીના શરૂ), કૃતપુણ્ય કુમાર, સુકોશલમુનિ, પુંડરિક સ્વામી, કેશીકુમાર, કરકંઢૂ પ્રત્યેકબુદ્ધ, ૨

હલ્લઃ વિહલ્લઃ સુદર્શનઃ શાલઃ મહાશાલઃ શાલિભદ્રઃ

હલ્લ વિહલ્લ સુદર્શણ, શાલ મહાશાલ શાલિન્નદો ઓ ।

હલ્લ વિહલ્લ સુદર્શન શાલ મહાશાલ શાલિભદ્ર અને

ભદ્રનાહઃ દશાર્ણભદ્ર પ્રસન્નચંદ્રઃ યશોભદ્રઃ

મદો દસસ્ત્રન્નદો, પસન્નચંદો ઓ જસન્નદો ॥ ૩ ॥

ભદ્રનાહુ દશાર્ણભદ્ર પ્રસન્નચંદ્ર અને યશોભદ્ર

અર્થ—હલ્લ અને વિહલ્લ બંને શ્રેષ્ઠિકના પુત્ર, સુદર્શન
ઠ, શાલમુનિ, મહાશાલમુનિ, શાલિભદ્ર (પ્રસિદ્ધ ભોગી), ભદ્રનાહુ-

(૧૬૨)

સ્વામિ, દશાર્ણસદ્ર, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ તથા શ્રી ચશોભદ્રસૂરિ, ૩
 જંબૂપ્રભુઃ વંકચૂલો ગજસુકુમાલઃ અવંતીસુકુમાલઃ
 જંબુપદ્મ વંકચૂલો, ગજસુકુમાલો અવંતિસુકુમાલો ।
 જંબૂપ્રભુ વંકચૂલ ગજસુકુમાલ અવંતિ સુકુમાલ
 ધન્યઃ દલાચીપુત્રઃ ચિલાતીપુત્રશ્ચ યુગવાહુમુનિઃ
 ધન્નો દલાઈપુત્તો, ચિલાઈપુત્તો અ બાહુમુણી ॥ ૪ ॥
 ધન્નો ઇલાચીપુત્ર ચિલાતીપુત્ર અને યુગબાહુ મુનિ

અર્થ—જંબૂસ્વામિ, વંકચૂલ રાજકુમાર, ગજસુકુમાલ,
 અવન્તિસુકુમાલ, ધન્નાશેઠ, એલાચીપુત્ર, ચિલાતિપુત્ર અને
 યુગબાહુ મુનિ, ૪

આર્યમહાગિરિઃ આર્યરક્ષિતઃ આર્યસુહસ્તી ઉદાયનઃ મનકઃ
 અજ્ઞગિરિ અજ્ઞરસ્કિય, અજ્ઞસુહસ્તી ઉદાયગો મણગો ।
 આર્યમહાગિરિ આર્યરક્ષિત આર્યસુહસ્તિ ઉદાયન મનક
 કાલિકસૂરિઃ શાંભુઃ પ્રદ્યુમ્નઃ મૂલદેવશ્ચ
 કાલયસૂરી સંબો, પદ્મજુષ્ણો મૂલદેવો અ ॥ ૫ ॥
 કાલિકસૂરિ શાંભુ પ્રદ્યુમ્ન મૂળદેવ અને

અર્થ—આર્યમહાગિરિજી, આર્યરક્ષિતસૂરિ, આર્યસુહસ્તિ-
 સૂરિ, ઉદાયી રાજા, મનક પુત્ર, કાલિકાઆર્ય, સાંબકુમાર, પ્રદ્યુમ્ન-
 કુમાર અને મૂલદેવ રાજા, ૫

પ્રભવા વિષ્ણુકુમારઃ આર્દ્રકુમારઃ દ્રઢપ્રહારી ચ
પન્નવો વિન્દુકુમારો, અદ્રકુમારો દઢપ્પહારી ચ ।

પ્રભવ વિષ્ણુકુમાર આર્દ્રકુમાર દ્રઢપ્રહારી અને
શ્રેયાંસ કૂરઘટશ્ચ શયંભવઃ મેઘકુમારશ્ચ

સિજંસ કૂરગઢ્ઢુ ચ, સિજંન્નવ મેઢકુમારો ચ ॥૬॥

શ્રેયાંસ અને કૂરઘટન્કપિ શય ભવ અને મેઢકુમાર

અર્થ—પ્રભવસ્વામિ, વિશ્નુકુમાર, આર્દ્રકુમાર, તથા
દ્રઢપ્રહારી ચોર, શ્રેયાંમકુમાર, કૂરગઢ્ઢુસાધુ, સિજંભ ભવ સ્વામિ
અને મેઢકુમાર, ૬

एवमादयः महासत्त्वाः ददतु सुखं गुणगणैः संयुक्ताः

एमाइ महासत्ता, दिंतु सुहं गुणगणेहि संजुता ।

એ વગેરે મહાસત્ત્વ ત પુરૂષો, આપો, સુખને, ગુણમમૂઢે સહિત
યેષા નામગ્રહણેન પાપમવધાઃ વિલય યાન્તિ

जेसिं नामग्राहणे, पावपबंधा विलय जंति ॥ ७ ॥

જેઓનાં નામ ગ્રહણકરવાવડે પાપના બંધ નાશ પામે છે

અર્થ—ઇન્દ્રાદિ બીજા પણ મહા પરાક્રમી પુરૂષો, જ્ઞાનાર્થિ
શુણના સમૂહે કરી સહિત એવા, અમને સુખ આપો, જેમના
નામસ્મરણથી પાપના બંધ વિનાશ પામે ॥ ૭

सुलसा चदनवाला मनोरमा मदनरेखा दमयन्ती

सुलसा चंदनवाला, मणोरमा मयणरेहा दमयंती ।

સુલસા ચ દનવાલા મનોરમા મદનરેખા દમયન્તી

નર્મદાસુંદરી સીતા નંદા ભદ્રા સુભદ્રા ચ

નમયાસુંદરિ સીયા, નંદા નદા સુનદા ય ॥ ૭ ॥

નર્મદાસુંદરી સીતા નંદા ભદ્રા સુભદ્રા અને

અર્થ—સુલસા, અંદનખાલા, મનોરમા, મદનરેખા, દમયન્તી, નર્મદાસુંદરી, સીતા, નંદા, ભદ્રા શેઠાણી, સુભદ્રા, ૮

રાજીમતી ઋષિદત્તા પદ્માવતી અંજના શ્રીદેવી

રાઝ(ય)મઈ રિસિદત્તા, પદમાવઝ અંજના સિરીદેવી ।

રાજીમતી ઋષિદત્તા પદ્માવતી અંજના શ્રીદેવી

જ્યેષ્ઠા સુજ્યેષ્ઠા મૃગાવતી પ્રભાવતી ચેલુનાદેવી

જિઠ સુજિઠ મિગાવઝ, પ્રભાવઈ ચિલ્હાણાદેવી ॥૯॥

જ્યેષ્ઠા સુજ્યેષ્ઠા મૃગાવતી પ્રભાવતી ચેલણા ઢવી

અર્થ—રાજીમતી, ઋષિદત્તા, પદ્માવતી, અંજનાસુંદરી, શ્રીદેવી, જ્યેષ્ઠા, સુજ્યેષ્ઠા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી, ચેલણા જાણી, ૯

બ્રાહ્મી સુંદરી રુક્મિણી રેવતી કુંતી શિવા જયંતી ચ

બંન્નિ સુંદરિ રુપ્પિણી, રેવઝ કુંતી સિવા જયંતી ય ।

બ્રાહ્મી સુંદરી રુક્મિણી રેવતી કુંતી શીવાદેવિ જયંતી અને

દેવકી દ્રૌપદી ધારિણી કલાવતી પુષ્પચૂલા ચ

દેવઝ દ્રૌપદી ધારણી, કલાવઝ પુષ્પચૂલા ય ॥૧૦॥

દેવકી દ્રૌપદી ધારિણી કલાવતી પુષ્પચૂલા અને

અર્થ—ગ્રાહી, સુદરી, રૂક્મણી, રેવતી, કુન્તી, શિશુ અને
જયન્તી, દેવકી, દ્રૌપદી, ધારણી, કલાવતી તથા પુષ્પચૂડા ૧૦
પદ્માવતી ચ ગૌરી ગાધારી લક્ષ્મણા સુસીમા ચ
પદ્માવર્ક ય ગોરી, ગંધારી લક્ષ્મણા સુસીમા ય ।
પદ્માવતી અને ગૌરી ગાધારી લક્ષ્મણા સુસીમા અને
જાવૂવતી સત્યભામા રુક્મિણી કૃષ્ણસ્વામી મહિષ્યઃ

જંબુવદ સચ્ચન્નામા, રુપિણિ કણ્ઠદ મહિસીર્જ ॥૧૧॥

જંબુવતી સત્યભામા રૂક્મિણી કૃષ્ણની આઠ પટરાણીઓ

અર્થ—પદ્માવતી, તથા ગોરી, ગાધારી, લક્ષ્મણા તથા
સુસીમા, જંબુવતી, સત્યભામા, રૂક્મણી, આ આઠ શ્રી કૃષ્ણની
પટરાણીઓ । ૧૧

યક્ષા ચ યક્ષદત્તા ભૂતા તથા ચૈવ ભૂતદત્તા ચ
જરક્તા ય જરકદિન્ના, જૂઝા તદ્દેવ જૂઝદિન્ના ય ।

યક્ષા અને યક્ષદત્તા ભૂતા તેમજ નિમ્ને ભૂતદત્તા અને
સેણા વેણા રેણા મગિન્ય સ્થૂલભદ્રસ્ય

સેણા વેણા રેણા, જયણીર્જ શૂલિન્નદસ્સ ॥ ૧૨ ॥

સેણા વેણા રેણા બહેનો સ્થૂલભદ્રની

અર્થ—યક્ષા, યક્ષદત્તા, ભૂતા, તથા વળી નિશ્ચયથી ભૂત-
દત્તા, સેણા, વેણા, રેણા, આ માત્ર સ્થૂલભદ્રાણી બહેનો છે. ૧૨

ઇત્યાદ્યાઃ મહાસંત્યઃ જયંતિ અકલંકશીલકલિતાઃ

इच्छाद् महासद्, जयन्ति अकलंकसीलकलित्यार्ज ।
 ઇત્યાદિ મહાસતીઓ જયવંત વર્તે છે. નિષ્કલંક શીલગુણે સહિત
 અંઘ્રાપિ વાંચતે યાસાં યશઃપટહઃ ત્રિભુવને સકલે
 ઔજ્ઞાવિ વજ્રાઈ જાસિં, જસપન્નહો તિહુઅણે સયલેશ્શા
 આજ પણ વાગે છે. જેઓનો યશ ડંકે ત્રિભુવનમાં સકળ

અર્થ—ઇત્યાદિ મોટી સતીઓ નિર્મલ શિયળગુણે કરી
 સહિત જયવંતી વર્તે છે. વળી જેનો આજ પણ સકલ ત્રિભુ-
 વનને વિષે યશનો ડંકો વાગે છે. ૧૩

ઘતિ સતા સતીઓની સજ્જાય.

॥ અથ તીર્થ વંદના.* ॥

સકલતીર્થ વંદું કરજોડ, જિનવર નામે મંગલ
 કોડ ॥ પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીશ, જિનવર ચૈત્ય નમું
 નિશદિશ ॥ ૧ ॥ બીજે લાખ અઠાવીશ કહ્યાં, ત્રી-

* આ તીર્થવંદના ગુજરાતી ભાષામાં હોવાથી સુગમ છે માટે
 અર્થ લખ્યો નથી. આ સૂત્રવડે ત્રણ લોકમાં રહેલા શાસ્ત્રતા અને અશાસ્ત્રતા
 જિનચૈત્ય તથા જિનબિગ્ગોને વંદના કરાય છે.

જે વાર લાખ સદહ્યાં ॥ ત્રોથે સ્વર્ગે અઢ લાખ ધાર,
 પાંચમે વંડું લાખજ ત્રાર ॥ ૨ ॥ છઠે સ્વર્ગે સદ્સ
 પચાસ, સાતમે ત્રાલીસ સદ્સ પ્રાસાદ ॥ આઠમે
 સ્વર્ગે ત્ર દહજાર, નવ દશમે વંડું શતચાર ॥ ૩ ॥
 અગ્યાર વારમે ત્રણશે સાર, નવ ગ્રેવેયકે ત્રણશે
 અઢાર ॥ પાંચ અનુત્તર સર્વે મલી, લાખ ચોસશી
 અધિકાં વલી ॥ ૪ ॥ સદ્સ સત્તાણું ત્રેવીશ સાર,
 જિનવર જીવન તણો અધિકાર ॥ લાંવાં સો જોજન
 વિસ્તાર, પચાસ જંચાં વહોતેર ધાર ॥ ૫ ॥ એકસો
 પંશી વિંવ પ્રમાણ, 'સમાસહિત એક ચેત્યે જાણ ॥

૧ પ્રાર હેતુઓ અધીના ઇંદ્રાને દેવ વિમાને ૧ મહેન સમા ૨ અ
 લકાર સમા ૩ શાન સમા ૪ સિદ્ધાપતન સમા અને ૫ વ્યવસાય સમા
 અમ પાંચ પાંચ સમા દોષ છે દેવ સમા તથા તથા દાવાણી દોષ છે
 અને દેવ દેવે આદે સોમુખજી અટલે ચાગ ચાર પ્રતિમાજી દોષ અટલે
 અમ સમાના બાર અને ૫ સમાના ૬૦ પ્રતિમાજી મનાગજ થવા મુલ
 ચેત્ય તથા દાવાગાં દોષ છે તેના નનાશર્મા ૧૦૮ પ્રતિમાજી અને તથા
 દાના તથા ચોમુખજીના ૧૦ મળી ૧૨૦) પ્રતિમાજી તેમાં દોષ તેમાં પાંચ
 સમાના ૬૦ મેગવતા ૧૮૦) પ્રતિમાજી સમા સદિત અમ ચેત્યર્મા મમજના
 નવ ગ્રેવેયક અને પાંચ અનુત્તરમાં હદો નથી તેથી સમામાં નથી માટે
 ત્યાંના ૩૦૩ ચેત્યર્મા ૧૨૦) પ્રતિમાજી દેવના મજુરા અને ૮૪૮૧૭૦૦
 ચેત્યર્મા ૧૮૦ પ્રતિમાજી દેવર્મા મજુરા તેથી અદી જતારે સમા મળી ગદેય

સો કોડ વાવન કોડ સંજાલ, લાખ ચોરાણું સહસ
 ચૌંઆલ ॥ ૬ ॥ સાતશેં ઉપર સાઠ વિશાલ, સવિ
 વિંવ પ્રણમું ત્રણ કાલ ॥ સાત કોમ્ને વહોંતેર લાખ,
 જુવનપતિમાં દેવલ જાલ ॥ ૭ ॥ એકસો એંશી વિંવ
 પ્રમાણ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણ ॥ તેરશેં કોમ્
 નેવ્યાસી કોમ્, સાઠ લાખ વંદું કરજોડ ॥ ૮ ॥
 વત્રીશેં ને ઓગણસાઠ, તીર્છાં લોકમાં ચૈત્યનો પાઠ
 ॥ ત્રણલાખ એકાણું હજાર, ત્રણશેં વીશ તે વિંવ
 જુહાર ॥ ૯ ॥ વ્યંતર જ્યોતિષીમાં વલી જેહ, શાશ્વ-
 તા જિન વંદું તેહ ॥ રુષ્ઝન ચંદ્રાનન વારિષેણ, વ-
 ર્દ્ધમાન નામે ગુણસેણ ॥ ૧૦ ॥ સમેતશિખર વંદું
 જિન વીશ, અષ્ટાપદ વંદું ચોવીશ ॥ વિમલાચલ ને
 ગઢ ગીરનાર, આબુ ઉપર જિનવર જુહાર ॥ ૧૧ ॥
 શંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તારંગે શ્રી અજિત જુહાર

૧ તીર્છાં લોકમાં નંદીશ્વર દ્વીપના પર ચૈત્ય, રૂચક દ્વીપના ૪ ચૈત્ય,
 અને કુંડલ દ્વીપના ૪ ચૈત્ય મળી ૬૦ ચૈત્ય ચાર દ્વારવાળાં છે અને બાકી-
 નાં ૩૧૯૯ ચૈત્ય ત્રણ દ્વારવાળાં છે તેથી ચાર દ્વારવાળાંમાં ૧૨૪) અને
 ત્રણ દ્વારવાળાંમાં ૧૨૦) અનિમાણ છે.

॥ અંતરિક વરકાણો પાસ, જીરાવલો ને થંજણ પાસ
 ॥ ૧૨ ॥ ગામ નગર પુર પાટણ જેહ, જિનવર ચૈત્ય
 નમું ગુણ ગેહ ॥ વિહરમાન વંદું જિન વીશ, સિદ્ધ
 અનંત નમું નિશદિશ ॥ ૧૩ ॥ અઢી છીપમાં જે
 અણગાર, અઢાર સહસ સીલાંગના ધાર ॥ પંચ મહા-
 વ્રત સમિતિ સાર, પાલે પલાવે પંચાચાર ॥ ૧૪ ॥
 ઘાહ્ય અભ્યંતર તપ ડજમાલ, તે મુનિ વંદું ગુણમણિ-
 માલ ॥ નિત નિત ડઘી કીર્તિ કરું, જીવ કહે
 જવસાયર તરું ॥ ૧૫ ॥

*મન્નહ જિણાણંની સજ્જાય.

મન્યમ્ જિનાના આજ્ઞા મિથ્યાત્વં પરિહર ધારય સમ્પત્ત્વમ્
 મપ્પહં જિણાણં આણં, મિચ્છં પરિહરહ ધરહ સમ્મત્તં ।
 માનવીજિનેશ્વરેનીઆજ્ઞાને, મિથ્યાત્વનેપરિહરવું, ધારણુ } ગમ્યકત્વને
 કરણુ }

* આ સત્ત્વાવર્મા આપદને યોગ્ય સદાચારના છત્રીય પ્રકારના કૃત્યો
 તુ વર્ણન છે દરેક આરકે તે કૃત્યમાં વધારાકિત ઉદ્યમતા થયા જરૂર છે.

૧ મપ્પહ જિણાણમાર્ણ.

પદ્ધિવિધાવશ્યકે,

ઉદ્યુક્તઃ ભવતિ પ્રાતિદિવસમ્

ઠવિહ્યાવસ્સયંમિ, ઉજ્જુત્તો હોઝ પદ્ધિદિવસં ॥ ૧ ॥

છ પ્રકારના આવશ્યકને વિષે ઉદ્યમવંત હોય હુમેશા

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માનવી, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવો, સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, છ પ્રકારના આવશ્યકમાં પ્રતિ દિવસ ઉદ્યમવંત થવું. ૧

પર્વસુ પૌષધવ્રતં દાનં શીલં તપશ્ચ ભાવશ્ચ
પર્વસુ પોસહવયં, દાણં સીલં તવો અ જ્ઞાવો અ ।

પર્વ દિવસોમાં પૌષધવ્રત દાન શીલ તપ અને ભાવના અને સ્વાધ્યાયઃ નમસ્કારઃ પરોપકારશ્ચ યતના ચ

સઙ્ગાય નમુકારો, પરોવયારો અ જયણા અ ॥૨॥

સ્વાધ્યાય નમસ્કાર પરોપકાર અને જયણા અને

અર્થ—પર્વ દિવસને વિષે પોસહ વ્રત કરવું, દાન, શિય-
ળ, તપ અને ભાવના, સ્વાધ્યાય, નમસ્કાર અને પરોપકાર તથા
જયણા રાખવી. ૨

જિનપૂજા જિનસ્તવનં ગુરુસ્તવઃ સાધર્મિકાણાં વાત્સલ્યમ્

જિણપૂઆ જિણથુણાં, ગુરુથુઅ સાહસ્સિઆણ વઠ્ઠહ્વાં ।

જિનપૂજા જિનતું સ્તવન ગુરુસ્તુતિ સાધર્મિકોની વાત્સલ્યતા

વ્યવહારસ્ય ચ શુદ્ધિઃ સ્થયાત્રા તીર્થયાત્રા ચ

વ્યવહારસ્ય ચ સુદ્ધી, રહજત્તા તિથ્યજત્તા ચ ॥૩॥

વ્યવહારની વળી શુદ્ધિ સ્થયાત્રા તીર્થયાત્રા અને

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા, જિનેશ્વર ભગવાનની સ્તુતિ, શુદ્ધની સ્તુતિ, અને સાધર્મીને વિષે વાતસદ્ય, વ્યવહારની શુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા, ૩

ઉપશમો વિવેકઃ સવરઃ ભાષાસમિતિઃ પદ્મજીવકરુણા ચ
 ઉવસમ વિવેગં સંવર, જ્ઞાસાસમિર્ઞ ઠેજીવકરુણા ય ।
 ઉપશમ વિવેક સંવર ભાષાસમિતિ છકાયજીવાની દયા અને
 ધાર્મિકજનસર્ગઃ કરણદમઃ ચરણપરિણામઃ

ધર્મિશ્ચજ્ઞાણસંસર્ગો, કરણદમો ચરણપરિણામો ॥૪॥
 ધાર્મિક પુરુષોનો સમાગમ ધાર્મિકદમન આરિત્રતા પરિણામ ।

અર્થ—ઉપશમ, વિવેક, સવર, ભાષા સમિતિ અને છકા-
 ય જીવોની દયા, ધાર્મિક માધુર્યનો સર્ગ, ધર્મિયોનું દમન અને
 આરિત્રતા પરિણામ, ૪

સંઘોપરિ બહુમાનઃ પુસ્તકલિખનં પ્રભાવના તીર્થસ્ય
 સંઘોવરિ બહુમાણો, પુસ્તકલિહ્ણં પન્નાવણા તિથ્યે
 મધઉપર બહુમાન પુસ્તક લખાવવાં પ્રભાવના તીર્થની
 શ્રાદ્ધાના કૃત્યમેતદ્ નિત્ય સુગુરૂપદેશેન (જાતવ્યમ્)

સદ્વાણ કિચ્ચમેઝ્યં, નિચ્ચં સુગુરૂવણસેણં ॥ ૫ ॥

આવકોતુ કામ એ પ્રકારે નિરતર મદ્શુદ્ધના ઉપદેશવડે (જાણુ)

અર્થ—શ્રી મધ ઉપર બહુમાન, પુસ્તક લખાવવા, તી-
 થની પ્રભાવના કરવી, શ્રાવકના આ કૃત્ય છે, તે નિરતર સદ્-
 શુદ્ધના ઉપદેશથી જાણવા પ ઇતિ.

ઇતિ શ્રાવક દિનકૃત્ય સંજ્ઞાય.

અથ પોસહનું પચ્ચખ્ખાણું.

કરોમિ હે મયાન્ત ! પૌષધં આહારપૌષધં દેશતઃ સર્વતઃ
કરેમિ *જંતે ! પોસહં, આહારપોસહં દેસજં સવજં,
કહં છું હે ભયનો નાશ ! પૌષધ, આહાર પૌષધ-દેશથી, સર્વ થકી
કરનાર (ભગવંત) !

* આ સૂત્રવડે પોસહનું પચ્ચખ્ખાણું લેવાય છે. પ્રત્યાખ્યાન શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાલવું—સેવન કરવું, એમ બંને પ્રકારે થાય છે તેથી આહાર પોસહ એટલે આહારનો ત્યાગ કરવા રૂપ પોસહ કહં છું એમ અર્થ થાય છે તેવાજ રીતે સરીર સકકાર પોસહ એટલે શરીરની શોભા ન કરવા રૂપ પોસહ કહં છું, એ બંને બાબત ત્યાગ કરવાની છે. બંભચેર પોસહ અને અવ્વાવાર પોસહ એટલે બ્રહ્મચર્યને પાળવા રૂપ અને અવ્વાપાર (મન વચન અને કાયાના સાવધ યોગના ત્યાગકરણરૂપ) ને પાળવા રૂપ પોસહ કહં છું. એમ બંને પદનો અર્થ પાલન કરવાનો થાય છે. સામાયિક અને પોસહમાં ત્રણ કાળ સંબંધી પચ્ચખ્ખાણું થાય છે તે આ પ્રમાણે—કરેમિ પદ વડે વર્તમાન કાળે સાવધ યોગનો ત્યાગ કરવા રૂપ પચ્ચખ્ખાણું થાય છે. તસ્મૈ પદ વડે અતીત કાળે (ભૂતકાળે) કરેલાં સાવધ યોગનું પ્રતિક્રમણ થાય છે અને સામાયિકમાં પચ્ચખ્ખામિ પદ વડે અનાગત કાળે (નિયમ પર્યંતના ભવિષ્ય કાળે) સાવધ યોગ નહિ કરીશ એમ પચ્ચખ્ખાણું થાય છે અને પોસહમાં ઠામિ પદ વડે અનાગત કાળે જે બાબતનો ત્યાગ અને જે બાબતનું પાલન કરીશ એ પ્રકારનો (ધર્મની પુષ્ટિ આપે તે) પોસહ કરીશ એમ પચ્ચખ્ખાણું કરાય છે.

× ભંતે એ પદના ભદંત (કલ્યાણકારી), ભયાન્ત (ભયનો અંત કરનાર) અને ભવાન્ત (ભવનો અંત કરનાર) એવા ત્રણ અર્થ થાય છે. ભંતે એ પ્રકારે ભગવંતને આમન્ત્રણ કરવા વડે કરીને ગુરુકલવાસનું સૂચન થાય છે અર્થાત્ સાધુઓએ ગુરુનિશ્રાએ રહેવું અને ગૃહસ્થે ગુરુ મહારાજ પાસે સામાયિક ઉચ્ચરવું.

શરીરસત્કારપૌષ્ઠં સર્વતઃ બ્રહ્મચર્યપૌષ્ઠં સર્વતઃ
સરીરસક્કારપોસહં સંવત્, ^૧ વંજ્જચેરપોસહં સંવત્, ^૨

શરીર સત્કાર પૌષ્ઠ સર્વ થકી, બ્રહ્મચર્ય પૌષ્ઠ સર્વ થકી,
અવ્યાપારપૌષ્ઠં સર્વતઃ ચતુર્વિધ પૌષ્ઠં કરોમિ
અદ્વાવારપોસહં સંવત્, ^૩ ચત્તવિહં પોસહં ઠામિ,

અવ્યાપાર પૌષ્ઠ સર્વ થકી, (અ) ચાર પ્રકારના પૌષ્ઠને કરું છું
યાવદિવસં અહોરાત્રં પર્યુપાસે

જાવ દિવસં અહોરત્તં પજ્જુવાસામિ

દિવસ પર્યંત દિનરાત્રિ પાળુ છું.

અર્થ—હે ભગવત ! હું પોસહ કરું છું, આહારનો
પોસહ—દેશથી વા સર્વથી, શરીરસત્કાર ન કરવાનો પોસહ
સર્વથી, બ્રહ્મચર્યનો પોસહ સર્વથી, અવ્યાપારનો પોસહ સર્વ-
થી, આ ચાર પ્રકારના પોસહને હું કરું છું, તે આખો
દિવસ અથવા રાત્રિ અને દિવસ પાળુ છું (પાળીશ)

દ્વિવિધં ત્રિવિધેન મનસા વાચા કાયેન ન કરોમિ ન

દુવિહં તિવિહેણં મણેણં વાયાણ કાણેણં ન કરેમિ ન

એ કરું છું ત્રણ યોગવડે મને વચને કાયાએ ન કરું, ન

કાર્યામિ તસ્માત્(તં) ભવાન્ત ! પ્રતિક્રામ્યામિ નિંદામિ

કારવેમિ તેસ્સ જંતે પહિક્કમામિ નિંદામિ

કરાવું તે કરણ માટે તેને હેલ-પ્રતિક્રમું છું નિંદું છું
વનો નાશ કરનાર (ભગવંત)]

ગહેં આત્માનં વ્યુત્સજામિ
ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ ॥

ગર્હુ છું. પોતાની કાયને ત્યાગ કરું છું.

અર્થ—જે પ્રકારે અને ત્રણ પ્રકારે; મન, વચન અને કાયાવડે એમ ત્રણ પ્રકારે, ન કરું તથા ન કરાવું એમ જે પ્રકારે, હે ભગવંત તે (અતીતકાળના પાપને) હું પ્રતિક્ષું છું, આત્માની સાથે નિંદું છું, શુદ્ધની સાથે ગર્હુ છું અને આત્માને પાપથી વોસરાવું છું. ૧ ઇતિ.

અથ પોસહ પારવાનું સૂત્ર.

સાગરચંદ્રઃ કામઃ ચંદ્રાવતંસઃ સુદર્શનો ધન્યઃ
સાગરચંદ્રો કામો, ચંદ્રવર્તિસો સુદંસણો ધણો ।

સાગરચંદ્ર કામદેવ ચંદ્રાવતંસક સુદર્શન ધન્ય

યૈઃ પૌષ્ઠપ્રતિમા ન સ્ખંડિતા જીવિતાંતેઽપિ

જેસિં પોસહપતિમા, અસ્થંદિત્યા જીવિયંતેવિ ॥ ૧ ॥

જેઓએ પોષ્ઠ પ્રતિમા ન ખંડન કરી. મરણાન્ત કષ્ટપ્રાપ્ત થતાં પણ

અર્થ—સાગરચંદ્ર કુમાર, કામદેવજી, ચંદ્રાવતંસ રાજા, સુદર્શન શેઠ, તેઓને ધન્ય છે કે જેઓની પોષ્ઠ પ્રતિમા, જી-

(૧૬૫)

વિતના અત સુધી (મરણાત કદ પ્રાપ્ત થતા) પણ અખડિત રહી ૧

ધન્યાઃ શ્લાઘનીયાઃ સુલસા આનંદકામદેવાશ્ચ
ધન્ના સલાહિણિજ્ઞા, સુલસા આનંદકામદેવા ય ।
ધન્ય છે પ્રશંસાપાત્ર સુલસા આશુઠ કામદેવ અને
યેષામ્ પ્રશસતિ ભગવાન્ દૃઢવ્રતત્વ મહાવીરઃ

જાસ પસંસઈ જયવં, દૃઢવ્રતત્તં મહાવીરો ॥ ૨ ॥
જેઓના વખાણે છે, ભગવત દ્રઢવ્રતપણાને મહાવીરપ્રભુ

અર્થ—ધન્ય છે તે મનુષ્યોને અને તેઓ જે પ્રશંસાપાત્ર છે, સુલસા શ્રાવિકા, આશુઠ અને કામદેવ શ્રાવક જેમના દ્રઢ વ્રતપણાને ભગવત શ્રી મહાવીર સ્વામિ વખાણે છે ૨

પાસહ વિધે લીધો, વિધે પાર્યો, વિધિ કરતાં
જે કાંઈ અવિધિ હું હોય, તે સવિ હું મન, વચન,
કાયાઈ કરી મિથામિ દુઃકરું ॥ પાસહના અઢાર દોષ
માંહે જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે સવિ હું મન,
વચન કાયાઈ કરી મિથામિ દુઃકરું ॥ ઇતિ ॥

અથ સામાયિક લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ સ્થાપનાચાર્યજી ન હોય તો ઉંચે આસને પુસ્તક આદિ જ્ઞાનાદિતું ઉપકરણ સુકીને આવક તથા આવિકાએ કરાસણું મુહપત્તિ અને ચરવળો લઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર સહિત થઈ, જગ્યા પુણ કરાસણું પાથરી, તે ઉપર બેસી, મુહપત્તિ ડાબા હાથમાં મુખ પાસે રાખી, તે વડે મુખ ઠાંકી, જમણે હાથ ઉંઘે સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખીને એક નવકાર તથા પંચિન્દ્રિય કહેવા. પછી ખમાસમણ દઈ ધરિયાવહિ તરફ ઉત્તરી અન્નથ ડોસસિએણું કહી એક લોગરસનો ચંદ્રસુનિમ્મલયરા સુધી (લોગરસ ન આવડે તો ચાર નવકારનો) કાઉરસગ કરવો. નમો અરિહંતાણું પદ બોલી કાઉરસગ પારી લોગરસ કહેવો. પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્, સામાયિક મુહપત્તિ પડિલેહું ? ” કહી કાંઈક વિરામ લઈ “ ઇચ્છ ” કહી પચાસ બોલ ચિંતવવા સાથે મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાવું ? ” “ ઇચ્છ ” કહી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક ઠાઉ ? ” “ ઇચ્છ ” કહી બે હાથ જોડી એક નવકાર ગણી “ ઇચ્છાકારિ ભગવન્ પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવોજી ” કહી ગુરૂ અથવા વડિલ હોય તો તે આની પાસે કરેમિલતે ઉચ્ચરવું. નહિ-તર પોતાની મેળે કરેમિલતે તો પાઠ બોલવો. પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે સંદિસાવું ? ” “ ઇચ્છ ” કહી, પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે ઠાઉ ? ” “ ઇચ્છ ” કહેવું. પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સન્નયાય સંદિસાવું ? ” “ ઇચ્છ ” કહી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સન્નયાય કરે ? ”

‘ઈચ્છા’ કહી ત્રણ નવકાર ગણવા. પછી બે ધડી વાંચવા લખવા આદિએ કરી ધર્મ ધ્યાન કરવું અથવા નવકારવાળી ગણવી. વિકથાદિ પ્રમાદમાં પડવું નહિ.

અથ સામાયિક પારવાનો વિધિ.

પ્રથમ ચરવળો લઈ ઉભા થઈ ખમાસમણ દઈ ઇરિયાવહિ પડિશ્મી યાવત કાઉસ્સગા કરી લોગસ્સા કહી ખમાસમણ દઈ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન મુહપત્તિ પડિશેહું ? ઇચ્છા કહી મુહપત્તિ પડિશેહી ખમાસમણ દઈ, ‘ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન સામાયિક પાર’ ? ‘યથાશક્તિ’ કહી ખમાસમણ દઈ, ‘ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન સામાયિક પાર્થુ’ કહી કંઈક વિસામા પછી ‘તહત્તિ’ કહી, પછી જમણે હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કદા-સણા ઉપર થાપી, એક નવકાર ગણી ‘સામાયવયવ્યુત્તો’ કહેવો. પછી જમણે હાથ સ્થાપના સામે સવળો રાખીને એક નવકાર ગણવો. અહીં ઉપરા ઉપર ત્રણ સામાયિક કે બે સામાયિક કરવાં હોયતો દરેક સામાયિક લેતાં લેવાની વિધિ કરવી પણ વખતો વખત પારવું નહીં. બે સામાયિક કરવા હોય તો બે પૂરા થયે ન ત્રણ સામાયિક કરવા હોય તો ત્રણ પૂરા થયે એક વાર પારવું એવી પ્રવૃત્તિ છે. એક સામટા આઠ દશ સામાયિક કરવાં હોય તો ત્રણ ત્રણ સામાયિક મુઘી આ વિધિ જાણવો.^૧

૧ અહીં ગ્રંથ ‘પુણ્યોવિ કાયવો’ કહે ૨ અહીં ગ્રંથ ‘આયારો ન મોત્તવો’ કહે

૩ લગોલગ સામાયિક લેવું હોય ત્યારે બીજી ત્રીજી સામાયિક લેતાં ‘સન્ઝાપ કરે’ ના બદલે ‘સન્ઝાપમા ધુ’ એમ કહી ત્રણ નવકાર બદલે એક નવકાર ગણવો.

॥ અથ ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દધને પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરૂ ? ” કહી, ‘ ઇચ્છ’ કહી, ચૈત્યવંદન, જંકિયિ કહી, પછી બે કણી પેટ ઉપર રાખી બે હાથ જોડી અંજલી કરી ‘ નમસ્થુણ’ કહેવું. પછી મુક્તાસુક્તિ મુદ્રાએ (બે હાથ પોલા જોડી, માથા સુધી ઉંચા રાખી) ‘ જાવંતિ ચેઇઆઇ’ કહી, ખમાસમણ દઈ તેજ મુદ્રાએ ‘ જાવંત કેવિ સાહ’ કહી, પછી અંજલી કરી ‘ નમોઽર્હત્ સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ ’ કહી ઉવસગાહરં અથવા ગમે તે સુવિહિતનું કરેલું સ્તવન કહેવું. પછી મુક્તાસુક્તિ મુદ્રાએ જય વીયરાય પુરા કહેવા; પછી ઉભા થઇ બે પગ વચ્ચે ચાર આંગળ અંતર રાખી બે હાથે અંજલી કરી “ અરિહંત ચેઇઆણું કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ, અત્થથ ઊસસિ-એણું ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી નમો અરિહંતાણું કહી, નમોઽર્હત્ સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ કહી, થાય જોડા માંહેની પહેલી થાય કહેવી.

અથ ગુરુ વંદન કરવાનો વિધિ.

પ્રથમ બે ખમાસમણ દઈ નીચે મુજબ મુખશાતા પૂછવી, ‘ ઇચ્છકાર મુહરાઇ^૧, મુહદેવસિ^૨, મુખ તપ, શરીર નિરાખાધ, મુખ સંજમ જાત્રા નિર્વાહો છાણ ? સ્વામિ શાતા છણ ? ભાત પાણીનો લાભ દેજેણ.’

પછી ખમાસમણ દઇ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ અભુકિં-ઓમિ અભિભંતર રાઇય^૩ ખામેઉ ? કહી અભુકિંઓ કહેવો.

૧ અપોર પહેલાના વખતમાં કહેવું. ૨ અપોર પછીના વખતમાં કહેવું.

૩ અપોર પછીના વખતમાં દેવસિયં કહેવું.

॥ અથ દેવસિ પ્રતિક્રમણ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વની રીતિએ સામાયિક લેવુ. પછી પાણી નાપરું હોય તો ખમાસણુ દર્ધ “ધૃમ્જાં સદિં ભગં મુહપતિ પહિલેહુ” ધૃમ્જાં ” એમ કહી બેગીને કંક્ત મુહપતિ પહિલેહવી અને જો આહાં વાપર્યો હોય તો બે વાંદણાં દેવા, ત્યાં બીજા વાંદણામાં “આવસ્મિયાએ” એ પદ ન કહેતાં અવગ્રહમા જ ઉભાગહીને “ધૃમ્જાં ભગં પમાય કરી પચ્ચખખાણુનો આદેશ કરોજી” એમ કહેવુ પછી વડીલ પચ્ચખખાણુ કંગવે યા પોતે યથાગમિ પચ્ચખખાણુ કરે. પછી ખમાગમણુ દર્ધ ઉભા થઈ “ધૃમ્જાં સદિં ભગં ચૈત્યવદન કરે ?” એમ કહેવુ; પછી બેસીને વડીલ ચૈત્યવદન કરે. વડીલ ન હોય તો પચાગ પ્રણિપાતથી (અને દીગણ જમીન ઉપર સ્થાપી) પોતે કરે. પછી “જ કિચિ” કહેવુ. પછી નમુધ્યુણું કહિ ઉભા થઈ અરિહત ચેમ્બાણુ કહી અત્તથ્થં કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, પારી, નમેડહત્તં કહી, પહેલી થાય કહેવી. પછી લોગસ્મ, મવ્વલોએ અરિહત ચેમ્બાણુ, અત્તથ્થં કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, પારી, બીજી થાય કહેવી. પુખ્ખરવરદી, મુઅસ્સ ભગવઓ કુએમિ કાઉસ્મગ વંદણુવ તિઆએં કહી અત્તથ્થં કહી એક નવકારનો કાઉમગ કરી, પારી, ત્રીજી થાય કહેવી. પછી ગિદ્ધાણુ શુદ્ધાણુ કહી, વેયાવચ્ચગગણુ, અત્તથ્થં કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, પારી, નમેડહત્તં કહી ચોથી થાય કહેવી. પછી બેગીને નમુધ્યુણુ કહેવુ. પછી ઉભા થઈ ચાગ ખમાગણુ દેવાં પૂર્વક “ભગવાનહ, આચાર્યહ, ઉપાધ્યાયહ, સર્વ માધુહ” એમ કહેવુ. પછી “ધૃમ્જાં સદિં ભગં દેવસિઅ પહિક્રમણુ કાઉ” ધૃમ્જાં ” એ આદેશ માગીને બેગી

જમણા હાથ ચરવલા ઉપર ચા ભૂમિ ઉપર સ્થાપી “સંવત્સરવિ
 દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ, દુક્ખાસિચ્ચ, દુચ્ચિદ્ધિચ્ચ, મિચ્છામિ દુક્કઠ”
 એ પાઠ કહેવો. (પ્રતિક્રમણમાં દરેક આદેશ વડીલજ માગે, તે
 ન હોય તો શ્રાવક પોતે માગે. આ વાત પિઠીકા રૂપે સર્વજ્ઞ
 યોજવી.) પછી ઉભા થઇ કરેમિભંતેઠ ઇચ્છામિદ્ધામિ કાઉસસગ્ગ
 જે મે દેવસિચ્ચો અધ્યારોઠ કહી તસ્સઉત્તરીઠ અન્નતથઠ કહી,
 અતિચારની આઠ ગાથાનો, અને તે ન આવડે તો આઠ નવકા-
 રનો કાઉસસગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી એસીને
 ત્રીજા આવશ્યકની મુહુર્પત્તિ પરિલેહવી. પછી ઉભા થઇને એ
 વાંદણાં દેવાં તેમાં બીજા વાંદણા વખતે અવગ્રહ બહાર નીકળવું
 નહિ. બીજું વાંદણું પૂરું થયે “ ઇચ્છાઠ સંઠ ભઠ દેવસિચ્ચ
 આલોઉ ? ઇચ્છ ” કહી જે મે દેવસિચ્ચો અધ્યારોનો પાઠ કહેવો.
 પછી ‘ સાત લાખ ’ અને ‘ અઠાર પાપસ્થાનક ’ કહેવા. પછી
 ‘સંવત્સરવિ દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ દુક્ખાસિચ્ચ દુચ્ચિદ્ધિચ્ચ ઇચ્છાઠ
 સંદિઠ ભગઠ ઇચ્છ’ તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કઠ’ એમ કહી વીરાસને
 અથવા ન આવડે તો જમણા હાથ ઉંચે રાખી એક નવકાર
 કરેમિઠ કહી, ઇચ્છામિ પરિક્કમિઉ, જે મે દેવસિચ્ચો અધ્યારો
 કહી, સંપૂર્ણ વંદિતું કહેવું પછી તેમાં “તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલી-
 પત્તત્તસ્સ અલ્લુદ્ધિઓમિ” એ પદ બોલતાં ઉભા થવું ને અવ-
 ગ્રહની બહાર જઈને વંદિતું પૂરું કરવું. પછી એ વાંદણાં દેવાં
 બીજા વાંદણામાં અવગ્રહમાં ઉભા હોઇએ ત્યાં “ ઇચ્છાકારેણુ
 સંદિસહ ભગવન્ અલ્લુદ્ધિઓમિ અલિભતરં દેવસિચ્ચ ખામેઉ ?
 ઇચ્છ ખામેમિ દેવસિચ્ચ ” કહીને જમણા હાથ ચરવલા ઉપર
 સ્થાપી જંકિંચિ અપત્તિચ્ચ ઇત્યાદિ પાઠ બોલતાં અલ્લુદ્ધિઓ
 ખામવો. પછી અવગ્રહ બહાર નીકળીને એ વાંદણાં દેવાં. બીજું
 વાંદણું પૂરું થાય ત્યારે અવગ્રહની બહાર નીકળી આચરિય

ઉવજ્ઞાએ કહેવું. પછી કરેમિલ તે, ઈન્ધામિઠામિ, તસ્સ ઉત્તરી,
 અન્નત્થં કહી, જે લોગસ્સ અથવા ન આવડે તો આઠ નવકારનો
 કાઉસ્સંગ કરવો. (શાંતિ કે ખંડાણ સ્વપ્નના કાઉસ્સંગ શિવાય
 બીજી બધી જગ્યાએ લોગસ્સનાં જ્યાં જ્યાં કાઉસ્સંગ આવે ત્યાં
 ત્યાં ચ દેસુ નિમ્મલયરુ સુધીજ ગણવાતુ ધ્યાનમાં રાખવું) પછી
 પારીને લોગસ્સ, સંવલોએ અરિહંત એઈ અન્નત્થં કહી, એક
 લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સંગ કરી, પારી, પુખ્ખર-
 વરંદી, સુઅસ્મ ભગવઓ કરેમિં વદણં અનથ્થં કહી
 એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સંગ કરી, ખાગે, સિ-
 દ્ધાણુ પુદ્ધાણુ કહેવું. પછી “ સુઅદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સંગ
 અન્નત્થં ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સંગ કરી, પારી, નમોડહિત્તં
 કહી પુરૂષ સુઅદેવયાની થાય (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે કમલ-
 ફલની સ્તુતિ કહે) કહેવી, પછી ‘ ખિત્તદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સંગ
 અન્નત્થં ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સંગ કરી, પારી, નમોડહિત્તં
 કહી જીસે ખિત્તે સાહૂં ની થાય કહેવી. (અહીં પણ સ્ત્રી હોય
 તો તે યસ્યા ક્ષેત્રં ની થાય કહે) પછી એક નવકાર ગણી
 બેસીને મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી જે વાંદણા દેવાં. પછી અવગ્રહમાં
 જ ઉભા ઉભા “ સામાયિક, ચઉવ્વિસથા, વાંદણાં, પડિક્કમણુ,
 કાઉસ્સંગ, પચ્ચખખાણુ કર્યું છેલ. ઈન્ધામો અણુસઠ્ઠિ ” એમ
 કહી બેસીને “ નમો ખમાસમણાણુ, નમોડહિત્તં ઈત્યાદિ ” પાઠ
 કહી, નમોરતુ વદ્ધંમાનાયં કહેવું. (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે
 સંસારદાવાળી ત્રણ થાય કહે) પછી નમુથ્થુણુ કહી “ ઈન્ધા
 કારેણુ સદિં ભગા સ્તવન ભણુ ? ઇચ્છ ” એમ કહી સ્તવન
 કહેવું. (સ્તવન પૂર્વાચાર્યનું બનાવેલું ઓછામાં ઓછું પાંચ
 ગાથાનું હોવું જોઈએ) પછી વરકનકં કહી પૂર્વની પેઠે ભગવા-
 નાદિ ચારને ભગવાનહું વિગેરે કહી ચાર ખમાસમણુવડે થોભ
 વંકન કરવું. પછી જમણે હાથ ચરવણા યા ભૂમિપર સ્થાપી

અદ્વાઈજ્ઞેસુ કહેવું. પછી ઉભા થઈ “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં દેવ-
 સિચ્ચ પાયચિત્ત વિસોહણથ્થ’ કાઉસ્સગ્ગ કરે ? ઇચ્છં દેવસિચ્ચ
 પાયચિત્ત વિસોહણથ્થ’ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ’ અન્નથં-કહી ચાર
 લોગસ્સ યા સોલ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગ-
 સ્સ કહેવો પછી જે ખમાસમણ દેવાં પૂર્વક “સજ્ઞાય સદિસાણુ” ?
 ઇચ્છ” તથા “ સજ્ઞાય કરે ? ઇચ્છ” એવી રીતે જે આદેશ
 માગી જેસી એક નવકાર ગણીને વાડલ અગર તેનો આદેશ
 માગી પોતે સજ્ઞાય કહે. પછી એક નવકાર ગણી ઉભા થઈ
 ખમાસમણ દઈ “ઇચ્છાં સદિં ભગં દુખખખખય કમ્મખખય
 નિમિત્ત’ કાઉસ્સગ્ગ કરે ? ઇચ્છં દુખખખખય કમ્મખખય નિમિત્ત’
 કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ” એમ કહી અન્નથં કહી સંપૂર્ણ ચાર લો-
 ગસ્સ યા સોલ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહંત કહી,
 એક જણ ‘લઘુશાંતિ’ કહે; અને બીજા કાઉસ્સગ્ગમાં સાંભળે.
 પછી કાઉસ્સગ્ગ પારી, લોગસ્સ કહી ખમાસણ દઈ ધરિયાવહિ,
 તસ્સઉત્તારી, અન્નથં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો
 કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, લોગસ્સ કહેવો. પછી જેસી ચઉક્કસાય,
 નમુથ્થુણુ, જાવંતિ ચેઈયાઈ કહી ખમાસણ દઈ જાવંત કેવિ સાહૂ,
 નમોડહંત, ઉવસગ્ગહરં, કહી જે હાથ લકારે લગાડી જય-
 વીયરાય કહી ખમાસમણ દઈ “ઇચ્છાં સંદિં ભગં મુહપત્તિ પડિ-
 સેહુ ? ઇચ્છ” કહી મુહપત્તિ પડીલેહવી. પછી ઉભા થઈ જે
 ખમાસમણ દેવા પૂર્વક “ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક પારુ” ?
 “યથાશક્તિ” તથા “ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક પારુ” “તહ-
 ત્તિ” કહી, સામાયિક પારવાની વિધિ પ્રમાણે સામાયિક વચણુતો
 કહેવા પર્યંત સર્વ કહેવું. પછી સ્થાપના સ્થાપી હોય તો જમણા
 હાથ સવળો સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખી એક નવકાર ગણવો. ઇતિ.

અથ રાઈ પ્રતિક્રમણ વિધિ.

પ્રથમ પૂર્વ રીતિએ સામાયિક લેવુ, પછી ખમાસમણ દઈ
 “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન કુસુમિણ દુમ્ભિણ ઉદ્ધાવણી રાઈ-
 પાયચ્છિત્ત વિસોહણુથ્ય કાઉસ્સગ્ગ કરે ? ઇચ્છ, કુસુમિણ દુસુ-
 મિણ ઉદ્ધાવણી રાઈપાયચ્છિત્ત વિસોહણુથ્ય કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ ”
 એમ કહી અન્નથ્યં કહી કામભોગાદિના તે રાત્રીએ દુસ્વપ્ન
 આવ્યા હોય તો સાગરવરગલીરા^૨ સુધી અને ધીન્ન^૩ દુસ્વપ્ન
 આવ્યા હોય તો ચદેસુ નિગ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ યા
 સોલ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારો, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.
 પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિં લગં ચૈત્યવંદન કરે ?
 ઇચ્છ ” એમ કહી બેસીને પચાગ પ્રાણિપાતે જગચિ તામણિત્ત
 ચૈત્યવંદન જય વીયરાય પર્યંત કરવુ. પછી લગવાનાદિ ચારને
 ધોભવંદન કરવું. પછી ઉભા થઈ બે ખમાસમણ દેવા પૂર્વક
 સજઝાયનો આદશ માગી બેસીને એક નવકાર ગણી, ભરહેસરની
 સજઝાય કહેવી. પછી નવકાર કહી, ઇચ્છકાર સુહુરાઈ સુખ તપનો પાઠ
 કહેવો, પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંદિં લગં રાઇપડિક્કમણે કાઉ ? ઇચ્છ ”
 એમ કહી જમણે હાથ ઉપધિ ઉપર સ્થાપી મવ્વસ્સવિ રાઈય
 દુચ્ચિતિઅં નો પાઠ કહેવો. પછી નમુત્થુણ કહી ઉભા થઈ
 કરેમિભત્તે, ઇચ્છામિહામિ, તસ્સ ઉત્તારીં અન્નથ્યં એક લોગસ્સ
 યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી લોગસ્સં મવ્વલોએ
 અરિં અન્નથ્યં કહી એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ
 કરવો. પછી પુખ્ખરવરદીં સુઅસ્સ લગવઓં વદ્દણં અન્નથ્યં
 કહી આઠ ગાથાનો યા આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો.

૧ આહવાવણી અગર ઉદ્ધાવણી ૨ કામ ભોગાદિ કુસ્વપ્ન આવ્યા
 હોય તો ચદેસુનિગ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ અને એક નવકારનો કાઉ
 રસગ્ગ કરવાનો પણ ત્રિધિ છે ૩ ન આવ્યા હોય તો પણ

પછી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહી બેસીને ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ
 પરિલેહવી. પછી ઉભા થઈ વાંદણાં બે દેવાં. પછી “ ઇચ્છાકરેણ
 સંદિં ભગં રાધયં આલોઉ? ઇચ્છં, આલોએમિ ભે મે રાધયો ”
 નો પાઠ કહેવો; પછી સાતલાખ, અઠાર પાપસ્થાનક, “ સદ્વ-
 નસવિ રાધયં ” દેવસિ પ્રતિક્રમણની ચેઠ કહેવું. પછી બેસીને
 વિરાસન ન આવડે તો જમણા ઢીંચણ ઉભો રાખી નવકાર,
 કરેમિભંતે, ઇચ્છામિ પરિક્રમિઉ ભે મે રાધયો કહી વંદિતુ
 કહેવું. ૪૩ મી ગાથામાં “અલ્લુકિએમિ” પદ કહેતાં ઉભા થઈ
 વંદિતુ પુર કહી વાંદણાં બે દેવાં. પછી અવગ્રહમાંજ રહી આદેશ
 માગી અલ્લુકિએમિં ખાસીને અવગ્રહ બહાર નીકળી વાંદણાં
 બે દેવાં, પછી આચરિય ઉવજાએયેં કહેવું. પછી કરેમિ ભંતે ઇચ્છામિ
 ઠામિં તસ્સં અત્તથં કહી સોલ નવકારનો કાઉસ્સગ કરી, (અત્ર
 તપચિંતવણીનો કાઉસ્સગ કરવાનો છે) પારી, પ્રગટ લોગસ્સ
 કહી બેસીને છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહપત્તિ પરિલેહી ઉભા થઈને
 વાંદણા બે દેવાં. પછી અવગ્રહની અંદર રહીને સકલ તીર્થ કહેવું.
 પછી આદેશ માગી યથાશક્તિ પરખખાણ કરવું. પછી છ આ-
 વશ્યક દેવસિઅની ચેઠે સંભારવાં, પછી “ ઇચ્છામે અણુસંકિ ”
 કહી બેસીને નમે ખમાસમણાણું નમેડહંતં કહી વિશાલ લોચન-
 ફલં કહેવું; (અહીં સ્ત્રીએ સંસાર દાવાની ત્રણ થાય કહેવી)
 પછા નમુત્થણું કહી ઉભા થઈ અરિં અત્તથં કહી એક નવકારનો
 કાઉસ્સગ કરી, પારી, નમેડહંતં કહી કલ્લાણકંદની પ્રથમ થાય
 કહેવી. પછી લોગસ્સં પુખ્ખરવરદીં સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું
 કહેવા પૂર્વક દેવવંદન કરીએ છીએ તે વિધિએ દેવસિ પ્રતિક્રમ-
 ણની ચેરે કલ્લાણ કંદની ચોથી થાય કહેવા પર્યંત સર્વ વિધિ
 કરવી. પછી બેસીને નમુત્થણું કહી ભગવાનાદિ ચારને થાભવંદન
 કરવું. પછી જમણા હાથ ઉપધિ ઉપર સ્થાપી, અદ્ધાધનજેસુ
 , પછી જાને ઢીંચણ ભૂમિપર સ્થાપી ઇશાનકોણ સન્મુખ

એસી યા તે દિશા મનમાં ચિંતવીને ખંભાસમણ દઈ શ્રી સીમંધર
સ્વામિનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીયરાય, થાય પર્થત વિધિ
પૂર્વક કરવું, તેમાં અરિહંત ચેઈં થી ઉભા થઇને વિધિ કરવી.
તેજ પ્રમાણે ખંભાસમણ દઈ શ્રી સિદ્ધાચલેઈંનું ચૈત્યવંદન, સ્ત-
વન, જયવીયરાય, થાય પર્થત વિધિ પૂર્વક કરવું. પછી સામાયિક
પારવાની વિધિની રીતિએ સામાયિક પારવું. ઇતિ.

તા. ક. ગુરુમહારાજ હોય ત્યારે તેઓ જેમ આદેશ માંગે
છે, તેઓ કાઉસ્મગા પારે ત્યારે આપણે પારીયે છીએ, કંઈ સંત્ર
કહેવું હોય ત્યારે તેઓની પાસે કહેવાનો આદેશ માગીએ છીએ;
તેજ પ્રકારે તેમને વિરહે કરેમિભ તે ઉચ્ચરાવનાર જ્ઞાનવૃદ્ધ
પ્રત્યે પણ પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે વિનયથી વર્તવું ચોગ્ય છે.

અર્થ પચ્ચખખાણ પારવાનો વિધિ.

૧ પ્રથમ “ધરિયાવહિ” પડિકમી, યાવત “જગચિંતામણિ”
નું ચૈત્યવંદન “જયવીયરાય” મુઘી કરવું. પછી “મંદુનિજાણ”
ની સજાયા કહી મુહપત્તિ પડિલેલવી. પછી ખંભાસમણ દઈ
“ધંધાકારેણ સદિસહ ભગવન પચ્ચખખાણ પાર” ૧ યથાશક્તિ.”
“ધંધામિં ધંધાં પચ્ચખખાણં પાર્યું. તહાંત” એમ કહી
જમણા હાથ કરાસણા અથવા ચરવલા ઉપર થાપી એક નવ-
કાર ગણી, પચ્ચખખાણ કર્યું હોય, તેનું નામ કહીને પારવું. તે
લખીએ છીએ—“ઉગગએ સરે નમુકારસહિઅં, પારિસિં, સાઠપા-
રિસિં, ગઠસહિઅં, મુઠિસહિઅં પચ્ચખખાણ કર્યું, ચઉવિહાર,
આયખિલ, નિવિ, એકાસણ, બેઆસણ કર્યું, તિવિહાર; પચ્ચ-
ખખાણ ફાસિઅં, પાલિઅં, સોહિઅં, તીરિઅં, કિટ્ટિઅં, આરા-
હિઅં, જં અ ન આરાહિઅં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કઠં.” એમ
કહી એક નવકાર ગણવો. ॥ ઇતિ ॥

अथ पंचमीनी स्तुति.

(शार्ङ्गलविक्रीडित वृत.)

॥ पंचानंतकसुप्रपंचपरमा—नंदप्रदानक्षमं ॥ पंचानुत्तरसीमदिव्यपदवी—वश्याय मंत्रोपमं ॥ येन प्रोज्ज्वलपंचमीवरतपो व्याहारि तत्कारणं ॥ श्रीपंचाननलाञ्छनः स तनुतां श्री वर्द्धमानः श्रियं ॥१॥ ये पंचाश्वरोधसाधनपराः पंचप्रमादाहराः ॥ पंचाणुव्रतपंचसुव्रतविधि—प्रज्ञापनासादराः ॥ कृत्वा पंचहृषीकनिर्ज्जयमथो प्राप्ता गतिं पंचमीं ॥ तेऽमी संयमपंचमीव्रतभृतां तीर्थंकराः शंकराः ॥ २ ॥ पंचाचारधुरीणपंचमगणा—धीशेनसंसूत्रितं ॥ पंचज्ञानविचारसारकलितं पंचेषुपंचत्वदं ॥ दीपान्नं गुरुपंचमारतिमिरे एकादशीरोहिणी—पंचम्यादिकुलप्रकाशनपटुं ध्यायामि जैनागमं ॥ ३ ॥ पंचानां परमेष्ठिनां स्थिरतया श्रीपंचमेरुश्रियं ॥ भक्तानां नविनां गृहेषु बहुशो यः पंचदिव्यं व्यधात् ॥ प्रह्वे पंच जगन्मनो सति कृतौ स्वारत्नपांचालिका ॥ पंचम्यादितपोवतां नवतुस्ता सिद्धायिका त्रायिका ॥४॥ इति ॥

॥ અથ સ્નાતસ્યાની સ્તુતિ ॥

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ

શાર્દૂલવિક્રીક્તિવૃત્તં.

સ્નાતસ્યાપ્રતિમસ્ય મેરુશિખરે, શચ્યા વિન્નોઃ શૈશવે ॥

નંદુવરાવેલા અને નિરૂપમ } મેરુપર્વત ઉપર, ઇદ્રાણીએ પ્રભુના બાળપણમાં

રુપાલોકનવિસ્મયાહૃતરસત્રાંત્યા વ્રમચ્છદ્ધુપા ॥

રૂપના આલોકનના વિસ્મયવડે ભોગવેલ } ભમતિ ચક્ષુવાળી
રસની આંતિવડે

ઉન્મૃષ્ટં નયનપ્રજ્ઞાધવલિતં, ક્ષીરોદકારાંકયા ॥

લૂંછેલું, નેત્રની કાંતિવડે ઉન્મૃષ્ટ } ક્ષીર સમુદ્રના જળની
થયેલું; આશંકાવડે

વક્ત્રં યસ્ય પુનઃ પુનઃ સ જયતિ, શ્રીવર્દ્ધમાનો જિનઃ ॥૧॥

મુખ, જેલું, વારવાર, તે જયવત વર્તે છે. શ્રી વર્દ્ધમાન જિન

અર્થ—બાળપણમાં મેરુપર્વતના શિખર ઉપર નંદુવરાવેલા અને નિરૂપમ પ્રભુના રૂપને જોવાથી થયેલાના વિસ્મયવડે ભોગવેલ રસની આંતિવડે ભમતી (ચરહી ચરહી થાતી) છે ચક્ષુ જેની એવી ઇદ્રાણીએ, નેત્રની કાંતિવડે ઉન્મૃષ્ટ કરેલું, તેને ક્ષીર-સમુદ્રના જળની આશંકાવડે લૂંછેલું જે ભગવંતનું મુખ છે, તે શ્રી વર્દ્ધમાનજિન વારવાર જયવત વર્તે છે ૧

(૧૭૬)

સર્વ જિન સ્તુતિ.

હંસાસાહતપદ્મરેણુકપિશક્તીરાર્ણવાંજોભૃતૈઃ ॥

હંસની પાંખવડે ઉડાડેલી કમળની રજવડે પીળા થયેલ ક્ષીર
સમુદ્રના જળથી ભરેલા

કુંજૈરપ્સરસાં પયોધરન્નરપ્રસપ્તિન્નિઃ કાંચનૈઃ ॥

કળશોવડે, અપ્સરાના, સ્તનના સમૂહની અતિ સ્પર્દા } સુવર્ણના
કરેનારા

યેષાં મન્દરરત્નશૈલશિખરે, જન્માન્નિષેકઃ કૃતઃ ॥

જેઓનો મેઝપર્વતના શિખર ઉપર, જન્મ અભિષેક કરેલો છે.

સર્વૈઃ સર્વસુરાસુરેશ્વરગણૈસ્તેષાં નતોઽહં ક્રમાન્ ॥૨॥

સર્વ સમગ્રસુર અસુરના ઇન્દ્ર સમુદાયવડે, } નમ્યો. હું, ચરણોને
તેઓનાં,

અર્થ—સર્વ પ્રકારના સમગ્ર સુર અને અસુરના ઇન્દ્ર સમુદાયે, મેઝ પર્વતના શિખર ઉપર રાજહંસોની પાંખોવડે ઉડેલી કમળની રજવડે પીળું થયેલ જે ક્ષીર સમુદ્રનું પાણી તેનાવડે ભરેલા, અપ્સરાના સ્તનના સમૂહની સાથે અતિ સ્પર્દા કરનારા અને સુવર્ણના કળશોવડે જે તીર્થંકરોનો જન્મઅભિષેક કરેલ છે તેઓના ચરણ કમળોને હું નમ્યો છું. ૨

શ્રુત-સિદ્ધાંત સ્તુતિ.

સ્રગધરાવૃત્તં.

અર્હઃક્રપ્રસૂતં ગણધરરચિતં દ્વાદશાંગં વિશાલં,

અર્હતના મુખથી } ગણધરેચરચેલ, બાર અંગરૂપ, વિશાળ
પ્રગટ થયેલ,

ચિત્રં વહ્નર્થયુક્તં મુનિગણવૃષજૈર્ધારિતં બુદ્ધિમદ્भिः ।

આશ્ચર્ય- ઘણા અર્થ- સાધુ સમુદાયના નાયકોવડે, } બુદ્ધિમાન
કારી યુક્ત ધારણ કરેલું }

મોક્ષાગ્રદ્યારભૂતં વ્રતચરણફલં જ્ઞેયજ્ઞાવપ્રદીપં,

મોક્ષના અગ્રદ્યાર સમાન, વ્રત અને } બહુવાયોગ્ય ભાવોને દીપક
ચારિત્રનું ફળ છે જેમાં જોવા } સમાન

જ્ઞક્ત્યા નિત્યં પ્રપચે શ્રુતમહમ્ સર્વલોકૈકસારમ્ ॥

ભક્તિવડે નિરતર અંગી- મિદ્ધાંતને, હું, } સર્વ લોકને વિષે અદ્વિતીય
કાર કરેલું. સમસ્ત, } સારભૂત

અર્થ—અહંતના મુખ થકી પ્રગટ થયેલ, ગણધરોએ
રચેલ, દ્વાદશ અંગરૂપ, વિશાળ, આશ્ચર્યકારી, ઘણા અર્થ યુક્ત,
બુદ્ધિમંત સાધુ સમુદાયના નાયકો (આચાર્યો) એ ધારણ કરેલ,
મોક્ષના અગ્રદ્યાર તુલ્ય, વ્રત અને ચારિત્રનું ફળ છે જેમાં જોવા,
બહુવાયોગ્ય ભાવોને દીપક સમાન અને સર્વ લોકને વિષે
અદ્વિતીય સારભૂત સમસ્ત સિદ્ધાંતને હું નિરતર ભક્તિવડે
અંગીકાર કરે છું ૩

સર્વાનુભૂતિ યક્ષ સ્તુતિ

નિષ્પંકવ્યોમનીલવ્યુતિમલસદૃશં 'વાલચંદ્રાન્નદંટું,

વાદળ રહિત આકાશ જેવા નીલવર્ણવાળા, } બીજના ચંદ્રની દાંતિ
મદ્ધ ધાર્ણિત નેત્રવાળા, } જેવી દાઢવાળા

૧ આ સ્તુતિ શ્રીમદ્ હેમચન્દ્રાચાર્યના કૃતમ્ શિષ્ય બાલચન્દ્રાચાર્યે
બનાવી છે પ્રથમ સઘે માન્ય કરી નહોતી પણ બાલચન્દ્ર કાળ કરીને
બીજા યવાયી તેણે સધને ઉપજવ ક્યો તેથી તથા અવિરૂદ્ધ વચન હોવાથી
સઘે માન્ય કરીને ચતુર્દશીના પ્રતિક્રમણમાં દાખલ કરી એવો વૃદ્ધવાદ છે.
બાલચન્દ્ર શબ્દે કર્તાનું નામ પણ સૂચ્યું છે

મત્તં ઘંટારવેણ પ્રસૂતમદજલં પૂરયંતં સમંતાત્ ॥

મદોન્મત્ત, ઘંટાના શબ્દે, પ્રસરતા મદરૂપ } પૂરાવતા સર્વ આબુએ
પાણીને }

આરૂઢો દિવ્યનાગં વિચરતિ ગગને કામદઃ કામરૂપી,
ખેઠેલ, દિવ્યહસ્તિઉપર, વિચરે છે; આકાશમાં, } સ્વેચ્છાચારી
મનોવાંચિત આપનાર }

યદ્ઘઃ સર્વાનુભૂતિર્દિશતુ મમ સદા સર્વકાર્યેષુ સિદ્ધિમ્ ૪

યદ્ઘ સર્વાનુભૂતિ, આપો ! મને હંમેશ સર્વ કાર્યમાં સિદ્ધિ

અર્થ—વાદળ રહિત આકાશ જેવા નીલવર્ણવાળા, મદ
ધૂણિત નેત્રવાળા, ખીજના ચંદ્રની કાંતિ જેવી ઉજ્જવલ દાદા (દંતુ-
શળ)વાળા, ઘંટાના શબ્દવડે મદોન્મત્ત, પ્રસરતા મદરૂપ પાણીને
સર્વ આબુએ પૂરાવતા એવા દિવ્ય હસ્તિ ઉપર ખેઠેલ; મનોવાંચિત
આપનાર, સ્વેચ્છાચારી સર્વાનુભૂતિ નામનો યદ્ઘ આકાશમાં વિચરે
છે; તે મુજને હંમેશ સર્વ કાર્યમાં સિદ્ધિ આપો. ૪

ધૃતિ શ્રી મહાવીર જિન ચતુર્દશી સ્તુતિઃ

અથ ભુવણદેવસ્તુતિઃ ॥

ભુવનદેવતાયૈ કરોમિ કાયોત્સર્ગમ્
ભુવણદેવયાણ કરેમિ કાલસસર્ગમ્

ભુવન દેવતાને આશ્રીને, કરું છું. કાલસસર્ગ,

જ્ઞાનાદિગુણયુતાનાં, નિત્યં સ્વાધ્યાયસંયમરતાનામ્ ।

જ્ઞાનાદિક ગુણયુક્ત, હૃમેશા, સ્વાધ્યાય અને સંયમમાં આસક્ત
વિદધાતુ જીવનદેવી, શિવં સદા સર્વસાધૂનામ્ ॥૧॥
કરો ! ભુવનદેવી કલ્યાણ નિરંતર સર્વ સાધુઓતુ

અર્થ—ભુવન દેવતાને આશ્રયીને કાઉત્સગ્ગ કરે છું જ્ઞા-
નાદિ ગુણયુક્ત, હૃમેશા સ્વાધ્યાય અને સંયમમાં રક્ત સર્વ
સાધુઓતુ કલ્યાણ ભુવનદેવી નિરંતર કરો ! ૧

અથ ક્ષેત્રદેવસ્તુતિઃ ॥

યસ્યાઃ ક્ષેત્રં સમાશ્રિત્ય, સાધુન્નિઃ સાધ્યતે ક્રિયા ।
જેણીના ક્ષેત્રને આશ્રય કરીને, સાધુઓવડે સધાય છે, ધર્મ ક્રિયા
સા ક્ષેત્રદેવતા નિત્યં, જૂયાન્નઃ સુખદાયિની ॥ ૧ ॥

તે ક્ષેત્રદેવી નિરંતર, થાઓ ! અમને, સુખ આપનારી
અર્થ—જે દેવીના ક્ષેત્રને આશ્રય કરીને સાધુઓવડે ધર્મ
ક્રિયા સધાય છે તે ક્ષેત્રદેવી અમોને નિરંતર સુખ આપનારી
થાઓ ! ૧

॥ અથ સકલાર્હત્ ॥

* આ ચૈત્યવદન પાખી, ચોમાસી અને સવચ્છરી પ્રતિકમણના આર-
ભમાં કહેવામાં આવે છે કલિકાળ સર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ હૃમેત્યદ્રાધ્યાર્થે પોતે
કહેલા ત્રિપદિ ચનાકા પુરૂષ ચરિત્ર નામના ગ્રંથમાં ૨૬મા શ્લોક શિવાય
ચૃતાપરાધેઠ પર્યંત ૨૬ શ્લોક મગવાચરણ તરિકે રચેલા છે, તેથી આ
ચૈત્યવદનના ક્ષતાં ઉક્ત આચાર્યશ્રી છે એમ નિર્ણય થાય છે

સકલાર્હત્પ્રતિષ્ઠાન-મધિષ્ઠાનં શિવશ્રિયઃ ॥

સમગ્રને પૂજવાતું સ્થાન, સ્થાનકે મોક્ષ લક્ષ્મીતું

ભૂર્ભુવઃસ્વસ્ત્રયીશાન-માર્હન્ત્યં પ્રણિદધ્મહે ॥૧॥

પાતાળ મૃત્યુ અને સ્વર્ગ- { અર્હિતના } ધ્યાન કરીએ છીએ.
 રૂપ ત્રણ લોકના સ્વામી { સમૂહને }

અર્થ—સર્વને પૂજના સ્થાનરૂપ, મોક્ષ લક્ષ્મીના નિવાસ
 રૂપ અને પાતાળ, ભૂમિ (મર્ત્ય) અને સ્વર્ગલોકના ઇશ્વર એવા
 અર્હિતના સમૂહતું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ. ૧

નામાકૃતિદ્રવ્યજ્ઞાવૈઃ, પુનતસ્ત્રિજગજ્ઞાનં ॥

નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય અને ભાવ { પવિત્ર કરનારા, ત્રણ
 (નિષ્કેપ)વડે } જગતના મનુષ્યાને

ક્ષેત્રે કાલે ચ સર્વસ્મિ-ન્નર્હતઃ સમુપાસ્મહે ॥૨॥

ક્ષેત્રમાં કાળમાં અને સર્વ, અર્હિતોને સેવીએ છીએ.

અર્થ—સર્વ ક્ષેત્રને વિષે અને સર્વ (ભૂત, લવિષ્ય તથા
 વર્તમાન) કાળને વિષે નામ નિષ્કેપ, સ્થાપના નિષ્કેપ, દ્રવ્ય
 નિષ્કેપ અને ભાવ નિષ્કેપવડે કરીને ત્રણ જગતના લોકોને પવિત્ર
 કરનારા અર્હિત પ્રભુઓને રૂડે પ્રકારે (વંદન સત્કાર અને સ-
 ન્માનાદિકથી) સેવીએ છીએ. ૨

આદિમં પૃથિવીનાથ-માદિમં નિષ્પરિગ્રહં ॥

પહેલા, પૃથ્વીના નાથ (રાજા), પહેલા નિષ્પરિગ્રહી (સાધુ)

આદિમં તીર્થનાથં ચ, ઋષભસ્વામિનં સ્તુમઃ ॥ ૩ ॥

પહેલા તીર્થંકર અને, ઋષભસ્વામીને સ્તવીએ છીએ.

અર્થ—પ્રથમ પૃથ્વીના પતિ (રાજા), પ્રથમ પરિશ્રદ્ધ
ત્યાગી (માધુ) અને પહેલા તીર્થંકર ઋષભસ્વામીની સ્તુતિ
કરીએ છીએ ૩

અર્હતમજિતં વિશ્વ-કમલાકરજાસ્કરં ॥

પૂજ્ય અર્હતનાથને, વિશ્વરૂપ કમળના સમૂહવાળા સરોવરને સૂર્ય
સમાન

અમ્લાનકેવલાદર્શ-સંક્રાંતજગતં સ્તુવે ॥ ૪ ॥

નિર્મલ કેવલ જ્ઞાનરૂપ દર્પણમા સંક્રમણ } સ્તુતુ છું.
કર્તુ છે જગત જેણે એવા }

અર્થ—આ વિશ્વરૂપી કમળવાળા સરોવરમા સૂર્યના જેવા
અને જેણે પોતાના નિર્મળ કેવળજ્ઞાનરૂપી દર્પણમા ત્રણ જગત
પ્રતિબિંબિત કરેલું છે એવા પૂજન કરવા યોગ્ય અર્હતનાથ
ભગવાનની હું સ્તુતિ કરું છું ૪

વિશ્વજનવ્યજનારામ-કુલ્યાતુલ્યા જયંતિ તાઃ ॥

સમસ્ત લવ્ય જનરૂપ બગીચાને } જયવતી વર્તે છે. તે
પાણીની નીક તૂલ્ય }

દેશનાસમયે વાચઃ, શ્રીસંજવજગત્પતેઃ ॥ ૫ ॥

ધર્મોપદેશ વખતે, વાણીઓ, શ્રી સંભવ જગત્પતિની

અર્થ—મર્વ જગતના પતિ એવા શ્રી સંભવનાથ પ્રભુની

ધર્મોપદેશ વળતે, સર્વ જગત્ના ભવ્યજનોરૂપી ઉદ્યાનને સિંચન કરવામાં યાણીની નીક જેવી તે વાણીઓ જયવંતી વર્તે છે. ૫

અનેકાન્તમતાંજોધિ—સમુદ્ધાસનચંદ્રમાઃ ॥

સ્થાદ્વાદમતરૂપ મહાસાગરને ઉદ્ધાસ કરવાને ચંદ્ર તૂલ્ય

દદ્યાદમંદમાનંદં, જગવાનન્નિનંદનઃ ॥ ૬ ॥

આપો, ધણો હર્ષ, ઐશ્વર્યવાળા અભિનંદન (સ્વામી)

અર્થ—સ્થાદ્વાદ મતરૂપી સમુદ્રને ઉદ્ધાસ કરવામાં ચંદ્રરૂપ

શ્રી અભિનંદન ભગવાન્ ધણો આનંદ આપો. ૬

દ્યુસત્કિરીટશાણાગ્રો—ત્તેજિતાંઘ્રિનિશ્વાવલિઃ ॥

દેવતાઓના મુકુટરૂપ શરાણુના અગ્રભાગવડે અત્યંત તેજવંત થઈ છે જેના ચરણુના નખની શ્રેણી એવા

જગવાન્ સુમતિસ્વામી, તનોત્વન્નિમતાનિ વઃ ॥ ૭ ॥

ભગવાન્ સુમતિનાથ, વિસ્તારો. વાંછીતોને, તમારાં

અર્થ—દેવતાઓના મુકુટરૂપી શરાણુના અગ્રભાગવડે જેમના ચરણુની નખપંક્તિ તેજવંત થયેલી છે. એવા સુમતિ સ્વામી ભગવાન્ તમારા વાંછીતોનો વિસ્તાર કરો. ૭

પદ્મપ્રભપ્રભોર્દેહ—ભાસઃ પુષ્ણંતુ વઃ શ્રિયં ॥

પદ્મપ્રભ પ્રભુની શરીરની કાંતિ, યોષણ કરો. તમોને, લક્ષ્મીને

અંતરંગારિમચને, કોપાટોપાદિવારુણાઃ ॥ ૮ ॥

અંતરંગ શત્રુને મથન કરવામાં, ક્રોધના આટોપથકી જાણે લાલ હોય નહિ ! એવી

અર્થ—અંતરંગ શત્રુઓ (કામ ક્રોધાદિ) ને મથન (ફર) કરવાને કરેલા કોપના પ્રબળપણાથી જાણે લાલ થઇ હોય ! તેવી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુના દેહની (અરૂણ) કાતિઓ, તમારી (તમોને) મોક્ષ લક્ષ્મીને પોષણ કરે ૮

શ્રીસુપાર્થજિનેંદ્રાય, મહેંદ્રમહિતાંધ્રયે ॥

શ્રી સુપાર્થ જિનેંદ્રને, મહોદા ઇંદ્રોએ પૂજ્યા છે ચરણ જેમના એવા નમશ્ચતુર્વર્ણસંઘ-ગગનાન્નોગન્નાસ્વતે ॥ ૯ ॥

નમસ્કાર હો, ચતુર્વિધ સંઘરૂપ આકાશ મંડળમાં સૂર્ય સમાન

અર્થ—સાધુ, આદ્ય, ગ્રાવક અને ગ્રાવિકા એ ચતુર્વિધ સંઘરૂપી આકાશના વિસ્તારમાં સૂર્ય જેવા અને જેના ચરણોને મોટા ઇંદ્રે પૂજ્યા છે એવા શ્રી સુપાર્થનાથ જિનેંદ્રને નમસ્કાર હો ૯

ચંદ્રપ્રજપ્રજોશ્વંદ્ર-મરીચિનિચયોજ્જ્વલા ॥

ચંદ્રપ્રભ પ્રભુની, ચંદ્રના કિરણોના સમૂહ જેવી થેત

મૂર્તિર્મૂર્તિસિતધ્યાન-નિર્મિતેવ શ્રિયેઽસ્તુ વઃ ॥૧૦॥

પ્રતિમા, સાક્ષાત્ શુક્લ ધ્યાનવડે નિર્માણ } લક્ષ્મીને માટે હો, તમોને
કરાયેલ હોય તેવી }

અર્થ—ચંદ્રના કિરણોના સમૂહથી ઉજ્જ્વળ, જાણે મૂર્તિ-મત (સાક્ષાત્) શુક્લ ધ્યાનવડે કરીને બનાવી હોય તેવી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુની મૂર્તિ, તમને જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે યાઓ ૧૦

કરામલકવદ્વિશ્વં, કલયન્ કેવલશ્રિયા ॥

હસ્તમાં રહેલા નિર્મલ } જગતને, જાણતા, કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીવડે
જળ (આમળા)ની પેઠે, }

અચિંત્યમાહાત્મ્યનિધિઃ, સુવિધિર્વૌધયે ઽસ્તુ વઃ ॥૧૧॥

અચિંત્ય માહાત્મ્યના ભંડાર, સુવિધિનાથ સમ્યક્ત્વ- } થાઓ. તમોને
ને અર્થે, }

અર્થ—પોતાની કેવળજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીવડે સર્વ વિશ્વને
હાથમાં રહેલા નિર્મળ જળની માફક જાણનારા અને અચિંત્ય
માહાત્મ્યના નિધાનરૂપ સુવિધિનાથ ભગવાન્ તમારા યોધિ
(સમ્યક્ત્વ) ને માટે થાઓ. ૧૧

સત્ત્વાનાં પરમાનંદ—કંદોદ્ગ્નેદનવાંબુદઃ ॥

પ્રાણીઓને, ઉત્કૃષ્ટ આનંદના અંકુરને પ્રગટ કરવામાં નવીન મેઘતુલ્ય

સ્યાદ્ઘાદામૃતનિસ્સંદિ, શીતલઃ પાતુ વો જિનઃ ॥૧૨॥

અનેકાંત મતરૂપ અમૃતને ઝરનારા, શીતલનાથ, રક્ષણ કરો. તમોને, જિન

અર્થ—પ્રાણીઓના ઉત્કૃષ્ટ આનંદના અંકુરને પ્રગટ થવા-
માં નવીન મેઘ જેવા અને સ્યાદ્ઘાદ મતરૂપી અમૃતને ઝરનારા
શ્રી શીતળ તીર્થંકર તમારી રક્ષા કરો. ૧૨

જવરોગાર્ત્તજંતૂના—મગદંકારદર્શનઃ ॥

સંસારરૂપ રોગે પીડિત પ્રાણીઓને વૈધસમાન છે દર્શન જેમતું

નિઃશ્રેયસશ્રીરમણઃ, શ્રેયાંસઃ શ્રેયસે ઽસ્તુ વઃ ॥૧૩॥

મોક્ષરૂપ લક્ષ્મીના ધણી, શ્રેયાંસનાથ, કલ્યાણને અર્થે, થાઓ. તમારા

અર્થ—જેમનું દર્શન (સમ્યક્ત્વ) સંસારરૂપી રોગથી
પીડાએલા જીવોને વૈદ્ય સમાન છે અને જે મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીના
સ્વામી છે એવા શ્રી ઐયાંસનાથ ભગવાન તમારા કલ્યાણને
અર્થે થાઓ. ૧૩

વિશ્વોપકારકીભૂત-તીર્થકૃત્કર્મનિર્મિતિઃ ॥

વિશ્વના ઉપકારભૂત તીર્થકર નામ કર્મની ઉત્પત્તિ કરી છે જેણે એવા

સુરાસુરનરૈઃ પૂજ્યો, વાસુપૂજ્યઃ પુનાતુ વઃ ॥ ૧૪ ॥

સુર અસુર મનુષ્યવડે, પૂજ્ય, વાસુપૂજ્ય } પવિત્ર કરે. તમોને
સ્વામી }

અર્થ—જેણે સર્વ વિશ્વને ઉપકાર કરનાર એવા તીર્થકર
નામકર્મને નિષ્પન્ન કરેલું છે અને જે દેવ અસુર અને મનુ-
ષ્યોવડે પૂજવા લાયક છે એવા શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી તમોને
પવિત્ર કરે. ૧૪

વિમલસ્વામિનો વાચઃ, કતકક્ષોદસોદરાઃ ॥

વિમલ સ્વામીનો વાણીઓ, કતકચૂર્ણ સરખી

જયંતિ ત્રિજગચ્ચેતો-જલનૈર્મલ્યદેતવઃ ॥ ૧૫ ॥

જયવંત વર્તે છે, ત્રણ જગતના ચિત્તરૂપ પાણીને નિર્મલપણાના

અર્થ—કતક^૧ ફળના ચૂર્ણ જેવી, ત્રણ જગતના ચિત્તરૂપી
જળને નિર્મળ કરવામાં કારણરૂપ શ્રી વિમલ સ્વામીની વાણી-
ઓ જયવંતી વર્તે છે. ૧૫

૧ ગમે તેવા મનિન જળમાં કતક ચૂર્ણ નાંખ્યું હોય તો જળને સ્વ
ચ્છ ક્ષે છે તેમ પ્રભુની વાણી જગતના ચિત્તને નિર્મળ કરે છે

સ્વયંભૂરમણસ્પર્ધિ—કરુણારસવારિણા ॥

સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની સ્પર્ધા કરે એવા કરુણારસરૂપ જળવડે
અનંતજિદનંતાં વઃ, પ્રયત્નતુ સુખશ્રિયં ॥ ૧૬ ॥

અનંતજિન, અનંત, તમોને, આપો. (મોક્ષ) સુખરૂપ લક્ષ્મીને

અર્થ—સ્વયંભૂરમણ (છેદ્દા) સમુદ્રની હરીફાઈ કરનાર
કરુણારસરૂપી જળવડે શ્રી અનંતનાથે ભગવાન તમને અનંત
(જેનો અંત નથી એવી) મોક્ષના સુખરૂપ લક્ષ્મીને આપો. ૧૬

કટપદ્મસધર્મ્માણ—મિષ્ટપ્રાપ્તૌ શરીરિણાં ॥

કટપદ્મ સમાન ધર્મવાળા, ઇચ્છિત પ્રાપ્તિમાં શરીરધારાઓને
ચતુર્ધાધર્મ્મદેષ્ટારં, ધર્મ્મનાથમુપાસ્મહે ॥ ૧૭ ॥

ચાર પ્રકારના ધર્મને દેખાડનાર, ધર્મનાથને, ઉપાસના કરીએ છીએ.

અર્થ—પ્રાણીઓને વાંછિત ફળની પ્રાપ્તિમાં કટપદ્મની
જેવા અને દાન શીલ તપ તથા ભાવરૂપ ચાર પ્રકારના
ધર્મને બતાવનારા શ્રી ધર્મનાથની અમે ઉપાસના કરીએ
છીએ. ૧૭

સુધાસોદરવાગ્જ્યોત્સ્ના—નિર્મમલીકૃતદિઙ્મુખઃ ॥

અમૃતસરખી વાણીરૂપ ચાંદનીવડે નિર્મલ કર્ણ છે દિશાઓના
મુખ ભાગને જેમણે

મૃગલક્ષ્મી તમઃશાન્ત્યૈ, શાંતિનાથજિનો ઽસ્તુ વઃ॥૧૮॥

મૃગનું ચિન્હ છે } અજ્ઞાનની શાંતિને } શાંતિનાથજિન થાઓ તમારા
જેને એવા } માટે }

અર્થ—પોતાની અમૃતના જેવી વાણીરૂપી ચંદ્રિકાવડે જેણે દિશાઓના મુખ લાગોને નિર્મલ કર્યા છે અને જેને મૃગતુ ચિન્હ છે એવા શ્રી શાંતિનાથ જિન તમારા અજ્ઞાનની શાંતિને માટે થાઓ ૧૮

શ્રીકુંથુનાથો ભગવાન્, સનાથો ઽતિશયર્દિન્નિઃ ॥

શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન્, સહિત, અતિશયરૂપ લક્ષ્મીવડે

સુરાસુરનૃનાથાના-મેકનાથો ઽસ્તુ વઃ શ્રિયે ॥ ૧૯ ॥

સુર અસુર અને મનુષ્યના સ્વામીના એકનાથ, હો, તમોને, કલ્યાણ-રૂપ લક્ષ્મીને અર્થે

અર્થ—અતિશયોની સમૃદ્ધિઓવડે કરી યુક્ત અને દેવ, અસુર તથા મનુષ્યોના સ્વામીઓ (ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તી વિગેરે) ના અદ્વિતીય પતિ શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન્ તમારી કલ્યાણરૂપી લક્ષ્મીને અર્થે હો ૧૯

અરનાથસ્તુ જગવાં-શ્વતુર્યારનજોરવિઃ ॥

અરનાથ વળી ભગવાન્ ચોથા આરારૂપ આકાશમાં સૂર્ય સમાન

ચતુર્થપુરુષાર્થશ્રી-વિલાસં વિત્તનોતુ વઃ ॥૨૦॥

ચોથા પુરુષાર્થ (મોક્ષ) રૂપ લક્ષ્મીના વિસ્તારો, તમોને વિલાસને

અર્થ—ચોથા આરારૂપી આકાશમાં સૂર્ય સમાન શ્રી અરનાથ ભગવાન્ વળી તમોને ચોથા પુરુષાર્થ (મોક્ષ) ની લક્ષ્મીના વિલાસને વિસ્તારો. ૨૦

સુરાસુરનરાધીશ—મયૂરનવવારિદં ॥

દેવ દાનવ મનુષ્યના સ્વામીરૂપ મોરને (ઉદ્ધાસ કરવાને) નવીન મેઘ તુલ્ય

કર્મદ્રૂન્મૂલને હસ્તિ—મહ્યં મહ્વીમન્નિષ્ટુમઃ ॥૨૧॥

કર્મરૂપ વૃક્ષને ઉખેડવામાં, ઐરાવત { મહિનાથને અમે સ્તવીએ
હસ્તિસમાન } છીએ.

અર્થ—સુર, અસુર અને મનુષ્યોના પતિ (ઇન્દ્ર, ચક્રવર્ત્યાદિક) રૂપી મયૂરને (ઉદ્ધાસ કરવાને) નવીન મેઘ સમાન અને કર્મરૂપી વૃક્ષને ઉખેડી નાંખવામાં ઐરાવત હસ્તિરૂપ શ્રી મહિનાથની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૧

જગન્મહામોહનિદ્રા—પ્રત્યૂષસમયોપમં ॥

જગતની મહા મોહરૂપ નિદ્રાને (દૂર કરવાને) પ્રભાતકાળ સમાન છે ઉપમા જેને એવી

મુનિસુવ્રતનાથસ્ય, દેશનાવચનં સ્તુમઃ ॥ ૨૨ ॥

મુનિસુવ્રત સ્વામીની, દેશનાની વાણીને અમે સ્તવીએ છીએ.

અર્થ—સર્વ જગતના લોકોની મોહનીય કર્મરૂપી નિદ્રાને દૂર કરવાને પ્રભાત કાળની ઉપમાવાળા શ્રી મુનિસુવ્રતનાથના દેશના વચનની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૨

લુઠંતો નમતાં મૂર્ધ્નિ, નિર્મલીકારકારણં ॥

લોટતાં, નમસ્કાર કરનારના, અસ્તકમાં, નિર્મલ કરવાના હેતુભૂત વારિષ્ણવા ઇવ નમેઃ, પાંતુ પાદનખાંશવઃ ॥ ૨૩ ॥

જળપ્રવાહ, થેઠે, નમિનાથના, રક્ષણ કરે. ચરણના નાખના કિરણો

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા પ્રાણીઓના મસ્તક ઉપર પડતા અને જળના પ્રવાહની માફક નિર્મળ કરવાના કારણરૂપ શ્રી નમિ લગવાનના ચરણના નખના કિરણો તમારી રક્ષા કરે.

યદુવંશસમુદ્રેષુઃ, કર્મકદ્દહુતાશનઃ ॥

યદુવંશરૂપ સમુદ્રને ચદ્રવૃદ્ધ્ય, કર્મરૂપ વનખડને અગ્નિ સમાન
અરિષ્ટનેમિર્નગવાન્, મૂયાદ્વો ડરિષ્ટનાશનઃ ॥ ૨૪ ॥
અરિષ્ટનેમિ લગવાન્, થાઓ તમોને, ઉપદ્રવ નાશ કરનારા

અર્થ—યદુવંશરૂપી સમુદ્રમા ચદ્ર સમાન અને કર્મરૂપી
(શુષ્ક) વનમા અગ્નિ સમાન શ્રી અરિષ્ટનેમિ લગવાન્ તમારા
ઉપદ્રવને નાશ કરનારા થાઓ ૨૪

કમથે ધરણેન્દ્રે ચ, સ્વોચિતં કર્મકુર્વતિ ॥

કમઠ અને ધરણેન્દ્ર ઉપર, પોતાને ઉચિત, કર્મને કરનારા

પ્રજુસ્તુલ્યમનોવૃત્તિઃ, પાર્શ્વનાથઃ શ્રિયેઽસ્તુ વઃ ॥૨૫॥

પ્રજુ, વૃદ્ધ્ય મનોવૃત્તિવાળા, પાર્શ્વનાથ લક્ષ્મીને અર્થે હો. તમોને

અર્થ—પોત પોતાને યોગ્ય કર્મ કરતા કમઠ અને ધરણેન્દ્ર
ઉપર જેમની મનોવૃત્તિ સરખી છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રજુ
તમારી જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે થાઓ ૨૫

શ્રીમતે વીરનાથાય, સનાથાયાઙ્ગુતશ્રિયા ॥

શ્રીમાન્ વીરસ્વામીને, સહિત, અદ્ભુત લક્ષ્મીવડે

૧ કમઠામુરે જળ વજેનો ઉપદ્રવ થયો અને ધરણેન્દ્રે તે ઉપસર્ગ
નિગરી પ્રજુની સેવા કરી છતાં પ્રજુનો બને ઉપર મમાન ભાવ હતો

મહાનંદસરોરાજ-મરાલાયાર્હતે નમઃ ॥ ૨૬ ॥

મહા આનંદરૂપ સરોવરને વિષે રાજહંસ સમાન, પૂજ્ય, નમસ્કાર હો.

અર્થ—(ચોત્રીશ અતિશયરૂપ) અદ્ભુત લક્ષ્મીએ કરી સહિત, મહા આનંદરૂપ સરોવરને વિષે રાજહંસ સમાન અને પૂજ્ય(અરિહંત)એવા શ્રીમાન્ વીરસ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ૨૬

કૃતાપરાધે ડપિ જને, કૃપામંથરતારયોઃ ॥

અપરાધી પણ મનુષ્ય ઉપર, કૃપાવડે નમેલી છે કીકીઓ જેની એવાં

ઈષદ્વાષ્પાર્દ્રયોર્નદ્રં, 'શ્રીવીરજિનનેત્રયોઃ ॥ ૨૭ ॥

જરા જળજળીયાંથી { કલ્યાણ } શ્રી વીરજિનના જે નેત્રાનું
ભીંજાયેલા { હો }

અર્થ—અપરાધ કરનારા માણસ ઉપર પણ દયાવડે નમેલી કીકીઓવાળા અને (તેવી દયાવડેજ) જરા અશ્રથી ભીંજાયેલા શ્રી વિરજિનના જે નેત્રાનું કલ્યાણ થાઓ. ૨૭

જયતિ વિજિતાન્યતેજાઃ, સુરાસુરાધીશસેવિતઃશ્રીમાન્ ॥

જયવંત, વિશેષ પ્રકારે { દેવ દાનવના સ્વામીવડે } શ્રીમાન્ (કૈવલ્ય અન્યતા તેજને છતનાર) { સેવાયેલ, } લક્ષ્મીવાન)

૧ સંગમ નામના દેવે પ્રભુ ઉપર ધણા ઉપસર્ગો કર્યા તોપણ પ્રભુ ચલાયમાન થયા નહિ ત્યારે થાકીને તે સ્વસ્થાનકે જતો હતો તેવખતે પ્રભુ અત્યંત કંઠાવાળા હોવાથી નેત્રમાં સહેજ અશ્રુ આવ્યા. તે એટલા માટે કે મારાથી આ જીવને કાંઈ પણ ઉપગાર થયો નહિ. પ્રભુને વાંદનાર અને ઉપસર્ગ કરનાર દરેકને પ્રભુના દર્શનથી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થતું હતું પણ સંગમ અલબ્ધ હતો તેથી તેને પ્રાપ્ત થયું નહિ. એવા અપરાધિ ઉપર પણ કંઠાભાવ દર્શાવ્યો તે પ્રભુની અત્યંત કંઠા સમજવી.

વિમલસ્રાસવિરહિત-લિમ્બેવનચૂડામણિર્ભગવાન્ ॥૨૬॥

નિમલ, ત્રાસથી રહિત, ત્રણ હુવનમાં મુકુટસમાન, લગવત

અર્થ—વિશેષ પ્રકારે અન્યના તેજને છતનારા, દેવ દા
નવના સ્વામીપડે સેવાયલા, દેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીવાળા, નિર્ભળ,
વિશેષ પ્રકારે ભયથી રહિત અને ત્રણ હુવનમાં મુકુટ સમાન
લગવત (વીરસ્વામી) જયવત વર્તે છે ૨૮

*વીરઃ સર્વસુરાસુરેન્દ્રમહિતો વીરં બુધાઃ સંશ્રિતાઃ,

વીર સર્વદેવદાનવનાધ્રુવડેપૂજીત(છે)-વીરને પડિતો આશ્રય
કરી રહેલા છે.

વીરેણાન્નિહતઃ સ્વકર્મનિચયો વીરાય નિત્યં નમઃ ॥

વીરપડે હણાયો છે, પોતાનો કર્મમૂલ-વીરને નિરતર નમસ્કારહો.

વીરાત્તીર્થમિદં પ્રવૃત્તમતુલં વીરસ્ય ઘોરં તપો,

વીરથી આ તીર્થ પ્રવર્ત્ય અતુલ વીરતુ કઠણ તપ (છે)

વીરે શ્રીધૃતિકીર્તિકાંતિનિચયઃ શ્રીવીર ! જઙ્ગં દિશાશણો

વીરમાં લક્ષ્મીધિરજીર્તિકાંતિનો સમૂહ(છે), હે શ્રીવીર ! કઃયાણ આપો.

અર્થ—વીરભગવત સર્વ દેવ દાનવના ધ્રુવડે પૂજાયેલ
છે, વીરસ્વામીને પડિતો આશ્રય કરી રહેલા છે, વીરસ્વામીને
હમેશ નમસ્કાર થાયો, વીરસ્વામી થકી આ (વર્તમાન) તીર્થ

૧ ત્રિલોકચૂડામણ.

૨ આ શ્લોકમાં વીર શબ્દને જુદી જુદી આ નિભક્તિઓ લગાડીને

શ્રી મહાવીર દેવની સ્તુતિ કરેલ છે

પ્રવર્ત્યું છે, વીરસ્વામીનું તુલના થઈ ન શકે તેવું આકર્ષ તપ
છે, વીરસ્વામીને વિષે લક્ષ્મી, ધૈર્ય, કીર્તિ અને કાંતિનો સમૂહ
છે. હે શ્રીવીર ! અમને કલ્યાણ આપો. ૨૯

અવનિતલગતાનાં, કૃત્રિમાકૃત્રિમાનાં;
પૃથ્વી તલને વિષે રહેલાં, અશાશ્વતાં અને શાશ્વતાં
ચરન્નવનગતાનાં, દિવ્યવૈમાનિકાનાં ॥
પ્રધાન ભવનને વિષે રહેલાં, દિવ્ય વૈમાનિકોનાં,
શ્વ મનુજકૃતાનાં, દેવરાજાર્ચિતાનાં;
આ લોકમાં મનુષ્યોએ કરેલાં, ઇંદ્રોએ પૂજિત,
જિનવરન્નવનાનાં, જાવતોઽહં નમામિ ॥ ૩૦ ॥
જિનેશ્વરના ચૈત્યો-પ્રતિમાઓને ભાવથકી હું નમું છું.

અર્થ—પૃથ્વીતલને વિષે રહેલાં, અશાશ્વતાં અને શાશ્વતાં,
શ્રેષ્ઠ (ભવનપત્યાદિના) ભવનને વિષે રહેલાં, દિવ્ય વૈમાનિ-
કોનાં, આ લોકમાં મનુષ્યોએ કરેલા અને ઇંદ્રોએ પૂજિત એવા
જિનેશ્વરના ચૈત્યો (પ્રતિમાઓ) ને ભાવથકી હું નમું છું. ૩૦

સર્વેષાં વેદસામાય-માદિમં પરમેષ્ઠિનામ્ ॥

સર્વ જ્ઞાતાઓમાં પ્રથમ, પ્રથમ પરમેષ્ઠીઓમાં,
દેવાધિદેવં સર્વજ્ઞં, શ્રીવીરં પ્રણિદધ્મહે ॥ ૩૧ ॥
દેવના દેવ, સર્વજ્ઞ, શ્રીવીરને અમે ધ્યાન કરીએ છીએ.

૧ આ શ્લોકમાં શાશ્વતી અને અશાશ્વતી પ્રતિમાઓને નમસ્કાર
કરવાપડે સ્થાપનાજિનને નમસ્કાર કરેલ છે.

અર્થ—સર્વ જ્ઞાતાઓમા પ્રથમ, (૫૫) પરમેષ્ઠિઓમાં પ્રથમ, દેવોના દેવ અને સર્વજ્ઞ એવા શ્રી મહાવીર સ્વામીનું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ ૩૧

‘દેવોઽનેકજ્ઞવાર્જિતોર્જિતમહાપાપપ્રદીપાનલો,
દેવ છે, અનેકલવમા સચેલા ધણા મહાપાપને પ્રકર્ષે બાળવાને અગ્નિ સમાન

દેવઃ સિદ્ધિવધૂવિશાલહૃદયાઽલકારહારોપમઃ ॥
દેવ છે, મોક્ષ લક્ષ્મીના વિશાળ હૃદયમા અલકાર હારની ઉપમાવાળા

દેવોઽષ્ટાદશદોષસિધુરઘટાનિર્ભેદપંચાનનો,
દેવ છે, અઠાર દોષરૂપ હસ્તિધરાને ભેદવાને કેસરીસિંહ સમાન
જ્ઞવાના વિદધાતુ વાંઘિતફલં શ્રીવીતરાગોજિનઃ॥૩૨॥
જ્ઞવાના આપો ધામ્ણત ફલને શ્રી વીતરાગ જિન

અર્થ—(૩૧) દેવ અનેક લવમા ઉપાર્જન કરેલા ધણા મોટા પાપને પ્રકર્ષે બાળવાને અગ્નિ સમાન છે, (૩૨) દેવ મોક્ષ લક્ષ્મીના વિશાળ હૃદયમા અલકાર હાર (સદૃશ) ની ઉપમાવાળા છે, (૩૩) દેવ અઠાર દોષરૂપ હાથીના સમુદાયને ભેદવાને કેસરીસિંહ તુલ્ય છે, એવા શ્રી વીતરાગજિન લવ્યજનોને ધામ્ણિત ફળ આપો ! ૩૨

૧ આ શ્લોકવડે ભાવજિનની સ્તુતિ કરવામા આવી છે અને ૩ થી ૨૬ શ્લોકવડે નામજિનની સ્તુતિ કરવામા આવી છે

(૧૯૬)

૧૨ઘ્યાતોઽષ્ટાપદપર્વતો ગજપદઃ સંમેતશૈલાન્નિધઃ,
 પ્રસિદ્ધ, અષ્ટાપદ પર્વત, ગજપદ, સંમેતશિખરનામા,
 શ્રીમાન્ રૈવતકઃ પ્રસિદ્ધમહિમાશત્રુંજયો મંરુપઃ ॥
 શ્રીમાન્ ગિરિનાર, પ્રસિદ્ધમહિમાવાળો શત્રુંજય, માંડવગઢ,
 વૈજારઃ કનકાચલોઽર્બુદગિરિઃ શ્રીચિત્રકૂટાદય—
 વૈભારગિરિ, મેઢપર્વત, આયુ પર્વત, શ્રીચિત્રકૂટ વગેરે
 સ્તત્ર શ્રીઋષભાદયો જિનવરાઃ કુર્વંતુ વો મંગલાં ॥૩૩॥
 ત્યાં શ્રીઋષભાદિક જિનેશ્વરો કરો. તમોને કલ્યાણ
 અર્થ—પ્રસિદ્ધ અષ્ટાપદ પર્વત, ગજપદ પર્વત, સંમેત-
 શિખર નામે પર્વત, શ્રીમાન્ ગિરિનાર પર્વત, પ્રસિદ્ધ માહાત્મ્ય
 વાળો શત્રુંજયગિરિ, વૈભારગિરિ, મેઢ પર્વત, અર્બુદાચળ અને
 શ્રી ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) વગેરે, ત્યાં (વિરાજમાન) ઋષભાદિક
 જિનેશ્વરો તમોને કલ્યાણ કરો. ૩૩
 ધતિ સકલાર્હત્.

॥ અથ શ્રી પાક્ષિકાદિ અતિચાર* ॥

॥ નાણંમિ દંસણંમિ અ, ચરણંમિ તવંમિ ત-
 હ ય વિરિયંમિ ॥ આચરણં આચારો, ઇય एसो પંચ-

૧ આ શ્લોકવડે ભરતક્ષેત્રમાં આવેલા અશાશ્વતા તીર્થ ઉપર વિરા-
 જમાન જિનપ્રતિમાઓની સ્તુતિ થાય છે. એમાં કનકાચળ કહેલ છે તે
 તે કોઈ અશાશ્વત તીર્થ હોવં જોઈએ. મેઢ પર્વત હોવા સંભવ નથી.

હા જાણે ॥ ૧ ॥ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિ-
ત્રાચાર, તપાચાર, વીર્યાચાર; એ પંચવિધ આચાર-
માંહિ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પદ્મ દિવસમાંહિ
સૂક્ષ્મ વાદર જાણતાં અજાણતાં હુલે હોય, તે સવિ-
હું મને, વચને, કાયાએ કરી મિથામિ ડુક્કમં ॥૧॥

તત્ર 'જ્ઞાનાચાર' આઠ અતિચાર ॥*કાલે વિણે
વહુમાણે, જવહાણે તહુ ય નિન્હવણે ॥ વંજણ અઢ
તહુજણ, અઠવિહો નાણમાયારો ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન
કાલ વેલાએ જણ્યો ગુણ્યો નહી, અકાલે જણ્યો.
વિનયહીન, વહુમાનહીન, યોગ ઉપધાનહીન,
અનેરાકન્હે જણી અનેરો ગુરુ કહ્યો. દેવ ગુરુ વાંદ-
ણે, પડિક્કમણે, સજ્ઞાય કરતા, જણતાં, ગુણતાં,

વામા આવેલ છે પખ્ખી, ચોમાખી અને અવચ્છી પ્રતિક્રમણમા આ
અનિચારો બોલનાનો વિધિ છે માટે તેનું નામ પાક્કિન્હિ અનિચાર ગણેલું
છે અનિચાર ગુજરાતી ભાષામા હોવાથી તેનો અદ્વિતીય અર્થ લખેલ નથી
પણ દ્વિતીય રાખ્ખોનો અર્થ ધુટનોટમા લખેલ છે

x આ ગાથાનું જ્ઞાનાચારના આઠ આચારોના નામ કહેવા છે તેમા
જે પ્રમાદ ને અનિચાર એ પ્રમાણે દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની ગાથાઓ
માટે પણ સમગ્રનું તેવીજ રીતે બીજા અનિચારોનું પણન જે જે ગાથા-
ઓમા આવેલું છે તે ગાથાનું પ્રથમ પદ માત્ર મુકીને તે પછી તેનું
વિશેષ વર્ણન અન્યથો આપ્યું છે

૧૨વ્યાતોઽષ્ટાપદપર્વતો ગજપદઃ સંમેતશૈલાન્નિધઃ,
 પ્રસિદ્ધ, અષ્ટાપદ પર્વત, ગજપદ, સંમેતશિખરનામા,
 શ્રીમાન્ રૈવતકઃ પ્રસિદ્ધમહિમાશત્રુંજયો મંરુપઃ ॥
 શ્રીમાન્ ગિરિનાર, પ્રસિદ્ધમહિમાવાળો શત્રુંજય, માંડવગઢ,
 વૈભારઃ કનકાચલોઽર્બુદગિરિઃ શ્રીચિત્રકૂટાદય-
 વૈભારગિરિ, મેરૂપર્વત, આયુ પર્વત, શ્રીચિત્રકૂટ વગેરે
 સ્તત્ર શ્રીઋષભાદયો જિનવરાઃ કુર્વેતુ વો મંગલાં ॥૩૩॥
 ત્યાં શ્રીઋષભાદિક જિનેશ્વરો કરો. તમોને કલ્યાણ
 અર્થ—પ્રસિદ્ધ અષ્ટાપદ પર્વત, ગજપદ પર્વત, સંમેત-
 શિખર નામે પર્વત, શ્રીમાન્ ગિરિનાર પર્વત, પ્રસિદ્ધ માહાત્મ્ય
 વાળો શત્રુંજયગિરિ, વૈભારગિરિ, મેરૂ પર્વત, અર્બુદાચળ અને
 શ્રી ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) વગેરે, ત્યાં (ગિરિજમાન) ઋષભાદિક
 જિનેશ્વરો તમોને કલ્યાણ કરો. ૩૩

ધતિ સકલાર્હત્.

॥ અથ શ્રી પાક્ષિકાદિ અતિચાર* ॥

॥ નાણંમિ દંસણંમિ અ, ચરણંમિ તવંમિ ત-
 હ ચ વિરિયંમિ ॥ આચરણં આચારો, ઇય एसो પંચ-

૧ આ શ્લોકવડે ભરતક્ષેત્રમાં આવેલા અશાશ્વતા તીર્થ ઉપર વિરા-
 જમાન જિનપ્રતિમાઓની સ્તુતિ થાય છે. એમાં કનકાચળ કહેલ છે તે
 તે કોઈ અશાશ્વત તીર્થ હોવું જોઈએ, મેરૂ પર્વત હોવા સંભવ નથી.

* આવકના સમ્યક્ત્વ સહિતપાર વ્રતના ૧૨૪ અતિચારો વંદિતા સૂત્રમાં
 જે સામાન્યથી વર્ણવ્યા છે તેજ અતિચારોનું વિશેષ સ્વરૂપ અહીં આપ-

હા જ્ઞાણિ ॥ ૧ ॥ જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિ-
ત્રાચાર, તપાચાર, વીર્યાચાર, એ પંચવિધ આચાર-
માંહિ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પદ્ધતિ દિવસમાંહિ
સૂક્ષ્મ બાદર જાણતાં અજાણતાં હુઈ હોય, તે સર્વ
હું મને, વચને, કાયાએ કરી મિથ્યામિ ડુક્કમં ॥૧॥

તત્ર 'જ્ઞાનાચાર' આઠ અતિચાર ॥*કાલે વિણે
વહુમાણે, ઉવહાણે તહ ચ નિન્હવણે ॥ વંજણ અઢ
તહુજણ, અઠવિહો નાણમાયારો ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન
કાલ વેલાએ જણ્યો ગુણ્યો નહી, અકાલે જણ્યો.
વિનયહીન, વહુમાનહીન, યોગ ઉપધાનહીન,
અનેરાકન્હે જણી અનેરો ગુરુ કહ્યો. દેવ ગુરુ વાંદ-
ણે, પડિક્કમણે, સજ્જાય કરતાં, જણતાં, ગુણતાં,

વામા આવેલ છે પખ્ખા, ચોમાખી અને સવચ્છરી પ્રતિદમણમા આ
અતિચારો બોલવાનો વિધિ છે માટે તેનું નામ પાતિદાદિ અતિચાર ગણેલું
છે અતિચાર ગુજરાતી લાપામા હોનાથી તેનો અક્ષર અર્થ લખેલ નથી
પણ કદાચ શબ્દોનો અર્થ યુક્તોત્તમા નખેન છે

x આ ગાથાનંદે જ્ઞાનાચારના આઠ આચારોના નામ કહેલા છે તેમા
જે પ્રમાદ તે અતિચાર એ પ્રમાણે દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની ગાથાઓ
માટે પણ અમજનું તેની-જ રીતે બીજા અનિચારોનું વર્ણન જે જે ગાથા-
ઓમા આવેલું છે તે ગાથાનું પ્રથમ પદ માત્ર મૂકીને તે પછી તેનું
વિશેષ વર્ણન મત્રદારે આપ્યું છે

कूम्हो अक्षर काने मात्राए अधिको उंगो नण्यो,
 सूत्र कूम्हं कह्युं. अर्थ कूम्हो कह्यो. ^१तडुन्नय कूडां
 कहां. नणीने विसायीं. साधुतणे धर्मे काजो
 अणउद्धर्ये, मांमो अणपमिलेहे, ^२वसति अणशोधे,
^३अणपवेसे, असऊाइ, अणोऊायमांहे श्री दश-
 वैकालिक प्रमुख सिद्धांत नण्यो गुण्यो. श्रावक-
 तणे धर्मे अविरावलि, पडिक्कमणां, उपदेशमाला
 प्रमुख सिद्धांत नण्यो गुण्यो. कालवेला काजो
^४अणउद्धर्ये पढ्यो. ज्ञानोपगरण, पाटो, पोथी, ठवणी,
 कवली, नोकारवाली, सापमा, सापमी, दस्तरी,
^५वही, ^६उलिथा प्रमुख प्रत्ये पग लाग्यो, थूंक लाग्युं,
 थूंक करी अक्षर मांज्यो, ^७उंशीसे धर्यो. कने ठतां
 आहार ^८निहार कीधो. ज्ञानद्रव्य नदतां उपेक्षा
 कीधी. ^९प्रक्षापराधे ^{१०}विणाइयो. विणसतो उवेख्यो. ^{११}

१ सूत्र अने अर्थ. २ उपाश्रय. ३ योगोहपहनादि क्रियापडे सिद्धांत
 लणुवामां प्रवेश इत्यादिना. ४ अद्विधाविना. ५ द्दुत्तर. ६ ओपडो. ७ ल-
 भेला डागणना वीटा. ८ ओशिडे. ९ ओडो. १० ओशी समजने कीधे.
 ११ नाश इर्थो. १२ उ पेक्षा इरी.

छती शक्तिए सार संज्ञाल न कीधी. ज्ञानवंतप्रत्ये
 द्वेष, मत्सर चिंतव्यो. अवज्ञा आशातना कीधी.
 कोइप्रत्ये ज्ञातां, गणतां अंतराय कीधो आपणा
 जाणपणातणो गर्व चिंतव्यो. मतिज्ञान, श्रुत ज्ञान,
 अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान, केवलज्ञान, ए पंच-
 विध ज्ञानतणी असद्वहणा कीधी. कोइ तोतमो वो-
 वमो 'हस्यो, वितर्क्यो, 'अन्यथा प्ररूपणा कीधी॥
 ज्ञानाचार विपश्चर्त अनेरो जे कोइ अतिचार पक्ष
 दिवस० ॥ १ ॥

दर्शनाचारे आठ अतिचार ॥ निस्संकिय
 निक्कंखिय, निव्वितिगिह्वा अमूढदिष्टी अ ॥ उववृ-
 ह् धिरीकरणे, वड्डह पजावणे अछ ॥ १ ॥ देव
 गुरु धर्मतणे विषे निःशंकपणुं न कीधुं तथा एकांत
 निश्चय न कीधो. धर्म संवंधीया फलतणे विषे निः-
 संदेह बुद्धि धरो नही. साधुसाध्वीनां मल मलिन
 गात्र देखी दुगंढा निपजावी. कुचारित्रीया देखी
 चारित्रीया उपर अज्ञाव हुत्त. मिथ्यात्वीतणी पूजा

प्रज्ञावना देखी मूढदृष्टिपणुं कीधुं. तथा संघमांहे गुणवंततणी अनुपवृंहणा^१ कीधी. अस्थिरीकरण,^२ अवात्सल्य, अप्रीति, अन्नक्ति निपजावी. अवहुमान कीधुं. तथा देवद्रव्य, गुरुद्रव्य, ज्ञानद्रव्य, साधारणद्रव्य, ज्ञात उपेक्षित प्रज्ञापराधे विणाश्या, विणसता उवेख्या. ठती शक्तिए सार संज्ञाल न कीधी. तथा साधर्मिकसाथे कलह कर्मबंध कीधो. अधोती, अष्टपड मुखकोश पाखे देवपूजा कीधी. ^३विंवप्रत्ये वासकूंपी, धूपधाणुं, कलशतणो ठवको लाग्यो. विंव हाथथकी पाख्युं. उसासनिःसास लाग्यो. देहरे, उपाश्रये, मलश्लेष्मादिक लोह्युं. देहरामांहे हास्य, खेल, ^४केलि, कुतूहल, आहार निहार कीधां. पान, सोपारी, ^५निवेदीआं खाधां. ^६ठवणायरिय हाथथकी पाड्या. पडिलेहवा विसार्या. जिनजवने चोराशी आशातना, गुरु गुरुणी प्रत्ये तेत्रीश आशातना कीधी होय. गुरुवचन

१ गुणुनी प्रशंसा न करवी ते. २ सम्यक्प्रवृत्ती पडताने स्थिर नडि करवी ते. ३ जिन प्रतिमाने. ४ रमत. ५ नैवेद्य. ६ स्थापनाकार्य.

તહત્તિ કરી 'પડિવજ્યું નહીં ॥ દર્શનાચાર વિષ-
ક્યો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસ ॥૨॥

ચારિત્રાચારે આઠ અતિચાર ॥ પણિહાણજોગ-
જુત્તો, પચહિં સમર્હિં તીહિં ગુત્તીહિં ॥ એસ ચરિતા-
ચારો, અઠવિહો હોઈ નાયવો ॥ ૧ ॥ ઈર્યાસમિતિ^૧
તે અણજોઈ હિલ્યા. જાણા સમિતિ તે સાવઘ વચન
બોલ્યા. એપણા સમિતિ તે 'તૃણ, 'મૃગલ, અન્ન પાણી
અસૂક્ષ્મ તું લીધું. આદાનનડમત્તનિસ્કેવણા સમિતિ
તે આસન, શયન, ઉપકરણ, માતરું પ્રમુખ અણપુંજી
જીવાકુલ ભૂમિકાએ મૂક્યું લીધું. પારિષ્ઠાપનિકા
સમિતિ તે મલ મૂત્ર 'શ્લેષ્માદિક અણપુંજી 'જીવાકુલ
જૂમિકાએ પરઠવ્યું. મનોગુપ્તિ, મનમાં આર્ત રૌડ
ધ્યાન ધ્યાયા વચનગુપ્તિ, સાવઘ^૨ વચન બોલ્યાં.

૧ અગીલાઈ કથું ૨ અહીં ઇરિયાસમિતિ એટલે ઇરિયાસમિતિ
સબધી અતિચાર એમ મમજવાનું છે કેમકે ગાથામાં આચારના નામ
આપ્યા છે તે પ્રમાણે અહીં પાપ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિના નામ અનુક્રમે
આપીને તેના અતિચારની સમજ આપી છે અહિં અતિચારનો
નિપય આલે છે માટે ભાષા મિતિ આદિ દરેક દેહાણે એ મતલબ સમજવી
૨ ધામ ૩ અચિત્ત માટીના દેહ ૪ બહુજો, લીટ ૫ ધણા ઉવ
જતુનાળી ૬ પાપનાળા

કાયગુપ્તિ, શરીર અળપડિલેહું હલાવ્યું; અળપુંજે
 વેઠા. એ અષ્ટપ્રવચન માતા સાધુતણે ધર્મે સદૈવ
 અને શ્રાવકતણે ધર્મે સામાયિક પોસહ લોધે, રુઢી-
 પેરે પાટ્યાં નહીં, खंडणा विराधना हुइ ॥ ચારિત્રા-
 ચાર વિષદ્ડ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પદ્દ
 દિવસમાંહી સૂક્ષ્મ વાદર જાણતાં અજાણતાં હુઈ
 હોય, તે સવિ હું મને વચને કાયાણ કરી મિહા-
 મિ ડુકડં ॥ ૩ ॥

*વિશેષતઃ શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રી 'સમ્યક્ત્વમૂલ
 વારવ્રત, સમ્યક્ત્વ તણા પાચ અતિચાર ॥ સંકાકં-
 ઘવિગિહ્વા ॥ શંકા-શ્રીઅરિહંતતણા વલ, અતિ-
 શય, જ્ઞાનલક્ષ્મી, ગાંઝીર્યાદિકગુણ, શાશ્વતી પ્રતિમા,
 ચારિત્રીયાનાં ચારિત્ર, શ્રીજિનવચન તણો સંદેહ

* પાંચ આચારો પૈકી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચાર એ
 ત્રણ આચારની વાત સાધુ અને શ્રાવક બંનેને એક સરખી રીતે સામાન્યે
 લાગુ પડતી હોવાથી ઉક્ત ત્રણ આચારના અતિચારોનું વર્ણન પ્રથમ સામા-
 ન્ય આખું, હવે અહીંથી શ્રાવક યોગ્ય અતિચારનું વર્ણન કરે છે તેથી
 વિશેષતઃ કહ્યું.

૧ છવાદિ નવ તત્ત્વના ચાર્ય રહસ્યનું શ્રદ્ધાન.

कीधो ॥ आकांक्षा-ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर, क्षेत्रपाल,
 'गोगो, आसपाल, 'पादरदेवता, गोत्रदेवता, ग्रहपूजा,
 'विनायक, हनुमंत, सुग्रीव, वाली, नाह, श्येवमा-
 दिक देश, नगर, गाम, गोत्र, नगरी जूजूआ* देव,
 देहेरांना प्रजाव देखी रोग आतंक कष्ट आव्ये इह-
 लोक परलोकार्थे पूज्या मान्या. सिद्ध विनायक
 जीराजलाने^१ मान्युं, इठ्युं, बौद्ध सांख्यादिक सन्या-
 सी, 'जरडा, जगत, 'लिगिया, जोगीया, जोगी,
 'दरवेश, अनेरा दर्शनीयातणो कष्ट, मंत्र, चमत्कार
 देखी परमार्थ जाण्या विना भूलाव्या,* मोह्या. कु-
 शास्त्र शीख्यां, साज्जव्यां श्राद्ध, 'संवठरी, होलि,
 वलेव, माहिपूनम, अजापम्वो, प्रेतबीज, गौरीबीज,
 विनायक चोथ, नागपांचमी, झिलणाठछी, शीलसा-
 तमी, ध्रुवआठमी, नौली नौमी, अहवा दशमी,
 व्रतअग्यारशी, वठवारशी, धनतेरशी, अनंतचउद-

१ नागदेव-सर्प २ गामनी देवी ३ गणेश ४ लूडा लूडा ५ अन्य-
 भति देव प्रिय ६ आलक्ष ७ वेपधारी ८ इष्टीर ९ भोजवाला १० भरी
 गयेना पाळण ते ११ मरुतु तिथिसयधी भोजनअगर सातिभोजन करावे ते.

વેડકાં, અલસીયાં, ઇચ્છલ, કુંતાં, માંસ, મસા, વગ-
 તરા, માચી, તીન પ્રમુખ જીવ વિણછા. માલા
 હલાવતાં હલાવતાં પંચી, ચડકલાં, કાગતણાં
 ઇંમાં ફોડ્યાં. અનેરા એકેંદ્રિયાદિક જીવ
 વિણાસ્યા, ચાંપ્યા, ડુહવ્યા. કાંઈ હલા-
 વતાં, ચલાવતાં, પાણી ઠાંટતાં અનેરા કાંઈ
 કામકાજ કરતાં નિર્ધર્મસપ્ણું કીધું, જીવરક્ષા રૂઢી
 ન કીધી. સંચારો સૂકવ્યો. રૂમું ગલણું ન કીધું.
 અણગલપાણી વાવર્યું. રૂઢી જયણા ન કીધી. અ-
 ણગલ પાણી જીલ્યાં, લુગમાં ધોયાં. ચાટલા તા-
 ચેડે નાચ્યા, ઝાટક્યા. જીવાકુલ ભૂમિ લીંપી. વા-
 શી ગાર રાચી. દલણે, ચાંડણે, લીંપણે, રૂઢી જયણા
 ન કીધાં. આઠમ ચતુર્દશના નિયમ જાંગ્યાં. ધૂણી
 કરાવી ॥ પહેલે સ્થૂલપ્રાણાતિપાતવિરમણવ્રત
 વિષદ્ધ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પદ્મ દિવસ-
 માંહિ ॥ ૧ ॥

બીજે સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણવ્રતે પાંચ અતિ-

चार ॥ सहसारहस्सदारे० ॥ सहसात्कारे कुणह
 प्रत्ये अजुगतुं आल अभ्याख्यान दीधुं. स्वदारा
 मंत्र जेद कीधो. अनेरा कुणहनो मंत्र, आलोच
 मर्म प्रकाशयो. कुणहने अनर्थ^१ पामवा कुनो बुद्धि
 दीधी कूनो लेख लख्यो कुडो साख भरी. थापण-
 'मोसो कीधो. कन्या, गौ, ढोर, भूमिसंवंधि लेहणे
 देणे व्यवसाये वाद वढवारु करतां मोटकुं जूतुं
 बोढ्या हाथ पग तणी गात्री दीधो. कमकडा मो-
 ड्या. मर्म वचन बोढ्या ॥ वोजे स्थूलमृपावादवि-
 रमणव्रत विपडुं अनेरो जे कोइ अतिचार
 पढुं ॥ २ ॥

त्रीजे स्थूलअदत्तादानविरमणव्रते पांच अ-
 तिचार ॥ तेनाहमप्पज्जे० ॥ घर बाहिर खेत्र,
 खले पराइ वस्तु अणमोकली लीधी, बावरी. चो-
 राइ वस्तु 'बोहोरी. चोर धाड प्रत्ये संकेत कीधो.
 तेहने 'संवल दीधुं. तेहनी वस्तु लीधी. विरुद्ध रा-

१ कष्टभा-नुकशानीभा २ पोताने त्या भूकेव थापणुनो धनकार करवो.

३ थरीड करी ४ भात

જ્યાતિક્રમ કીધો. નવા, પુરાણા, સરસ, વિરસ,
સજીવ, નિર્જીવ વસ્તુના ઝેલ સંઝેલ કીધા. કૂડે
કાટલે, તોલે, માને, માપે વહોર્યાં. દાણચોરી કીધી.
કુણહને લેખે ^૧વરાંસ્યો. સાટે લાંચ લીધો. કૂડો ક-
રહો કાઢ્યો. વિશ્વાસઘાત કીધો, પરવંચના કીધી.
પાશંગ કૂડાં કીધાં. માંડી ચઢાવી. લહકે ત્રહકે
કૂડાં કાટલાં માન માપાં કીધાં. માતા, પિતા, પુત્ર,
મિત્ર, ^૨કલત્ર, ^૩વંચી કુણહિને દોધું. જૂદી ગાંઠ
કીધો. આપણ ડંલવો. કુણહિને લેખે પલેખે મૂલવ્યું.
પત્ની વસ્તુ ડંલવી લીધી ॥ જીજે સ્થૂલઅદત્તાદાન-
વિરમણવ્રત વિષયિત્તં અનેરો જે કોઈ અતિચાર પદ્ધ
દિવસ ॥ ૩ ॥

ચોથે સ્વદારાસંતોષ, પરસ્ત્રીગમનવિરમણ
વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ અપરિગ્રહિયાદ્વિત્તર ॥ ^૪અ-
પરિગ્રહીતાગમન, ^૫દ્વિત્તરપરિગ્રહીતાગમન કીધું.
વિધવા, વેશ્યા, પરસ્ત્રી, કુલાંગના, સ્વદારાશોકતણે

૧ છેતર્યો. ૨ સ્ત્રી. ૩ ઠગી. ૪ વેશ્યાગમન. ૫ થોડા ઢાળ માટે
કોઈએ રાખેલી સ્ત્રી સાથે ગમન.

વિષે દૃષ્ટિ વિપર્યાસ કીધો. સરાગ વચન બોલ્યાં.
 આઠમ, ચતુદશ, અનેરી પર્વતિથિના નિયમ લઈ
 માંગ્યા, ઘરઘરના⁺ કીધાં, કરાવ્યાં, વરવહુ વસાવ્યાં.
 કુવિકલ્પ ચિંતવ્યો. 'અનગક્રીડા કીધી. સ્ત્રીનાં અં-
 ગોપાંગ નિરખ્યાં. પરાયા વિવાહ જોડ્યા. ઢિંગલા
 ઢિંગલી પરણાવ્યાં. કામજોગતણે વિષે તીવ્ર અ-
 નિલાપ કીધો 'અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર,
 અનાચાર સુદ્ધે સ્વપ્નાંતરે હુઆ. કુસ્વપ્ન લાધ્યાં,
 નટ, વિટ, સ્ત્રીશું હાંસું કોધું ॥ ચોથે સ્વદારા સં-
 તોપ વ્રત વિષયિત્ત^૧ અનેરો જે કાઈ અતિચાર
 પદ્મ ॥ ૪ ॥

પાંચમે પરિગ્રહપરિમાણવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥
 ધણધન સિત્તવત્થૂં ॥ ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, 'વાસ્તુ,

+ નાતર-પુનર્લભ ૧ અનહાર પિઠ્ઠ અગોરડે કામક્રિયા કરવી
 :: અનિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર અને અનાચાર, આ ચારે દોષ
 એક એકવી ચઢીયાતા છે, તેનું દ્રષ્ટાંત આ પ્રમાણે-જેમ દોષને ગતી
 બોલે તેનું પચ્ચખાણ છે, તે માણસને ગતીએ ખાનાની ઇચ્છા થાય તે
 અતિક્રમ, ખાનાનું લેના જનાનો પ્રયત્ન તે વ્યતિક્રમ, ખાનાનું હાથમા લીધું
 ત્યાં અતિચાર અને ખાધું એટલે અનાચાર ॥ ધન વગેરે ઈમાર્ત, ધનવધરી

રૂપ્ય, સુવર્ણ, 'કુપ્પ, 'દ્વિપદ, 'ચતુષ્પદ, એ નવવિધ પરિગ્રહ તથા નિયમ ઉપરાંત વૃદ્ધિ દેખી મૂર્ઠા લગે સંક્ષેપ ન કીધો. માતા, પિતા, પુત્ર, સ્ત્રીતણે લેલે કીધો. પરિગ્રહ પ્રમાણ લોધું નહીં. લેઇને પઢિઉં* નહીં. પઢવું વિસાર્યું. અલ્પીધું મેલ્યું. નિયમ વિસાર્યા ॥ પાંચમે પરિગ્રહ પરિમાણવ્રત વિષયિત્ત અ-નેરો જે કોઇ અતિચાર પદ્ધ દિવસમાંહિ ॥ ૫ ॥

ઠઠે દિગ્પરિમાણવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ ગમ-ણસ્સ ૩ પરિમાણે ॥ ઝર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ, તિ-ર્યગ્દિશિએ જાવા આવવાતણા નિયમ લઈ જાંગ્યાં. 'અનાજોગે વિસ્મૃત લગે અધિક ભૂમિ ગયા. 'પાઠ-વણી આઘીપાઠી મોકલી. વહાણ વ્યવસાય કીધો. વર્ષાકાલે 'ગામતરું કીધું. ભૂમિકા એકગમા સંક્ષેપી, વીજીગમા વધારી ॥ ઠઠે દિગ્પરિમાણ વ્રત વિષ-યિત્ત અનેરો જે કોઇ અતિચાર પદ્ધ દિવસ-માંહિ ॥ ૬ ॥

૧ ત્રાંશુ પિતળ વગેરે ધાતુ. ૨ દાસ, દાસી વગેરે જે પગવાળા. ૩ ચાર પગવાળા પશુ. * સંભાર્યું. ૪ અન્નજીવતાં. ૫ મોકલવાની ચીજ. ૬ ખીન્ને ગામ જવું તે.

સાતમે જોગોપજોગવિરમણવ્રતે જોજન આ-
શ્રી પાંચ અતિચાર અને કર્મ હુંતી પંદર અતિચાર,
એવં વીશ અતિચાર ॥ સચિત્તે પશ્ચિવદ્ધે ॥ સચિત્ત
નિયમ લીધે અધિકં સચિત્ત લીધું ॥ અપકાહાર,
હુપકાહાર, તુઘોપધિ તણુ જઠ્ઠણ કીધું. ઝંજા,
ઝંઝી, પોંક, પાપહી સ્વાધા ॥ સચિત્તદ્વવિગડ-
વાણહતંબોલવચ્ચકુસુમેસુ ॥ વાહણસયણવિલેવ-

૮ આ ગાથાનું આદ્ય શિષ્યોએ કાઢ્યું છે તે આ પ્રમાણે—
૧ મચિત્ત, ૨ ક્ષય (ખાનાના પદાર્થ) ૩ વિનર્ગ (ઘી, તેલ, ગેળા,
તેલ, દૂધ અને દહીં વિગત), ૪ વચ્ચી (જોડ) ૫ તમેલ (મખસામ
નજીકે રાખના પદાર્થ), ૬ અન્ન, ૭ કુન્નમ (નુરસાના પદાર્થ) ૮ રાહત
(માંસ, ગાદી, ગેરને, પદ્માન, ઉટ રંગે), ૯ નપા (પાટ, પાટના
પથારી વગેરે), ૧૦ રિયેપન (તરીના આપનાના નુબધિ પદાર્થ),
૧૧ વચ્ચમય, ૧૨ િના (ચાગ િના, ચાગ િનિના, ઉપર અને અંતે
િના મળી ૧૦), ૧૩ ગ્લા (ન્દાનુ) અને ૧૪ બાન પાણી (ખાસ
ખીસતી રંગુ) એ સાત પ્રમાણે જોગોપજોગયોગ્ય રમુની મયાદા ગમતી
આ પ્રમાણે મયાદા નિયમથી તે ઉપગતની ૮ આશ્રમની એકી અપ્રત્યા
ખ્યાનીકી ક્રિયાને યોગે આવે છે તે બધે થાય છે જે રમુનો ક્રિડિપનો ૧ કપો
નથી અને કન્દમા આવતો નથી તેમ કન્દમી કન્દમા પાણી તેની પણ
ત્યા નથી પ્રત્યાખ્યા ૧ લેવામા ન આવે ત્યા નુથી આશ્રમની નથી આવે
ત્યા છે મારે દરેક કાળાએ આ સાત નિયમની રમુકન નુપમથી
અનુક્રમે રત્નમેસા ધાનમાં તે ૧ પાણી તેથી પાણીને નદી દિનનાં મરો

ए-वंभदिसिन्हाणज्जत्तेसु ॥ १ ॥ ए चउद नि-
यम दिनगत, रात्रिगत लीधां नहीं, लइने ज्ञांग्यां.
वावीश अज्जदय, वत्रीश अनंतकायमांहि आहु,
मूला, गाजर, पिंरु, पिंडावू, कंचूरो, सूरण, कुलि
आंवली, गलो, वाघरमां खाधां. वाशी कठोल, पोली,
रोटली, त्रण दिवसनं उदन लीधुं. मधु, महुमा,
माखण, माटी, वेंगण, पोतुं, पोचु, पंपोटा, विष, हिम,
करहा, घोलवडां, अजाण्यां फल, टिंबरु, गुंदा,
महोर, अथाणुं, आम्बलबोर, काचुं मोतुं, तिल,
खसखस, कोठिंवरुं खाधां. रात्रि ज्ञोजन कीधां.
लगज्जग वेलाए वालु कोधुं, दिवस विणउगे शोराव्या.
तथा कर्मतः पन्नर कर्मादान-^१इंगालकम्मे, वणक-
म्मे, सारिकम्मे, ज्ञाडिकम्मे, फोमिकम्मे, ए पांच
कर्म ॥ दंतवाणिज्जे, लरकवाणिज्जे, रसवाणिज्जे,
केसवाणिज्जे, विसवाणिज्जे, ए पांच वाणिज्य ॥

१ दुष्णी-कुम्भी-कात्थी. २ हठीं नापेल लात. ३ आटां. ४ आ पंदर
कर्मादानेनो अर्थं वदित्ता माहेत्ती इंगालिवण. इत्यादि ये गाथाना अर्थथी
समञ्ज देवो.

जंतपिह्वणकम्मे, निह्वंणकम्मे, दवग्गिदावणया,
सरदहतलायसोसणया, असइ पोसणया, ए पांच
सामान्य ॥ ए पांच कम्म, पांचवाणिज्य, पांच
सामान्य एवं पन्नर कर्मादान बहुसावद्य महारंज,
रांगण' लीहाला' कराव्या. इंट निज्जामा पचाव्या
धाणी, चणा, पक्कान करो वेच्या. वाशी माखण
तवाव्या. तिल वोहोर्या, फागणमास उपरांत राख्या.
दलोदो कीधो. अंगीठा कराव्या. श्वान, विलाडा,
सूना, सालहि पोण्या. अनेरा जे कांड बहु सावद्य
खरकर्मादिक समाचर्या. वाशी गार राखी. लीपणे,
गुंपणे, महारंज कोधो. अणशोध्या चूला 'संधुक्क्या.
घो, तेल, गोल, ठागतणां जाजन उघाकां मूक्यां.
तेमांहि माखो, कुति, उंदर, गीरोली पडी. कीनी
चमी, तेनी जयणा न कीधी ॥ सातमे जोगोपभोग
विरमण व्रतविपयिउं अनेरो जे कोइ अतिचारपद्द
द्विसमाहि ॥ ७ ॥

आठमे अनर्थदंरुविरमणव्रते पांच अतिचार

॥ कंदप्पे कुकुडणं ॥ कंदर्पलगे विटचेष्टा, हास्य,
 खेल, कुतूहल कीधा. पुरुष स्त्रीना हाव जाव, रूप,
 गृंगार, विषयरस वखाण्या. राजकथा, ज्ञातकथा,^१
 देशकथा, स्त्रीकथा कीधी. पराङ् तांत^२ कीधी, तथा
 पैशुन्यपणुं कीधूं. आर्त्त रौद्रध्यान ध्यायां. खांमा,
 कटार, कोश, कूहाडा, रथ, उखल,^३ मुशल,^४ अ-
 ग्नि, घरंटी, निसाहे,^५ दातरमां, प्रमुख अधिकरण
 मेली^६ दाक्षिण्य लगे माग्यां आप्यां. पापोपदेश
 दीधो, अष्टमीचतुर्दशीए खांमवा दळवातणा नियम
 ज्ञांग्या. मूखरपणा^७ लगे असंबंध वाक्य बोढ्या. प्र-
 मादाचरण सेव्यां. अंधोले, नाहणे, दातणे, पग
 धोअणे, खेल पाणि तेल नांट्यां. जीलणे जीव्या,
 जुवटे रम्या, हिंचोले हिंच्या, नाटक प्रेक्षणक^८ जो-
 यां. कण,^९ कुवस्तु, ढोर लेवराव्यां. कर्कश^{१०} वचन बो-
 ल्या. आक्रोश कीधा. अबोला लीधा. करकडा मो-

१ भोजन आश्री कथा. २ वात ३ आक्षेप ४ सांभेलुं. ५ हाण
 वाटवाती जीपर. ६ अक्षेड इरी. ७ वाचावपणुने दीधे. ८ श्लेष. ९
 गम्भत. १० हलकी वस्तु. ११ आक्षेप.

मया. महुर धर्यो. संज्ञेका' लगाक्या. श्राप दीधा.
 ज्ञेसा, सांढ, हुहु,^१ कूकका, श्रानादिक जूझार्या,
 जूऊतां जोयां, खादिलगे अदेखाइ चिंतवी. माटी,
 मीतुं, कण, कपाशीया, काजविण चांप्या, तेउपर
 वेठा. आली^२ वनस्पति खुंदि. सूइ, शस्त्रादिक नि-
 पजाव्यां घणी निद्रा कीधी. राग छेप लगे एकने
 ऋद्धि परिवार बांठी, एकने मृत्यु हानी बांठी ॥
 आठमे अनर्थदंडविरमणव्रत विषइजे अनेरा जे
 कोइ अतिचार पक्षदिवसमाहि ॥ ७ ॥

नवमे सामायिकव्रते पांच अतिचार ॥ तिवि-
 हे दुष्पणिहाणे ॥ सामायिक लीधे मने आह-
 द, दोहद चिंतव्युं. सावद्य वचन बोल्यां. शरीर
 अणपडिलेह्युं हलाव्युं बती वेलाएं सामायिक न
 लोधुं. सामायिक लइ उघाडे मुखे बोल्या. उंघ
 आवी. वात विकथा घरतणी चिंता कीधी. बीज,
 दीवा तणी उल्लेहि^३ हुइ. कण, कपाशीया, माटी,

१ ओक पीजने साया जूहु अममनीने वढनाउ करारी ॥ जोऽउ

३ लीदी ४ आर्त, उदध्यानमा प्रवर्त्ता ५ अ-नाणु शरीर उपा-पशु

मीतुं, खडी, धावडी, अरणेटो पाषाण प्रमुख चां-
 प्या. पाणी, नील, फूल, सेवाल, हरीयकाय, वीय-
 काय इत्यादिक 'आन्नड्यां. स्त्री तिर्यंच तणा निरंतर'
 परंपर संघट्ट हुआ. मुहपत्तियो^३ संघट्टो. सामायिक
 अणपूग्गुं पार्थुं, पारवुं विसार्थुं ॥ नवमे सामायिक
 व्रत विषयिउं अनेरो जे कोइ अतिचार पद्द
 दिवस० ॥ ए ॥

दशमे देशावगाशिक व्रते पांच अतिचार ॥
 आणवणे पेसवणे० ॥ आणवणप्पउंगे, पेसवणप्पउंगे,
 सहाणुवाइ, रूवाणुवाइ, बहियापुग्गलपरक्केवे ॥
 नियमित जूमिकामांहि बाहेरथो कांई अणावुं,
 आपण कन्हेथकी बाहेर कांई मोकळ्युं, अथवा रूप
 देखामी, कांकरो नाखी, साद करो आपणपणुं
 ठतुं जणावुं ॥ दशमे देशावगाशिक व्रत विष-
 यिउं अनेरो जे कोइ अतिचार पद्द दिवस-
 मांहि० ॥ १० ॥

અગ્યારમે પૌષધોપવાસ વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥
 સંથારુચ્ચારવિહિ ॥ અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિલેહિય
 સજ્ઞાસંથારણ ॥ અપ્પમિલેહિય દુપ્પડિલેહિય જ-
 ચાર પાસવણ જૂમિ ॥ પોસહ લોધે સંથારા તણી
 જૂમિ ન પુજી. વાહિરલા 'લહુડાં વમા સ્થંમિલ દિ-
 વસે શોધ્યાં નહીં, પમીલેહ્યાં નહીં. માતરૂં અણપું-
 જ્યું હજાવ્યુ, અણપુંજી જૂમિકાણ પરઠવ્યું. પરઠવતાં
 “અણુજાણહ, જસ્સગ્ગો ” ન કહ્યો, પરઠવ્યા પુંઠે
 વાર ત્રણ “વોસિરે વોસિરે ” ન કહ્યો. પોસહશા-
 લામાહિ પેસતાં “ નિસિહી” નિસરતાં “ આવ-
 'સ્તહિ ” વાર ત્રણ જાણી નહીં. પુઢવો, અપ્, તેહ,
 વાહ, વનસ્પતિ, ત્રસકાય તણા સંઘટ્ટ, પરિતાપ,
 ઉપદ્રવ હુઆ સથારાપોરિસં'તણો વિધિ જાણવો
 ત્રિસાર્યો. પોરિસીમાંહે' ડંધ્યા. અવિધે સથારો પાથર્યો.

૧ લઘુનીતિ-પેનામ અને વડી નીતિ-ગ્રાંથે તે બનેની જગ્યા દિગમે
 ગાંધી ગાંધી નદિ ૨ જે અધિગમક દેવની આ જગ્યા હોય તે દેવ મને
 આ જગ્યા તપગાની આના આપો ૩ પન્ડિતવાયોગ્ય પદાર્થનો ત્યાગ
 કરે છુ ૪ અન્ય ત્યાગારનો ત્યાગ કરે છુ ૫ ખીલ અવસ્ય કરવાની ક્રિયાઓ
 આખી છે માટે બદલ નિકળે છુ ૬ ગતિને પહેલે પહેલે

पारणादिकतणी चिंता कीधी. कालवेलाए देव न
वांढ्या. पडिक्कमणुं न कीधुं. पोसह असूरो लोधो,
सवेरो पार्यो. पर्वतिथे पोसह लोधो नहीं ॥ अ-
ग्यारमे पौषधोपवासव्रत विषझुं अनेरो जे कोई
अतिचार पद्द ॥ ११ ॥

बारमे अतिथि संविज्ञाग व्रते पांच अतिचार ॥
सच्चित्ते निरिक्कवणे ॥ सच्चित्त वस्तु हेठ उपर
ठतां महात्मा महासती प्रत्ये असूझतुं^१ दान
दीधुं. देवानी बुद्धे असूझतुं फेमी सूझतुं कीधुं,
परायुं फेडी आपणुं कीधुं. अणदेवानी बुद्धे सूझतुं
फेमी असूझतुं कीधुं, आपणुं फेमी परायुं कीधुं.
वोहोरवा वेला टली^२ रह्या, असुर^३ करी-महात्मा
तेड्या. मच्छर धरी दान दीधुं. गुणवंत आव्ये भक्ति
न साचवी. ठती शक्ते स्वामी वात्सदय न कीधुं.
अनेरा धर्मक्षेत्र^४ सीदाता छती शक्तिए उद्धर्यो नहीं.

१ अनेपणीय-साधुने दान न शक्य तेवुं-अशुद्ध. २ भीजे कामे
गया. ३ गोचरी काण वित्या पङ्गी. ४ दुःभी थता.

दीनें क्षीणं प्रत्ये अनुकंपादान न दीधुं ॥ वारमे
अतिथिसंविज्ञागवत विषयिउं अनेरो जे कोइ अ-
तिचार पक्ष दिवसमांहि ॥ १२ ॥

संलेपणातणा पांच अतिचार ॥ इहलोए पर-
लोए ॥ इहलोगासंसप्पज्जे, परलोगासंसप्पज्जे,
जीवियासंसप्पज्जे, मरणासंसप्पज्जे, कामजोगासं-
सप्पज्जे ॥ इहलोके धर्मना प्रज्ञावलगे राजक्रुद्धि,
सुख, सौजाग्य, परिवार वांठ्या परलोके देव,
देवेंद्र, विद्याधर, चक्रवर्ती तणी पदवी वाठी. सुख
आव्ये जीवितव्य वांठ्युं दुःख आव्ये मरण वांठ्युं.
कामजोगतणी वांठा कीधी ॥ संलेपणा व्रत विषयिउं
अनेरो जे कोइ अतिचार पक्ष दिवसमांहि ॥ १३ ॥

तपाचार वार जेद ठ बाह्य, ठ अभ्यंतर ॥
अणसणमूणोयरिआ ॥ अणसण जणी उपवास-
विशेष पर्वतिथे ठती शक्तिए कीधो नही. उणोद-
रीव्रत ते कोलिया पांच सात उणा रह्या नही. वृ-

तिसंक्षेप ते द्रव्य ज्ञानी सर्व वस्तुनो संक्षेप कीधो
 नहीं. रसत्याग ते विगयत्याग न कीधो. कायक्लेश
 लोचादिक कष्ट कहीं नहीं. संलीनता अंगोपांग संको-
 ची राख्यां नहीं. पञ्चस्काण भांग्या. पाटलो डग रुगतो
 फेडयो नहीं. गंठसी, पोरिसि, साढपोरिसि, पुरिमह,
 एकासणुं, बेआसणुं, नीवि, आंबिल प्रमुख पञ्चस्का-
 ण पारवुं विसायुं. बेसतां नवकार न भण्यो. उठतां
 पञ्चस्काण करवुं विसायुं. गंठसीउं भांग्युं. नीवि,
 आंबिल, उपवासादिक तप करी काचुं पाणी पीधुं.
 वमन हुं. बाह्यतप विषयिउं अनेरो जे कोइ
 अतिचार पक्ष ॥ १४ ॥

अभ्यंतरतप ॥ पायवृत्तं विणुं ॥ मनशुद्धे
 गुरु कन्हे आलोअण लीधी नहीं, गुरुदत्त प्रायश्चित्त
 तप लेखा शुद्धे पहुंचाड्यो नहीं. देव, गुरु, संघ,
 साहामी प्रत्ये विनय साचव्यो नहीं. बाल, वृद्ध,
 ग्लान, तपस्वी प्रमुखनुं वैयावच्च न कीधुं. वांचना,
 पृष्ठना, परावर्त्तना, अनुप्रेक्षा, धर्मकथा लक्षण

પંચવિધ સ્વાધ્યાય ન કીધો. ધર્મધ્યાન શુક્લધ્યાન ન ધ્યાયાં, આર્તધ્યાન રૌડધ્યાન ધ્યાયાં. કર્મક્ષય નિમિત્તે લોગસ્સ દશ વીશનો કાઠસ્સગ્ગ ન કોધો॥ અભ્યંતર તપ વિપયિત્તં અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાહિં ॥ ૧૫ ॥

વીર્યાચારના ત્રણ અતિચાર ॥ અણિગૂહિઅવ-
લવિરિત્તં ॥ પઢવે, ગુણવે, વિનય, વૈયાવચ્ચ, દેવપૂજા
સામાયિક, પોસહ, દાન, શીલ, તપ, જ્ઞાવનાદિક
ધર્મકૃત્યને વિષે મન વચન કાયાતણું બંતું 'વલ, બંતું
'વીર્ય ગોપવ્યુ. રૂઢા પંચાંગ સ્વમાસમણ ન દીધાં.
વાંદણાતણા આવર્તત્રિધિ સાચવ્યા નહીં. 'અન્યચિત્ત
નિરાદરપણે વેઠા. જતાવલું દેવવંદન, પમ્મિક્કમણું
કોધું ॥ વીર્યાચાર વિપયિત્તં અનેરો જે કોઈ અતિ-
ચાર પક્કં ॥ ૧૬ ॥

નાણાઞ્ઞપ્પ પડવય, સમ સંલેહણ પણ પત્તર ક-

૧ ઇન્દ્રિયજન્ય શક્તિ ૨ આત્મિક શક્તિ ૩ શુન્ય ચિત્તે ૪ જ્ઞાનાદિ
આચાર (જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચાર) ના આઠ આર,
(એટલે ૨૪) પ્રત્યેક નત (આરના પાઠ વ્રત), સમ્યક્ત્વ અને મલે-

॥ અથ સંતિકરસ્તવનમ્* ॥

શાંતિકરં શાંતિજિનં જગચ્છરણં જયશ્રિયાઃ દાતારં
સંતિકરં સંતિજિણં, જગસરણં જયસિરીઃ દાયારં ॥

શાંતિના } શાંતિજિનને, જગતને શરણુ- } જયલક્ષ્મીના આપનાર,
કરનાર, } ભૂત, }

* શ્રી તપગચ્છનાયક શ્રી સોમસુંદર સૂરિના પદ પ્રભાવક સહ-
સાવધાની શ્રી મુનિસુંદર સૂરિએ શ્રી મેદપાટ (મેવાડ) દેશ મધ્યે
અવેલા દેવકુલપાટક નગરને વિષે સંઘમાં અકસ્માત મરકીના ઉપદ્રવથી
પીડિત લોકોને જોઈને અત્યંત કષ્ટાવાળા અને ગુસ્સા પ્રસાદથી
પ્રાપ્ત કરી છે સદ્વિદ્યા જેણે એવા તે મહાત્માએ મરકીની ઉપશાંતિને માટે
સૂરિમંત્રના આશ્વાસવાળું આ શ્રી શાંતિનાથ જિનનું સ્તોત્ર રચ્યું છે.
એ સ્તોત્રના પદન પાદનથી અને સ્તોત્ર મંત્રિત જળ છાંટવાથી ઉપદ્રવ
શાંત થયો, ત્યારથી આ સ્તોત્ર શાંતિ નિમિત્તે ગણાય છે. આ સ્તોત્રની
૧૩ ગાથા ત્રણકાળ અગર ઉલયકાળ સ્મરણ કરવાથી દુષ્ટ ભૂત, પ્રેત, શાકિની
વગેરેના ઉપદ્રવ અને રોગાદિ ભય ન થાય, મોટું પુન્ય થાય અને મુલભ-
ઓધિપણું થાય. વિશેષ મરકી અગર માંદગી વગેરે પ્રસંગે આ સ્તોત્રની
૧૩ ગાથા નવકાર અને ઉવસગ્ગહરંની પેઠે રૂંડે પ્રકારે, સુવર્ણ જળવડે
પવિત્ર થઈને દરેક ઘરે સાતવાર અથવા ત્રણવાર ગણવી અને ન આવડે
તો સાંભળવી તેથી મરકી પ્રમુખ શાંત થાય. નિરંતર ઉલયકાળ પ્રતિક્રમણ
પછી, પાશ્વિક, ચોમાસી અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ પછી કેટલાક સાતવાર
અગર ત્રણવાર ગણે છે, ખીજા સાવધાનપણે સાંભળે છે તે સર્વને તે

સ્મરામિ ભક્તપાલક - નિર્વાણીગરુડકૃતસેવમ્

સમરામિ ભક્તપાલક-નિર્વાણીગરુડકૃતસેવં ॥ ૧ ॥

અમરણકર હું, લક્ષ્મીપાલનકરનાર નિર્વાણી અને ગરુડકરી છે સેવાજેની }
એવા

અર્થ—શાંતિના કરનાર, જગત્ને શરણુભૂત, જયલક્ષ્મી
(જય અને લક્ષ્મી) ના આપનાર અને લક્ષ્મીને તુ પાલન
કરનાર નિર્વાણી દેવી અને ગરુડ યજ્ઞ કરી છે સેવા જેની એવા શ્રી
શાંતિનાથ જિનનુ હું સ્મરણુ કરૂ છું—ધ્યાન કરૂ છું ૧

ૐ સનમઃ વિપ્રુઢૌપધિ (લઘ્વિ) પ્રાપ્તેભ્યઃ શાંતિસ્વામિપાદેભ્યઃ

ૐ સનમો વિપ્પોસહિ—પત્તાણં સંતિસ્વામિપાયાણં ॥

ઔંકાર સહિત } વિપ્રુઢૌપધિ લઘ્વિ પામેલા, શાંતિસ્વામિ પૂજ્યને
નમસ્કાર હો }

ઔંસ્વાહામંત્રેણ સર્વાશિવદુરિતહર્તૃભ્યઃ

ઔંસ્વાહામંત્રેણ, સર્વાશિવદુરિતહરણાણં ॥ ૨ ॥

ઔં સ્વાહા મંત્રે સહિત સર્વ ઉપદ્રવ અને પાપને હરનારા

દિવસ, તે રાત્રી, તે પક્ષ, તે ચાતુર્માસ અને તે વર્ષને વિશે ઉપદ્રવ થાય
નહિ આ સળધી વિરોધ હમીકત બાલુવાની ઇચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી

૧ જેના નિષ્ટા અને મત્ર ઓપધી રૂપ છે અર્થાત્ જેના નિષ્ટા અને
મત્ર સર્વ રોગને હરણુ કરે છે એની લઘ્વિનાળા

૨ સ્મરિત્રમા કહેલ મત્ર બીજ

નાથને ઓં, ફ્રાં સહિત નમસ્કાર હો, જે નમસ્કાર (ભવ્યોને)
લક્ષ્મી આપે છે અથવા ઓંકાર સહિત શાંતિજિન નમસ્કાર
શ્લેષ્યાપદિ આદિ લઘિ અને સર્વેપદિ લઘિ પામેલા સાધુ-
ઓને જ્ઞાન દર્શનાદિ (દ્રવ્ય અને ભાવ) લક્ષ્મી આપે છે ૩

વાણીત્રિભુવનસ્વામિનીશ્રીદેવીયક્ષરાજગણિપિટકા

વાણીતિહુઅણસામિણિ-સિરિદેવીજસ્કરાયગણિપિટકા॥

શ્રુતદેવી, ત્રણ ભુવનની સ્વામિની^૧, લક્ષ્મી દેવી અને યક્ષરાજ^૨
ગણિપિટક^૩,

ગ્રહદિક્પાલસુરેન્દ્રા સદાઽપિ રક્ષંતુ જિનમક્તાન્
ગ્રહદિસિપાલસુરિદા, સયાવિ રક્ષંતુ જિણન્તે ॥ ૪ ॥

અહીં, દિક્પાળ અને દેવે દ્રો, નિરંતર રક્ષણ કરે! જિનના ભક્તોને

અર્થ—શ્રુતદેવી, ત્રણ ભુવનની સ્વામિની, લક્ષ્મીદેવી અને
યક્ષરાજ ગણિપિટક, ગ્રહ, દિક્પાળ અને દેવે દ્રો જિનના ભક્તોનું
અદાય રક્ષણ કરે! ૪

સોળ વિદ્યાદેવી.

રક્ષંતુ મામ્ રોહિણી પ્રજ્ઞપ્તિઃ વજ્રગૃહલા ચ સદા
રક્ષંતૂ (તુ) મમ રોહિણિ, પન્નત્તીવજ્જસિંહલા ય સયા॥
રક્ષણ કરે! મુજને રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૃંગલા અને સદા

૧ સુગ્મિત્ર પીઠપચકની અવિગ્રાપિકા દેવી, તેનું ધ્યાન ઝગ્નાગને
આતિહાર્ય (સદાય) કરનારી

૨ દ્વાન્દ્વાગનો અધિગ્રાયકદેવ, યક્ષો મધ્યે કાલિનડે પ્રિયોપ રોભે છે
આટે તે યક્ષગજ કહેનાય છે

વજ્રાંકુશી ચક્રેશ્વરી નરદત્તા કાલી મહાકાલી
વજ્રાંકુસિ ચક્રેસરિ, નરદત્તા કાલિ મહાકાલી ॥૫૭॥
 વજ્રાંકુશી, ચક્રેશ્વરી, નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી
 અર્થ—^૧રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૃંગલા, વજ્રાંકુશી, ચક્રે-
 શ્વરી, નરદત્તા, કાળી અને મહાકાળી, માફ અને ઉપલક્ષણથી
 બીજાઓનું પણ નિરંતર (સર્વ પ્રકારના ઉપદ્રવથી) રક્ષણ કરો ! પ.
 ગૌરી તથા ગાંધારી મહાજ્વાલા માનવી ચ વૈરોટ્યા
ગૌરી તહ ગંધારી, મહાજ્વાલા માણવી અ વદ્સદ્દા ॥
 ગૌરી તેમજ ગાંધારી, મહાજ્વાલા, માનવી અને વૈરોટ્યા

૧ પુણ્ય બીજને ઉત્પન્ન કરે તે રોહિણી, પ્રકૃષ્ટ જ્ઞાન છે જેને વિષે
 તે પ્રજ્ઞપ્તિ, દુષ્ટને દમન કરવા માટે વજ્રની પેઠે દુર્લેભ શૃંગલા છે જેના
 હાથમાં તે વજ્રશૃંગલા, વજ્ર અને અંકુશ એ અસ્ત્ર જેના હાથમાં છે તે
 વજ્રાંકુશી, હાથમાં નિરંતર ચક્રને ધારણ કરનારી તે ચક્રેશ્વરી, મનુષ્યને
 વરદાન વગેરે દેવાવાળી તે નરદત્તા, શ્યામ વર્ણવાળી અથવા શત્રુઓને
 વિષે કાળની ઉપમા છે જેને તે કાળી, ધણા શ્યામવર્ણવાળી અને શત્રુ-
 ઓને મહાકાળ સદૃશ તે મહાકાળી, ગૌર (ઉજ્જવલ) વર્ણવાળી તે
 ગૌરી, ગાયના વાહનને ધારણ કરનારી તે ગાંધારી, સર્વ અસ્ત્રો (ફેંક-
 વાના હથિયાર) ની મહોટી જ્વાલા છે જેને તે મહાજ્વાલા, મનુષ્યની
 જનની (માતા) તુલ્ય તે માનવી, અન્યોઅન્ય વૈરની ઉપશાંતિ માટે
 આગમન છે જેનું તે વૈરોટ્યા, પાપનો સ્પર્શ નથી જેને તે અચ્છુક્તા
 ધ્યાન કરનારના મનને સાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે માનસિકા અને ધ્યાન
 કરનારના મનને મહાસાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે મહામાનસિકા. એ સોળ
 દેવીઓનું વિદ્યા પ્રધાનત્વ હોવાથી તે વિદ્યાદેવીઓ કહેવાય છે. એ દેવીઓને
 મંત્રપદ્ધતિમાં પોતપોતાને સ્થાનકે સ્થાપન કરીને તેનું ધ્યાન કરે તો તે ધ્યાન
 સુખને દેનાર થાય છે.

અચ્છુતા માનસિકા મહામાનસિકાઃ દેવ્યઃ
 અચ્છુતા માણસિયા, મહામાણસિયાઈ દેવીઈ ॥૬॥
 અચ્છુતા, માનસિકા, મહામાનસિકા દેવીઓ

અર્થ—ગૌરી, ગાધારી, મહાન્વાલા, માનવી અને વંદેશીયા
 અચ્છુતા, માનસિકા અને મહામાનસિકા એ (સોળ) દેવીઓ
 (રક્ષણ કરે !) ૬

ચોવીશ તીર્થકરના યક્ષો.

યક્ષાઃ ગોમુખ મહાયક્ષઃ ત્રિમુખઃ યક્ષેશઃ તુષરઃ કુસુમઃ
 જરકા ગોમુહ મહજરક, તિમુહ જરકેસતુંવરુ કુસુમો ॥
 યક્ષો ગોમુખ, મહાયક્ષ, ત્રિમુખ, યક્ષેશ, તુષર, કુસુમ,

માતંગવિજયાજિતા વ્રહ્મ મનુજઃ સુરકુમારઃ
 માયંગવિજયઞ્જિયા, વંન્નો મણુઈ સુરકુમારો ॥૭॥
 માતંગ, વિજય અને અટત; બ્રહ્મ, મનુજ, સુરકુમાર

અર્થ—૧ યમોના નામ કહે છે—ગોમુખ, મહાયક્ષ, ત્રિમુખ,

૧ આ સાનથી દસ ગાથામાં વખુલેલા વર્તમાન મોતીથીના ચોવીશ તીર્થકરો ॥ યક્ષ અને યમણીયોના રક્ષ, સાદન અને આકાર વગેરે અનુક્રમે આ પ્રમાણે માન્ય ॥—

૧ ગોમુખ એ ॥ જેના વર્તુલાળે, નજ સાદન અને ચાર બૂનવાળો છે નમણી એ બૂનમાં વંદ તથા અક્ષમાળા અને ડાળી એ બૂનમાં માનુડીય (ખીન્તેઈ) અને પાંચ દેવ છે ૨ મહાયક્ષ સ્વામીજી, ચાર

ચક્ષેશ, તુંબરૂ, કુસુમ, માતંગ, વિજય, અજીત, બ્રહ્મા, મનુજ,
સુરકુમાર; ૭

મુખ, ગજવાહન અને આઠ હાથવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં વરદ, મુદ્રર, અક્ષસૂત્ર (નાનીમાળા) અને પાશ હોય છે તથા ડાબા ચાર હાથમાં ખીન્નેરૂં, અલય, અંકુશ અને શક્તિ હોય છે ૩ ત્રિમુખ ત્રણ નેત્ર, ત્રણ મુખ, શ્યામવર્ણ, મયુરવાહન અને છ ભૂજવાળો છે. જમણી ત્રણ ભૂજ નકુલ, ગદા અને અલય યુક્ત હોય અને ડાબી ત્રણ ભૂજ ખીન્નેરૂં, નાગ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૪ ઈશ્વર શ્યામ કાંતિ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી ભૂજઓમાં ખીન્નેરૂં ને અક્ષસૂત્ર હોય અને ડાબી ભૂજઓમાં નકુલ ને અંકુશ હોય. ૫ તુંબરૂ શ્વેતવર્ણ, ગરૂડવાહન, અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ વરદ અને શક્તિયુક્ત હોય અને ડાબા બે હાથ ગદા અને નાગપાશ યુક્ત હોય. ૬ કુસુમ નીલવર્ણ, દુરંગ (હરણ) વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથમાં ઈળ અને અલય હોય છે અને ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૭ માતંગ નીલવર્ણ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી બે ભૂજઓમાં ખીલ્વ અને પાશ હોય ત્યારે ડાબી બે ભૂજઓમાં નકુલ અને અંકુશ હોય. ૮ વિજય હરિતવર્ણ, ત્રણ લોચન, હંસવાહન અને બે ભૂજવાળો છે. જમણા હાથમાં ચક્ર અને ડાબા હાથમાં મુદ્રગર હોય. ૯ અજીત શ્વેતવર્ણ, દૂર્મવાહન, અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ, અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે અને ડાબા હાથ નકુલ, કુંતકાલ યુક્ત હોય છે. ૧૦ બ્રહ્મા ચારમુખ, ત્રણનેત્ર, શ્વેતવર્ણ, પદ્માસન અને આઠ ભૂજવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં માતુલિંગ, મુદ્રર, પાશ અને અલય હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, ગદા, અંકુશ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૧૧ મનુજ અથવા ઈશ્વર શ્વેતવર્ણ, ત્રણનેત્ર, વૃષભ વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથમાં માતુલિંગ અને ગદા હોય છે અને ડાબા બે હાથ નકુલ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૨ સુરકુમાર શ્વેતવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ અને બાણયુક્ત અને ડાબા

‘પણ્મુખ’ પાતાલઃ કિન્નરઃ ગરુડઃ ગંધર્વઃ તથા ચ યક્ષેન્દ્ર
ઠમ્મુદ્ધ પયાલ કિન્નર, ગરુલો ગંધર્વ તહ ય જર્ણિકદો ॥

પણ્મુખ, પાતાળ, કિન્નર, ગરુડ, ગંધર્વ તેમજ વળી યક્ષેન્દ્ર
કૂવરઃ વરુણઃ શુક્રુટિઃ ગોમેધઃ પાર્શ્વમાર્તંગી
કૂવર વરુણો જિહ્વી, ગોમેદો પાસમાયંગા ॥ ૮ ॥
કૂબર, વરુણ, ભૂકુટી, ગોમેધ, પાર્શ્વ અને માર્તંગ

એ હાથ નકુલ અને ધનુષ્યયુક્ત હોય છે ૧૩ પદ્મમુખ સ્વેતવર્ણ, શિખિ
(મેર) વાહન અને બાર ભૂજવાળો છે જમણા ૭ હાથ રત્ન, ચક્ર, ખાણ,
ખડ્ગ, પાશ અને અલક્ષ્યયુક્ત હોય અને ડાબા ૭ હાથ નકુલ, ચક્ર, ધનુ,
રત્નક, અકુશ અને અલક્ષ્યયુક્ત હોય છે ૧૪ પાતાલ ત્રણ મુખ, રક્તવર્ણ,
મકરવાહન અને ૧૦ ભૂજવાળો છે જમણા ત્રણ હાથ પદ્મ, ખડ્ગ અને
પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા ત્રણ હાથ નકુલ, ચક્ર અને અલક્ષ્યયુક્ત હોય છે.
૧૫ કિન્નર ત્રણમુખ, રક્તવર્ણ, કૂર્મ (કાચળો) વાહન અને ૭ ભૂજવાળો
છે જમણા ત્રણ હાથ ખીજપૂરક, ગદા અને અલક્ષ્યયુક્ત હોય અને ડાબા
ત્રણ હાથ નકુલ, પદ્મ અને અક્ષમાના યુક્ત હોય ૧૬ ગરુડ વગદનાહન,
કોણવન, રથામર્ણ અને ચાર ભૂજવાળો છે જમણા એ હાથમા ખીજ-
પૂરક ને પદ્મ અને ડાબા એ હાથ નકુલને અક્ષમા યુક્ત હોય છે ૧૭ ગંધર્વ
આમવર્ણ, દસ વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે જમણા એ હાથ નકુલ ને
પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા એ હાથમા માતુલિંગ અને અકુશ હોય છે
૧૮ યક્ષેન્દ્ર ૭મુખ, ત્રણનેત્ર, આમવર્ણ, ગમ્પ (અથવા મોર) વાહન અને બાર
ભૂજવાળો છે તેના જમણા ૭ હાથ ખીજપૂરક, ખાણ, ખડ્ગ, મુદ્રર,
પાશ અને અભયયુક્ત છે અને ડાબા ૭ હાથ નકુલ, ધનુ, રત્નક, શત્રુ,
અકુશ અને અલક્ષ્યયુક્ત હોય છે ૧૯ કૂબર-કૂબેર ચાર મુખ, દંડાયુધ
(નીત) વર્ણ, ગજવાહન અને આઠ ભૂજવાળો છે તેના જમણા ચાર

અર્થ—પશુમુખ, પાતાળ, કિન્નર, ગરુડ, ગંધર્વ તેમજ વળી
યક્ષેન્દ્ર, કૂબર, વરુણ, ભૃકુટી, ગોમેધ, પાર્શ્વ અને માતંગ. ૮

હાથમાં વરદ, પરશુ, શલ અને અલય હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં
બીજપૂરક, શક્તિ, મુદ્ર અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૨૦ વરુણ ચાર મુખ,
ત્રણનેત્ર, શ્વેતવર્ણ, વૃષભવાહન, જટામુકુટ ભૂષિત અને આઠ ભૂજવાળો
છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં બીજપૂરક, ગદા, બાણ અને શક્તિ હોય છે
અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, પદ્મ, ધનુ અને પરશુ હોય છે. ૨૧ ભૃકુટી
ચાર મુખ, ત્રણ નેત્ર, સોના જેવો વર્ણ વૃષભ વાહન અને આઠ ભૂજવાળો
છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં બીજપૂરક, શક્તિ, મુદ્ર અને અલય છે
અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, પરશુ, વજ્ર અને અક્ષસૂત્ર છે. ૨૨ ગોમેધ
ત્રણ મુખ, શ્યામ કાન્તિ, પુરૂષ વાહન અને છ ભૂજવાળો છે. તેના જ-
મણા ત્રણ હાથમાં માતુલિંગ, પરશુ અને ચક્ર છે અને ડાબા ત્રણ
હાથમાં નકુલ, શલ અને શક્તિ છે. ૨૩ પાર્શ્વ અથવા વામન ગજમુખ,
સર્પેશ્વરમંડિત મસ્તક, શ્યામવર્ણ, દૂર્મ વાહન અને ચાર ભૂજ વાળો છે.
જમણા બે હાથમાં બીજપૂરક ને સર્પ (અથવા માતુલિંગ ને ગદા) છે અને
ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને સર્પ છે. ૨૪ માતંગ શ્યામવર્ણ, ગજવાહન,
બે ભૂજવાળો છે. જમણા હાથમાં નકુલ અને ડાબા હાથમાં બીજપૂરક છે.

૧ ચક્રેશ્વરી અથવા અપ્રતિચક્રા સુવર્ણવર્ણા, ગરુડવાહન અને આઠ
ભૂજવાળી છે. જમણી ચાર ભૂજમાં વરદ, બાણ, ચક્ર અને પાશ છે અને
ડાબા ચાર હાથમાં ધનુષ્ય, વજ્ર, ચક્ર અને અંકુશ છે. ૨ અશ્વતા ગૌરવર્ણ
સોહાસનાધિ (ગૌ) રૂઢ અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ
અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં બીજપૂરક અને અંકુશ છે. ૩
હરિતારિ ગૌરવર્ણ, મેષાવાહન અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે
હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાબા બે હાથમાં ફલ અને અલય છે.
૪ કાલી શ્યામવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે
હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં નાગ અને અંકુશ છે.

ચોવીશ તીર્થંકરની શાસન દેવી.

દેવ્ય* ચક્રેશ્વરી અજિતા દુરિતારિ કાલી મહાકાલી
 દેવીનં ચક્રેસરિ, અજિયા દુરિચ્ચારિ કાલિ મહાકાલી, ॥
 દેવીઓ ચક્રેશ્વરી, અજિતા, દુરિતારી, કાલી, મહાકાલી,

અચ્યુતા શાંતા જ્વાલા સુતારકાઽશોકા શ્રીવત્સા
 અચ્યુઅ સંતા જાલા, સુતારયાસોય સિરિવહ્તા ॥૧૧॥

અચ્યુતા, શાંતા, જ્વાલા, સુતારકા, અરોકા, શ્રીવત્સા,

૫ મહાકાલી મોના જેવો વર્ણ, પદ્માસન, ચાર ભૂજવાળી છે જમણા
 બે હાથમા વન્દ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમા માતુલિંગ અને
 અકુશ છે ૬ અચ્યુતા સ્થામવર્ણ, નગવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે
 દક્ષિણ બે હાથમા વરદ અને બાણ છે અને ડાબા બે હાથમા ધનુષ્ય અને
 અભય (અથવા બીજોઃ અને અકુશ) છે ૭ શાંતા સુવર્ણવર્ણ, ગજવાહન
 અને ચતુર્ભુજનાળી છે જમણા બે હાથમા વન્દ અને અક્ષસ્ર છે અને ડાબા
 બે હાથમા શલ અને અભય છે ૮ જ્વાલા-ભૂકુટી પીળોવર્ણ, વગ(હ)વ
 વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે જમણા બે હાથમા ખડ્ગ અને મુદ્ગર
 છે, ડાબા બે હાથમા ફલક અને પરશુ છે ૯ સુતારિકા ગૌરવર્ણ, વૃષભ-
 વાહન અને ચાર ભૂજનાળી છે તેના જમણા બે હાથમા વરદ અને અક્ષ-
 સ્ર છે અને ડાબા બે હાથમા ક્વશ ને અકુશ છે ૧૦ અરોકા નીલવર્ણ
 પદ્માસન અને ચાર ભૂજનાળી છે જમણા બે હાથમા વરદ અને પાશ
 (અથવા મુદ્ગર) છે અને ડાબા બે હાથમા ફલક અને અકુશ છે ૧૧ શ્રી-
 વત્સા-માનવા ગૌરવર્ણ, મિહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે જમણા
 બે હાથમા વરદ અને મુદ્ગર છે અને ડાબા બે હાથમા કલશ અને અકુશ
 (અથવા પુષ્પ ને ગદા) છે ૧૨ પ્રવરા-ચંડા સ્થામવર્ણ, અશ્વવાહન અને

અર્થ—દેવીઓના નામ કહે છે—ચક્રેશ્વરી, અજિતા, હરિ-
તારી, કાળી, મહાકાળી, અચ્યુતા, શાંતા, જ્વાલા, સુતારકા,
અશોકા, શ્રીવત્સા, ૯

ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં વરદ અને શક્તિ છે અને ડાબા બે
હાથમાં પુષ્પ અને ગદા છે. ૧૩ **વિજયા-વિદિતા** હરિતવર્ણ, પદ્માસન
અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં ખાણ અને પાશ છે અને
ડાબા બે હાથમાં ધનુષ્ય અને નાગ છે. ૧૪ **અંકુશા** ગૌરવર્ણ,
પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં ખડ્ગ અને પાશ
છે અને ડાબા બે હાથમાં ફલક અને અંકુશ છે. ૧૫ **પત્રગા-કંદર્પા**
ગૌરવર્ણ, મત્સ્ય વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં ઉત્પલ
(કમળ) અને અંકુશ છે અને ડાબા બે હાથમાં પદ્મ અને અલય છે. ૧૬ **નિર્વાણી**
સુવર્ણ કાંતિ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં પુસ્તક
અને ઉત્પલ છે અને ડાબા બે હાથમાં કમંડલુ અને કમલ છે. ૧૭ **અચ્યુતા-**
જ્વાલા સુવર્ણવર્ણ, મયૂર વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં
બે હાથમાં બીજપૂરક અને શલ અને ડાબા બે હાથમાં મુપંદી
(એક જાતનું શસ્ત્ર) અને પદ્મ છે. ૧૮ **ધારણી** નીલવર્ણ, પદ્માસન
અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં માતુલિંગ અને ઉત્પલ છે
અને ડાબા બે હાથમાં પદ્મ અને અક્ષસૂત્ર છે. ૧૯ **વૈરોચ્યા** કૃષ્ણવર્ણ,
પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં વરદ ને અક્ષસૂત્ર અને
ડાબા બે હાથમાં બીજપૂરક અને શક્તિ છે. ૨૦ **અચ્યુતા-નરદત્તા** કનક
વર્ણ, ભદ્રાસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં વરદ અને
અક્ષસૂત્ર અને ડાબા બે હાથમાં બીજપૂરક અને શલ છે. ૨૧ **ગાંધારી**
શ્વેતવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં વરદ અને
ખડ્ગ અને ડાબા બે હાથમાં બીજપૂરક અને કુંત (ભાલું) છે. ૨૨
અંખા કનકકાંતિ, સિંહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણાં બે હાથમાં
આમ્રલુંબી અને પાશ અને ડાબા બે હાથમાં ચક્ર અને અંકુશ છે. ૨૩

ચંડા વિજયાકુશાપન્નગા इति निर्वाणी अच्युता - धारिणी
 चंदा विजयंकुसिपन्न इति निर्वाणि अच्युता धरणी॥
 ચંડા, વિજયા, અકુશા, પન્નગા } નિર્વાણી, અચ્યુતા, ધારિણી,
 એમ

वेरोट्याच्छुता (दत्ता) गाधारी अम्बा पद्मावती सिद्धा
 वेरुट्टुत्त (दत्त) गंधारि, अंब पद्मावर्द्ध सिद्धा॥१०॥
 વૈરોટ્યા, અચ્યુતા (દત્તા), ગંધારી, અંબા, પદ્માવતી, સિદ્ધા.

अर्थ--चंदा, विजया, अकुशा, पन्नगा, निर्वाणी, अच्युता
 धारिणी, वेरोट्या, अछुता (दत्ता), गंधारी अम्बा, पद्मावती
 અને સિદ્ધા ૧૦

इति तीर्थरक्षणरताः अन्येऽपि सुरासुर्यश्च चतुर्विधा अपि
 इत्यतित्यरक्षणरया, अन्नेवि सुरासुरी य चउहावि ॥
 એ પ્રકારે તીર્થરક્ષામા રક્ષા અન્ય પણ દેવ દેવીઓ અને ચારે પ્રકારના
 व्यन्तरयोगिनीप्रमुखाः कुर्वन्तु रक्षा सदा अस्माकम्
 वन्तरजोष्णिपमुहा, कुणन्तु ररकं सया अम्हं ॥११॥
 વ્યતરઅનેયોગિની પ્રમુખ, કરો ! રક્ષણ નિરતર અમારું

પદ્માવતી દનકર્ણ, કુકુટસર્પ વાદન અને ચતુર્બૃજનાળી છે જમણા
 બે હાથમાં પદ્મ અને પાશ અને ગાળા બે હાથમાં હથ અને અકુશ છે
 ૨૪ સિદ્ધાધિકા દરિતવર્ધ, સિદ્ધવાદન અને ચાર ભુજનાળી છે જમણા
 બે હાથમાં પ્રુતક [પદ્મ] ને અમય [પાશ] અને ગાળા બે હાથમાં પી-
 લપુરક અને પીપ્પા છે આ ચોવીસ યમ અને શાસનદેવીઓ શાસનના
 અધિષાઠ્ય દેવાયી હમેશા અમળ કરના યોગ છે

અર્થ—એ પ્રકારે તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ની રક્ષામાં તત્પર પૂર્વોક્ત યક્ષ, યક્ષણીઓ અને બીજા પણ ચારે પ્રકારના દેવદેવીઓ, 'વ્યંતર' અને 'યોગિની' પ્રમુખ (આ સ્તોત્રનું સ્મરણ કરનારા અથવા શ્રી શાંતિનાથના ભક્ત એવા) અમારું નિરંતર રક્ષણ કરો ! ૧૧

एवं सुदृष्टिसुरगण-सहितः संघस्य शांतिजिनचंद्रः

एवं सुदिष्टिसुरगण-सहितं संघस्स संतिजिणचंदो ॥

એ પ્રકારે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવસમુદાયે સહિત, સંઘની શાંતિજિનચંદ્ર,

ममापि करोतु रक्षां मुनिसुंदरसूरिस्तुतमहिमा

मज्झवि करेउ ररुक्कं, मुणिसुंदरसूरियुअमहिमा ॥ १२ ॥

મારી પણ કરો ! રક્ષા, મુનિસુંદર સૂરિએ સ્તવ્યો છે મહિમા જેનો એવા }
જેનો એવા }

અર્થ—એ પ્રકારે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ દેવ સમુદાયે સહિત અને મુનિ માંડે પ્રધાન શ્રુતકેવળી વગેરેએ અને પંડિતોએ (મુનિ સુંદર સૂરિએ) સ્તવ્યો છે મહિમા જેનો એવા શાંતિ જિનચંદ્ર, સંઘની અને મારી પણ રક્ષા કરો ! ૧૨

इति 'शांतिनाथरक्षा'सम्यग्दृष्टी स्मरति त्रिकालं यः

इय्य संतिनाह सम्म-दिष्टी ररुक्कं सरइ त्रिकालं जो॥

એ પ્રકારે શાંતિનાથની સમ્યગ્ દૃષ્ટિ રક્ષા ચિંતવે છે. ત્રણકાળ જે

૧ ધંટાકણાદિ બાવન વીર અથવા માણિભદ્રાદિ ક્ષેત્રપાળ.

૨ ભદ્રકાળી પ્રમુખ ચોસઠ યોગિની.

૩ અહીં સંતિનાહ અને રલ્લંતી વચ્ચે સમ્મદિષ્ટી એ પદનું વ્યવધાન પ્રાકૃત વ્યાકરણના નિયમથી છે.

સર્વોપદ્રવરહિતઃ સ લખતે સુસંપદં પરમમ્
 સર્વોવદ્રવરહિતઃ, સ લલ્લ સુહસંપયં પરમં ॥૧૩॥
 સર્વ ઉપદ્રવે રહિત તે પામે છે. સુખસંપદા ઉત્કૃષ્ટ

અર્થ—એ પ્રકારે જે સમ્યક્ દૃષ્ટિ મનુષ્ય શાંતિનાથની
 રક્ષાને ત્રણે કાળ સ્મરણ કરે છે તે સર્વ ઉપદ્રવથી રહિત થયે
 છતો. ઉત્કૃષ્ટ સુખ સંપદાને પામે છે ૧૩

તપોગચ્છગગનદિનકર - યુગવરશ્રીસોમસુંદરગુરુનાં
 તવગદ્યગયણદિણચર-જુગવરસિરિસોમસુંદરગુરુણં ॥

તપગચ્છરૂપ આકાશમા સૂર્ય સમાન યુગપ્રધાન શ્રી સોમમુદર શુરના

સુપસાદલબ્ધગણધર- વિદ્યાસિદ્ધિર્ભણતિ શિષ્યઃ
 સુપસાયલબ્ધગણધર-વિજ્ઞાસિધ્ધી જ્ઞણહ સીસો ॥૧૪॥

રૂઠા પ્રસાદવડે પ્રાપ્ત કરી છે ગણધર વિદ્યા } બધે છે. શિષ્ય
 સિદ્ધ જણે એવો }
 સિદ્ધ જણે એવો

અર્થ—તપગચ્છરૂપ ગગનમા સૂર્યસમાન યુગપ્રધાન શ્રી
 સોમમુંદરસૂરિ શુરના રૂઠા પ્રસાદવડે પ્રાપ્ત કરી છે ગણધર
 વિદ્યા સિદ્ધિ જેણે એવો શિષ્ય (સુનિમુંદરસૂરિ) બધે
 છે-કહે છે* ૧૪

ઇતિ શ્રી સતિજર સ્તાવનમ્

* શુરનુ નામ લેનાની લાલસાએ કુટલજીકે આ રીતે કરે
 ગણે છે તેમા કાઈ વિરોધ નથી.

॥ અથ તિજયપદ્ધત્ત.* ॥

ત્રિજગત્પ્રભુત્વપ્રકાશકા-પ્રમહાપ્રાતિહાર્યયુક્તાનાં

તિજયપદ્ધત્તપયાસય,-અઠમહાપાડિદેરજુતાણં ॥

ત્રણ જગતના સ્વામીપણાને પ્રગટ કરનાર આઠ પ્રાતિહાર્ય યુક્ત

સમયક્ષેત્રસ્થિતાનાં સ્સરામિ ચક્રં જિનેન્દ્રાણામ્

સમયસ્થિતિવિશ્રાણં, સરેમિ ચક્રં જિણિંદાણં ॥ ૧ ॥

કાળક્ષેત્રમાં રહેલા, સ્મરણ કરું છું. વૃંદને જિનેન્દ્રોના

અર્થ—ત્રણ ભુવનની ઠંકુરાઈને પ્રગટ કરનારા આઠ પ્રાતિ-
હાર્યયુક્ત અને કાળક્ષેત્ર (અઢી દ્વીપ) માં વર્તતા જિનેન્દ્રોના
વૃંદ ('યંત્ર') ને સ્મરણ કરું છું. ૧

* આ સ્તોત્રમાં એકસો સિત્તેર જિનની સ્તુતિ હોવાથી “ સત્તરિ-
સયં યુક્તં ” એ નામ પણ આ સ્તોત્રનું છે. શ્રી માનદેવ સૂરિએ કોઈ
વખતે શ્રી સંઘમાં વ્યંતરે કરેલ ઉપસર્ગ નિવારવા અર્થે આ સ્તોત્ર રચ્યું છે,
એવો સંપ્રદાય છે.

૧જ્યાં રાત્રી દિવસરૂપ કાળની પ્રધાનતા છે એવા કાળક્ષેત્ર એટલે
અઢી દ્વીપને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા ૧૭૦ જિનની સ્તવના યંત્રવડે થાય છે, તે
યંત્ર મોટા અને ઘણા માહાત્મ્યવાળા છે, તે યંત્ર કરવાની રીતિ આ
પ્રમાણે જાણવી—

પંચવિંશતિથ અશીતિઃ પંચદશ પચાશદ્ (ઇતિ) જિનવરસમૂહઃ
 પળવીસા ય અસીઆ, પનરસ પન્નાસ જિણવરસમૂહો॥
 ૫૨૨ીશ અને એ ૨ી, ૫૬૨, ૫૨૫સ (એ પ્રકારે) જિનવરનો
 સમુદાય

૨૫	૮૦	ક્ષિ	૧૫	૫૦
૨૦	૪૫	પ	૨૦	૭૫
ક્ષિ	૫	એ	સ્વા	હા
૭૦	૩૫	સ્વા	૬૦	૫
૫૫	૧૦	હા	૬૫	૪૦

આ બાબુમા જણાવ્યા મુજબ તે
 યત્રના પાચ હિસા અને પાચ આડા
 ખાના કરવા એટલે ૨૫ ખાના થયા
 તેમા મધ્યના આડા પાચ ખાનામા
 ' ક્ષિપ ઓ સ્વાહા ' એ પાચ અક્ષરની
 પચ મહાભૂતાત્મક મહા વિદ્યા લખવી
 તેમજ મધ્યના પાચ હિસા ખાનામા
 પછ એજ પાચ અક્ષરની મહાવિદ્યા
 લખની (તેમા ક્ષિ પૃથ્વી બીજ, પ
 અપ્પીજ, એ ઝગ્નિબીજ સ્વા પન

બીજ અને હા આકાશબીજ છે) પહેલી આડી પક્તિના બાકીના ચાર
 ખાનામા બીજ ગાથામા બતાવેલા ૨૫-૮૦-૧૫-૫૦ એ ચાર અક્ષર
 અનુક્રમે લખના, બીજ આડી પક્તિના બાકીના ચાર ખાનામા ત્રોજ ગા-
 થામા બતાવેલા ૨૦-૪૫-૩૦-૭૫ એ ચાર અક્ષર અનુક્રમે લખના, ચોથી
 આડી પક્તિના બાકીના ચાર ખાનામા ચોથી ગાથામા બતાવેલા ૭૦-૩૫-
 ૬૦-૫ એ ચાર અક્ષર અનુક્રમે લખવા અને પાચમી આડી પક્તિના બા-
 કીના ચાર ખાનામા પાચમી ગાથામા બતાવેલા ૫૫-૧૦-૬૫-૪૦ એ ચાર
 અક્ષર અનુક્રમે લખના તે પછી છઠી ગાથામા બતાવેલા હ (દુરિતનાશક
 સુચબીજ), ર (પાપદહનકારક ઝગ્નિબીજ), હુ (ભૂતાદિનાસક ક્રોધ-
 બીજ અને આત્મગુણક કનચ) અને હ (સુચ બીજ સંપૂર્ણ) એ ચાર
 બીજાસર પહેલી આડી લીટીના અક્ષરોના ચાર ખાનામા અક્ષર નીચે
 અનુક્રમે મુકના અને સ (સામ્યતાકારક ચદ્રબીજ), ર (તેજોદીપન

નાશયતુ સકલદુરિતં મવ્યાનાં મર્કિતયુક્તાનામ્
નાસેત સયલદુરિચ્ચં, નવિચ્છાણં નત્તિજુતાણં ॥૧૥

નાશ કરે! બધાં પાપને લવ્યોનાં લક્ષિયુક્ત

અર્થ—પચ્ચીશ, એ'શી, પંદર અને પચાસ એ પ્રકારે
(યંત્રમાં લખેલ) તીર્થંકરનો સમુદાય લક્ષિવાન લવ્યજનોનાં
બધાં પાપનો નાશ કરે! ૨.

વિંશતિઃ પંચચત્વારિંશદપિચ ત્રિંશત્ પંચસપ્તતિઃ (ઈતિ) જિનવરેન્દ્રાઃ
વીસા પણયાલા વિચ, ત્રીસા પન્નત્તરી જિણવરિંદા ॥
વીશ, પીસ્તાળીશ નિશ્ચયેત્રીશ, પંચોતેર (એ પ્રકારે) જિનેશ્વરો

અગ્નિખીજ), સું (સર્વ દુરિતને શાંત કરનાર શામક) અને સઃ (યંત્ર-
ખીજે સંપૂર્ણિત) એ ચાર અક્ષરો ખીજી આડી લીંટીના અંકેવાળા ચાર
ખાનામાં અનુક્રમે મૂકવા. ચોથી આડી લીંટીના અંકેવાળા ચાર ખાનામાં
પણુ હરહુંહઃ એ ચાર ખીજાક્ષરો મૂકવા અને પાંચમી આડી લીંટીના
અંકેવાળા ચારખાનામાં સમ્પુસઃ એ ચાર ખીજાક્ષરો લખવા. આ છઠ્ઠી
ગાથામાં આરંભમાં ઐં છે તે પંચપરમેષ્ઠિ વાચક છે અને હરહુંહઃ એ ચાર
ખીજાક્ષરોવડે અનુક્રમે પદ્મા, જયા, વિજયા અને અપરાજિતા એ ચાર
દેવીઓના નામ જાણવા.

આ યંત્રની ચાર ઉભી, ચાર આડી અને બે તીર્ચી એમ દશ
લાઈનના અંકોનો સરવાળો કરતાં દરેકનો સરવાળો ૧૭૦ થાય છે, સર્વ
ખાલુથી સરખી ગણતરી મળે છે તેથી સર્વતોભદ્ર એવું આ યંત્રનું
નામ છે. આ યંત્રના ચારે ખાલુના પડખાના અંકેવાળા ૧૬ ખાનામાં
અનુક્રમે સાતમી અને આઠમી ગાથામાં ખતાવેલી ૧૬ વિદ્યાદેવીઓના નામ
ઐં દ્રી શ્રી એ ત્રણ ખીજાક્ષરો સહિત અને અંતમાં નમઃ પદ સહિત
લખવા.

ગ્રહભૂતરાક્ષસશાકિની — ઘોરોપસર્ગ મળાશયંતુ

ગ્રહભૂઅરસ્કસાદૃણિ-ઘોરુવસર્ગ પળાસંતુ ॥૩॥

અહ, ભૂત, રાક્ષસ અને શાકિનીના ઘોર ઉપસર્ગને પ્રકર્ષે નાશ કરે !

અર્થ—વીશ, પીતાળીશ વળી ત્રીશ અને પચોતેર એ પ્રકારે જિનેશ્વરે અહ, ભૂત, રાક્ષસ અને શાકિનીથી ઉત્પન્ન થયેલ ઘોર ઉપસર્ગનો પ્રકર્ષે નાશ કરે ! ૩

સપ્તતિઃ પંચત્રિશદપિ ચ પાટ્ટિઃ પંચૈવ જિનગણઃ એપઃ

સત્તરિ પળતીસા વિય, સઠી પંચેવ જિણગણો એસો ॥

સિત્તેર, પાંત્રીશ વળી સાઠ, પાંચ નિશ્ચે જિન સમુદાય એ

વ્યાધિજલજ્વલનહરિકરિચોરારિમહામયં હરતુ

વાહિજલજલણહરિકરિ-ચોરારિમહાજન્યં હરતુ ॥૪॥

વ્યાધિ, પાણી, અગ્નિ, વાધ, હાથી ચોર અને શત્રુના મોટા લયને હરણ કરે !

અર્થ—સિત્તેર, પાંત્રીશ વળી સાઠ અને નિશ્ચે પાંચ એ જિન સમુદાય વ્યાધિ, પાણી (અથવા તાવ), અગ્નિ, વાધ, હાથી, ચોર અને શત્રુના મોટા લયને હરણ કરે ! ૪

પચ્ચપચ્ચાશ્ચ દશૈવ ચ પચ્ચપટ્ટિઃ તથા ચ ચૈવ ચત્તારિશત્

પળપન્ના ય દસેવ ય, પન્નઠી તહય ચેવ ચાલીસા ॥

પંચાવન અને દશ વળી પાસઠ તેમજ નિશ્ચે ચાલીશ

રક્તંતુ મે શરીરં દેવાસુરપ્રણતાઃ સિદ્ધાઃ
 રક્તંતુ મે સરીરં, દેવાસુરપ્રણમિચ્છા સિદ્ધા ॥ ૫ ॥
 રક્ષણ કરો મારા શરીરને દેવ, દાનવે નમસ્કાર કરાયેલા, સિદ્ધ થયેલા

અર્થ—પંચાવન અને વળી દશ, પાંસઠ તેમજ નિશ્ચે
 ચાળીશ એ દેવદાનવે નમસ્કાર કરાયેલા અને સિદ્ધ થયેલા એવા
 જિનો મારા શરીરતું રક્ષણ કરો ! ૫.

ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ હરહુંહઃ તથા ચૈવ સરસુંસઃ
 ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ, હરહુંહઃ તહય ચૈવ સરસુંસઃ ॥
 ઓં હરહુંહઃ સરસુંસઃ હરહુંહઃ તેમજ નિશ્ચે સરસુંસઃ

આલિખિતનામગર્ભં ચક્રં કિલ સર્વતોભદ્રમ્
 આલિહિયનામગવ્ત્રં, ચક્રં કિર સર્વતોભદ્રં ॥ ૬ ॥
 લખ્યું છે સાધકતું નામ જેના } યંત્ર નિશ્ચે સર્વતોભદ્ર (જાણવો)
 મધ્યમાં એવા }

અર્થ—ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ હરહુંહઃ તેમજ સરસુંસઃ
 એ મંત્ર બીજાક્ષરોએ સહિત લખ્યું છે સાધક પુરુષતું નામ
 જેના મધ્યમાં એવો યંત્ર તે સર્વતોભદ્ર જાણવો. ૬.

ૐ રોહિણી પ્રજ્ઞપ્તિઃ વજ્રશૃંગલા તથા ચ વજ્રાંકુશા
 ૐ રોહિણિ પન્નત્તિ, વજ્રસિંખલા તહય વજ્રઅંકુસિચ્છા ॥
 ઓં રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૃંગલા તેમજ વજ્રાંકુશા

ચક્રેશ્વરી નરદત્તા કાલી મહાકાલી તથા ગૌરી
ચક્રેશ્વરી નરદત્તા, કાલી મહાકાલી તથા ગૌરી ॥૭॥

ચક્રેશ્વરી, નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી તેમજ ગૌરી,
અર્થ—તે યંત્રમાં આ(પ્રણવળીજ), હ્રી (માયાળીજ) અને શ્રી
(લક્ષ્મી ળીજ) એ ત્રણ મંત્ર ળીજ પૂર્વક સોળ દેવીઓના નામ લખવા
તે કહે છે-દેહિણી, પ્રજ્ઞાસિ, વજ્રશૃંગલા તેમજ વજ્રકુશા, ચ-
ક્રેશ્વરી, નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી તેમજ ગૌરી, ૭

ગાંધારી મહાજ્વાલા માનવી વૈરોદ્યા તથા ચ અચ્છુમા
ગાંધારિ મહાજ્વાલા, માણવિ વૈરોદ્યા તથા ચ અચ્છુમા ॥

ગાંધારી, મહાજ્વાલા, માનવી, વૈરોદ્યા તેમજ અચ્છુમા;
માનસી મહામાનસિકા વિજાદેવ્યઃ રક્તનુ

માણસિ મહામાણસિકા, વિજાદેવીઃ રક્તનુ ॥૮॥
માનસી, મહામાનસિકા (એ) વિદ્યા દેવીઓ રક્ષણ કરે!

અર્થ—ગાંધારી, મહાજ્વાલા, માનવી, વૈરોદ્યા તેમજ
અચ્છુમા માનસિ, મહામાનસિકા (એ એળ) વિદ્યા દેવીઓ
આરૂં રક્ષણ કરે! ૮

પંચદશકમ્મમૃમિષુ ઉત્પન્ન સમ્પત્તિ જિનાનાં જતમ્
પંચદસકમ્મમૃમિસુ, ઉત્પન્નં સત્તરિં જિણાણ સયં ॥

*૫૬૨ કર્મભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયેલ, જિનોનું એકમોગિત્ત

*૫૫૪ ભગવદ્ગે, પાંચ અંગવનક્ષત્ર અને પાંચ મહાસિદ્ધિગેત્ર મળી
૫૬૨ કર્મભૂમિમાં મી અગ્નિતાપાત્રને વારે ઉત્કૃષ્ટ કાળ દેનાથી ૧૭૦
ગિતેશ્વરે મળ્યા હતા ૧૬૦ પાંચ મહાસિદ્ધિની ૧૬૦ વિજ્ઞાનમાં અને ૧૦
ભગત એવંતમાં કુલ ૧૭૦ નેનું આ ગ્તોત્ર છે.

વિવિધરત્નાદિવર્ણોપશોભિતં

હરતુ દુરિતાનિ

વિવિહરયણાશ્વત્નો-વસોહિત્ર્યં હરતુ દુરિત્યાઈ ॥૧૧॥

વિવિધ રત્નાદિના વર્ણવડે શોભિત

હરણ કરે. પાપોને

અર્થ—પંદર કર્મભૂમિને વિષે ઉત્પન્ન થયેલ, વિવિધ રત્નાદિના વર્ણવડે શોભિત એકસો સિત્તેર જિનનો સમુદાય અમારાં દુરિતો-પાપોનું હરણ કરે ! ૯.

ચતુર્વિંશદતિશયયુક્તાઃ

અષ્ટમહાપ્રાતિહાર્યકૃતશોભાઃ

ચતુર્તીસઅશ્વસયજુષ્યા, અષ્ટમહાપ્રાતિહરકયસોહા ॥

ચોત્રીશ અતિશય યુક્ત

આઠ મહા પ્રાતિહાર્યે કરી છે શોભા
જેની એવા

તીર્થકરાઃ

ગતમોહાઃ

ધ્યાતવ્યાઃ

પ્રયત્નેન

તિથ્યયરા ગયમોહા, જાણ્યવ્વા પયત્તેણં ॥ ૧૦ ॥

તીર્થકરે.

મોહરહિત

ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. આદરવડે

અર્થ—ચોત્રીશ અતિશયયુક્ત, આઠ મહા પ્રાતિહાર્યે કરી છે શોભા જેની એવા અને ગયો છે મોહ જેનો એવા તીર્થકરે આદર વડે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ૧૦.

(ૐ) વરકનંકશંખવિદુમમરકતધનસન્નિભં

વિગતમોહં

(ૐ) વરકણયસંખવિદુમ-મરગયઘણસન્નિહં વિગયમોહં

અધાન મુવર્ણ, શંખ,

પરવાળા, નીલમણિ અને
મેઘ સરખા વર્ણવાળા

} મોહરહિત

સપ્તતિશતં જિનાનાં સર્વામરપૂજિતં વંદે (સ્વાહા) ॥ ૧૧ ॥

સંત્તરિસંયં જિણાણં, સંઘામરપૂર્ણં વંદે (સ્વાહા) ॥ ૧૨ ॥

એકમોસિત્તેરને જિનાના સર્વ દેવોપડે પૂજિત વાંદું.

અર્થ—પ્રધાન સુવર્ણ, શ ખ, પરવાળા, નીલમણિ અને
મેઘ સરખા વર્ણવાળા એટલે પાચે વર્ણવાળા, ગયો છે મોહ જેનો
એવા અને સર્વ દેવોપડે પૂજિત એકસો સિત્તેર જિનના સમુદાયને
હું વાંદું છું અહિં ‘ ઓ ’ પરમેષ્ઠી વાચક છે અને ‘ સ્વાહા ’
દેવોને બળીદાન આપતાં બોલાય છે ૧૧

(ૐ) ભવનપતિવાનમન્તરજ્યોતિષ્કવાસિનો વિમાનવાસિનઞ્ચ

(ૐ) નવણવશ્વાણવંતર—જોશ્સવાસી વિમાણવાસી ઞ્ચ

ભવનપતિ વાણ્ણવ્યંતર જ્યોતિષ્કવાસી વિમાનવાસી અને

યે કેડપિ દુષ્ટદેવાઃ તે સર્વે ઉપશામ્યન્તુ મમ ॥ ૧૨ ॥ સ્વાહા

જે કેવિ દુષ્ટદેવા, તે સર્વે ઉવસમંતુ મમ ॥ ૧૩ ॥ સ્વાહા

જે કોઈ પણ દુષ્ટ દેવો તે સર્વે ઉપશાત હો અને

અર્થ—ભવનપતિ, વાણ્ણવ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક
જે કોઈ પણ દુષ્ટ દેવતા (શાસન દેવી) છે તે સર્વ મને ઉપ-
શાત હો—મને વિદ્ધ મ કરો ૧૨

ચંદનકર્પૂરાભ્યાં ફલકે લિખિત્વા ક્ષાલિતં પીતં
ચંદણકર્પૂરેણં, ફલે લિહિજ્ઞણ સ્વાલિચ્ચં પીચ્ચં ॥

સૂખડ અને કપૂરવડે પાટીયામાં લખીને ઘોઘેલ પીઘેલ (યંત્ર)

एकांतरादिग्रहभूत — शाकिनीमुद्रं द्रणाशयति

एगंतराद्ग्रहभूत,--साङ्गिमुग्गं पणासेइ ॥ १३ ॥

એકાંતરિયા વગેરે જયર, ગ્રહ, } શાકિની અને મોગકને, પ્રકર્ષે નાશ
ભૂત, } કરે છે.

અર્થ—ચંદન અને કપૂરવડે પાટીયામાં (ઉપર જણાવેલો
યંત્ર) લખીને પછી ઘોઘેલે આ યંત્ર પીઘેલ છતો એકાંતરીયા વગેરે
તા, ગ્રહ, ભૂત, શાકિની અને મોગક (ઉપલક્ષણથી બીજા પશુ
દુષ્ટ રોગ ભૂતાદિના આવેશ વિગેરે) નો પ્રકર્ષે નાશ કરે છે. ૧૩.

इति सप्ततिशतयंत्रं सम्यग् मंत्रं द्वारि^१ प्रतिलिखितम्
इत्थ सत्तरिसयजंतं, सम्मं मंतं दुवारि पल्लिहिच्यं ॥

એપ્રકારે એકસોસિત્તેરના } સમ્યક્ મંત્ર દ્વારમાં લખેલ
યંત્રને }

૧ કેટલાએક અત્ર એમ કહે છે કે—કાંચ સ્થાલાદિમાં કપૂર, ગોર-
ચંદન, કેસર, ચંદન અને કસ્તૂરી વગેરેનો કર્દમ કરીને સાત વખત લેપ
કરવો, જાંયામાં સૂકવી તેના ઉપર યંત્ર લખીને પૂષ્પ, ધૂપાદિવડે પૂજન
કરી તેના નહવણનું પાણી પીવાથી રોગ જાય.

૨ અહીં કેટલાએક કહે છે કે—રૂપા અગર ત્રાંયાના પત્રામાં યંત્ર લખી
ને ગૃહ મધ્યે નિરંતર પૂજન કરવું અને કાર્ય વખતે શુદ્ધ જળે પ્રક્ષાલન
કરીને તે જળ પીવું.

* નમિઝંણસ્તોત્રમ.

નત્વા પ્રણતસુરગણચૂડામણિકિરણરંજિતં મુનેઃ
 નમિઝંણ પણયસુરગણ-ચૂડામણિ કિરણરંજિત્રં મુણિણો
 નમસ્કાર કરીને, નમેલા દેવ સમુદાયના મુકુટને } પાર્શ્વનાથ મુનિના
 વિષે રહેલી મણિઓના કિરણોવડે શોભાયમાન }

ચરણયુગલં મહાભયપ્રણાશનં સંસ્તવં વક્ષ્યે
 ચલણજુઞ્ચલં 'મહાન્નય-પણાસણં સંયવં દુઢં' ॥ ૧ ॥

ચરણ યુગલને મોટા ભયને વિશેષે નાશ કરનાર સંસ્તવને કહીશ.

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા દેવસમુદાયના મુકુટને વિષે
 રહેલી મણિઓના કિરણોવડે શોભાયમાન પાર્શ્વનાથ મુનિના
 ચરણ યુગલને નમસ્કાર કરીને મોટા ભયને વિશેષે નાશ કરનાર
 સંસ્તવને હું કહીશ. ૧

* આ સ્તોત્ર વૃહદ્ગન્ધીય કીમન્માનતુંગસૂરિએ રચ્યું છે.

૧ મહ ઉત્સવ અને અમય નિર્ભયતા તે બન્નેને વિષે પૂર્ણ અ-
 વશ્ય અસ્રણ કરવા યોગ્ય અર્થાત્ ઉત્સવ અને નિર્ભયપણાને વિષે અવશ્ય
 સ્મરણ કરવા યોગ્ય એવું સંસ્તવ આવો અર્થ પણ થાય છે. મોટા ભય
 ૧૬ વર્ણવ્યા છે પણ કેટલેક ઠેકાણે રોગજલજલણઃ ધત્યાદિ આઠ ભય
 પણ વર્ણવ્યા છે માટે આ સ્તોત્રમાં સ્તોત્ર કર્તા આઠ ભય નિવારણ લક્ષણ
 પ્રભુના અતિશયનું વર્ણન બધે ગાથાવડે કરે છે. પ્રથમ ઉદ્દેશ અને પછી
 નિર્દેશ હોય છે પણ એવી શૈલી આ સ્તોત્રકાર આચાર્યે રાખી નથી. કર્તાએ
 પ્રથમ આઠ ભયનિવારક અતિશય વર્ણવીને પાછળથી રોગજલઃ ધત્યાદિ
 ગાથા વડે પોતાનો ઉદ્દેશ જણાવ્યો છે. ભક્તામરસ્તોત્રમાં પણ ઉક્ત
 આચાર્ય મહારાજએ આવી શૈલી રાખી છે.

रोगलयहरमाहात्म्य.

शुद्धितकरचरणनखमुखाः निमग्ननासिकाः विषमलावण्याः

सडियकरचरणनहमुह, निबुहनासा विवन्नेलायन्ता ॥

સડી ગયેલા હાથ, પગ, નખ અને } બેસી ગયેલ નાકવાળા, લાવણ્ય-
મુખવાળા, } રહિત.

हृष्टमहारोगानल - स्फुलिंगनिर्दग्धसर्वाङ्गाः

कुष्ठमहारोगानल-फुलिंगनिदृष्टसंवा ॥ १ ॥

કોલરૂપ મહારોગાશિતા તણખા જેવી પીડાવડે દાઝયાં છે સર્વ
અગે જેમના એવા

ते तव (त्वत्) चरणाराधनसलिलज्जलिसेकवर्धितच्छायाः

ते तुह चलणाराहण-सलिलंजलिसेयबुद्धियहाया^३

તે તમારા ચરણોની સેવારૂપ પાણીની અજળીતા સિચનવડે
વૃદ્ધિ પામી છે ગોલા જેમની એવા છતાં.

वनद्वदग्धा गिरिपादपा इव प्राप्ताः पुनर्लक्ष्मीं

वाणदवदह्ना गिरिपाय-वध पत्ता पुणो लहिं ॥३॥

વનેના અંશિવટે દાઝેલાં પર્વતનાં (પામે છે ફરીથી આરોગ્ય
વૃક્ષોની પેઠે) લક્ષ્મીને

૧ ધિષર્ણલાવણ્યા એટલે પ્રિય લાવણ્યવાળા અર્થે ૩૬૩૫૧
એવો અર્થ પણ થાય છે ૨ ઘુહિદ ઉચ્છાદા (ઘર્ષિતોત્સાદા)

અર્થ—સહી ગયાં છે હાથ, પગ, નાખ અને મુખ જેના, એસી ગયેલી છે નાસિકા જેની (અથવા નાશ થઈ છે આશા જેની એટલે જીવવાની આશા વિનાના), નાશ પામ્યું છે લાવણ્ય (સૌંદર્ય) જેનું અને ડોઢરૂપ મહારોગ તેરૂપ અગ્નિના તણખા જેવી ખીડાવડે દાઝ્યાં છે સર્વ અંગો જેમના એવા મનુષ્યો; વનના અગ્નિવડે દાઝેલાં પર્વતના વૃક્ષોની પેઠે, તમારા ચરણોની સેવારૂપ પાણીની અંજળીના સિંચનવડે વૃદ્ધિ પામી છે શોભા—કાન્તિ જેમની એવા છતાં ફરીથી આરોગ્યલક્ષ્મીને પામે છે. લુટ્ટિ ઉચ્છાહા એવો પાઠ પાણુ છે ત્યાં ‘વૃદ્ધિ પામ્યો છે ઉત્સાહ જેમનો ’ એવો અર્થ લેવો. ૨-૩

દુર્વાતક્ષુભિતે જલનિધૌ ઉદ્ભટકલ્લોલભીષણારોવે
 દુઘ્વાયસ્તુન્નિયજલનિદ્ધિ^૧, જબ્મડકલ્લોલનીસણારોવે ॥
 દુષ્ટ વાયુવડે ક્ષોભ પામેલા, સમુદ્રમાં, ઉદાર કલ્લોલના ભયંકર શબ્દવાળા
 સંભ્રાંતભયવિસંસ્થુલ —નિર્વામકમુક્તવ્યાપારે

સંજ્ઞંતન્નયવિસંતુલ—નિદ્ધામયમુક્કવાવોરે ॥ ૪ ॥

સંભ્રાંત અને ભયવડે વિહ્વલ બલાસીઓએ છાડી દીધો છે વ્યાપાર જેને વિષે એવા.

અવિદલિતયાનપાત્રાઃ ક્ષણેન પ્રાપ્નુવન્તિ ર્દીપ્સિતં કૂલ્મ
 અવિદલિઅજાણવત્તા, સ્વણેણ પાવંતિ દ્વિષ્ટિયં કૂલં ॥
 નથી ભાંગ્યું વહાણુ જેનું એવા છતાં, ક્ષણવારમાં પામે છે. ધ્વનિચિત
 કાંઠાને

પાર્શ્વજિનચરણયુગલં નિત્યં ચૈવ યે નમન્તિ નરાઃ
પાસજિણચલણજુશ્ચલં, નિચ્ચં ચિચ્ચ જે નમંતિ નરા॥૫૪॥

પાર્શ્વનાથના ચરણ યુગલને નિરતર નિરથે જે નમે છે, મનુષ્યો.

અર્થ—હુદ પાચુવડે શોભ પામેલા, ઉદાર કલ્પોલના ભ-
ય કર શખ્દો થઈ રહ્યા છે જેને વિષે એવા અને સખાત થયેલા
તેમજ ભયવડે વિદ્વેલ થયેલા ખલાસીઓ છોડી દીધે છે
(વહાણ હાકવારૂપ) વ્યાપાર જેને વિષે એવા સમુદ્રને વિષે,
જે મનુષ્યો પાર્શ્વનાથના ચરણ યુગલને નિરથે નિરતર
નમે છે તેઓ, નથી ભાગ્યુ વહાણ જેવું એવા છતાં ક્ષણવારમા
ધવિષ્ઠ એવા સમુદ્રના કનારાને પામે છે ૪-૫

ચરપવનોદ્ધુતવનદવ -જ્વાલાવલિમિલિતસફલદ્રુમગદને
ચરપવણુદ્ધુવવણદવ-જાલાવલિમલિયસયલદ્રુમગહણે॥૫

અર્થ ૬ પવનવડે વિસ્તાર પામેલા વનના અગ્નિની જ્વાળાની શ્રેણી-
વડે એકત્ર થયેલા વૃક્ષના ગહનો છે જેને વિષે એવા.

દક્ષમાનમુગ્ધમૃગવધૂ -મીપણરવમીપણે વને
દક્ષાંતમુદ્ધમયવહુ-ત્રીસણરવત્રીસણંમિ વણે ॥૬॥

દાઝતી મુગ્ધ હરણીઓના ભયકર શખ્દવડે ભયાનક વનને વિષે
નગદ્રોઃ ક્રમયુગલં નિર્વાપિતસફલાત્રિમુવનામોગં (પપચ્ચઃ)

જગગુરુણો'કમજુશ્ચલં,નિવાવિચ્ચસયલતિહુચ્ચણામોચ્ચં॥૭

જગદ્ગુરુના ચરણયુગલને, આપત્તિનાનાપનીઉપશાંતિવડેમુખીકર્યોછે
સમમ ત્રણ ભુવનનો પ્રપચ જેણે એવા

૧ ક પાણી મયુગ અસમાધિને અલ્પતિ-નિવારયતિ ક્ષતિ શલ
એટલે નિવારણ કરનાર અર્થાત પૂરોક્ત વિશેષણયુક્ત અમમ મિને નિવારણ
કરનાર પાણી જે મનુષ્યો સ રૂં પ્રકારે મરન્તિ યદિદિ ઝે તેને અમિ
ભય કરતો નથી આવો અથ પણ થાય છે

યે સંસ્પરન્તિ મનુષ્યાઃ ન કરોતિ જ્વલનો મયં તેષાં
 જે સંભરંતિ મણુચ્ચા, ન કુણ્દ જલ્લનો જ્વયં તેસિં ॥૭૥॥
 જે સ્મરણ કરે છે, મનુષ્યો નથી. કરતો અગ્નિ ભય તેઓને

અર્થ—પ્રયંત પવનવડે આમતેમ વિસ્તાર પામેલા એવા
 વનના અગ્નિની જ્વાળાની શ્રેણીવડે પરસ્પર એકત્ર થયેલા વૃક્ષનાં
 ગહનો (વન ખંડો) છે જેને વિષે એવા અને દાઝતી મુગ્ધ
 હરણીઓના ભયંકર શબ્દોવડે (અથવા બળેલા વનને વિષે જ્વા-
 ળાથી બ્યાકુલ મૃગલાઓના ઘણા આકંદવડે) ભયાનક વનને
 વિષે; જગદ્ગુરૂ (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ) ના, આપત્તિના તા-
 પની ઉપશાંતિવડે સુખી કર્યો છે સકલ ત્રણ ભુવનનો પ્રપંચ
 (અથવા વિસ્તાર) જેણે એવા ચરણ યુગલનું જે મનુષ્યો રૂડે
 પ્રકારે સ્મરણ કરે છે તેઓને તે અગ્નિ ભય કરતો નથી. ૬-૭

વિલસદ્ભોગભીષણ —સ્ફુરિતારુણનયનતરલજિહ્વાલમ્

વિલસંતભોગભીસણ—ફુરિચ્ચારુણનયણતરલજીહ્વાલં ॥

મુશોભિત દેણાવડે ભયંકર, અંચળ લાલ નેત્રવાળા અને ચપલ
 જિહ્વાવાળા.

ઉગ્રમુજંગં નવજલદ —સદૃશં ભીષણાચારં

ઉગ્ગજુઞ્ચંગં નવજલ્લય—સથ્થહં 'જીસણાચારં ॥ ૮ ॥

ઉગ્ર સર્પને નવીન મેઘ સદૃશ ભયંકર આકારવાળો

૧ ભીષણાચારં ભયંકર આચાર-વ્યવહાર છે જેનો એવો અથવા
 ભીસણ આ સમન્તાત્ ચારો વેલ્લનં યસ્ય સઃ ભીષણાચારસ્તં ભયંકર
 છે આમતેમ ભ્રમણ જેનું એવો ઉગ્ર સર્પ, આ પ્રમાણે પણ અર્થ થાય છે.

મન્યંતે કીટસદૃશં દૂરપરિક્ષિપ્તવિષમવિષવેગાઃ

મન્નંતિ કીમસરિસં, દૂરપરિચ્છદ્ધવિસમવિસવેગા ॥

માને છે. કીડા સમાન, અત્યંત સમસ્ત પ્રકારે ટાળ્યો છે આકેશ
વિષનો વેગ જેમણે એવા.

તથા નામાક્ષરફુટસિદ્ધ—મંત્રગુરુકા નરાઃ લોકે

તુહ નામસ્કરફુટસિ—ધ્વમંતગુરુચ્ચા' નરા લોણાણા

તમારા નામાક્ષરરૂપ પ્રકટ પ્રભાવવડે } મનુષ્યો લોકને વિષે.
સિદ્ધ થયેલ મંત્રવડે ગરિષ્ઠ }

અર્થ—સુશોભિત કૃષ્ણા (અથવા દેહ) વડે ભય કર,

અંચળ રક્ત નેત્રવાળા અને અંચળ (લપલપ થતી) જીભવાળા,
નવીન મેઘ જેવા ક્યામ અને ભય કર આકૃતિવાળા હિંમ સર્પને,
આ લોકમા તમારા નામાક્ષર રૂપ પ્રકટ પ્રભાવવડે સિદ્ધ થયેલ
(ગાફીયાદિક) મંત્રવડે ગરિષ્ઠ મનુષ્યો, અત્યંત સમસ્ત પ્રકારે
ટાળ્યો છે આકેશ વિષનો વેગ જેમણે એવા છતાં કીડા સમાન
માને છે ૮-૬

અટવીષુ મિહ્વતસ્કર—પુલિન્દ્રસદ્બલસદ્બીમાસુ

અમ્વીષુ નિહ્વતસ્કર—પુલિન્દ્રસદ્બલસદ્બીમાસુ ॥

અટવીઓને વિષે, બિદ્ધ, ચોગ, વનચર જીવો અને વાધના
શબ્દોવડે ભય કર

મયવિહ્વલવિષળાકાત્તરો—હુણ્ઠિતપયિકસાર્યાસુ

મયવિહુરવુન્નકાયર—ઉલ્લૂરિયપહિયસધ્યાસુ ॥૧૦॥

ભયવડે વિદ્ધ અને હુળીજનોને બિલ્લોએ હુન્ટ્યા છે મુસાફરો-
ના સાથે જેને વિષે એવી

અવિલુપ્તવિભવસારાઃ તવ નાથ ! પ્રણામમાત્રવ્યાપારાઃ

અવિલુપ્તવિહવસારા, તુહ નાહ પણામમત્તવાવારા ॥

નથી ચોરું સારસાર } તમારા, હે નાથ ! પ્રણામ માત્ર
ધન જેનું એવા છતાં } વ્યાપારવાળા

વ્યપગતવિદ્વાઃ શીઘ્રં પ્રાપ્તાઃ હૃદયેપ્સિતં સ્થાનમ્

વવગયવિગ્ધા સિગ્ધં, પત્તા હિચ્છદ્વિયં ટાણું ॥૧૧॥

વિશેષે ગયા છે વિદ્વાં } તત્કાળપામે-છે, હૃદયમાં ઇચ્છિત સ્થાનને
જેના એવા છતાં }

અર્થ--ભીલ (પશ્ચિવાસી), ચોર, વનચર એવા અને
બાધના શખ્દોવડે ભયંકર, અને ભયવડે વિદ્વંસ એવા દુઃખીજનોવાળા
સુસાફરોના સાથોને ભીલોએ લુટ્યા છે જેને વિષે એવી સર્વ
અટવીઓને વિષે; હે નાથ ! તમારો પ્રણામ માત્ર વ્યાપાર છે જેમને
એવા મનુષ્યો, (માત્ર તમને પ્રણામજ કરનારા માણસો) નથી
લુટ્યું ઉત્કૃષ્ટ ધન જેનું એવા છતાં અને વિશેષે ગયા છે વિદ્વાં
જેમનાં એવા છતાં હૃદયમાં ઇચ્છેલ સ્થાનકને તત્કાળ
પામે છે. ૧૦-૧૧

મજ્જલિતાનલનયનં દૂરવિદારિતમુખં મહાકાયમ્

પજ્જલિચ્છાનલનયણં, દૂરવિચારિયમુહં મહાકાયં ॥

મજ્જલિત અગ્નિ સરખા } અત્યંત ફાટ્યું છે મુખ } પ્રચંડ કાયાવાળા
નેત્રવાળા, } જેણે એવા, }

નલકુલિશયાતવિદલિત-

ગજેન્દ્રકુમસ્યલાભોગમ્

નહકુલિસઘાયવિચ્છલિચ્છ-ગઈંદકુંભત્યલાભોચ્છં ॥૧૨॥

નખરૂપ વજૂના પ્રહારવડે વિશેષ લેદો છે હસ્તિના કુંભસ્થલનો
વિસ્તાર જેણે એવા

પ્રણતસસંભ્રમપાર્થિવ-નલમણિમાણિક્યપાતિતપ્રતિમસ્ય

પણયસસંભ્રમપરિથિવ-નહમણિમાણિક્યપલિઅપમિસસ્સ

નમસ્કાર કરતા આદરવાળા રાજાઓના જેવા નખરૂપ મણિમા-
ણિક્યમા પડ્યા છે પ્રતિબિંબ એવા

તવ ઘવનપહરણધરાઃ સિંહ ક્રુદ્ધપિ ન ગણયન્તિ

તુહ વયણપહરણધરા, સીંહ ક્રુદ્ધપિ ન ગણંતિ ॥૧૩॥

તમારા ઘવનરૂપ હૃદયધાર-૧ સિંહને ક્રોધાયમાન પણ નથી ગણતા
ને ધારણ કરનારા

અર્થ-—પ્રત્યક્ષિત અગ્નિ સરખા લાલ નેત્રવાળા, અત્યંત
ક્રોધુ છે મુખ જેણે એવા, પ્રચંડ ક્રોધવાળા અને નખરૂપ
વજૂના પ્રહારવડે વિશેષ લેદો નાખ્યો છે હસ્તિના કુંભસ્થલનો
વિસ્તાર જેણે એવા ક્રોધાયમાન સિંહને પણ, નમસ્કાર કરનારા

૧ પ્રજ્વળતા નખ અત્યંત ક્રોધવાળા હોવાથી તેને મણિમાણિક્યની
ઉપમા આપવામાં આવી છે નમસ્કાર કરતી વખત નમસ્કાર કરનારનું
પ્રતિબિંબ તે નખમા પડે છે અહીં ખીન્ને અર્થ આ પ્રમાણે પણ થાય
છે-નમસ્કાર કરનારા અને આદરવાળા વાચિય હૃદયના મદદ એટલે જ
મરતકોને વિશે રહેવા મુકુટ મદિના મણિમાણિક્યને વિશે પણ છે પ્રતિ-
બિંબ જેનું એવા પ્રજ્વ

અને આદરવાળા રાખાઓના, જેના નખરૂપ મણિમાણિક્યને વિષે
પડ્યાં છે પ્રતિબિંબ એવા જે તમે તેના વચનરૂપ હુથીયારને ધા-
રણ કરનારા મનુષ્યો ગણતા નથી. અર્થાત્ તમારા વચનરૂપ
શસ્ત્રને ધારણ કરનારા મનુષ્યો મોટા સિંહને પણ ભયઝરી
ગણતા નથી. ૧૨-૧૩

ગજેંદ્ર ભયહર માહાત્મ્ય.

શશિધવલદંતમુશલં, દીર્ઘકરોલ્લોલવર્ધિતોત્સાહં
સસિધવલદંતમુસલં, દીહકરુદ્ધાલવુદ્ધિજઘાહં ॥
અંદ્ર સરખા ઉજ્જવલ દંતુશળવાળા, મોટી સુઠના ઉછાળવાવડે
વધ્યાં છે ઉત્સાહ જેનો એવા

મધુપિંગનયનયુગલં, સસલિલનવજલધરાચંદ્રં
મહુપિંગનયણજુચ્ચલં, સસલિલ નવજલહેરારાવં ॥૧૪॥
મધ સરખા પીળા નેત્ર યુગલવાળા, જળ પૂર્ણ નવિન મેઘસરખી
ગર્જનાવાળા

મીષમં મહાગજેંદ્રં અત્યાસન્નમપિ તે ન વિગણયન્તિ
ત્રીમં મહાગજંદ્રં, અચ્ચાસનંપિ તે ન વિગણંતિ ॥

ભયંકર મોટા ગજેંદ્રને, અત્યંત નજીક { તેઓ નથી ગણતા
રહેલા, પણ, }

૧ અહીં નવજલહરાચારં એવો પાઠ પણ છે ત્યાં અર્થ આ પ્રમાણે
કરવો—“ નવિન મેઘ સદશ આકારવાળો ” શ્યામ અને ઉત્તર હોવાથી
નવિન મેઘની ઉપમા આપી છે. તેનો વળી સ્વ(સત્)સલિલનવજલધારંકારં
એમ પણ અર્થ કરી શકાય એટલે પોતાના (અથવા સારા) પાણીવડે નવિન
જળધારાને કરનાર મેઘ સદશ.

યે તવ ચરણયુગલ મુનિપતે ! તું સમાલીનાઃ
 જે તુમ્હ ચલણજુઅલં, મુણિવડ તું સમહ્વીણા ॥૧૫॥
 જેઓ તમારા ચરણયુગલને હે મુનિપતિ ! ઉન્નત રૂડે પ્રકારે આ-
 શય કરી રહેલા છે.

અર્થ—અદ્ર સરખા ઉત્તવલ છે એ દત્તશર્મા જેને, મોટી
 શુંદતા ઉછાળવાવડે વધ્યો છે ઉત્સાહ જેનો, મધ સરખુ પિંગલ
 (રક્તપિત) વર્ણવાળુ નેત્ર યુગલ છે જેતુ અને જળથી ભરેલા
 નવિન મેઘ સરખી ગર્જના છે જેની એવા, અત્યંત નજીક આ-
 વેલા મોટા ગજેન્દ્રને પણ, હે મુનિપતિ ! તમારા શુશ્રુષુવડે ઉન્નત
 ચરણયુગલને જેઓ રૂડે પ્રકારે આશય કરીને રહેલા છે તે
 મનુષ્યો ગણતા નથી અર્થાત્ તે મનુષ્યો હાથીના ભયની
 સંભાવના પણ કરતા નથી ૧૪-૧૫

રણુ ભયહર માહાત્મ્ય.

સપરે તીક્ષ્ણસ્વદ્ગા - ભિગ્ધાતાપવિદ્ધોદ્ધુતકવંધે
 સમરંમિ તિરક્કસ્વદ્ગા - ભિગ્ધાયપવિદ્ધઝહુયકવંધે ॥
 સમામમાં તિક્ષ્ણ ખડ્ગના પ્રકારે રૂડે ઉન્નત ખલ ધેડે નાચતા ધડા
 છે જેને વિષે એવા

કુંતાવિનિર્મિત્તકરિકલહ-મુક્તસીત્કારપચરે
 કુંતાવિણિન્નિત્તકરિકલહ-મુક્તસિત્કારપચરંમિ ॥૧૬॥
 ભાલાવડે નિરોધે બેઠાયેલા હસ્તિના બચ્ચાઓએ મૂકેલા સિત્કાર-
 રોવડે પ્રચર

નિજિતદર્પોદ્ધરરિપુ— નરેન્દ્રનિવહાઃ મટાઃ યશઃ ધવલમ્ ।

નિજ્જિઅદપ્પુદ્ધરરિજ—નરિંદનિવહાઃ જમા જસં ધવલમ્ ॥

જીત્યા છે અહંકારવડે ગર્વિષ્ઠ થયેલા શત્રુ । મુલટો યશને ઉજવળ
રાજાઓના સમૂહને જોણે એવા ॥

પ્રાપ્તુવંતિ પાપપ્રશમન ! પાર્શ્વજિન ! તવ પ્રભાવેણ

પાવંતિ પાવપસમિણ, પાસજિણ ! તુહપ્પજ્ઞાવેણ ॥૧૭॥

પામે છે, હે પાપને પ્રકર્ષે શાંત કરનાર પાર્શ્વજિન ! તમારા પ્રભાવવડે

અર્થ—તિક્ષ્ણ ખડ્ગના પ્રહારવડે ઉદ્ધૂંખલની પેઠે આમ
તેમ નાચતા ધડો છે જેને વિષે એવા અને લાલાવડે વિશેષે
લેદાયેલા હસ્તિના ખચ્યાઓએ મૂકેલા સિત્કાર શબ્દોવડે પ્રચૂર
એવા સંગ્રામને વિષે, હે પાપને પ્રકર્ષે શાંત કરનાર પાર્શ્વજિન !
તમારા પ્રભાવવડે જીત્યા છે અહંકારવડે ગર્વિષ્ઠ થયેલા શત્રુ રાજા-
ઓના સમૂહને જોણે એવા મુલટો, ઉજવળ યશને પામે છે. ૧૬-૧૭

રોગાદિ અષ્ટ ભયહર માહાત્મ્ય.

રોગજલજ્વલનવિષધર —ચૌરાશિમૃગેદ્રગજરણમયાનિ

રોગજલજલણવિસહર—ચૌરાશિમૃગેદ્રગયરણજયાઈ ।

રોગ, પાણી, અગ્નિ, સર્પ, ચોરૂંધ શત્રુ, સિંહ, હસ્તિ અને
સંગ્રામથી ઉત્પન્ન થયેલા ભયો

પાર્શ્વજિનનામસંકીર્તનેન પ્રશામ્યન્તિ સર્વાણિ

પાસજિણનામસંકિ—ત્તણેણ પસમંતિ સર્વાઈ ॥૧૮॥

પાર્શ્વજિનના નામતું રૂડા પ્રકારે ॥ શાંત થાય છે, સર્વ
ઉચ્ચારણ કરવાવડે ॥

અર્થ—પાર્શ્વજિનના નામનું રૂડા પ્રકારે (વિશુદ્ધ શ્રદ્ધા વડે) ઉચ્ચારણ કરવાવડે રોગ, જળ અગ્નિ, સર્પ, ચોરડૂપ શત્રુ, સિંહ અને સત્રામથી ઉત્પન્ન થયેલા સર્વ ભયો અત્યંત શાંત થાય છે અર્થાત્ ફરી ક્યારે પણ ઉત્પન્ન થતા નથી. ઓમ્ હ્રીં નમિઙ્ગ પાસ વિસહર વસહ ફુલિંગ્ હ્રીં રોગજલજલણ વિસહરચોરાશિમદ્ગયરણભયાદ પસમતિ મમ* સ્વાહા આ મહા- મંત્ર આ સ્તવની અદર વેરાયેલા અક્ષરોથી બનેલો છે ૧૮

ઉપસંહાર—સ્તોત્ર માહાત્મ્ય.

एवं महाभयहरं पार्श्वजिनेन्द्रस्य संस्तवमुदारम्
एवं महानजयहरं, पासजिणिंदस्स संथवमुच्चारं ॥
એ પ્રકારે મહા ભયને હરનાર, પાર્શ્વજિનેન્દ્રના સ્તવનને ઉદાર
ભવિકજનાનંદકરં કલ્યાણપરંપરાનિધાનમ્
'જવિયજણાણંદયરં, કલ્યાણપરંપરનિહાણં ॥૧૯॥
ભવ્યજનોને આનંદ કરનાર, કલ્યાણની પરંપરાનું સ્થાન

* મમ વાયુ શબ્દે પનનખીજ છટક છે સ્વ આકાશ શબ્દે આકાશ ખીજ અને હા એ છટક છે વસહ પણ ખીજ ગાયામા વેરાયેલ છે ખીજ અક્ષરો તો પહેલી અને આ ગાયામા સ્પષ્ટ છે

૧ મહિ ભવ્યની પાસે જનગણ્દ ન મૂડ્યો હતો તો પણ એજ અર્થ કરી શકાતો પરંતુ અવ્યવહારાશીરૂપ નિગોદ વિષે રહેલ ભવ્યજનોને આનંદકારી થવાનો સંભવ નથી માટે તે બાગત રજૂ કરવાને માટે જન શબ્દ લીધો છે તેથી વ્યવહારાશી વાળા જનો એમ અર્થ કરવો. અહીં પદ વિભજન કરીને ખીજો પણ અર્થ થાય છે તે આ પ્રમાણે

રાજભયયક્ષરાક્ષસ

—કુસ્મદુઃશકુનઋક્ષપીઢાસુ

રાયન્નયજરકરક્ષસ—કુસુમિણદુસ્સજ્જણરિક્ષપીઢાસુ ॥

રાજ્યભય, યક્ષ, રાક્ષસ, કુસ્વપ્ન, દુષ્ટ શુકન અને નક્ષત્ર રાશીની
પીડાઓને વિષે

સંધ્યયોઃ દ્વયોઃ પથિ ઉપસર્ગે તથાચ રજનીષુ

સંજાસુ દોસુ પંથે, જવસર્ગે તદ્ય રયણીસુ ॥૨૦॥

સંધ્યાએ એ રસ્તામાં, ઉપસર્ગમાં તેમજ રાત્રીને વિષે

યઃ પઠતિ યથા નિશ્ચિનોતિ તસ્ય કવેશ્ચ માનતુઙ્ગસ્ય

જો પઢે જો અ નિસુણદે, તાણં કદ્દણો ય માણતુંગસ્સ ॥

જે ભણે છે જે અને સાંભળે છે. તેનાં કવિનાં વળી માનતુંગના

પાર્શ્વઃ પાપં પ્રશમયતુ સકલભુવનાર્ચિતચરણઃ

પાસો પાવં પસમેજ, સયલજુવણચ્ચિયચલણો ॥૨૧॥

પાર્શ્વનાથ, પાપને શાંત કરે. સમસ્ત જગતવડે પૂજ્યાં છે ચરણ
જેનાં એવા

અર્થ—એ પ્રકારે પાર્શ્વજિનેંદ્રના મહા ભયને હરનાર,

ઉદાર, ભવ્યજનોને આનંદ કરનાર અને કલ્યાણુની પરંપરાનું

સ્થાન એવા સંસ્તવને; રાજ્યભય, યક્ષ, રાક્ષસ, કુસ્વપ્ન, દુષ્ટ

શુકન અને નક્ષત્ર રાશીની પીડાઓને વિષે, બન્ને સંધ્યાએ,

અરણ્યાદિ માર્ગમાં, ઉપસર્ગમાં તેમજ (ભયંકર) રાત્રિઓને વિષે;

ભવિયજનાણ ભવ્યજનોને કલ્યાણપરં કલ્યાણુકારક અને પરનિહાણ

શત્રુના કપટને અંદયરં આંધનાઈ અથવા ક્ષુદ્ર કર્મને અટકાવનાઈ આ સંસ્તવ

(સ્તોત્ર) છે.

જે ભણે છે અને જે સાવધાનપણે સાક્ષણે છે તે જન્મેના અને
કવિ માનતુ ગસૂરિના પણ પાપને સમસ્ત જગતવડે પૂજ્યા
છે ચરણ જેના ચોવા પાર્શ્વનાથ ભગવાન્ શાત કરો-
નિવારણ કરો ૧૬-૨૦-૨૧

ઉપસર્ગયતિ કમઠાસુરે ધ્યાનતઃ યો ન સંચલિતઃ

જવસર્ગંતે કમઠા-સુરંમિ જ્ઞાણાન્ જો ન સંચલિન્ ॥

ઉપસર્ગ કરતે છતે, કમઠાસુર ધ્યાનથી જે ન ચલાયમાન થયા,
સુરનરકિન્નરયુવતિભિઃ સંસ્તુતઃ જયતુ પાર્શ્વજિનઃ

સુરનરકિન્નરજુવશ્દિં, સંયુત્તં જયતુ પાસજિણો ॥૨૨॥

દેવ, મનુષ્ય અને કિન્નર-} સ્તુતિ કરાયેલા, જયવત વર્તો, પાર્શ્વજિન
ની શ્રીઓવડે

અર્થ—કમઠાસુરે ઉપસર્ગ કર્યે છતે જે (૫૮ જીવનિકાયના
હિતચિતનરૂપ) ધ્યાનથી ચલાયમાન થયા નથી તે, દેવ
મનુષ્ય અને કિન્નરની શ્રીઓવડે રૂઢે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા
પાર્શ્વજિન જયવત વર્તો ૨૨

૧ શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુ સાથે પૂર્વના દશ ભનથી કમઠને વૈર હતુ દશમે
ભવે કમઠ તાપસ થઈ પચાગ્નિ તપ કરતો હતો તે વખતે તેની અગ્નિ
માહેડુ એક કાષ્ટ ચીરાની તેમાંથી બળતો સર્પ બતાવી પ્રભુએ તેની અતા-
નતા જણાવી, છતાં તે પોતાનું અપમાન થયુ ગણી વિશેષ દૈર મનમા
ચિતવી ધણો અજ્ઞાન તપ કરી મેનમાંથી દેવતા થયો, તેણે પૂર્વના વૈર
યોગે પ્રભુ કાઉસગગધ્યાને હતા ત્યારે પ્રથમ ધૂનની વૃષ્ટી કરી પત્રી
મુરાળધારા મેઘ વરસાદ્યો વગેરે ઉપસર્ગ કર્યા છતાં પ્રભુ ધ્યાનમાં સ્થિર રહ્યા

एतस्य मध्ये अष्टादशाक्षरैः यो मंत्रः

एअस्स मज्झयारे, अठारसअस्करेहिं जो मंतो ॥

આ સ્તવનના મધ્યે અઠાર અક્ષરોવડે જે મંત્ર છે તેને

યો જાનાતિ સ ધ્યાયતિ પરમપદસ્થં સ્ફુટં પાર્શ્વમ્

જો જાણઈ સો જાયઈ, પરમપયત્થં ફુરું પાસં ॥૨૩॥

જે જાણે છે તે ધ્યાન કરે છે. પરમપદપ્રાપ્ત પ્રકટપણે પાર્શ્વનાથને

અર્થ—આ સ્તવનના મધ્યે નમિઝુળ પાસવિસહરવસહ
જિણફુલિંગ એ અઠાર અક્ષરોવડે બનેલ (ચિંતામણિ નામા શુભ)
મંત્ર છે તેને જે જાણે છે તે પરમપદપ્રાપ્ત (મંત્રમય) પા-
ર્શ્વનાથનું પ્રગટપણે (તે મંત્રવડે) ધ્યાન કરે છે. ૨૩

पार्श्वस्य स्मरणं यः करोति संतुष्टहृदयेन

पासह समरण जो कुणइ, संतुष्टेहिययेण ॥

પાર્શ્વનાથનું સ્મરણ જે કરે છે, સંતુષ્ટ હૃદયવડે

अष्टोत्तरशतव्याधिभयानि नश्यन्ति तस्य दूरतः

अष्टुत्तरसयवाहिभय, नासइ तस दूरेण ॥ २४ ॥ इति.

એકસો આઠ વ્યાધિના ભયો નાશ પામે છે. તેના દૂરથી

અર્થ—જે મનુષ્ય સંતુષ્ટ હૃદયવડે પાર્શ્વનાથનું ધ્યાન
કરે છે તેના એકસો આઠ વ્યાધિથી ઉત્પન્ન થયેલા ભયો દૂરથીજ
નાશ પામે છે. ૨૪

ઈતિ ભયહરસ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્

॥ અથ અજિતશાંતિસ્તવનમ્ ॥

અજિતં જિતસર્વભયં^૧ શાંતિં ચ પ્રશાંતસર્વગદ(ગત)પાપમ્
અજિત્યં જિત્તસર્વભયં, સંતિં ચ પસંતસર્વગયપાવં ॥

અજિતનાથને, છતાં છે સર્વ । શાંતિનાથને, અને, વિશેષે શાંત કર્યા
ભય જેણે એવા, । છે સર્વ રોગ અને પાપ જેણે એવા

પૂર્વે શ્રી વર્દમાનજિનશિષ્ય શ્રી નદિગેણુશ્રી શત્રુજય તીર્થે
યાત્રાર્થે ગયેલા ત્યા મૂળ પ્રાસાદમા પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી આદિનાથજિનને
નમસ્કાર કરીને બે પ્રાસાદમા રહેલા અજિતનાથ અને શાંતિનાથને નમસ્કાર
કરીને તે બંને પ્રાસાદના વચ્ચે કાઠિસ્સગ્ગ ધ્યાને રહ્યા યથાશક્તિ કાઠિસ્સ-
ગ્ગ પૂર્ણ કરીને શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનની એક સાથે સ્તુતિ
કરી એ પ્રમાણે શ્રી મહાવીર શિષ્ય નદિગેણુ મહારિએ આ અજિત-
શાંતિસ્તવ રચ્યુ કોઈ આવ્યાર્થ વળી એમ કહે છે કે શ્રી નેમિનાથ શિષ્ય
શ્રી નદિગેણુગણિ શ્રી શત્રુજય તીર્થ યાત્રાર્થે આવેલા ત્યારે ઉત્તર દક્ષિણ
દિશામા રહેના શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથના બે પ્રાસાદના અંતરાળે
રહીને શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનની સ્તુતિ એક સાથે કરી

શ્રીશત્રુજય મહાકવિને વિષે કહ્યું છે કે નેમિવચણેણ જન્તાગણ
જહિં નદિસેણગણિવશ્ણા, વિહિમો અજિમસાત્તથમો, જયત તથ
પુહારેય તિથ્ય આ પ્રકારે અજિતશાંતિસ્તવના કર્તા શ્રી નદિગેણુને કોઈ
શ્રી મહાવીર જિન શિષ્ય અને કોઈ શ્રી નેમિજિન શિષ્ય કહે છે અહીં
બહુશ્રુત કહે તે પ્રમાણે

૧ ભય સાત પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે-૧ ધંદલોક ભય, ૨ પરલોક
ભય, ૩ આદાન ભય, ૪ અકસ્માત ભય, ૫ આજીવિકા ભય ૬ મરણ ભય,
અને ૭ અપકીર્તિભય

જગદ્ગુરુ શાંતિગુણકરૌ દ્વાવપિ જિનવરૌ પ્રણિપતામિ॥૧॥ગાથા॥

*ગાદા

જયગુરુ^૧ સંતિગુણકરે, દોવિ જિણવરે પણિવયામિ ॥૧॥

જગતના ગુરુ, શાંતિરૂપ } બંને જિનેશ્વરોને પ્રણામ કરું છું.
ગુણના કરનાર }

* આ ગાથા છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બાણુવું—

મુનિટ ગુરુ તત્થ ન જો વિસમે છટ્ટો ડ મજ્જગો પઢમે ।

દુડ્ડે ડ દલમ્મિ લહૂ છટ્ટો સેસં સમં ગાદા ॥ ૧ ॥

સપ્ત ચતુર્માત્રા ગુરુશ્ચ તત્ર ન જગણો (૧૬૧) વિષમે ષષ્ઠાતુ મધ્યગઃ પ્રથમેડર્ધે ।

દ્વિતીયે તુ દલે લઘુઃ ષષ્ઠઃ શેષં સમં (૧૬૧) ગાયેતિ ॥ ૧ ॥

દુડ્ડયા છટ્ટે પઢમાડ સત્તમે લાડ કુણહ ઉવરિદલે ।

ન લહુંમિ પંચમે પઢમયાડ રહ તલદલે વિરડે ॥ ૨ ॥

ઉપરિતનાર્ધે ષષ્ઠે (ચતુર્લઘુકેડર્વાગ્) દ્વિતીયાલ્લાસપ્તમે પ્રથમાલ્લાદિરતિ કુરુ
રહાધસ્તનેડર્ધે પંચમે ચતુર્માત્રિકલઘુગણે પ્રથમાલ્લાન્ન વિરતિઃ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થઃ—સાત ટગણુ (ચાર માત્રાવાળા) પછી એક
ગુરુ પ્રથમ અર્ધમાં આવે ત્યાં વિષમ ટગણુમાં જગણુ (૧૬૧)
ન હોય, છટ્ટો ટગણુ મધ્યમાં કગણુ (૬) વાળો હોય. બીજા
અર્ધમાં તો પાંચ ટગણુ પછી છટ્ટો લઘુ હોય, બાકીનું પહેલા
અર્ધ પેઠે એટલે સાતમો ટગણુ અને પછી ગુરુ એ પ્રકારે ગા-
થા છંદ બાણુવો. ડુ-તિ-ચડ-પંચ-છકલાગણાઃ કચટતપનામા
અહીં બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ અને છ માત્રાના ક ચ ટ ત પ એ
નામના પાંચ ગણુ અનુક્રમે ગણેલા છે. બીજી કેટલીક સંજ્ઞા

અર્થ—જિત્યા છે સર્વ ભય જેણે એવા અજિતનાથ અને વિશેષે શાત કર્યા છે સર્વ રોગ અને પાપ જેણે (અથવા વિશેષે શાત થયે છતે ક્ષય થયા છે અશુભ કર્મ જેમના) એવા શાતિનાથ વળી જગતના ગુરૂ (અથવા જગતને વિષે મોટા) અને શાતિરૂપ ગુણને કરનારા (અથવા શાતિ એટલે કથાયનો અભાવ અને ગુણ એટલે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર તેને કરનારા) તે બંને જિનેશ્વરોને હું પ્રણામ કરૂ છું ૧

વ્યપગતાશોભનભાવૌ તૌ અહં વિપુલતપોનિર્મલસ્વભાવૌ
વવગયમંગુલજ્ઞાવે, તે હં વિજલતવનિમ્મલસદ્ભાવે ॥
નાશ થયો છે અશો- } તે બંને હું, વિસ્તીર્ણ તપવડે નિર્મલ છે
ભન ભાવ જેનો એવા } સ્વભાવ જેનો એવા
નિરુપમમહાપ્રભાવૌ સ્તોખ્યે સુદૃષ્ટસદ્ભાવૌ ॥ ગાથા ॥

॥ ગાદ્યા ॥

નિરુપમમહાપ્રજ્ઞાવે, ચોત્સામિ સુદિઠસવ્જ્ઞાવે ॥૧॥

નિરૂપમ અને મહાજ્ઞ છે } સ્તુતિ કરીશ. ૩૬૧ પ્રકારે કહેવા છે
પ્રભાવ જેનો એવા } વિષમાન ભાવો જેણે એવા

છ દોષ થયી બાણી લેવી અહીં છઠ્ઠા ટગણુમા બીજા લઘુની પહેલા વિરામ કરવો અને સાતમા ટગણુમા પહેલા લઘુની પૂર્વે વિરામ કરવો તથા બીજા અધમા પાંચમા ટગણુમા પહેલા લઘુની પૂર્વે વિરામ કરવો

૧ ગૃણાતિ તત્ત્વમિતિ ગુરુ જે તત્ત્વનો ઉપદેશ કરે તે ગુરુ, અહીં પ્રાકૃત હોવાથી નિભક્તિનો લોપ થયો છે પ્રાકૃત વ્યાકરણમા દ્વિવચન નહિ હોવાથી છદ્દમા બહુવચનનો પ્રયોગ કરવામા આવ્યો છે

અર્થ—નાશ થયો છે અશોભન (માઠો) લાવ (પરિણામ)
જેનો એવા, વિસ્તીર્ણ (દ્વાદશવિધ) તપવડે નિર્મલ (નિષ્કર્મ)
છે સ્વભાવ જેનો એવા, નિરૂપમ અને મહાન્ છે પ્રભાવ જેનો
એવા અને રૂડે પ્રકારે (કેવળ જ્ઞાન દર્શનવડે યથાર્થપણે) જાણ્યા
છે વિદ્યમાન લાવો (જીવાજીવાદિ સત્ પદાર્થો) જેણે એવા તે
એ (જિનો) ને હું (નંદિષેણુ ગણિ) સ્તવીશ. ૨

સર્વદુઃસ્વપ્રશાંતિભ્યામ્

સર્વપાપપ્રશાંતિભ્યામ્

સર્વદુઃસ્વપ્રશાંતિભ્યામ્,

સર્વપાપપ્રશાંતિભ્યામ્ ॥

સર્વ દુઃખો વિશેષે શાંત થયા છે } સર્વ પાપ વિશેષે શાંત થયા
જના એવા } છે જેનાં એવા

સદા અજિતશાંતિભ્યામ્ નમોઽજિતશાંતિભ્યામ્ ॥ શ્લોકઃ ૨ ॥

સયા અજિયસંતીર્ણં, નમો અજિયસંતીર્ણં ॥ ૩ ॥ સિલોગો

નિરંતર, પરાભવ નહિ પા- } નમસ્કાર હો ! અજિતનાથ અને }
મેલા અને ઉપશાંત થયેલા } શાંતિનાથને }

૧ ચતુર્થોસ્થાને ષષ્ઠી, આર્બત્વાદીર્ઘાભાવશ્ચઃ

૨ આ શ્લોક નામનો છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—

પંચમં લઘુ સન્વત્થ, સત્તમં દુચડત્થ ॥

છઠ્ઠં પુન ગુરુ જાણ, સિલોગં ત્રિંતિ પંડિયા ॥ ૧ ॥

સર્વત્ર પંચમં લઘુ દ્વિતીયચતુર્થયોઃ (પાદયોઃ) સપ્તમં ॥

ષષ્ઠં પુનર્ગુરુ યેષામક્ષરં તં શ્લોકં વ્રુવતે પણ્ડિતાઃ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—પાંચમો અક્ષર સર્વત્ર (ચારે પાદમાં) લઘુ,

બીજા અને ચોથા પાદમાં સાતમો અક્ષર લઘુ હોય. છઠ્ઠો અક્ષર

બીજી ગુરુ જાણવો એ પ્રકારે પડિતો શ્લોક છંદ કહે છે.

અર્થ—સર્વ હુ જો વિશેષે શાત થયા છે જેમના (અથવા
યોગ્ય જીવોના સર્વ હુ જો વિશેષે શાત થયા છે જે થકી) એવા,
સર્વ પાપ વિશેષે શાત થયા છે જેમના એવા અને નિરતર
પરાલવ નહિ પામેલા અને ઉપશાત થયેલા એવા અનિતાનાથ
અને શાંતિનાથને નમસ્કાર હો ! ૩

हे अजितजिन ! सुखप्रवर्तनं तव पुरुषोत्तम ! नामकीर्तनम्
अजियजिण सुहृप्पवत्तणं, तव पुरिसुत्तम नामकित्तणं ॥
હે આજિતાજન ! સુખને પ્રવ- / તમારૂં હે પુરુષોત્તમ ! નામકીર્તન-
તાવનાર / કીર્તન-

तथा च धृतिमतिप्रवर्तनं तव च जिनोत्तम ! हे शाते ! कीर्तनं
॥ ४ ॥ मागहिआ ॥

तद् य धिश्मइप्पवत्तणं, तव य जिणुत्तम संति कित्तणं
તેમજ ધીરજ અને ધૃતિને / તમારૂં પુણ્ય હે જિનોત્તમ શાંતિનાથ કીર્તન,
પ્રવર્તાવનાર /

* આ માગધિકા ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બાળુવું—

વિસમેસુ દોળિ ટગના, સમેસુ પો દો તઓ દુસુવિ જત્ય ।

લહુઓ કગળો લહુઓ, કગળો ત મુળહ માગહિયં ॥ ૧ ॥

વિષમયોઃ (પ્રથમતૃતીયયોઃ) દ્વૌ ટગણૌ સમયોઃ પઃ ટઃ તતો દ્વયોરપિ ।

(સમવિષમયોઃ) લઘુક કગળો લઘુકઃ કગળસ્તાં જાનીહિ માગધિકામ્ ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ — વિષમ (પહેલા ત્રીજા) પાદમાં બે ટગણુ

અને સમ (બીજા એથા) પાદમાં પગણુ (૭ મારા) અને

ટગણુ અને તે પછી સમ વિષમ બનેમા લઘુ, કગણુ, લઘુ,

કગણુ આવે તેને માગધિકા ૭૬ બાળવો.

* ૧ ધિર્મર્મપવત્તણં ઇતિ પાઠાન્તરં.

અર્થ—હે અજિતજિન ! હે પુરુષોત્તમ ! તમારા નામનું
કીર્તન, સુખ (સ્વર્ગાપવર્ગરૂપ) ને પ્રવર્તાવનારું છે; તેમજ ધી-
રજ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) અને મતિ (પ્રજ્ઞા) ને પ્રવર્તાવનારું છે.
હે જિનોત્તમ ! હે શાંતિનાથ ! તમારું કીર્તન પણ પૂર્વોક્ત સુખ-
વાળું છે. ૪

ક્રિયાવિધિસંચિતકર્મક્લેશવિમોક્ષકરં

કિરિચ્ચાવિહિસંચિચ્ચકમ્મકિલેસવિમુક્કયરં ।

ક્રિયાના વિધાનવડે એકઠા કરેલા કર્મ અને કષાયથકી વિશેષ
મૂકાવનાર

અજિતં નિચિતં ચ ગુણૈઃ મહામુનિસિદ્ધિગતમ્

અજિચ્ચં નિચિચ્ચં ચ ગુણેહિં મહામુણિસિદ્ધિગયં ॥

નહિ છતાયેલ વ્યાસ તથા ગુણોવડે મહામુનિની અણિમાદિ સિ-
દ્ધિઓને પ્રાપ્ત

અજિતસ્ય ચ શાંતિમહામુનેઃ અપિ ચ શાંતિકરં

અજિચ્ચસ્સ ચ સંતિમહામુણિણો વિ અ સંતિકરં ।

અજિતનાથને અને શાંતિનાથમહામુનિને પણ શાંતિને કરનાર

સતતં મમ નિર્વૃત્તિકારણકં ચ નમસ્યનકં । આલિંગનકમ્

સચયં મમ નિવ્વુદ્ધકારણયં ચ નમંસણયં ॥ ૫ ॥

*આલિંગણયં

નિરંતર મને મોક્ષનું કારણ (છે.) અને નમસ્કાર

* આ આલિંગનક, છદ, છે, તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—

અર્થ—ક્રિયાના લેહવડે એકત્ર કરેલા કર્મ અને ક્રિયાય થકી વિશેષે મૂકાવનાર, અન્ય દર્શનીય દેવોના વંદન પુણ્યવડે નહિ છતાયેલ (તે કરતા અનત ગુણ ઉત્તમ), ગુણવડે વ્યાપ્ત અને મહા મુનિ સખધી^૩ અશ્વિમાદિ સિદ્ધિઓને પ્રાપ્ત એવો અજિતનાથ અને શાંતિનાથ મહામુનિને (કરેલ) નમસ્કાર, મને નિરંતર શાંતિને કરનાર અને મોક્ષનું કારણ હો ! ૫

લહુદુગુરુદગ્ગણઘ્નં, સન્નેસુ પપ્સુ પદ્મતટ્યમિ ।

દુચડયે જમિયમિણં, આલિંગણયમિ હંદમિ ॥ ૧ ॥

દ્વિલઘુગુરુરૂપદગ્ગણપદ્મં સર્વેષુ પાદેષુ ।

પ્રથમં તૃતીયેન દ્વિતીયં ચ ચતુર્થેન ચપક્ષિતમેતદાલિન્નનકે હંદે ॥

ભાવાર્થ—આલિંગનક હંદને વિષે બે લઘુ અને એક ગુરુ આવે એવા છ દગણ સર્વ પદને વિષે આવે છે પણ એ-ટલુ વિશેષ છે કે પહેલું પદ ત્રીજાની સાથે અને બીજું પદ ચોથાની સાથે યમકવાણુ હોય.

*૧ કાચિકી વગેરે પાત્ર અથવા ખચીશ ક્રિયા તેનું સ્વરૂપ નવ તરવ-થી સમજવું

૨ અહીં કપાયનું કર્મમાહે અતર્જનપણુ છે તોપણુ સ સારના કાર-ણુને નિષે કપાયની મુખ્યતા છે એ જાણનારને અર્થ કપાયનું જૂદું મહત્ત્વ કર્યું છે

૩ અશ્વિમાદિ આદિ સિદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી—૧ કમળના જેવા ત્રીણા છિદ્રમા પણ પ્રવેશ કરવાની શક્તિ તે અશ્વિમા, ૨ ગેર પરંત કરતા પણ મોટું શરીર નિકુર્વા સદાય તે મહિમા, ૩ અત્યંત ભારે થવાની શક્તિ

હે પુરુષાઃ યદિ દુઃસ્વવારણં યદિ ચ વિમાર્ગયથ સુલ્લકારણં
 પુરિસા જહ્નુ દુસ્કવારણં, જહ્નુ ય વિમર્ગહ સુસ્કકારણં।
 હે મનુષ્યો ! જો દુઃખનું નિવારણ, જો વળી શોધતા હો, સુખનું કારણ
 અજિતં શાંતિં ચ ભાવતઃ અભયકરૌ શરણં પ્રપદ્યધ્વમ્। માગધિકા
 માગહિયા

અજિત્યં સંતિં ચ જ્ઞાવજ્ઞ, અજ્ઞયકરે સરણં પવજ્જહા ॥ ૬ ॥
 અજિત અને } ભાવથકી, અભયને કર } શરણે પ્રાપ્ત થાઓ.
 શાંતિનાથને } નારા }

અર્થ—હે મનુષ્યો ! જો તમે દુઃખનું નિવારણ અને સુ-
 ખનું કારણ શોધો છો તો અભય (નિર્ભયતા) ને કરનારા એવા
 અજિતનાથ અને શાંતિનાથને શરણે ભાવપૂર્વક પ્રાપ્ત થાઓ ! ૬

અજિત જિન સ્તુતિ.

અરતિરતિતિમિરવિરહિતં ઉપરતજરામરણં

અરહ્નરહ્નિતિમિરવિરહિત્ય—સુવરયજરમરણં,

રતિ અરતિ અને અજ્ઞાનથી રહિત, નિવૃત્ત થયા છે જરા અને
 મરણ જેનાં એવા

તે ગરિમા. ૪ વાયુ કરતાં પણ હલકા થવાની શક્તિ તે લઘિમા. ૫ પૃથ્વી
 ઉપર રહ્યા છતાં અંગુલીના અગ્રભાગવડે મેઝ પર્વતની ટોચ અને સૂર્યાદિને
 સ્પર્શ કરવાની શક્તિ તે પ્રાપ્તિ. ૬ પાણીમાં પૃથ્વીની જેમ પગે ચાલે
 અને પૃથ્વી ઉપર પાણીની જેમ ફુળી જઈ બહાર નીકળે એવી શક્તિ તે
 પ્રાકાશ્ય. ૭ સ્થાવર પણ આત્મા માને એવી શક્તિ—તીર્થંકર ચક્રવર્તિની
 અદ્વિતે વિસ્તારી શકે એવી પ્રભુતા તે ઇશિત્વ. ૮ જીવ અને અજીવ સર્વ
 વસ્તુનાં જગ પ્રાપ્ત એવી શક્તિ તે વશિત્વ.

સુરાસુરગરુડમુજંગપાતિપ્રયત્નપ્રણિપતિતં

સુરઽસુરગરુલભુચગવદ્વપયયપણિવદ્યં ॥

સુર, અસુર, મુર્ષકુમાર, નાગકુમાર દેવોના હિંદ્રોવડે આદરવડે
નમસ્કાર કરાયલા

અજિતં અહમપિ ચ સુનયનયનિપુણં અભયકરં
અજિઅમહમવિ અ સુનયનયનિજ્ઞ-મન્નયકરં ।

અજિતનાથને હું પણ રૂઢી નયની નીતિને વિષે ટાઢ્યા, અભય
કરનાગને

શરણં ઉપસૃત્ય મૃદિવિજમહિતં સતત ઉપનમે।સંગતકમ્
સરણમુવસરિઅ જુવિદિવિજમહિઅં સયયમુવણમે॥૭॥

*સંગયયં

શરણ પામીને મનુષ્ય અને દેવોવડે પૂજિત, નિરંતર, સમીપ
રહ્યો છતો નમુહું.

* આ સંગતક ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બતાવ્યું—

લહુતગણચરણગુરુણો, પાયતિષ્ઠ તદુન્નિ દગણદુર્ગં ।

લહુતગણો પંતગુરુ, સગયયં રદ્યઅણુપામ ॥ ૧ ॥

લઘુનગણચતુર્ણં ગુરુઃ પાદચિકે લઘુતદ્વયં તદ્વયં ।

લઘુતગણોઽન્ત્યગુરુઃ સગતક રચિતાનુમાસમ્ ॥ ૨ ॥

एकाद्वित्रातरितं व्यजनमत्रिषितस्वरं बहुशः ।

આવર્ચ્યતે નિરંતરમયત્વા યદસાવનુમાસઃ (ઇત્યનુમામલક્ષણમ્)

બીજાથે — લઘુ અશ્વવાળા તગ, (પાંચ માત્રા) ચાર

અર્થ--સંયમને વિષે અરતિ અને અસંયમને વિષે રતિ તથા અજ્ઞાનવડે રહિત (અથવા અરતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો ઉદ્દેગ અને રતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો આનંદ તે બંને સમ્યક્ જ્ઞાનને આરંભાદન કરનાર હોવાથી તે રૂપ અજ્ઞાનવડે રહિત), નિવૃત્ત થયા છે જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) અને અરણુ જેના એવા (અથવા ઉપરત્તજરમ્ નિવૃત્ત થયેલ છે જરા જેની એવા અને અરણમ્ શુદ્ધાદિ કલ્પેશરહિત), સુર (વૈમાનિકદેવ), અસુર (લવનપતિદેવ), ગરુડ (જ્યોતિષ્કદેવ), અને ભૂજગ (વ્યંતર-ખેચર) ના (અથવા સુર, અસુર, સુવર્ણ-કુમાર અને નાગકુમાર દેવોના) ઇંદ્રોવડે આદરથી નમસ્કાર કરાયેલા, સુંદર ન્યાય છે જેનો એવા નૈગમાદિ સાત નયને વિષે નિપુણ (અથવા સુંદર નયના ઉપદેશને વિષે નિપુણ), અભયને કરનારા અને મતુષ્ય તથા દેવોવડે પૂજિત એવા અજિતનાથને હું નિરંતર સમીપ રહ્યો છો. નમું છું. ૭

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

તં ચ જિનોત્તમ-મુત્તમાનિસ્તમ-સ્સત્તધરં
તં ચ જિણુત્તમ-મુત્તમનિત્તમસત્તધરં ।

તેને પણ સામાન્ય કેવળી } પ્રધાન અજ્ઞાન (આકાંક્ષા) રહિત
માં ઉત્તમ } ભાવ યજ્ઞને ધારણ કરનારા

અને એક ગુરુ ત્રણ પાદને વિષે હોય; લઘુ ત્રણ બે, ત્રણ બે, લઘુ ત્રણ અને અંત્ય ગુરુ ચોથા પાદને વિષે હોય એ સંગતક છંદ અનુપ્રાસ સહિત હોય. સ્વરની વિવક્ષાવિના એક બે ત્રણ અક્ષરના અંતરે એક વ્યંજન વારંવાર આવ્યા કરે તે અનુપ્રાસ બાળુવો.

આર્જવમાર્દવક્ષાતિવિમુક્તિસમાધિનિધિં

અજ્ઞાવમદવર્ણંતિવિમુક્તિસમાહિનિર્હિં ॥

સરળતા, નમ્રતા, ક્ષમા, નિર્દોષતા અને સમાધિના નિધાન

શાંતિકરં પ્રણમામિ દમોત્તમતીર્થકરં

સંતિકરં પણમામિ દમુત્તમતિત્થયરં ।

શાંતિના કરનારા નમસ્કાર કરું છું ધર્મિય જયવડે ઉત્તમ તીર્થકરને

શાંતિમુનિઃ મમ શાંતિસમાધિવરં દિશતુ ॥ સોપાનકં* ॥

‘સંતિમુણી મમ સંતિસમાહિવરં દિસજાગૃહસોવાણ્યં ॥

શાંતિનાથમુનિ અને શાંતિવડે સમાધિરૂપીવર આપો ।

અર્થ—સામાન્ય કેવળીને વિષે ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ, અજ્ઞાન (અથવા આકાંક્ષા) રહિત, ભાવયજ્ઞને ધારણ કરનારા (અથવા ઉત્તમ અને અજ્ઞાન રહિત વ્યવસાય છે જેનો એવા), સરળતા,

* આ સોપાનક ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—

ગુરુલહુટગણપગ, ગુરુ ય સોવાણ્યં સમપર્ણિં ।

ગુરુલઘુરૂપટગણપચ્ચકં ગુરુચ્ચ સોપાનકં સમપદૈઃ ।

ભાવાર્થ—એક ગુરુ અને બે લઘુવાળા ટગણ પાચ અને ગુરુ, એમ તુલ્ય અક્ષરવાળા પદવડે સહિત સોપાનક ૭૬ જાણવો. દરેક પદમાં ૧૬ અક્ષર છે

૧ સતિમુણી એ પદનો બે વખત સંબધ લેનાનો છે પહેલા ત્રણ પદ સાથે સંબધ લેતા બીજા ચિલકિતનો અર્થ લેવો અને ચોથા પદ સાથે સંબધ લેતા પહેલી ચિલકિતનો અર્થ લેવો

અર્થ—સંયમને વિષે અરતિ અને અસંયમને વિષે રતિ તથા અજ્ઞાનવડે રહિત (અથવા અરતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો ઉદ્વેગ અને રતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો આનંદ તે બંને સમ્યક્ જ્ઞાનને આરંધ્રાદન કરનાર હોવાથી તે રૂપ અજ્ઞાનવડે રહિત), નિવૃત્ત થયા છે જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) અને અરણુ જેના એવા (અથવા ઉપરતત્ત્વરમ્ નિવૃત્ત થયેલ છે જરા જેની એવા અને અરણમ્ સુદ્ધાદિ કલેશરહિત), સુર (વૈમાનિકદેવ), અસુર (લવનપતિદેવ), ગરૂડ (જયોતિષ્કદેવ), અને ભૂજગ (વ્યંતર-ખેચર) ના (અથવા સુર, અસુર, સુવર્ણ-કુમાર અને નાગકુમાર દેવોના) ઇંદ્રોવડે આદરથી નમસ્કાર કરાયેલા, સુંદર ન્યાય છે જેનો એવા નૈગમાદિ સાત નયને વિષે નિયુષ્ઠ (અથવા સુંદર નયના ઉપદેશને વિષે નિયુષ્ઠ), અલયને કરનારા અને મનુષ્ય તથા દેવોવડે પૂજિત એવા અજિતનાથને હું નિરંતર સમીપ રહ્યો છોતો નમું છું. ૭

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

તં ચ જિનોત્તમ-મુત્તમાનિસ્તમ-સ્સત્ત્વરં

તં ચ જિણુત્તમ-મુત્તમનિત્તમસત્ત્વરં ।

તેને પણ સામાન્ય કેવળી } પ્રધાન અજ્ઞાન (આકાંક્ષા) રહિત
માં ઉત્તમ } ભાવ યજ્ઞને ધારણ કરનારા

અને એક ગુરૂ ત્રણ પાદને વિષે હોય; લઘુ ત્રણ બે, ત્રણ બે, લઘુ ત્રણ અને અંત્ય ગુરૂ એથા પાદને વિષે હોય એ સંગતક છંદ અનુપ્રાસ સહિત હોય. સ્વરની વિવક્ષાવિના એક બે ત્રણ અક્ષરના અંતરે એક વ્યંજન વારંવાર આવ્યા કરે તે અનુપ્રાસ જાણવો.

પવરલક્ષણોપચિતસૌમ્યચારુરૂપં

પવરલક્ષણોવચિયસૌમ્યચારુરૂપં ।

એષ લક્ષણોપચિત સૌમ્ય અને સુદૃઢ છે રૂપ જેતું એવા,

અતિસુખમનોઽભિરામપરમરમણીય-

સુહસુહસનાન્નિરામપરમરમણિજ્ઞ-

હાનને સુખકારી અને મનને આનંદદાયક અને અત્યંત રમણિક-

ચરદેવદુંદુભિનિનાદમધુરસ્તરશુભગિરમ્ ।

વેદ્યકઃ

ચરદેવદુંદુભિનિનાયમહુરયરસુહગિરં ॥૯॥ વેદ્યકઃ*

પ્રધાન દેવદુંદુભિના શબ્દ કરતાં વધારે મધુર અને કદયાણુકારી
છે વાણી જેની એવા

* આ વેદ્યક ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

તવપતટદુર્ગં તદુર્ગં, પાંચત્તકનચત્તિગલહુગુરુગો ।

ચદુટો ચવટત્તકદુર્ગં, તવતિગિણ ટપ્પદસય ગુરુ વેદો ॥

તવપતટદિકતત્તકપટવતુક્તચત્તિકલધુગુરવઃ ।

ચદ્વિકટચત્તુક્કટચદ્વિકતચત્તિકટૈકાદશકુરવો વેદ્યઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ —તગણ, ચગણ (ત્રણ માત્રા), પગણ, તગણ,
ટગણ જે, તગણ જે, પગણ, ટગણ ચાર, તગણ, ચગણ, તગણ
ત્રણ, લઘુ, ગુરુ, ચગણ જે, ટગણ, ચગણ ચાર, ટગણ, ચગણ
જે, તગણ, ચગણ ત્રણ, અગ્યાર ટગણ અને ગુરુ એ પ્રમાણે
વેદ્ય ૭૬ જાણવો

અજિતં જિતારિગણં જિતસર્વ્વભયં ભવૌઘરિપું

અજિત્યં જિતારિગણં, જિતસર્વ્વભયં જિતોઘરિપું ।

અજિતનાથને જીત્યા છે શત્રુ } જીત્યા છે સર્વ ભય જેણે, ભવપર-
સમુદાય જેણે } પરાના શત્રુ

પ્રણમામિ અહં પ્રયતઃ પાપં પ્રશમયતુ મે ભગવન્ ॥

પ્રણમામિ અહં પ્રયત્નં, પાપં પ્રશમેતુ મે જયવં ॥૧૦॥

*રાસાલુબ્ધત્વં

નમસ્કારકરં છંદઃ હું આદરવડે પાપને શાંત કરો ! મારાં ભગવાન

અર્થ—અયોધ્યા નગરીને વિષે પૂર્વે (દીક્ષા લીધા અગાઉ)
રાજા હતા એવા, પ્રધાન હસ્તિના મસ્તક જેવું પ્રશસ્ત (વખા-
ણવા લાયક) અને વિસ્તીર્ણ છે સંસ્થાન (શરીરને આકાર)

* આ રાસાલુબ્ધક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જણાવું—

દગણદુગં લહુગુરુણો, દગણતિગં લહુગુરુ ચ દગણતિગં ॥

દુસરિચ્છંદં અંતપયં, રાસાલુબ્ધયં છંદં ॥

દગણદ્વિકં લઘુર્ગુરુષ્ટગણત્રિકં લઘુર્ગુરુશ્ચ દગણત્રિકમ્ ।

દ્વિતીયસમં ચતુર્થં (યત્ર તદ્) રાસાલુબ્ધકચ્છંદઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ—દગણ બે, લહુ, ગુરુ તથા દગણત્રણ, લઘુ
ગુરુ; દગણ ત્રણ અને છેલ્લું પાદ બીજા સરખું (દગણ ત્રણ
લહુ, ગુરુ) જ્યાં છે તે રાસાલુબ્ધક છંદ જણાવે.

જેનું એવા, નિશ્ચલ શ્રીવત્સવાળુ છે હૃદય જેનું એવા (અથવા સ્થિર અને સરખું છે હૃદય જેનું એવા), મદવડે ઉન્નત અને લીલા યુક્ત પ્રધાન ગદ્યહસ્તિના ગમન જેવી ચાલ છે જેની એવા, સ્તુતિ કરવાને યોગ્ય, હસ્તિની શૂઠ જેવા છે બાહુ (હાથ) જેના એવા, ધમેલ સુવર્ણના આભરણ જેવો સ્વચ્છ પીતલવર્ણ છે જેનો એવા, શ્રેષ્ઠ લક્ષણોવડે વ્યાપ્ત, સૌમ્ય અને સુહર છે રૂપ જેનું એવા, કાનને સુખકારી અને મનને આનંદ-દાયક તથા અત્યંત રમણિક પ્રધાન દેવ હૃદયીના શબ્દ કરતાં વધારે મધુર અને કલ્યાણકારી છે વાણી જેની એવા, વળી જીવ્યા છે શત્રુ સમુદાય જેણે, જીવ્યા છે સર્વ બધ જેણે (અથવા જીવજીવ્યમંડળ એટલે સર્ગીપચેદ્રિય જીવોને સાક્ષળવા યોગ્ય છે માહાત્મ્ય જેનું એવા), ભવ પરપરાના શત્રુ (ભવનો નાશ કરનારા) અજિતનાથને હું આદરવડે નમસ્કાર કરૂં છું તે ભગવાન મારા પાપ (અશુભ કર્મ) ને શાત કરો (નાશ કરો) ૬-૧૦

શ્રી શાંતિગિન સ્તુતિ.

કુરુજનપદહસ્તિનાપુરનરેશ્વરઃ	પ્રથમં તતઃ
કુરુજણવયહસ્થિણાઝરનરીસરો	પદમં તર્લ
કુરુદેશના હસ્તિનાપુરનગરના રાજા હતા. પ્રથમ પછી	
મહાચક્રવર્તિમોગાન્ (યુષ્મજે)	મહાપ્રભાવઃ
મહાચક્રવર્તિનો	મહાપ્રભાવો
મહોદય ચક્રવર્તિના રાજ્યને લોગવતા હવા. મહોદય પ્રભાવવાળા	

યઃ દ્વિસપ્તતિપુરવરસહસ્રવરનગરનિગમજનપદપતિઃ

જો વાવત્તરિપુરવરસહસ્રવરનગરનિગમજણવયવઈ
જે બહોંતેરહજાર ધરવડે ઐય ઐવા પ્રધાન નગરો,^૧ નિગમ^૨
અને દેશના સ્વામી,

દ્વાત્રિંશદ્રાજવરસહસ્રાનુયાતમાર્ગઃ

વત્તીસારાયવરસહસ્રાણુયાયમગ્ગો

બત્રીશહજાર ઐય રાજાઓ અનુયાયી છે જેના ઐવા,
ચતુર્દશવરરત્નનવમહાનિધિચતુઃપાદ્મિસહસ્ર-

ચત્તદસવરરયણનવમહાનિહિચત્તસઠ્ઠિસહસ્ર-

ચૌદ ઐય રત્નો, નવ ઋષભહાનિધાન અને ચૌસઠહજાર.

૧ જેમાં કર ન હોય તે

૨ મહોટા વ્યવહારીઓની દુકાનવાળા સ્થાનો-વ્યાપારના સ્થાનો

૩ ચૌદ રત્નો દરેક ચક્રવર્તિને હોય તે આ પ્રકારે જાણવા-૧ ચક્રરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણુ હોય, વૈરિનું મસ્તક છેદે. ૨ છત્રરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણુ હોય, ચક્રવર્તિના હસ્ત સ્પર્શે ખાર ચોળન વિસ્તારવાળું થાય, જે ઉત્તરના મ્લેચ્છ રાજાના દેવતાએ વરસાવેલા વર્ષાદત્તે રોકવા સમર્થ થાય. ૩ દંડ રત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણુ હોય, વાંકી ભૂમિને સરખી કરે, જરૂર પડ્યે હજાર ચોળન જમીન ખોદે. ૪ ચર્મરત્ન જે હાથનું હોય, જરૂર પડ્યે ચક્રવર્તિના સ્પર્શે ખાર ચોળન લાંબું થાય, તેમાં સવારે શાલિપ્રમુખ ધાન્ય વાવ્યા હોય તે સાંજે ઉપભોગ યોગ્ય તૈયાર થાય. ૫ ખડ્ગરત્ન બત્રીશ આંગળનું હોય, તે સંગ્રામમાં અત્યંત શક્તિવંત હોય. ૬ કાંગિણીરત્ન ચાર અંગુલ પ્ર-

અવરયુવતીનાં સુંદરપતિ:

પવરજુવઈણ સુંદરવઈ

ૐ ૬ આઓના સુંદર 'સર્તાર',

માણુ હોય, તેનાનડે વૈતાલ્ય પરતની ગુફામાં બને બાણુ ઓગણપચાસ પ્રકાર આપનારા મહા કરે ૭ મણિરત્ન ચાર અગ્રણ્ય લાણુ બે આંગણુ પહોણુ હોય, તે છત્ર રત્નના તુળા ઉપર બાધ્યું છતુ બાર ચોળન પ્રકાર કરે અને હાથે કે માથે બાધ્યું છતુ સમસ્ત રાગને હરે એ સાત રત્ન એકે દ્રિય જાતિના છે અને બીજા સાત પચે દ્રિય જાતિના છે. ૮ ચુરેહિત રત્ન તે શાંતિકર્મ કરે ૯ અધિરત્ન, ૧૦ ગજરત્ન એ બને મહા ચરાક્રમચાળા હોય ૧૧ સેનાપતિરત્ન તે ચક્રવર્તિની સહાય વિના મગા સિધ્ધની બાહેરની પાસેના ચાર ખડને છતે ૧૨ શુદ્ધપતિરત્ન તે ગૃહની ચિતા રાખે ૧૩ વાર્ધિકરત્ન તે મકામો બાધે, લશ્કરના પકાવ કરાવે, વૈતાલ્યની ગુફામાં આવેલી ઉન્મગા અને નિન્મગા નદીના પૂલ બાધે. ખત્યાદિ બાધકામ કરે ૧૪ સ્ત્રીરત્ન અત્યંત અદ્ભૂત રૂપવત ચક્રવર્તિને લોગ ચોગ્ય હોય એ પ્રત્યેક રત્ન એકહજાર ધક્કોએ અધિષ્ઠિત હોય અને એ હજાર ધક્કા ચક્રીની બે બાણુના અધિષ્ઠિત હોય એમ ૧૬ હજાર ધક્કા ચક્રવર્તિના સેનક હોય ચક્ર, દડા, છત્ર અને ચર્મ એ ચાર આયુધ શાળામાં ઉત્પન્ન થાય, ખડ્ગ, કાગિરી અને મણિ એ ત્રણ ભડારમાં ઉત્પન્ન થાય, ગજ અને અશ્વ વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, સ્ત્રી રત્ન ક્ષત્રીય રાજાને ઘેર થાય અને માણીના ચાર ચક્રીના નગરને રિયે ઉત્પન્ન થાય

૪ નવ નિધાનનુ સ્વરૂપ આ પ્રમાણે જાણુ—૧ ગ્રામ (ફરતી વાડી હોય તે), આકર (મીઠું પકે તે), નગર (રાજધાની થાય તે), પાટણ (જળ અને સ્થાના માર્ગ હોય તે), દ્રોણમુખ (જ્યાં જળ માર્ગજ હોય), મહા (અહીં ગાઉ ફરતા ગામ ન હોય તે), સૈન્ય અને ગૃહની માંડણી એ સર્વ

ચતુરશીતિહયગજરથગતસહસ્રસ્વામી

ચુલસીહયગયરહસયસહસ્રસામી

ચોરાશીલાખ ઘોડા, ચોરાશીલાખ હાથી અને ચોરાશીલાખ રથ

ના સ્વામી

નૈસર્પર્ષિ નામે નિધાનને વિષે હોય. ૨ ગણિત, ગીત, ચોવીશ જાતનાં
ધાન્યના ખીજ તથા તેની ઉત્પત્તિના પ્રકાર એ સર્વ પાંડુક નિધાનમાં હોય.
૩ સર્વજાતના આભરણ, અશ્વ તથા હાથીના આભરણ, તેના વિધિ પિંગલક
નિધાનને વિષે હોય. ૪ ચક્રવર્તિના ચાદરત્ન વિગેરે સર્વરત્ન ચોથા નિધા-
નના યોગે થાય. કેટલાએક કહે છે કે—આ નિધાનથી તે રત્નો મહા દિમ્પિવંત
થાય. ૫ વસ્ત્રની ઉત્પત્તિ, ઉત્પત્તિના પ્રકાર, રંગની ઉત્પત્તિ, સાત ધાતુ,
વસ્ત્ર ધોવાની રીત વગેરે મહાપદ્મ નિધાનમાં હોય. ૬ સમસ્ત કાળ જ્ઞાન
(જ્યોતિષક), તીર્થંકરાદિના વંશાદિકતું કથન, શિલ્પ વિદ્યા, કર્મણુ (ખેતી),
વાણિજ્ય (વિપાર) વગેરે કાળ નિધાનમાં હોય. ૭ લોહું, સોનું, મણિ,
મોતિ, સ્ફટિક અને પ્રવાળાના સમૂહ મહાકાળ નિધાનમાં હોય. ૮ શુરવીર
ચોદ્ધાની ઉત્પત્તિ, હુથીયાર વગેરે યુદ્ધ સામગ્રી, યુદ્ધનીતિ, દંડનીતિ એ
આણવક નિધાનમાં હોય. ૯ નાટ્યવિધિ, ગદ્ય પદ્યની વિધિ એ મહાશંખ
નિધાનમાં હોય. આ નવે નિધાન ઉત્સેધાંગુલે આઠ યોજન ઉંચા, નવ
યોજન પહોળા અને બાર યોજન લાંબા પેટીના આકારે ગંગાનદીના મુખે
આગળ સદા રહે છે. ચક્રવર્તિ ઉત્પન્ન થઈ ૭ ખંડ સાધીને જ્યારે પાછા
વળે ત્યારે તેની સાથે આવી ચક્રિની નગરીમાં પાતાળમાં રહે. આ નિધાને
વિવિધ રત્નમય છે અને ઘણા ધન અને રત્નાદિ સમૃદ્ધિએ કરી સહિત
છે, આતું વિશેષ વર્ણુન જોવાની ઇચ્છાવાળાએ પ્રવચનસારોદ્ધારકિ
અંથ જોવા.

ષળ્ણવતિગ્રામકોદીસ્વામી આસીત્ યઃ ભારતે ભગવન્
 ષળ્ણવશ્ગામકોડિસામી ધ્યાસી જો જારહંમિ જયવં
 ॥ ૧૧ ॥ વેદુર્જઃ ॥

છત્તુકોડ ગામના સ્વામી હોતા હતા, જે ભરતમાં ભગવાન
 તં શાંતિં શાંતિકરં (સ્વાતિકરં) સતીર્ણ સર્વભયાત્
 તં સંતિં સંતિકર, સંતિણં સવજ્ઞયા ।
 તે ઉપશમરૂપ, શાંતિને કરનારા ૧૩૩ પ્રકારે તર્યા છે સર્વ ભય
 (મોક્ષને આપનારા) થકી એવા

* આ વેદિક ૭૬ છે પ્રથમના વેદિકથી આ બુદ્ધો સમજવો, તેનું
 અક્ષર આ પ્રમાણે બાધવું—

પોતદુર્ગં લઘુગુરુણો, દલ્લકદુગુરુદસત્તલ્લહુગુરુગા ।

પટદુતચગુરુનવદા, દુલ્લહુગુરુદચડોગુરુગા ॥ ૧ ॥

દદૃચગુરુજુયં દતિગં, દુલ્લહુગુરુ અવરવેદઓ હંદં ।

પતદ્વિકં લઘુર્ગુરુષ્ટ્કુર્ગુરુદ્વયદસપ્તકલઘુગુરવઃ ।

પટદ્વિકતચગુરુદનવકલઘુદ્વયગુરુદત્તુષ્કગુરુદ્વિકાઃ ॥

દદ્વિકચગુરુયુતં દત્ત્રિકં લઘુદ્વિક ગુરુરપરવેદકચંદં ।

ભાવાર્થ — પગણ, તગણ બે, લધુ, શુર, દગણ ૭,
 બે શુર, દગણ સાત, લધુ, શુર, પગણ, દગણ બે, તગણ,
 ચગણ, શુર, દગણ નવ, બે લધુ, શુર, દગણ ચાર, શુર બે,
 દગણ બે, ચગણ, શુરવાળા દગણ ત્રણ, બે લધુ, શુર એ
 પ્રમાણે બીજો વેદિક ૭૬ બાધવો.

શાંતિં સ્તૌમિ જિનં શાંતિં વિધાતું 'ए (इति संबोधने) ॥
 संतिं श्रुणामि जिणं, संतिं विद्हेज्जमे ॥ १२ ॥

*રાસાનંદિયં ॥ (યુગ્મમ્)

શાંતિનાથ સ્તુતિ કરું છું. જનને શાંતિ કરવાને આટે

અર્થ—કુરૂ દેશને વિષે હસ્તિનાપુર નગરના પ્રથમ રાજા હતા. તેવાર પછી મહોટા ચક્રવર્તિના (છ ખંડના) રાજ્ય (ને વિષે વર્તતા હતા) ને ભોગવતા હતા. મહોટો છે પ્રભાવ જેનો એવા (અથવા મહાત્મભાવઃ ઉત્સવોવડે આત્માને પ્રીતિ કરનારા), જે ઘરવડે શ્રેષ્ઠ એવા બહોંતેર હજાર પ્રધાન નગરો, નિગમ અને દેશના સ્વામી (અથવા બહોંતેર હજાર નગર અને પ્રધાન વ્યાપારના સ્થાનોવાળા, ગામો છે જેને વિષે એવા દેશના સ્વામી અથવા બહોંતેર હજાર પ્રધાન નગર અને શહેરની પેઠે જન સમુદાયે સંકીર્ણ છે રસ્તાઓ જેને વિષે એવા દેશોના સ્વામી),

૧. એ અતિશયી લોકોના સંબોધન અર્થે વપરાય છે તેથી હું ઉત્તમ ધુર્રો ! તમારી સમક્ષ હું સ્તુતિ કરું છું, એમ સૂચવાય છે.

* આ રાસાનંદિતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બાણુનું—

ટટલહુદુગુરૂ પદમે. દુડ્ડે ટટલહુગુરૂ પપ તડ્ડે ।

તુરિં ટટ્ડં સગુરૂ, રાસાનંદિયં છંદં ॥ ૧ ॥

ટટ્કલઘુટ્કલગુરૂઃ પ્રથમે દ્વિતીયે, ટટ્કલઘુગુરૂઃ પદે તૃતીયે ।

તુર્યે ટટ્કલં સગુરૂરાસાનંદિતકં ચંદ્રં ॥

ભાવાર્થ—ટગણ બે, લઘુ બે, ગુરૂ, પંહેલા અને બીજા પાદમાં હોય. ત્રીજા પાદમાં ટગણ બે, લઘુ, અને ગુરૂ હોય. ત્રીજા પાદમાં ટગણ બે અને ગુરૂ એ લક્ષણવાળો રાસાનંદિતક છંદ બાણુવો.

ગત્રીશ હજાર સુકુટળદ રાજાઓએ અનુકરણ કર્યો છે માર્ગ
જેનો એવા, ચૌદ શ્રેષ્ઠ રત્ન, નવ મહાનિધાન અને ચોસઠ
હજાર શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના સુદર ભર્તા, ચોરાશી લાખ ઘોડા (અઠાર
કોડ ઘોડા પણ કહેલ છે), ચોરાશી લાખ હાથી અને ચોરાશી
લાખ રથના સ્વામી, છત્ર કોડ ગામના સ્વામી એવા જે
ભગવાન ભરત ક્ષેત્રને વિષે હોના હવા, તે ઉપશમરૂપ, શાંતિને
કરનારા (મોક્ષને આપનારા), રૂડે પ્રકારે તર્યા છે મર્વ ભય (મૃત્યુ)
થકી એવા (અથવા રૂડે પ્રકારે તર્યા છે સર્વે એ ભય જેના થકી
એવા), શાંતિનાથ જિનને શાંતિ કરવાને માટે હું સ્તુતુ છું.
(અથવા પૂર્વોક્ત શાંતિનાથ જિનને સ્તુતુ છે તે ભગવાન મુજને
શાંતિ કરે). ૧૧-૧૨

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

હે પેદવાક વિદેહનરેશ્વર ! નરવૃષભ ! મુનિવૃષભ !

ફરકાગ વિદેહનરીસર નરવસહા મુણિવસહા ।

હે ધક્વાકુલવંશ્ય, વિદેહના ગણ, મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ, મુનિઓને
વિષે શ્રેષ્ઠ

નવશારદશશિશ્વસકલાનન ! વિગતતમ ! વિવુતરજઃ ।

નવસારયસસિસકલાણણ વિગયતમા વિહુશ્ચરયા ॥

નવીન શરદરૂપના ચંદ્ર જેવા । ગયુ છે અજ્ઞાન । દાઝ્યા છે કર્મરૂપ
ગોલાયમાન મુખવાળા, । જે થકી એવા । રજ જેણે એવા

૧ મુણિવસહા નવ એ પ્રકારે ૫૬ લક્ષ્યો ત્યારે “ મુનિવસમાનવર્ધ દ્રો-
ની સમાને વિગે સ્તુતિ થાય છે જેની એવા ” આવો અર્થ થાય છે

૨ સકલ શબ્દનો અર્થ પૂર્ણ લક્ષ્યો ત્યારે ચંદ્ર વિશેષણ લેતું પડે તે
વિશેષ્યની પહેલા આવતુ જોઈએ પણ પ્રાકૃતને લીધે ૫૦ નિપાત થાય છે.

અજિત! ઉત્તમતેજઃ ! 'ગુણૈઃ મહામુન્યમિતવલ ! વિપુલકુલ !
વિજલકુલા ।

અજિ ઉત્તમતેજઃ ગુણૈર્હિ મહામુણિઅમિઅવલા

હે અજિત, ઉત્તમ તેજવાળા, } મોટા મુનિવડે માપી શકાય નહિ
ગુણોવડે, } એવા બળવાળા, વસ્તીથી ઘૂળવાળા

પ્રણમામિ તુભ્યં ભવભયમૂરણ ! જગચ્છરણ ! મમ શરણં ॥

પણમામિ તે જવભયમૂરણ જગસરણ મમ સરણં ॥૧૩॥

* ચિત્તલેહા

નમસ્કાર કર્ણકું. તમોને ભવભયને તોડનારા, જગતના શરણ, મ-
હારા શરણ છે

૧ ગુણ એ પ્રકારના છે—૩૫ વગેરે બાહ્ય અને જ્ઞાનાદિ તે અભ્યંતર.

૨ જગસરણ અને અમમ (નિર્મમત્વ) એવા એ પદ પણ નીકળે છે.

* આ ચિત્રલેખા છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે બાળુવું—

તટતટદુલહુદુગુરુઆ, આઈદુગે તટતટતિગદુલહુગુરુ ।

તુરિણ તટતટજુયલં, ચગણગુરુ ચિત્તલેહત્તિ ॥ ૧ ॥

સટતટટ્ટિકલઘુટ્ટિકગુરવ આદિટ્ટિકે તટતટટ્ટિકલઘુટ્ટિકગુરવઃ (૧)

તુર્યે તટતટટ્ટિકચગુરવચિત્રલેખેતિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—તગણ, ટગણ, તગણ, ટગણએ; લઘુ એ અને
શુર પહેલા અને બીજા પાદમાં આવે. તથા તગણ, ટગણ,
તગણ, ટગણત્રણ, એ લઘુ અને શુર ત્રીજા પાદમાં હોય અને
ચોથા પાદમાં તગણ, ટગણ, તગણ, ટગણ એ, ચગણ અને શુર
આવે એ પ્રકારે ચિત્રલેખા છંદ બાળવો.

અર્થ—હે ઇક્ષ્વાકુ વશમા ઉત્પન્ન થયેલા, હે વિદેહ દેશના રાજા (અથવા ગૃહસ્થાવાસને વિષે રાજા), હે મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ, હે મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ, હે ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના અદ્ર જેવા શોભાયમાન મુખવાળા (અથવા ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના પૂર્ણ અદ્ર જેવા મુખવાળા), હે ગયુ છે અજ્ઞાન જેના ચક્રી એવા, હે ટાળ્યા છે (નવા બધાતા અને બાધેલા) કર્મરૂપ રજ જેણે એવા, હે ગુણોવડે ઉત્તમ તેજવાળા, (અથવા હે તેજ ગુણવડે ઉત્તમ !) હે મોટા મુનિઓ વડે માખી (ભણ્ણી) શકાય નહિ એવું છે આમર્થ્ય જેમનું એવા, હે વિસ્તીર્ણ કુળ (વશ) વાળા, હે ભવભયને તોડનારા, હે અજિતનાથ, તમોને નમસ્કાર કરૂ છું હે જગતને શરણુ ભૂત ! મને શરણુ ભૂત છે. અથવા હે અજિતનાથ ! તમારા સરણુ-સ્મરણુને કરનારાને હું નમસ્કાર કરૂ છું ૧૩

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ

હે દેવદાનૈદ્રચંદ્રસૂરવંશ ! હૃદયુદ્ધજિહ્વપરમલઘ્નરૂપ !

દેવદાણવિંદચંદ્રસૂરવંશ હૃદયુદ્ધજિહ્વપરમ-લઘ્નરૂપ

હે સુર અસુરના ઇદ્ર, અંદ્ર અને ! આરોગ્યવત, પ્રીતિવંત, પ્રશસ્ત સૂર્યને વદન કરવા ચોગ્ય !) અને અત્યંત કાતિયુક્ત રૂપવાળા !

ધ્માતરુપપટ્ટસ્વેતશુદ્ધસ્નિગ્ધવલદંતપક્તે ! શાંતે !

ધંતરુપપટ્ટસેયશુદ્ધનિરુધ્ધવલ-દંતપંતિ ! સંતિ !

ધમેલ રૂપાના પાયા જેવી સ્વેત (ધન), નિર્ભળ, સ્નિગ્ધ ! શાંતિનાથ ! અને ઉજ્જવલ છે દાનની પદ્ધિ જેમની એવા !

અર્થ—હે સુરઅસુરના ઇદ્ર, ચદ્ર અને સૂર્યને વદન કરવા યોગ્ય, હે આરોગ્યવત, પ્રીતિવત, પ્રશસ્ય અને અત્યંત કાંતિ યુક્ત રૂપવાળા ! હે ધમેલ રૂપાના પાટા જેવી શ્વેત (અથવા શ્રેયસ્ એટલે ઘન-પ્રશસ્ય), નિર્મળ, સ્નિગ્ધ અને ઉન્નવળ છે દાતની પાક્ત (બે હાર) જેમની એવા ! હે શક્તિ, કીર્તિ, નિર્લોભતા, યુક્તિ (ન્યાય યુક્ત વચન), અને શુષ્ણિ (મન, વચન અને કાયાને નિયમમા રાખવા) વડે શ્રેષ્ઠ ! હે દેહિધ્યમાન તેજના મૂહવાળા ! હે ધ્યાન કરવા યોગ્ય (અથવા જાજ્ઞવલ્ક્ય-માન તેજવાળા, વદન કરવા યોગ્ય, ધ્યાન કરવા યોગ્ય) ! હે અર્વા લોકોએ જાણ્યો છે પ્રભાવ જેમનો એવા ! હે જાણુવા યોગ્ય ! હે શાંતિનાથ ! મને સમાધિ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) આપો ! ૧૪

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

વિમલશશિકલાતિરેકસૌમ્યં વિતિમિરસૂરકરાતિરેકતેજસં
વિમલસસિકલાશ્ચરેઅસોમં, વિતિમિરસૂરકરાશ્ચરેઅતેઅં॥

નિર્મલ અંદ્રની પ્રભા કરતાં } વાદળા રહિત સૂર્યના કિરણો કરતાં
અધિક મૌખ્યતાવાળા, } અધિક તેજવાળા

ત્રિદશપતિગણાતિરેકસ્ત્વં ધરણિધરપ્રવરાતિરેકસારં ॥કુસુમલતા.

તિશ્ચસવશ્વગણાશ્ચરેઅરૂવં, ધરણિધરપ્પવરાશ્ચરેઅસારં॥૧૫॥

*કુસુમલયા

ઇદ્ર સમુદાય કરતાં અધિક } મેરૂ પર્વત કરતાં અધિક ચિથરતા
રૂપવાળા, } વાળા

૧ સર્વ દેવતા મળી પોતાનુ રૂપ એકત્ર કરી ભગવતની ટચલી આગળ પાસે મૂકે તો સુવર્ણ અને તામ્રના રૂપમાં જેટલો અતર લાગે તેટલો ભગવતના અને દેવતાના એકત્ર કરેલ રૂપમાં લાગે

* આ કુસુમલતા ૭૬ છે તેનુ લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

સર્વે ચ સદા અજિતં શારીરે ચ વલ્લે અજિતં
 સત્તે ચ સયા અજિત્યં, સારીરે ચ વલ્લે અજિત્યં ॥
 સત્ત્વમાં વળી નિરંતર અજિત શરીર સંબંધી વળી બળમાં અજિત
 તપઃ સંયમે ચ અજિતં એવ સ્તૌમિ જિનં અજિતં
 તવ સંજમે ચ અજિત્યં, એસ યુણામિ જિણં અજિત્યં ॥ ૧૬ ॥
 તપ અને સંયમને વિષે અજિત, એ પ્રકારે સ્તુતિ છું. જનને અજિત

* મુચ્ચગપરિરિંગિત્યં (યુગ્મમ્)

અર્થ—નિર્મળ ચંદ્રની પ્રભા કરતાં અધિક સૌમ્યતાવાળા,
 વાદળાં રહિત સૂર્યના કિરણો કરતાં અધિક તેજવાળા, ઇંદ્રના
 સમુદાય કરતાં અધિક રૂપવાળા, મેરૂ પર્વત કરતાં અધિક

વિસમે કલાણ્છકં, સમેસુ અડગં નિરંતરં ન હુ તં ।

અંતે રગણો યગણો, કુસુમલતાનામછંદંમિ ॥ ૧ ॥

વિષમયોઃ કલાનાં ષટ્કં સમયોરણ્ણકં ન ચૈતન્નિરંતરં ।

અન્ત્યે રગણયગણૌ કુસુમલતાનાન્નિ ચ્છંદસિ ॥

ભાવાર્થ—વિષમપદમાં છકળા અને સમ પદમાં આઠ કળા
 પ્રથમ હોય અને અંતે રગણુ અને યગણુ કુસુમલતા નામના
 છંદને વિષે હોય. આઠ કળાની ગણતરી હમેશ માટે સરખી
 હોતી નથી. આ છંદને ઔપછંદસિક પણ કહે છે.

* આ ભુજંગ પરિરિંગિત છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે બાણુ—

સ્થિતતાવાળા, વળી સત્ત્વ (વ્યવસાય)માં નિરતર અજિત, (નહિ
જીતાય એવા) શરીર સગંધી બળમાં પણ અજિત, તપ અને
સયમને વિષે અજિત એવા પ્રકારે હું અજિતનાથ જિતને
સ્તવું છું. ૧૫-૧૬

તગણો ટગણો લઘુગુરુ, પગણો ટગણો ય દુલ્હુગુરુ દુદ્ધ ।

एवं चिय पच्छदं, भुयंगपरिरिगियं छंदं ॥ १ ॥

તગણટગણો લઘુગુરુઃ પગણટગણશ્ચ લઘુદ્વિકગુરુદ્વિતીયે ।

एवमेव पश्चार्धं भुजंगपरिरिगितं चउदः ॥

ભાવાર્થ—પહેલા પાદમાં તગણ, ટગણ, લઘુ, શુરૂ, અને
ખીજમાં પગણ, ટગણ, લઘુ બે, શુરૂ હોય એ પ્રકારે પાછલા
અર્ધના બે પાદ પણ જાણવા, એ લક્ષણ સુકતા જુગ ગપરિ-
રિગિત છંદ જાણવો

૧ સયમ સત્તર પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—પાત્ર ઈન્દ્રિય અને ચાર
કપાલનો જય, પાત્ર અનતનો ત્યાગ અને ત્રણ મોગ (મન, વચન, કાયા)નું
નિવર્તન સયમતા ૧૭ પ્રકાર ખીજ રીતે પણ છે તે આ પ્રમાણે ૧ પૃથ્વી-
કાય સયમ, ૨ અપ્કાય સયમ, ૩ તેહકાય સયમ, ૪ વાહિકાય સયમ,
૫ વનસ્પતિકાય સયમ, ૬ એઈન્દ્રિય સયમ, ૭ તેઈન્દ્રિય સયમ, ૮
ઔરિન્દ્રિય સયમ, ૯ પ એઈન્દ્રિય સયમ, ૧૦ પ્રેક્ષ્ય (જોવા) સયમ, ૧૧
ઉપેક્ષ્ય (ઉપેક્ષા કરવી) સયમ, ૧૨ પ્રમાર્જના સયમ, ૧૩ અપહૃત્ય
(ધરકવવું) સયમ, ૧૪ મન સયમ, ૧૫ વચન સયમ, ૧૬ કાય
સયમ અને ૧૭ અજ્ઞન (ઉપકરણ) સયમ.

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

સૌમ્યગુણૈઃ પ્રાપ્નોતિ ન તં નવશરચ્છશી

સૌમ્યગુણેહિ પાવઙ્ગ ન તં નવસરયસસો ।

સૌમ્ય ગુણુવડે પામે ન તે (અજિતનાથને) નવીન શરદન્કડુ
ના અંદ્ર

તેજોગુણૈઃ પ્રાપ્નોતિ ન તં નવશરદ્રવિઃ

તેજગુણેહિ પાવઙ્ગ ન તં નવસરયરવી ॥

તેજ ગુણુવડે પામે ન તેને નવીન શરદન્કડુનો સૂર્ય

રૂપગુણૈઃ પ્રાપ્નોતિ ન તં ત્રિદશગણપતિઃ

રૂપગુણેહિ પાવઙ્ગ ન તં ત્રિશ્વસગણવર્ષ ॥

રૂપ ગુણુવડે પામે. ન તેને ઇંદ્ર (દેવ સમુદાયના સ્વામી)

સારગુણૈઃ પ્રાપ્નોતિ ન તં ધરણિધરપતિઃ (કનકાચલઃ) સ્વિચ્છતકમ્

સારગુણેહિ પાવઙ્ગ ન તં ધરણિધરવર્ષ ॥૧૭॥ સ્વિજિજ્ઞયં

સ્થૈર્ય ગુણુવડે પામે. ન તેને મેરૂપર્વત

૧ અંદ્ર, સૂર્ય, ઇંદ્ર અને મેરૂપર્વત પોતાના સૌમ્યતા, તેજ, રૂપ અને સ્થૈર્ય ગુણુવડે કરીને ભગવંતના સૌમ્યતા આદિગુણની સમાનતા પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી એટલે કે ભગવંતના ગુણો અધિકતર છે.

૨ અહીં તત્ત્વ શબ્દે પૂર્વોક્ત અજિતનાથ લીધા છે. પરંતુ હવે પછી કહેવાના શાંતિનાથ લેવા એમ વૃદ્ધો કહે છે કેમકે અજિતનાથની સ્તુતિ આવાજ ગુણુવડે પ્રથમ કરાઈ ગઈ છે તેમજ તત્ત્વ શબ્દનો અર્થ વશ્યમાણ પણ કરી શકાય છે.

૩ પામઙ્ગ એવો પાડે હોય ત્યાં પણ પ્રાપ્તિ ગત્યર્થક હોવાથી એવાજ અર્થ થાય છે.

* આ ખીલતક ઇંદ્ર છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે બાણુ—

અર્થ—ઐશ્ય શુભવડે નવીન શરદ ઋતુનો ચદ્ર તે
(અભિજિતનાથ)ને પામી ન શકે, તેજ શુભવડે નવીન શરદ ઋતુનો
સૂર્ય તેને પહોંચે નહિ, રૂપ શુભવડે ઇંદ્ર તેને પહોંચે નહિ અને
સૂર્ય શુભવડે એક પર્વત તેને પહોંચે નહિ અર્થાત્ તેની સમાન
થઈ શકે નહીં ૧૭

તીર્થવરપ્રવર્તક તમરજોરહિતં

‘તિથ્યવરપવત્તયં તમરચરહિયં ।

શ્રેષ્ઠ તીર્થના પ્રવર્તક, અજ્ઞાન અને કર્મરજથી રહિત

ધીરજનસ્તુતાર્ચિતં ક્યુતકાલિકાલુપ્પં

ધીરજણશુશ્ર્ચિચ્ચં ચુચ્ચકલિકલુસં ॥

બુદ્ધિવાન પુરૂષોવડે સ્તુતી ગવા છે વૈર અને મલિનતા
ઠરાયેલ અને પૂજાયેલ] જેના એવા

ભરનમનગણલહુગુરુ, સવ્વપણ્ણુ તદ્દા જઈં દસમે ।

સવ્વંતરુલ્લરજમિયં, છંદં સિદ્ધિયયનામં ત ॥ ૧ ॥

ભરનમના લહુર્ગુરુશ્ચ સર્વપદેષુ તથા યતિર્દશમે (દશમેક્ષરે વિશ્રામઃ)

સર્વપાદેષ્વન્ત્યાક્ષરયમકિત તત્તિલ્લચતકનામચ્છંદઃ ॥

ભાવાર્થ—ભગણ, રગણ, નગણ, ભગણ, નગણ, લહુ અને
ગુરુ સર્વ પદમા હોય તેમજ દશમે અક્ષરે વિશ્રામ કરવો સર્વ
પદના અત્યાક્ષર ચમકવાળા હોય તે બિલ્લતક નામનો છંદ
ભણવો એને વંશપત્રપતિત પણ કહે છે

૧ તિથ્યવર એવો પાઠ પણ છે ત્યા તીર્થતર એટલે પ્રકૃષ્ટ તીર્થ
એવો અર્થ થાય છે

શાંતિસુખપ્રવર્તકં ત્રિકાળપયતઃ
સંતિસુહૃપવત્તયં^૧ ત્રિગરણપયશ્ચો ।

મોક્ષ સુખના પ્રવર્તક, મન વચન કાયાએ સાવધાન છતો
શાંતિં અહમ્ મહામુનિં શરણમુપનમે ॥ લલિતકમ્
સંતિમહં મહામુનિં સરણમુવણમે ॥૧૭॥ * લલિત્રયં
શાંતિનાથને હું મહાજ્ઞાનીને શરણે જાઉં છું.

અર્થ—શ્રેષ્ઠ તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ના પ્રવર્તક, અજ્ઞાન
અને કર્મ (બાંધેલા અને નવા બાંધાતા) રજથી રહિત (અથવા
તમો અને રંગેશુણ્ણથી રહિત), પંડિત પુરૂષોવડે વાણીથી સ્તુતિ
કરાયેલ અને પૂજાદિવડે પૂજાયેલ, ગયાં છે વૈર (કલહ) અને
મલિનતા જેનાં એવા, મોક્ષ સુખના પ્રવર્તક અને મહા જ્ઞાની
(સર્વજ્ઞ) શાંતિનાથને, મન વચન કાયાએ કરી સાવધાન
(પવિત્ર) થયો છતો હું શરણે જાઉં છું. ૧૮

૧ શાંતિસુખપ્રવૃત્તદં શાંતિ સુખને માટે પ્રવર્તનાર (સંયમી) ને
પાલન કરનારા એવો પણ અર્થ થાય છે.

* આ લલિતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—
ટગણચઙ્કં લહુગુરુ, પાયતિષ્ ટગણ તગણ ટગણદુગં ।
લહુગુરુતુરિષ્ જાણહ, લલિપયનામં ચ છંદંમિ ॥ ૧ ॥
ટચતુષ્કં લઘુર્ગુરુશ્ચ પાદત્રિકે દતટદ્વિકં ।
લઘુર્ગુરુસ્તુર્યે જાનીહિ લલિતકનામ ચ ચ્છંદઃ । ૧ ।

ભાવાર્થ—ટગણ ચાર, લઘુ, ગુરુ એમ ત્રણ પાદમાં આવે
અને ટગણ, તગણ, ટગણ બે, લઘુ, ગુરુ, એથા પાદમાં લલિતક
નામે છંદને વિષે જાણવા.

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ

વિનયાવનતશિરોરચિતાજલિક્ષિપિગણસંસ્તુતં સ્થિમિત^૧

વિણચ્છોણયસિરરશ્ચંજલિરિસિગણસંથુચં થિમિચં ।

વિનયવડે નમેલા મસ્તકને વિષે જોડી છે અ જોડી જેણે } નિશ્ચળ,
એવા ઋષિ સમુદાયવડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા }

વિનુધાધિપધનપતિનરપતિસ્તુતમહિતાર્ચિતં વહુશઃ

વિવુંહાદ્વિવધણવડનરવશ્ચુચ્ચમહિચ્ચિચ્ચં વહુસો ॥

ધર્મ, કૃષ્ણેર અને ચક્રવર્તી વડે સ્તવાયેલા, નમન કરાયેલા } ધણીવાર
અને પૂજાયેલા }

અચિરોદ્ગતશરદ્વિવાકરસમધિકસત્પમ તપસા

અરુગયસરયદિવાયરસમહિચ્ચસપ્પજ્ઞ તવસા ।

તત્કાળ ઉગેલ શરદ ઋતુના મૂર્ચ કરતાં અત્યંત અધિક } તપવડે
શાલનિક કાતિવાળા }

ગગનાંગણવિચરણસમુદિતચારણવંદિત શિરસા

ગયણંગણવિચરણસમુદ્વિચારણવંદિચં સિરસા ॥૧૯॥

*કિસલયમાલા

આકાશને વિષે વિચરવાવડે એકલા થયેલ ચાન્દ્રમુનિ } મસ્તકવડે
આવડે વદાયેલા }

- ૧ મનના નુભ અશુભ ચિત્તપરહિત હોવાથી તરંગ મિનાના સમુદ્રજેના નિશ્ચલ
૨ વિનુધ એટલે પડિત—મારા કવિ તેના અધિપ એવો અર્થ પણ થાય છે
* આ કિસલયમાલા નામે ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

અસુરગરુડ(સુવર્ણકુમાર)પરિવંદિતં કિન્નરોરગનમસ્યિતમ્
અસુરગરુલપરિવંદિત્યં, કિન્નરોરગનમંસિત્યં ।

અસુર કુમાર, સુવર્ણકુમાર વગેરે } કિન્નર અને મહોરગ વગેરે વ્ય-
ભવનવાસી દેવોવડે સમસ્ત પ્રકારે } તર દેવોવડે નમસ્કાર કરાયેલા
વંદાયેલા ।

દેવ^૧કોટીશતસંસ્તુતં, શ્રવણસંઘપરિવંદિતં ॥ સુમુખં
દેવકોનિસયસંશુચ્યં, સમણસંઘપરિવંદિત્યં ॥૨૦॥*સુમુહં

સેંકડો કોટી વૈમાનિક દેવવડે } અમણ સંઘવડે સમસ્ત પ્રકારે
સ્તુતિ કરાયેલા । } વંદાયેલા

ટપ્પણગં જલહુગુરુ, પત્તેયં સત્તાવીસમત્તાઓ ।

કિસલયમાલાછંદ, જાણહ છંદમણુદિટ્ટં ॥ ૧ ॥

ટપશ્ચકં જગણો લઘુર્ગુરુશ્ચ પ્રત્યેકં સપ્તવિંશતિર્માત્રાઃ ।

કિસલયમાલાનામચ્છંદસ્યુદ્વિષ્ટં ચ્છંદઃ । ૧ ।

ભાવાર્થ:—ટગણ પાંચ, જગણ (૧૬), લઘુ અને શુર
પ્રત્યેક પાદમાં આવે અને સત્તાવીશ માત્રા હોય, એ પ્રકારે
કિસલયમાલા નામના છંદને વિષે છંદને ઉદ્દેશ જાણવો.

૧ જઘન્યથી પણ એક કોડ દેવતા ભગવંતની સેવામાં હોય છે.

* આ સુમુખ છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

લહુચદુગટગણલહુગુરુ, તદુગં લગુરુપગણટલહુગુરુગા ।

ચદુગં ટગણો લહુગુરુ, તેરકલં સવ્વઓ સુમુહચ્છંદં ॥ ૧ ॥

લઘુરુપચદ્વિકં ટગણો લઘુર્ગુરુશ્ચ તદ્વિકં લઘુર્ગુરુઃ પટલઘુગુરવઃ ।

ચદ્વિકં ટગણો લઘુર્ગુરુશ્ચ ત્રયોદશમાત્રાઃ સર્વેષુ સુમુખચ્છંદઃ । ૧ ।

ભાવાર્થ:—લઘુવાળા ચગણ બે, ટગણ, લઘુ અને શુર;

અમયં અનયં, અસ્ત અરુજં
અમયં અણહં, 'અરયં અરુયં ।

અભય, ૨પાપરહિત, અનાસક્ત, ગેગરહિત,
અજિતં અજિતં પ્રયતઃ પ્રણમામિ ॥ વિદ્યુદ્વિલસિતં
અજિયં અજિચ્ચ, પયચ્ચો પણમે ॥૨૧॥* વિજ્ઞુવિલસિચ્ચં
અજિત, અજિતનાથને આદરવડે નમુજી (ત્રિજિવિશેષકસ્)

અર્થ—વિનયવડે નમેલા મસ્તકને વિષે જોડી છે અંજળી
જેણે એવા ઋષી મમુદાયવડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાવેલા, નિશ્ચળ,
ધંદ્ર ક્ષેત્ર (ઉપલક્ષણથી ચારે લોકપાલ) અને ચકવર્તિ આદિ
વડે ઘણીવાર વચનવડે સ્તુતિ કરાવેલા, પ્રણામાદિવડે નમન કરા-

તગણુ જે, લઘુ અને ગુરુ, પગણુ, ટગણુ, લઘુ અને ગુરુ, ચગણુ
જે, ટગણુ, લઘુ અને ગુરુ એ પ્રમાણે ચારે પાદ અનુક્રમે જાણુના
અર્ધ પાદમા તેર તેર માત્રા હોય તે સુમુખ છઠ જાણુવો

૧ ઘરજ કંમરજ ગદિત એવો અર્થ પણ થાય છે.

૨ પાશયતિ-પ્રજિનયતિ તત્ત્વ પાસ આ માને મનિન કરે તે પાપ.

* આ વિદ્યુદ્વિલસિત ૫૬૩ ગણુ આ પ્રકારે જાણુ—

દુલ્હુગુરુદુલ્હુગુરુ પત્તેય વિજ્ઞુવિલસિય ઇદં ।

લઘુદ્વિકં ગુરુર્ગુદ્વિકં ગુરુથ પ્રત્યેક વિદ્યુદ્વિચ્ચમિતં ૮૪૬૧ ।

ભાવાર્થ —જે લઘુ અને એક ગુરુ, જે લઘુ અને એક
ગુરુ એમ દરેક પદમા હોય તે વિદ્યુદ્વેલસિત છઠ જાણુવો.

યેલા અને પૂજાદિવડે પૂજાયેલા, તપવડે તત્કાળ ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના સૂર્ય કરતાં અત્યંત અધિક શોભનિક કાંતિવાળા, આકાશને વિષે વિચરવાવડે એકઠા થયેલા ચારણ મુનિઓ (જંઘા ચારણ અને વિદ્યાચારણ^૧) વડે મસ્તકવડે વંદાયેલા; અસુરકુમાર સુવર્ણકુમાર વગેરે ભવનવાસી દેવોવડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા, કિન્નર અને મહોરગ વગેરે વ્યન્તર દેવોવડે નમસ્કાર કરાયેલા, સેંકડો કોટી વૈમાનિક દેવવડે સ્તુતિ કરાયેલા, શ્રમણસંઘ (અથવા સાધુ સમુદાય) વડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા; ભયરહિત, યાપરહિત, આસક્તિ (વિષયવાસના) રહિત, રોગરહિત અને અજિત (બાહ્ય અને અભ્યંતર શત્રુવડે) એવા અજિતનાથને આદરવડે હું પ્રણામ કરું છું. ૧૯-૨૦-૨૧

શ્રી શાંતિ જિન સ્તુતિ.

આગતાઃ વરવિમાનદિવ્યકનક-

આગયા વરવિમાણદિવ્યકણગ-

આવેલા, શ્રેષ્ઠ વિમાન, મનોહર સુવર્ણમય-

રથતુરંગસંઘાતશૈતઃ

શીઘ્ર

રહતુરયપહકરસપ્હિં

હુલિચ્ચં ।

રથ અને અશ્વના સમૂહના સેંકડો વડે કરી, શીઘ્ર

સસંભ્રમાવતરણક્ષુભિતલુહિતચલ-

સસંનમોચરણશુન્નિચ્ચલુલિયચલ-

૧ ચારણ મુનિ મુખ્ય બે પ્રકારના છે-જંઘાચારણ અને વિદ્યા-ચારણ. એ શિવાય બીજા પણ અનેક પ્રકારના ચારણ મુનિઓ ન્યોતિરશ્મી ચારણ વિગેરે શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં બતાવેલા છે.

કુંડલાંગદકિરીદશોભમાનમૌલિમાલા:

॥ વેદકઃ ॥

કુંડલંગયતિરીન્સોહંતમઝલિમાલા ॥૨૨॥*વેદુઓ

ઉતાપળે આકાશ થકી ઉતરવા વડે ક્ષુલ્લિત ચિત્તવાળા છતે ડાલતા
અથવા કુંડળ બાળુબંધ અને ચુકટ તથા શોભતી છે મરતકની
માળા જેમની એવા,

યં સુરસંઘાઃ સાસુરસંઘાઃ વૈરવિયુક્તાઃ ભક્તિસંયુક્તાઃ

જં સુરસંઘા સાસુરસંઘા વૈરવિજતા ન્નત્તિસુજુતા ।

જે (ભગવત)ને, દેવ સમુદાય, અસુરના } વૈર રહિત, ભક્તિવડે
સમૂહે કરી સહિત } સહિત

આદરભૂષિત—સંભ્રમપિદિત—સુદુસુવિસ્મિત—સર્વવલોધાઃ

આદરભૂસિય સંજ્ઞમર્પિન્દિશ્ય-સુદુસુવિસ્મિહય સર્વવલોધા

આદરવડે શોભિત, ઉતાપળે એકત્ર થયેલ અને આતિશય વિસ્મિત
થયેલ છે સર્વ જાતના કટક સમૂહ જેમના એવા

* આ વેદક નામા છદ છે તે પ્રથમના વેદકો કરતા બુદ્ધો સમ-
જવો તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બાળુવુ—

તદુટચત્તટો (ટ) તતિગં, લગુરુપટદુન્નિદુગુરુગા વેદો ।

તદ્વિકટચત્તુષ્વતટાઃ (ટ) તત્રિકં લઘુર્ગુરુઃ પટદ્વિકં ગુરુદ્વયં વેદકઃ

ભાવાર્થ—તગણ બે, ટગણચાર, તગણ, ટગણ, તગણ
ત્રણ, લઘુ, ગુરુ, યગણ, ટગણ બે અને ગુરુ બે હોય, તે વેદક
છદ બાળુવો.

ઉત્તમકાંચનરત્નપ્રરૂપિત—ભાસુરમૂષળભાસ્વરિતાંગાઃ

ઉત્તમકંચણરયણપરૂવિયજ્ઞાસુરભૂસળજ્ઞાસુરિચ્ચંગા ।

શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ અને રત્નવડે વિશેષરૂપ યુક્ત કરેલા દેદિપ્યમાન આ-

ભુષણોવડે શોભાયમાન છે અંગો જેમના એવા

ગાત્રસમવનત-ભક્તિવશાગત-પ્રાંજલિપ્રેપિતશીર્ષપ્રણામાઃ ॥ રત્નમાલા ॥

ગાયસમોણ્યભક્તિવસાગયપંજલિપેસિયસીસપણામા

॥ ૨૩ ॥ રયણમાલા

શરીરવડે નમેલા, ભક્તિને લીધે આવેલા અને અંગલી વડે કર્યો

છે મસ્તકે પ્રણામ જેણે એવા

ચંદિત્વા સ્તુત્વા તતઃ જિનં ત્રિગુણમેવ ચ પુનઃ પ્રદક્ષિણમ્

ચંદિક્ષણ ચોક્ષણ તો જિણં, ત્રિગુણમેવ ચ પુણો પચાહિણં

વાંદીને, સ્તુતિ કરીને પછી જનને ત્રણ વખતજ વળી ફરી પ્રદ-

ક્ષિણા કરીને

* આ રચણુમાળા છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

પદમે ટદુગુરુ એવં, સેસેસુ ટસત્તગુરુદુગં અંતિ ।

પત્તેયં વત્તીસં, મત્તાઓ રયણમાલા ॥ ૧ ॥

પ્રથમે ટો ગુરુદ્વિકં ચૈવં શેષેષુ ટસપ્તકં ગુરુદ્વિકં ચાંતે ।

પ્રત્યેકં દ્વાત્રિંશન્માત્રા રત્નમાલાયામ્ । ૨ ।

સાવાર્થઃ—પહેલા પાદમાં ટગણ અને બે ગુરુ એમ ચાર વખત આવે અને બાકીના પાદમાં સાત ટગણ અને અંતે બે

ગુરુ હોય. પ્રત્યેક પાદ બત્રીશ માત્રાવાળો. રચણુમાળા છંદમાં હોય.

૧ પ્રદક્ષિણા કરાયેલ છે જેને—પ્રદક્ષિણા કરાયેલા એવા ભગવંત એ પ્રકારે ભગવંતનું વિશેષણ લેવાથી અર્થ થાય છે. અહીં કૃત્વા અધ્યાહાર છે.

પ્રણમ્ય ચ જિનં સુરાસુરાઃ

પણમિજ્ઞણ ય જિણં સુરાસુરા,

પ્રણામ કરીને વળી જિનને સુરઅસુર

પ્રમુદિતાઃ સ્વભવનાને તતઃ ગતા ॥ ક્ષિપ્તકં

પ્રમુદ્ધા સન્નવણાઈ તો ગયા ॥ ૨૪ ॥* સ્વિત્તયં

આનંદિત થયેલા, પોતાના ભવન, પછી, ગયા.

તં મહામુનિમહમપિ પ્રાંજલિઃ રાગદ્વેષમયમોહવર્જિતમ્ ।

તં મહામુણિમહંપિ પંજલી, રાગદોષજન્યમોહવર્જિતમ્ ।

તે, મહામુનિઓ છે } હું પણ, અજલી કરી છે } રાગ, દ્વેષ, ભય અને
શિષ્ય જેમના એવા } જેણે એવો } મોહથી રહિત

દેવદાનવનરેદ્રવંદિતં શાંતિમુત્તમમહાતપસં નમામિ

સ્વિત્તયં*

દેવદાણવનરિંદ્રવંદિત્વં, સંતિમુત્તમમહાતપં નમે ॥ ૨૫ ॥

દેવ, દાનવ અને રાજાઓવડે } શાંતિનાથને, ઐઠ અને } નમું છું.
વદાયેલા, } વિશાળ તપવાળા, }

* આ ક્ષિપ્તક ૭૬ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

પગળો ટટુગં ગુરુગો, પત્તેયં સ્વિત્તયમિ છંદમિ ।

પટદ્વિકગુરવઃ પ્રત્યેકં ક્ષિપ્તકે ચંદ્રમિ ।

ભાવાર્થ—પગણ, ટગણ જે અને ગુરુ દરેક પાદમાં
ક્ષિપ્તક ૭૬માં હોય

* આ ક્ષિપ્તક ૭૬નું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

મણિકાંચનપ્રશિથિલમેલ્લશોભિતકટીશ્રોણીતટાભિઃ

મણિકંચણપસિદ્ધિલમેહલસોહિઅસોણિતહાંહિ ॥

મણિ અને સુવર્ણની વિશેષશિથેલ મેખલાવડે શોભાયમાન છે
કટી પ્રદેશ જેનો એવી

વરકિકિણીનૂપુરસત્તિલકવલયવિભૂષણાભિઃ

વરચિંચિણિનેત્રસત્તિલયવલયવિભૂસણિઆહિં ।

શ્રેષ્ઠ ધુધરીઓ, ઝાંઝર, સુંદર તિલક અને કકણુવડે વિશેષ સુશો-
ભિત એવી

રતિકરચતુરમનોહરસુંદરદર્શનિકાભિઃ

॥ ચિત્રાક્ષરા

રઙ્ગરચતુરમણોહરસુંદરદંસણિઆહિં ॥૨૭॥ચિત્તસ્કરાં

પ્રીતિ કરનાર, ચતુરજનના મનને હરનાર અને સુંદર છે દર્શન
જેનું એવી

૧ મનોધર મનને અન્યત્ર ગમનનો નિષેધ કરવાથી મનને અટકા-
કાવનાર એવો પણ અર્થ થાય છે.

* આ ચિત્રાક્ષરા છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

ટપ્પણગં દોત્રિગુરુ, પદમે તુરિયં ચ દછગગુરુણો ।

દુતિયં ચરપયજમિયં, જાણહ ચિત્તસ્ત્વરં છંદં ॥ ૧ ॥

ટપ્પણગં ગુરુદ્વયં પ્રથમે તુર્યે ચ દ્વિતીયતૃતીયે ચ ટપ્પણ

ગુરુશ્ચૈકશ્ચટુષ્પદ્યાં ચમકિતં ચ્છંદો વિદ્ધિ ચિત્રાક્ષરામિતિ

ભાવાર્થ—પહેલા અને ચોથા પાદમાં પાંચ ટગણ અને
બે શુર આવે તથા બીજા ત્રીજા પાદમાં છ ટગણ અને એક
શુર હોય, આરે પાદમાં ચમકવાળો હોય તે ચિત્રાક્ષરા છંદ જાણવો.

દેવમુંદરીભિઃ પાદ (કિરણ) દુંદિકાભિઃ

દેવસુદરોહિં પાયવદિશ્યાહિં

દેવાંગનાઓવડે, કિરણના સમૂહનાળી

વંદિતાં ચ यस્ય તો મુવિક્રમો કર્મો આત્મનઃ

વંદિશ્યા ય જસ્ત તે મુવિક્રમા કર્મા । અપ્પણો

વદાયેલા વળી જેના તે રૂઢી ગાંતવાળા ચરણો પોતાના

લઠાટકૈઃ મંદનરચનાપ્રકારકૈઃ કૈઃ કૈઃ અપિ

નિહાલેહિં મંડણોદ્દુણ્ણપગારેહિં કેહિં કેહિં વી॥

લલાટવડે, આભુપણની ગ્યનાના પ્રકારેવડે, કેના કેવા પ્રકારે વડે

અપાગનિલકપત્રત્રેલનાપ્રકૈઃ દીપ્યમાનૈ સંગતાંગકાભિઃ

અવંગતિલયપત્તલેહનામૈહિં ચિહ્નૈહિં સંગયંગયાહિં ।

અપાગ, નિલક, પત્રલેખ નામના, દેદિપ્યમાન, મળ્યાછે આંગે જેના એવી

મક્તિસંનિર્વિદ્યવંનાગદાભિઃ મનઃ

નત્તિસન્નિવિષ્ઠવંદણાગયાહિં હુંતિ

ભક્તિવડે વ્યાપ્ત વંદન કરવાને આપેલી, છે.

તૌ વંદિતાં પુનઃ પુનઃ ॥ નારાચક્રઃ

તે વંદિશ્યા પુણો પુણો ॥ * નારાયણો ॥ ૨૭ ॥

તે વંદાયેલા ફરી ફરી

તમહમ્ જિનચંદ્રં અજિતં જિતમોહમ્ । ધુતસર્વક્લેશં
 તમહં જિણચંદ્રં, અજિચ્ચં જિચ્ચમોહં । ધુયસઠ્ઠવકિલેસં,
 તેને, હું જિનચંદ્રને અજિત જિત્યો છે મોહ । ધાપ્યા છે સર્વ દુખો
 જેણે એવા, / જેણે એવા

પ્રયતઃ પ્રણમામિ ॥ નંદિતકં

પયચ્ચો પણમામિ । શણ ॥ નંદિચ્ચયં* (ચતુર્નિઃ કલાપકં)

આદર સહિત, નમસ્કાર કરું છું.

અર્થ:—આકાશના અંતરાલે વિચરનારી, મનોહર હંસીની
 પેઠે ગમન કરનારી, પુષ્ટ કટી પ્રદેશ અને સ્તનપડે શોભાયમાન,

ચગણેગારસગુરુગો, ચરદસ ચગણા ય નગણ સોલસ ચા ।

ટગણો ચગણા તિન્નિઝ, અવરં નારાયછંદગં જાણ ॥ ૧ ॥

एकादशचगणा गुरुश्चतुर्दशचगणा नगणः षोडशचगणाष्टगण-

स्त्रयश्चगणा इत्यपरं नाराचकच्छंदो विद्धि ॥

ભાવાર્થ:—અગ્યાર ચગણુ, ગુરુ, ચૌદ ચગણુ, નગણુ,
 સોળ ચગણુ, ટગણુ, ત્રણ ચગણુ એ પ્રકારે ધીજી નારાયક
 છંદમાં જાણવું.

* આ નંદિતક છંદનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું.—

दुलहुगुरु दुलहुगुरु गुरु य सव्वेसु नंदियं छंद ।

लघुद्वयं गुरुलघुद्वयं गुरुगुरुश्च सर्वेषु (पादेषु) नंदितं छंदः॥

ભાવાર્થ:—બે લઘુ, ગુરુ, બે લઘુ, ગુરુ અને ગુરુ સર્વ
 પાદમાં આવે તે નંદિતક છંદ જાણવો.

સંપૂર્ણ (ખીલેલા) કમળના પત્ર જેવા લોચન (નેત્ર) વાળી, મહોટા અને ગાઢ સ્તનના ભારવડે વિશેષે નમેલા છે ગાત્ર (શરીર) જેતા એવી, મણિ અને સુવર્ણની ળનાવેલ વિશેષે ગીથીલ (દીલી) મેળલા (કદોરો) વડે શીલાયમાન છે કટી પ્રદેશ જેનો એવી, ત્ર્યંબુ ધુધરીઓ, અંઝર, સુદર તિલક અને કંકણ (વલય) વડે વિશેષે સુશોભિત એવી, પ્રીતિ કરનાર ચતુરજનના મનને હરણ કરનાર અને સુદર છે દર્શન (દેખાવ-રૂપ) જેતુ એવી, અલકારો અથવા શરીરના કિરણોનો સમૂહ છે જેને એવી, આલુપણની રચનાના પ્રકારો વડે તે વળી કેવા કેવા પ્રકારોવડે ? દેહીયમાન અપાગ (નેત્રને વિષે અજનની રચના) તિલક અને પત્રલેખ (કસ્તુરી વગેરેની કપોળ સ્થળ ઉપર કરેલી પત્રલેખા) નામ છે જેના એવા-મળેલા છે અંગો જેના એવી, ભક્તિવડે વ્યાસ એણે વદન કરવાને આવેલી એવી દેવાગનાઓવડે, પોતાના લલાટે કરીને જે ભગવંતના રૂડી ગતિ (ચાલ) વાળા (અથવા રૂઠા પરાક્રમવાળા) તે જે અરણ્યે વદાયેલા છે અને વળી તે દરીથી વદાયેલા છે, એવા તે નિત્યો છે મોહ (મોહનીય કર્મ) જેણે એના અને ટાળ્યા છે અર્થ પ્રકારના હુળો અને કપાય જેણે એવા અનિતનાથ જિન-ચક્રને આદર અહિત હું નમસ્કાર કરે છું ૨૬-૨૭-૨૮-૨૯.

સ્તુતવંદિતકસ્ય

કૃપિગણદેવગર્ણ:

થુઅવદિઅયસ્સા રિસિગણદેવગણેહિં,

સ્તુતિ કરાયેલા અને } કૃપિ સમુદાય અને દેવ સમૂહવડે,
વંદન કરાયેલા

તતઃ દેવવધૂભિઃ પ્રયતં પ્રણતકસ્ય

તો દેવવહુહિં પયઞ્ચો 'પણમિચ્ચસ્સા ।

તે પછી, દેવીઓવડે, સાવધાનપણે, પ્રણામ કરાયેલા

જાસ્યજગદુત્તમશાસનસ્ય મક્તિવશાગતપિંડિતકાભિઃ

જસ્યજગુત્તમસાસણચ્ચસ્સા, નત્તિવસાગયપિંમિચ્ચયાહિં ।

મોક્ષને આપનાર તેથી જગતને { ભક્તિનાવશે આવવાથી એકત્ર
વિષે ઉત્તમ છે શાસન જેતું એવા } થયેલી

દેવવરાખરોભિઃ વહુકાભિઃ

દેવવરહરસા વહુચ્ચાહિં,

નર્તકવાદક શ્રેષ્ઠ દેવ અને નૃત્ય કુશલ દેવાંગનાઓવડે ચુકત, બાહુ,

સુરવરરતિગુણપંડિતકાભિઃ

॥ માસુરકં

સુરવરરશ્ચગુણપંડિચ્ચાહિં ॥ ૩૦ ॥ માસુરયં ॥

દેવોની સાથે શ્રેષ્ઠ રતિ ક્રિદાર્થ ગુણને વિષે પંડિતા

૧ નમઃસિચ્ચસ્સા (નમઃસિચ્ચતકસ્ય) इति पाठान्तरं. ભગવંત સ-
મીપે પ્રથમ ગણધર નમસ્કાર કરે, પછી દેવતા અને પછી દેવીઓ નમ-
સ્કાર કરે તે ક્રમ અહીં દર્શાવ્યો છે.

૨ જસૂચ્ મોક્ષણે જસૂ ધાતુ મોક્ષ કરાવવાના અર્થમાં છે તેથી
જાસ્ય એટલે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવવાને શક્તિવાન.

૩ શ્રેષ્ઠ દેવોને ત્રીતિ જે થકી થાય એવા (સંગિત કુશળતા વગેરે)
ગુણોને વિષે પંડિતા-વિદુષી એવી દેવનર્તકી એવા અર્થ પણ થાય છે.

*આ ભાસુરકં જંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—

ચંચલશબ્દતંત્રિતાલમિલિતે

વંસસદ્તંતિતાલમેલિણ

વેણુધ્વની વીણા અને ચપટી પટલાદિ મળે છે

ત્રિપુષ્કરાભિરામશબ્દમિશ્રકે કૃને ચ

તિલકરાજિરામસદ્મોસણ કણ અ ।

ત્રિપુષ્કર નામે વાજિત્રના મનોહર ગાળવડે નિશ્ચિત હૃદયે છે અને

શ્રુતિસમાનને ચ શુદ્ધસજ્જીતપાદજાલઘટિકાભિઃ

સુદ્ધસમાણે અ સુદ્ધસજ્જગીયપાયજાલઘટિકાદિ ।

સાંભળવાનું સમાન પાછું હૃદયે છે } અને, શુદ્ધ તથા અધિક શુભગાના ગીતવડે
મહિત એવી પગને વિષે જાણના આ-
કારવાળી ધુધરીઆવડે ઉપરક્ષિત છે

તગણો પગણો તગણો, દનટતટગણો ગુન્ન પટદુ ગુરુગો ।

ચારસટગણા છુનઈ, માગુરચ જાણવણુપામં ॥ ૧ ॥

તપનટતટનટગણગુન્નપટદિકગુરુકાઃ ।

ટગણા દ્વાદશ સુચિતિમાનુષામં ચ માગુરચ જાનીદિ ।

ભાવાર્થ — તગણ, પગણ, તનણ, ટગણ, તગણ, ટગણ,
તગણ, ટગણ, શુદ્ધ, પગણ, બે ટાળ, શુદ્ધ, બાર ટગણ એ
પ્રકારે સુચિતિ અને અનુપાસ મહિત બામુગ્ધ હૃદય લખાયો.

૧ એક મુખગાના અને બે મુખગાના મિશ્રિત મળેને ૧૦ મુખ
વાળા વાજિત્ર તે ત્રિપુષ્કર

૨ અનુનાત્રિકાદિ યાદીન શુદ્ધ ઉચ્ચવાળું

૩ પ.જ. મુદ્, દેન, સખ અદિના યાદી વડે (મદ્) આ
મળના સ્વર ન કાગ નામેનું એવા અઢ પાનુ થાય છે

વલયમેહલાકલાપનૂપુરાભિરામશબ્દમિશ્રકે

કૃતે ચ

વલયમેહલાકલાવનેજરાજિરામસદ્મીસણ કણ અ ॥

વલય, કંઠારો, કલાપ અને ઝાંઝરના મનોહરશબ્દો મિશ્રિત કર્યેછે અને

૧ દેવનર્તકીભિઃ ૨ હાવ ૩ ભાવ ૪ વિભ્રમપ્રકારકૈઃ

દેવનટ્ટિઆહિં હાવજાવવિવ્રમમપ્પગારણહિં

દેવનર્તકીઓવડે હાવ, ભાવ અને ૫ વિલાસના પ્રકારવાળા

નર્તિત્વા ૬ અંગહારકૈઃ વંદિતૌ ચ यस્ય તૌ ૭ સુવિક્રમૌ ક્રમૌ

નચ્ચિઝણઅંગહારણહિં વંદિઆયજસ્સતેસુવિક્રમાકમા ॥

નૃત્ય કરીને, અંગના ૧ વંદાયેલાછે, જેનાં, તે, ૩૪૫ પરાક્રમ-
વિક્ષેપે કરીને, ૬ વાળા, ચરણો

તકં ત્રિલોકમર્વસત્ત્વશાંતિકારકં

તયં તિલોયસવ્વસત્તસંતિકારયં

તે, ત્રણ ભુવનના સર્વ પ્રાણીઓને શાંતિના કરનારા

૧ નૃત્યકળામાં કુશળ એવી દેવાંગનાઓ. ૨ મુખની ચેષ્ટાદિ બહુ કામવિકારવાળો અભિપ્રાય. ૩ ચિત્તમાં રહેલ અલ્પ કામવિકારનો અભિ-
પ્રાય. ૪ વાણી, વચ્ચ અને ભૂષણ વગેરેનું ભ્રમથી સ્થાન બદલાવું અથવા
વિલાસ. ૫ નેત્ર મુખ વગેરેના વિકારી ફેરફાર. ૬ હાથ આંગળી પ્રમુખ
અંગના લટકા-અભિનય વડે. ૭ શોભિતો પંડિત જનોનો આચાર જેના
સમીપે છે એવા, એવો અર્થ પણ થાય છે.

પ્રશાંતસર્વપાપદોષં एष अहं

પસંતસઘ્વપાવદોસમેસહં

વિશેષે શાંત થયા છે સર્વ પાપ અને દોષ જેનાં એવા, આ હું

નમામિ શાંતિમુત્તમં जिनं ॥ नाराचकः

નમામિ સંતિમુત્તમં जिणं ॥ ૩૧ ॥ नारायणो

નમ્હં છું. ઉત્તમ શાંતિનાથ જિનને

અર્થ — જો સમુદાય અને દેવ સમુદાયવડે સ્તુતિ કરા-
યેલા અને વદન કરાયેલા, તે પછી દેવીઓવડે સાવધાનપણે
પ્રશ્નામ કરાયેલા, અને મોક્ષ આપવાને શક્તિવાન હોવાથી જ-
ગતને વિષે ઉત્તમ છે શાસન (આજ્ઞા) જેનું એવા જે ભગવંત
તેના રૂડા પરાક્રમવાળા તે જે અરણ્યકમણી, ભક્તિનાવશે આવ-
વાથી એકત્ર ધયેલી, ઘણા નર્તકવાદક શ્રેષ્ઠ દેવ અને નૃત્યકુશળ
દેવાગનાઓવડે યુક્ત તથા દેવોની સાથે રતિક્રિડારૂપ શુણ્ણને વિષે
પડિતા (ડાહી) એવી દેવનર્તકીઓવડે, વેલુધ્વની (વાસળીનો

* આ અન્ય નાગચક્રે ૭૬નું લક્ષણ આ પ્રકારે બાણુ—

તેરસ ચગળા નગળો, નવચા નગળો ચ ત્રીસ ચા ગુરુગો ।

ચગળઠારસ એવં, અવરં નારાયણદયં જાણ ॥ ૧ ॥

ત્રયોદશચગળા નગળો નવચા નગળથ ત્રિંશચા ગુરુથ ।

અષ્ટાદશચા એવમપરં નારાચચ્છંદો જાનીહિ ॥

ભાવાર્થ — તેર ચગણ, નગણ, નવ ચગણ, નગણ, ત્રીશ
ચગણ અને ગુરુ તથા અઠાર ચગણ એ પ્રકારે બીજો નારાય
૭૬ બાણુવો

શબ્દ) વીણા અને ચપટી પટહાદિ તાળ (અથવા કાંસી કરતાલ વગેરેના તાળ) મળ્યે છે, ત્રિપુષ્કરનામા વાજિંત્રના મનોહર શબ્દવડે મિશ્રિત કર્યે છે, સાંભળવાનું સમાનપણું કર્યે છે (સર્વ શબ્દ સાંભળવામાં કાનનું સાવધાનપણું-એકાગ્રતા), શુદ્ધ તથા અધિક ગુણુવાળા ગીતવડે સહિત એવી પગને વિષે જાણના આકારવાળી ધ્રુધરીઓવડે ઉપલક્ષિત છે, વલય (બત્રીયાં) કંદોરો કલાપ (એક જાતનું આભરણ) અને ઝાંઝરના મનોહર, શબ્દવડે મિશ્રિત કર્યે છે, હાવભાવ અને વિલાસના પ્રકારવાળા અંગના વિશ્લેષે કરીને, નૃત્ય કરીને વંદાયેલા છે જે, તે ત્રણુ-ભુવનના સર્વ પ્રાણીઓને શાંતિના કરનાર (અથવા મોક્ષને આપનાર) અને વિશેષે શાંત થયા છે સર્વ પાપ (અશુભકર્મ) તથા દોષ (રાગ દ્વેષ મોહ વગેરે) જેનાં (અથવા જેથી) એવા ઉત્તમ શાંતિનાથ જિનને આ પ્રત્યક્ષ એવો હું નમસ્કાર કરું છું. ૩૦-૩૧

છત્રચામરપતાકાયૂપજવમંડિતા:

ઠત્તચામરપટાગજૂઅજવમંડિઆ,

છત્ર ચામર^૧પતાકા^૨યૂપ અને જવવડે સુશોભિત,

ધ્વજવરમગરતુરગશ્રીવત્સમુલ્લંચ્છના:

ઙ્ગયવરમગરતુરયસિરિવજ્રસુલંઘ્ણા ।

^૩શ્રેષ્ઠધ્વજ મગર અર્થ અને ‘શ્રીવત્સ એ શાભાયમાન છે લાંછનો જેને એવા

૧ નાની ધ્વજા. ૨ યજ્ઞ સ્તંભ. ૩ સિંહાદિના ચિત્રવાળો મોટો ધ્વજ-
૪ ઉત્તમ પુરુષના વક્ષ સ્થળ (છાતી)માં આ લક્ષણુ હોય છે કાષ્ઠને પ-
ગમાં પણ હોવાનો સંભવ છે.

¹દ્વીપસમુદ્રમંદર²દિગ્ગજશોભિતાઃ
 ³દીવસમુદ્ર⁴મંદર⁵દિસાગયસોહિયા,
 દ્વીપ મમુદ્ર મેરૂપર્વત દિગ્ગજવડે શોભિત,
 સ્વાસ્તિકવૃષભસિંહરથચક્રવરાકિતાઃ ॥ લલિતકમ્
 સત્વિશ્વવસહસીહરહચક્રવરંક્રિયા॥૩૨॥લલિત્વચં*
 સ્થગિતક, વૃષભ, સિંહ, રથ અને ચક્રવડે શ્રેષ્ઠ રીતે ચિન્હિત
 સ્વમાવૃષ્ટાઃ સમપાનિષ્ઠાઃ અરોપદુષ્ટાઃ ગુણૈઃ જ્યેષ્ઠાઃ
 સહાવલઠા સમપ્પડઠા, અદોસહુઠા ગુણેહિં જિઠા
 સ્વભાવે કરી } સગી બીભિને } દોષવડે અદુષ્ટ, ⁴ શુભોવડે મોટા
 ગોભાવમાન } વિષે રહેલા }

૧ જુ બુ દ્વીપ વગેરે દ્વીપ અને લગભુ મમુદ્ર વગેરે મમુદ્ર લગભુવા

૨ મેરૂ પર્વતની આમપામ ચારે દિશાએ દક્ષિના આકારના કરી
 હુંદા ભદ્રાજ વનમાં છે તે

૩ મંદિર એવો પાઠ હોય ત્યાં “ પ્રામાદ ” એવો અર્થ કરવે.

૪ આ લલિતક ૭૬નું લગભુ આ પ્રકારે લગભુ—

ચાગણો ટગણવર્ગ, ગુરુ તદ્વા લલિત્યયં અવરં ।

ચગણવૃત્તુષ્કં ગુરુશ્ચ તથા લલ્લિત્તકમપરમ્ ।

સાવાર્થ—ચગણ, ટગણ ચાર તેમજ ગુરુ દરેક પાદમાં
 હોય એવા લક્ષણવાળો બીજો લલિતક ૭૬ લગભુવો.

૫ ભક્ષમપ્રતિષ્ઠા નિઃશ્વ છે પ્રતિગ (જ્ઞાનિ) જેમના એક

૫ ગ્નય તથા ક્રેમજના આદિ અપરા જ્ઞાનદર્શન ચાલિ રહિ ગુરો

પ્રસાદશ્રેષ્ઠાઃ તપસા પુષ્ટાઃ
 'પસાયસિદ્ધા તવેણ પુષ્ટા,
 નિર્ભયતાવડે શ્રેષ્ઠ, તપવડે પુષ્ટ,
 શ્રીભિઃ ઇષ્ટાઃ કૃષિભિઃ જુષ્ટાઃ ॥ વાનવાસિકા*
 સિરીહિં ઇદ્ધા રિસીહિં જુષ્ઠા ॥ ૩૨ ॥ વાણવાસિચ્ચા
 લક્ષ્મી દેવીવડે પૂજિત, મુનિયોવડે સેવાયેલા
 તે તપસા ધૃતસર્વપાપકાઃ સર્વલોકહિતમૂલપ્રાપકાઃ
 તે તવેણ ધુચ્ચસવ્વપાવયા, સવ્વલોચ્ચહિચ્ચમૂલપાવયા
 તે તપવડે યાજ્યાં છે સર્વ પાપ જેણે, સર્વ લોકના હિતના મૂળને
 પ્રાપ્ત કરાવનારા

સંસ્તુતા અજિતશાંતિપાદાઃ
 *સંથુચ્ચા અજિચ્ચસંતિપાયયા,
 સ્તુતિ કરાયેલા, અજિત અને શાંતિનાથ પૂજ્ય

૧ પ્રસાદશ્રેષ્ઠાઃ એટલે ઉત્કૃષ્ટ મુખવાળા શ્રેષ્ઠ પુરુષો છે જેની
 સમીપે એવા.

* આ વાનવાસિકા છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું.—

ટ ચઙ્કો નવવારસલહુહિં સા વાણવાસિયા ।

ટચતુષ્કં નવમી દ્વાદર્શા ચ લઘુના માત્રા સા વાનવાસિકા ॥

ભાવાર્થઃ—ટગણુ ચાર તેમાં નવમી અને બારમી માત્રા
 લઘુ હોય (દરેક પાદમાં) તે વાનવાસિકા છંદ જાણવો.

૨ સંસ્તુતા મુખના કારણભૂત સ્તવન કર્યું છે જેનું એવા.

ભવંતુ મે શિવસુહાનાં દાયકાઃ ॥ અપરાંતિકા
 હંતુ મે સિવસુહાણં દાયયા ॥ ૩૪ ॥ અપરાંતિકા
 યાઓ ! મને, મોક્ષ સુખના, આપનાગ (ત્રિજિવિરોધકમ્)

અર્થ — છત્ર, ચામર, પતાકા, ચૂપ અને જવ (લક્ષણો) વડે મુશોભિત, શ્રેષ્ઠવજ, મગર, અશ્વ, અને શ્રીવત્સ એવા શોભાયમાન છે લાઇનો જેમને એવા, દ્વીપ, સમુદ્ર, મેઘપર્વત અને દિગ્ગજ કુટવડે શોભિત, સ્વરિતક (સાથીઓ), વૃષભ, સિંહ, રથ અને ચક્રવર્તે શ્રેષ્ઠ રીતે ચિન્હિત (લક્ષણવાળા), સ્વભાવે (સહેજે) કરીને શોભાયમાન, સરખી રીતે ભૂમિઉપર પ્રતિષ્ઠિત, રાગાદિ દોષવડે વિકાર નહિ પામેલા, શુભોવડે મોટા, નિર્મળતા (રાગાદિ દોષનો નાશ) વડે શ્રેષ્ઠ, તપવડે પુષ્ટ (યુક્ત), લક્ષ્મી દેવીવડે પૂજાયેલા અને મુનિઓવડે મેવાયેલા, તપવડે ટાળ્યા છે સર્વ પાપ (શુભાશુભ કર્મ) જેણે એવા, સર્વ લોકના

~ આ અપરાંતિકા હદતુ લક્ષણ આ પ્રકારે જાણતુ —

અઢકલરગણો લહુગુરુ, સજ્વહિ તહ વરંતિયા હોઈ ।

અષ્ટમાત્રા રગણો લહુર્ગુરુશ્ચ સર્વત્ર તથાઽપરાંતિકા ભવતિ ॥

સાવાર્થ — આઠ માત્રા, રગણ (ડાડ), લહુ અને શુર સર્વ પાદમા હોય તેવો અપરાંતિકા હંદ જાણવો.

૧ સિવ સુખના દાનાર એવા અનિતનાથ અને શાંતિનાથ પૂજ્ય મને સ્તુતિ કરાયેલા યાઓ અર્થાત્ તેમનું નિત્ય દર્શન યાઓ એમ પણ અર્થ લઈ શકાય.

હિત (મોક્ષ) ના મૂળ (જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર) ને પ્રાપ્ત કરાવનારા, રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા તે અજિતનાથ અને શાંતિનાથ પૂજ્યો, મને મોક્ષ સુખના આપનારા થાઓ ! ૩૨-૩૩-૩૪

एवं तपोबलविपुलं स्तुतं मया अजितशांतिजिनयुगलं
एवं तवबलविउलं, थुअं मए अजिअसंतिजिणजुअलं।

એ પ્રકારે, તપ સામ- } સ્તુત્યું, મેં અજિત અને શાંતિ જિનનું યુગલ
થ્યવડે વિશાલ, }

व्यगतकर्मरजोमलं गतिं गतं शाश्वतीं विपुलं ॥ गाथा
ववगयकर्मरयमलं, गइं गयं सासयं विउलं ॥ ३५ ॥ गाहा

ગયાં છે કર્મરૂપ રજ અને } ગતિને, પ્રાપ્ત થયેલું, શાશ્વતી, વિસ્તીર્ણ
મલ જેના એવું, }

अर्थः—એ પ્રકારે તપ સામર્થ્યવડે વિશાલ, ગયાં છે કર્મ
રૂપ રજ અને મલ જેનાં એવું, શાશ્વતી અને વિસ્તીર્ણ (વિ-
યુલ સુખવાળી) ગતિને પ્રાપ્ત થયેલું એવું અજિતનાથ અને શાં-
તિનાથ જિનનું યુગલ (જોડું) મેં સ્તુત્યું. ૩૫

तत् बहुगुणप्रसादं मोक्षमुखेन परमेण अविषादं
तं बहुगुणप्पसायं, मुक्कमुहेण परमेण अविसायं ।
ते ञ्हु गुणना प्रसादवाणुं. मोक्ष सुभवडे, उतृष्ट, विषादरहित

* विमलं इति पाठान्तरं.

૧ અવિસાતં ગયું છે સુખ જેવું તે વિસાત અને ન વિસાતં અ-
વિસાતં સુખ રહિત નહિ અર્થાત્ સુખવાળા એવો અર્થ પણ થાય છે.

નાશયતુ મે વિપાદં કરોતુ ચ પર્વદપિ ચ પ્રસાદં ॥ ગાથા
નાસેત મે વિસાયં, કુળત અ પરિસાવિ અ વ્પસાયં ॥ ૩૬ ॥

ગાહા

નાશ કરો. મારી વિકલતા, કરો અને સલા પણ વળી અનુમદ

અર્થ — જ્ઞાન દર્શનાદિ અનેક શુભનો પ્રસાદ છે જેને ઓધું
(અથવા ઘણા પ્રકારની નિર્ભળતાવાળું), હિ કૃષ્ટ મોક્ષ દુષ્પવડે
વિપાદ (વિકલતા) રહિત તે યુગલ, મારા વિપાદ (અથવા ઘિસ ત
દુષ્) ને નાશ કરો અને વળી સલા (આ રતવનને માંભળ-
નારી સલા) પણ મારા ઉપર અનુમદ (કહેલ રતવના શુભનું
અહણ અને દોષના ત્યાગરૂપ મહેરબાની) કરો. ૩૬

આંત્ય મંગલાચરણ.

તત્ મોદયતુ ચ નંદિં પ્રાપયતુ ચ નંદિવેણમભિનંદિં
તં મોહત અ નંદિં, પાવેત અ નંદિસેણમન્નિનંદિં ।

તે હર્ષને આપો અને સમૃદ્ધિ, પ્રાપ્ત કરાવો અને નંદિપણને સમ
રત પ્રકારે આનંદ

૧ આ નંદિવેણ મુનિ શ્રેણિના પુન કે બીજા કોઈ મહર્ષિ છે તેનો
પરામર્શ નિર્ભય મતો નથી દેવતાક વળી એમ કહે છે કે શ્રી શત્રુજ-
યની શુદ્ધિમા અગ્નિનાથ અને શાંતિનાથ વર્ષાઋતુમા ગ્રહેલા હતા તે જ-
ગ્યાએ અનુષ્ઠા સરોવરની સમીપે અગ્નિનાથનું ચૈત્ય હતુ અને મરદેવી
ટકની પાસે શાંતિનાથનું ચૈત્ય હતું ત્યાં નેમનાથજીના જાણુધર નંદિવેણજીએ
અગ્નિતશાંતિ રતવનની ગ્યના કરી તેથી તે બંને ચૈત્યો પૂર્વજિમુખ થયા
મૂળ પ્રયકારે અહીં સુધી રચના કરી છે તેમા ૩૭ ગાથા અને ૨૪૨૩
અક્ષરો આવે છે બાકાની ગાથાઓ અન્યની કરેલી છે

પર્ષદોઽપિ ચ સુખનંદિં મમ ચ દિશતુ સંયમે નંદિં ॥ ગાયા
પરિસાવિ ચ સુહનંદિં, મમ ચ દિસતુ સંજમે નંદિં ॥ ૩૦ ॥

ગાદ્યા

સભાને પણ સુખસમૃદ્ધિ, મને પણ આપો. સંયમને વિષે આનંદ

અર્થ:—તે યુગલ લબ્યજનોને હર્ષ કરાવે. અને સમૃદ્ધિ
પ્રાપ્ત કરાવે. અને નંદિષણુને સમસ્ત પ્રકારે આનંદ પ્રાપ્ત કરાવે.
શ્રોતાજનોની સભાને પણ સુખ સમૃદ્ધિ આપો તથા મને સંય-
મને વિષે આનંદ આપો ! ૩૭

પાક્ષિકે ચાતુર્માસિકે સાંવત્સરિકે અવશ્યં મણિતવ્યઃ
પરિક્રય ચાઉર્માસિચ્ચ, સંવહરિણિ અવસ્મન્નિચ્ચઠ્ઠો*

પગખી ચૌમાસી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને વિષે, અવશ્ય, લણવું.

શ્રોતવ્યઃ સર્વેઃ ઉપસર્ગનિવારણઃ ણ્ણઃ

સોઞ્ઠવો સઠ્ઠેહિં, ઉવસગગનિવારણો ણ્ણો ॥ ૩૪ ॥

સાંભળવું સર્વેએ, વિધનું નિવારણ કરનાર એ (છે.)

અર્થ:—પગખી પ્રતિક્રમણને વિષે, ચૌમાસી પ્રતિક્રમણને
વિષે અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને વિષે એક જણે (આ સ્તોત્ર)
અવશ્ય લણવું અને સર્વે જનોએ સાંભળવું. એ સ્તવ વિધનું
નિવારણ કરનાર છે. ૩૮

* સંવહરં રાણ અ દિઘ્ઠે અ ઇતિ પાઠાન્તરમ્.

૧ આ સ્તવન એકજ જણે લણવાનું કહ્યું છે તેનું કારણ એકે
એક સાથે ઘણાના બોલવાથી ટાલાહલ થાય તેથી સર્વને ઉપયોગ પૂર્વક
સંભળાય નહિ તેથી એક સાથે બોલવાની પદ્ધતિ ઉચિત નથી.

યઃ પઠતિ યશ્ચ નિશ્ચનોતિ

જો પઢઈ જો અ નિસુણઈ,

જે લહે છે, જે વળી સાંભળે છે,

અમયકાલમપિ અજિતશાંતિસ્તવમ્

અમયકાલમપિ અજિતશાંતિસ્તવમ્ ।

અને વખતે અજિત શાંતિ સ્તવને

નૈવ ભવન્તિ તસ્ય રોગાઃ પૂર્વોત્પન્ના આપિ નશ્યન્તિ

નહુ હુંતિ તસ્સ 'રોગા, પુરુવુપન્ના વિ નાસંતિ ॥૩૯॥

નજ થાય તેને રોગો, પૂર્વે થયેલા પણ, નાશ પામે છે.

અર્થ — અજિત શાંતિ સ્તવને જે પુરુષ અને વખત પણ
(ઉપલક્ષણથી સવાર, બપોર અને સાંજ) લહે છે અને જે
સાધધાનપણે સાંભળે છે તેને રોગો હોતા નથી તેમજ પૂર્વે થયેલા
પણ નાશ પામે છે ૩૯

યદિ ઇચ્છય પરમપદં અથવા કીર્તિં સુવિસ્તૃતાં મુવને

જઈ ઇછઈ પરમપદં, અથવા કીર્તિં સુવિસ્તૃતં મુવણે ।

જો ઇચ્છો છો મોક્ષ પદને અથવા કીર્તિને, વિસ્તાર પામેલી, વણ
ભુવનમાં

૧ કાસ, આસ, ભગદર, ઠાઠ વગેરે રોગો, અથવા સર્વ પ્રકારની પીડાઓ

તદા ત્રૈલોક્યોદ્ધરણે જિનવચને આદરં કુરુધ્વમ્ ॥

તા તેલુકુદ્ધરણે, જિણવચણે આયરં કુણહ' ॥૪૦॥

તો ત્રણ લોકનો ઉદ્ધાર } જિનવચનમાં આદર કરો.

કરનારા }

અર્થ:—જો તમે મોક્ષપદને વાંચતા હો અથવા ત્રણ
લુપનમાં વિસ્તાર પામેલી કીર્તિને ઇચ્છતા હો તો ત્રણ લોકનો
ઉદ્ધાર કરનારા જિનવચનને વિષે આદર કરો. ૪૦

॥ ઇતિ અજિતશાંતિસ્તવનં સંપૂર્ણમ્ ॥

૧ આ ૪૦ ગાથા પ્રસિદ્ધ છે તે સર્વત્ર ખોલાય છે, તે શિવાય ખીછ
એ ગાથાઓ પણ જોવામાં આવે છે તે નીચે મુજબ.

વવગયકલિકલુસાણં, વવગયનિદ્ધંતરાગદોસાણં ।

વવગયપુણઘમવાણં, નમોત્યુ તે દેવાદિદેવાણં ॥૧॥

વ્યપગતકલિકલુષેભ્યઃ વ્યપગત નિર્ધ્યૂતરાગદ્રેષેભ્યઃ

વ્યપગતપુનર્મદેભ્યઃ નમોઽસ્તુ તેભ્યો દેવાધિદેવેભ્યઃ

નાશ પામ્યાં છે કલેશ અને મલીનતા જેનાં એવા, નિર્મૂ-
ળપણે નાશ પામ્યાં છે રાગ દ્રેષ જેના એવા, ગયા છે પુનર્જ-
ન્મ જેનાં એવા તે દેવાધિદેવોને નમસ્કાર હો. ૧.

સર્વં પસમહ પાવં, પુણં વહ્નિ નમંસમાણસસ ।

સંપૂર્ણચંદ્રવચનસસ કિત્તણે અજિયસંતેસસ ॥ ૨ ॥

સર્વં પ્રજામ્યતિ પાપં પુણ્યં વધ્યતે નમસ્યમાનસ્ય

સંપૂર્ણચંદ્રવદનયોઃ કીર્ત્તને અજિતશાંત્યોઃ

સંપૂર્ણ ચંદ્રના જેવા મુખવાળા અજિતનાથ અને શાંતિ-
નાથ જિનનું કીર્તન કર્યે છતે વંદન કરનારનાં સર્વ પાપ વિશેષે
શાંત થાય છે અને પુણ્ય વધે છે. ॥ ૨ ॥

અથ ભક્તામરસ્મરણપ્રારંભઃ

મંગળ તથા અભિધેય.

જક્તામરપ્રણતમૌલિમણિપ્રજ્ઞાણા—

ભક્તિમત્તદેવતાઓના નમેલા મુકુટને વિષે રહેલ મણિઓનો કાંતિઓને
મુદ્યોતકં દલિતપાપતમોવિતાનં ॥

પ્રકાશકરનાર, દલન કર્યોછે પાપરૂપ અધકારનો સમુદ્ર જેણે એવા
સમ્યક્ પ્રણમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદા—

રૂડે પ્રકારે નમસ્કાર કરીને, તીર્થકરના ચરણયુગલને, યુગનીઆદિમા
વાલંબનં જવજલે પતતાં જનાનામ્ ॥ ૧ ॥

આધારભૂત, ભવસમુદ્રમાં પડતાં ભવ્યજનોને

* આ ભક્તામર સ્તોત્ર, લઘુશાંતિના કર્તા શ્રીમાનદેવસૂરિની પાટે
આવેલા શ્રીમાનવ્રુગ સૂરિએ રચ્યું છે સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ આ પ્રમાણે
જાણવો—શ્રી માલવ દેશમાં ઉજ્જયીની નગરીમાં શ્રી વૃદ્ધભોજ નામે
રાજાની સલામાં મયૂર અને બાણ પ્રમુખ શૈલ વિદ્યામાં પ્રવિણ અને ન્યાય,
વેદાત, મીમાંસા, સામ્ય, વૈશેષિક, પાનજલી વિગેરે પદ્ધતિઓના જાણુ, દેવ
તાની સાન્નિધ્યપાળા અને ગર્વિષ્ઠ એવા પાતશે પડિતો હતા એકદા મયૂર
પડિતે પોતાની પુત્રી જે બાણ પડિતે પરણાવી હતી તેના ધર પામેથી
જતા તે દેવતાનો માહોમાહે થતો કલહ સાંભળીને મર્મમાં હાસી કરી
તેથી તેની પુત્રીએ તેને આપ આપ્યો પુત્રીના આપથી મયૂર કુદી થયો
પછી તેણે સો કાવ્યવડે સ્તુતિ કરી સૂર્યદેવને પ્રસન્ન કર્યા, સૂર્યે પ્રત્યક્ષ
થઈ તેનો ક્રોધ મટાડ્યો, તેથી તેની ખ્યાતી થઈ તેથી બાણ પડિતે ધર્મ્યા
ને લીધે પોતાના હાથપગ કાપીને સો કાવ્યવડે ચડી દેવીને પ્રસન્ન કરી,

યઃ સંસ્તુતઃ સકલવાહ્ન્યતત્ત્વવોધા—

જે સ્તવાયેલ છે સમસ્ત શાસ્ત્ર રહસ્યના બોધથી—

હુદ્રૂતવુદ્ધિપટુન્નિઃ સુરલોકનાથૈઃ ॥

ઉત્પન્ન થયેલ બુદ્ધિવડે કુશળ, દેવલોકના નાથવડે

ચંડીએ પ્રત્યક્ષ થઇ તેના હાથપગ નવા કર્યા; તેથી તેની પણ વિશેષ ખ્યાતી થઇ. આવા ચમત્કારથી લોકો શિવધર્મની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને જૈનધર્મની નિંદા કરવા લાગ્યા કે જૈનીઓ ઉદર-નિર્વાહ પૂરતી કષ્ટક્રિયા કરે છે પણ કોઇ ચમત્કારી કવિ કે પંડિત તેમનામાં નથી. એક દિવસે વૃહભોજ રાજાએ શ્રાવકોને પૂછ્યું કે તમારામાં કોઈ આવા વિદ્વાવાળા છે ? ત્યારે શ્રાવકોએ કહ્યું કે હે સ્વામી ! શ્રીમાન-તુંગ સૂરિ આ વખતમાં મહા પ્રભાવિક છે. તે સાંભળી રાજાએ તેમને બોલાવવાથી તેઓ ત્યાં આવ્યા. પ્રવેશ મહોત્સવ વખતે બ્રાહ્મણોએ ઘીથી ભરેલું ક્યોળું એક માણસના હાથમાં આપી સૂરિ મહારાજને બતાવ્યું તેથી સૂરિએ એક સળી યાત્રી લઇને તેઘીના ક્યોળામાં મૂકી. આમ કરવાનું કારણ શ્રાવકોએ પૂછવાથી તેમણે જણાવ્યું કે ધૂતપૂર્ણ ક્યોળું બતાવી બ્રાહ્મણોએ સૂચના કરી કે ક્યોળા માંહેનાં ઘીની પેઠે અમારાવડે આ નગરી પૂરી ભરેલ છે તેમાં તમારો અવકાશ નથી. તેથી અમે સળી નાખીને સૂચવ્યું કે જેમ ઘીમાં સળી પ્રવેશ કરે છે તે પ્રમાણે અમારો પણ આ નગરીમાં પ્રવેશ (સમાસ) થશે. હવે એક વખત રાજા પાંચશે પંડિતો સાથે સભામાં બેઠોછે ત્યાં શ્રીમાનતુંગસૂરિને બોલાવીને પૂછ્યું કે તમારામાં કોઈ વક્તૃત્વ શક્તિ છે ? ત્યારે સૂરિએ હા પાડવાથી વાદ ચાલ્યો તેમાં જગત્ કર્તૃત્વનું ખંડન કરી સર્વને નિરત્તર કર્યા, ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે બાણ મયૂરની પેઠે કોઇ દૈવીશક્તિ હોય તો બતાવો. પછી સૂરિના કહેવાથી તાળાવાળા ૪૨ (૪૮) બેઠીઓ પહેરાવીને એક ઓરડામાં

સ્તોત્રૈર્જગત્રિતયચિત્તહરૈરુદારૈઃ,

સ્તોત્રોપડે, ત્રણજગતના ચિત્તને હરણ કરનારાં, ઉદાર

સ્તોત્ર્યે કિલાહમપિ તં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ ॥ ૨ ॥

સ્તવીશ. નિશ્ચે હું પણ તે પ્રથમ જિનેન્દ્રને

અર્થ—લક્ષિતમત દેવતાઓના નમેલા મુકુટને વિષે રહેલ મણિઓની કાતિઓને પ્રકાશ કરનાર, દલન કર્યો છે પા-
પરૂપ અધકારનો સમુહ જેણે એવા અને યુગની આદિમા ભવ
સમુદ્રમા પડતા ભવ્ય જનોને આધારભૂત એવા (પ્રથમ) તીર્થંકરના
અરણ્ય યુગલને રૂડે પ્રકારે નમસ્કાર કરીને, જે ભગવત, સમસ્ત
શાસ્ત્રના રહસ્યના જ્ઞાનથકી ઉત્પન્ન થયેલ બુદ્ધિવડે કુશળ એવા
ધંદ્રોવડે, ત્રણ જગતના ચિત્તને હરણ કરનારા અને ઉદાર સ્તો-
ત્રોવડે રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા છે તે પ્રથમ જિનેન્દ્રને હું
પણ નિશ્ચે સ્તવીશ ૧-૨

તેમને પૂર્વા અને દરવાજા મળજી ન રીતે બધ કરી તેને સાત તાળા માર્યા
અને આજીનાજી આલણો તથા પહેરેગીરો રાખ્યા પછી માનવગુપ્તરિએ
લકતામરસ્તોત્ર રચવા માંડ્યું એકેક કાવ્ય કવિ છે તે એક બેડી અને એક
તાળુ તૂટવું ગયું અને દાર તથા તેના તાળા સ્વયમેવ ઉધડી ગયા આવો
અમત્કાર બોધ રાજાએ વિસ્મય પામી ગુરુ બહુમાન કર્યું અને તે જાન
શાસનમા પ્રીતિવાળો થયો આ વૃહદ્ગમ્થીય શ્રીમાનવગુપ્તરિ શ્રી વીર
બ્રહ્મની વીશમી માટે થયા છે

૧ ધર્મપ્રવર્તનની આદિમા અર્થાત્ ધર્મનો વિચ્છેદ થયા પછી ફરી
ધર્મની પ્રવૃત્તિ થાય તે યુગની આદિ બ્રહ્મની એટલે ત્રીજા આરાને છેડે.

સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ,

સોઠ્ઠં તથાઽપિ તવ ઋત્તિવશાન્મુનીશ !,

એવો હું તોપણ તારી ભક્તિના વશ થકી, હે મુનિના સ્વામી

કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ ॥

કરવાને સ્તવન ગયેલ છે શક્તિ જેની } એવો, પ્રવૃત્ત થયો છું.
એવો }

પ્રીત્યાઽત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગો મૃગેન્દ્રં,

પ્રીતિવડે, પોતાનું બળ નહિ વિચારીને, હરણુ, સિંહની

નાભ્યેતિ કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥ ૫ ॥

નથીસામેથતો. શું ? પોતાનાં બાલકના, રક્ષણને અર્થે

અર્થઃ—હે મુનીશ (તત્ત્વને જાણનારા મહર્ષિઓના સ્વામી) ! એવો (સ્તોત્ર કરવાને અસમર્થ) હું છું તો પણ તમારી ભક્તિના વશ થકી (ભક્તિના આગ્રહથી) વિશેષે ગઈ છે શક્તિ જેની (શક્તિ રહિત) એવો છતો. પણ સ્તવન કરવાને હું પ્રવૃત્ત થયો છું. હરિણ, સ્નેહવડે પોતાના બાળકના રક્ષણને માટે પોતાનું બળ નહિ વિચારીને સિંહની સામે શું નથી થતો (લડવાને શું સન્મુખ નથી જતો) ? ૫

અલ્પશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ,

અલ્પશાસ્ત્રને } બહુ શ્રુતોને, હાસ્યનું સ્થાન
જાણનાર }

ત્વક્ષત્તિરેવ મુલ્કરીકૃતે બલ્લાન્મામ્ ॥

તમારી ભક્તિજ વાચાળ કરે છે બળાત્કારથી અને
યત્કોકિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ,
જે કારણ માટે, કોયલ નિશ્ચે ચૈત્ર માસમાં મનોહર બોલે છે

તચ્ચારુચૂતકલિકાનિકરૈકહેતુઃ ॥ ૬ ॥

તે, મનોહર આમ્રકલિકાનો સમુહ તેજ એક હેતુ છે

અર્થ — અહ્ય શાસ્ત્રના બોધવાળા અને બહુ શુભ
(ધણા શાસ્ત્રને બાણનારા પડિતો) ને હાસ્યનું સ્થાન એવા
મને તમારી ભક્તિજ બલાત્કારથી વાચાળ કરે છે જે કારણ
માટે કોયલ નિશ્ચે ચૈત્ર માસ (વસત ઋતુ) માં મધુર શબ્દ
બોલે છે તેનો મનોહર આમ્રકલિકાનો સમુહ તેજ એક હેતુ
(કારણ) છે અર્થાત્ જેમ આબાનો મોર ખાવાથી કોયલ મધુર
સ્વર બોલે છે તેમ હું તમારી ભક્તિરૂપ શક્તિવડે સ્તોત્ર કરીશ ૬

સ્તવના કરવાથી થતો લાભ.

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસન્નિવર્તનં,

તમાગ રૂઠા સ્તવનવડે, સંભારની પરંપરાવડે બંધાયેલ

પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીરજ્ઞાજામ્ ॥

પાપ ક્ષણવારમાં ક્ષયને પામે છે. દહધારીઓનું

આક્રાંતલોકમલિનીલમશેપમાશુ,

લોકમાં વ્યાપ્ત થયેલ, ભ્રમર જેવો કાળો, સ્મસ્ત, શીઘ્ર

સૂર્યોશુન્નિન્નમિવ શાર્વરમન્ધકારમ્ ॥ ૭ ॥

સૂર્યના કિરણોવડે નાશ } અંધારી રાત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલ અંધકાર
પામેલો હોય તેમ }

અર્થ:—હે ભગવંત ! તમારા રૂઝા સ્તોત્રવડે (શુભ-
વર્ણનવડે) દેહધારીઓ (પ્રાણીઓ) તું સંસારની પરંપરાવડે
બંધાયેલ પાપ (અશુભ કર્મ), જેમ વ્યાપ્ત થયેલ છે લોક
જેનાથી એવો (લોકમાં વ્યાપી રહેલો) અને ભ્રમર જેવો
કાળો કૃષ્ણ પક્ષની રાત્રી સંબંધી સમસ્ત અંધકાર, શીઘ્ર સૂ-
ર્યના કિરણોવડે નાશ પામે છે, તેમ ક્ષણવારમાં ક્ષયને પામે છે.

સ્તવન કરવાના હેતુની વિશેષ દ્રઢતા.

મત્વેતિ નાથ ! તવ સંસ્તવનં મયેદ—

માનીને એમ હે નાથ ! તમારું સ્તવન મારાવડે આ

મારમ્બયતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રજ્ઞાવાત્ ॥

આરંભકરાયછે. મંદબુદ્ધિવાળો પણ તમારા પ્રભાવથી

ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ,

ચિત્તોને હરણ કરશે. સબળનોનાં કમલીનીનાં પત્રને વિષે

મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદવિન્દુઃ ॥ ૮ ॥

મુક્તાફળની કાંતિને પામે છે. નિશ્ચે પાણીનું ટીપું

અર્થ:—હે નાથ ! તમારા પ્રભાવવડે તમારું આ
સ્તોત્ર સબળન પુરૂષોનાં ચિત્તનું હરણ કરશે, એ પ્રકારે મા-

નીને (જાણીને) મદ બુદ્ધિવાળો પણ હું તેનાવડે તમારૂં
સ્તોત્ર આરંભ કરાય છે (રચાય છે) અર્થાત્ હું તમારૂં
સ્તોત્ર રચુ છું, કેમકે કમલીનીના પત્રને વિષે પડેલ જળપિંદુ
નિશ્ચયે મુક્તાફળ (મોતિ) ની જેવી કાતિને પામે છે અર્થાત્
કમળ પત્રમા રહેલ જળપિંદુ કમળના પ્રભાવે મોતી જેવું દે-
ખાય છે તેમ તમારા પ્રભાવવડે કરીને આ સ્તોત્ર સજ્જનોને
આનંદકારી થશે ૮

ભગવંતની કથાનું માહાત્મ્ય.

‘આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં,

દૂરરહો, તમારૂં સ્તવન, નાશ પામ્યા છે સમસ્ત દોષ જે થકી એવું

ત્વત્સંકથાઽપિ જગતાં દુરિતાનિ હંતિ ॥

તમારી કથા પણ જગતનાં પાપોને હણે છે.

દૂરે સદ્સંકરણઃ કુરુતે પ્રજૈવ,

દૂરરહો સર્થ કરે છે. પ્રભાજ

પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાશજ્ઞાંજિ ॥ ૯ ॥

કમળના સમુહવાળા કમળોને વિકસર
સરોવરને વિષે

અર્થ — હે પ્રભુ ! નાશ પામ્યા છે સમસ્ત દોષ (રા-
ગ દ્વેષ કષાયાદિ) જે થકી એવું તમારૂં સ્તવન દૂર રહો, પ-
રતું તમારી કથા (આ ભવ પરભવના ચરિત્રની વાર્તા અથવા

તમારું નામ) પણ જગતનિવાસી લોકોના પાપોને હણે છે. જેમ-સૂર્ય દૂર રહો પરંતુ તેની કાંતિજ (અરુણોદય) કમળના સમુદ્ધવાળા સરોવરને વિષે કમળોને વિકસ્વર કરે છે. ૯

ગુણસ્તુતિનું ૬જા.

નાત્યદુતં ભૂવનભૂષણભૂત ! નાથ !
નથી, અતિઆશ્ચર્ય, ત્રણભુવનના આભૂષણ તુલ્ય ! નાથ !

ભૂતૈર્ગુણૈશ્ચ વિ ભવંતમન્નિષ્ઠુવંતઃ ॥

સત્ય ગુણોવડે, જગતમાં, તમેને, સ્તુતિ કરનારા

તુલ્યા જવંતિ જવતો 'નનુ તેન 'કિં વા,

સરખા થાય છે. તમારી નિશ્ચે તેવડે શું અથવા

ભૂત્યાઽઽશ્રિતં ચ હ્રદ્ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥

સંપત્તિવડે આશ્રિતને, જે અહીં ન પોતાની તુલ્ય, કરે

અર્થ:—હે ત્રણ ભુવનના આભૂષણ તુલ્ય, હે નાથ !
સત્ય ગુણોવડે કરીને, પૃથ્વીને વિષે તમારી સ્તુતિ કરનારા મનુષ્યો તમારી સરખા થાય છે (મોક્ષ પામે એટલે તમારી તુલ્ય

૧ પ્રશ્નના અર્થમાં પણ વપરાય.

૨ જે પોતાના સેવકને પોતાની સમાન કરે તેજ ખરે સ્વામી બાણુવો, બીજા સ્વામી કંઈ ગણતરીમાં નથી; એવો આ લોકમાં પણ અવહાર છે. તો હે ભગવંત ! તમે ખરા સ્વામી છો માટે હું પણ તમારી સ્તવનાવડે તમારા તુલ્ય તીર્થંકરની ઋદ્ધિ પામીશ. એવી યાચના સ્તોત્રકાર કરે છે.

થાય), તે અતિ આશ્ચર્ય નથી અથવા જે સ્વામી આ લોકને
વિષે પણ પોતાના આશ્રિત (સેવક) ને લક્ષ્મી વડે પોતાની
તુલ્ય ન કરે તેવા (સ્વામિ) વડે કરીને શુ ! અર્થાત્
કામજ નહિ ૧૦

લગવદર્શનનું ક્ષણ.

દૃષ્ટ્વા જ્ઞવંતમનિમેષવિલોકનીયં,

લેધને તમેને, એકી નજરે જોવા થોડા એવા

નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ॥

ન બીજે સ્થાને, સંતોષને પામે. મનુષ્યની ચક્ષુ

પોત્વા પયઃ શશિકરચ્છુતિહુગ્ધસિંધોઃ,

પીને પાણીને ચંદ્રના કિરણોની કાતિ જેવા ક્ષીર સમુદ્રના

દ્વારં જલં જલનિધેરશિતું કં ઇચ્છેત્ ? ॥ ૧૧ ॥

ખારા પાણીને લવણ સમુદ્રના પીવાને કોણ ઇચ્છે ?

અર્થ — મિથોન્મિથ (મટકુ મારણ) રહિતપણે જોવા થોડા
(એકીટસે-એકી નજરે જોવા થોડા) એવા તમેને લેધને મનુષ્યની
ચક્ષુ બીજે સ્થાને [અન્ય દેવતા] સંતોષ [આનંદ] પામતી
નથી કેમકે ચંદ્રના કિરણોની કાતિ જેવા [ઉલ્લસ] ક્ષીર સ-
મુદ્રના પાણીને પીને લવણ સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને
કોણ ઇચ્છે ? ૧૧

૧ ક્ષીર સમુદ્રના નિર્મળ જળ તુલ્ય જિનદેવનું દર્શન પામીને લવણ
સમુદ્રના ખારા પાણી તુલ્ય અન્ય દેવના દર્શનને કોણ વાંછે ? અર્થાત્ કામ
ન જ ઇચ્છે

ભગવંતના રૂપનું વર્ણન.

યૈઃ શાંતરાગરુચિન્નિઃ પરમાણુન્નિસ્ત્વં,

જે શાંતરસના ભાવની છાયાવાળા પરમાણુઓવડે તમે

નિર્માપિતસ્ત્રિજીવનૈકલલ્લામભૂત ! ॥

નિર્માણ કરાયેલા છો. ત્રણ જીવનને વિષે અદ્વિતીય તિલક સમાન!

તાવંત એવંતેઽપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં,

તેટલાજ (છે) નિશ્ચે તે પણ અણુઓ, જગતમાં

યત્તે સમાનમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

જેથી તમારા સરખું બીજું નહિ નિશ્ચે રૂપ છે.

અર્થ:—હે ત્રણ જીવનને વિષે અદ્વિતીય તિલક [આ ભરણ] સમાન ! શાંત રસના ભાવની છાયાવાળા જે પરમાણુઓવડે તમે નિર્માણ કરાયેલા છો તે પરમાણુઓ પણ જગતમાં નિશ્ચે તેટલાજ છે, જે કારણ માટે તમારા સમાન બીજું કોઈ રૂપ [આ જગતમાં] નિશ્ચે નથી. ૧૨

ભગવંતના સુખનું વર્ણન.

વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ,

સુખ ક્યાં તમારું દેવ મનુષ્ય અને ભવનપતિના નેત્રને હરણ કરનાર

૧ “ શાંત થઈ છે રાગની છાયા (ઇચ્છારૂપ મોહનીયકર્મ) જે થઈ એવા ” એવો અર્થ પણ થાય છે.

૨ જેની સાથે વિશેષ પ્રીતિ હોય તેને એક વચને બોલાવાય છે.

૩ મસ્તકે ધારણ કરેલી પુષ્પની માળા અથવા તિલક તે લલાભ.

નિઃશેષનિર્જિતજગંઘ્રિતયોપમાનમ્ ॥

સમસ્ત પ્રકારે છતી છે ત્રણ જગતની ઉપમા જેણે એવું

વિંવં કલંકમલિનં 'ક નિશાકરંસ્ય,

ખિબ કલકવડે મલિન ક્યાં ચંદ્રમાતુ

યદ્દાસરે જવતિ પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥

જે દિવસે થાય છે પીળાખાખરાના પાન સરખું

અર્થ—દેવ, મનુષ્ય અને ભવનપતિ (નાગકુમાર) દેવના નેત્રને હરણ કરનાર [મોહ પમાડનાર] તથા સમસ્ત પ્રકારે છતી છે ત્રણ જગતની ઉપમા [કમળ ચંદ્ર દર્પણ આદિ પદાર્થોની] જેણે એવું તમારું મુખ ક્યાં ? અને લાછન-કલકવડે મલિન [ગ્લાની પામેલું] તથા જે દિવસે પીળા ખાખરાના પાન સરખું [નિસ્તેજ] થાય છે એવું ચંદ્રમાતુ ખિબ ક્યાં ? અર્થાત્ ચંદ્ર ખિબ કરતાં ભગવતના મુખનું તેજ અત્યંત નિર્મળ છે માટે તે ઉપમા સહજે નહિ ૧૩

ભગવંતના ગુણની વ્યાખ્યા.

સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલોપ—

સંપૂર્ણ મંડળવાળો પૂર્ણિમાના ચંદ્રની કળાના સમુદ્ધ સરખા

૧ જે વસ્તુનો મુદ્દાગ્રસ્થો કરવામાં કવ શબ્દ મોહુ અતર સૂચવનારો છે

૨ ખાખરાનું પાન પાકનાથી પીળું પડી જાય છે તેના જેવું નિસ્તેજ-શીકું

શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંબયંતિ ॥

ઉત્તવળ ગુણો ત્રણ ભુવનને તમારા ઉદ્ધંધન કરે છે

યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વર ! નાથમેકં,

જે આશ્રય કરીને રહેલા છે, ત્રણ જગતના ઈશ્વર ! નાથને એક

કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥

કોણ તેને નિવારણ કરે, વિચરતા સ્વેચ્છાએ

અર્થ:—હે ત્રણ જગતના ઈશ્વર ! સંપૂર્ણ મંડળવાળા પૂર્ણિમાના ચંદ્રની કળાના સમુદ્ધ સરખા ઉત્તવળ એવા તમારા ગુણો ત્રણ ભુવનને ઉદ્ધંધન કરે છે [ત્રણ ભુવનને વ્યાપીને રહેલા છે]. કેમકે જે એક (અદ્વિતીય-સમર્થ) નાથને આશ્રય કરીને રહેલા છે તેને સ્વેચ્છાએ વિચરતાં કોણ નિવારણ કરી શકે. અર્થાત્ ત્રણે ભુવન ભગવંતના ગુણ ગ્રહણ કરવામાં તત્પર હોય છે. ૧૪

ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાન્નિ-

આશ્ચર્ય શું અહીં જો તમારું દેવાંગનાઓવડે

નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ॥

પામેલું કિંચિત્ માત્ર પણ મન નથી વિકારની ચેષ્ટાને

કલ્પાંતકાલમરુતા ચલિતાચલેન,

પ્રલયકાળના વાયુવડે, કંપાયમાન થયા છે પર્વતો જેનાથી એવા

કિં મંદરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥૧૫॥

શું મેરૂપર્વતનું શિખર ચલાયમાન થયેલું, ક્યારે પણ

અર્થ:—હે દેવ ! દેવાંગનાઓવડે તમારું મન જરા પણ વિકારની ચેષ્ટાને પામ્યું નથી તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે કં-

પાયમાન થયા છે અન્ય પર્વતો જેનાથી એવા પ્રલયકાળના પવન વડે ક્યારે પણ મેરૂ પર્વતનું શિખર ચલાયમાન થયેલું છે ? અર્થાત્ કલ્પાતકાળનો પવન, અન્ય પર્વતને કપાવી શકે છે પણ મેરૂને કપાવી શકતો નથી, તેમ દેવાગનાઓ હરિહરાદિ અન્યને ક્ષોભ પમાડે છે પણ તમને ક્ષોભ પમાડી શકતી નથી ૧૫

દીપકની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિર્ઘૂમવર્તિરપર્વજિતતૈલપૂરઃ,

ધુમાઠા અને વાટ રહિત, ત્યાગ કર્યો છે તેલનો પૂર જેણે કૃત્સ્નં જગન્નયમિદં પ્રકટીકરોપિ ॥

સમગ્ર ગ્રણુ જગતને આ પ્રકટ કરે છે.

‘ગમ્યો ન જાતુ મરુતાં ચલિતાચલાનાં,

જ્યાં યોગ્ય નથી કદાપિ પવનોને ચલાયમાન થયા છે પર્વતો જે થકી એવા

દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥

દીપક અપૂર્વ તમે છો. હે નાથ ! જગત્ પ્રગિદ્ધ

અર્થ — હે નાથ ! દ્વેષરૂપ ધુમ્ર અને કામદશા^૩ રૂપી વાટ

૧ પરાભવ દરવાને રામ્ય-વશવર્તિ

૨ લોહિક દીપક (દીવા) થી અન્ય સ્વરૂપનાઓ ખીન્ને લોહાત્તર

દીપક

૩ કામની દશ અવસ્થાઓ છે તે આ પ્રમાણે જાણી-૧ કામની

મિત્ર ૨ મેળવવાની ચિતા ૩ સ્મરણ ૪ ગુણ કીર્તન ૫ ઉદ્દેગ ૬

પ્રસપ્ત-જેમ તેમ બોલવું ૭ ઉન્માદ ૮ અગદાદ વગેરે વ્યાધિનો સભવ

૯ જડના અને ૧૦ મરણ (કામની પ્રાપ્તિ નદિ થવાથી મરવા તેપાર થાય)

રહિત, ત્યાગ કર્યો છે સ્નેહ પ્રકાશરૂપ તેલનો પૂર (તેલનું પૂરવું) જેણે એવા, આ સમગ્ર ત્રણ જગતને કેવળજ્ઞાન રૂપ ઉદ્યોતવડે પ્રકાશ કર્યો છે અને ચલાયમાન થયા છે પર્વતો જે થકી એવા પવનોને કદાપિ ગમ્ય નથી (પવનવડે ચોલાય એવા નથી) એવા જગત પ્રસિદ્ધ (અથવા જગતને વિષે જ્ઞાનનો ઉદ્યોત છે જેનો એવા) તમે અપૂર્વ (લોકોત્તર) દીપક છો. અર્થાત્ લોકિક દીપક ધુમ્ર, વાટ અને તેલ સંહિત છે અને ઘરમાંજ માત્ર પ્રકાશ કરે છે તથા પવનવડે ચોલાઈ જાય છે ત્યારે આપ પૂર્વોક્ત ધુમ્ર, વાટ અને તેલ રહિત છતાં ત્રણે લોકને પ્રકાશ કરો છો અને ગમે તેવા પવનવડે આપનો જ્ઞાન પ્રકાશ ચોલાઈ જતો નથી માટે અપૂર્વ દીપક છો. ૧૬

સૂર્યની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ,

નથી અસ્તને, કદાપિ, પામતા, નથી રાહુવડે અસવા યોગ્ય

સ્પષ્ટીકરોષિ સદ્સા યુગપજ્જગંતિ ॥

પ્રકાશ કરો છો. તત્કાળ સમકાલે ત્રણ જગતને

નાં મોઢરોદરનિરુદ્ધમહાપ્રજ્ઞાવઃ,

નથી, મેઘના મધ્ય ભાગથકી ઢંકાયો છે મોટો મહિમા જેનો એવા

સૂર્યાતિશાયિમહિમાઽસિ મુનીંદ્ર ! લોકે ॥૧૭॥

સૂર્યથકી અધિક મહિમાવાળા છો. હે મુનીંદ્ર ! લોકને વિષે

અર્થઃ—હે મુનીંદ્ર ! તમે જગતને વિષે સૂર્ય થકી અધિક મહિમાવાળા છો. કેમકે કદાપિ (કોઈપણ વખતે) અસ્ત પામતા નથી,

રાહુવડે અસવાયોગ્ય (પાપરૂપ રાહુવડે પરાશવ પામવા યોગ્ય) નથી, તત્કાળ સમકાળે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરો છે અને મેઘ (જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મરૂપ વાદળા) ના મધ્ય ભાગવડે આચ્છાદિત થયે છે મહોટો પ્રતાપ (જ્ઞાન પ્રકાશ) જેનો એવા નથી અર્થાત્ સૂર્યની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે તેના કરતાં પણ અધિક મહિમાવાળા તમે છે. ૧૭

ચંદ્રની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિત્યોદયં દલિતમોદ્દમહાંધકારં,
નિગતર ઉદય પામેછું, દલન કર્યો છે મોહરૂપ મહોટો અધિકાર
જેણે એણે

ગમ્યં ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥
અસવા યોગ્ય નથી રાહુના મુખને નથી વાદળાંઓના

ચિત્રાજતે તવ મુખાઞ્જમનટ્પકાંતિ,
રોષે છે. તમારૂં મુખરૂપ કમળ, ઘણી કાતિવાળું
વિદ્યોતયક્ષગદપૂર્વશશાંકવિશ્વમ્ ॥ ૧૮ ॥

પ્રકાશ કરતું, ત્રણ જગતને, અપૂર્વ ચંદ્રના બિંબરૂપ
અર્થ — નિરતર ઉદય પામેછું, દલન કર્યો છે અજ્ઞાનરૂપ (મોહનીય કર્મરૂપ) મહોટો અધિકાર જેણે એણે, રાહુ (કુતર્ક વાદીરૂપ) ના મુખને નહિ અસવા યોગ્ય, આઠ કર્મરૂપ વાદળાઓને નહિ આચ્છાદન કરવા યોગ્ય, અત્યંત કાતિવાળું અને ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરતું એણે તમારૂં મુખરૂપ કમળ, અપૂર્વ ચંદ્રમાના બિંબરૂપ રોષે છે અર્થાત્ ચંદ્રની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે તેના કરતાં પણ આપ અધિક મહિમાવાળા છે. ૧૮

કિં શર્વરીષુ શશિનાઽહિ વિવસ્વતા વા,
શુ ? રાત્રીઓને વિષે ચંદ્રવડે, દિવસે સૂર્યવડે અથવા

યુષ્મન્મુખેંદુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ! ॥

તમારા મુખરૂપચંદ્રમાવડે દલનકરાયે છતે, અંધકાર, હે નાથ !

નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે,

પાકેલા શાલીના વનવડે શોભાયમાન થયેલ, મૃત્યુલોક છતે

કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥ ૧૯ ॥

પ્રયોજન, શુ ? મેઘોવડે, પાણીના ભારવડે નમ્ર થયેલા

અર્થ:—હે નાથ ! તમારા મુખરૂપ ચંદ્રમાવડે અંધકાર દલન કરાયે છતે, રાત્રીઓને વિષે ચંદ્રવડે અથવા દિવસે સૂર્ય-વડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તે કંઈ કામના નથી. કેમકે પા-કેલા શાલી (ડાંગર) ના વનવડે શોભાયમાન થયેલ જીવલોક છતે, પાણીના ભારવડે નમ્ર થયેલા મેઘોવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તમારા મુખરૂપ ચંદ્ર વિદ્યમાન છતે ચંદ્ર સૂર્યનું કંઈ પણ પ્રયોજન નથી. ૧૯

પ્રભુના જ્ઞાનની શ્રેષ્ઠતા.

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિજ્ઞાતિ કૃતાવકાશં,

જ્ઞાન, જેવી રીતે, તમારા વિષે, શોભે છે. અનંત ધર્માત્મક પદા-ઓને વિષે કયો છે પ્રકાશ જેણે એવું

નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ॥

નથી. એ પ્રકારે, તેવી રીતે, હરિહરાદિને વિષે, પોતાના શાસનના

સ્વામી

તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં,
 પ્રકાશ દેદીપ્યમાન મણિઓને વિષે, પામે છે. જેમ મોટાઘને
 નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેऽપિ ॥ ૨૦॥

નથી. એ પ્રકારે વળી, કાચના કકડાને વિષે, કાંતિવડે વ્યાપ્ત પણ

અર્થ — હે નાથ ! અનત ધર્માત્મક પદાર્થોને વિષે કયો
 છે પ્રકાશ જેણે એવું જ્ઞાન (કેવળજ્ઞાન) જેવી રીતે તમારે
 વિષે શોભે છે, તેવી રીતે પોતપોતાના શાસનના નાયક એવા
 હરિહરાદિ દેવોને વિષે એવા પ્રકારનું (જ્ઞાન) નથી શોભતું
 કેમકે દેદીપ્યમાન (જ્વલિતવત) મણિઓને વિષે જેવી રીતે
 પ્રકાશ મોટાઘને પામે છે, તેવી રીતે કાંતિવડે વ્યાપ્ત (અળકતા)
 એવા પણ કાચના કકડાને વિષે એ પ્રકારે (મોટાઘ) નથી
 પામતું અર્થાત્ અન્ય દેવોને વિભગજ્ઞાન છે, તમારા જેવું
 કેવળજ્ઞાન તેમનામાં નથી. ૨૦

નિંદા સ્તુતિ.

મન્યે 'વરં' હરિહરાદય એવ દૃષ્ટા,
 માનુંષુઃ ક્રેષ્ઠ હરિહરાદિ નિશ્ચ જ્ઞેયા

૧ જેમ સામાન્ય વસ્તુને જ્ઞેયા પછી તેના કરતા સારી વસ્તુ જ્ઞે-
 વામાં આવતા વિરોધ જ્ઞાનદ થાયછે, તેમ હરિહરાદિનેમે પ્રથમ જ્ઞેયા અને
 પછી તમને જ્ઞેયા તેથી તમારી ઉત્તમતા અને વિરોધે દૃઢ થઈ મારે પ્રથમ
 હરિહરાદિને જ્ઞેયા તે સારું થયું એમ હું માનું છું. તમને સર્વગુણસપત્ત
 જ્ઞેયને હવે રાગદ્વેષ કામક્રોધાદિ દોષવાળા અન્ય દેવોમાં મારૂં મન બના-
 ન્તરમં પણ સંતોષ પામશેજ નહિ

દૃષ્ટેપુ યેપુ હૃદયં ત્વયિ તોપમેતિ ॥

દીઠે છતે જેને હૃદય તમારે વિષે સંતોષ પામે છે.

किं वीक्षितेन जवता जुवि येन नान्यः

શું ? દેખેલા તમારાવડે પૃથ્વીમાં જેવડે નહિ બીજા

कश्चिन्मनो हरति नाथ ! जवांतरेऽपि ॥ २१ ॥

કોઈ મનને હરણ કરે. હે નાથ ! અન્ય લવને વિષે પણ

અર્થ:—હે નાથ ! હરિહરાદિ દેવો જોયા તે સાઝંજ માનું છું. જેને દીઠે છતે હૃદય (માઝં ચિત્ત) તમારે વિષે સંતોષ (આનંદ) ને પામે છે. દેખેલા એવા તમારાવડે કરીને શું ? તોડે જે (તમાઝં દર્શન) વડે પૃથ્વીને વિષે બીજા કોઈ દેવ લવાંતરને વિષે પણ મનને હરણ નહિ કરે. ૨૧

માતાની પ્રશંસાદ્વારા અભુસ્તુતિ.

स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रान्,

સ્ત્રીઓના સેંકડાઓ સેંકડો પ્રસવે છે. પુત્રોને

नान्या सुतं त्वष्टुपमं जननी प्रसूता ॥

નથી. બીજી પુત્રને તમારા સદૃશ માતા જન્મ આપતી

सर्वा दिशो दधति ज्ञानि सहस्ररश्मिं,

બધી દિશાઓ ધારણ કરે છે. નક્ષત્રોને સૂર્યને

प्राच्येव दिग्जनयति स्फुरदंशुजालम् ॥ २२ ॥

પૂર્વજ દિશા ઉત્પન્ન કરે છે. દેહીયમાન છે કિરણોનો સમુદ્ધ જેનો એવા

અર્થ—શ્રીઓના સે'કડાઓ (સેકડો શ્રીઓ) સેકડો પુત્રોને યસવે છે પરંતુ તમારા જેવા પુત્રને બીજી માતા જન્મ આપતી નથી કેમકે બધી દિશાઓ નક્ષત્રોને ધારણ કરે છે પણ દેહીયમાન છે કિરણનો સમુદ્ધ જેનો એવા સૂર્યને પૂર્વ દિશાજ ઉત્પન્ન કરે છે અર્થાત્ સૂર્યને જન્મ આપનાર જેમ પૂર્વ દિશાજ છે તેમ તમારા જેવા પુત્રને જન્મ આપનાર તો તમારી માતા (મરૂદેવા) જ છે ૨૨

અભુના પરમપુરુષત્વનું વર્ણન.

સ્વામામનંતિ મુનયઃ પરમ પુમાંસ—

તમોને કહે છે. મુનિઓ પરમ પુરુષ

માદિત્યવર્ણમમલં તમસઃ પુરસ્તાત્ ॥

સૂર્યના જેવા વર્ણવાળા નિર્મળ, અધિકારની આગળ

ત્વામેવ સમ્યગુપલજ્ય જયંતિ મૃત્યુ,

તમોનેજ રૂડા પ્રકારે પામીને જિતે છે. મૃત્યુને

નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુર્તીદ્ર ! પંથાઃ ॥૨૩॥

નથી બીજો નિરૂપદ્રવ મોક્ષપદનો હે મુર્તીદ્ર ! માર્ગ

અર્થ—હે મુર્તીદ્ર ! મુનિઓ, તમોને પરમ પુરુષ (નિ-
ષ્કર્મા), પાપરૂપ અધિકારની આગળ સૂર્ય જેવી કાલિવાળા
અને નિર્મળ (રાગદ્રેષ રહિત) કહે છે. તમોનેજ રૂડા પ્રકારે
પામીને (જાણીને) મૃત્યુને જિતે છે, ને શિવાય બીજો કોઈ
ઉપદ્રવ રહિત મોક્ષ પદનો માર્ગ (રસ્તો) નથી. ૨૩

સર્વ દેવતા નામે જિનસ્તુતિ.

ત્વામવ્યયં વિષ્ણુમચિંત્યમસંખ્યમાયં,

તમોને અવ્યય, સમર્થ, અચિંત્ય મહિમાવાળા, અસંખ્ય ગુણ-
વાળા, આદ્ય,

બ્રહ્માણ્મીશ્વરમનંતમનંગંકેતુમ્ ॥

બ્રહ્મ, ઇશ્વર, અનંત, કામદેવને કેતુ તુલ્ય,

યોગીશ્વરં વિદિતયોગમનેકમેકં,

યોગીઓના ઇશ્વર, યોગને જાણનાર, અનેક પર્યાયવાળા, અદ્વિતીય,

જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદંતિ સંતઃ ॥ ૨૪ ॥

જ્ઞાન સ્વરૂપ, નિર્મળ કહે છે. સંત પુરૂષો.

અર્થ:—હે પ્રભુ ! સંત (સાધુ-સજ્જન) પુરૂષો તમોને
અવ્યય (નાશ ન થામે તેવા), વિષ્ણુ (પરમ અશ્વર્યવટ શો-
ભતા-કર્મતું ઉન્મૂલન કરવામાં સમર્થ), અચિંત્ય (અચિન્ત્ય
ગુણવાળા અથવા આધ્યાત્મિક-પુરૂષોવડે કરી પણ ચિંતવન
થઈ ન શકે એવું સ્વરૂપ છે જેવું એવા) અસંખ્ય ગુણવાળા,
આદ્ય (પહેલા તીર્થંકર અથવા લોક વ્યવહારરૂપ સૃષ્ટિની શરૂ-
આત કરનારા અથવા પંચ પરમેષ્ઠીને વિષે આદ્ય), બ્રહ્મ સ્વ-
રૂપ (પરમાનંદ સ્વરૂપ-નિવૃત્તિ રૂપ), ઇશ્વર (દેવતા દેવ),

૧ જગતનો સંહાર કરવાને પૂંછડીઓ તારો જેમ હેતુભૂત છે તેમ
તમે કામદેવને હણવાને કેતુ તુલ્ય છો.

૨ વિવિશેષ પ્રકારે દિતઃ ખંડન કર્યો છે યોગ કર્મનો સંબંધ
જેણે એવા. એવા પણ અર્થ થાય છે.

અનંત (અનંત જ્ઞાન દર્શનવાળા અથવા મૃત્યુરૂપ અંત વિનાના), અનગકેતુ (કામદેવને નાશ કરવાને ખૂંછડીયા તારા જેવા-અથવા અંગ ઔદારિકાદિ શરીર તે રૂપ કેતુ ચિન્હ જેને નથી તેવા), યોગીઓના ઇશ્વર (ચાર જ્ઞાની સુનિઓ અથવા ધ્યાની પુરૂષોના ઇશ્વર), યોગ (જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રરૂપ) ને જાણનારા (અથવા જાણ્યો છે અષ્ટાંગ યોગ જેનાથી એવા), અનેક (જ્ઞાને કરીને સર્વ વ્યાપક હોવાથી અનેક અથવા અનેક પર્યાય વાળા), અદ્વિતીય (સર્વોત્તમ), જ્ઞાન સ્વરૂપ (કેવળ જ્ઞાનરૂપ સ્વરૂપ છે જેલું એવા) અને નિર્મળ (અદાર દોષ રહિત) એવા કહે છે ૨૪

‘બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિવુધાર્ચિત્તબુદ્ધિવોધાત્,

બુદ્ધ(છા.)તમેજ દેવતાઓએ આર્ચિત કર્યો છે બુદ્ધિના બોધ જેના
એવાતેથી

ત્વં શંકરોઽસિ સુવનત્રયશંકરત્વાત્ ॥

તમે શંકર છા. ત્રણ સુવનને સુખ કરવાપણાથી

‘ધાતાઽસિ ધીર ! શિવમાર્ગવિધેર્વિધાનાત્,

બ્રહ્મા છા. હે ધીર ! શાક્ષની વિધિને રચવાથી

૧ તત્ત્વને જાણે તે બુદ્ધ

૨ સુખને કરે તે શંકર

૩ શિવમાર્ગને કરે-રચે તે ધાતા-બ્રહ્મા

વ્યક્તં ત્વમેવ જગવન્ ! 'પુરુષોત્તમોઽસિ ॥ ૨૫ ॥

પ્રકટ તમેજ હે ભગવંત પુરુષોત્તમ છો.

અર્થ:—હે નાથ ! દેવતાઓએ અર્ચિત કર્યો છે બુદ્ધિનો બોધ જેનો એવા છો, માટે તમેજ બુદ્ધદેવ છો, ત્રણ ભુવનને સુખને કરવાપણાથકી તમેજ શંકર છો, હે ધીર ! મોક્ષમાર્ગની વિધિ (રત્નત્રય રૂપ) ને રચવાથી (પ્રરૂપવા થકી) તમેજ બ્રહ્મા છો; હે ભગવંત ! તમેજ પ્રકટ પુરુષોત્તમ (કૃષ્ણ) છો. અર્થાત્ બુદ્ધ, શંકર, બ્રહ્મા અને નારાયણ એ ચચાર્થ નામ પ્રમાણે શુણવાળા નથી કેમકે બુદ્ધ કેવળજ્ઞાન રહિત, શંકર સંહાર કરનારા, બ્રહ્મા હિંસક વેદના ઉપદેશ દેનારા અને કૃષ્ણ કપટ યુક્ત છે. માટે તે નામના ચચાર્થ શુણે સર્વ આપના માંજ છે. ૨૫

જિન સ્તુતિ.

તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ !

તમોને નમસ્કાર હો. ત્રિભુવનની ખીડને હરનારા, હે નાથ !

તુચ્ચં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ॥

તમોને નમસ્કાર હો. પૃથ્વી તલને વિષે નિર્ભળ ભૂષણરૂપ

તુચ્ચં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય,

તમોને નમસ્કાર હો.

ત્રણ જગતના પરમેશ્વર

૧ પુરુષો માંહે ઉત્તમ તે પુરુષોત્તમ.

૨ ક્ષિતિ પૃથ્વી તલ પાતાળ અને અમલ સ્વર્ગ તેના માંડન તુલ્ય, એવા પણ અર્થ થઈ શકે છે.

તુમ્યં નમો |જન ! જ્ઞવોદધિશોષણાય ॥૨૬॥

તમોને નમસ્કાર હો, હે જન ! ભવસાગરને શોષણ કરનારા

અર્થ — હે નાથ ! ત્રણ ભુવનની ખીડાને હરનારા તમોને
નમસ્કાર હો ! પૃથ્વી તળે વિષે નિર્મળ ભૂષણ (અલકાર) રૂપ
તમોને નમસ્કાર હો ! ત્રણ જગતના પરમેશ્વર એવા તમોને
નમસ્કાર હો ! અને હે જન ! ભવ (ચાર ગતિના ભ્રમણરૂપ)
સમુદ્રને શોષણ કરનારા તમોને નમસ્કાર હો ! ૨૬

નિંદા સ્તુતિ

કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ 'નામ ગુણૈરશેષૈ—

શુ આશ્ચર્ય એમા જો શુણોવડે સમસ્ત

સ્ત્વં સંશ્રિતો

નિરવકાશતયા મુનીશ ! ॥

તમે રૂડા પ્રકારે આશ્રય કરાયેલા છો, નિરતરપણે, 'હે મુનીશ !

‘દોષૈરુપાન્તૈવિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ,

દોષોવડે, ગ્રહણ કરેલા, વિવિધ આશ્રયોવડે ઉત્પન્ન થયો છે ગર્વ
જેને એના

૧ કોમલ આમત્રણમા વપરાય છે

૨ અન્ય દેવને વિષે સ્થાન નહિ મળવાથી સ્થાન રહિતપણાવડે
એટલે અતર રહિતપણે, શુણો તમોનેજ આશ્રય કરી રહ્યા છે

૩ કામ ક્રોધાદિ

૪ ગ્રહણ કર્યા જે જાત જાતના (અન્ય દેવના) આશ્રયો (સ્થાનો)
તે વડે ઉત્પન્ન થયો છે અહકાર જેને એવા દોષો અર્થાત્ અન્ય દેવને
વિષે રહેવાનો આશ્રય મળવાથી દોષોએ તમને સરખાતરમા પણ જોયા
નથી કેમકે ઇચ્છિત સ્થાન મળવાથી ખીજની વાછ રહેતી નથી

‘સ્વપ્રાંતરેऽપિ ન કદાચિદપીક્ષિતોઽસિ ॥ ૨૭ ॥

સ્વપ્રાંતરમાં, પણ, નહીં ક્યારે પણ જોવાયેલા છે.

અર્થ:—હે મુનીશ (મુનિઓના ઇન્દ્ર) ! સમસ્ત ગુણોવડે તમે નિરંતરપણે રૂઢા પ્રકારે આશ્રય કરાયેલા છે; એમાં શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે ગ્રહણ કરેલા વિવિધ આશ્રયોવડે ઉત્પન્ન થયો છે ગર્વ જેને એવા દોષોવડે તમે સ્વપ્રાંતરમાં ક્યારે પણ જોવાયેલા નથી. અર્થાત્ ગુણો તમોને આશ્રય કરી રહ્યા છે અને દોષો અન્યદેવોને આશ્રય કરી રહ્યા છે. ૨૭

અશોકવૃક્ષ નામે પ્રાતિહાર્યનું વર્ણન.

उच्चैरशोकतरुसंश्रितमुन्मयूख—

ઉંચા અશોકવૃક્ષને આશ્રય કરીને રહેલું, ઉંચા છે ફિરણો જેનાં એવું

માનાતિ રૂપમમલં જવતો નિતાન્તમ્ ॥

શાભે છે. શરીર, નિર્મળ તમારું અત્યંત

સ્પષ્ટોદ્ભવત્કિરણ-મસ્તતમોવિતાનં,

પ્રગટ દેહીપ્રમાન છે ફિરણો જેનાં એવું, નાશ કર્યો છે અધિકારનો
સમુદ્ધ જેણે એવું

बिम्बं रवेरिव पयोधरपार्श्ववर्त्ति ॥ ૨૮ ॥

બિંબ સૂર્યનું પેટ મેઘની પાસે રહેલું

અર્થ:—હે જિન ! ઉંચા અશોક વૃક્ષને આશ્રય કરીને રહેલું
(અશોક વૃક્ષની નીચે બેઠેલ), ઉંચા (અથવા અધિક) છે ફિ-

૧ એક સ્વપ્રમાં બીજું સ્વપ્ર આવે તે.

૨. જિનેશ્વરના શરીર કરતાં બાર ગુણો ઉંચો અશોક વૃક્ષ હોય છે.

રહ્યો જેના એવું અને નિર્મળ (પરસેવા રહિત) એવું તમારું શરીર, પ્રગટ દેદીપ્યમાન છે કિરણો જેના એવું, નાશ કર્યો છે અધકારનો સમુહ જેણે એવું અને મેઘ (વાદળા) ની પાસે રહેલું એવું સૂર્યનું બિંબ હોય તેની પેઠે અત્યંત શોભે છે ૨૮

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

સિંહાસને 'મણિમયૂર્વશિસ્ત્રાવિચિત્રે,

સિંહાસનને વિષે, મણિઓના કિરણોની પંક્તિવડે ચિત્ર વિચિત્ર વિદ્યાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ॥

વિશેષે શોભે છે. તમારું શરીર સુવર્ણના જેવું મનોર

વિમ્બં વિચટ્ઠિલસદંશુલતાવિતાનં,

બિંબ આકાશને વિષે ઉઘોતમાન કિરણોની શાખાનો સમુહ છે જેને એવું

તુઙ્ગોદયાદ્વિશિરસીવ

સદ્સરસમેઃ ॥૨૯॥

ઉંચા મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર, પેઠે, સૂર્યનું

અર્થ — મણિઓના કિરણોની પંક્તિ (અથવા અપ્રભાગ) વડે ચિત્ર વિચિત્ર એવા સિંહાસનને વિષે સુવર્ણના જેવું મનોર તમારું શરીર, ઉંચા મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર આકાશને વિષે ઉઘોતમાન (પ્રસરેલા) કિરણોની શાખાનો સમુહ છે જેને એવું સૂર્યનું બિંબ હોય, તેની પેઠે વિશેષે કરીને શોભે છે ૨૯

૧ અહીં કિરણના સમુહ સમાન મણિના કિરણોની પંક્તિ, ઉંચા યથા પર્વત સમાન સિંહાસન અને સૂર્ય બિંબ સમાન પ્રભુનું શરીર બાણુ

આમર પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

કુન્દાવદાતચલચામરચારુશોભં,

મોગરાના પુષ્પ જેવાં ઉજ્જવળ અને વીંજેલા આમરોવડે મનોહર છે શોભા જેની એવું

વિવ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાન્તમ્ ॥

વિશેષ શોભે છે. તમારું શરીર સુવર્ણ સરખું મનોહર

ઉદય પામેલા ચંદ્ર સરખા નિર્મળ ઝરણના પાણીની ધારા જેને

વિષે છે એવું

મુઞ્ચૈસ્તટં^૧ સુરગિરેરિવ શાતકૌમ્ભમ્ ॥ ૩૦ ॥

ઉંચું શિખર મેરૂ પર્વતનું જેઠ સુવર્ણમય

અર્થ—હે પ્રભુ ! મોગરાના પુષ્પ જેવાં શ્વેત વર્ણવાળા અને (ધંદ્રોએ) વીંજેલા એવા આમરોવડે મનોહર છે શોભા જેની એવું તથા સુવર્ણ સરખું મનોહર તમારું શરીર, ઉદય પામેલા ચંદ્ર સરખા નિર્મળ ઝરણના પાણીની ધારા જેને વિષે છે એવું અને સુવર્ણમય મેરૂ પર્વતનું ઉંચું શિખર હોય, તેની જેવું વિશેષ કરીને શોભે છે. ૩૦

છત્રત્રય પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

છત્રત્રયં તવ વિન્નાતિ શશાઙ્કકાન્ત—

છત્રત્રય તમારું વિશેષ શોભે છે. ચંદ્ર સરખું મનોહર

૧ અહીં મેરૂ પર્વતના શિખર તુલ્ય ભગવંતનું શરીર અને પાણીની ધારા તુલ્ય વીંજતા આમરો બતાવ્યા.

૨ ત્રણ છત્ર.

મુચ્ચૈઃ સ્વિતં સ્વગિતજ્ઞાનુકરપ્રતાપમ્ ॥

ઉચ્ચે રહેલું ઢાકી દીધો છે સૂર્યના કિરણોનો પ્રતાપ જેણે એનું

મુક્તાફલપ્રકરજાલવિવૃદ્ધશોભનં,

મોતીના સમુદ્રની રચનાવડે વિશેષ વૃદ્ધિ પામી છે શોભા જેની એનું

પ્રત્યાપયત્રિજગતઃ 'પરમેશ્વરત્ત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥

પ્રકર્યે જણાવનાર, ત્રણ જગતના પરમેશ્વરપણાને

અર્થ — હે પ્રભુ ! ચંદ્ર મરણું મનોહર (અથવા ઉજ્જ-
વળ), ઉચ્ચે રહેલું (તમારા મસ્તકે ધારણ કરાવેલું), ઢાકી
દીધો છે સૂર્યના કિરણોનો પ્રતાપ (તેજ અથવા પ્રતાપ-પીડા)
જેણે એણે, મોતીના સમુદ્રની રચનાવડે વિશેષ વૃદ્ધિ પામી છે
શોભા જેની એણે અને ત્રણ જગતના પરમેશ્વરપણા (અધિપ-
તિપણા) ને બધું પ્રકર્યે કરીને જણાવતું હોય નહિ ! તેણે તમારું
છત્રત્રય વિશેષે શોભે છે ૩૧

૧. એ ત્રણ ૮૪ એમ મુખ્ય છે કે—આ ભગવત ત્રણ જગતના
રામી છે, કેમકે અન્ય રાજા મદાગન્યોને એક જાણ હોય છે અને ભ
ગવતને ત્રણ ૮૪ છે આ ૩૧ માં શ્લોક પછી યુધ્ધ યદ્ધી, દિવ્યધ્વની,
ભાગ્યદત્ત અને દેવદુદુષ્ણ એ ચાર અનિષ્ઠના વર્ણનવાળા ચાર દાસ્યો
રતોતકારે જનાર્યા દના પરતુ તેમા વર્ણવેલ યુગાદિ દેવની સ્તુતિના આ
ધર્મજુષી ચક્રશરી દેવી આસન કપત્તુ દત્ત તેથી તે ચાર દાસ્યો એવ
બાં છે અતી દિગ્ગજોએ મમીરતારવપૂર્ણતદિગ્ધિમાગ દેવ્યાદિ ચાર
દાસ્યો નથી ! બનાદિને ગોદ્યા છે

उन्निद्रहेमनवपङ्कजपुञ्जकान्ति'—

વિકસ્વર થયેલાં સુવર્ણના નવ કમળના સમુહની કાંતિવડે

पर्युद्धसन्नखमयूखशिखाऽन्निरामौ ॥

ચારે તરફ ઉછળતાં નખનાં ફિરણોની પંક્તિવડે મનોહર

पादौ पदानि तव यत्र जिनेन्द्र ! धत्तः,

ચરણો ગમન સ્થાનને તમાર; જ્યાં હે જિનેન્દ્ર ! ધારણ કરે છે.

पद्मानि तत्र विबुधाः परिकल्पयन्ति' ॥ ૩૨ ॥

કમળોને ત્યાં દેવતાઓ રચે છે.

અર્થ:—હે જિનેન્દ્ર ! વિકસ્વર થયેલાં સુવર્ણના નવ
(અથવા નવીન) કમળનાં સમુહની કાંતિવડે ચારે તરફ ઉછ-

૧ અહીં કાંતિ શબ્દના ૬ કારને દીર્ઘ કરીને આવે અર્થ પણ
કરાય છે—'વિકસિત સુવર્ણનાં નવ કમળના સમુહની કાંતિવાળા'
એવા ચરણો.

૨ તીર્થકરદેવે જ્યાં જ્યાં વિચરે છે ત્યાં ત્યાં તેમના ચરણ કમળ
નીચે દેવતાઓ નવ કમળ વખતે વખત પરાવર્તન કરીને રચે છે. બે
ચરણ નીચે બે કમળ રહે છે અને સાત કમળ પાછળ ચાલે છે. ભગ-
વંત ચરણ ઉપાડે એટલે તેમાંથી બે કમળ દેવતાઓ આગળ સ્થાપે છે.
કમળ એના એ હાથ છે પણ દેવતાઓ તેનું પરાવર્તન કરે છે એટલે
નવીન જણાય છે. અહીં કમળનો વર્ણુ પીળો અને ભગવંતના નખની
કાંતિ રક્ત (રાતી) છે તેથી જાનેના મેલાપથી ચરણ કમળનો વિચિત્ર
વર્ણુ થાય છે એમ કહ્યું છે.

જતા નખના કિરણોની પ કિતવઠે મનોહર એવા તમારા બે ચરણો
ત્યા ગમન સ્થાનને ધારણ કરે છે (ચરણ ન્યાસ કરે છે-ન્યા
છે) ત્યા દેવતાઓ કમળોને રચે છે ૩૨

અતિશય લક્ષ્મીનું વર્ણન.

इत्थं यथा तव विभूतिरभूज्जिनेन्द्र !,

એ પ્રકારની જે પ્રકારે તમારી સંપદા હતી, હે જિનેન્દ્ર !

'धर्मोपदेशनविधौ न तथा परस्य ॥

ધર્મના ઉપદેશની વિધિમાં, નહોતી તે પ્રકારે અન્ય દેવોની

यादृक् प्रज्ञा दिनकृतः प्रहृतांधकारा,

તેવી જ્ઞાંતિ સૂર્યની, પ્રજ્ઞે કરીને દર્શ્યો છે અધકાર જેવું એવી

तादृकुतो मद्गणस्य विकाशिनोऽपि ॥ ૩૩ ॥

તેવી ક્યાંથી મદગણની પ્રકાશિત થયેલા પણ

અર્થ—હે જિનેન્દ્ર ! ધર્મના ઉપદેશની વિધિમાં (ધર્મ
વ્યાખ્યાન કરતી વખતે) એ પૂર્વોક્ત પ્રકારની તમારી અતિશય
રૂપ સંપદા જે પ્રકારે હોતી હતી, તે પ્રકારે અન્ય દેવોની સં-
પદા નહોતી. કેમકે પ્રજ્ઞે કરીને દર્શ્યો છે અધકાર જેવું એવી
સૂર્યની જ્ઞાંતિ જેવી છે તેવી જ્ઞાંતિ પ્રકાશિત થયેલા પણ મદ
ગણની ક્યાંથી હોય ? ૩૩

૧ કુર્ણિમાં પાના પ્રાણિઓને ધારી રાખે તે ધમ

૨ અન્ન દરિદ્રમ્હિ દેવોમાં સમગ્રપણું દોષથી આતીત અનિદય
થને આ પ્રાણિદર્મ લક્ષ્ય તેમને દોષી નથી.

ગજભયહર કાવ્ય.

શ્યોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલ—

ઝરતા મદવડે કરીને કલુષિત થયેલા અને ચંચળ એવા જે ગંડ-
સ્થળો તેને વિષે.

મત્તઞ્ચમદ્ઞમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ॥

મદોન્મત થયેલા અને અહીં તહીં ભમતા એવા ભ્રમરાઓના }
ઝંકાર શબ્દવડે વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યા છે કોપ જેનો એવા }

ઐરાવતાન્નમિન્નમુદ્ધતમાપતન્તં,

^૧ઐરાવત જેવી કાંતિવાળા, હસ્તિને, ^૨ઉદ્ધત, સન્મુખ આવતા

દૃષ્ટ્વા જ્ઞયં જ્ઞવતિ નો જ્ઞવદાશ્રિતાનામ્ ॥ ૩૪ ॥

જોઈને ભય થતો નથી. તમારા આશ્રિતોને

અર્થ:—ઝરતા મદવડે કરીને કલુષિત થયેલા અને ચંચળ
એવા જે ગંડસ્થળો તેને વિષે મદોન્મત થયેલા અને અહીં
તહીં ભમતા એવા ભ્રમરાના ઝંકાર શબ્દવડે વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યા
છે કોપ જેનો એવા, ઐરાવત હસ્તિ સરખી છે કાંતિ જેની
એવા અને ઉદ્ધત (હુદ્દાત) એવા હસ્તિને સન્મુખ આવતો
જોઈને તમારા આશ્રિતો (ભક્તજનો)ને ભય ઉત્પન્ન થતો નથી. ૩૪

ન્નિન્નેન્નકુંજગલ-દુર્જ્વલશોણિતાક્ત—

બેઠાયેલા હસ્તિના કુંભસ્થળથડી પડેલાં; ઉજ્જ્વળ અને લોહીથી
ખરડાયેલા એવા.

૧ મ્હોટી કાયાવાળો હોવાથી ઐરાવત (છંદ્રનો હસ્તિ) સરખો કહેા.

૨ અંકુશાદિ શસ્ત્રના પ્રહારની પણ અવગણના કરતો.

મુક્તાફલપ્રકરમૂષિતમૂમિન્નાગઃ ॥

મોતીના મમુહવડે શોભાવ્યો છે પૃથ્વીના ભાગ જેણે એવો

વદ્ધક્રમઃ ક્રમગતં હરિણાધિપોડપિ,

કીલ્લિત છે બેપગો } કાલમાં પ્રાપ્ત થયેલને, મિંહ પણ
જેના એવો }

'નાકામતિ ક્રમયુગાચલસંશ્રિતં તે ॥ ૩૫ ॥

પરાભવ હતો નથી. ચરણયુગલરૂપ પર્વતને આમિતજનને, તમારાં

અર્થ — લેદાયેલા હસ્તિના કુલસ્થળથી પડેલા, ઉ-

જ્જવળ અને લોહિથી ખરડાયેલા એવા મોતીના મમુહવડે

શોભાવ્યું છે પૃથ્વીપીઠ જેણે એવો તથા કીલ્લિત છે બે પગો

જેના (કાળ મારતો) એવો મિંહ પણ, તમારા ચરણ યુગલ

રૂપ પર્વતને આશ્રય કરીને રહેલ મનુષ્યને કાળમાં પ્રાપ્ત થયો

હોય (પોતાની પાસેજ આવી ગયો હોય) તો પણ પગભવ

હતો નથી અર્થાત્ મારવાને દોડતો નથી—મારી શકતો નથી ઉપ

અગ્નિભયહર કાવ્ય

કદપાન્તકાલપવનોઠ્ઠતવહ્નિકદ્વં,

પ્રલયકાળના પવનવડે ઉદ્ભવ થયેલ અગ્નિસદૃશ

દાવાનલં જ્વલિતમુજ્જ્વલમુત્ફુલિદ્ગમ્ ॥

દાવાનલને જાળનશ્ચમાન, ઉજ્જ્વળ, ઉંચા ગયેલા છે તપાખા

જેનાં એવો

૧ જેમ પવનનો આગમ લેવાથી મુખ્યને સિદ્ધ ભય કરી ચક્રતો

નથી તેમ તમાગ નામ રમપુત્રે તમારા ચાહુનો આશ્રય કરનારો મનુષ્ય,

ન્ટોટા જાગવાન તિલની કાળમાં આવી ચ્યો દેખ તો પણ તેને સિદ્ધ

માગી શકતો નથી

વિશ્વં જિઘત્સુમિવ સંમુખમાપતન્તં,

જગતને ગળી જવાને ઇચ્છતો હોય તેમ, સન્મુખ આવતો.

ત્વન્નામકીર્તનજલં શમયત્યશેષમ્ ॥ ૩૬ ॥

તમારા નામના કીર્તનરૂપ જળ, શાંત કરે છે. સમસ્ત.

અર્થ:—પ્રલયકાળના પવનવડે ઉદ્ભવ થયેલા (પ્રેરાયેલા) અગ્નિસદ્રશ, બળવદ્યમાન, ઉજ્જવળ (જવાળાથી શોભતો અથવા પ્રબલપણે સળગતો), ઉંચા ગયેલા છે તથુખા જેના એવો અને જગતને ગળી જવાને બાંહેધર હોય તેમ સન્મુખ આવતો એવો સમસ્ત જે દાવાનળ (વનનો અગ્નિ) તેને તમારા નામના કીર્તનરૂપ જળ શાંત કરે છે. ૩૬

સર્પિલયહર કાવ્ય.

રક્તેક્ષણં સમદકોકિલકળ્ઠનીલં,

લાલ નેત્રવાળા, મહાન્મત્ત કોયલના કંઠ સરખા શ્યામ વર્ણવાળા.

ક્રોધોદ્ભૂતં ફણિનમુત્ત્ફણમાપતન્તમ્ ॥

છે. ધવડે ઉદ્ભવ, સર્પને, ઉંચી કરી છે ફણા જેણે એવા, આવતા.

પ્રાક્રામતિ ક્રમયુગેન નિરસ્તશઙ્ક—

જેઠ ૧ કરે છે. } ચરણયુગલે કરીને નાશ થયો છે ભય જેનો એવો નિન્નેર છે)

ભેદાયેલા હુતાગદમનો^૨ હૃદિ યસ્ય પુંસઃ ॥૩૭॥

મેંથી નાગદમની હૃદયને વિષ (છે) જે પુરૂષના

૧ મ્હોટી કાયાણે એવો ક્રિયાવિશેષણ અવ્યયનો અર્થ પણ લઈ શકાય.

૨ અંકુશાદિ શસ્ત્ર-કરનાર ઔષધી અથવા જંગુલી મંત્ર.

અર્થ — હે ભગવત ! તમારા નામરૂપ નાગદમની જે પુરૂષના હૃદયને વિષે વર્તે છે તે પુરૂષ, લાલ નેત્રવાળા, મદોન્મત્ત કોચલના કંઠ સરખા સ્થામ વર્ણવાળા, ક્રોધવડે ઉદ્ભવ, ઉચ્ચી કરી છે કૃષ્ણ જેણે એવા અને કરડવાને સન્મુખ આવતા એવા સર્પને, નાશ થયો છે ભય જેનો એવો (નિર્ભય) છત્રો(પોતાના)ચરણયુગલવડે ઉત્તુ ધન કરે છે અર્થાત્ જે પુરૂષના હૃદયમા તમારા નામરૂપ મત્ર છે તે પુરૂષ નિર્ભયપણે ઉત્ત સર્પને પોતાના પગવડે કરીને દોરડીની માફક સ્પર્શ કરે છે-પગવડે દૂર કરે છે-દગાવે છે કે જે

સંગ્રામભયહર કાવ્યદ્વયમ્

વલ્ગત્તુરઙ્ગજગર્જિતઙ્ગીમનાદ—

યુદ્ધ કરતા ઘોડા અને હાથીઓની ગર્જનાઓવડે ભયંકર છે શબ્દો જેને વિષે એણે

માજૌ વલં વલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ॥

મંગ્રામને વિષે, મૈય, અતિશય બળવાન પણ, ગભાઓતુ

જયદિવાકરમયૂલશિલાપવિદ્ર,

ઉદય પામેલા સૂર્યના કિરણોની શિખાઓવડે ભેદાયેલું

સ્વત્કીર્તનાત્તમ ઇવાશુ ત્રિદામુપેતિ ॥ ૩૫ ॥

તમાગ કીર્તન થકી અધકાર પેઠે ગીદ્ર ભેદને પામે છે.

અર્થ — સંગ્રામને વિષે, યુદ્ધ કરતા ઘોડા અને હાથીઓની ગર્જનાવડે ભયંકર છે શબ્દો જેને વિષે એણે અતિશય બલવાન ગભાઓતુ પણ સૈન્ય, તમારા કીર્તનથકી, ઉદય પામેલા સૂર્યના કિરણોની શિખાઓવડે ભેદાયેલું અધકાર હાય તેની પેઠે ગીદ્ર

નાશને પામે છે અર્થાત્ સૂર્યના કિરણથી જેમ અંધકાર નાશ પામે છે તેમ તમારા નામ સ્મરણથી અતિશય બલવાન રાજાનું સૈન્ય નાશ પામે છે. ૩૮

કુંતામ્રજિન્નગજશોણિતવારિવાહ—

ભાલાની આણીઓવડે લેદાચેલા હસ્તિના રૂધિરરૂપ જળ પ્રવાહને વિષે—

વેગાવતારતરણાતુરયોધનીમે ॥

ઉતાવળે પ્રવેશ થકી તરવાને આતુર થયેલા યોધાઓવડે ભયંકર

યુદ્ધે જયં વિજિતહુર્જયજેયપદ્મા—

યુદ્ધને વિષે જયને, વિશેષ પ્રકારે જિત્યા છે હુઃખે જિતાય એવા શત્રુના પક્ષોને જેણે એવા છતા

સ્ત્વત્પાદપદ્મજવનાશ્રયિણો

લજ્જન્તે ॥૩૯॥

તમારા ચરણરૂપ કમળવનને આશ્રય કરીને રહેલા, પામે છે.

અર્થ:—ભાલાની આણીઓવડે લેદાચેલા હસ્તિના રૂધિરરૂપ જળ પ્રવાહને વિષે ઉતાવળે પ્રવેશ થવાથકી તેને તરવાને આતુર (વ્યાકુળ) થયેલા યોધાઓવડે કરીને ભયંકર યુદ્ધને વિષે તમારા ચરણરૂપ કમળવનને આશ્રય કરીને રહેલા પુરૂષો, વિશેષ પ્રકારે જિત્યા છે હુઃખે જિતાય એવા શત્રુના પક્ષોને જેણે એવા છતા જયને પામે છે. અર્થાત્ તમારા ચરણકમળને આશ્રિત જનો મોટા સંગ્રામમાં જય મેળવે છે. ૩૯

જગભયહર કાવ્ય.

અસ્ત્રોનિધૌ હુન્નિતનીપણનકચક્ર-

સમુદ્રને વિષે ક્ષોભ પામેલા છે ભય કર નકે જાતિના મત્સ્યના
સમૂહો અને

પાઠોનપીઠજન્યદોહવણવાહવામ્નૌ ॥

પાઠીન પીઠ જાતિના જળજ તુ તથા ભયને આપનાર અને
ઉત્કટ વાહવાગ્નિ છે જેને વિષે એવા

રઙ્ગત્તરઙ્ગશિખરસ્થિતયાનપાત્રા-

ઉછળતા કલ્લોલના શિખર ઉપર રહ્યું છે વહાણ જેનું એના પુરૂષો

સ્ત્રાસં વિહાય જવતઃ સ્મરણાદ્ વ્રજન્તિ ॥૪૦॥

ત્રાસને ત્યાગ કરીને તમારા સ્મરણુચક્રી (ધ્વજિત દ્વીપે) જાય છે.

અર્થ — ક્ષોભ પામેલા છે ભય કર નકે જાતિના મત્સ્યના
સમૂહો, પાઠીન અને પીઠ જાતિના જળજ તુઓ અને ભયને આપ-
નાર તથા ઉત્કટ(મિથમ)વાહવાગ્નિ જેને વિષે એવા સમુદ્રને વિષે, ઉ-
ચ્છળતા કલ્લોલના શિખર ઉપર રહ્યું છે વહાણ જેનું એવા પુરૂષો,
તમારા નામ સ્મરણુચક્રી ત્રાસનો ત્યાગ કરીને ધ્વજિતસ્થાને જાય
છે, અર્થાત્ તોફાની હરિયામા પણ તમારા નામ સ્મરણુવડે નિર્વિદ્ને
ધ્વજિત સ્થાને પહોંચે છે ૪૦

રોગભયહર કાવ્ય.

ઉદ્ગતભીષણજલોદરજ્વારમુગ્ધાઃ,

ઉત્પન્ન થયેલ ભયંકર જલોદર ગેગના ભાગવડે વાંકા થયેલા

૧ વાહવાનળ અગ્નિ મુદ્રમાજ રેખ છે તે પાણીથી એવાનો નથી

૨ પેટ વધનાનો રોગ

શોચ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ॥

શોક કરવા યોગ્ય, દશાને, પ્રાપ્ત થયેલા, ત્યાગ કરી છે જીવિતની
આશા જેણે એવા

ત્વત્પાદપદ્મજરજોઽમૃતદિગ્ધદેહા,

તમારા ચરણ કમળની રજરૂપ અમૃતવડે લિપ્ત છે શરીર
જેમનાં એવા

મર્ત્યાં નવન્તિ મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥ ૪૧ ॥

મનુષ્યો થાય છે. કામદેવ સરખા રૂપવાળા

અર્થ:—ઉત્પન્ન થયેલ લયંકર જલોદર રોગના ભારવડે
વાંકા વળી ગયેલા, શોચનીય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા અને છોડી
દીધી છે જીવિતની આશા જેણે એવા મનુષ્યો, તમારા ચરણ-
કમળની રજરૂપ અમૃતવડે લિપ્ત (લેપાયેલ) છે શરીર જેમનાં
એવા છતે કામદેવ સરખા (સુંદર શરીરવાળા) રૂપવાળા થાય
છે. અર્થાત્ શરીરે અમૃત ચોપડવાથી જેમ સુંદર રૂપ થાય છે
તેમ તમારા ચરણકમળની રજ શરીરે લગાડવાથી જલોદરાદિ
દુઃસાધ્ય રોગવાળા મનુષ્યોના રોગો નાશ પામી સુંદર રૂપ
થાય છે. ૪૧

અંધનભયહર કાવ્ય.

આપાદકણ્ઠમુરુશૃङ્ખલવેષ્ટિતાઙ્ગા,

પગથી માંડીને ગળા પર્યંત, મોટી સાંકળોવડે બાંધ્યાં છે અંગો
જેમનાં એવા

ગાઢં વૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજઙ્ગાઃ ॥

આયંત મોટી બેડીઓની અણીઓવડે નિઃશેષપણે ઘસાતી છે
જંઘાઓ જેમની એવા

ત્વન્નામમન્ત્રમનિશં મનુજાઃ સ્મરન્તઃ,

તમારા નામરૂપ મન્ત્રને નિરતર મનુષ્યો સ્મરણ કરનારા

સદયઃ સ્વયં વિગતવન્ધનયા જીવન્તિ ॥૪૨॥

તત્કાળ પોતાની મેળે, વિશેષે ગયું છે બંધન થાય છે,
તું ભય જેનું એવા

અર્થ — પગથી માડીને ગળાપર્યંત મોટી માકળોવડે બાધ્યા છે એવો જેમના એવા અને અત્યંત મોટી બેડીઓની અણીઓ વડે નિશેધપણે ધમાતી છે જંઘાઓ જેમની એવા પણ તમારા નામરૂપ મન્ત્ર (ઋષભાય નમઃ) ને નિરતર સ્મરણ કરનારા મનુષ્યો, તત્કાળ પોતાની મેળે વિશેષે ગયું છે બંધનનું ભય જેનું એવા થાય છે અર્થાત્ તમારા નામ સ્મરણથી આકરૂ બંધન ભય તત્કાળ નાશ પામે છે ૪૨

ઉપસંહાર-સ્તોત્ર માહાત્મ્ય.

મત્તદ્વિપેન્ડ્રમૃગરાજદવાનલાહિ—

મહોન્મત્ત હૃન્નિ, સિદ્ધ, દાવાનળ, ગર્ભ,

સદ્ભામવારિધિમહોદરવન્ધનોત્થમ્ ॥

સામામ, મહાભાગર, જળોદર અને બંધન થઈ ઉત્પન્ન થયેલ

તસ્યાશુ નાશમુપયાતિજન્યં જિયેવ,

તેનો શીઘ્ર નાશને પામે છે. કાય, બીકે કરીને જેમ હોય નહિ તેમ

યસ્તાવકં સ્તવમિમં મતિમાનધીતે ॥ ૪૩ ॥

જે તમારા સ્તવનને આ શુદ્ધિમાન લાવે છે,

અર્થ:—હે ભગવંત ! જે શુદ્ધિમાન પુરૂષ તમારા આ
(ભક્તિમાર નામના) સ્તવનને લાભે છે તે પુરૂષનો, મદોન્મત
હસ્તિ, સિંહ, દાવાનળ, સર્પ, સંગ્રામ, મહાસાગર, જળોદર અને
અધનથકી ઉત્પન્ન થયેલ ભય, બીજે કરીને જેમ હોય નહિ તેમ
શીઘ્ર નાશ પામે છે, અર્થાત તમારા સ્તોત્રના પઠનથકી ઉપર કહેલા
આઠ જાતના ભયો ભય પામ્યા હોય તેમ નાશ પામે છે. ૪૩

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેન્દ્ર ! ગુણૈર્નિવદ્ધાં,
સ્તોત્રરૂપ માળાને તમારી હે જિનેન્દ્ર ! ગુણોરૂપ દોરાવડે ગુથેલી
મલ્યા મયા રુચિરવર્ણવિચિત્રપુષ્પામ્ ॥

ભક્તિરૂપ રચનાવડે મેં મનોહર અક્ષરરૂપ ચિત્રવિચિત્ર પુષ્પોવાળી
ધત્તે જનો ય શ્વ કપઠગતામજસ્રં,
ધારણ કરે છે. મનુષ્ય જે અહીં કંઠને વિષે નિરંતર

તં માનતુઙ્ગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥ ૪૪ ॥
તેને છે. ૪૧ જિનત અસ્વતંત્ર પ્રાપ્ત થાય છે. લક્ષ્મી

૧ રાજાના પુરુષાર્થ અને સતકાવ્ય કરવાની શક્તિરૂપ. અહિં
જિનેશ્વરના સ્તોત્રને પુરુષાર્થ માળાની ઉપમા આપી છે. ભગવંતના ગુણરૂપ
દોરો, ભક્તિરૂપી રચના અર્થે, જુદા અક્ષરો રૂપ રંગ ભેરંગી પુષ્પો
જાણવા. આ સ્તોત્રમાં છેવટ પુષ્પ ત્રા શબ્દ વાપર્યો છે તે મહા આનંદ
હેતુ છે અને લક્ષ્મી શબ્દ મંગલવાચી છે તેથી કરીને આ સ્તોત્રને લાભ-
નારા, સાંભળનારા અને તેનું વ્યાખ્યાન કરનારા પુરુષોને કલ્યાણની પર-
પરા થાય છે એવો ભાવ સૂચવે છે.

અર્થ — હે જિનેદ્ર ! મેં લક્ષ્મીરૂપ રચનાવડે અને જ્ઞાનાદિ
 ગુણોરૂપ દોરાવડે શુ થેલી (રચેલી) અને મનોહર અક્ષરરૂપ
 ચિત્રવિચિત્ર પુષ્પોવાળી તમારી સ્તોત્રરૂપ માળાને જે પુરૂષ
 આ લોકને વિષે નિરતર કંઠને વિષે ધારણ કરે છે (ગણે છે),
 તે માનવડે ઉન્નત પુરૂષ (અથવા માનતુલ્યસૂરિ) ને અસ્વતત્ર
 (પોતાને તાણે રહેનારી) લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે અર્થાત્ તમારા
 સ્તોત્રને નિરતર ગણનારાને તાણેદાર લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે ૪૪

॥ ઇતિ ભક્તભરસ્તોત્રમ્ સમ્પૂર્ણમ્ ॥

॥ अथ श्रीकल्याणमन्दिरस्तोत्रं* प्रारभ्यते ॥

॥ वसन्ततिलकावृत्तम् ॥

मंगल અને અભિધેય.

કલ્યાણમન્દિરમુદારમવચન્નેદિ,

કલ્યાણનું ઘર, ઉદાર, પાપને ભેદનાર

જીતાન્નયપ્રદમનિન્દિતમહિપદ્મम् ॥

ભય પામેલાને અભયને આપનાર, પ્રશસ્ય, ચરણ કમળને

* આ કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર સિદ્ધસેન દિવાકર સૂરિએ રચ્યું છે. તેની ઉત્પત્તિ આ પ્રમાણે જાણવી-ઉજ્જયિની નગરીને વિષે રહેનારો ત્રિકમ રાજાના પુરોહિતનો પુત્ર અને દેવસિદ્ધ નામની માતાની કુક્ષિ થકી ઉત્પન્ન થયેલ મુકુન્દ નામનો પંડિત ભૃગુકચ્છ (ભરૂચ) નગરે વાદ કરવા જતો હતો. રસ્તામાં વૃદ્ધવાદી સૂરિ મળ્યા. તેમની સાથે વાદ કર્યો અને ગોવાળોને સાક્ષી રાખ્યા તેમાં તે હાર્યો. પછી રાજસભામાં વાદ કરતાં પણ વૃદ્ધવાદી જીત્યા તેથી તે તેમનો શિષ્ય થયો. ગુરુએ કુમુદચંદ્ર નામ આપ્યું અને સૂરિપદ આપ્યું ત્યારે સિદ્ધસેન દિવાકર એવું નામ આપ્યું. તેણે એકદા વાદ માટે આવેલા ભટ્ટને સંભળાવવા માટે નવકારને બદલે નમો-હ્રીત્સદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ એ પ્રકારનું ચૌદ પૂર્વનું પહેલું સંસ્કૃત વાક્ય કહ્યું, વળી એક વખત ગુરુ મહારાજને કહ્યું કે આ સધળા પ્રાકૃત સિદ્ધાંતો છે તેના હું સંસ્કૃત બનાવું ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે-બાળ, સ્ત્રી, મંદબુદ્ધિવાન અને મૂર્ખ એવા ચારિત્રની ઇચ્છાવાળા મનુષ્યોના હિતને માટે તત્ત્વજ્ઞોએ પ્રાકૃતમાં સિદ્ધાંત રચ્યા છે, માટે એ પ્રકારે બોલવાથી તમને મોટું પ્રાયશ્ચિત લાગ્યું; એમ કહી તેને ગચ્છ બહાર કર્યા. સઘે વિનંતિ કરી કે આ મહા પ્રભાવક છે માટે ગચ્છ બહાર કરવા યોગ્ય નથી. એવો સંઘનો અત્યાગ્રહ થવાથી ગુરુએ કહ્યું કે અદાર રાજ

સંસારસાગરનિમજ્જાદશેપજન્તુ—

સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે બૂઠતા સમગ્ર બ્રાહ્મીઓને

પોતાયમાનમન્નિનમ્ય જિનેશ્વરસ્ય ॥ ૧ ॥

વહાણુ તુલ્ય નમસ્કાર કરીને જિનેશ્વરના

જ્ઞાને પ્રતિબોધીને જૈન કરશે તો ગચ્છમા લઈશું તેથી સિદ્ધમેનશ ઉજ્જવ-
ધિનીને વિષે ગયા ત્યાં વિક્રમ રાજા ઘોડા ખેલાવવા જતા હતા, તેણે રથ
પામેથી નીકળતા સિદ્ધસેન દિવાકરજીને પૂછ્યું કે તમે કાણુ છો ? આચાર્યે
કહ્યું કે સર્વરાપુત્ર છું તેથી રાજાએ મનમાં નમસ્કાર કર્યો એટલે આ
ચાર્યે ધર્મલાભ આપ્યો રાજાએ પૂછ્યું કેને ધર્મલાભ આપો છો ? આ-
ચાર્યે કહ્યું કે જેણે મનથી નમસ્કાર કર્યો તેને આથી રાજાએ સતોપ પામી
કેડા સોનૈયા આપવા માડ્યાં તે આચાર્યે નહિ લેતા ધર્મ કાર્યમાં વપરા-
વ્યા વળી એક વખત ચાર શ્લોક લઈને રાજ્યદ્વારે ગયા ત્યાં રાજાને પૂ-
છાવ્યું કે તમને મળવા માટે એક ભીક્ષુ હાથમાં ચાર શ્લોક લઈને આવ્યો
છે તે આવે કે જાય ? રાજાએ કહેવરાવ્યું કે દગલાખ સોનામહોર અને
ચાદ હાથી આપતા છતાં તેને આવવું હોય તો લલે આવે અગર પાછો
જાય પછી આચાર્યે રાજા પાસે જઈ અનુક્રમે ચાર શ્લોક કહ્યા તેથી
ખુશી થઈને રાજાએ અનુક્રમે અંકેક દિશાનુ રાજ્ય આપવાનો સંકલ્પ કર્યો
પણ આચાર્યે તે નહિ લેતા “હું જ્યારે આવું ત્યારે મારો ધર્મોપદેશ
સાબળવો,” એટલુંજ માગી લીધું એટલા તે આચાર્ય મહાકાળના મદિરમાં
રીતપિડિકા ઉપર પગ રાખીને મૃતા ત્યાં ધણી લોકોએ ઉઠાડ્યા છતાં ન
ઉઠ્યા તેથી લોકોએ રાજા પાસે જઈ હકીકત નિવેદન કરી રાજાએ જ-
ળાતકારે હાકી કાઢવાને ફરમાવ્યું, તેથી રાજપુરુષો તેમને ચાણકના પ્રહાર-
મારવા લાગ્યા, પરંતુ તે પ્રહાર તેમને નહિ લાગતા રાજાની રાણીઓને
લાગવા માડ્યાં અત્યંત ક્રોધાહુત થવાથી રાજા આશ્ચર્ય પામી મહાકાળના

ચસ્ય સ્વયં સુરગુરુર્ગરિમામ્બુરાશેઃ,

જેના પોતે બૃહસ્પતિ, મહિમારૂપી મહાસાગરનું

સ્તોત્રં સુવિસ્તૃતમતિર્ન વિમુર્વિધાતુમ્ ॥

સ્તવન, વિસ્તાર પામેલી } નથી, સમર્થ કરવાને
છે બુદ્ધિ જેની એવો }

મંદિરમાં આવ્યો. ત્યાં આચાર્યને ઓળખ્યા અને પૂછ્યું કે મહાદેવ પૂજ્ય છે છતાં તેના મસ્તકે પગ તમે કેમ રાખ્યા ? આચાર્યે કહ્યું કે મહાદેવ તો ખીજળ છે જેની હું સ્તુતિ કરીશ, તે તમે સાવધાન પણે સાંભળો. એમ કહી કૃત્યાણુમંદિર સ્તોત્ર કરવા માંડ્યું. અગ્યારમો શ્લોક બોલતાં પૃથ્વીકંપ થયો, ધુમાડો નીકળ્યો અને શિવલિંગ ફાટીને ધરણેંદ્ર સહિત પાર્શ્વનાથ મહારાજની તેજસ્વી પ્રતિમા પ્રગટ થઇ. આચાર્યે સ્તોત્ર સંપૂર્ણ કરીને પછી કહ્યું કે અહીં ભદ્રા શેઠાણીનો પુત્ર અવંતિ સુકુમાળ અનશન કરી, કથોત્સર્ગમાં રહી, વ્યતીને નલિનીગુહમવિમાનને વિષે ગયેલ છે, તે સ્થાને પિતાની યાદગીરીમાં તેના પુત્રે મહાકાલ નામનું નવિન ચૈત્ય બંધાવી પાર્શ્વ પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. કેટલેક કાળે મિથ્યાદ્રષ્ટિએએ તેના ઉપર મહાદેવનું લિંગ પધરાવી પ્રતિમાને ઢાંકી દીધી; તે મારી સ્તુતિવડે હમણા પાર્શ્વપ્રભુ પ્રકટ થયા છે. તે સાંભળી રાજાએ હર્ષ પામી તે મંદિરના ખર્ચ માટે સો ગામ આપ્યા અને પોતે સમ્યક્ત્વ અંગીકાર કર્યું. તે પછી સિદ્ધસેનસૂરિએ વિક્રમના અનુયાયી ખીજળ અઢાર રાજાઓને પ્રતિબોધ્યા. તેના ગુણથી રંજન થઇ વિક્રમ રાજાએ સુખાસન આપ્યું, જેમાં બેસીને હમેશા રાજસભામાં જવા લાગ્યા. સિદ્ધસેન ૧૮ રાજાને પ્રતિબોધવાને ગયેલા તે આરંભમાં મગ્ન થયેલ છે એમ જાણીને વૃદ્ધવાદી ગુરુ તેને પ્રતિબોધવા શ્રી ઉજ્જયિની આવ્યા. ત્યાં બોધ (સુખાસન ઉપાડનાર) નું રૂપ ધારણ કરીને દ્વારમાં ઉભા રહ્યા. જ્યારે સિદ્ધસેનસૂરિ સુખાસનમાં બેસી રાજદ્વારે જતા હતા ત્યારે વૃદ્ધવાદીએ એક બોધને ઠેકાણે રહી

તોથેશ્વરસ્ય 'કમલમયધૂમકેતો—

તીર્થકરનુ' કમલના આદરને ધૂમકેતુ મમાન

સ્તસ્યાદ્દમેપ કિલ સંસ્તવનં કરિષ્યે ॥૨॥ ચુગમ્ ॥

તેનું હું પ્રત્યક્ષ નિશ્ચે સ્તવન કરીશ.

અર્થ—કલ્યાણનું ઘર, ઉદાર (મહોદુ' અથવા શબ્દજનોને વાચિત આપે તેથી હાતાર), પાપને લેદન કરનાર, બધ પા-
મેલાને અભય (નિર્ભયતા અથવા મોક્ષ) આપનાર, પ્રશાન્ન
(જરા પણ દોષરહિત) અને મંશારૂપ સમુદ્રને વિષે
બૃહતા સમગ્ર પ્રાણીઓને વહાણ તુલ્ય એવા જિનેશ્વરના ચરણ

પાનખી ઉપાડી લીધી, વૃદ્ધ દોનાથી ધીમે ધીમે ચાલતા લાખ્યા ત્યારે મિ-
દ્ધમેન મગિએ હતું કે—મૂર્ચ્છાભ્રમરાક્ષાન્ત સ્વઘર્ષિ કિં તત્ર યાચતિ ?
અહિ આત્મને પદને સ્થાને યાચતિ પરમપદને પ્રયોગ વાપર્યો તેથી વૃદ્ધ-
વાદી બોલ્યા કે ન તથા યાચતે સ્વઘર્ષો યથા યાચતિ યાચતે । એ
સાબળી પોતાની બૂત જાણી અમલકા પામ્યા અને બૂત કાઢનારને પો-
તાના ગુરૂ જાણી પાનખીમાંથી ઉતરી નમસ્કાર કર્યો. ગુરૂએ પ્રતિજોષી
સધમા લીધા તે મહાન્ દરિ યથા છે તેના જેવા ખીમ્મ કોઈ દરિ ત્યાં
પછી યથા નથી

૧ કમલના બવથી દલ બવનું બધાયેલું છે વેર જેને એવો અસુર-
કુમાર નિકાળે એવમાલી દેન

૨ પૂજાવાળો અગર ચોટીવાળો મદ ઉલ્લ પામે છે, તેથી ઉપદ્રવ
અગર નાશ થાય છે, તેમ આ પાર્થનાથ પ્રભુ પશુ કમળના ગર્વનો નાશ
કરનારા છે

કમળને નમસ્કાર કરીને, કમળના અહંકારને ધૂમકેતુ સમાન
એવા જે તીર્થંકર (પાર્થિવપ્રભુ) ના મહિમારૂપી મહાસાગરનું
સંસ્તવન કરવાને વિસ્તાર પામેલી છે બુદ્ધિ જેની એવો બૃહ-
સ્પતિ પોતે સમર્થ નથી તે તીર્થંકરનું સ્તવન, પ્રત્યક્ષ (મૂર્ખ)
એવો હું નિશ્ચે કરીશ. ૧-૨

સ્તુતિ કરવાની અશક્યતાનું વર્ણન.

સામાન્યતોઽપિ તવ વર્ણયિતું સ્વરૂપ,—

સામાન્યપણે પણ તમારું વર્ણન કરવાને સ્વરૂપ

મસ્માદૃશાઃ કથમધીશ ! જવન્ત્યધીશાઃ ॥

મારા સરખા, કેવીરીતે હેસ્વામી ! થાય ? સમર્થ

ધૃષ્ટોઽપિ કૌશિકશિશુર્યદિવા દિવાન્ધો,

ધૃષ્ટ પણ ધૂંડનો બાળક અથવા દિવસે આંધળો

રૂપં પ્રરૂપયતિ કિં કિલ ઘર્મરશ્મેઃ ? ॥૩॥

સ્વરૂપને કહી શકે છે ? શું નિશ્ચે સૂર્યના

અર્થઃ—હે સ્વામી ! મારા સરખા મંદ બુદ્ધિવાળા પુરૂષો,

સામાન્યપણે પણ તમારું સ્વરૂપ વર્ણવવાને કેવી રીતે સમર્થ

થાય ? અથવા ધૃષ્ટ (ધીઠો—દ્રઢ પ્રયત્નવડે પ્રગલ્ભ) પણ દિવસે

આંધળો એવો ધૂંડનો બાળક નિશ્ચે સૂર્યના સ્વરૂપને શું કહી

શકે છે ? અર્થાત્ ગમે તેવો વાગ્યાળ અને બુદ્ધિશાળી ધૂંડ હમેશા

દિવસે અંધ હોવાથી સૂર્યનું સ્વરૂપ વર્ણવી શકે નહિ તેમ હું

મંદબુદ્ધિ હોવાથી તમારું સ્વરૂપ વર્ણવી શકું તેમ નથી. અહીં

કવિ પોતાની લઘુતા સૂચવે છે. ૩

મોહકયાદનુજવન્નપિ નાથ ! મર્ત્યો,

મોહનીયકર્મના નાશથી અનુભવકરતો^૧ પણ હે નાથ ! મનુષ્ય

નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન તવ ક્ષમેત્ ॥

નિમ્ને ગુણોને ગણવાને ન તમારા સમર્થ થાય

કલ્પાન્તવાન્તપયસઃ પ્રકટોઽપિ યસ્માન્,

કલ્પાતકાળને વિષે દેહી } પ્રત્યક્ષ પણ જે કારણ માટે
દીધું છે પાણી જેણે જીવા, }

મોષેત કેન જલધર્મેનનુ રત્નરાશિઃ ? ॥ ૪ ॥

મખાય છે કોઇવડે સમૃદ્ધનો નિમ્ને રત્નનો સમૂહ

અર્થ — હે નાથ ! મોહનીયાદિ કર્મનો ક્ષય થવાથી
(અથવા અજ્ઞાનના ક્ષયથી) ગુણોને અનુભવતો (ભોગવતો)
જીવો મનુષ્ય પણ તમાગ ગુણોને ગણવાને નિમ્ને સમર્થ થતો
નથી જે કારણ માટે કલ્પાત કાળને વિષે દેહી દીધું છે પાણી જેણે
જીવા સમૃદ્ધનો પ્રત્યક્ષ પણ રત્નનો સમૂહ નિમ્ને શુ કોઇવડે
માખી શકાય છે ? અર્થાત્ પાણી ઉછળી જવાથી પ્રકટ દેખાતો
રત્ન સમૂહ જેમ માખી શકાતો નથી તેમ મોહનીયાદિ કર્મના
ક્ષયથી પ્રગટપણે તે ગુણોને લલુતા જીવા કેવળી પણ તેની
ગણતરી કરી શકતા નથી. ૪

૧ ગુણોને અનુભવતા-કેવળી, અદ્વી એ સમગ્રવાનુ છે કે કેવળી
પોને તે તમાગ ગુણોને અનુભવે છે, જાણે છે જના આયુષ અત્ય અને
ગુણો મળ્યા તેથી ગણતરી કરી શકે નહિ (કદો શકે નહો)

સ્તોત્ર કરવાનો હેતુ.

અમ્યુચ્યતોઽસ્મિ તવ નાથ ! જડાશયોઽપિ,
સાવધાન થયેલ હું છું. તમારું હે નાથ ! જડ બુદ્ધિવાળો પણ
કર્તું સ્તવં લસદસંખ્યગુણાકરસ્ય ॥

કરવાને સ્તવ દેદિખ્યમાન અસંખ્ય ગુણના સ્થાન એવા
વાલોઽપિ કિં ન નિજબાહુયુગં વિતત્ય,
બાળક પણ શું નથી પોતાના બે હાથને પહોળા કરીને
વિસ્તીર્ણતાં કચયતિ સ્વધિયાઽસ્વુરાશેઃ ? ॥ ૫ ॥
વિસ્તારને કહેતો ? પોતાની બુદ્ધિએ સમુદ્રના

અર્થઃ—હે નાથ ! હું જડબુદ્ધિવાળો (મૂર્ખ) છું તે
પણ દેદિખ્યમાન અસંખ્ય ગુણના સ્થાન એવા તમારું સ્તવન
કરવાને હું સાવધાન (ઉદ્યમવંત) થયેલ છું. બાળક પણ
પોતાના બે હાથને પહોળા કરીને પોતાની બુદ્ધિવડે સમુદ્રના
વિસ્તારને શું નથી કહેતો ? અર્થાત્ બાળક જેમ પોતાના હાથ
પહોળા કરી સમુદ્રનો વિસ્તાર ખતાવે છે તેમ હું પણ મારી
શક્તિ અનુસારે આવડે એવી સ્તુતિ કરવાને ઉદ્યુક્ત થયો છું. ૫
એ યોગિનામપિ ન યાન્તિ ગુણાસ્તવેશ !,
જે યોગિઓને પણ નથી પ્રાપ્ત થતા. ગુણો તમારા હે પ્રભુ !
વક્તું કથં જ્ઞવતિ તૈષુ મમાવકાશઃ ? ॥
કહેવાને કેમ હોય ? તેને વિષે મારી શક્તિ

૧ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ સત્તત્રયના આરાધનવડે ઉત્પન્ન થયું
છે જ્ઞાન જેને એવા મહર્ષિઓ.

જાતા તદેવમસમોક્ષિતકારિતેયં,

થયું. તે માટે એ પ્રકારે અવિચારી કાર્ય

જલ્પન્તિ વા નિજગિરા નનુ પક્ષિણોઽપિ ॥ ૬ ॥

બોલે છે, અથવા પોતાની ભાષાવડે નિશ્ચે પક્ષીઓ પણ

અર્થ — હે પ્રભુ ! તમારા જે શુભો યોગીઓને પણ ક-
હેવાને પ્રાપ્ત થતા નથી (વચન ગોચર થતા નથી), તેને વિષે
(તે શુભો કહેવાને) મારી શક્તિ કેમ હોય ? તે માટે એ
પ્રકારે આ (સ્તુતિ કરવાનો આરંભ) અવિચારી કાર્ય થયું.
અથવા પક્ષીઓ પણ નિશ્ચે પોતાની ભાષાવડે બોલે છે અર્થાત્
મનુષ્ય ભાષા ન આવડવાથી પક્ષીઓ જેમ પોતાની ભાષામાં
બોલે છે તેમ હું પણ સુદર અર્થગમિત સ્તુતિ કરવાને અન્યમર્થ
છતાં શક્તિઅનુસાર સ્તુતિ કરું છું ૬

ભગવન્નામગ્રહણુ માહાત્મ્ય.

આસ્તામચિન્ત્યમહિમા જિન ! સંસ્તવસ્તે,

દૂર ગહો, અગિંત્ય મહિમાવાળું, હે જિનેશ્વર ! સ્તવ તમારૂં

નામાપિ પાતિ ભવતો જ્ઞવતો જગન્તિ ॥

નામ પણ સ્ફુલ્લ કરે છે તમારૂં ભવથકી ત્રણ જગતને

તીવ્રાતપોપહૃતપાન્યજનાન્નિદાઘે,

પ્રચર તાપવડે પીડતા પત્રી જનોને ત્રીબ્રહ્માણમાં

પ્રીણાતિ પદ્મસરસઃ સરસોઽનિલોઽપિ ॥ ૭ ॥

પુશી કરે છે, કમળવાળા સરોવરનો, જળકળ મહિત પવન પણ

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! અચિંત્ય મહિમાવાળું તમારું સ્તવન દૂર રહ્યું. તમારું નામ પણ (ગ્રહણ કર્યું હતું) ત્રણ જગતનું ભવ (સંસાર ભ્રમણ) થકી રક્ષણ કરે છે. ગ્રીષ્મઋતુમાં પ્રચંડ (અસહ્ય) તાપવડે પીડાયેલા (આકુળ વ્યાકુળ થયેલા) પંથીજનો (મુસાફરો) ને કમળવાળા સરોવરનો સૂક્ષ્મ જળ-કણ સહિત (ઠંડો) પવન પણ ખુશી કરે છે. અર્થાત્ ઠંડો પવન મુસાફરોને ખુશી કરે તો પછી પાણીની શી વાત ? તમારું નામ માત્ર ભવભ્રમણ મટાડે તો પછી સ્તવન મા તો શું વર્ણવવો ? મતલબ કે તમારું સ્તોત્ર ઘણું વાળું છે. ૭

૧૫ ॥

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

હૃદ્ધર્ત્તિનિ ત્વયિ વિન્નો ! શિથિલોન્નવંતિ,
હૃદયમાંવર્તેછતે તમે હે સ્વામી ! શિથિલ થઈ જાય છે.

જન્તોઃ ક્ષણેન નિવિસ્તા અપિ કર્મવન્ધાઃ ॥

પ્રાણીના ક્ષણમાં દ્રઢ પણ કર્મના બંધનો

સઘો જુજઙ્ગમમયા ઇવ મધ્યમાગ-

તુરંત સર્પમયબંધન પેઠે મધ્યભાગે

મમ્યાગતે વનશિલ્પિનિ ચંદનસ્ય ॥ ૮ ॥

આવેછતે વનનો મોર ચંદન વૃક્ષનાં

અર્થ:—હે સ્વામી ! તમે હૃદયને વિષે વર્તે છે તે પ્રાણીના દ્રઢ પણ કર્મબંધનો, જેમ વનનો મોર વનના મધ્ય ભાગે આવે છે તે ચંદન વૃક્ષના સર્પમય બંધનો તત્કાળ શિથિલ

(ઢીલા) થઈ જાય છે તેમ, ક્ષણવારમા શિથિલ થાય છે અર્થાત્ મોરના આવવાથી સુગધને લીધે ચઢન (સુખડ) વૃક્ષને વીટાઈ રહેલા સર્પો જેમ ખસી જાય છે તેમ તમો ભવ્ય પ્રાણિના હૃદયમા વસવાથી (તમારૂં ધ્યાન કર્યે છતે) આકરા કર્મ હોય તે ઢીલા થઈ જાય છે <

દર્શન માહાત્મ્ય.

હેવાને ,

(તે ગુણો) એવ મનુજાઃ સહસા જિનેન્દ્ર !

પ્રકાશે આ (શ્રે મનુષ્યો તત્કાળ હે જિનેન્દ્ર !

અર્થ-
'રૂપદ્રવશતૈસ્ત્વયિ વીક્ષિતેઽપિ ॥

ભયંકર ઉપદ્રવના એડોવડે તમો જોનાયે અને પણ

'ગોસ્વામિનિ સ્ફુરિતતેજસિ દૃષ્ટમાત્રે,

કિરણોનોસ્વામી સ્ફુરાયમાન તેજનાજો જોનાયેથકે

ચૌરૈરિવાશુ પશવઃ પ્રપલાયમાનૈઃ ॥ ૯ ॥

ચોરોવડે પેઠે શીઘ્ર પશુઓ પલાયન કરતા

૧ કિરણોનો સ્વામી એટલે સૂર્ય, પૃથ્વીનો સ્વામી એટલે ગામ અને ગાયોનો સ્વામી એટલે ગોવાળો એવા ત્રણ અર્થ થાય છે માટે ત્રણ પ્રકારે અર્થ લેવો

૨ સૂર્ય પક્ષે પ્રભાતકાળે જગતને પ્રકાશ કરવાથી વિગૃહિત તેજનાજો, રાત્રિપક્ષે અખડિત પ્રતાપનાજો અને ગોવાળપક્ષે સ્તુતિ બળનાજો એમ અર્થ લેવા

અર્થ:—હે જિનેંદ્ર ! તમે જોવાયે છો (તમારા દર્શન થયાથી) મનુષ્યો ભયંકર ઉપદ્રવના સેંકડો (સેંકડો ઉપદ્રવો) વડે, જેમ સ્પુરાયમાન તેજ (પ્રતાપ-બળ) વાળો સૂર્ય (અથવા રાજા અગર ગોવાળ) જોવાયે થકે પલાયન કરતા (નાશી જતા) ચોરો વડે પશુઓ શીઘ્ર મૂકાઈ જાય છે, તેમ શીઘ્રપણે મૂકાઈ જાય છે. અર્થાત્ તમારા દર્શનથી સેંકડો ઉપદ્રવો તત્કાળ નાશ પામે છે. ૯

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

त्वं तारको जिन ! कथं ? ज्विनां त एव,

તમે તારનાર હે જિનેંદ્ર ! કેમ ? જાણીઓના તેઓજ

त्वामुद्धन्ति हृदयेन यदुत्तरन्तः ॥

તમેને વહન કરે છે. હૃદયવડે, જે કારણ માટે સંસાર સમુદ્રને ઉતરતા

यद्वा दृतिस्तरति यज्जलमेष . नून-

ચુકા છે. મસક તરે છે જે કારણ માટે, પાણીને, આ, નિશ્ચે

मन्तर्गतस्य मरुतः स किलानुज्जावः ॥ १० ॥

અંદર રહેલ પવનનો તે નિશ્ચે પ્રભાવ છે

૧ સંસારસમુદ્રને ઉતરતા છતાં જાણીઓ તમેને હૃદયમાં ધારણ કરે છે તેથી તમે તારનાર કેવી રીતે હોઈ શકો ? કેમકે વાહ (વહનથનાર) વાહક (વહન કરનાર) માં વાહક હોય તે તારક છે એટલે નાવમાં બેઠેલા માણસને નાવ તારનાર છે પણ કાંઈ નાવમાં બેઠેલ પુરૂષ નાવનો તારક નથી. આ પ્રમાણે શંકા કરીને સ્તોત્રકાર પોતેજ સામધાન કરે છે કે પાણીની મસકમાં રહેલ વાયુ જેમ મસકને તારે છે તેમ તમે જાણીઓના હૃદયમાં વહન કરાયે છો (ધ્યાન કરાયે છો) તેઓને તારો છો.

અર્થ — હે જિનેદ્ર ! તમે પ્રાણિઓના તારનારા કેવી રીતે છો ? જે કારણ માટે સસાર સમુદ્રને ઉતરતા એવા તેઓ (પ્રાણિઓ) જ તમોને હૃદયવડે વહન કરે છે અથવા તે સુ-ક્રાંત છે ચામડાની મસક નિશ્ચયે પાણીને તરે છે તે આ પ્રત્યક્ષ અદર રહેલ વાયુનો જ નિશ્ચયે પ્રભાવ છે ૧૦

यस्मिन् हरप्रभृतयोऽपि हतप्रज्ञावाः,

જે કામદેવમાં હરિહર વગેરે પણ હજારો છે પ્રભાવ જેનો એવા

सोऽपि त्वया रतिपतिः क्षपितः क्षणेन ॥

તે પણ તારાવડે કામદેવ ક્ષયપામ્યો ક્ષણવારમાં

विध्यापिता हुतशुजः पयसाथ' येन,

ખુઝાવી નાખ્યા છે અગ્નિઓને પાણીવડે હવે જે

पीतं न किं तदपि दुर्द्धरवाङ्मनेन ? ॥ ११ ॥

પીધું ? નથી શું તે પણ હુ સહવડવાનજે

અર્થ — જે કામદેવને વિષે હરિહરાદિ દેવો પણ હજારો છે પ્રભાવ જેનો એવા થયા છે તે કામદેવ પણ તારાવડે ક્ષણવારમાં ક્ષય પામ્યો છે હવે તેનું દ્રષ્ટાંત કહે છે — જે પાણીવડે અગ્નિ-ઓને ખુઝાવી નાખ્યા છે તે (પાણી) પણ હુ સહ વડવાનજે (સમુદ્રનો અગ્નિ) શું નથી પીધું — નથી શોષણ કર્યું ? અર્થાત

શ્રીજ્ઞ અગ્નિને યુગાવી નાખનાર પાણીને જેમ વડવાનળ શોષી જાય છે તેમ હુરિહરાદિ દેવોને પણ તાબે કરનાર એવા કામદેવને તમે જીત્યો છે. ૧૧

સ્વામિન્નનલ્પગરિમાણમપિ પ્રપન્ના—

હે સ્વામી ! ઘણી પ્રાઠતાવાળા પણ પ્રાપ્ત થયેલા

સ્ત્વાં જન્તવઃ કથમહો હૃદયે દધાનાઃ ? ॥

તમોને પ્રાણીઓ કેવી રીતે ? આશ્ચર્ય છે હૃદયમાં ધારણ કરનાર

જન્મોદધિં લઘુ તરન્ત્યતિ—લાઘવેન,

લવસાગરને શીઘ્રપણે તરે છે. અત્યંત હલકાપણાએ કરીને

ચિન્ત્યો ન હન્ત મહતાં 'યદિ વા પ્રજાવઃ ॥૧૨॥

વિચારવાયોગ્ય નથી નિશ્ચે મહાન્ પુરુષોનો અથવા પ્રભાવ

અર્થઃ—હે સ્વામી ! તમોને સ્વામીપણાએ પ્રાપ્ત થયેલા

પ્રાણીઓ, ઘણી પ્રાઠતાવાળા એવા પણ તમોને હૃદયમાં ધારણ

કરતા છતાં અત્યંત હલકાપણાએ કરીને (ખીલકુલ ભાર ન

હોય તેમ) લવસાગરને શીઘ્રપણે હોય તેમ કેવી રીતે તરે છે

એ આશ્ચર્ય છે. અથવા નિશ્ચે મહાન્ (ત્રણ જગતને વિષે

ઉત્તમ) પુરુષોનો પ્રભાવ ચિંતવવા યોગ્ય નથી. અર્થાત્ તમે

અતિગરિષ્ઠ એટલે ઘણા ભારવાળા છતાં ખીલકુલ ભાર વિનાના

હલકા હોય તેમ તમોને હૃદયમાં ધારણ કરીને લવસમુદ્રને તમારા

આશ્રિતો જલદીથી તરી જાય છે એ આશ્ચર્ય છેઃ કેમકે વધારે

ભાર હોય તે તરવાને અગ્રમર્થ થાય, આ પ્રમાણે શંકા કરીને

૧ યદિ સમાધાન અર્થમાં વપરાય છે આ પ્રમાણે દરેક ઠેકાણે સમજવું.

તેનુ સમાધાન કરે છે દે-મહાન પુરુષોનો પ્રભાવ છે તે મન-
વડે પણ ચિતવવા યોગ્ય નથી કેમકે તે ઘણા ભારવાળાને પણ
પોતાના પ્રભાવથી સર્વથા ભાર રહિત હોય તેમ તારે છે ૧૨

ક્રોધસ્ત્વયા यदि विज्ઞો ! प्रथमं निरस्तो,

ક્રોધ તમાગવડે જો છે પ્રભુ ! પ્રથમજ નાશ કરેલો છે

ध्वस्तास्तदा वत कथं किल कर्मचौराः ? ॥

હુણ્યા ? ત્યારે આશ્ચર્ય છે કેમ નિશ્ચે કર્મરૂપી ચોરો

प्लोपत्यमुत्र यदि वा शिशिराऽपि लोके,

ખાળે છે. આ અથવા ગીતજ પણ લોકને વિષે

नीलडुमाणि विपिनानि न किं 'हिमानो' ॥ १३ ॥

લીલાં વૃક્ષોવાળા વનખડોને ન શું હિમમમ્બુદ

અર્થ — છે પ્રભુ ! તમારા વડે જો ક્રોધ પ્રથમજ નાશ
થયેલો છે તો આશ્ચર્ય છે કે કર્મરૂપી ચોરો નિશ્ચે કેવી રીતે
હુણ્યા ? અથવા આ લોકને વિષે ગીતજ પણ હિમમ્બુદ,
નીલા વૃક્ષોવાળા વનખડોને શું નથી બાળતો ? અર્થાત્ ક્રોધ
વિના કર્મરૂપ ચોરને તમે હુણ્યા તે મોટું આશ્ચર્ય છે એમ
ગાંકા ડગીને સમાધાન કરે છે દે-હટા હિમ જેમ વૃક્ષોને બાળે
છે તેમ તમે ક્રોધ વિના પણ કર્મરૂપ ચોરને બાળો છો
તે યુક્ત છે ૧૩

ત્વાં યોગિનો જિન ! સદા પરમાત્મરૂપ—

તમેને યોગીઓ હે જિન ! નિરંતર સિદ્ધસ્વરૂપી

મન્વેષયન્તિ હૃદયામ્બુજકોશદેશે ॥

જેવે છે. હૃદયરૂપ કમળના ડોડાના મધ્યભાગે

પૂતસ્ય નિર્મલરુચેર્યદિ વા કિમન્ય—

પવિત્ર નિર્મળ કાંતિવાળા અથવા શું બીજું

દક્ષસ્ય સમ્પન્નવિ પદં નનુ કર્ણિકાયાઃ ॥ ૧૪ ॥

કમળબીજનું સંભવે ? સ્થાન નિશ્ચે કર્ણિકાથકી

અર્થ—હે જિન ! મહર્ષિઓ હૃદય રૂપ કમળના ડોડાના મધ્ય ભાગને વિષે સિદ્ધસ્વરૂપી એવા તમેને નિરંતર જ્ઞાન ચક્ષુ વડે જોવે છે. અથવા નિશ્ચે પવિત્ર અને નિર્મળ કાંતિવાળા કમળના બીજનું કર્ણિકા થકી બીજું સ્થાન શું સંભવે ? અર્થાત્ કમળના બીજનું સ્થાન જેમ કર્ણિકા છે તેમ તમે પણ કર્મ મલનો નાશ થવાથી પવિત્ર એટલે ચિદાનંદ સ્વરૂપે પ્રકટ થયેલા હોવાથી નિર્મળ કાંતિવાળા છો. માટે યોગીદ્રના હૃદય કમળના મધ્ય ભાગરૂપ કર્ણિકા એજ તમારું યોગ્ય સ્થાન છે. ૧૪

ધ્યાનાજ્જિનેશ ! જ્ઞવતો જ્ઞવિનઃ ક્ષણેન,

ધ્યાનવડે હે જિનેશ્વર ! તમારા પ્રાણીઓ ક્ષણવારમાં

દેહં વિહાય 'પરમાત્મદશાં વ્રજન્તિ ॥

શરીરને ત્યાગકરીને પરમાત્મદશાને પામે છે.

તીજાનલાહુપલજ્ઞાવમપાસ્ય લોકે,

પ્રપન્નઅગ્નિવડે પાપાણુભાવને ત્યાગ કરીને લોકને વિષે

ચામીકરત્વમચિરાદિવ ધાતુજ્ઞેદાઃ ॥ ૧૫ ॥

શુભર્ષુપણાને તત્કાળ પેઠે માટી પાપાણુ વગેરે

અર્થ — હે જિનેશ્વર ! લોકને વિષે ધાતુજ્ઞેદ (માટી પાપાણુમા મળેલ ધાતુ) પ્રણા અગ્નિવડે પાપાણુપણાને ત્યાગ કરીને તત્કાળ શુભર્ષુપણાને જેમ પામે છે તેની પેઠે તમારા ધ્યાન થકી ભવ્ય પ્રાણીઓ ક્ષણવારમા શરીરનો ત્યાગ કરીને પરમાત્મ દશાને પામે છે અર્થાત્ તમારું ધ્યાન કરવાથી પ્રાણીઓ તમારા જેવા બને છે. ૧૫

અન્તઃ સદૈવ જિન ! यस્ય વિજ્ઞાવ્યસે ત્વં,

હૃદયમાં નિરતર હે જિન ! જેનાં વિગેય ચિંતવન થાઓ છો, તમે

જ્ઞવ્યે કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ્ ? ॥

ભવ્યોવડે કેમ તોપણ નાશ કરો છો ? શરીરને

૧ બમરીયળી બીક પામેલી પ્રપન્ન શ્રમરીનું ધ્યાન કરતી છતી બમરીય જેમ થાય છે તેમ વીતગમનું ધ્યાન કરનાર સ્વર રીતગમ સ્વરૂપ થાય છે અર્થાત્ જે જેનું ધ્યાન કરે તે તેવો થાય છે

एतत्स्वरूपमय 'मध्यविवर्तिनो हि,

એવું સ્વરૂપ છે, હવે મધ્યસ્થ પુરૂષનું નિઃચે

ચ્છિગ્રહં

प्रशमयन्ति महानुजावाः ॥૧૬॥

જે કારણ માટે, કલેશને, ઉપશમાવે છે. મહોટા પ્રભાવવાળા

અર્થ—હે જિન ! જે (શરીર) નાં હૃદયને વિષે લભ્ય પ્રાણિઓવડે તમે નિરંતર વિશેષે ચિંતવન થાઓ છો તો પણ તે (લભ્યોનાં) શરીરને તમે કેમ નાશ કરો છો ? હવે દ્રષ્ટાંત કહે છે કે—મધ્યસ્થ પુરૂષનું નિઃચે એવુંજ સ્વરૂપ છે. જે કારણ માટે મહોટા પ્રભાવવાળા પુરૂષો કલેશને ઉપશમાવે છે. અર્થાત્ તમે મધ્યસ્થ હોવાથી શરીર અને જીવનો પરસ્પરનો અનાદિ કાળનો વિગ્રહ હતો તે મટાડવા શરીરને નાશ કરો છો અને જીવને મોક્ષ પમાડો છો. ૧૬

आत्मा मनीषिन्निरयं त्वदज्ञेदबुद्ध्या,

આત્મા પંડિતોવડે આ તમારે વિષે અભેદઃશુદ્ધિવડે

ध्यातो जिनेन्द्र ! जवतीह भवत्प्रभावः ॥

ધ્યાન કરાચો છો, હે જિનેન્દ્ર ! થાય છે અહીં, તમારા સરખા પ્રભાવવાળો

૧ શરીરના મધ્યભાગે રહેનારનું અથવા વિવાદમાં બંને પક્ષ જેને સમાન હોય એવા પક્ષપાત રહિત મધ્યસ્થ પુરૂષનું.

૨ વિગ્રહ કે ૦ શરીર અથવા કલેશ.

૩ હું અને પરમાત્મા એકજ સ્વરૂપ છીએ. એવા પ્રકારની એકા-અતા તે અભેદશુદ્ધિ.

પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં,

પાણી, પણ, અમૃત, એ પ્રકારે, ચિતવન કરાયું છતુ

કિં નામ નો વિપવિકારમપાકરોતિ ॥ ૧૭ ॥

શું આમંત્રણે નહિ વિપવિકારને દૂર કરે છે.

અર્થ — હે જિનેદ્ર ! પડિતોપડે તમારે વિષે અલેહ બુદ્ધિએ કરીને ધ્યાન કરાયો છતો આ આત્મા આ જગતને વિષે તમારા સગ્ગા પ્રભાવવાળો થાય છે પાણી પણ અમૃતપણે એ પ્રકારે ચિતવન કરાયું છતુ (અથવા મણિમત્રાદિવડે સ્પષ્ટાકરિત કર્યું છતુ) ઝેરના વિકારને શું નથી દૂર કરતુ ? અર્થાત્ અમૃત બુદ્ધિએ ચિતવેલું અથવા મત્રિત કરેલું પાણી જેમ ઝેર ઉતારે છે તેમ તમારી સાથે અલેહ ભારે ધ્યાન કરવાથી કર્મમળરૂપ ઝેર ઉતારીને આ આત્મા પરમાત્મા થાય છે ૧૭

ત્વામેવ વીતતમસ પરવાદિનોઽપિ,

તમાનેજ તમેશુણ ગદિત પરતીર્થાઓ પણ

નૂનં વિમો ! હરિહરાદિધિયા પ્રપન્નાઃ ॥

નિમ્ને હે પ્રણુ ! હરિહરાદિની બુદ્ધિએ આશ્રય કરી ગેલો છે.

કિં કાચકામલિભિરીશ ! સિતોઽપિ શંભો,

શું કાચકામલિવાળાજનોવડે, પ્રણુ ! ચેત પછ મંબ

નો મૃદ્યતે વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ ॥ ૧૮ ॥

નથી મૃદુમ્ કરતો ? વિવિધ રંગના પગવર્તે કરીને

અર્થ:—હે પ્રભુ ! પરતીર્થીઓ (અન્ય દર્શનીઓ) પણ હાલહાલ દેવોની બુદ્ધિવડે કરીને રાગદ્વેષરૂપ તમોશુણ રહિત અવા તમોનેજ નિશ્ચે આશ્રય કરીને રહેલા છે. કાચકામલી (કમળો) ના રોગવાળા જનોવડે શ્વેત એવો પણ શંખ વિવિધ રંગના પરાવર્તે કરીને શું નથી ગ્રહણ કરાતો ? અર્થાત્ પીતા કમળીના રોગવાળો મનુષ્ય ઘોળા શંખને પીળો શંખ લીલો શંખ એ પ્રકારે બુદ્ધા બુદ્ધા રંગે દેખે છે તેમ અન્ય દર્શનીઓ પણ તમારું આ હરિ છે, હર છે, બ્રહ્મા છે, એવી બુદ્ધિથી આરાધન કરે છે. ૧૮

અશોકવૃક્ષપ્રાતિહાર્ય.

ધર્મોપદેશસમયે સવિધાનુજ્ઞાવા—

ધર્મના ઉપદેશ વખતે સમીપપણાના પ્રભાવથી

દાસ્તાં જનો ભવતિ તે તરુરપ્યશોકઃ' ॥

દૂરરહો, મનુષ્ય થાય છે. તમારા વૃક્ષપણ શોકરહિત

અભ્યુક્તે દિનપતૌ સમહોરુહોઽપિ,

ઉદય પામે છતે સૂર્ય વૃક્ષોવડે સહિતપણ

કિં વા વિવોધમુપયાતિ ન જીવલોકઃ? ॥ ૧૯ ॥

શું અથવા વિકાશપણને પામે છે ? નહિ આખું જગત

અર્થ:—હે સ્વામીન્ ! ધર્મના ઉપદેશ વખતે તમારા સમીપપણાના પ્રભાવ થકી ચેતનવાળા મનુષ્ય તો દૂર રહો, પરંતુ અવ્યક્ત ચેતનાવાળા વૃક્ષ પણ શોક રહિત (અશોક) થાય છે. અથવા સૂર્ય ઉદય પામે છતે વૃક્ષોવડે સહિત પણ

આપ્તુ જગત શુ વિકાસપણાને નથી પામતું ? અર્થાત સૂર્યોદય થયે છતે કેવળ લોકજ નિદ્રાનો ત્યાગ કરીને જાગૃત થાય છે એટલુજ નહિ પરતુ વૃક્ષો પણ પત્રસંકેત્યાદિ લક્ષણ નિદ્રા છોડીને વિકસવર થાય છે, તેમ તમારા પ્રભાવથી મનુષ્યો શોક રહિત થાય છે એટલુજ નહિ પણ વૃક્ષ પણ શોક રહિત થાય છે-નામથી અશોક થાય છે તે યુક્ત છે ૧૯

સુરપુષ્પવૃદ્ધિ પ્રાતિહાર્ય

ચિત્રં વિજ્ઞો ! કથમવાહ્મુખવૃન્તમેવ,

આશ્ચર્ય છે. હે પ્રભુ ! કેમ નીચુ મુખ છે જેવુ એના બીર

હોય તેમજ

વિષ્વકૂ પતત્યવિરલા સુરપુષ્પવૃદ્ધિઃ ? ॥

આરે તરફ, પડે છે, સધન, દેવોએ કંઈક કુસની વૃદ્ધિ

ત્વદ્ગોચરે 'સુમનસાં' યદિ વા 'મુનીશ !,

તમે પ્રત્યક્ષ છો, સુદર ચિત્તવાળાના, અથવા હે મુનીશ !

ગઙ્ગન્તિ નૂનમધણ્વ હિ વન્ધનાનિ ॥૨૦॥

જાય છે. નિશ્ચે નીચેજ જે કારણ માટે બધનો

૧ પુષ્પ, દેવતા અને સુદર ચિત્તવાળા એવા ત્રણ અર્થ થાય છે

૨ તત્ત્વને જાણે તે મુનિ તેના સ્વામી તે મુનીશ

અર્થ:—હે પ્રભુ ! સઘન એવી દેવોએ કરેલ પુષ્પની
 વૃષ્ટિ ચારે તરફ નીચું છે મુખ જેવું એવા ખીંટ હોય તેમજ
 કેમ પડે છે એ આશ્ચર્ય છે ! અથવા હે મુનીશ ! તમે પ્રત્યક્ષ
 છો તે સુંદર ચિત્તવાળા (ભવ્ય જનો) નાં બંધનો (કર્મના અ-
 ભ્યંતર બંધન અને બેડી વગેરે બાહ્ય બંધન) જે કારણ માટે
 નીચેજ જાય છે (નાશ પામે છે.) અર્થાત્ પુષ્પના ખીંટ નીચે
 જાય છે તે એમ સૂચવે છે કે ભગવંતના સમીપપણાથી જેમ
 અમારા ખીંટ (બંધન) નીચે રહે છે તેમ ભવ્ય પ્રાણિ અગર
 દેવતાના બંધનો પણ નીચે જશે એટલે દુટ્ટીને નીચે પડશે. ૨૦

દિવ્યદેવની પ્રાતિહાર્ય.

स्थाने गज्जीरहृदयोदधिसम्भवायाः,

યુક્ત છે. ગંજીર હૃદયરૂપ સમુદ્રથડી ઉત્પન્ન થયેલી

पीयूषतां तव गिरः समुदीरयन्ति ॥

અમૃતપણાને તમારી વાણીના કહે છે.

पीत्वा यतः परमसंसदसङ्गनाजो,

પાન કરીને જે કારણ માટે ઉત્કૃષ્ટ હર્ષના સંયોગને ભજનારા

ज्वया व्रजन्ति तरसाऽप्यजरामरत्वं ॥ २१ ॥

ભવ્યો પામે છે. શીઘ્રપણ અજરામરપણાને

૧ અમૃતની ઉત્પાત્ત સમુદ્રથડી ગણાય છે માટે વાણીની ઉત્પત્તિ
 હૃદય સમુદ્ર થડી કહી છે.

અર્થ —હે સ્વામિન્ ! ગભીર હૃદય રૂપ સમુદ્ર થકી ઉત્પન્ન થયેલી એવી તમારી વાણીના અમૃતપણાને શ્રોતાઓ કહે છે તે યુક્ત છે, જે કારણ માટે Cતૃષ્ટ હર્ષના સંયોગને લજનારા લબ્યજનો તમારી વાણીનું પાન કરીને (અત્યંત આદરવડે સાક્ષીને) શીઘ્ર પણુ અજરામરપણાને પામે છે અર્થાત્ જે કોઈ અમૃતને પીવે છે તે અજરામર થાય છે તેમ તમારી વાણીનું પાન કરનારા લબ્યો ચિદાનંદ સ્વરૂપ થઈ અજરામર (મોક્ષ) સ્થાનને પામે છે માટે તમારી વાણીને અમૃત તુલ્ય કહે છે તે યુક્ત છે ૨૧

આમર પ્રાતિહાર્ય.

સ્વામિન્ ! સુદૂરમવનમ્ય સમુત્પતન્તો,

હે સ્વામી અત્યંત નીચા નમીને, રૂડે પ્રકારે ઉચે ઉછળતા છતાં

મન્યે વદન્તિ શુચયઃ સુરચામરૌઘાઃ ॥

માતૃકુ. કહે છે, પવિત્ર દેવોએ વિજેલા આમરોના સમૂહો

યેઽસ્મૈ નર્તિં વિદધતે મુનિપુદ્ગવાય,

જેઓ આ નમસ્કાર કરે છે. મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠને

તે નૂનમૂર્ધ્વગતયઃ સ્વલુ' શુદ્ધજાવાઃ ॥ ૨૨ ॥

તેઓ નિચે ઉચી ગતિવાળા નિચે શુદ્ધભાવવાળા

અર્થ —હે સ્વામિન્ ! હું એમ માતૃકુ કે-પવિત્ર એવા દેવોએ વિજેલા આમરોના સમૂહો, અત્યંત નીચા નમીને પછી

રૂડે પ્રકારે ઉંચે ઉછળતા છતાં આ પ્રકારે કહે છે—“ જે મનુષ્યો આ પ્રત્યક્ષ મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ) ને નમસ્કાર કરે છે તે શુદ્ધ ભાવવાળા મનુષ્યો નિશ્ચયે ઉચ્ચી ગતિવાળા થાય છે. ” અર્થાત્ આમરો એમ સૂચવે છે કે જેમ અમે નીચા નમવાથી ઉચે ચડીએ છીએ તેમ જે કોઈ આ જિનેશ્વરને નમશે તે ઉંચી ગતિ (મોક્ષ ગતિ) ને પામશે. ૨૨

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય.

‘‘શ્યામં ગમીરગિરમુજ્જ્વલહેમરતન—

નીલાવર્ણવાળા, ગંભીર વાણીવાળા, નિર્મળ સુવર્ણ મિશ્રીત રતનના બનાવેલા

સિંહાસનં સ્થમિહ મઘ્યશિખણિડનસ્ત્વામ્ ॥

સિંહાસનને વિષે બેઠેલા અહીં, ભવ્ય પ્રાણીરૂપ મોર, તમાને

આલોકયન્તિ રમસેન નદન્તમુચ્ચૈ—

જોવે છે. ઉત્સુકતાવડે ગર્જના કરતો અત્યંત

શ્વામીકરાદ્દિશિરસીવ નવામ્બુવાહમ્ ॥ ૨૩ ॥

એરૂં પર્વતના મસ્તક ઉપર, પેડે, નવિન મેઘને

૧ શ્યામ અને નીલવર્ણની એકતા હોવાથી અહીં શ્યામ (કાળો) નો અર્થ નીલો લીધેલ છે કેમકે પ્રભુનો વર્ણ નીલો છે.

૨ અહીં મેરૂના શિખરને સ્થાને સિંહાસન, મેઘને સ્થાને પ્રભુનું શ્યામ શરીર, ગર્જનાને સ્થાને પ્રભુની ગંભીર વાણી અને મોરને સ્થાને ભવ્ય જનો જાણવા.

અર્થ:—હે પ્રભુ ! અહીં (સમવસરણુને વિષે) નીલા વર્ણવાળા, ગલીર વાણીવાળા અને નિર્મળ (ઉન્નત-દેહિય-માન) સુવર્ણ મિશ્રીત રત્નના ણનાવેલા સિદ્ધાસનને વિષે બેઠેલા એવા તમોને લગ્ય પ્રાણીરૂપી મયૂરો, મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર અત્યંત ગર્જના કરતા નવીન મેઘને જેમ ઉત્સુકતા (આતુરતા) વડે બેતા હોય તેની જેમ જીવે છે ૨૩

ભામંડળ પ્રાતિહાર્ય.

ઉદ્ગમ્બતા તવ શિતિદ્યુતિમણ્ડલેન,

ઉચ્ચે જતા તમાગ નીલકાંતિના મણવડ

હ્રુતચ્છદચ્છવિરશોકતરુર્વમૂવ ॥

આચ્છાદન થઈ છે પાંદડાની કાંતિ જેની એવો, અશોકવૃક્ષ,
હોતો હવે.

સાન્નિધ્યતોઽપિ યદિ વા તવ વીતરાગ !,

સમીપપણા થકી પણ અથવા તમારા હે વીતરાગ !

નીરાગતાં વ્રજતિ કો ન સચેતનોઽપિ ॥ ૨૪ ॥

વેરાગ્યને પામે છે કોણ નહિ ચેતનાસહિત એવોપણ

અર્થ:—હે પ્રભુ ! ઉચ્ચે જતા (પ્રસરતા) એવા તમારા નીલકાંતિના મણ (ભામંડળ) વડે આચ્છાદન થઈ છે પાંદડાની

૧ તમારૂં વચન શ્રવણ અને રૂપદર્શન તો દૂર રહ્યો, પરંતુ તમાગ સમીપપણા થકીજ અચેતન અશોક વૃક્ષ તો દૂર રહ્યો પરંતુ સચેતન એવો પણ કોણ વેરાગ્ય ન પામે ? અર્થાત્ પામીને

(૩૮૬)

કાંતિ જેની એવો અશોક વૃક્ષ હોતો હવો. અથવા હે વીતરાગ ! તમારા સમીપપણા થકી ચેતનાસહિત એવો પણ કયો પુરુષ નિર્ભયત્વને ન પામે ? અર્થાત્ તમારા સમીપપણાથી સચેતન (અગત ચેતનાવાળા) વૈરાગ્યને પામે છે તો અચેતન (અપ્રગટ ચેતનાવાળો) અશોકવૃક્ષ નીરાગતા (નિસ્તેજપણું) ને પામે તે યુક્ત જ છે, કેમકે અચેતનને તો ગમે તે દેરવી શકે પણ સચેતનને તો જ્ઞાનવાન હોય તેજ પ્રતિબોધી શકે. ૨૪

દેવહંદુભિ પ્રાતિહાર્ય.

જો જો: પ્રમાદમવધૂય જનજધ્વમેન--

હે હે જનો ! આજસને ત્યાગ કરીને લજો ! આ

માગત્ય નિર્વૃત્તિપુરિં પ્રતિ સાર્થવાહસ્ ॥

આવીને મોક્ષનગરી પ્રત્યે સાર્થવાહને

एतन्निवेदयति દેવ ! જગત્રયાય,

આ પ્રકારે નિવેદન કરે છે. હે દેવ ! ત્રણ જગતને

मन्ये नदन्निननः

સુરહંદુનિસ્તો॥૨૫॥

માનું છું. શમ્ભુ કરતો, આકાશને વ્યાપીને, દેવહંદુભિ તમારો

અર્થ—હે દેવ ! હેવ હંદુભિ ત્રણ જગતને આ પ્રકારે નિવે-

કરતો એવો તમારો દેવ હંદુભિ ત્રણ જગતને આ પ્રકારે નિવે-

દન કરે છે (ઉદ્ધોષણ કરે છે) કે-હે ત્રણ જગતના લોકો !

તમે આજસને ત્યાગ કરીને અહિં આવીને મોક્ષનગરી પ્રત્યે સાર્થવાહ

તુલ્ય આ પાર્શ્વ પ્રભુને લાવો ! અર્થાત્ દેવહંદુભિ ઉદ્ધોષણા કે-

રીને સૂચવે છે કે હે લોકો ! તમે પ્રમાદ દૂર કરીને આ મો-

ક્ષદાયક પ્રભુને લજો. ૨૫

છત્રવચ પ્રાતિહાર્ય.

उद्योतितेषु चवता भुवनेषु नाथ !,

પ્રકાશિત ધરે છતે તમાગવડે ત્રણભુવન હે નાથ !

तारान्वितो विधुरयं विहताधिकारः ॥

તારામંડળમહિત ચંદ્રમા આ વિગેષે હણાયો છે અધિકાર
જેનો એવો

मुक्ताकलापकलितोऽङ्गसितातपत्र-

મોતી તા મમ્બદવડે મહિત અને ઉજ્જમિત ત્રણ છત્રના

व्याजात्रिधा धृततनुर्ध्रुवमच्युपेतः ॥ ૨૬ ॥

મીશધી ત્રણ પ્રકારે, ધાગ્મ કયું છે શરીર જેણે એવો, નિશ્ચે,
પામે આવેલો છે

અર્થ — હે નાથ ! તમારા વડે ત્રણ ભુવન પ્રકાશિત
ધરે છતે તારામંડળ સહિત એવો આ ચંદ્રમા, વિગેષે હણાયો
છે અધિકાર (જગતને વિષે પ્રકાશ કરવા કૃપ) જેનો એવો
છતો, મોતીના મમ્બદ વડે મહિત અને ઉજ્જમિત ત્રણ છત્રના
મીશધી ત્રણ પ્રકાર ધાગ્મ કયું છે શરીર જેણે એવો તમારી
પામે નેવા કરવા આવેલો છે અર્થાત્ જગતને તમે પ્રકાશિત
કયું તેથી ચંદ્રમાને પ્રકાશ કરવાનો અધિકાર રહ્યો નહિ માટે
ત્રણ છત્રના મીશધી તે તમારી એવા કરવા આવ્યો હોય એમ
જણાય છે ૨૮.

ત્રણ ગઢનું વર્ણન.

સ્થેન પ્રપૂરિતજગત્રયપિન્ડિતેન,

પોતાના પ્રકર્ષે કરીને પૂરું છે ત્રણ જગત જેણે તેથી એકત્ર થયેલા એવા

કાન્તિપ્રતાપયશસામિવ સશ્ચયેન ॥

કાંતિ પ્રતાપ અને યશના પેઠે સમૂહવડે

માણિક્યહેમરજતપ્રવિનિર્મિતેન,

માણિક્ય સુવર્ણ અને રૂપાવડે પ્રકર્ષે નિર્માણ થયેલા

સાલત્રયેણ જગવન્નન્નિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥

ત્રણગઢવડે, હે ભગવંત ! આરે તરફ વિશેષ શાભો છો.

અર્થ:—હે ભગવન્ ! પ્રકર્ષે કરીને પૂરું છે ત્રણ જગત જેણે તેથી એકત્ર થયેલા એવા પોતાના કાંતિ, પ્રતાપ અને યશના સમૂહ વડે કરીને બાણે હોય ? તેમ આરે તરફ નીલ-

૧ નીલરત્ન.

૨ નીલરત્ન, સુવર્ણ અને રૂપાના બનેલા ત્રણ ગઢ અતુકમે ભગવંતના સમવસરણને વિષે હોય છે. અહીં નીલ રત્નના ગઢ તુલ્ય પ્રભુના શરીરની કાંતિ (વર્ણ), સુવર્ણના ગઢ તુલ્ય (પીળો) પ્રતાપ અને રૂપાના ગઢ તુલ્ય ઉજવળ યશ બાણવો.

૩ સૂર્ય, જ્ઞાન, માહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇચ્છા, લક્ષ્મી, ધર્મ, ઐશ્વર્ય અને યોનિ એ ૧૪ અર્થમાં મગ શબ્દ વપરાય છે તેમાં યોનિ અને સૂર્ય એ બે અર્થ વર્જિત ભગ શબ્દ અહીં ગ્રહણ કરેલો. તે ભગ જેને હોય તે ભગવાન્ એટલે કે-જ્ઞાનવાન્ માહાત્મ્યવાન્ ઇત્યાદિ.

રત્ન, સુવર્ણ અને રૂપા વડે પ્રકર્યે નિર્માણ થયેલા (રચાયેલા)
એવા ત્રણ ગઢવડે તમે વિશેષે શોભો છો. અર્થાત્ તમારા
કાંતિ, પ્રતાપ અને યશ વડે ત્રણ જગત્ પુરાઇ ગયું તેથી બીજું
સ્થાન ન હોવાથી તેઓ ત્રણ ગઢ રૂપે એકત્ર થઇને રહેલા છે. ૨૭

દિવ્યસૃજો જિન ! નમત્રિદશાધિપાના—

મનોહર પુષ્પની માળાઓ હે જિન ! નમસ્કાર કરનાગ દેવેન્દ્રોના

સુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિવંધાન્ ॥

ત્યાગ કરીને વૈદુર્યના રચેલા પણ મુકુટોને

પાદો શ્રયન્તિ જવતો યદિ વા પરત્ર,

ચરણોને આશ્રય કરે છે તમારા અથવા અન્યસ્થળે

સ્વત્સક્ષમે સુમનસો ન રમન્ત એવ ॥ ૨૮ ॥

તમારો ગગમણતે દેવતાઓ નથી રમતા નિઃશ્ચે

અર્થ — હે જિનેશ્વર ! મનોહર પુષ્પની માળાઓ, નમ-
સ્કાર કરનાગ દેવેન્દ્રોના વૈદુર્ય રત્નના રચેલા પણ મુકુટોનો ત્યાગ
કરીને તમારા ચરણયુગલનો આશ્રય કરે છે અથવા તમારો
મંગમ છતે પડિતો (દેવતાઓ) અન્ય સ્થળે રમતા નથીજ. ૨૮

ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિપરાદ્મુલ્લોપિ,

તમે હે નાથ ! ભવ સમુદ્રધટ્ટી વિગેષે પનાઃ મુખ થયા છતાં પણ

યત્તારયસ્ય — સુમતો નિજપૃષ્ઠલગ્નાન્ ॥

જે કારણ માટે તારોડા પ્રાણીઓને પાતાની પીડે વળગેલાને

યુક્તં હિ 'પાર્થિવનિપસ્ય સતસ્તવૈવ,

યુક્ત છે. નિશ્ચે વિશ્વનાસ્વામી સુજ્ઞ તમોનેજ

ચિત્રં વિત્તો ! યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ॥૨૧॥

આશ્ચર્ય છે. હે વિભુ ! જે કારણ માટે } કર્મના વિપાકથી રહિત
તમે છો }

અર્થ:—હે નાથ ! તમે ભવસમુદ્રધરી વિશેષે પરાહ્-
મુખ થયેલા છતાં પણ પોતાની પીઠે વળગેલા પ્રાણીઓ (જે
જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિ માર્ગવડે જિનેશ્વર મોક્ષ ગયા છે તે
માર્ગને અનુસરવાવાળા) ને જે કારણ માટે તારો છો તે વિ-
શ્વના સ્વામી અને સુજ્ઞ એવા તમોનેજ નિશ્ચે યુક્ત છે. પરંતુ
હે પ્રભુ ! અહીં આશ્ચર્ય છે કે-જે કારણ માટે તમે કર્મના વિ-
પાક (ફળ) રહિત છો. ૨૬

(વિરોધાલંકારગર્ભિત અચિન્ત્ય સ્વરૂપ.

વિશ્વેશ્વરોઽપિ 'જનપાલક ! 'દુર્ગતસ્ત્વં,

ત્રણ જગતના ઈશ્વર છો પણ હે જનપાળક ! દુઃખે કરીને જાણવા
થોગ્ય, તમે

૧ પાર્થિવનિપ એટલે માટીનો ઘડો એવો અર્થ થાય છે તેથી મા-
ટીનો ઉંઘો રાખેલો ઘડો જેમ પોતાની પીઠે લાગેલાને સમુદ્રધરી તારો
છે તેમ તમે પણ તારો છો તે યુક્ત છે. પરંતુ માટીનો ઘટ કુંભારે કરેલ
પત્રનાદિ ક્રિયાએ યુક્ત છે અને તમે કર્મ વિપાક રહિત છો, એ અહીં
આશ્ચર્ય છે.

૨ જનોનું પાલન કરે તે જનપાળક.

૩ હે જનપ જનોને પાળનારા અલક કેશવંડે દુર્ગતઃ દરિદ્રી-રહિત
છો. અર્થાત્ દીક્ષા લીધા પછી કેશ વધતા નથી; આવા પદો પણ નીકળે છે.

किंवाऽक्षरप्रकृतिरप्यलिपिस्त्वमीश ! ॥

અથવા શુ નિશ્ચય સ્વભાવવાળા છે પણ, કર્મરૂપ લેખરહિત,
તમે, હે ઇશ્વર

अज्ञानवत्पि सदैव कथंचिदेव,
મુખજનોને બોધ કર્યે છતે નિરતર દેવી રીને નિશ્ચય

ज्ञानं त्वयि स्फुरति विश्वविकाशहेतुः ॥ ૩૦ ॥

જ્ઞાન તમારે વિષે સ્ફુરે છે. ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત

અર્થ — હે જનપાણક ! તમે વિશ્વના ઇશ્વર છે. પણ હુ-
ર્ગત છે. (દરિદ્રી છે) (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર
કરે છે કે—) તમે વિશ્વના ઇશ્વર છે. તોપણ હુર્ગત કે હુ એ
કરીને બાણવા ચોગ્ય છે. અથવા હે ઇશ્વર ! શુ તમે અક્ષર
(વર્ણ) સ્વભાવવાળા છે. તોપણ બ્રાહ્મીઆદિ લિપિ રહિત
છે ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર કરે છે કે—) તમે
નિશ્ચય પ્રકૃતિવાળા (શાશ્વત અથવા મોક્ષ રૂપ સ્વભાવવાળા)
છતા કર્મરૂપ લેખ રહિત છે. અજ્ઞાનવાન એવા પણ તમારે
વિષે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુ ભૂત એવું જ્ઞાન, નિશ્ચય
દેવી રીને નિરતર સ્ફુરે છે ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો
પરિહાર કરે છે કે—) મૂર્ખ જનોને બોધ કર્યે છતે ત્રણ જગતને
પ્રકાશ કરવાના હેતુ ભૂત એવું જ્ઞાન નિરતર તમારે વિષે
સ્ફુરે છે. ૩૦

કમઠાચુરે કરેલ ઉપમણાં.

प्राग्ज्ञारसंभृतनज्ञांसि

રજાંસિ રોપા—

અત્યંતપહે વ્યાસ કર્યું છે આકાશ જેવું એવી, ધૂળો, કોપવડે

હુત્યાપિ ાનિ 'કમલેન શલેન યાનિ ॥

ઉઠાડી.

કમલે મૂર્ખ જે

ઘાયાડપિ તૈસ્તવ ન નાથ ! હતા હતાશો,

કાંતિપણ તેવડે તમારી ન હે નાથ ! હણાણી. હતાશ

ગ્રસ્તસ્ત્વમીજિરયમેવ પરં દુરાત્મા ॥૩૧॥

વ્યાસ થયો. વળી આવડે એ નિશ્ચયે પરંતુ દુષ્ટાત્મા

અર્થ:—હે નાથ ! મૂર્ખ કમળાસુરે ક્રોધ થકી, અત્યંત પણે વ્યાસ કર્યું છે આકાશ જેણે એવી જે રળે (ધુળો) તમારા તરફ ઉઠાડી, તે રળેવડે તમારી છાયા (શરીરનો પડ-છાયો અથવા કાંતિ) પણ ન હણાણી, પરંતુ એ રળેવડે હતાશ (હણાઈ છે આશા જેની એવો) અને દુષ્ટાત્મા એવો એજ કમળાસુર વ્યાસ થયો. અર્થાત્ કર્મરૂપ રળવડે વ્યાસ થયો. ૩૧

ગર્જાદુર્જિતઘનૌઘમદભ્રમીમં,

રણે ગર્જના કરતો પ્રખળ મેઘનો સમૂહ છે જેને વિષે એવું,
ધણું ભયંકર,

૧૧

દીનો ઉંઘો મુસલમાંસલઘોરધારમ્ ॥

છે તેમ તમે પાડતી વિજળી છે જેને વિષે એવું, સાંખેલા જેવી પચનાદિ ક્રિયાએ પુષ્ટ અને બીહામણી છે ધારા જેને વિષે એવું આશ્ચર્ય છે.

આવડે તે પડે ” એ કહેવત મુજબ જે અધમો જિને-
અવસ્થા પોતાના અનર્થને માટે થાય છે તે
જે કાવ્યમાં વર્ણવેલ છે.

દૈત્યેન મુક્તમથ દુસ્તરવારિ દધે,
કમઠામુરે, વરસાંચુ, હવે, હુ જે તરવાયોગ્ય પાણી, કરાચું.
તેનૈવ તસ્ય જિન ! દુસ્તરવારિકૃત્યમ્ ॥ ૩૨ ॥
તેવડેજ તેતું હે જિન ! ભૂંડીતરવારતું કામ

અર્થ — હે જિનેશ્વર ! ગર્જના કરતો પ્રળય મેઘનો સ-
મૂહ છે જેને વિષે એવું, ઘણું ભય કર, આકાશ થકી પડતી
વીજળી છે જેને વિષે એવું અને સામેલા જેવી પુષ્ટ અને
ળીહામણી છે ધારા જેને વિષે એવું હુ જે તરવા યોગ્ય (હુ સ-
હ્ય) પાણી જે કારણ માટે કમઠામુરે વરસાંચું (તમને ઉ-
પસર્ગ કરવા) પછી તેજ પાણીવડે તે કમઠામુરતું બુડી તરવા
રતું કામ કરાચું અર્થાત્ ખરાબ તરવાર તેને રાખનારતું જ છેદન
ભેદન કરે છે તેમ આ પાણી તેના વરસાવનાર કમઠનેજ સ સારને
વિષે છેદન ભેદનરૂપ કાર્ય કરનારૂ થયું, મતલબ કે પ્રભુને ઉપસર્ગ
કરવાથી તેનો સ સાર વધ્યો. ૩૨

ધ્વસ્તોધ્વકેશવિકૃતાકૃતિમર્ત્યમુળ્હ—

નીચે વિખેરાયેલા ઉપરના કેશ હોવાથી વિરૂપ થયેલી
આકૃતિવાળા મનુષ્યના માથાંના

પ્રાલમ્બમૃગ્ગયદવક્રવિનિર્યદગ્નિઃ ॥

જીભણાને ધારણ કરનાર, ભય કર મુખથકી નિકળતો છે અગ્નિ
જેને એવો

પ્રેતવ્રજઃ પ્રતિજ્ઞવન્તમપીરિતો યઃ,

દૈત્યનો સમૂહ પ્રત્યે તમારા પણ મૂકેલો જે

સોઽસ્યાન્નવત્પ્રતિન્નવં

ન્નવદુઃખહેતુઃ ॥૨૩॥

તે એને હોતો હવો. લવલવને વિષે, સંસારના દુઃખનું કારણ

અર્થ:—હે પ્રભુ ! નીચે વિખરાયેલા ઉપરના કેશ હોવાથી વિરૂપ થયેલી છે આકૃતિ જેની એવા મનુષ્યના માથાના ઝું-મણા (લટકતા હારડા) ને ધારણ કરનાર, લય'કર સુખ થકી નિકળતો છે અગ્નિ જેને એવો જે દૈત્યનો સમૂહ પણ તમારા પ્રત્યે (ઉપસર્ગ કરવા માટે) કમઠાસુરે મૂક્યો, તે (દૈત્ય સમૂહ) એ (કમઠાસુર) ને લવલવને વિષે સંસારના દુઃખનું કારણ હોતો હવો. ૩૩

ધન્યાસ્ત એવ યુવનાધિપ ! એ ત્રિસંધ્ય-

પ્રશંસનીય તેઓ જ હે ત્રણ ભુવનના સ્વામી ! જેઓ ત્રણે કાળે

મારાધયન્તિ વિધિવદ્વિધુતાન્યકૃત્યાઃ

આરાધન કરે છે, વિધિપૂર્વક વિશેષ ટાળ્યાં છે અન્યકાર્યો જેણે એવા

ન્નવત્યોલ્લસત્પુલકપદ્મલદેહદેશાઃ

લક્ષિવડે ઉદ્ધાસ પામતા રોમાંચવડે વ્યાપ્ત છે શરીર જેનાં એવા

પાદદ્વયં તવ વિન્નો ! મુવિ જન્મન્નાજઃ ॥૨૪॥

ચરણયુગલને તમારા હે પ્રભુ ! પૃથ્વીને વિષે પ્રાણીઓ

અર્થ:—હે ત્રણ ભુવનના સ્વામી ! હે પ્રભુ ! વિશેષે ટાળ્યાં છે અન્ય કાર્યો જેણે એવા અને લક્ષિવડે ઉદ્ધાસ પામ-તા રોમાંચ વડે વ્યાપ્ત છે શરીર જેનાં એવા જે પ્રાણીઓ

પૃથ્વીને વિષે તમારા ચરણ યુગલને વિધિપૂર્વક ત્રણે કાળે પૂજે
છે તેઓજ ધન્ય (પ્રશસનીય) છે ૬૪

અંતકારે આઠ કાવ્ય વડે કરેલ વિજ્ઞાપિ.

અસ્મિન્નપારજ્ઞવવારિનિધૌ મુનીશ !,

આ અપાર ભવસમુદ્રને વિષે હે મુનીશ !

મન્યે ન મે શ્રવણગોચરતાં ગતોઽસિ ॥

માતૃ હું, ન મહારા શ્રવણગોચરપણાને પ્રાપ્ત થયેલા છા.

આકર્ણિતે તુ તવ ગોત્રપવિત્રમન્ત્રે,

શ્રવણ કરાયે છતે પણ તમારા નામરૂપ પવિત્ર મંત્ર

કિં વા વિપદ્ધિપધરી સવિધં સમેતિ ॥ ૩૫ ॥

શું અથવા આપદાશી સર્પિણી સમીપ આવે છે?

અર્થ — હે મુનીશ ! હું એમ માતૃ હું કે-આ અપાર
ભવસમુદ્રને વિષે તમે મહારા શ્રવણગોચરપણાને પ્રાપ્ત થયેલા
નથી કેમકે તમારા નામરૂપ પવિત્ર મંત્ર શ્રવણ કરાયે છતે પણ
આપદાશી સર્પિણી શું સમીપ આવે ? અર્થાત્ તમારૂં નામ
સાક્ષાત્તવાથી આપદાઓ આવેજ નહિ પરંતુ મને સાસારિક
આપત્તિઓ આગેલી છે જેથી હું માતૃ હું કે પૂર્વ ભવમાં જે
તમારૂં નામ પણ સાક્ષાત્તુ જણાતું નથી ૩૫

જન્માન્તરેઽપિ તવ પાદયુગં ન દેવ !,

જન્માન્તરમાં પણ તમારૂં ચરણયુગલ નથી હે દેવ !

મન્યે મયા મહિતમીહિતદાનદક્ષમ્ ॥

માતૃ હું, મે પૂજ્યું. વાંચિત આપનામાં અતુર એવું

તેનેહ જન્મનિ મુનીશ ! પરાભવાનાં,

તથી આ જન્મમાં હે મુનીશ ! પરાભવોનું

જાતો નિકેતનમહં મથિતાશયાનામ્ ॥ ૩૬ ॥

થયો. સ્થાનક હું મથન કર્યો છે ચિત્તનો આશય જેણે એવા

અર્થઃ—હે દેવ ! હું માનું છું કે—જન્માંતરને વિષે

પણ મેં વાંચિછતને આપવામાં ચતુર એવું તમારું ચરણ યુગલ

પૂજ્યું નથી. તે કારણથી જ હે મુનીશ ! આ જન્મમાં હું,

મથન કર્યો છે ચિત્તનો આશય જેણે એવા પરાભવોનું સ્થાનક

થયો છું અર્થાત્ તમારા ચરણ યુગલને પૂજનાર પરાભવનું

સ્થાન થતોજ નથી. ૩૬

નૂનં ન મોહતિમિરાવૃત્તલોચનેન,

નિચ્ચે નહિ મોહરૂપ અધકારવડે ઢંકાયા છે નેત્ર જેનાં એવો

હું તેનાવડે

પૂર્વે વિજ્ઞો ! સકૃદપિ પ્રવિલોકિતોઽસિ ॥

અગાઉ હે પ્રભુ ! એકવાર પણ જોવાયેલા છો.

મર્માવિધો વિધુરયન્તિ હિ મામનર્થાઃ,

મર્મસ્થાનને ભેદનારા પીડે છે ? જે માટે મુજને દુઃખો

પ્રોચત્પ્રબન્ધગતયઃ કથમન્યથૈતે ॥ ૩૭ ॥

પ્રકર્ષે ઉદય આવેલી કર્મબંધની } કેમ, નહિતર, આ
પ્રવૃત્તિ જેને વિષે છે એવા }

અર્થ — હે પ્રભુ! મોહરૂપ અજ્ઞાનાધિકારવડે આશ્ચર્યન થયાં છે નેત્રો જેના એવો હું તેનાવડે તમે નિમ્ને પ્રથમ એકવાર પણ જોવાયેલા નથી જે કારણ માટે નહિતર (તમને જોયા હોત તો) મમસ્થાનને ભેદનારા અને પ્રકર્ષે ઉદય આવેલી કર્મળ ધની પ્રવૃત્તિ છે જેને વિષે એવા આ હું જો મુજને કેમ પીડે? અર્થાત્ પ્રભુનું દર્શન કરનારને કદા પ્રાપ્ત થતું નથી ૩૭

આકર્ણિતોઽપિ મહિતોઽપિ નિરોક્તિતોઽપિ,

સાભળ્યા પણ પૂજ્યા પણ દીઠા પણ

નૂનં ન ચેતસિ મયા વિદ્યુતોઽસિ જ્વલ્યા ॥

નિમ્ને નહિ ચિત્તને વિષે મેં ધારણ કરેલા છો. ભક્તિવડે

જાતોઽસિ તેન જનવાન્ધવ ! દુઃસ્વપાત્રં,

થયેલો છું. તે કારણ માટે હું જનહિતકારી હું ખતું પાત્ર

ચસ્માત્રિક્યાઃ પ્રતિફલન્તિ ન જ્ઞાવશૂન્યાઃ ॥ ૩૮ ॥

જે કારણ માટે ક્રિયાઓ, કૃત્ત આપે છે. નહિ ભાવવડે રહિત

અર્થ — હે જનહિતકારી ! મેં તમને (કોઈ પણ ભવને વિષે) સાભળ્યા પણ છે, પૂજ્યા પણ છે અને દીઠા પણ છે, પરંતુ ભક્તિવડે કરીને ચિત્તને વિષે નિમ્ને ધારણ કરેલા નથી, તે કારણ માટેજ હું હું ખતું ભાજન થયેલો છું. જે કારણ માટે ભાવ રહિત ક્રિયાઓ (શ્રવણ, પૂજન, દર્શનાદિ) વિશિષ્ટ રૂળ આપતી નથી. ૩૮

ત્વં નાય ! દુઃસ્વિજનવત્સલ ! હે શરણ !,

તમે હે નાય ! દુઃખીજનો ઉપર કરુણાળુ ! હે શરણ કરવા યોગ્ય !

કારુણ્યપુણ્યવસતે વશિનાં વરેણ્ય ! ॥

કરુણાપણાના પવિત્ર સ્થાન ! જિતેન્દ્રિયોને વિષે શ્રેષ્ઠ !

જનકત્યા નતે મયિ મહેશ ! દયાં વિધાય,

લક્ષિવડે નમેલા મારા ઉપર હે મોટા ઇશ્વર ! દયા કરીને

દુઃખાઢ્ઢુરોદ્ધલનતત્પરતાં વિધેહિ ॥ ૩૯ ॥

દુઃખની ઉત્પત્તિના કારણના ખંડનને વિષે તત્પરપણું કરો !

અર્થ:—હે નાથ ! હે દુઃખીજનો ઉપર કરુણાળુ ! હે શરણુ કરવા યોગ્ય ! હે કરુણાપણાના પવિત્ર સ્થાન ! (અથવા દયા અને ધર્મના સ્થાન) હે જિતેન્દ્રિયોને વિષે શ્રેષ્ઠ ! હે મોટા ઇશ્વર ! તમે લક્ષિવડે નમેલા મહારા ઉપર દયા કરીને દુઃખની ઉત્પત્તિનાં કારણના ખંડનને વિષે તત્પરતા કરો ! ૩૯

નિઃસંખ્યસારશરણં શરણં શરણ્ય—

અસંખ્ય અળતું ધર શરણુને શરણુ કરવાયોગ્ય

માસાદ્ય સાદિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્ ॥

પામીને નાશ કર્યા છે શત્રુ જોણે અને પ્રસિદ્ધ છે પ્રભાવ જોનો એવા

ત્વત્પાદપદ્મજમપિ પ્રણિધાનવંધ્યો,

તમારાં ચરણુ કમળને પણ ધ્યાનવડે રહિત

૧ પ્રણિધાનવંધ્યો ! વંધ્યોડસ્મિ—એ પ્રકારે પાશંતર છે ત્યાં આ પ્રમાણે અર્થ લેવો—હે મિત્ર ! તમારા ચરણુનું શરણુ પામીને પણ જો હું નિઃશ્રદ્ધ છું, તો હે ભુવનપાળક ! ખેદચાપ છે કે હું દુર્દેવવડે હણાયેલો છું.

વધ્યોઽસ્મિ ચેદ્ જીવનપાવન ! હા હતોઽસ્મિ ॥૪૦॥

હજીવા યોગ્ય છું. જો હું ત્રણ જીવનને પવિત્ર કરનારા ! ખેદે, હજીાયેલો છું.

અર્થ — હું ત્રણ જીવનને પવિત્ર કરનારા ! અસખ્ય બળનું ધર, શરણ કરવા યોગ્ય, નાશ કર્યા છે શત્રુ જેણે એવા અને પ્રમિદ્ધ છે પ્રભાવ જેનો એવા તમારા ચરણ કમળનું પણ શરણ પામીને જો હું ધ્યાનવડે રહિત છું તો (શગાદિ શત્રુવડે) હજીવા યોગ્ય છું હા ઇતિ ખેદે હું (હુદ્દેવવડે) હજીાયેલો છું ૪૦

દેવેન્દ્રવન્ધ્ય !

વિદિતાલિલવસ્તુસાર !,

હું દેવે દ્રોણે વંદન કરવા યોગ્ય ! જાણ્યો છું સમસ્ત વસ્તુનો

રહસ્ય જેણે એવા !

સંસારતારક !

વિજ્ઞો ! જીવનાધિનાથ !

સંસાર સમુદ્રથી તારનાર ! હું પ્રણામ ! હું ત્રણ જીવનના નાથ !

ત્રાયસ્વ દેવ ! કરુણાહૃદ ! માં પુનીહિ,

ગૃક્ષણ કરો હું દેવ ! કરુણાના દ્રહ મને ! પવિત્ર કરો

સીદાન્તમય

ત્રયદવ્યસનામ્બુરાશેઃ ॥ ૪૧ ॥

સીદાન્તા એવા હમણા લાયકર સકટના સમુદ્રથી

અર્થ — હું દેવે દ્રોણે વંદન કરવા યોગ્ય ! હું જાણ્યો છું સમસ્ત વસ્તુનો રહસ્ય (પરમાર્થ) જેણે એવા ! હું સનાતન સમુદ્ર થી તારનાર ! હું વિજ્ઞા ! હું ત્રણ જીવનના નાથ ! હું દેવ ! હું કરુણાના દ્રહ (દયા સમુદ્ર) ! સીદાન્તા (વિવાદ

૧ પ્રસન્ન પ્રસાદ કરીને પ્રસાદ પ્રસાદ કરો એવા બે પદાન્તરો

આમતા) એવા મને, લયને આપનાર એવા સંકટના સમુદ્ર
થકી હમણા રક્ષણ કરો અને (પાપનો નાશ કરીને)
પવિત્ર કરો. ૪૧

यद्यस्ति नाथ ! नवदङ्गिसरोरुहाणां,

જો છે હે નાથ ! તમારા ચરણકમળની

भक्तेः फलं किमपि 'सन्ततिसंचितायाः ॥

ભક્તિનું ફળ કંઈપણ પરંપરાના સંચયને કરવાવાળી

तन्मे त्वदेकशरणस्य

શરણ

મૂયાઃ,

તો મને તમારું એક શરણ છે જેને એવા, શરણ કરવા } થાઓ !
યોગ્ય }

स्वामी त्वमेव भुवनेऽत्र नवान्तरेऽपि ॥ ४२ ॥

સ્વામી તમેજ લોકમાં આ જન્માતરને વિષે પણ

અર્થ:—હે નાથ ! પરંપરાના સંચયને કરવાવાળી એવી

તમારા ચરણ કમળની ભક્તિનું જો કંઈ પણ ફળ હોય તો,

હે શરણ કરવા યોગ્ય ! તમારું એક શરણ છે જેને એવા

(તમારેજ શરણે આવેલા) મને આ લોકને વિષે અને જન્માં-

તરને વિષે પણ તમે સ્વામી થાઓ. અર્થાત્ તમારી ભક્તિનું

કાંઈ ફળ મળતું હોય તો હું એટલું માથું છું કે-લવલવને

વિષે તમે મારા સ્વામી થાઓ. ૪૨

इत्थं समाहितधियो विधिवज्जिनेन्द्र !,

એ પ્રકારે, સમાધિવાળી બુદ્ધિ } વિધિપૂર્વક, હે જિનેન્દ્ર !
છે જેમની એવા, }

૧ સંતતસંચિતાયાઃ એવા પાઠ હોય ત્યાં આ પ્રમાણે અર્થ લેવા-
નિરંતર કરવા વડે વૃદ્ધિ પામેલી.

સાન્દ્રોહસત્પુલકકચ્ચુકિતાઙ્ગભાગાઃ ॥

અત્યંત ઉદ્ધામ પામતા રોમાચવડે કંચુકિત છે શરીરના ભાગો
જેના એવા

ત્વદ્ વિમ્વનિર્મલમુલામ્બુજબદ્ધલક્ષ્મી,

તમારા ધિમના નિર્મળ મુખકમળને વિષે બાંધ્યું છે લક્ષ્ય
જેણે એવા

યે સંસ્તવં તવ વિજ્ઞો ! રચયન્તિ જ્ઞવ્યાઃ ॥ ૪૩ ॥

જે સ્તોત્રને તમારા હે પ્રભુ ! જે છે, લખ્યો

જનનયનકુમુદચન્દ્ર !

હે મનુષ્યના નેત્રરૂપ ચંદ્રવિકાશી કમળને ચદ્રમા તુલ્ય !

પ્રજ્ઞાસ્વરાઃ સ્વર્ગસપદો જુક્ત્વા ॥

પ્રકર્યે દેહીપ્યમાન, સ્વર્ગ લક્ષ્મીને ભોગવીને,

તે વિગલિતમલનિચયા,

તેઓ વિશેષ ગળી ગયોછે કર્મભલનો સમૂહ જેનો એવા

અચિરાન્મોહં પ્રપદ્યન્તે ॥ યુગ્મમ્ ॥ ૪૪ ॥

તત્કાળ મોહને પ્રાપ્ત કરે છે.

૧ અહીં કવિએ પોતાનું દીક્ષા અનમરે શુભે આપેલું “દુમુદ્યદ્ર”

નામ સૂચવ્યું છે

અર્થ:—હે જિનેંદ્ર ! હે પ્રભુ ! હે મનુષ્યના નેત્રરૂપ ચંદ્રવિકાશી કમળને ચંદ્રમા તુલ્ય ! સમાધિવાળી (ધ્યાનવાળી—સ્થિર) બુદ્ધિ છે જેમની એવા, અત્યંત ઉદ્દાસ પામતા રોમાંચવડે કંચુકિત છે શરીરના ભાગો જેના એવા, તમારા ગિંઘના નિર્મળ સુખ-કમળને ત્રિષે બાંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણે એવા અને વિશેષે ગળી ગયો છે કર્મમળનો સમૂહ જેનો એવા છતાં જે લબ્ય પ્રાણીઓ, એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે વિધિપૂર્વક તમારા સ્તોત્રને રચે છે (કરે છે) તેઓ પ્રકર્ષે દેહીખ્યમાન સ્વર્ગલક્ષ્મીને ભોગવીને તત્કાળ (દેવ થઈને મનુષ્યભવ પામીને) મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે. ૪૩-૪૪

॥ ઇતિ શ્રીકલ્યાણમન્દિર*સમ્પૂર્ણમ્ ॥

॥ * અથ મ્હોટી શાંતિ ॥

જો જો 'જગ્યા: ! શૃણુત વચનં પ્રસ્તુતં સર્વમેતદ્,
 હે ભવ્ય લોકો ! માલજો વચનને અવગરઉચિત સર્વ આ
 યે યાત્રાયાં ત્રિભુવનગુરોરાર્હતા મક્તિજાજઃ;
 જેઓ યાત્રાનેત્રિવે ત્રિભુવનગુરની હે આવકો ! ભક્તિ યુક્ત (છા)

* આ મ્હોટી શાંતિના કર્તાએ ત્રયને અતે પોતાનું નામ જણાવ્યું નથી તો પણ અહ નિત્યપરમાયાસિવાદેવીઃ એ ગાથાની ટીકા લખતા ટીકાકાર શ્રીદુર્ધાકીર્તિભૂરિ લખે છે કે—શ્રી નેમિનાથની માતા શિવાદેવી કહે છે કે—હું તીર્થકરની માતા શિવાદેવી નામની તમારા નગરને ત્રિવે રહેનારી છું, ઇત્યાદિ તે ઉપરથી શિવાદેવી માતાએ દેવીપણાની અવસ્થામાં આ શાંતિ રચી છે એમ નિલુપ થાય છે તીર્થકરને જન્મ થાય ત્યારે ચોસઠ ઇંદ્રિ પ્રભુના જન્મસ્થાને આવે અને જે દિશાના ક્ષેત્રમાં જન્મ થયો હોય તે દિશાના નાયક ઇંદ્રિ (સાધર્મ અથવા ઇગાન) સર્વને અનસ્થાપિની નિદ્રા મૂકી ભગવતનું પ્રતિમિ ન ભગવતની માતા આગળ સ્થાપીને પોતે પાંચ રૂપ કરીને પ્રભુને ગ્રહણ કરી મેઝખર્ત ઉપર પાકુક વનમાં આવેલી શીલાના ઉપર સિદ્ધાસનને વિષે પ્રભુને સ્થાપીને ઉત્તમ ઔપધી મિશ્રીત જળના મોટા એક કોડ અને સાઠ લાખ દગશોવડે પ્રભુને ન્હરાવે છે અને ઉત્તમ દ્રવ્યવડે પૂજે છે અને પછી સર્વને શાંતિ થાય તે માટે શાંતિપાઠ લખે છે એ પ્રકારે ઇંદ્રાદિક દેવો પ્રભુની જે પ્રકારે ભક્તિ કરે છે તેનું અનુકરણ કરવાના બ્રહ્માને આપણે પણ પ્રભુભક્તિ અવશ્ય કનવી (જે સ્નાત્રિમ્હોત્સવ આપણે કરીએ છીએ તે) બોધ્યે તે કેરી રીતે કરવી એ વગેરે હકીકત આ સ્તવને વિષે આવે છે

૧ મુક્તિ ગમન યોગ્ય જીવો

૨ અર્હત (ચીતરાગ) છે દેવ જેના તે, એટલે અગ્રિહત દેવના ભક્તો.

તેપાં શાંતિર્નવતુ જવતા-મર્હદાદિપ્રજાવા—

તેઓને શાંતિ થાઓ તમોને અરિહંતાદિ પંચપરમેષ્ઠીના
માહાત્મ્ય થકી

દારોગ્યશ્રીધૃતિમતિકરી ક્લેશવિધ્વંસહેતુઃ^૨ ॥ ૧ ॥

આરોગ્યતા, લક્ષ્મી, સંતોષ અને વિશિષ્ટ } રાગદ્વેષાદિના નાશની
બુદ્ધિને કરનારી } કારણભૂત

અર્થ:—તીર્થંકરનું સ્નાત્ર કરનારા શ્રાવકો માંહેથી વિશિષ્ટ
શુણ્યવાન શ્રાવક હોય તે ઉભો થઈને નીચે પ્રમાણે કહેછે—

અહો અર્હંશાસનમાં રક્ત એવા ભવ્ય લોકો ! આ અવસર
ઉચિત સર્વ વચન તમે સાંભળો. જે (તમો) ત્રણ ભુવનના
શુદ્ધ (વીતરાગ)ની યાત્રા (જન્મ મહોત્સવ) ને વિષે લક્ષિત
વડે યુક્ત છો તે તમોને અરિહંતાદિ પંચ પરમેષ્ઠીના માહાત્મ્ય
(પ્રસાદ) થકી આરોગ્યતા, લક્ષ્મી, સંતોષ અને વિશિષ્ટ બુદ્ધિને
કરનારી તથા રાગદ્વેષાદિના નાશની કારણભૂત એવી શાંતિ
(દુઃખ, પાપ અને ઉપસર્ગના ઉપશમ રૂપ અથવા કલ્યાણ) થાઓ. ૧

જો!જો! જવ્યલોકા! ઇહ હિ જરતૈરાવતવિદેહસંભવાનાં

હિ ભવ્યલોકો !

અહીં, જે કારણ માટે, ભરત ઐરાવત અને
મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા

૧ અવિદ્યાથી ઉત્પન્ન થયેલ કદાચહ અથવા રાગદ્વેષાદિ કપાય.

૨ નપુંસકલિંગ અથવા સ્ત્રીલિંગ વિશેષ્ય હોય તો પણ હેતુશબ્દ પુનઃ
લિંગમાંજ વપરાય છે.

સમસ્તતીર્થકૃતાં જન્મન્યાસનપ્રકપાનંતરમવધિના

સમગ્ર તીર્થકરોના જન્મ સમયે, આગમ ચક્ષાયમાન થયા પછી,
અવધિજ્ઞાને,

વિજ્ઞાય, સૌધર્મ્યાધિપતિઃ સુઘોષાઘણટાચાલનાનન્તરં

જાણીને સૌધર્મેન્દ્ર

સુઘોષા નામની ઘડાને વગાડ્યા પછી

સકલસુરાસુરેન્દ્રૈઃ સહ સમાગત્ય,

સર્વ મુર અમુર અને ઇંદ્રોની સાથે રૂઝા પ્રકારે આવીને

સવિનયમર્હઙ્ગદારકં ગૃહોત્વા ગત્વા કનકાલિશૃંગે,

પગમ વિનય સહિત, } અહણકરીને, જઈને, શ્રેષ્ઠપર્વતના
અહર્તૃપ લક્ષ્યારકને } શિખર ઉપર

વિહિતજન્માભિપેકઃ, શાંતિમુદ્ધોપયતિ

કર્યો છે જન્મન્નાત્ર મહોત્તમ જેણે એવો, શાંતિને મહોત્ત મળે લેણે,

યથા, તતોઽહં કૃતાનુકારમિતિકૃત્વા,

જેમ તેથી હું કૃતેશ્વર અનુકરણ થાય તેમ કરીને

મહાજનો યેન ગતઃ સ પંથા,

મહાજનો જે માર્ગે ગયા તેજ રસ્તો પ્રમાણ

ઇતિ મઘ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય, સ્નાત્ર પીઠે

એ કાગળથી લખ્ય પ્રાણીઓ સાથે આવીને સ્નાત્ર પીઠિયા ઉપર,

સ્નાત્રં વિધાય, શાન્તિમુદ્ઘોષયામિ,

સ્નાત્ર, કરીને શાંતિની ઉદ્ઘોષણા કરે છું.

તત્પૂજાયાત્રાસ્નાત્રાદિમહોત્સવાનંતર-મિતિકૃત્વા

તે પૂજા,યાત્રા અને સ્નાત્ર વગેરે મહોત્સવ કર્યા પછી, એ પ્રકારે કરીને

કર્ણે દત્વા નિશમ્યતાં 'નિશમ્યતાં' 'સ્વાહા-

કાન ઢધને સાંભળો સાંભળો સ્વાહા

અર્થ:—હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! જે કારણ માટે અહીં (આ જગતમાં) ભરત, ઐરાવત અને મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા સમગ્ર તીર્થંકરોના જન્મ સમયે સૌધર્મ દેવલોકનો ઇંદ્ર, પોતાનું આસન ચલાયમાન થયા પછી અવધિજ્ઞાને (જન જન્મને) જાણીને સુઘોષા નામની ઘંટાને વગાડ્યા પછી સર્વ સુર (વૈમાનિકદેવ) અસુર (ભવનપત્યાદિ દેવ) અને તેના ઇંદ્રોની સાથે (જન-જન્મસ્થાને) આવીને પરમ વિનય સહિત અર્હદ્વિપ ભટ્ટારક (પૂજ્ય) ને કરસંપુટમાં ગ્રહણ કરીને મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર જધને, કયેઈ છે જનજન્મમહોત્સવ જેણે એવો તે (સ્નાત્ર મહોત્સવને અંતે) શાંતિની ઉદ્ઘોષણા કરે છે (વેદધ્વનીની જેમ મોટા શબ્દે બોલે છે.) તે કારણ માટે હું પણ કરેલનું અનુકરણ જેમ થાય તેમ કરીને (વિચારીને) વળી મહાન જન(ઇંદ્રાદિદેવ સમૂહ) જે માર્ગે ગયો (પ્રવર્ત્યેઈ) તેજ માર્ગ

૧ અહીં અત્યંત આદર જણાવવા માટે આ શબ્દ બે વખત વાપર્યોછે.

૨ સુષ્ટુ આહ સ્વાહા સારી રીતે કહેવું તે સ્વાહા, આ પદ દેવાને અલિદાન આપતાં અને મંત્ર પદને અંતે બોલાય છે.

પ્રમાણ (અર્થાત્ ઇદ્રાદિ દેવોએ જેમ કર્યું તેમ આપણે પણ કરવું), એ કારણથી લબ્ય પ્રાણીઓ સાથે (જિનાલયે) રૂઢે પ્રકારે આવીને સ્નાત્રપીઠિકા ઉપર જિનસ્નાત્ર કરીને હું મહોદા શબ્દે જે શાંતિ પાઠ કરૂ છું, તે પૂજા યાત્રા અને સ્નાત્ર વગેરે મહોત્સવ કર્યા પછી-એ પ્રકારે કરીને કાન દઈને (સા-ભળવા માટે કાનને સાવધાન કરીને) તમે સાભળો, સાભળો ।
સ્વાહા—

‘ૐ પુણ્યાહં પુણ્યાહં પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં જગવંતોઽહંતઃ
ૐ ઉત્તમ દિવસ છે, (સતુષ્ઠ થાઓ, સતુષ્ઠ થાઓ, ભગવન્ત તીર્થંકરે
ઉત્તમ દિવસ છે,)

સર્વજ્ઞાઃ સર્વદર્શિનસ્ત્રિલોકનાથાસ્ત્રિલોકમહિતા-
સર્વને બાણનારા, સર્વને જોનારા, ત્રણ લોકના નાથ, ત્રણ લોકવડે
પૂજાયેલા,

ત્રિલોકપૂજ્યાસ્ત્રિલોકેશ્વરાસ્ત્રિલોકોદ્યોતકરાઃ ॥

ત્રણ લોકના પૂજ્ય, ત્રણ લોકના ઈશ્વર, ત્રણ લોકને પ્રકાશ કરનારા

૧ ૐ ભગવવાચક છે ઇવાતિ ઈતિ ૐ રક્ષા કરે તે, અર્થાત્ પર માત્મા આ પદ પચપરમેશ્વરીના અર્થ વાચક છે તે આ પ્રકારે-અરિહતનો અ, સિદ્ધ એટલે અપુનર્ભવનો અ, આચાર્યનો આ, એ ત્રણની સધિ કરતા આ થયો, તેમા ઉપાધ્યાયના ઉ ની સધિ કરતા ઓ થયો અને મુનિનો મ્ નોડ્યો એટલે ૐ પદ સિદ્ધ થયું અથવા અરિહતના અ પછી સિદ્ધનો સ્ પછી આચાર્યનો આ તેની સધી કરતા સ નો નિસર્ગ થઈ લોપ થાય, લોપ થયે સધિ ન થાય પરંતુ વેદાદિમા થાય છે એ અપવાદ નિયમે સધિ ડરતા આ થયો તેમા ઉ અને મ્ મેળવી સધિ કરતા ઓ થાય છે

અર્થ—ૐ એ પદ શરૂઆતમાં બોલીને કહે છે કે આજ ઉત્તમ દિવસ છે, ઉત્તમ દિવસ છે (આજનો દિવસ ધન્ય છે). કેવળ-જ્ઞાનવડે સર્વને બાળુનારા, કેવળદર્શનવડે સર્વને જોનારા, ત્રણ લોકના સ્વામી, ત્રણ લોકવડે (ત્રિસુવનવાસી જીવો વડે) પુષ્પાદિકે પૂજાયેલા, ત્રણ લોકના પૂજ્ય (પૂજવા યોગ્ય), ત્રણ લોકના ઇશ્વર અને ત્રણ લોકને (અ-જ્ઞાન રૂપ અંધકારનો નાશ કરવા વડે) પ્રકાશ કરનારા એવા ઐશ્વર્યાદિ શુક્ત (ચોવીશ) તીર્થંકરો અત્યંત સંતુષ્ટ થાઓ, સંતુષ્ટ થાઓ.

ૐઋષભ-અજિત-સંજવ-અભિનંદન-સુમતિ-પદ્મપ્રભ-
ૐ ઋષભદેવ, અજિતનાથ, સંભવનાથ, અભિનંદન સ્વામી, સુમ-
તિનાથ, પદ્મપ્રભ,

સુપાર્શ્વ-ચંદ્રપ્રભ-સુવિધિ-શીતલ-શ્રેયાંસ-
સુપાર્શ્વનાથ, ચંદ્રપ્રભ, સુવિધિનાથ, શીતળનાથ, શ્રેયાંસનાથ,
વાસુપૂજ્ય-વિમલ-અનંત-ધર્મ-શાંતિ-કુંથુ-અર-મહિ-
વાસુપૂજ્ય સ્વામી, વિમળનાથ, અનંતનાથ, ધર્મનાથ, શાંતિનાથ,
કુંથુનાથ, અરનાથ મહિનાથ,

મુનિસુવ્રત-નમિ-નેમિ-પાર્શ્વ-વર્દ્ધમાનાંતા જિનાઃ
મુનિસુવ્રતસ્વામી, નમિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને { જિનેશ્વરો
વર્દ્ધમાન પર્યંત }

શાંતાઃ શાંતિકરા ભવન્તુ, સ્વાહા ॥
ઉપશાંત થયેલા શાંતિને કરનારા થાઓ. સ્વાહા

ૐ મુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજયહુર્નિકાંતારેપુ

ૐ મુનિઓ, મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ, શત્રુએ કરેલ પરાભવ, દુષ્કાળ અને મહા અટવીને વિષે,

‘હુર્ગમાર્ગેપુ રક્ષન્તુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥

વિકટ માર્ગોને વિષે, રક્ષણ કરે તમોને નિરંતર સ્વાહા.

ૐ ઋષભદેવ, અજિતનાથ, સલવનાથ, અભિન હન સ્વામી, સુમતિનાથ, પ્રદ્યુમ્ન, સુપાર્શ્વનાથ, અદ્રપ્રભુ, સુવિધિનાથ, શીતળનાથ, શ્રેયાસનાથ, વાસુપૃથ્વ્યસ્વામી, વિમળનાથ, અનંતાનાથ, ધર્મનાથ, શાંતિનાથ, કુચુનાથ, અરનાથ, મહ્મીનાથ, મુનિસુમન સ્વામી, નમિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને વર્ધમાનસ્વામી પર્યંત ઉપશાંત થયેલા (ચોવીશ) જિનેશ્વરો, કષાયોદયના ઉપશમ રૂપ શાંતિને કરનારા યાઓ, સ્વાહા વળી મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ મુનિઓ (તત્ત્વજો), શત્રુએ કરેલ પરાભવ, દુષ્કાળ અને મહા અટવીને વિષે તથા વિકટ માર્ગોને વિષે તમોને નિરંતર રક્ષણ કરે સ્વાહા

ૐ હ્રીં શ્રીં ધૃતિ-મતિ-કીર્તિ-કાતિ-બુદ્ધિ-

ૐ હ્રીં, શ્રીં, મતોપ, બુદ્ધિ, યશ, ગોપા, વર્તમાનકાળે ઉપજતી મતિ,

લક્ષ્મી-સેવા-^૧ વિદ્યાસાધન-પ્રવેશ-નિવેશનેપુ

સંપત્તિ, ધારણ કૃપાની બુદ્ધિ, વિદ્યાનુ સાધન, નગરાદિ પ્રવેશ અને નિવાસસ્થાનને વિષે

૧ વિદ્યાના અતિશયરૂપ લઘ્વિધાના ગણપરાદિ સાધુઓ

૨ વર્ધમાના વિદ્યાઓનું સાધન અથવા ચોર વિદ્યાનું પાન

સુગૃહીતનામાનો જયન્તુ તે જિનેન્દ્રાઃ ॥

૩૭ પ્રકારે અહુષ્ટ કરાયાં છે } નમો જોનાં એવા જયવંતવર્તો તે જિનેન્દ્રે.

ૐ (પ્રણવ ખીજ) હ્રીં (માયા ખીજ-વશ કરનાર) અને શ્રીં (લક્ષ્મી ખીજ-લક્ષ્મીનું કારણ) પૂર્વક સંતોષ, મતિ (દીર્ઘ દ્રષ્ટી), યશ, શોભા, બુદ્ધિ (વર્તમાન કાળે ઉપજતી બુદ્ધિ), ધનાદિ સંપત્તિ, ધારણ કરવાની બુદ્ધિ, વિદ્યાનું સાધન, નગરાદિ પ્રવેશ અને નિવાસસ્થાનને વિષે ૩૭ પ્રકારે અહુષ્ટ કરાયાં છે નામો જોનાં એવા તે જિનેન્દ્રે જયવંત વર્તો— સાનિધ્ય કરવાવાળા થાઓ.

૧ ઓરોહિણી-પ્રજ્ઞાસિ-વજ્રશૃંગલા-વજ્રાંકુરી-અપ્રતિચક્રા

ૐ રોહિણી, પ્રજ્ઞાસી, વજ્રશૃંગલા, વજ્રાંકુરી, અકેશ્વરી,

પુરુષદત્તા-કાલી-મહાકાલી-

નરદત્તા, કાલી, મહાકાલી,

ગૌરી-ગાંધારી-સર્વાસ્ત્રામહાજ્વાલા-

ગૌરી, ગાંધારી, સર્વ અસ્ત્રવાળી મહાજ્વાળા,

માનવી-વૈરોટ્યા-અચ્છુતા-માનસી-મહામાનસી

માનવી, વૈરોટ્યા, અચ્છુતા, માનસી, મહામાનસી,

૧ મંત્રપદની આદિમાં ૐ અને અંતે સ્વાહા એ પ્રકારે પદો બોલવા એવો વૃદ્ધ આમ્નાય છે તે પ્રકારે અહીં સર્વત્ર સમજી લેવું.

૨ આ વિદ્યાદેવીઓ છે, સંતિકર સ્તવ અને તિજયપાઠ અથવા સ્મરણોમાં પણ ૧૬ વિદ્યાદેવીઓનાં નામો આવે છે તે અને આ બધા એકજ સમજવા.

પોઢશ વિદ્યાદેવ્યો રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥

એ સોળ વિદ્યાદેવીઓ રક્ષણ કરે તમોને હુમેશા સ્વાહા

ૐ રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૂખલા, વજ્રકુશી, અપ્રતિયક્ષા (ચક્રેશ્વરી), નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી, ગૌરી, ગાધારી, સર્વ અસ્ત્ર-વાળી મહાજ્વાલા, માનવી, વૈરોટ્યા, અચ્યુતા, માનસી, મહા માનસી એ સોળ વિદ્યા દેવીઓ તમોને હુમેશા રક્ષણ કરે સ્વાહા

ૐ આચાર્યોપાધ્યાયપ્રભૃતિચાતુર્વર્ણસ્ય

ૐ આચાર્ય ઉપાધ્યાય બગેરે ચાર પ્રકારે છે જેને વિષે એવા

શ્રીશ્રમણસંઘસ્ય શાંતિર્ભવતુ તુષ્ટિર્નવતુ પુષ્ટિર્નવતુ ॥

શ્રી મહાવીર પ્રભુના મધને, શાંતિ થાઓ, મતોપ થાઓ, પુષ્ટિ થાઓ,

ૐ આચાર્ય ઉપાધ્યાય પ્રમુખ ચાર પ્રકારે (સાધુ, સાધ્વી, શાવક અને શ્રાવિકા) છે જેને વિષે એવા શ્રી મહાવીર પ્રભુના મધને શાંતિ (અથવા કલ્યાણ) થાઓ, મતોપ થાઓ, ધર્મની પુષ્ટિ થાઓ

ૐ પ્રહાશંદ્રસૂર્યાંગારકવુધવૃહસ્પતિ—

ૐ નવ ગ્રહો—ચંદ્ર સૂર્ય મંગળ બુધ બૃહસ્પતિ

શુક્રશનૈશ્વરરાહુકેતુસહિતાઃ સલોકપાલાઃ

શુક્ર શનૈશ્વર રાહુ અને કેતુ મહિત, લોકપાળોએસહિત,

સોમયમવરુણકુબેરવાસંવાદિત્યસ્કંદવિનાયકોપેતાઃ

સોમ યમ વરુણ કુબેર ઇંદ્ર સૂર્ય કાર્તિકેય અને ગણેશ સહિત

યે ચાન્યેऽપિ ગ્રામનગરક્ષેત્રદેવતાદયઃ.

જે વળી બીજા પણ, ગામ નગર અને ક્ષેત્રના અધિષ્ઠાયક દેવ
તાઓ વગેરે

સ્તે સર્વે પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં,

તેઓ સર્વે પ્રસન્ન થાઓ, પ્રસન્ન થાઓ.

અક્ષીણકોશકોષ્ટાગારા નરપતયશ્ચ જ્ઞવન્તુ સ્વાહા ॥

અક્ષય ભંડાર અને ધાન્યના કોઠારોવાળા, રાજાઓ અને થાઓ સ્વાહા

ૐ નવ ગ્રહો તે ચંદ્ર, સૂર્ય, મંગળ, બુધ, ગૃહસ્પતિ
(શુક્ર), શુક્ર, શનૈશ્વર, રાહુ અને કેતુ (પૂંછડીયો તારો)
સહિત (સર્વ પરસ્પર મળેલા), તથા સોમ, યમ, વરુણ અને
કુબેર એ ચાર લોકપાલોએ સહિત; વળી ઇંદ્ર, સૂર્ય, કાર્તિકેય
અને ગણેશ સહિત; વળી બીજા પણ જે ગ્રામ નગર અને ક્ષે-
ત્રના અધિષ્ઠાયક દેવતાઓ વગેરે છે તે સર્વ પ્રસન્ન થાઓ, પ્રસન્ન
થાઓ અને રાજાઓ, ક્ષય પામે નહિ તેના ભંડારો અને ધાન્યના
કોઠારો છે જેઓને એવા થાઓ. સ્વાહા.

૧ બાર પ્રકારના સૂર્ય એટલે બાર સંક્રાંતિના સૂર્ય.

૨ આદિ શબ્દે ભુવનપત્યાદિ દેવોં લેવા.

ૐ પુત્ર-^૧મિત્ર-ત્રાતૃ-કલત્ર-^૨સુહૃત્-

ૐ પુત્ર, હિતકારી^૩, સહોદર, સ્ત્રી, મિત્ર,

સ્વજન-^૪સંવંધિ-ત્રંધુવર્ગસહિતા

જ્ઞાતિજન, સગા અને સગોત્રીઓ સહિત

નિત્યં ^૫ચામોદપ્રમોદકારિણઃ^૬ ।

નિગતર અને આમોહ પ્રમોહને કરવાવાળા

અસ્મિંશ્ચ ભૂમંડલાયતનનિવાસિ-

અહીં વળી પૃથ્વી ઉપર પોતાના સ્થાનકોને વિષે વસનારા

સાધુસાધ્વીશ્રાવકશ્રાવિકાણં

સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓના

^૭રોગોપસર્ગવ્યાધિદુઃસ્વદુર્નિશ્ચ-

રોગ, ઉપદ્રવ, વ્યાધિ, દુઃખ, દુર્નિશ્ચિ,

૧ જ્ઞાતૃમિત્ર इति चा पाठ

૨ છાની વાત કહેવા અને પૂછના યોગ્ય હેતુ તેના મિત્ર

૩ સમાન વયવાળા મિત્ર

૪ પુત્ર અને સત્તિમા વગેરેના શ્વસુર પક્ષવાળા

૫ સમસ્ત પ્રકારે હર્ષ તે આમોહ અને પ્રકર્ષે હર્ષ તે પ્રમોહ એ બંને શબ્દ હર્ષ વાચક છે તોપણ અધિક જ્ઞાનદેખાડવાને માટે બંને શબ્દ વાપર્યા છે

૬ સતુ इति शेष

૭ થોડો વખત રહેવાવાળા તાન વગેરે

૮ ધણા કાળ રહેવાવાળા કોઈ વગેરે રોગ

૯ પ્રતિકુલ ત્રિપાક-અરતિ

૧ દૌર્મનસ્યોપશમનાય શાંતિર્નવતુ ॥

અને દુર્મનપણના ઉપશમનને માટે, શાંતિ થાઓ.

ૐ પુત્ર, મિત્ર, સહોદર, સ્ત્રી, દોસ્ત, જ્ઞાતિજન, સગા અને સગોત્રીઓ (પિત્રાદિઓ) એ સર્વ નિરંતર આમોદ પ્રમોદને કરનારા થાઓ અર્થાત સર્વે વિશેષે કરીને પરસ્પર આનંદને કરવાવાળા થાઓ. વળી આ લોકને વિષે પૃથ્વી ઉપર પોતાના સ્થાનકોને વિષે વસનારા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓના રોગ, ઉપદ્રવ, વ્યાધિ, દુઃખ, દુષ્કાળ અને ચિત્તની અસ્વસ્થતાના ઉપશમનને માટે (નિવારણમાટે) શાંતિ થાઓ.

ૐ તુષ્ટિ^૧ પુષ્ટિ^૨ ઋષ્ટિ^૩ વૃદ્ધિ^૪ માંગલ્યોત્સર્વાઃ ॥

ૐ સતોષ, પુષ્ટિ, દોલત, વંશ વૃદ્ધિ, કલ્યાણ અને મહોત્સવો થાઓ.

સદા પ્રાદુર્ભૂતાનિ પાપાનિ શામ્યંતુ^૫ દુરિતાનિ,

નિરંતર ઉદયમાં આવેલાં પાપો શાંત થાઓ અશુભ કર્મફળ

શત્રવઃ પરાઙ્મુખા જવન્તુ સ્વાહા ॥

શત્રુઓ અવળા મુખવાળા થાઓ, સ્વાહા.

૧ ચિત્તની અસ્વસ્થતા.

૨ શરીરાદિની પુષ્ટિ અથવા પુરૂષાર્થ સાધવાનું સામર્થ્ય.

૩ પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવારનો વિસ્તાર અથવા શુભ વસ્તુની વૃદ્ધિ.

૪ ભવન્તુ શ્લોકોષ:

૫ પુત્રના જન્મ વિવાહાદિ મહોત્સવ અને ધર્મકાર્યના મહોત્સવ.

૬ હમરૂકમણિ ન્યાયે કરીને આ ક્રિયાપદ બંને બાળુ જોડવું.

ૐ ચિત્તનો સતોષ, પુષ્ટિ, દોલત, વંશવૃદ્ધિ, કલ્યાણ અને ઉત્સવો થાઓ. ઉદ્યમા આવેલા પાપો નિરતર શાત થાઓ (નાશ પામો), અશુભ કર્મફળો શાત થાઓ શત્રુઓ અવળામુખનાળા થાઓ સ્વાહા

‘શ્રીમતે શાંતિનાથાય, નમઃ શાંતિવિધાયિને।

શ્રીમાન્ શાંતિનાથને નમસ્કાર થાઓ શાંતિને કરનારા

ત્રૈલોક્યસ્યામરાધીશ-મુકુટાઞ્ચર્ચિતાંઘ્રયે’ ॥ ૧ ॥

ત્રણ લોકની, દેવેદ્રોના મુકુટવડે પૂજાયેલ છે ચરણકમળ જેનાં એવા

અર્થ — શ્રીમાન્, ત્રણ લોકની શાંતિને કરનારા, દેવેદ્રોના મુકુટો વડે પૂજાયેલ છે ચરણ કમળ જેમના એવા શ્રીશાંતિનાથને નમસ્કાર થાઓ ૧

શાંતિઃ શાંતિકરઃ શ્રીમાન્, શાંતિં દિશતુ મે ગુરુઃ।

શાંતિનાથ શાંતિને કરનારા શ્રીમાન્ શાંતિને આપો મને તત્ત્વોપદેશ।

શાંતિરેવ સદા તેષાં, યેષાં શાંતિર્ગૃહે ગૃહે ॥૨॥

શાંતિજ હોય નિગંતર તેઓના, જેઓના શાંતિનાથ ઘરે ઘરે

અર્થ — શાંતિને કરનારા, તત્ત્વોપદેશ અને શ્રીમાન્ એવા શાંતિનાથ ત્રણ મને શાંતિને આપો જેઓના ઘરને વિષે શાંતિના. થ ત્રણ પૂજાય છે તેઓના ઘરે નિરતર શાંતિજ આય છે ૨

૧ સમવસરણાદિ પ્રશન્ત ઋદ્ધિવાળા અથવા શોભા-ક્રાંતિવાળા

૨ ત્રણામ કરતી વખતે ઈદ્રીના મુકુટોનું પ્રતિબિંબ લગનતના ચરણમાં પડે છે માટે મુકુટવડે પૂજાયેલા

उन्मृष्टरिष्टदुष्ट—ग्रहगतिदुःस्वप्नदुर्निमित्तादि^१ ।

દૂર કર્યા છે ઉપદ્રવ, દુષ્ટ ગ્રહની ગતિ, ખરાબ સ્વપ્ન અને દુષ્ટ નિમિત્ત વગેરે જેણે એવું

संपादितहितसंपन्नमग्रहणं जयति शान्तेः ॥३॥

સંપાદન કરી છે શુભ } નામગ્રહણ જયવંત } શાંતિનાથનું
લક્ષ્મી જેણે એવું, } વર્તે છે. }

અર્થ:—દૂર કર્યા છે ઉપદ્રવ, દુષ્ટ ગ્રહની ગતિ (ખરાબ સ્થાને ગ્રહનું સંક્રમણ), ખરાબ સ્વપ્ન (ઉંટ, મહિષનું આરોહણ વગેરેનું સ્વપ્નમાં દેખવું), અને દુષ્ટ નિમિત્ત (ખરાબ અંગનું ફરકવું) વગેરે જેણે એવું અને સંપાદન કરી છે શુભ લક્ષ્મી જેણે એવું શાંતિનાથ પ્રભુનું નામગ્રહણ (નામોચ્ચારણ) જયવંત વર્તે છે અર્થાત્ ભક્તજનોને સુખ અને ક્રિયને કરનાર છે. ૩

श्रीसंघजगज्जनपद—राजाधिपराजसन्निवेशानां ।

શ્રી સંઘ, જગત્, દેશ, રાજરૂપ અધિપતિ અને રાજાના રહેવાના સ્થાનોના

गोष्ठिकपुरमुख्याणां, व्याहरणैर्व्याहरेष्वांतिं ॥ ४ ॥

ધર્મ સભાના સભ્યો અને નગરના } નામ ગ્રહણ કરીને, ઉદ્ધો-
મહોટા પુરુષોના } ષણ કરવી, શાંતિને

અર્થ:—શ્રી સંઘ, જગત્, દેશ, રાજરૂપ અધિપતિઓ અને રાજાના રહેવાના સ્થાનોના તેમજ ધર્મસભાના સભ્યો અને નગરના મહોટા પુરુષોનાં નામ ગ્રહણ કરીને શાંતિની ઉદ્ધોષણ કરવી. ૪

૧ આદિ શબ્દે અશુભ શુકન લેવાં.

૨ શ્રી સંઘપૌરજનપદ इति वा पाठः

શ્રીશ્રમણસંઘસ્ય શાંતિર્નવતુ,

શ્રી શ્રમણસંઘની શાંતિ થાઓ,

શ્રીજનપદાનાં શાંતિર્નવતુ,

જનોની શાંતિ થાઓ,

શ્રીરાજાધિપાનાં શાંતિર્નવતુ,

રાજાદેવ અધિપતિઓની શાંતિ થાઓ,

શ્રીરાજસન્નિવેશાનાં શાંતિર્નવતુ,

ગજના સારા રહેવાના સ્થાનોની શાંતિ થાઓ,

શ્રીગોષ્ઠિકાનાં શાંતિર્નવતુ,

ધર્મસભાના સભ્યોની શાંતિ થાઓ,

શ્રીપૌરમુખ્યાણાં શાંતિર્નવતુ,

નગરના મહેલોનાં શાંતિ થાઓ,

શ્રીપૌરજનસ્ય શાંતિર્નવતુ,

નગરના લોકોની શાંતિ થાઓ,

શ્રીબ્રહ્મલોકસ્ય શાંતિર્નવતુ,

મમસ્તલ્પલોકની શાંતિ થાઓ,

૧ પુરમુખ્યાણા इति पाठान्तरे. આ પદ પછી “ શ્રી ગચ્ઢા-
ધિપાના શાંતિર્નવતુ ગચ્છ ॥ અધિપતિ (આચાર્યો) ની શાંતિ થાઓ”
એ પદ દીક્રામાં આવેલ છે. શ્રી પરિવારસ્ય શાંતિર્નવતુ એ પદ પણ
દીક્રામાં છે.

ૐ સ્વાહા ૐ સ્વાહા ૐ શ્રીપાર્શ્વનાથાય સ્વાહા ।

ઓં સ્વાહા ઓં સ્વાહા ઓં શ્રીપાર્શ્વનાથને સ્વાહા

શ્રી શ્રમણ સંઘને શાંતિ થાઓ, દેશોને શાંતિ થાઓ, રાજાકુળ અધિપતિઓને શાંતિ થાઓ, રાજાના રહેવાના સારા સ્થાનોને શાંતિ થાઓ, ધર્મસલાના સભ્ય જનોને શાંતિ થાઓ, નગરના મુખ્ય જનોને શાંતિ થાઓ, નગરના લોકોને શાંતિ થાઓ, સમસ્ત જીવલોકને શાંતિ થાઓ. ૐ સ્વાહા ૐ સ્વાહા. ૐ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને સ્વાહા એટલે આ કુંકુમ, ચંદન, વિલેપન, પુષ્પ, અક્ષત, ધુપ અને દીપ વગેરે પૂજના સાહિત્યો શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુને સંતોષને માટે હો.

एषा शान्तिः प्रतिष्ठायात्रास्नानाद्यवसानेषु ।

આ શાંતિપાઠ પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા અને સ્નાનાદિને અંતે ભણવો.

शान्तिकलशं गृहीत्वा,

શાંતિકળશ ગ્રહણ કરીને

૧ અહીં સ્નાત્રના આરંભને વિષેજ જે પ્રભુનું સ્નાત્ર કરવાનું હોય તેનું નામ લેવું જોઈએ પરંતુ તેમ નહિ કરતાં અહીં નામ સૂચવ્યું છે. વળી લોકોમાં પાર્શ્વ પ્રભુ વિશેષ પ્રભાવિક હોવાથી તેમનું નામ ગ્રહણ કર્યું છે.

૨ આદિ શબ્દે પગખી, ચૌમાખી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને અંતે અને સર્વ ધર્મકાર્યની સમાપ્તિને વિષે મંગલિકને માટે અવશ્ય ભણવો.

૩ પઠનીયા इति શેષ:

કુંકુમચંદનકર્પૂરાગુરુધૂપવાસકુસુમાંજલિસમેતઃ,

કેસર, સુખડ, બરાસ, અગુરુ, ધૂપવાસ અને કુસુમાંજલિસહિત છતો.

સ્નાત્રચતુષ્કિકાયાં

સ્નાત્રમંડપને વિષે

શ્રીસંઘસમેતઃ, શુચિશુચિવંપુઃ

શ્રીસંઘમહિત છતો પવિત્ર શરીરને નુએવો.

પુષ્પવસ્ત્રચંદનાન્નરણાલંકૃતઃ,

પુષ્પ, વસ્ત્ર, ચંદન અને અલંકાર વડે સુશોભિત છતો.

પુષ્પમાલાં કંઠે કૃત્વા, શાંતિમુદ્ધોષયિત્વા

કુલનીમાળાને કંઠને વિષે ધાણુકરીને શાંતિપાઠને ઉદ્ધોષણાકરીને

શાંતિપાનીયં મસ્તકે દાતવ્યમિતિ' ॥

શાંતિ કળશના જળને માથે નાખવું એ પ્રકારે.

આ શાંતિપાઠ તીર્થકરોની પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા અને સ્નાત્રા-
દિને અતે ભણવો આ શાંતિની ઉદ્ધોષણા કેવી રીતે કરવી
તે કહે છે કે-કોઇ વિશિષ્ટ ગુણવાન શ્રાવક ઉભો થઈને શાંતિ
કળશ (શાંતિને માટે શુદ્ધ જળથી ભરેલ કળશ) ને ગ્રહણ

૧ શુચિશુચિવસ્ત્રચંદનાન્નરણાલંકૃત એવો પાઠ હોય ત્યા
અર્થ આ પ્રમાણે લેવો-માલાખ્ય તર મળ રહિત (પવિત્ર) શરીર, પવિત્ર
(દેવપૂજા યોગ્ય) વસ્ત્ર, ચંદનાદિ વિલેપન અને બાણુ બધ વિટી વગેરે
ધરેણા વડે સુશોભિત થયો છતો.

૨ સમાપ્તિના અર્થમાં ધૃતિ વપરાયેલ છે

કરીને (હાથા હાથમાં ધારણ કરી જમણે હાથ તેના ઉપર ઠાંકી) દેસર, સુખડ, ખરાસ, અગુરૂ, ધુપવાસ (અગ્નિમાં ધુપ નાંખવાથી નીકળતી સુગંધી અથવા દેસર અંદનાદિના ઘસવાથી નીકળતો સુગંધી પરિમલ), અને કુસુમાંજલિ (પુષ્પથી ભરેલ અંજલિ-ખોખો) સહિત છતો; સ્નાત્રમંડપને વિષે શ્રી સંઘ સહિત છતો; પવિત્ર છે શરીર જેનું એવો; પુષ્પ, વસ્ત્ર, અંદન અને અલંકાર (ઘરેણા) વડે સુશોભિત છતો; પુષ્પની માળાને ગળામાં ધારણ કરીને શાંતિપાઠની ઉદ્ઘોષણા કરીને શાંતિકળશનું પાણી (સર્વ જનોએ પોતાના) મસ્તકે નાંખવું.

નૃત્યંતિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષ, સૃજંતિ ગાયંતિ ચ મંગલાનિ ।
કરેછે, નાટક રત્ન મોતી અને કરેછે, ગાયછે, વળી મંગળકારી ગીતો
પુષ્પની વૃષ્ટિ ।

સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ પઠંતિ મંત્રાન્,

સ્તોત્રો વંશનાનામો બોલેછે. મંત્રોને

કલ્યાણનાજો હિ જિનાન્નિષેકે ॥ ૧ ॥

કલ્યાણનેભજનારા નિશ્ચે જિનસ્નાત્ર મહોત્સવે

* અહીં મંત્રો આ પ્રમાણે બોલવા—

ૐ નમો ભગવત અરહત સંતિજિણસ્સ સિદ્ધાંત મે ભગવદ્ મહા

મહાવિજ્ઞા સંતિ પસંતિ ઉવસંતિ સર્વં પાવં પસમેત તત્ત

સવ્વસત્તાણં દુપયાણં ચલપ્પયાણં દેસગામાગરપટ્ટણસ્થે

સુપુરિસાણં ઇત્થીણં નપુંસગાણં વા સ્વાહા ॥ ઇતિ શાંતિનાથાવિદ્યામંત્રઃ ॥

આ તથા પાર્શ્વનાથનો અને મહાવીર પ્રભુનો વર્ધમાન વિદ્વાનો મંત્ર પૂજેરે શુરૂ આમ્નાય વડે બોલી લેવા.

અર્થ — કલ્યાણ યુક્ત લબ્ય પ્રાણીઓ જિનેશ્વરના સ્નાન મહોત્સવને અતે નિશ્ચયે નાટક કરે છે, (જિનેશ્વર ઉપર) રત્ન મોતી અને પુષ્પની વૃદ્ધિ કરે છે, મગજકારી ગીતો ગાય છે, સ્તોત્રો (જિનસ્તુતિરૂપ) અને તીર્થકરના નામો બોલે છે (અથવા તીર્થકરના વશો વર્ણવે છે) અને મત્રો (અથવા મત્ર ગર્ભિત સ્તવો) બોલે છે ૧

શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા જ્ઞવંતુભૂતગણાઃ।

કલ્યાણ હો સર્વ જગતનું પરહિતકરવામાં તપર થાઓ, પ્રાણી સમુદાય

દોષાઃ પ્રયાંતુ નાશં, સર્વત્ર સુખોન્નવતુ લોકઃ ॥ ૨ ॥

દોષો વિશેષ પાપો નાશને, સર્વ ઠેકાણે સુખી થાઓ, જીવલોક

અર્થ — સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ, પ્રાણી સમુદાય પારકાનું હિત કરવામાં તપર થાઓ, દોષો (વ્યાધિ, દુઃખ અને દુર્મનપણું વગેરે) વિશેષે નાશ પામે અને જીવલોક સર્વ ઠેકાણે (સર્વ કાર્યમાં) સુખી થાઓ ૨

અહમ્ તીર્થકરમાતા શિવાદેવી યુષ્મન્ નગરનિવાસિની

અહં તિથયરમાયા, સિવાદેવી તુમ્હ નયરનિવાસિની

હું નેમિનાથપ્રભુની માતા શિવાદેવી તમારા નગરને વિષે રહેનારી

૧ મઘતુ લોકા इति पाठान्तरम्.

૨ અહીં ટીકાકાર નાગપુરીય ગચ્છા શ્રી ચદ્રપ્રીતિ સુરિના શિષ્ય હર્ષકીર્તિસૂરિ લખે છે કે—આ નેમિનાથ તીર્થકરની માતા શિવાદેવી કહે છે કે—હું તીર્થકરની માતા શિવાદેવી વગેરે આ ઉપરથી આ શાંતિ સ્તવ નેમિનાથ પ્રભુની માતા શિવાદેવી જે માહેદ્ર દેવસેકે ગયેલા છે તેમણે રમ્યુ એમ સહવે છે

અસ્માકં શિવં શુષ્માકં શિવં અશિવોપશમં શિવં ભવતુ સ્વાહા
અમ્હસિવંતુમ્હસિવં, અસિવોવસમંસિવંજવતુસ્વાહા॥૩॥

અમારું કલ્યાણ તમારું કલ્યાણ વિધ્નનોનાશ કલ્યાણ થાઓ
સ્વાહા

અર્થ—હું નેમિનાથ તીર્થંકરની માતા શિવાદેવી તમારા નગરને
વિષે વસનારી છું (તમારા નગરને સાન્નિધ્ય કરવાવાળી છું),
તેથી મારું કલ્યાણ થાઓ અને (શિવાદેવી નામોચ્ચારણુવડે)
તમારું પણ કલ્યાણ થાઓ. વિધ્નનો નાશ અને કલ્યાણ થાઓ. ૩

ઉપસર્ગાઃ ક્યં યાંતિ, ઠિચંતે વિઘ્નવદ્વયઃ ।

ઉપસર્ગો ક્ષય પામેછે, છેદાયછે, વિધ્નની વેલો

મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને જિનેશ્વરે ॥ ૪ ॥

મન પ્રસન્નતા પામેછે, પૂજ્યેછતે જિનેશ્વરને

અર્થ—જિનેશ્વર પૂજ્યે છતે ઉપસર્ગો ક્ષય પામે છે, વિ-
ધ્નની વેલડીઓ છેદાય છે અને મન પ્રસન્નતાને પામે છે. ૪

સર્વમંગલમાંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણં ।

સર્વ મંગળને વિષે મંગળિક સર્વ કલ્યાણનું કારણ

પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

શ્રેષ્ઠ સર્વ ધર્મોને વિષે જૈન જયવંત વર્તેછે. શાસન

અર્થ—સર્વ મંગળિકોને વિષે મંગળકારી, સર્વ કલ્યાણનું કારણ
અને સર્વ ધર્મોને વિષે શ્રેષ્ઠ એવું જૈન (જિનેશ્વરનું પ્રવર્તીવેલું)
શાસન જયવંત વર્તે છે. ૫

ઇતિશ્રીબૃહચ્છાંતિસ્તવ સંપૂર્ણમ્

અથ સંથારાપોરિસિ*

નૈપેધિકી નૈપેધિકી નૈપેધિકી નમઃ ક્ષમાશ્રમણેભ્યો
 નિસીહી નિસીહી નિસીહી, નમો સ્વમાસમણાણં
 પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને (૩ વાર લેવો) નમસ્કાર થાઓ,
 ક્ષમાશ્રમણોને

ગૌતમાદિભ્યઃ મહામુનિભ્ય
 ગૌતમાર્ણં મહામુણીણં' ॥
 ગૌતમ સ્વામી વગેરે મહોદા મુનિઓ

અર્થ—પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને (૩ વાર ત્રણ) મહોદા
 મુનિઓ એવા ગૌતમ સ્વામી વગેરે ક્ષમા શ્રમણોને નમસ્કાર થાઓ.
 અનુજાનીત જ્યેષ્ઠાર્યાઃ ! અનુજાનીત પરમગુરવઃ !
 અનુજાણહ જિઠ્ઠિ(ઠ)જ્ઞા ! અનુજાણહ પરમગુરુ !
 આજ્ઞા આપો, હે વૃદ્ધ સાધુઓ ! આજ્ઞા આપો ! હે શ્રેષ્ઠ ગુરુઓ !

* સાધુ અને રાત્રી પોસહ કરનાર શ્રાવક રાત્રીની પહેલી પોરિસિમા
 સ્વાધ્યાય કરીને પોરિસિ પૂર્ણ થયે મથારા કરવા માટે (શયન માટે)
 ગુરુ મહારાજ સન્મુખ આજ્ઞા માગવાને અર્થ આવે છે તે વખતે કરવાનો
 વિધિ આ સૂત્રમા વર્ણવેલ છે

૧ આ પાઠ પછી એક નવકાર તથા કરેભિક્ષતે સૂત્ર એ પ્રમાણે
 અનુક્રમે ત્રણવાર બોલવાનું છે

ગુરુગુણરત્નૈઃ

મંદિતશરીરાઃ !

ગુરુગુણરયણેહિં

મંડિયસરીરા ।

મોહાટા ગુણરૂપ રત્નોવડે શોભિત છે શરીર જેના

વહુપ્રતિપૂર્ણ પૌરુષી રાત્રિકસંસ્તારકં કરોમિ

વહુપહિપુત્રા પોરિસિ, રાઘ્યસંધારણ ઠામિ ॥ ૧ ॥

ધણી સંપૂર્ણ થઈ પોરિસી, રાત્રીસંબંધી સંધારાને હું કહું છું.

અર્થ—હે વૃદ્ધ (વડિલ) સાધુઓ ! આજ્ઞા આપો. મોહાટા ગુણ

રૂપ રત્નો વડે સુશોભિત છે શરીર જેના એવા હે શ્રેષ્ઠ ગુણો !

આજ્ઞા આપો ! પોરિસી ધરાધર સંપૂર્ણ થઈ છે હું રાત્રી સં-

બંધી સંધારો કહું છું. ૧

અનુજાનીત સંસ્તારં વાહુવધાનેન વામપાર્શ્વેન

અણુજાણહ સંધારં, વાહુવહાણેણ વામપાસેણં ।

આજ્ઞા આપો સંધારાની હાથના આશીકાવડે ડાબા પડખે

કુર્કુટીપાદપ્રસારણં અશક્નુવન્ પ્રમાર્જયતિ ભૂમિં(પ્રમાર્જ્ય સ્થાપયતિ)

કુર્કુટિપાયપસારણ,અતરંતપમજ્ઞાણ ભૂમિં ॥ ૨ ॥

કુર્કુટીની પેઠે આકાશમાં પગ પ્રસારવાનેઅસમર્થ છતાં પુંજે જમીનને

૧ જેમ કુર્કુટી ઉંચા પગ રાખીને સુવે છે તે માફક સાધુને સુધ રહેવું જોઈએ અને તેમ સુવાને અસમર્થ હોય તો પછી જમીન પુંજને પગ નીચે રાખે.

સંકુચ્ય સંદંશકાન્ ઉદ્વર્તને ચ કાયપતિલેહનં
સંકોદ્ય સંડાસા, ઉવદ્વંતે ચ કાયપતિલેહા ।

મકેચીને હીંચણે પામું ફેરવતાં અને શરીરનું પડિલેહન કરે
(જાગરણે ચ)—

દ્રવ્યાશુપયોગં^૧ ઉચ્ચાસનિરૂમણાલોકે (નિદ્રોચ્છેદાયાલોકદર્શન)
દઢ્વાઈઉવચ્ચોગં, ઝસાસનિરૂમણાલોખ^૨ ॥ ૩ ॥

દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ કરે, યાઓસ્વાસ રૂંધીને જૂઓ.

૧ દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ આપે એટલે દ્રવ્ય થઈ, હું કોણ છું—સાધુ કે
ગૃહસ્થ ? એમ વિચારે ક્ષેત્ર થઈ, હું ઉપર છું કે નીચે ? એમ વિચારે
કાળથઈ, રાત્રિ છે કે દિવસ ? એમ વિચારે ભાવ થઈ, મને લઘુગદા
વગેરેની બાધા છે કે નહિ ? એમ વિચારે

૨ નિદ્રા દૂર થયા પછી લઘુશકાદિ બાધા ટાળવા દ્વાર પુંછને બ-
હાર જાય ત્યાં આરાદિનો ભય હોય તો એક સાથે બે જાય, તેમાં એક
બારણામાં ઉભો રહે અને બીજો લઘુશકાદિ બાધા ટાળે શીકારી જના
ચરોનો ભય હોય તો એક માથે ત્રણ જાય, તેમાં એક બારણામાં ઉભો
રહે, બીજો શરીરની બાધા ટાળે અને ત્રીજો તેની પામે રક્ષણ તરિકે
ઉભો રહે બે લઘુશકાદિ બાધા ટાળનારને વધારે વાર થાય તો બાર-
ણામાં ઉભો રહેલ સાધુ પોતાને યાને બીજા સાધુને ઉભો રખાઈને પોતે
તે બાધા ટાળનાર પામે જાગ્રતે જાગ્રીને તેડી લાવે, પછી ઇર્વાદિ પ્રતિ
ક્રમીને સદમ આનંદાશુ સમિત્રવાળા જે મુનિ દેાય તે આદ પૂર સંધીનો
પામ કરે તેડી સક્રિતા અભાવે સમિત મુજબ ઓછુ ઓછુ ગણે, આ
જામા ઓછી ત્રણ ગણા ગણે તેટલી પદ્ય ગણવાને અચક્રા હોય તો
પાછી સુષ રહે

—બોધનિયુક્તી.

અર્થ-સંથારાની આજ્ઞા આપો ! (શુદ્ધ મહારાજ આજ્ઞા આપે એટલે) હાથને આશીર્કૃત કરીને ડાબા પડખે, કુકડીની પેઠે આકાશમાં પગ પ્રસારવાને અસમર્થ છતો જમીનને પુંજે (પુંજને ત્યાં પગ રાખે છે) અને ઢીંચણો સંકોચીને સૂવે અને પાસુ ફેરવતાં શરીરતું પડિલેહણ કરે. વળી (જાગવું હોય ત્યારે) દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ કરે (તેમ છતાં નિદ્રા ઉઠે નહિ તો) શ્વાસોશ્વાસ રૂંધીને (નિદ્રા દૂર કરવાને જતા આવતા લોકોને) જૂએ છે. ૨-૩

‘યદિ મે ભવેત પ્રમાદઃ અસ્ય દેહસ્ય અસ્યાં રજન્યાં
જઈ મે હુજા પમાઓ, ઇમસ્સ દેહસ્સિમાઈ રયણીણ
જે મારા થાય મરણ આ શરીરતું આ રાત્રીને વિષે

આહારઉપધિદેહઃ (ઇત્યાદિ)સર્વં ત્રિવિધેન વ્યુત્પટ્ટમ્
આહારમુવહિદેહં, સર્વં તિવિદેહણ વોસિરિચ્ચં ॥૪॥
આહાર ઉપકરણ અને શરીર વગેરે સર્વ ત્રિવિધે વોસરાબ્ધું છે.

અર્થ-જે આ રાત્રીને વિષે મારા આ શરીરતું મરણ થાય તો આહાર, ઉપકરણ અને શરીર વગેરે સર્વ ત્રિવિધે કરીને (મન, વચન અને કાયાવડે) વોસરાબ્ધું છે. ૪

ચત્તારો મંગલાનિ-અર્હન્તઃ મંગલં સિદ્ધાઃ મંગલં
ચત્તારિ મંગલં-અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં;
ચાર મંગળ છે-અરિહંતા મંગળિક, સિદ્ધો મંગળિક,

૧ અહીંથી ૧૭ ગાથા પર્યંતની હકીકત રાત્રે સુતી વખતે વિચારવાની છે.

સાધવઃ મંગલં કેવલિપત્ત્તો ધર્મો મંગલં
 સાહુ મંગલં, કેવલિપત્ત્તો ધર્મો મંગલં ॥ ૫ ॥
 સાધુઓ માંગણિક, કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મ માંગણિક.

અર્થ—ચાર મને મંગળરૂપ છે—અરિહંતો માંગણિક છે, સિદ્ધો માંગણિક છે, સાધુઓ માંગણિક છે અને કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મ (શ્રુત અને ચારિત્રરૂપ) માંગણિક છે ૫

ચત્વારઃ લોકોત્તમાઃ—અર્હન્તઃ લોકોત્તમાઃ સિદ્ધા લોકોત્તમા
 ચત્તારિલોગુત્તમા-અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા
 ચાર લોકને વિષે ઉત્તમ છે—અરિહંતો લોકમાં ઉત્તમ, સિદ્ધો લોકમાં ઉત્તમ,
 સાધવઃ લોકોત્તમાઃ કેવલિપત્ત્તો ધર્મો લોકોત્તમઃ

સાહુ લોગુત્તમા, કેવલિપત્ત્તો ધર્મો લોગુત્તમો ॥ ૬ ॥
 સાધુઓ લોકમાં ઉત્તમ, કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે.

અર્થ—ચાર લોકને વિષે ઉત્તમ છે—અરિહંતો લોકમાં ઉત્તમ છે, સિદ્ધો લોકમાં ઉત્તમ છે, સાધુઓ લોકમાં ઉત્તમ છે અને કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે ૬

ચત્વારઃ શરણં પ્રપચે અર્હન્તઃ શરણં પ્રપચે
 ચત્તારિ શરણં પવજ્ઞામિ—અરિહંતે શરણં પવજ્ઞામિ,
 ચારને શરણુ અગીકાર કરું છું—અરિહંતોને શરણુ અગીકાર કરું છું,

સિદ્ધાન્ શરણં પ્રપદ્યે

સાધૂન્ શરણં પ્રપદ્યે

સિદ્ધે સરણં પવજ્ઞામિ । સાધૂ સરણં પવજ્ઞામિ,

સિદ્ધાને શરણુ અંગીકાર કરું છું, સાધુઓને શરણુ અંગીકાર કરું છું,

કેવલિપજ્ઞમં

ધર્મં શરણં પ્રપદ્યે

કેવલિપણત્તં ધર્મમં સરણં પવજ્ઞામિ ॥૭॥

કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મને શરણુ અંગીકાર કરું છું.

અર્થ—હું ચારને શરણુ તરિકે અંગીકાર કરું છું—અરિહંતોને શરણુ અંગીકાર કરું છું, સિદ્ધાને શરણુ અંગીકાર કરું છું, સાધુઓને શરણુ અંગીકાર કરું છું અને કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મને શરણુ અંગીકાર કરું છું. ૭

પ્રાણાતિપાતોઽલિકં

ચૌર્યં

મૈથુનં દ્રવ્યમૂર્છાં

પાણાદવાયસલિઅં, ચોરિકં મેહુણં દવિણમુચ્છં ।

પ્રાણાતિપાત મૃષાવાદ ચોરી મૈથુન દ્રવ્યની મૂર્છા

ક્રોધો માનં માયા લોભઃ પ્રેમ તથા દ્વેષઃ

ક્રોહં માણં માયં, લોભં પિજ્ઞં તદ્વા દોસં ॥ ૮ ॥

ક્રોધ માન માયા લોભ રાગ તેમજ દ્વેષ

વલેશઃ અભ્યાખ્યાત્રં પૈશૂન્યં રતિઅરતિસમાયુક્તં

કલહં અપ્પરક્કાણં, પેસુત્રં રહસ્યરહસમાત્તં ।

કલેશ અભ્યાખ્યાન ચાહી

રતિ અરતિ વડે યુક્ત

પરપરિવાદઃ માયા-મૃષા મિથ્યાત્વશલ્યં ચ

પરપરિવાદૈં માયા-મોસં મિચ્છત્તસહ્જૈં ચં ॥ ૯ ॥

પર પરિવાદ માયા મૃષાવાદ મિથ્યાત્વ શલ્ય અને

અર્થ—પ્રાણાતિપાત (હિસા), મૃષાવાદ, ચોરી, મૈથુન (સ્ત્રી સેવન), દ્રવ્ય (ધન-ધાન્યાદિ પુદ્ગલિક વસ્તુ)ની મૂર્છા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ તેમજ દ્વેષ, કલેશ, અભ્યાખ્યાન (પરને આળ દેવું), ઘાડી અને રતિ અરતિવડે યુક્ત, પરપરિવાદ, માયામૃષાવાદ અને મિથ્યાત્વશલ્ય ૮-૬

વ્યુત્સજ્જ ઇમાને મોક્ષમાર્ગસંસર્ગવિવ્રભૂતાનિ

વોસિરિસુ ઇમાઈં, મુખમંગ્ગસંસર્ગગ્ગિઘ્ઘમૂઝાઈં ।

વોસરાવ આ, મોક્ષમાર્ગના ગમનને વિષે અતરાય કરનાર

દુર્ગતિનિર્વંધનાનિ અષ્ટાદશ પાપસ્થાનાનિ

હુગ્ગઈંનિવંધણાઈં, અઠારસ પાવઠાણાઈં ॥ ૧૦ ॥

માઠી ગતિના કારણભૂત, અઠાર પાપસ્થાનોને

અર્થ—મોક્ષ માર્ગના ગમનને વિષે અતરાય કરનારા અને માઠી ગતિના કારણભૂત એવા એ પૂર્વોક્ત અઠાર પાપસ્થાનોને (જે આત્મા !) હું વોસરાવ (ત્યાગ કર) ૧૦

एकोऽहं नास्ति मे कोवि(कश्चित्) नाहमन्यस्य कस्यचित्

एगोहं नद्वि मे कोई, नाहमन्नस्त कस्तई ।

એક હું નથી મારું કોઈ, નથી હું અન્ય કોઈના

एवं अदीनमनाः

आत्मानमनुशासति

एवं अदीनमणसो

अप्पाणमणुસાસઈ ॥૧૧॥

એ પ્રકારે અગ્દાન ચિત્તવાળો, આત્માને શીખામણ આપે

અર્થ:—હું એકલો છું, મહાફ કોઈ નથી, હું અન્ય કોઈ પણનો નથી; એ પ્રકારે અગ્દાન ચિત્તવાળો (સાવધાન ચિત્તવાળો) આત્માને શીખામણ આપે. ૧૧

एको मे शाश्वत् आत्मा ज्ञानदर्शनसंयुतः

एगो मे सासओ अप्पा, नाणदंसणसंजुओ ।

એક મારો શાશ્વતો આત્મા જ્ઞાન દર્શન યુક્ત

શેષા: મે વાહ્યા માવા: સર્વે સંયોગલક્ષણા:¹

સેસા મે વાહિરા જાવા, સઠ્ઠે સંજોગલક્ષણા ॥૧૨॥

બાકીના મારાથી બાહ્ય ભાવો, સર્વે સંયોગ લક્ષણવાળા

અર્થ:—શાશ્વતો (સદાકાળ રહેનારો—નિત્ય) અને જ્ઞાન દર્શન યુક્ત, એક મારો આત્મા છે. બાકીના સંયોગ લક્ષણવાળા સર્વે ભાવો મારાથી બાહ્ય છે. અર્થાત્ મારાથી જૂદા છે. ૧૨

સંયોગમૂલા જીવેન

પ્રાપ્તા દુઃસ્વપરંપરા

સંજોગમૂલા જિવેણ,

પત્તા દુસ્કપરંપરા ।

સંયોગ છે મૂળ કારણ જેતું એવી, જીવે, પ્રાપ્ત કરી, દુઃખની મેણી

તસ્માત્ સંયોગ સંબંધઃ સર્વઃ ત્રિવિધેન વ્યુત્પદ્ધઃ

તમ્હા સંજોગસંબંધં, સઠ્ઠં ત્રિવિદ્દેણ વોસિરિચ્ચં ૧૩

તે માટે સંયોગ સંબંધ સર્વ ત્રિવિધે વોસિરાવ્યો,

અર્થ — સયોગ (ધન કુટુંબાદિક) છે મૂળ કારણ જેવું
એવી દુખની શ્રેણી હવે પ્રાપ્ત કરી છે તે માટે સયોગનો
સંબંધ મેં ત્રિવિધે (મન, વચન, ક્રિયાઓ) વેાસિરાવ્યો છે. ૧૩
અર્હન્ મમ દેવો યાવજ્જીવં 'સુસાધવો ગુરવઃ

અરિહંતો મહ દેવો, જાવજ્જીવં સુસાધુણો ગુરુણો ।

અરિહંત મહારા દેવ જાવજ્જીવ સુધી સુસાધુઓ ગુરુ

જિનપ્રજ્ઞા 'તત્ત્વં' इति सम्यक्त्वं मया गृहीतं

જિણપણત્તં તત્તં, ઇઅ સમ્મત્તં મય ગહિચ્ચં ॥૧૪॥

વીતરાગદેવે પ્રરૂપેલ તત્ત્વ, એ પ્રકારે સમ્યક્ત્વને મેં ગ્રહણ કર્યું

અર્થ — યાવજ્જીવ સુધી અરિહંત મહારા દેવ છે, સુસા-
ધુઓ મહારા ગુરુ છે, વીતરાગ દેવે પ્રરૂપેલ તત્ત્વ મને માન્ય
છે, એ પ્રકારે સમ્યક્ત્વને મેં ગ્રહણ કર્યું છે ૧૪

ક્ષમયિત્વા ક્ષામયિત્વા મયિ ક્ષમયિત્વા (તદપરાધાન્ વિસ્મૃત્ય સ્વયં)

सर्वान् जीवनिकायान्

સ્વમિચ્છ સ્વમાવિચ્છ મહ સ્વમિચ્છ સન્વહ જીવનિકાય

ખમાવીને ખામીને મારે વિષે ખમાવીને સર્વ જીવનિકાયને

સિદ્ધસાક્ષિકા આલોચના મમ વૈરેભાવા ન (કેનચિદપિ)

સિદ્ધહ સાસ્વ આલોચણહ, મુજ્જહ વહ્સર ન જાવા ॥૧૫॥

ગિદ્ધની સાક્ષિપૂર્વક આલોચના મારે વૈગલાપ નથી કોઇ માથે

૧ સમ્યગ્ જ્ઞાન અને ક્રિયાવાળા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનિ

૨ દયા મૂળ અને મિત્ર મૂળ તત્ત્વ અથવા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર

અને તપશ્ચ તત્ત્વ

૩ ક્ષમહ इति પાઠાન્તર.

અર્થ:—સર્વ જીવ નિકાયોને ખમાવીને અને ખામીને
મારે વિષે સર્વ અપરાધો ખમો. સિદ્ધની સાક્ષી પૂર્વક હું આ-
લોચના કરું છું, મારે કોઈની સાથે વૈરભાવ નથી. ૧૫

સર્વે જીવાઃ કર્મવશાત્ ચતુર્દશરજ્જુષયે (લોકે) ભ્રામ્યન્તિ

સર્વે જીવા કમ્મવસ, ચત્તદહરાજ જમંત ।

સર્વ જીવો કર્મવશથી ચૌદ રજ્જીવાત્મક લોકને વિષે ભ્રમે છે.

તે મયા સર્વે ક્ષમિતાઃ મમાઽપિ તે ક્ષમન્તામ્

તે મે સર્વં લ્પમાવિચ્છા, સુંજ્ઞવિ તેહ સ્વમંત ॥૧૬॥

તેઓ મેં સર્વ ખમાવ્યા અને પણ તેઓ ખમો.

અર્થ:—સર્વ જીવો કર્મવશથી ચૌદ રાજલોકને વિષે
ભ્રમે છે તે સર્વને મેં ખમાવ્યા છે. અને પણ તેઓ ખમો. ૧૬

યદ્યત્ મનસા વદ્ધં યદ્યત્ વાચા ભાષિતં પાપં

જં જં મણેણ વદ્ધં, જં જં વાણેણ જ્ઞાસિયં પાવં ।

જે જે મનવડે બાંધ્યું જે જે વચનવડે બોલાયું પાપ

યદ્યત્ કાંચેન કૃતં મિથ્યા મે દુષ્કૃતં તસ્ય

જં જં કાણેણ કયં, મિચ્છામિ દુક્કડં તસ્સ ॥૧૭॥

જે જે કાયાવડે કરાયું, ફેગટ થાઓ માફ પાપ તે

અર્થ:—જે જે પાપ મનવડે બાંધાયું, જે જે પાપ વ-
ચન વડે બોલાયું અને જે જે પાપ કાયાવડે કરાયું છે તે માફ
પાપ ફેગટ થાઓ અર્થાત્ તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડ દઉં છું. ૧૭

ઇતિ સંસ્તારક વિધિ સંપૂર્ણમ્

॥ અથ શ્રીરત્નાકરપञ्ચવિંશિકા*પ્રારમ્ભઃ ॥

उपजातिवन्दः

श्रेयः श्रियां मङ्गलकेलिसङ्ग !,

भोक्षश्च लक्ष्मीना मांगलिक કીડા ગૃહ સમાન !

नरेन्द्रदेवेन्द्रनताङ्गिपद्म !

ગણઓ અને દેવે દ્રોણે નમસ્કાર કરાયા છે ચરણ કમળ જેના એવા !

सर्वज्ञ ! सर्वातिशयप्रधान !,

હે સર્વજ્ઞ ! સર્વ અતિશયો વડે શ્રેષ્ઠ !

चिरं जय ज्ञानकलानिधान ! ॥ १ ॥

ચિરકાળ જય પામે. હે કેવળજ્ઞાન અને કળાના નિધાન !

અર્થ — ભોક્ષશ્ચ લક્ષ્મીના માંગલિક કીડાના ગૃહ (ઘર) સમાન ! ગણઓ અને દેવે દ્રોણે નમસ્કાર કરાયા છે ચરણ-કમળ જેના એવા ! સર્વ (ચોત્રીશ) અતિશયોવડે કરીને શ્રેષ્ઠ ! કેવળજ્ઞાન અને કળાના ભંડાર ! એવા હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ ! તમે ચિરકાળ જય પામે ૧

* આ વીનરાગ દેવની સ્તુતિશ્ચ પચ્ચીશી શ્રી રત્નાકરસૂરિએ બનાવેલી દોનાથી તેનું નામ રત્નાકરપચ્ચીશિકા કહેનાય છે શ્રી રત્નાકરસૂરિ આદિમા સૈકામા ધર્મ ગયા છે તેઓ દીક્ષા લીધા પાદ પરિગ્રહધારી હતા પણ પાછળથી પરિગ્રહ ત્યાગ કરીને ગુરુ નિઝીય થયા ત્યાગે પોતાના દોનોનો નિખાવસપણે પચાસાપ કવ્યા માટે આત્મનિદા ગર્ભિત આ સ્તુતિ ગ્રંથી એની કિ વદતી ગાથે કે આ મથની સસ્કૃત દીકા અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ “ સ્તુતિસમુદ્ધાનચૂરિ ” મથમા છપાયેલ છે

જગન્ન્યાધાર ! કૃપાવતાર !,

ત્રણ જગતના આધારભૂત ! કૃષ્ણના અવતાર !

હુર્વાસંસારવિકારવૈધ ! ।

હુઁખે નિવારી શકાય એવા સંસારના વિકારોનો નાશ કરવામાં
વૈધ સમાન !

શ્રીવીતરાગે ! ત્વયિ મુગ્ધજ્ઞાવા—

શ્રી વીતરાગ ! તમારા વિષે ભોળા ભાવથી

દિલ્લ ! પ્રજ્ઞો ! વિદ્વપયામિ કિંચિત્ ॥ ૨ ॥

જ્ઞાનવંત ! પ્રભુ ! વિનંતિ કહું છું. કાંઈક

અર્થ :—ત્રણ જગતના આધારભૂત ! કૃષ્ણના અવ-
તાર ! હુઁખે નિવારણ કરી શકાય એવા સંસારના વિકારો
(સંસારરૂપ રોગ) ને નાશ કરવામાં વૈધ સમાન ! વિશેષ
જ્ઞાનવંત ! એવા હે શ્રી વીતરાગ પ્રભુ ! તમારે વિષે (તમોને)
હું ભોળાભાવ (અજ્ઞાનભાવ) થકી કાંઈક વિનંતિ કહું છું. ૨

કિં બાલલીલાકલિતો ન બાલઃ,

શું બાળકની ક્રિડાએ યુક્ત નહિ બાળક

પિત્રોઃ પુરો જટપતિ નિર્વિકલ્પઃ ? ।

માબાપની પાસે બાલે છે ? વિકલ્પ રહિત

તથા યથાર્થ કથયામિ નાથ !,

તેમ સત્યરીતે કહું છું. હે નાથ !

નિજાશયં સાનુશયસ્તવાગ્રે ॥ ૩ ॥

પોતાના અભિપ્રાયને, પશ્ચાત્તાપ સહિત છતો, તમારી આગળ

અર્થ — બાળકની ક્રિડાએ કરીને યુક્ત અને વિકલ્પ રહિત એવો બાળક માળાપની પાસે શુ (સત્યવચન) નથી બોલતો ? અર્થાત્ બોલે છે જ તેવી રીતે હે નાથ ! પશ્ચાત્તાપે કરી સહિત છતો હું તમારી આગળ મારા-પોતાના અભિપ્રાયને સત્ય રીતે કહું છું ૩

દત્તં ન દાનં પરિશીલિતં ચ,

દીધું ન દાનને પાળ્યુ વળી

ન શાલિ શોલં ન તપોઽન્નિતપ્તં ।

નહિ સુદર શીયલવ્રત, ન, તપ તપ્યું.

શુન્નો ન ભાવોઽપ્યન્નવદ્ભવેઽસ્મિન્,

ઉત્તમ ન ભાવ પણ થયો ભવને વિષે આ,

વિમ્બો ! મયા આન્તમહોમુધૈવ ॥ ૪ ॥

હે પ્રભુ ! મે ભ્રમણ કર્યું, અહો ! ફેગટજ

અર્થ — હે પ્રભુ ! મે દાન દીધું નથી, વળી સુદર શીયલવ્રત પાળ્યું નથી, તપ તપ્યું (કર્યું) નથી અને ઉત્તમ ભાવ પણ થયો નથી અહો ઇતિ આશ્ચર્યે ! આ ભવ (જન્મ) ને વિષે મે ફેગટ જ ભ્રમણ કર્યું ૪

દગ્ધોઽગ્નિના ક્રોધમયેન દષ્ટો,

બળેસો અગ્નિવડે ક્રોધરૂપી ડખાયેલો

દુષ્ટેન લોભાશ્ચ્યમહોરગેણ ।

દુષ્ટ લોભ નામના મોટા સર્પવડે

ગ્રસ્તો^૩ ઽન્નિમાનાજગરેણ માયા,—

ગળાયેલો, અભિમાન રૂપી અજગરવડે, માયારૂપ

જાલેન વદ્ધો ઽસ્મિ કથં ભજે ત્વામ્ ? ॥ ૫ ॥

જાળવડે બંધાયેલો છું. શી રીતે ભજું ? તમોને

અર્થ:—ક્રોધરૂપ અગ્નિવડે હું બળેલો છું; દુષ્ટ(કુર)લોભ નામના મોટા સર્પવડે હું ઠંબાયેલો (ડસેલો) છું; અભિમાનરૂપી અજગરવડે હું ગળાયેલો છું અને માયારૂપી જાળ (પાશ) વડે હું બંધાયેલો છું; તેથી તમોને હું શી રીતે ભજું ? ૫

કૃતં મયા ઽમુત્રહિતં ન ચેહ,

કંથે મે પરલોકમાં હિત ન અને આ

લોકે ઽપિ લોકેશ ! સુખં ન મે ઽભૂત્ ।

લોકમાં પણ હું લોકના ઇશ ! સુખ ન મને થયું.

અસ્માદૃશાં કેવલમેવ જન્મ,

મારા જેવાનો ફક્ત નિશ્ચે જન્મ

જિનેશ ! જલ્પે જ્ઞવપૂરણાય ॥ ૬ ॥

હું જિનેશ્વર ! થયો. ભવાને સ્પર્શ કરવા માટે

અર્થ—હે લોકના ઇશ ! મેં પરભવમા હિતકારી કાય ન કર્યું વળી આ લોકમા પણ મને સુખ ન થયું, તો હે જિનેશ્વર ! અમારા જેવાનો જન્મ ફક્ત ભવોને પૂર્ણ કરવા માટે જ થયો અર્થાત્ ભવની સંખ્યાની ગણતરી માટે જ અમે જન્મ ધારણ કર્યો. ૬

મન્યે મનો યત્ન મનોજ્ઞવૃત્ત !,
માનુષ્યું મન, જે કારણ માટે, ન, હે સુદર આચરણવાળા !

ત્વદાસ્યપીયૂષમયૂક્તભાત્ !
તમારા મુખ રૂપી ચંદ્રના લાભ થકી

દ્રુતં મહાનન્દરસં કઠોર,—
દ્રઽયુ, મહોટા આનંદરસને કઠોર છે

મસ્માદૃશાં દેવ ! તદશ્મતોઽપિ ॥ ૭ ॥
અમારા જેવાનું હે દેવ ! તે કારણ માટે, પત્થર થકી પણ

અર્થ—હે સુદર (મનને આનંદદાયક) આચરણવાળા !
હે દેવ ! જે કારણ માટે અમારા જેવાનું મન, તમારા મુખ રૂપી ચંદ્રના લાભ થકી મહોટા આનંદના રસને ન દ્રઽયુ (મહોટા આનંદવડે રસરૂપ ન થયું) તે કારણ માટે (અમારા જેવા પુરૂષોનું મન) પત્થર થકી પણ કઠોર છે એમ હું માનું છું ૭

ત્વન્તઃ સુદુષ્પ્રાપ્યમિદં મયાઽઽપ્તં,
તમારી પાસેથી અતિ દુઃપ્રાપ્ય, આ, મેં, પ્રાપ્ત કરી,

રત્નત્રયં મુરિન્નવત્રમેણ ।

રત્નત્રયી, ઘણા લવમાં ભ્રમણુવડે

પ્રમાદનિદ્રાવશતો ગતં તત્ ,

પ્રમાદ રૂપ નિદ્રાના વશ થકી, ગઈ, તે,

કસ્યાગ્રતો નાયક ! પૂત્કરોમિ ? ॥ ૮ ॥

કેની આગળ હે સ્વામી ! હું પોકાર કરું ?

અર્થ:—હે સ્વામી ! ઘણા લવમાં ભ્રમણુ કરવાવડે અતિદુઃપ્રાપ્ય (ઘણા કષ્ટે પ્રાપ્ત થઈ શકે) એવી આ રત્નત્રયી (જ્ઞાન, દર્શન અને આરિત્ર રૂપી) ને મેં તમારી પાસેથી પ્રાપ્ત કરી હતી, તે પ્રમાદરૂપ નિદ્રાના વશ થકી ગઈ (જતી રહી); તો હવે હું કેની આગળ પોકાર કરું ? ૮

વૈરાગ્યરઙ્ગઃ પરવશ્ચનાય,

વૈરાગ્યનો રંગ, બીજાને હેતરવાને

ધર્મોપદેશો જનરઙ્ગનાય ।

ધર્મનો ઉપદેશ, લોકને ખુશી કરવાને

વાદાય વિદ્યાઽધ્યયનં ચ મેઽભૂત્ ,

વાદને માટે, વિદ્યાનો અભ્યાસ અને મારો થયો,

કિયદ્ ? બ્રુવે હાસ્યકરં સ્વમીશ ! ॥ ૯ ॥

કેટલુંક કહું ? હાસ્યકારક પોતાનું હે ધર્મ !

અર્થ—હે ઇશ ! મારો વૈરાગ્યનો રંગ બીજાઓને ઉત-
રવાને માટે થયો, મારો ધર્મનો ઉપદેશ લોકને ખુશી કરવાને
માટે થયો અને મારો વિદ્યાનો અભ્યાસ વાદવિવાદ કરવા માટે
થયો. મારું—પોતાનું હાસ્યકારક વૃત્તાત કેટલુંક કહું ? ૯

પરાપવાદેન મુખં સદોષં,
પરનિંદાવડે મુખને દોષવાળું
નેત્રં પરસ્ત્રીજનવીરુણેન ।
નેત્રને પરની સ્ત્રીઓને જોવાવડે
ચેતઃ પરાપાયવિચિન્તનેન,
ચિત્તને પરતું કદ ચિંતવવાવડે

કૃતં નવિજ્યામિ કથં ? વિજ્ઞોઽહમ્ ॥ ૧૦ ॥

કર્તું થઈશ કેવી રીતે હું પ્રભુ ! હું

અર્થ—હે પ્રભુ ! પરની નિંદાવડે મેં મુખને દોષવાળું
કર્તું, પરની સ્ત્રીઓને જોવાવડે મેં નેત્રને દોષવાળું કર્યું અને
પરતું કદ ચિંતવવા વડે મેં ચિત્તને દોષવાળું કર્યું તો હું
કેવી રીતે થઈશ—મારું શું થયે ? ૧૦

વિહમ્વિતં યત્સ્મરઘસ્મરાર્તિ—

[વડબોલો લે કામદેવ રૂપ રેગની ખીડની

દશાવશાત્સ્વં વિષયાન્ધલેનં ।

દશાના વશ થકી, મારા આત્માને, વિષયોમા અંધ જોવા મેં

૧ અસલઘત્સલાદિવૃત્તિનાદિકાલપ્રત્યયાગમેન, વિદ્યુત્પ્રાગ્ધાત્
इति प्राकृतलक्षणेनेतिकश्चित् तन्नप्राकृतगन्धस्याप्यत्रાભાવાત્, મુરલાદે-
રાકૃતિગણત્યાજ્ઞ નાલપ્રત્યયદુર્લભતા.

પ્રકાશિતં તદ્ભવતો હિયૈવ,
 પ્રકાશ કર્યું. તે તમોને લગ્નલથીજ
 સર્વજ્ઞ ! સર્વે સ્વયમેવ વેત્સિ ॥ ૧૧ ॥
 હે સર્વજ્ઞ ! બધું પોતેજ જાણોછો.

અર્થ:—હે સર્વજ્ઞ ! વિષયોમાં અંધ થયેલા એવા મેં
 કામદેવરૂપી રોગની પીડાની દશાના વશ થકી જે મારા આ-
 ત્માને વિડંબના પમાડી તે તમોને-તમારી પાસે લગ્નલથીજ
 મેં પ્રકાશ કર્યું-પ્રગટ કર્યું છે. તમે પોતેજ તે સર્વ જાણોછો. ૧૧

ધ્વસ્તોઽન્યમન્ત્રૈઃ પરમેષ્ઠિમન્ત્રઃ,

નાશ કર્યો અન્યમન્ત્રોવડે, પરમેષ્ઠિ મંત્ર

કુશાસ્ત્રવાક્યૈર્નિહતાઽગમોક્તિઃ ।

કુશાસ્ત્રના વાક્યોવડે, ઢાંકી દીધી, આગમની વાણી

કર્તું વૃથા કર્મ કુદેવસજ્ઞા,—

કરવાને નિષ્ફળ કાર્ય કુદેવના સંગથી

દવાંતિ હી નાથ ! મતિદ્રમો મે ॥ ૧૨ ॥

ધંચ્છયું નિશ્ચે હે નાથ ! બુદ્ધિનો વિભ્રમ મારો થયો.

અર્થ:—હે નાથ ! બીજા મંત્રોવડે કરીને પરમેષ્ઠીમંત્ર
 (નવકાર મંત્ર) નો મેં નાશ કર્યો-અવગણના કરી, કુશાસ્ત્રના
 વાક્યોએ કરીને આગમ (સિદ્ધાન્ત) ની વાણી હણી નાંખી-
 ઢાંકી દીધી અર્થાત્ સાંભળી નહિ, અને કુદેવના સંગથી નિષ્ફળ
 કાર્ય કરવાને મેં ધંચ્છયું. તેથી નિશ્ચે મારો બુદ્ધિનો વિભ્રમ
 થયો છે. ૧૨.

વિમુચ્ય દગૂલદયગતં ભવન્તં,

મૂકીરે દ્રષ્ટિ લક્ષ્યમાં આવેલા તમને

ધ્યાતા મયા મૂઢધિયા હૃદન્તઃ ।

ધ્યાન કર્યું, મે મૂઢ બુદ્ધિવાળા હૃદયમાં

કટાક્ષવક્ત્રોજગત્તીરનાન્નિ-

કટાક્ષ, રતન, ગંભીર નાભિ તથા

કટીતટોયાઃ સુદૃશાં વિલાસાઃ ॥ ૧૩ ॥

કટી પ્રદેશ સળધી સ્ત્રીઓનાં વિલાસોને

અર્થ — મૂઢ બુદ્ધિવાળા મે દ્રષ્ટિ લક્ષ્યમાં આવેલા-પ્રત્યક્ષ
એવા આપને મૂકીને હૃદયને વિષે કટાક્ષ, રતન, ગંભીર નાભિ
અને કટી પ્રદેશ સળધી સ્ત્રીઓના વિલાસોનું ધ્યાન કર્યું છે ૧૩

લોલેક્ષણવક્રનિરીક્ષણેન,

અપળ નેત્રવાળી સ્ત્રીઓના મુખ એવાવડે

યો માનસો' રાગલવો વિલમ્બઃ ।

મન સળધી રાગનો લેશ લાગેલો છે,

ન શુદ્ધસિદ્ધાન્તપયોધિમધ્યે,

ન પવિત્ર સિદ્ધાન્ત રૂપી મધુદ્રમાં

ધૌતોઽપ્યગાત્તારક ! કારણં કિમ્ ? ॥ ૧૪ ॥

ધૌતો છતો પણ ગયો, હે તારક ! કારણ શું ?

અર્થ:—હે તારક (લવસમુદ્રથકી તારનાર) ! ત્યજ
નેત્રવાળી સ્ત્રીઓના મુખ જોવાવડે મનસંખંધી જે રાગનો
લેશ (અંશ) વિશેષ પ્રકારે લાગેલો છે તે પવિત્ર સિદ્ધાંત
રૂપી સમુદ્રમાં ઘોયો છતો પણ ગયો નહિ, ત્યાં શું કારણ છે? ૧૪

અદ્ભં ન ચદ્ભં ન ગણો ગુણાનાં,
શરીર નથી સુંદર નથી સમૂહ સદ્ગુણોનો.

ન નિર્મલઃકોઽપિ કલાવિલાસઃ ।

નથી સ્વચ્છ કોઈ પણ કળાનો વિલાસ

સ્ફુરત્પ્રજ્ઞા^૨ ન પ્રમુતા ચ કાઽપિ,
સ્ફુરાયમાન છે કાંતિ } નથી ઠકુરાઈ અને કોઈ પણ
જેની એવી

તથાઽપ્યહક્કારકદર્શિતોઽહમ્ ॥ ૧૫ ॥

તો પણ અહંકારવડે કદર્થના પામેલો હું (હું)

અર્થ:—મારું શરીર સુંદર નથી, સદ્ગુણોનો સમૂહ
મારામાં નથી, કોઈપણ સ્વચ્છ કળાનો વિલાસ નથી અને સ્ફુ-
રાયમાન છે કાંતિ જેની એવી કોઈ પણ ઠકુરાઈ (મોટાઈ)
નથી; તો પણ હું અહંકાર વડે કદર્થના પામેલો છું. ૧૫

આયુર્ગલ્લત્યાશુ ન પાપબુદ્ધિ-

આયુષ્ય જાય છે શીઘ્ર નથી જતી પાપની બુદ્ધિ

ગતં વયો નો વિષયાન્નિલાષઃ ।

ગઈ અવસ્થા ન ગઈ વિષયવાસના

યત્નશ્ચ નૈષજ્યવિધૌ ન ધર્મે,

પ્રયત્ન વળી ઔષધની વિધિમાં ન કર્યો ધર્મમાં,

સ્વામિન્મહામોહવિહમ્વના મેં ॥ ૧૬ ॥

હે સ્વામી ! મોટા મોહવડે વિહંબના, મારું

અર્થ—હે સ્વામી ! મારું આયુષ્ય શીઘ્ર જાય છે પણ પાપની બુદ્ધિ જતી નથી, મારું વય (અવસ્થા-ઉંમર) ગયું પણ વિધયની વાસના ગઈ નહિ, વળી ઔપધની વિધિમા પ્રયત્ન કર્યો પણ ધર્મને વિષે ચત્ન કર્યો નહિ, એ કારણથી મોટા મોહવડે (મારી) વિહંબના-કદ થઈ. ૧૬

નાત્મા ન પુણ્યં ન જ્ઞવો ન પાપં,
નથી આત્મા નથી પુણ્ય નથી ભવ નથી પાપ

મયા વિટાનાં કટુગીરપીયમ્ ।

મેં નાસ્તિકોની કડવી વાણી પણ એવી

આધારિ કર્ણે ત્વયિ કેવલાર્કે,

ધારણ કરી. કાનમા તમે કેવળજ્ઞાનવડે સૂર્ય સમાન

પરિસ્ફુટે સત્યપિ દેવ ! ધિહ્ મામ્ ॥ ૧૭ ॥

અતિ પ્રગટ છતે, હે દેવ ! ધિહાર હો મને

અર્થ—હે દેવ ! આત્મા (પરમાત્મા) નથી, પુણ્ય નથી, ભવ (પુનર્જન્મ) નથી અને પાપ નથી, એ પ્રકારે વિવચલુબ્ધ જનોની કડવી વાણી, કેવળજ્ઞાનવડે સૂર્ય સમાન (અથવા કેવળજ્ઞાનરૂપ સૂર્યસમાન) એવા તમે અતિ પ્રગટ છતે પણ મેં કાનને વિષે ધારણ કરી (સાંભળી) માટે મને ધિહાર હો ! ૧૭

ન દેવપૂજા ન ચ પાત્રપૂજા,
ન દેવની પૂજા ન વળી સુપાત્રની પૂજા

શ્રાદ્ધધર્મશ્ચ ન સાધુધર્મઃ ।

ન શ્રાવકધર્મ વળી ન સાધુનો ધર્મ

લઘ્વાપિ માનુષ્યમિદં સમસ્તં,

પામીને પણ મનુષ્યભવ આ બધું

કૃતં સચાડરણ્યવિલાપતુલ્યમ્ ॥ ૧૭ ॥

કર્ચું, મેં અરણ્યમાં કરેલ વિલાપની સદૃશ

અર્થ—મેં દેવની પૂજા ન કરી વળી સુપાત્રની પૂજા ન કરી;
શ્રાવક ધર્મ ન પાળ્યો વળી સાધુ ધર્મ ન પાળ્યો. આ મનુષ્ય
જન્મ પામીને પણ મેં બધું અરણ્યમાં કરેલ વિલાપતુલ્ય કર્યું. ૧૮

ચક્રે મય્યાસત્સ્વપિ કામધેનુ,-

કરી, મેં અસત્ય પણ કામધેનુ

કલ્પદુચિન્તામણિષુ

સ્પૃહાર્ત્તિઃ ।

કલ્પવૃક્ષ અને ચિન્તામણિ રતનને વિષે, વાંચ્છાની ખીડા

ન જૈનધર્મે સ્ફુટશર્મદેપિ,

ન કરી જૈન ધર્મમાં પ્રગટ સુખ આપનાર પણ

૨ અહીં અસત્ય ને ઠેકાણે સત્ય એવા પાઠ હોય ત્યાં આ પ્રમાણે
અર્થ કરવો—કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ અને ચિન્તામણિ રતન મને પ્રાપ્ત થયે છતે
પણ મેં (આર્ત્તિઃ) આર્ત્તધ્યાન કર્યું પરંતુ પ્રગટ રીતે સુખ આપનાર
એવા પણ જૈનધર્મને વિષે (સ્પૃહા) ઇચ્છા ન કરી; તો હે જિનેશ્વર !
મારી સૂચના તું જાણે.

જિનેશ ! મે પદ્ય વિમૂઢજ્ઞાવમ્ ॥ ૧૯ ॥

હે જિનેશ્વર ! મારા જીવો મૂઢ પણાને

અર્થ—હે જિનેશ્વર ! મે અસત્ય એવા પણ કામધેનુ-
કરપવૃક્ષ અને ચિંતામણિ રત્નને વિષે વાચ્છાની પીડા કરી (અ-
ર્થાત્ કામધેનુ વગેરે અસત્ય પદાર્થો મેળવવા માટે મન આકર્ષાયું)
પરંતુ પ્રગટ રીતે સુખને આપનાર જેન ધર્મને વિષે વાચ્છા કરી
નહિ મારા વિશેષ પ્રકારના મૂઢપણાને તમે જૂઓ ! ૧૯

સજ્જોગલીલા ન ચ રોગકીલા,

સારા લોગની લીલા ન વળી રોગોની જવાળા

ધનાગમો નો નિધનાગમશ્ચ ।

ધનની પ્રાપ્તિ ન મરણની પ્રાપ્તિ વળી

દારા ન કારા નરકસ્ય ચિત્તે,

સી ન દેહખાના નરકના ચિત્તમા

વ્યચિન્તિ નિત્યં મયકાઢધમેનં ॥ ૨૦ ॥

ચિત્તંયુઃ હમેશા મે અધમે

અર્થ—અધમ એવા મે હમેશા ચિત્તને વિષે સારા સારા
લોગ (સારા સુખ) ની લીલા ચિતવી પણ એ રોગોની જવાળા
છે એમ ન ચિતંયુ (વિચાર્યું), ધનની પ્રાપ્તિ ચિતવી પણ એ

૧ દુષ્ટોઽય પ્રયોગશ્ચિત્ કશ્ચિત્, સ જાહિમાવષ્ઠધાન્વ કરણ
પવ્વ યતો ન ન્યમાલિ તેન યુસ્મદસ્મદોઽસોમાદિસ્વાદે (શ્રી સિં
૭-૩-૩૦) ઇતિષૂઝમ્

મરણની પ્રાપ્તિ તુલ્ય છે એમ ન ચિંતવ્યું, સ્ત્રીઓ ચિંતવી પરંતુ
એ નરકના કેદખાના (નરકના બંધનરૂપ) છે એમ ન ચિંતવ્યું.

સ્થિતં ન સાધોર્હદિ સાધુવૃત્તાત્,
રહેવાયું નહિ સાધુના હૃદયમાં સારા આચરણથી

પરોપકારાન્ન યશોઽર્જિતં ચ ।

પરોપકાર કરવાથી ન યશ ઉપાર્જ્યો અને

કૃતં ન તીર્થોદ્ધરણાદિકૃત્યં,

કર્યું નહિ તીર્થોદ્ધાર વગેરે કાર્ય

મયા મુધા હારિતમેવ જન્મ ॥ ૨૧ ॥

મેં ફોગટ ગુમાવ્યો નિશ્ચે ભવ

અર્થ—મેં સારા આચરણથી સાધુ પુરૂષના હૃદયમાં ન રહે-
વાયું (અર્થાત્ સારા આચરણવડે સાધુ પુરૂષનું ચિત્ત મેં પ્રસન્ન
કર્યું નહિ), પરોપકાર કરવા થકી મેં યશ ન ઉપાર્જન કર્યો
વળી તીર્થોદ્ધાર વગેરે કાર્ય મેં કર્યું નહિ; તેથી મેં ફોગટજ
જન્મ ગુમાવ્યો છે. ૨૧

વૈરાગ્યરક્તો ન ગુરુદિતેષુ,
વૈરાગ્યનો રંગ, ન થયો ગુરુના વચનોમાં

ન દુર્જનાનાં વચનેષુ શાન્તિઃ ।

ન થઈ દુર્જનોના વચનોને વિષે શાંતિ

નાધ્યાત્મલેશો મમ કોઽપિ દેવ !,

ન થયો, અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો } મને કોઈ પણ છે દેવ !
અંશ

તાર્યઃ કથંકારમયં જ્ઞવાદ્ધિઃ ॥ ૨૨ ॥

તરવો ? કેવી રીતે આ લવસાગર

અર્થ—હે દેવ ! ગુરૂના વચ્ચનોને વિષે (ગુરૂના ઉપદેશવડે)
મને વૈરાગ્યનો રંગ ન થયો, દુર્જનોના વચ્ચનોને વિષે મને શાંતિ
(સમભાવ) ન થયો અને અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો અશ કાંઈ પણ મને
થયો નહિ, તો આ લવસાગર શી રીતે મારે તરવો ? ૨૨

पूर्वे ज्ञवेऽकारि मया न पुण्य—

પૂર્વલવમા કર્યું મે ન પુણ્ય

मागामिजन्मन्यपि नो करिष्ये ।

આવતા જન્મને વિષે પણ નહિ કરીશ

यदीदृशोऽहं मम तेन नष्टा,

જે માટે એવો હું મારા તેથી નાશ પામ્યા

भूतोऽज्ञवज्ज्ञाविज्ञवत्रयीश ! ॥ ૨૩ ॥

ભૂત વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણે લવો, હે ઇશ !

અર્થ—મે પૂર્વલવમા પુણ્ય ન કર્યું અને આવતા
જન્મને વિષે પણ નહિ કરીશ, જે કારણ માટે હું એવો છું, તે કાર-
ણથી મારા ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણે લવો નાશ પામ્યા—
નિષ્કળ ગયા ૨૩

किं वा मुधाऽहं बहुधा सुधाभूक्,

શું અથવા ફેગટ હું બહુ પ્રકારે હે દેવ !

૧ સુધામુકપૃજ્ય ! એ પ્રકારે સમાસાન્ત પદ લખ્યો ત્યારે હે દેવને
પૂજ્ય એવો અર્થ થાય છે

પૂજ્ય ! ત્વદગ્રે ચરિતં સ્વકીયમ્ ।

હે પૂજ્ય ! તમારી પાસે ચરિત્રને પોતાના

જલપામિ યસ્માત્ ત્રિજગત્સ્વરૂપે—

કહું જે કારણ માટે ત્રણ જગતના સ્વરૂપનું—

નિરૂપકસ્ત્વં કિયદેતદત્ર ॥ ૨૪ ॥

નિરૂપણ કરનારા, તમે, શું માત્ર, આ, અહીં,

અર્થ—અથવા તો હે દેવ ! હે પૂજ્ય ! તમારી પાસે મારા પોતાના ચરિત્રને બહુ પ્રકારે ફેગટ હું શું કહું ? જે કારણ માટે ત્રણ જગતના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરનારા તમે છે; તો અહીં (તમારે વિષે) આ—મારું ચરિત્ર શું માત્ર છે ?— ૨૪

શાર્દૂલવિક્રીડિતઘ્નન્દઃ

દીનોદ્ધારધુરન્ધર— સ્તવદપરો નાસ્તે મદન્યઃ કૃપા—

દીનજનનો ઉદ્ધારકરવામાં ધુરંધર તમારાથી બીજો નથી, મારાથી બીજો નથી કૃપાનું

પાત્રં નાત્ર જને જિનેશ્વર ! તથાપ્યેતાં ન યાચે શ્રિયમ્ ।

લાજનનથી, આલોકમાં હે જિનેશ્વર ! તો પણ આ નથી માગતો લક્ષ્મીને

કિંત્વર્હન્નિદમેવ કેવલમહો સહોધિરત્નં શિવં,

પરંતુ હે અહં ન ! આજ ફક્ત આશ્ચર્યે સમ્યક્ત્વરત્નને મોક્ષદેહને આપનાર

શ્રીરત્નાકર ! મહાલકનિલય ! શ્રેયસ્કરં પ્રાર્થયે ॥ ૨૫ ॥

મોક્ષલક્ષ્મીના સમૃદ્ધ ! મંગળના અદ્વિ- { કલ્યાણકારક માણું છું.
તીયસ્થાનરૂપ ! }

૨ ત્રિજગત્સ્વરૂપ ! હે ત્રણ જગત છે સ્વરૂપ જેનું એવા અને નિરૂપકઃ સર્વેસ એવા બે પદો જૂદા પણ લઘ શકાય છે.

અથે—હે જિનેશ્વર ! દીન (દુ ખી) જનોનો ઉદ્ધાર કરવામા ધુરધર (અત્રેસર) તમારાથી ખીજે કોઈ નથી અને આ લોકમા મારાથી ખીજે કોઈ કૃપાનું પાત્ર નથી તો પણ આ પ્રત્યક્ષ લક્ષ્મી (મસાર લક્ષ્મી) ને હું માગતો નથી પરંતુ અહો ધતિ આશ્ચર્યે ! હે અર્હન્ દેવ ! હે મોક્ષલક્ષ્મીના સમુદ્ર ! હે માગળિકના અદ્વિતીય સ્થાનરૂપ ! મોક્ષક્ષણે આપનાર અને કૃત્યાણુકારી એવા આ સમ્યક્ત્વ રતનનેજ ફક્ત હું માગુ છું ૨૫

અથ પચ્ચરુવાળા*નિ.

નેમુક્કારસહિયમુઠિસહિનું.

ઉદ્ધને સૂર્યે નમસ્કારસહિતં મુઠિસહિત પ્રત્યારુપામિ
 ઉગ્ગણ સૂરે, નમુક્કારસહિયં મુઠિસહિયં પચ્ચરુવામિ.
 ઉગ્ગેજને મૂર્ય નમસ્કાર મહિત મુઠી મહિત પચ્ચખખાણ
 ૬૩* છુ.

*પ્રત્યારુપાન (પચ્ચરુવાળ) શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાળવું એમ બે પ્રકારે થાય છે તે આ પ્રમાણે—અવિરતિપણાના સ્વરૂપ પ્રત્યે પ્રતિ પ્રતિજ્ઞાપણે આ આગા મર્માદાકરણ સ્વરૂપે દરીને આત્મ્યાન કહેતું છે જેને વિશે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પ્રતિ આત્મ સ્વરૂપ પ્રત્યે આ અભિ-યાપીને અનાદિ સારૂપ ગુણનું કંઈ તેનું આશ્વાન કહેતું—કથન છે જેને વિશે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પરતોક્ષ પ્રતિ પ્રત્યે આ દિવા યોગાર્થે શુભાશુભ ફળનું કથન છે જેને વિશે તે પ્રત્યાખ્યાન. આ પચ્ચખખાણ મૂળ ગુણરૂપ અને ઉત્તર ગુણરૂપ એવા બે બે છે

चतुर्विधमपि आहारं अशनं पानं स्वाद्य स्वाद्यं
 चतुर्विहंपि आहारं, असणं, पानं, स्वाद्यं, स्वाद्यं।
 ચારે પ્રકારના આહારને અશન પાણી ખાદ્યમ સ્વાદ્યમ

મૂળગુણ પચ્યખાણના બે ભેદ છે—દેશથી અને સર્વથી, તેમાં સર્વથી મૂળગુણ પચ્યખાણ પંચ મહાવ્રત રૂપ તે સાધુને હોય અને દેશથી મૂળગુણ પચ્યખાણ પંચ અણુવ્રત રૂપ તે શ્રાવકને હોય સર્વથી ઉત્તરગુણ પચ્યખાણ પિંડવિશુદ્ધિ, પાંચ સમિતિ, બાર લાવના, ચાર પ્રકારનો તપ, ચાર પ્રતિમા અને અભિગ્રહ વગેરે અનેક પ્રકારે છે. તે સાધુને હોય અને દેશથી ઉત્તરગુણ પચ્યખાણ અનાગતાદિ દશ પ્રકારનું યથાયોગ્ય રીતે હોય. તે દશ ભેદ આ પ્રમાણે છે—૧ અનાગત પચ્યખાણ (પર્યુષણાદિ પર્વમાં ગુરૂ, ગ્જાન વગેરેનું વૈયાવચ્ચ કરવાના કાળે અગાઉથી અક્રમાદે તપ કરે તે), ૨ અતિક્રાન્ત (પર્યુષણાદિપર્વમાં વૈયાવચ્ચાદિ કારણે તપ ન થયો હોય તો પછીથી કરે તે), ૩ ક્રાંતિ સહિત (ચાવિહાર ઉપવાસાદિ પચ્યખાણ કર્યું હોય તે પુરૂં થતાં તેવુંજ ખીણું પચ્યખાણ ફરીથી કરે તે), ૪ નિયત્રિત (પુષ્ટ નિરોગી કે ગ્જાનપણે ગમે તેમ હોય તો પણ અમુક દિવસે અમુક તપ કરીશ એવો અગાઉથી નિયમ લઈ ધારેલ દિવસે કરે તે; આ પચ્યખાણ પહેલા સંઘયણવાળા દશપૂર્વી ઐશ્વર્યપૂર્વી અને જિનકલ્પીને હતું હાલ વિચ્છેદ થયું છે), ૫ અનાગાર (આગાર રાખ્યા વિના પચ્યખાણ કરે તે), ૬ સાગાર (આગાર સહિત), ૭ નિરવશેષ (ચાર પ્રકારના આહાર અને અણુહાર વસ્તુનું પચ્યખાણ કરે તે), ૮ પરિમાણકૃત (દત્તિ, કવળ કે ધરની સંખ્યા ધારે તે), ૯ સાંકેતિક (સંકેત એટલે અંગુકાદિ ચિન્હ વડે કરી પચ્યખાણ ધારે તે) અને ૧૦ અધ્યાપચ્યખાણ (કાળના પરિમાણવાળું પચ્યખાણ તે અદ્યાપચ્યખાણ, તે નમુસ્કારસી આદિ દશ ભેદે છે, જે આ પુસ્તકમાં સવિસ્તર આવશે) આ પચ્યખાણના ૧૪૭ ભાગા છે તે સામાયિકવ્રતના ૪૯ ભાગા અગાઉ કહી ગયા છીએ તે પ્રકારના ૪૯ ભાગાને અતિત, અનાગત અને વર્તમાનકાળના ભેદે ત્રણ ગુણ કરવાથી

અન્યત્રાનાભોગાત્ સહસ્રાકારાત્ મહત્તરાકારાત્
 ઔન્નત્યણાન્નોગેણં, સૈહસાગારેણં, મૈહત્તરાગારેણં,
 શિવાય અણુજાણુતાં મહસાતકારે મહોટા લાભના અર્થે

થાય છે પૂર્વોક્ત સાકેતિક નામનુ નવમુપચ્ચખાણુ આકં ભેદે છે, તે આ પ્રમાણે—૧ અ ગુહસહિઅ (મુઠીમા અગુહો રાખુ ત્યા મુધી), ૨ મુઠિ અહિઅ (મુઠી વાળી રાખુ ત્યા મુધી), ૩ ગઠસહિઅ (ગાંઠ બાધી રાખુ ત્યા મુધી), ૪ ઘન્સહિઅ (ઘરે જાઉં ત્યા મુધી), ૫ પ્રવેદઅહિઅ (શરીરે પરમેનાના મિદુ નિકળે ત્યા મુની), ૬ ઉન્સાઅહિઅ (શ્રામેશ્વાસ લઉં અથવા છુતુ ત્યા મુધી), ૭ યિષુક સહિઅ (વા-સણે ચોટના પાણીના મિદુ સ્નાય ત્યા મુધી) અને ૮ નેષખસહિઅ (દીના પ્રમુખની જ્યોતિ રહે ત્યા મુધી), આ પચ્ચખાણુ પોગિમી આદિના પચ્ચખાણુની સાથે સાથે કગાય છે પચ્ચખાણુ પુરૂ થયુ હોય અને ભોજન સામગ્રી તૈયાર ન હોય અથવા કાર્ય પ્રસંગે જમવાને ટીલ હોય ત્યારે આવા પચ્ચખાણુ માટેનું કોઈ કંઈ તાનય છે અને પોરમી આદિ પચ્ચખાણુ ન હોય તો પણ થાય છે માધુને મળીએ ગુરૂ વગેરે ન આવ્યા હોય અથવા સાગાગિકાદિ કાણુ હોય ત્યારે અભિમદરૂપ અ કે-ત પચ્ચખાણુ થાય છે

૧ રાષ્ટ્રપ્રતિક્રમણ કરતા તપચિતનમ્નીના ઢાઢિમમ્મ વખતે અમુક પચ્ચખાણુ કરીત એમ ધારી લેવું અને પત્રી ગુરૂ મુખે અગર સ્થાપના-ચાર્ય સન્મુખ પચ્ચખાણુ કરી લેવું અને દેગરુગમા દેવ સન્મુખ પણ પચ્ચખાણુ લેવું બે પ્રમાણનું પ્રતિક્રમણ ગુરૂ આને ઉપાશ્રયે ન કર્યું હોય તો ગુરૂ મહારાજને વાદીને પચ્ચખાણુ લેવું આ પચ્ચખાણુ લેના આશ્રમી કામગી આ પ્રમાણે જાણવી—૧ ગુરૂ પચ્ચખાણુના જાણુ અને આવક પણ જાણ, ૨ ગુરૂ જાણુ ત્રાનક અમળ, ૩ ગુરૂ અમળ અને આવક જાણુ (એ ત્રણ ભાગ ગુરૂ જાણુના) તથા ૪ ગુરૂ અને આવક બંને અમળ (આ બંને પચ્ચખાણુ અનુદ જાણુ) આ પચ્ચખાણુ

સર્વસમાધિપ્રત્યયાકારાત્

વ્યુત્સૃજામિ

સૈવસમાહિવત્તિયાગારેણં,

વોસરામિ^{૧૨} ॥ ઇતિ ॥

સર્વ સમાધિનિમિત્તક ઔપધાદિ કારણે ત્યાગ કરું છું.

નો કાળ સૂર્યોદય થયા પછી એ ઘડી સુધીનો છે. માટે સૂર્યોદય પહેલાં લેવું અને એ ઘડી દિવસ થયે નવકાર ગણીને પારવું, અન્યથા પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય. આ નવકારસી કર્યા પછી પોરિસી આદિ પચ્ચખખાણુ થાય પણ તે વિના થાય નહિ અને જો કરે તો તે પોરિસી આદિક કાળસંકેતરૂપ જાણવું. નવકારસીનો એ ઘડીનો કાળ છે તે રાત્રિભોજનનો દોષ નિવારવા તીરણરૂપ જાણવો. નમુસ્કારસહિયના પચ્ચખખાણુમાં મહત્તરાગારેણું અને સૈવસમાહિવત્તિયાગારેણું એ એ આગાર લેવા નહિ. એકલી નવકારસીનું પચ્ચખખાણુ લેવાથી એ ઘડી પછી પચ્ચખખાણુ પારતાં વાર લાગે તેટલો કાળ ફેગટ અવિરતિપણે જય માટે સાથે મુકિસહિય પચ્ચખખાણુ પણ લેવામાં આવે છે. અને તેથી તે પચ્ચખખાણુમાં આગાર ચાર કહેવામાં આવે છે.

૨ ગુરૂ આદિ પચ્ચખખાણુ આપતા હોય ત્યારે તેઓ અહીં પચ્ચચ્ચાઈ પદ કહે અને લેનારે તે વખતે પચ્ચચ્ચામિ કહેવું.

૩ ભૂખ શમાવવાને સમર્થ એવું કોઈ એક દ્રવ્ય હોય તે આહાર અથવા લવણાદિકની પેઠે મિશ્રણ થવાથી સુસ્વાદ આપે જેથી કાદવ જેવી અસાર વસ્તુને પણ ક્ષુધાતુર છતો ખાઈ જાય તે આહાર જાણવો.

૪ શીઘ્ર ભૂખને શમાવે તે અશન-મગ, ભાત, સાથુઓ, રોટલી, રોટલા, પુડલા પ્રમુખ, દુધ, દહીં, માખણ, ઘી પ્રમુખ, ખાજાં દહીંથરા પ્રમુખ પકવાન, સૂરણ પ્રમુખ કંદ, ફળ, ફુલ, શાક વગેરે જાણવા.

૫ પીવાયોગ્ય પદાર્થો તે પાન કુવા પ્રમુખના પાણી, જાશની આશ, કેરડા જવ કાકડી પ્રમુખના ધોયણ અને મદિરા પ્રમુખ જાણવા.

અર્થ—મૂર્ચ્છાદય થયે છતે (જે ઘડી થયા પછી) નમસ્કાર સહિત (નવકાર ગણીને પાઠ ત્યા સુધી) મુઠી સહિત (નવકાર ગણીને પછી મુઠી ઉઘાડુ ત્યા સુધી) અશન, પાણી, ખાદિમ

૬ જે ખાવાથી થોડી તૃપ્તિ થાય તે ખાદિમ શેકેલા ધાન્ય, ફળ, મેના પ્રમુખ જાણવા

૭ સ્વાદ-લહેજત લેવા માટે ખનાય તે અથના જેના સ્નાદમા પ્રથમ ખાધેલા આદ્યાગદિનો સ્વાદ લય પામે તે સ્વાદિમ-થુક, છર, અન્નમો, પીપર, મરી, એનચી, લવીંગ પ્રમુખ તથા ચૂરણ કે ગોળીમા નાખેલ મધ ગોળ પ્રમુખ અને તબોળાદિક જાણવા

૮ આ આગારમા કહેલ ઝન્નત્ય એ પદ ખીજ દરેક આગારમા લાગુ પડે છે એટલે જે આગારો ('શૂટ) કહ્યા તે શિનાયતુ મારે પચ્ચ-ખખાણુ છે અનાભોગ એટલે વિસ્મરણુ અર્થાત્ કાર્ય બ્યમતાદિક કારણે અન્નપચે લીધેલ પચ્ચખખાણુ ભૂલી જવાય અથના પચ્ચખખાણુનો વખત પુરો થયા વિના અથવા થયો હોય છતા પાર્યા વિના ખાવા યોગ્ય પદાર્થ ભૂલથી મોદામા નાંખીએ તો પચ્ચખખાણુનો ભગ થાય નહિ એ માટે આ આગાર રાખવામા આવેલ છે પરતુ કદાચ વરતુ મોદામા નાખતા કે નાખ્યા પછી યાદ આવે તો તરત તે વસ્તુ બાહેર કાઢી નાખની જાણવા છતા ખાય તો પચ્ચખખાણુનો ભગ થાય અને અન્નજુતામુખમા નાખેલ પદાર્થ ખત્રાઇ ગયા પછી યાદ આવે તો પણ પચ્ચખખાણુ ભગ થાય નહિ પરતુ ફરીથી ભૂલ ન થાય તેટલા માટે યથાયોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત લેવુ આ પ્રમાણે સર્વ આગારોમા સમજી લેવુ

૯ સહમાત્કારે સ્વયં (સ્વભાવેજ) મુખમાં આની પડે એટલે પચ્ચખખાણુનો ઉપયોગ હોય છતા વરસાદના છાટા કે દહિ મયતા દહિના છાટા વગેરે અચાનક મોદામા પડે તો પચ્ચખખાણુ ભગ થાય નહિ

અને સ્વાદિમ એ ચારે પ્રકારના આહારનું પચ્યખખાણ કરું છું; તે અણબાણતા, સહસાત્કારે, મ્હોટા લાભના અર્થે અને સર્વ સમાધિનિમિત્તક ઔષધાદિ કારણ શિવાય ત્યાગ કરું છું. ૧

॥ * પોરિસિ સાઢપોરિસિનું ॥

॥ જગણ સૂરે, નમુકારસહિચં, પોરિસિં,
સાઢપોરિસિં, મુદ્ધિસહિચં, પચ્ચસ્કાઢ ॥ જગણ સૂરે,

૧૦ મોટી નિર્જરાના હેતુભૂત સંધાદિ કાર્યને માટે વડિલની આજ્ઞાથી પચ્યખખાણનો કાળ થયા પહેલાં પારે તો ભંગ થાય નહિ.

૧૧ તીવ્રશૂળાદિ રોગથી વિદ્વંસ થયેલને શરીરની સ્વસ્થતા સાચવવા માટે ઔષધ પથ્યાદિ કારણે પચ્યખખાણનો કાળ પૂર્ણ થયા પહેલાં જમે તો પચ્યખખાણ ભંગ થાય નહિ. આવે પ્રસંગે ચિત્તની સ્થિરતાએ પરિણામ ટકે ત્યાં સુધીનો નિયમ સાચવવો પણ પરિણામ ટકતા ન હોય તો પછી અન્યથા પ્રવૃત્તિ કરતાં દોષ નથી.

૧૨ ગુર્વાદિ પચ્યખખાણ આપતા હોય ત્યારે અહીં ચોસિરદ પદ કહે અને પચ્યખખાણ લેનાર હોય તે ચોસિરામિ પદ કહે.

* પુરૂષ પ્રમાણુ છાયા જે વખતે હોય તે પોરિસિ (પૌરુષી) અથવા તે છાયાનું માપ આ પ્રમાણે બાણવું. પુરૂષે જમણા કાને સૂર્યનું ખિન્ન રાખીને દક્ષિણાયન (કર્કસંક્રાંતિ)ના પહેલે દિવસે હીંચણની છાયા જોવી, તે બે પગલાં (બાર આંગળનું એક પગલું) છાયા હોય ત્યારે પોરિસિ બાણવી. તે પછી માસે માસે ચાર ચાર આંગળ છાયામાં વધારવું એટલે પોશ માસે મકરસંક્રાંતિ (ઉત્તરાયન)ના દિવસે ચાર પગલાં છાયા હોય ત્યારે પોરિસિ થાય. અને ત્યાંથી ચાર ચાર આંગળની હાની કરતાં અપાઢ માસે બે પગલાંની છાયા હોય.

૧ પોરિસિના પચ્યખખાણમાં આ પદ બોલવું નહિ. આ (સાર્થ પૌરુષી) સાઢ પોરિસિનો કાળ દોઢ પહોરનો સમજવો.

ચતુર્વિહંપિ આહારં, અસણં, પાણં, લ્હાઈમં, સાઈમં ॥
 અન્નત્થણાન્નોગેણ, સહસાગારેણં, પૈઞ્ઠન્નકાલેણં, દિ-
 સામોદ્દેણં, સાંહુવયણેણં, મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિ-
 વત્તિયાગારેણં, વોસિરહ ॥

અર્થ—સૂર્યોદય થયે છતે એક પહોર અથવા ઢોઢ પહોર
 સુધી સુઠીસહિત અશન, પાણી, ખાદિમ અને સ્વાદિમ એ
 ચારે પ્રકારના આહારનું હું પચ્ચખખાણુ કરું છું, તે અન્નત્થ-
 સહસાં પચ્છન્નકાલં દિસાં સાહું મહત્તરાં મવ્વ સમાહિં
 એ આગામે એ છુટ રાખીને ત્યાગ કરું છું. ૨

૩ દ્વચ્છન્નકાલેન કાળની પ્રચ્છન્નતા તે મેધ, ગ્ગ, પ્રદાદિ, વિન-
 દાદ અને પર્વન પ્રમુખે કરી સૂર્ય દકાઈ જવાથી વખતની બરાબર ખ
 બર નહિ પડવાથી અધુરી પોરિમીએ પૂરી થઈ માનીને જમે તો પચ્ચ-
 ખખાણુતો ભગ થાય નહિ પણ પાછળથી ખમર પડે તો મોઢામા હોય
 તે રાખમા પગડવનું અને હાથમા ટોય તે વાસણુમા પાણુ મકડું, પછી
 વખત થયે જમનું, દરેક આગામ આ વાત સમજ લેવી

૪ વિગ્ગમોદ્દેન દિવાનો વિપર્યામ થયો હોય એટલે પૂર્વને પશ્ચિમ
 દિશા છે એમ જાણી માની લે અને તેથી પચ્ચખખાણુના વખતની
 સમજ નહિ પડવાથી અધુરા વખતે પુરો થયો ગણીને જમે તો ભગ
 થાય નહિ

૫ સાધુવચ્ચનં એટલે ઉગ્ગાદાપોરિસિ (ઉદ્ગાદાપીઠરી), એ
 પ્રકારનું સાધુનું વચન સાભળીને અધુરા વખતે જમે તો પચ્ચખખાણુ
 ભગ થાય નહિ, પણ પાછળથી એમ માન્ય પડે કે સાધુ તો જ મરી
 દિવમ મટે ત્યારે પોરિસિ ભરો છે તો પૂર્વની રીતે બેસી રહે

પુરિમડુ અવડૂનું પચ્ચરુવાળ.

સૂરે જગ્ગણ પુરિમૈદું મુટ્ઠિસહિઅં પચ્ચરુકાઈ,
 ચઝવિહંપિ આહારં, અસણં, પાણં, રુઆઈમં, સાઈમં,
 અન્નત્યણાન્નોગેણં, સહસાગારેણં, પચ્ચન્નકાલેણં,
 દિસામોહેણં, સાહુવયણેણં, મહત્તરાગારેણં, સવ-
 સમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરઈ ॥

અર્થ—સૂર્યોદય થયા પછી એ પહોર સુધી અશન, પાણી,
 ખાદિમ અને રુવાદિમ એ ચારે પ્રકારના આહારનું હું પચ્ચરુખખા
 કરું છું. તે અન્નત્યં, સહસાં, પચ્ચન્નં, દિસાં, સાહુવં
 મહત્તરાં, સંવસમાહિં એ આગારોવડે છૂટ રાખીને ત્યાગ
 કરું છું.

૧ પૂર્વાર્દ્ધ દિવસનો પૂર્વાર્દ્ધ એટલે પ્રથમનો અર્ધો દિવસ એ પહો-
 રનું માન આ પચ્ચરુખખાણું છે.

૨ અવડૂનું પચ્ચરુખખાણું કરવું હોય ત્યારે આ પદને ઠેકાણે “અવડૂ”
 એ પદ બોલવું. અવડૂં (અપાર્ધ) નો કાળ ત્રણ પહોરનો સમજવો.

॥ *एकासणा वियासणानुं ॥

॥ જગણ સૂરે, નમુકારસહિઅં પોરિસિં મુદ્દિ-
સહિઅં પચ્ચરકાહુ, જગણ સૂરે, ચઝવિહંપિ આહારં,
અસણં, પાણં, લાહમં, સાહમં ॥ અન્નત્યણાન્નોગેણં,
સહસાગારેણં, પચ્છન્નકાલેણં, દિસામોહેણં, સાહુ-
વયણેણં, મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં,
૧વિગહં પચ્ચરકાહુ અન્નત્યણાન્નોગેણં, સહસાગારેણં,

૧ અહીંથી દરેક પચ્ચખખાણુમા પણા ખરા આગારો એના એ વખતો વખત આવવાથી શબ્દાર્થ કે ભાગ્ય લખેલ નથી અને જે જે આગારોના અર્થ આપ્યા નથી તે તે દરેક પુરુષોદ્દમા લખ્યા છે એક વખત ભોજન કરવાનું છે જેને ત્રિપે અથવા એક નિશ્ચય છે આસન જેમાં તે (एकाशन) એકામણુ લખ્યું.

૧ જે વખત ભોજન કરતું તેને ત્રિપાસણુ (द्वयशन) લખ્યું

૨ વિઠ્ઠલી વિગ્રહ ૭ છે તે આ પ્રમાણે-૧ દુધ, ૨ દહી, ૩ ઘી, ૪ તેલ, ૫ ગોળ અને ૬ દહાવિગ્રહ (તારકામાં તળાઈને ઉપર આવે તેવા પદવા ન) આ પચ્ચખખાણુવડે ૭ મારેના કાઈ પણ એક અગ્ર વધારે વિગ્રહનો ત્યાગ કરવો છે અને માસ, મંત્રિ, માખણ અને મદ એ ચાર મદાવિગ્રહનો તો ચાલકને ત્યાગ કરવો છે.

લેવાલેવેણં, ગિહ્ત્યસંસદ્દેણં, ઝૈસ્કિત્તવિવેગેણં, પંડુચ્ચ-
સસ્કિણં, પારિઘ્વાવણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં,

૩ લેપાલેપેન વૃત પ્રમુખ જે વિગઈનો સાધુને નિયમ હોય તે
ધૃતાદિ વિગયથી ગૃહસ્થનો હાથ ખરડાયથી લૂંછી નાંખ્યો હોય તેના
હાથથી અથવા ખરડાયેલા આટુવાને લૂંછી નાંખીને તે વડે વહેરાવે તો
પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ. (સાધુને માટે આ આગાર છે.)

૪ ગૃહસ્થસંસદ્દેણ શાક પ્રમુખ દ્રવ્યને ગૃહસ્થ પોતાને માટે વિગ-
યથી જરા વધારી સંસ્કારિત કર્યા હોય અથવા રોટલી રોટલા માંગાદિને
ગોળ થી પ્રમુખ વિગયવડે જરા ચોપડયા કર્યા હોય તેમ છતાં નિવિ કે
વિગયના પચ્ચખખાણુમાં લેવામાં આવે તો પણ મુનિને પચ્ચખખાણુનો
ભંગ થાય નહિ.

૫ ઉત્કિસ્તવિવેકેન રોટલી રોટલા કે માંગાદિ ઉપર ગોળ પ્રમુખ
પિંડ (કંઠણુ) વિગઈ મૂકેલ હોય પછી તે લઈ લેવામાં આવે છતાં તેનો
કંઈકે અંશ ચોંટી રહેલ હોય તેવા રોટલા વગેરે લેવામાં આવે તો મુ-
નિને પચ્ચખખાણુનો ભંગ થાય નહિ. ગૃહસ્થને આ આગાર હોય નહિ.

૬ પ્રતીત્યન્નક્ષિતેન રોટલી રોટલા પ્રમુખને કુંણા રાખવા માટે
કરતી વખતે તેણ કે ઘીની આંગળીથી ચોપડીને કરે (રાખે) તો તેમાં લ-
ગારેક વિગઈનો ભાગ આવ્યા છતાં પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૭ પારિઘ્વાવણિકાકારેણ જે આહાર ગૃહસ્થના ઘરથી વિધિ પૂર્વક
(એપણીય) લીધો હોય અને ઉચિત રીતે મુનિઓને વડેંચી આપ્યો હોય અને
વિવેકથી વાપરવામાં આવ્યો હોય છતાં વધી પડે અને પરઠવવોજ પડે
એમ જણાય તો પરઠવવાથી થતો દોષ બચાવવાની ખાતર ગુરૂ મહારાજની
આજ્ઞાવડે વધી પડેલ આહારાદિ વાપરનાં પચ્ચખખાણુનો ભંગ થાય નહિ.

સવસમાહિવત્તિયાગારેણ ॥ વિધાસણં પચ્ચસ્કાશ્,
તિ^૧વિહંપિ આહારં, *અસણં સ્વાશ્મં, સાશ્મં, અન્ન-
ત્યણાન્નેગેણં, સહસાગારેણં, સાગારિયાગારેણં, ઔ-

અહીં એવિહાર ઉપવાસમાં પ્રાસુક પાણી, તિવિહાર ઉપવાસમાં અન્ન
અને પાણી અને આયબિલના પચ્ચખખાણુમાં વિગઢ, અન્ન અને પા
ણી વાપરી શકાય આ આગાર યતિને માટે છે પણ પાઠ સત્તમ હોવાથી
આવકમાં પણ બોલાય છે

૮ એકાસણુ પચ્ચખખાણુ લેવું હોય ત્યારે આ પદને ઠેકાણે “વકાસણ”
પાઠ કહેવો

૯ અહીં દુવિહપિ આહાર નો પાઠ બોલે તો જમ્યા પછી પાણી
અને સ્વાદિમ વાપરી શકાય અને તિવિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે તો જમ્યા
પછી પાણી વાપરી શકાય અને ચઢિનિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે તો
ચઢદિવહપિ આહાર પાઠ બોલે અને જમ્યા પછી ચારે આહારનો ત્યાગ
કરે જમ્યા પછી પણ જે પચ્ચખખાણે એકાસણુ વગેરે કરેલ હોય તે
પ્રમાણે દિવસ ચરિમ ચૈનિહાર તિનિહાર દુવિહાર યથાસલવ લેવું

* ચઢિનિહારે અસણ વાળ સ્વાશ્મ સાશ્મ અને દુવિહારે અસણ
સ્વાશ્મ એ પ્રમાણે પાઠ બોલવા

૧૦ સાગારિકાગારેણ સાગારી એટલે ગૃહસ્થ બ્રહ્મિવાન પ્રમુખ
તેના કારણે આ આગાર છે એટલે મુનિને ગૃહસ્થ દેખતા આહાર પાણી
કરવાની મનાઈ છે તેથી કેઈ ગૃહસ્થ આહાર કરતી વખત આવ્યો હોય
ને થોડી વારમાં જવાનો હોય તો તેટલી વાર આહાર કરવાની ફીલ કરે
અને તે ત્યાં સ્થિર રહે તો અન્યત્ર જઈ આહાર કરે તો પચ્ચખખાણુ ભગ
યાય નહિ અને ગૃહસ્થને જમતી વખત જેની દષ્ટિ પડતા અન્ન પચે

હંટણપસારેણં, ગુરુઅચ્ચુઠાણેણં, પારિઠાવણિયાગારેણં,
મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં ॥ પાણસ્સ
લેવેણં વા, અલેવેણં વા, અઘ્ઘેણં વા, વહુલેવેણં વા,

નહિ તેવો અદિવાનાદિ આવ્યો હોય અથવા સર્પ, અગ્નિ પ્રમુખનો ઉપદ્રવ જણાય તો અન્યત્ર જઈ ભોજન કરતાં ભંગ થાય નહિ.

૧૧ આકુચ્ચનપ્રસારણેન જમવા બેઠા પછી ખાલી ચડી જવાના કે એવા કોઈ ખીબા કારણે હાથ પગાદિ અગોપાંગ સંક્રાંચવા કે પ્રસારવા પડે તેથી આસન જરા ચલાયમાન થાય તો પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૧૨ ગુર્વમ્યુત્થાનેન એકાસણાદિ કરતાં પોતાના ગુરૂ મહારાજ કે ગ્રાહણા મુનિ આવ્યા હોય તો તેનો વિનય સત્કાર સાચવવા ઉભા થવું પડે તો તેથી પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૧૩ પાનકસ્ય પાણીના, તિવિહાર કે ચત્રવિહારે એકાસણુ કરનારને આ પાણી સંબંધીના છ આગાર અવશ્ય કહેવા અને દુવિહારમાં અચિત્તભોજ અને અચિત્ત જળ વાપરનારને પણ આ આગાર કહેવા.

૧૪ લેપાદ્વા અહીં ત્રીજી વિભક્તિ પંચમીના અર્થમાં હોવાથી પંચમી લખી છે. લેપકૃત પાણી તે એસામણુ, આમલી અને દ્રાક્ષના પાણી સમજવા. આ છએ આગારમાં વા શબ્દ મૂક્યો છે તેથી એકથી ખીબા ભેદનું અધિકપણું બતાવેલ છે એટલે કે લેપકૃત કરતાં અલેપકૃત સાઈં તે કરતાં ત્રણ ઉભરાએ ઉકાળેલ સાઈં એમ યથાયોગ્ય જાણવું. એ છમાંથી ગમે તે પ્રકારનું જળ એકાસણાદિ પચ્ચખખાણુવાળાને વાપરી શકાય તે માટે આ આગારો છે.

૧૫ અલેપકૃતાદ્વા અલેપકૃત પાણી તે લેપ વગરનું કાંઈ પ્રમુખનું ઘેણણ કે જાશની આજ વગેરે સમજવું.

સસિત્યેર્ણે વા, અસિત્યેર્ણે વા, વોસિરઙ્ ॥
 ॥ ઇતિ વિયાસણા એકાસંણાનું પચ્ચરુકાણ ॥

॥ *આયંવિલનું પચ્ચરુકાણ. ॥

ઉગ્ગણસૂરે, નમુકારસહિઅં, પોરિસિં, સાઢપોરિસિં,
 મુઠિસહિઅં પચ્ચરુકાઙ્ ॥ ઉગ્ગણ સૂરે, ચત્તવિહંપિ આ-
 હારં, અસણં, પાણં, સ્વાઙ્મં, સાઙ્મં, અન્નત્યણાન્નોગેણં,
 સહસાગારેણં, પહ્લનકાલેણં, દિસામોહેણં, સાહુવચ-

૧૬ મચ્છાદ્ધા અન્ન એટલે નિર્મળ જળ તે ત્રણ ઉકાળાથી ઉક-
 ળેલુ ઉપ્પુ જળ અથવા ફળાદિનુ ધોયણુ જાણુ

૧૭ ઘટ્ટલેપાદ્ધા બહુલેપ એટલે ચોખા પ્રમુખનુ ધોયણુ

૧૮ સસિષ્ઠાદ્ધા આટાથી ખરડાયેલ હાથ કે વાસણુનુ ધોયણુ
 જેમા આટાના રજકણુ પણ આવી જાય છે

૧૯ મસિષ્ઠાદ્ધા આટાથી ખરડાયેલ હાથ અથવા વાસણુનુ ધોયણુ
 જેમા આટાના રજકણો આવે નહિ એવુ જાણેલુ ધોયણુનુ પાણી

૨૦ એકલકાણુ (પક્કસ્યાનં)નુ પચ્ચખખાણુ કરતુ હોય ત્યારે
 જાડટણપસારેણ એ આગાર વર્ણને ખીજ બધા આગાર એકાસણુ પ્રમાણે
 લેવા આ પચ્ચખખાણુમાં જમણો હાથ અને મુખ શિવાય બધા અગો-
 પાગ સ્થિર રાખવા અને જમતી વખતજ કામ ચોવિહાર કરવે।

* આ ચામ્લ આ તપમા ૭ વિગય વિનાનો નિરસ આહાર વાપરનાનો છે.

ણેણં, મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં ॥
 આયંવિલં પચ્ચસ્કાઇ ॥ અન્નત્થણાન્નોગેણં, સહસાગા-
 રેણં, લેવાલેવેણં, ગિહત્થસંસઠેણં, ઝરિક્કત્તવિવેગેણં,
 પારિઠ્ઠાવણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, ઇમાસણં પચ્ચ-
 સ્કાઇ તિવિહંપિ આહારં, અસણં, સ્વાહમં, સાહમં,
 અન્નત્થણાન્નોગેણં, સહસાગારેણં, સાગારિઆગારેણં,
 આઠંટણપસારેણં, યુરુઅબ્બુઠ્ઠાણેણં, પારિઠ્ઠાવણિયા-
 ગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં, પા-
 ણસ્સ લેવેણ વા, અલેવેણ વા, અઠ્ઠેણ વા, વહુલેવેણ
 વા, સસિત્થેણ વા, અસિત્થેણ વા, વોસિરઃ ॥

॥ ઇતિ આયંવિલનું પચ્ચસ્કાણ ॥

॥ તિવિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે ઉગ્ગણ, અબ્બંત્તટં પચ્ચસ્કાઇ તિવિહંપિ

* ઉપવાસ કરનારને આગળ પાછળ એકસણું હોય અથવા આ-
 ગળની રાત્રિએ ચૌવિહાર અને પછી નમુઝારસી હોય તો અહીં ચરુત્થ-
 મત્તં અબ્બત્તટં એ પાઠ લેવાનો છે. એ ઉપવાસવાળાને હૃદયમત્તં ત્રણ-
 વાળાને અઢમમત્તં એ પ્રમાણે પાઠ લેવાનો જાણવો. તે પછી દરેક ઉપવાસે
 અગ્રે ભક્ત વધારેનું પચ્ચખખાણુ જાણવું.

આહારં, અસણં, શ્વાદ્મં, સાદ્મં, અન્નતથણાભોગેણં,
 સહસાગારેણં, પારિઘાવણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં,
 સઘસમાહિવત્તિયાગારેણં ॥ પાણહેર પોરિસિં, સાઢ-
 પોરિસિં મુઢ્ઢિસહિઅં, પચ્ચસ્કાઈ ॥ અન્નતથણાભોગેણં,
 સહસાગારેણં, પઠ્ઠન્નકાલેણં, દિસામોહેણં, સાહુવય-
 ણેણં, મહત્તરાગારેણં, સઘસમાહિવત્તિયાગારેણં,
 પાણરસ લેવેણ વા, અલેવેણ વા, અઘેણ વા, વહુલેવેણ
 વા, સસિત્થેણ વા, અસિત્થેણ વા વોસિરઈ ॥

॥ ઇતિ તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચસ્કાણ ॥

॥ ચડવિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે જગ્ગણ અઘ્ઞેત્તઠં પચ્ચસ્કાઈ ચડવિહંપિ
 આહારં, અસણં, પાણં, શ્વાદ્મં, સાદ્મં, અન્નતથણા-

૧ પોરિસી આદિ ને પચ્ચખખાણુ છે ત્યાં મુખી પાણીના આઢા-

રનું પચ્ચખખાણુ ઢરે છુ

૨ અમક્કાર્થે એટલે જમવાનું નેમા નથી તે-ઉપનામ

જોગેણં, સહસાગારેણં, પારિઘાવણિયાગારેણં, મહત્ત-
રાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં, વોસિરઙ્ ॥
॥ ઇતિ ચઽવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચસ્કાણ ॥

॥ અથ સાંજનાં પઢ્ધસ્કાણ ॥

॥ *પાણહારનું પચ્ચસ્કાણ ॥

॥ પાણહાર દિવસચરિમં પચ્ચસ્કાઈ ॥ અન્ન-
તથણાજોગેણં, સહસાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સવ-
સમાહિવત્તિયાગારેણં, વોસિરઙ્ ॥ ઇતિ ॥

૧ સાંજરે પચ્ચખખાણ લેવાનું હોય ત્યારે આ આગાર ન લેવો.

* ખિયાસણ, એકાસણ, આયંગિલ અને તિવિહાર ઉપવાસ-કરનારને
સાંજરે પ્રતિક્રમણમાં આ પચ્ચખખાણ લેવાનું છે. પ્રતિક્રમણ ન કરે તેમને
પણ ઉક્ત વ્રતોમાંનું કાઢ કર્યું હોય તો લેવાનું છે.

૧ દિવસનો બાકીનો ભાગ રહ્યો ત્યારથી આખી રાત્રી પર્યંત પા-
ણીના આહારનો ત્યાગ કરેછું.

॥ વીજું ચઢવિહારનું પચ્ચરુલાળ ॥

દિવસચરિમં' પચ્ચરુલાઈ । ચઢવિહંપિ આહારં,
અસણં, પાણં, લાઈમં, સાઈમં, અન્નત્યણાન્નોગેણં,
સહસાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયા-
ગારેણં, વોસિરઈ ॥ ઇતિ ચઢવિહારનું ॥

॥ ત્રીજું તિવિહારનું પચ્ચરુલાળ ॥

દિવસચરિમં પચ્ચરુલાઈ તિવિહંપિ આ-
હાર, અસણં, લાઈમં, સાઈમં, અન્નત્યણાન્નોગેણં,
સહસાગારેણં મહત્તરાગારેણં સવસમાહિવત્તિયાગા-
રેણં, વોસિરઈ ॥ ઇતિ તિવિહારનું ॥

॥ ચોથું ડુવિહારનું પચ્ચરુલાળ ॥

દિવસચરિમં પચ્ચરુલાઈ । ડુવિહંપિ, આહારં,
અસણં, લાઈમં, અન્નત્યણાન્નોગેણં, સહસાગારેણં,

મહત્તરાગારેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરહ્ ॥

॥ દેશાવગાસિકનું* પચ્ચસ્સવાણ ॥

દેસાવગાસિયં^૧ ઉવજ્જોગં^૨ પરિજ્જોગં^૩ પચ્ચ-
સ્સાહ્ । અન્નત્થણાભોગેણં, સહસાગારેણં, મહત્તરાગા-
રેણં, સવસમાહિવત્તિયાગારેણં, વોસિરહ્ ॥૬૮૧॥

॥ અથ શ્રીપાદિકસ્વામણા* ॥

इच्छामि स्वमासमणो ! 'पियं च मे

* ચૈદ અગર ઓછા નિયમ ધારનારને આ પચ્ચખખાણુ લેવાનું છે.

૧ દેશાવકાશિકં સર્વપ્રતોતો થોડો અવકાશ એટલે અમુક અમુક વસ્તુ વાપરવા શિવાય ખીજા બધાં ભોગોપભોગ્ય પદાર્થોના ત્યાગ કરે છું. અહીં એકલી દિશીનું નિયમ રાખનારને ઉવજ્જોગં પરિજ્જોગં પાઠ કરેવાનો નથી.

૨ આહાર વિલેપનાદિ એકવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે ઉવજ્જોગં.

૩ સ્ત્રી, આભરણ, વસ્ત્ર વગેરે વારંવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે પરિજ્જોગં.

* આ ખામણા પખખી ચૈમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં મુનિ મહારાજ બોલે છે. મુનિ ન હોય ત્યારે શ્રાવકો ખામણાને બદલે નવકાર બોલી છેલ્લું પદ બોલે છે.

૧ જેમ રાજાના નોકરો માંગલિક કાર્ય કર્યા બાદ રાજાને ખબર

જં મે, હઠાણં, તુઠાણં, અપ્પાયંકાણં, અન્નગ-
જોગાણં, સુસીલાણં, સુવયાણં, સાયરિય-
જવજ્ઞાયાણં નાણેણં, દંસણેણં, ચરિત્તેણં, તવસા,
અપ્પાણં જાવેમાણાણં વહુસુમેણં ને દિવસો પોસહો
પરકો વઢકંતો અન્નોય મે કલ્લાણેણં પજ્જુવઠિત્તે
સિરસા મણસા મત્થણ વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! મને પ્રિય છે (જે પૂછુ છું તે
મારા અત કરણને પ્રિય છે) જે કારણ માટે હવે યુક્તા, સતુષ્ઠ,
રોગ રહિત, અભગ્ન સ યમ યોગવાળા, ઉત્તમ પ્રદાયક વાળા, સુદર
મહાવ્રતવાળા, આચાર્ય ઉપાધ્યાય સહિત એવા, જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર
અને તપ વડે પોતાના આત્માને ભાવતા એવા આપનો પર્વરૂપ
દિવસ અને પક્ષ, બહુ શુભ પ્રકારે વ્યતિકર્યો છે ? તેમજ
આપનો ખીજો પર્વ કે પક્ષરૂપ દિવસ કલ્યાણવડે ઉપસ્થિત થયો
છે ? એ પ્રકારે માગલિક વાક્યનું ઉત્તરણ કરીને નમસ્ક અને
મન વડે નમસ્કાર કરૂ છુ ૧

પૂછી નમસ્કાર કરે છે તેમ આ સૂત્રવડે શિષ્યો પોતાના ગુરુ મહારાજને
માગલિક રીતે દિવસ પક્ષાદિ પસાર થયાનું પૂછે છે અને નમસ્કાર કરે
છે એથી ગુરુનો વીનયોપચાર થાય છે

૨ અહીં ગુરુ મહારાજ નુવોદિ સમ એટલે હે શિષ્ય ! તારી
સાથે અમે પણ અનુવદના કરીએ છીએ એમ કહે છે આ વચન કહે
વાથી શિષ્યને અત્યંત હર્ષ થાય છે અને ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિભાવ પ્રગટે છે.

इच्छामि खमासमणो ! पुर्वि चेइयाइं वं-
 दित्ता, नमंसित्ता तुब्भण्हं पायमूले विहरमाणेणं
 जे केइ बहु देवसिया साहुणो दिठा ॥ समणा वा,
 वसमणा वा, गामाणुगामं दुइज्जमाणा वा, रायणिया
 संपुच्छंति ॥ उमरायणिया वंदंति, अज्जाया वंदंति,
 अज्जियाउ वंदंति, सावया वंदंति, सावियाउ वंदंति,
 ॥ अहंपि निसद्धो, નિક્કસાઉ સિરસા મણસા
 મત્થણ વંદામ' ॥ ૨ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! ઇચ્છું છું—પૂર્વકાળે એત્યો
 (જિનખિંઓ) ને વંદન કરીને નમસ્કાર કરીને તમારા ચરણ-
 કમળમાં (તમારી સાથે) વિહાર કરતાં જે કોઈ બહુ દિવસના
 દીક્ષા પર્યાયવાળા સાધુઓ મેં દીઠા તેમાં જંઘાળળ ક્ષીણુવાળા
 મુનિઓ, નવકલ્પી વિહાર કરનારા મુનિઓ, આમાનુશ્રામ વિ-
 ચરનારા સાધુઓમાં રત્નાધિકને વંદન કરતાં તેમણે તમને સુખ-
 શાતા પુછી છે, આપ કરતાં ઓછા પર્યાયવાળા આચાર્યોએ
 વંદના કરી છે, સાધુઓ (તમને) વાંદે છે, સાધ્વીઓ વાંદે છે,
 શ્રાવકો વાંદે છે, શ્રાવિકાઓ વાંદે છે, હું પણ નિઃશલ્ય (શલ્ય
 રહિત) અને નિઃકષાય (કષાય રહિત) થઈને મસ્તકવડે અને
 મનવડે તેમને નમસ્કાર કરું છું. ૨

૧ અહીં ગુરૂ મહારાજ અહમપિ વંદામિ ચેइयाइં એ વચન કહે
 છે એટલે હું પણ પ્રભુ પ્રતિમાને વંદન કરું છું. આ ખામણાથી એત્ય-
 વંદન તથા ગુરૂવંદન થાય છે.

इच्छामि खमासमणो ! उवठिउहं तुब्जण्हं
 संतिअं अहाकप्पं वा, वत्थं वा, पडिग्गहं वा, कं-
 वलं वा, पायपुच्छणं वा, अस्करं वा, पयं वा,
 गाहं वा, सिलोगं वा, अठ वा, हेउं वा, पसिणं
 वा, वागरणं वा ॥ तुब्भेहिं चिअत्तेणं दिन्नं, मए
 अविणएणं पक्खिअं, तस्स मिच्छामि दुक्कं ॥३॥

અર્થ—હે દામાશ્રમણ ! હું ઇચ્છુ છું, ઉપસ્થિત થયે
 છું તમારા સળધી—ચથાકલ્પ્ય એવું વસ્ત્ર, પાત્ર, કાળળ,
 રત્નેહરણ, અને અક્ષર, પદ, ગાથા, સ્તોત્ર, અર્થ, હેતુ,
 પ્રશ્ન અથવા બ્યાકરણ (ઉત્તર) એ સર્વ તમોએ તો મને પ્રીતિ
 પૂર્વક આપ્યું છતાં મેં અહ કારાદિ વડે અવિનયથી ગ્રહણ કર્યું
 હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડદઉ છું ૩

इच्छामि खमासमणो ! अहमपुद्वाइं कयाइं च
 मे किइकम्माइं ॥ आचारमंतरे, विणयमंतरे ॥ सेहिउं,

૧ અહીં ગુરૂ આચરિય સતિય એટલે એ મધ્યુ આચાર્ય મ-
 હારાજને આધિન છે, એમ કહે છે આ વચનથી ગુરૂ મહારાજ પોતાનું
 નિરૂદ્ધકાર્યણુ શ્રયવે છે અને તેથી પોતાના ગુરૂ ઉપર ભક્તિભાવ પ્રગટ
 થાય છે આ નીમ્ન પામણાથી મિથ્યે કરેલા અવિનયાદિ અપરાધનો
 મિથ્યા દુઃકૃત દેનાય છે

સેહાવિરૂં, સંગહિરૂં જવગ્ગહિરૂં, સારિરૂં, વારિરૂં, ચોરૂં,
 પડિચોરૂં, ચિચ્ચતા મે પડિચોયણા, અબ્બુઠિરૂંહં ॥
 તુવ્મણ્હં તવતેઅસિરીણ્હં ઇમારૂં ચાઉરંતસંસારકાં-
 તારારૂં સાહટ્ટુ નિત્થરિસ્સામિ ત્તિકટ્ટુ સિરસા મ-
 ણસા મત્થણ્ણ વંદામિ' ॥ ૪ ॥

અર્થ--હે ક્ષમાશ્રમણ ! આચાર સંબંધી, દોષવાળા
 વિનય સંબંધી દોષવાળા, પૂર્વે મેં કરેલાએવા અપૂર્વ કૃતિકર્મો(શુદ્ધ)
 કરવાને હું ઇચ્છું છું. આપે મને શીક્ષા આપી છે, શીક્ષા અપાવી
 છે, શિષ્યપણે ગ્રહણ કર્યો છે, જ્ઞાનાદિ વસ્તુદિવડે ઉપગ્રહિત કર્યો છે,
 સારણા, વારણા, ચોયણા, પડિચોયણા કરી છે, પ્રીતિવડે મને
 વારંવાર પ્રેરણા કરી છે તેથી હું તમારા સન્મુખ ઉદ્ધુક્ત થયો
 છું અને તમારી તપ રૂપ તેજ લક્ષ્મીવડે હું આ ચાર ગતિ
 રૂપ સંસારઅટવીથકી કષાયાદિ સંહરીને નિસ્તાર પામીશ-
 સંસારસમુદ્રનો પાર પામીશ ! એ હેતુથી મસ્તકે કરીને અને
 મને કરીને આપને નમસ્કાર કરું છું.

૧ અહીં ગુરુ નિત્યારગ પારગ્ગ હોહ હે શિષ્ય ! તું સંસારથી
 પાર પામનારો થા. એમ કહે છે. આ ગુરુનું આશીર્વાચન જાણવું. આ
 ચોથા ખામણાથી ગુરુના ઉપકારને યાદ કરી ગુરુનું બહુમાન થાય છે.

અષ્ટપ્રકારી પૂજના દૂહા

નહવણ વિલેપન કુમુમની, ધૂપ દીપ મનોહાર;	
અખડ અક્ષત નૈવેદ્યની, અષ્ટમી ફળ સુવિચાર.	૧
ભાવ-સ્તવને કાગ્જે, દ્રવ્ય-સ્તવ આધિકાર,	
કારણથી કાગ્જ સધે, તેણે ધુર પૂજા ઉદાર.	૨
ઈણી પેરે જલ પૂજા કરી, કરીએ અપ્પા શુદ્ધ;	
માને હિણુ જે એહમા, જાણો તેહ અમૃદ્ધ.	૩
હવે કરવા શુભવાસના, અસંખ્યાત પ્રદેશ;	
ચંદનની પૂજા કરો, આણી ભાવ ગિગ્ધ.	૪
પૂજાને પરિણામ દેહિ, કરો ચંદનકી રીત;	
શીતળતા ને સગંધતા, જીમ ભાંજે ભવણીત.	૫
હવે ત્રીજી સુમનમ તણી, પૂજા અતિહિ ઉદાર;	
સુમનમ સુખ જીવથી લહે, તિણે સુમનમ પ્રકાર.	૬
*પ્રણિધાને સદ્ગતિ હોએ, પૂજ્યે કિમ નવી હોય,	
^૧ સુમનસ ભાવે દુર્ગતા, ^૨ પૂજા પચાગક જોય.	૭
^૩ હુતાશનથી કાષ્ટ જન્યું, તિમ ધ્યાનાનલે કર્મ;	
તિણે મિશે ધુપ પૂજા કરો, પામો જન્યુ શિવશર્મ.	૮
ઘણીપરે ધુપ પૂજા કરી, જિન આગળ શુભ ભાવ,	
ઘણી વિભાવની પરિણતી, દુર કરો પરભાવ.	૯
^૪ જગપ્રતીપ પુર દીપ શુભ, કરતા ભાવો એહ.	
અવગણું જે અનાદિતુ, જ્ઞાન લહો નિજ તેહ.	૧૦

● એકામ્રભાવે

૧ ચોખ્ખાભાવે ૨ દુર્ગતા (ગરીબ) નાગી ભગવાન મદારીર દેવને-
વદન પૂજન કરતા જતી માર્ગમાજ આયુધ્ય દાયે અપવી ચોખ્ખા
ભાવથી સદ્ગતિ પાળી ૩ અગ્નિ ૪ જગ-દીપક શ્રી જિનેશ્વર આગળ
જયણા યુક્ત (ગાયના ઘીનો) દીપ પ્રગટાવતાં

કેવળનાણુ પઈવશું,^૧ જયું લહે લોકલોક;
 ત્યું પૂજા દ્રવ્યદીપની, કરતાં શિવ કૃણ રોક. ૧૧
 હવે અક્ષત^૨ પૂજા કરો, શાળી ગ્રીહિ ગાધુમ;
 ઉજવળ પ્રભુ પર દોઢને, યાજો મોહકી હુમ. ૧૨
 અક્ષય કૃણ લેવા લણી, અક્ષત પૂજા ઉદાર;
 ઈહ ભવ પણ નવિ ક્ષય હોવે, રાજ ઝડક ભંડાર. ૧૩
 હવે નૈવેદ્ય નિવેદના, કીજે હુમ હક્ષીરાય;
 ભવ નિર્વેદ^૩ પ્રભુ મુખે, માગો અવિચળ ઠાય. ૧૪
 કર્તો લોકતા મુજ નહિ, પુદ્ગલ ભાવનો હવ;
 તિણે પુદ્ગલની ત્યાજના, કરતાં શર્મ સંદૈવ. ૧૫
 કૃણ પૂજા કરતાં થકાં, સદૃશ કરો અવતાર;
 કૃણ માગો પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર. ૧૬
 જસ કૃણ ઓપમ જગ નહિ, પામ્યા પાછી ન અંત;
 અવ્યાખ્યાધ અચળ અરૂણ, માગો મુખ અનંત. ૧૭

ઇતિ અષ્ટપ્રકારી પૂજના દુહા સંપૂર્ણ.

અથ ગૌતમાષ્ટક છંદ

વીર જિણેસર કરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જપો નિશદીશ;
 જો કીજે ગૌતમનું ધ્યાન, તો ઘર વિલસે નવે નિધાન. ૧
 ગૌતમ નામે ગિરિવર ચઢે, મન વાંછિત હેલા^૪ સંપન્ને;
 ગૌતમ નામે નાવે રોગ, ગૌતમ નામે સર્વ સંજોગ. ૨
 જે વૈરી વિરૂપા વંકડા, તસ નામે નાવે ઢુંકડા;^૫

૧ પ્રદીપ-દીપક. ૨ (અણી શુદ્ધ) શાલિ-ચોખાદિ. ૩ સંસાર ઉપરથી વૈરાગ્ય.

૪ શીઘ્ર-તત્કાલ ૫ પાસે-નજદીક આવી ન શકે-પરાલવ કરી ન શકે.

ભૂત પ્રેત નવિ મંડે પ્રાણુ, તે ગૌતમનાં કરૂ વખાણુ.	૩
ગૌતમ નામે નિર્મલ કાય, ગૌતમ નામે વાધે આય;	
ગૌતમ જિન શાસન શણુગાર, ગૌતમ નામે જ્યજ્યકાર.	૪
શાલ દાલ મુરહાં ઘૂત ગોલ, મનવંછિત કાપડ તંબોલ;	
ધર મુધરણી નિર્મલ ચિત્ત, ગૌતમ નામે પુત્ર વિનીત.	૫
ગૌતમ ઉદયો અવિચલ ભાણુ, ગૌતમ નામ જપો જગ જાણુ.	
મહોદાં મદિર મેરૂ સમાન, ગૌતમ નામે મરૂલ વિહાણુ,	૬
ધર મયગલ ઘોડાની જોડ, વાડ પહોંચે વંછિત કોડ;	
મહીયલ માને મોહોદા રાય, જો તુઠે ગૌતમનાં પાય.	૭
ગૌતમ પ્રણમ્યાં પાતિક ટલે, ઉત્તમ નરની સગત મલે,	
ગૌતમ નામે નિર્મલ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાધે વાન.	૮
પુણ્યવત અવધારો મહુ, શુરૂ ગૌતમનાં શુણુ છે બહુ;	
કહો લાવણ્યસમય કરજોડ, ગૌતમ તૂઠે સંપત્તિ કોડ.	૯

એકસો સિત્તેર જિન ચૈત્યવ હન

સોલે જિનવર શામળા, રાતા ત્રીગ વખાણુ;	
લીલા મરકત મણિસમા, આઠત્રિશ શુણુખાણુ.	૧
પીલા કચન વર્ણ સમા, છત્રીશે જિનચદ,	
શંખ વરણુ સોહામણુ, પચાગે મુખકદ	૨
સિત્તેર એ જિન વંદીએ એ, ઉત્કૃષ્ટ મમકાલ,	
અજિતનાથ વારે હુવા, વંદૂ થઇ ઉજમાલ.	૩
નામ જપતાં જિનતાડું, દુરગતિ દૂરે જાય;	
ધ્યાન ધ્યાતા પરમાત્મનું, પરમ મહોદય થાય.	૪
જિનવર નામે જશ ભલો, સફલ મનોરથ સાર.	
શુદ્ધ પ્રતિતી જિનતણી, શિવમુખ અનુભવ ધાર.	૫

શ્રી સિદ્ધચક્ર નમસ્કાર ચૈત્યવંદન.

જો ધુરી સિરિ અરિહંત, મૂલ દૃઢપીઠ પર્થ ક્રિયા;
સિદ્ધ સૂરી ઉવજ્જાય સાહુ, ચીહું પાસ ગરીક્રિયા. ૧
દંસણ નાણ ચરિત્ત તવ હી, પડિસાહા સુંદર;
તત્તખખર સરવગ્ગ લકિ, ગુરૂપયદત્ત દુખર. ૨
દિસીપાલ જખખજખખીણિ, પમુહ સુરકુસુમેહિં અલંક્રિયા;
સો સિદ્ધચક્ર ગુરૂકપ્પતર, અમ મન વંછિયદ્દલ દીયા. ૩

શ્રીપર્યુષણ ચૈત્યવંદન.

પર્વ પર્થુષણ ગુણનીસો, નવકદપવિહાર;
ચાર માસાન્તર થીર રહે, એહીજ અર્થ ઉદાર. ૧
આષાઠ શુદ્ધ ચઉદશ થકી, સંવત્સરી પંચમસ;
મુનિવર દિન સિત્તેરમે, પડિક્કમતાં ચૌમાસ. ૨
આવકપણ સમતઃ ધરી, કરે ગુરૂના બહુમાન;
કદપસૂત્ર સુવિહિત મુખે, સાંભલે થઈ એક તાન. ૩
જિનવર ચૈત્ય જુહારીએ, ગુરૂ ભક્તિ વિશાલ;
પ્રાચે અષ્ટ ભવાંતરે, વરીએ શિવ વરમાલ. ૪
દર્પણથી નિજરૂપનો, જુવે મુદ્દષ્ટિ રૂપ;
દર્પણ અતુલવ અર્પણ, જ્ઞાન રમણ મુનિ ભૂપ. ૫
આત્મ સ્વરૂપ વિઠોક્તાંએ, પ્રગટ્યો નિત્ર સ્વભાવ;
રાય ઉદાયી ખામણાં, પર્વપર્થુષણ દાવ. ૬
નવ વખાણ પૂજી મુણે, શુક્લ ચતુર્થી સીમા;
પંચમી દિન વાંચે મુણે, હોય વિરોધી નીમા, ૭
એ નહીં પર્વે પંચમી, સર્વ સમાણી ચોથે;
ભવ ભીરુ મુનિ માનસે, ભાખ્યું અરિહા નાથે. ૮
શ્રુત કેવલી વચણા મુણી, લહી માનવ અવતાર;
શ્રી શુભવીરને શાસને, પામ્યા જય જયકાર. ૯

શ્રી ચોવિશ જિન લંછન ચૈત્યવદન.

- ઋષભલંછન ઋષભ દેવ, અજિતલંછન હાથી,
સંભવ લંછન ચોડસો, શિવપુરનો સાથી. ૧
- અભિનંદન લંછન કપિ, કૌંચ લંછન સુમતિ,
પદ્મલંછન પદ્મપ્રભુ, વિદ્યદેવો સુમતિ. ૨
- સુપાર્થલંછન સાગ્રિયો, ચંદ્રપ્રભુ લંછન ચંદ્ર,
મગર લંછન સુનિધિ પ્રભુ, શ્રીચંદ્ર લંછન શીતલજિજ્ઞંદ. ૩
- લંછન ખડ્ગી ઔપાસને, વાસુપૂજ્યને મહિપ,
સૂવર લંછન પાયે વિમલદેવ, ભવિયા તે નામો શિવ. ૪
- સિંચાણો જિન અનતને એ, વજ્રલંછન શ્રીધર્મ,
શાંતિલંછન મરગલો, નામે ધર્મનો મર્મ. ૫
- કુંથુનાથ જિન બોડો, અરજિન નદાવર્ત,
મહિલ કુલ વખાણીયે, સુમન કચ્છપ વિખ્યાત. ૬
- નમિજિનને નીલોત્તમલ, પામીએ પદ્મમાહિ,
શ અલંછન પ્રભુ નેમણ, દીસે ઉચે આંહિ ૭
- પાર્થનાથજીને ચરણ મર્પ, નીલવરણ શોભિત,
સિંહલંછન કચ્છ તલુ, વર્દમાન વિખ્યાત. ૮
- એણીપરે લંછન ચિતની એ, એલખીએ જિનગય,
જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ સેવતા, લક્ષ્મીરતન મૂરિરાય. ૯

સામાન્ય જિન ચૈત્યવદન

- જય જય હું જિનરાજ આજ, મળીએ મુજ સ્વામી;
અવિનાશી અકલંક રૂપ, જગ અંતરજામી. ૧
- રૂપારૂપી ધર્મ દેવ, આતમ આરામી;
ચિદાનંદ ચેતન અચિત્ય, શિવદીલા પામી. ૨
- સિદ્ધ જુદ્ધ હું વંદતા, સકળ ગિદ્ધિ વર જુદ્ધ;

રામ પ્રભુ ધ્યાને કરી, પ્રગટે આતમ મદ્ર. ૩
 કાળ બહુ સ્થાવર ગમ્યો, ભમીયો ભવમાંહી;
 વિકલેન્દ્રિય માંહી વસ્યો, સ્થિરતા નહીં ક્યાંહીં. ૪
 તિર્યચ પંચેન્દ્રિય માંહી દેવ, કરમે હું આવ્યો;
 કરી કુકર્મ નરકે ગયો, તુમ દરીશન નહિ પાચો. ૫
 એમ અનંત કાળે કરી એ, પામ્યો નર અવતાર;
 હવે જગ તારક તુંહી મળ્યો, ભવજલ પાર ઉતાર. ૬

શ્રી પાર્શ્વજિન ચૈત્યવંદન.

જય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવન સ્વામી;
 અષ્ટ કર્મરિપુ છતીને, પંચમી ગતિ પામી. ૧
 પ્રભુ નામે આનંદ કંદ, સુખ સંપત્તિ લહીએ;
 પ્રભુ નામે ભવ ભય તણાં, પાતક સખ દહીએ. ૨
 ઓ હૈં વર્ણ જોડી કરીએ, જપીએ પાર્શ્વ નામ;
 વિષ અમૃત થઇ પરગમે, લહીએ અવિચલ ઠામ. ૩

અથ સિદ્ધાચલનાં ચૈત્યવંદનો.

જય જય નાલિ નરિંદનંદ, સિદ્ધાચલ મંડણ;
 જય જય પ્રથમ જિજ્ઞંસ્યંદ, ભવ દુઃખ વિહંડણ. ૧
 જય જય સાધુ સુરિંદ વૃંદ, વંદિયા પરમેસર;
 જય જય જગદાનંદ કંદ, શ્રી રૂપલ જિજ્ઞેસર. ૨
 અમૃત સમ જિન ધર્મનાએ, દાયક જગમાં જાણ;
 તુજ પદ પંકજ પ્રીતધર, નિશદિન નમત કલ્યાણ. ૩

૨

શ્રી શત્રુજય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીઠે દુરગતિ વારે;
 ભાવ ધરીને જે ચહે, તેને ભવ પાર ઉતારે. ૧

અન ત સિદ્ધનો એહ કામ, સકળ તીરથનો રાય;
 પુરવ નવાણું રીખવદેવ, જ્યા ઠવીયા પ્રભુપાય. ૨
 સૂરજ કુહ સોહામણો, કવહ જક્ષ અલિરામ;
 નાલિરાયા કલ મહણો, જિનવર કર પ્રણામ. ૮

શ્રી સીમધરસ્વામીનાં ચૈત્યવદનો

૧

શ્રી સીમધર જગધણી, આ ભરતે આવો;
 કરણાવત કરણ કરી, અમને વંદાવો. ૧
 સકળ ભક્ત તુમે વણી, જો હોવે અમ નાથ;
 ભવોભવ હું છું તાહરો, નહીં મેઘું હવે માથ. ૨
 સયલ સગ છડી કરીએ, ચારિત્ર લેખશુ;
 પાય તુમારા સેવીને, શિવરમણી વરીશુ. ૩
 એ અળજો મુજને ધણીએ, પુરો સીમધર દેવ,
 ઈહાં થકી હું વીનવું, અવધારો મુજ સેવ. ૪

૨

શ્રી સીમધર વીતરાગ, ત્રિભુવન તમે ઉપગારી
 શ્રી શ્રેયસ પિતા કુળે, બહુ શોભાતુમારી. ૧
 ધન્ય ધન્ય માતા સાત્યકી, જેણે જાણે જયકારી;
 વૃપલ લઇને વિરાજમાન, વદ નર નારી. ૨
 ધનુષ પાંચશે દહડીએ, સોહીએ સોવન વાન,
 કીર્તિવિજય ઉનજાણનો, વિનય ધરે તુમ ધ્યાન. ૩

અથ બીજનું ચૈત્યવદન.

હવિષ ધર્મ છલે ઉપદિશ્યો, ચોથા અલિનંદન.
 બીજે જન્મ્યા તે પ્રભુ, ભવ હ ખ નિકંદન. ૧

દુવિધ ધ્યાન તુમે પારહરો, આદરો દાય ધ્યાનઃ	
ઈમ પ્રકારથું મુમતિ જિતે, તે ચવિયા બીજ દિન.	૨
દાય બંધન રાગ દ્વેષ, તેહને ભવિ તણએ;	
મુજ પરે શીતલ જિન કહે, બીજદિન શિવ ભણએ.	૩
જીવાણવ પદાર્થનું, કરો નાણ મુજણ;	
બીજ દિને વાસુપૂજ્ય પરે, લહો કેવળ નાણ.	૪
નિશ્ચય નય વ્યવહાર દાય, એકાંત ન થાહીએ;	
અરજિત બીજ દિને ચવી, એમ જિન આગળ કહીએ, ૫	
વત્તમાન ચોવિશીએ, એમ જિન કહ્યાણ;	
બીજ દિને કેઈ પામીયા, પ્રભુ નાણ નિર્ગણ.	૬
એમ અનંત ચોવીશીએ, હુઆં બહુ કહ્યાણ;	
જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, નમતાં હોય સુખ ખાણ.	૭

અથ શ્રીજ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન.

ત્રિગટે એકા વીરજિન, ભાષે ભવિજન આગે;	
ત્રિકરણશ્યું ત્રિહુ લોક જન, નિમુણો મનગગે.	૧
આરાધો ભલી ભાતસેં, પાંચમ અબુઆલી;	
જ્ઞાન આરાધન કારણે, એહજ તિથિ નિહાલી.	૨
જ્ઞાનવિના પશુ સારિખા, જાણો એણે સંસાર;	
જ્ઞાન આરાધનથી લહે, શિવપદ સુખ શ્રીકાર.	૩
જ્ઞાનરહિત ક્રિયા કહી, કાસકુસુમ ઉપમાન;	
લોકાલોક પ્રકાશકર, જ્ઞાન એક પરધાન.	૪
જ્ઞાનિન્ધાસોધાસમાં, કરે કર્મનો છેહ;	
પૂર્વ કોહી વરસા લગે, અજ્ઞાને કરે તેહ.	૫
દેશ આરાધક ક્રિયા કહી, સર્વ આરાધક જ્ઞાન;	
જ્ઞાન તણો મહીમા ધણો, અંગ પાંચમે ભગવાન.	૬

પચ માસ લઘુ પચમી, જાવજીવ ઉત્કૃષ્ટી,	
પચ વરસ પંચ માસની, પચમી કરો શુભ દ્રષ્ટી.	૭
એકાવન હી પચનો એ, કાઉમગ્ગ લોગસસ કેરો,	
ઉજમણુ કરો ભાવશુ, ટાલો ભાવ ફેરો.	૮
એણીપરે પંચમી આરાધીએ, આણી ભાવ અપાર,	
વરદત્ત ગુણમજરીપરે, રંગ વિજય લહો સાર	૯

શ્રી અષ્ટમીનુ ચંચલ દન.

માહા શુદી આઠમ દિને, વિજયા સુત જાગો,	
તેમ ફાગણ શુદી આઠમે, સભવ ચત્રી આવ્યો.	૧
ચૈત્ર વદની આઠમે, જન્મેયા ઝડપલ જિણુદ,	
દીક્ષા પણ એ દિન લક્ષી, હુઆ પ્રથમ મુનિચંદ.	૨
માધવ મુદિ આઠમ દિને, આઠ કર્મ કર્યા દુર,	
અભિનદન ચોથા પ્રભુ, પામ્યા મુખ ભરપૂર.	૩
એહિજ આઠમ ઉજાડી, જન્મેયા મુખતિ જીણુદ,	
આઠ જાતિ કળારો કરી, નવરાવે મુર ધંદ.	૪
જનમ્યા જેઠ વતી આઠમે, મુનિમુખત સ્વામી,	
તેમ આપાડ શુદી આઠમે, અષ્ટમી ગતિ પામી.	૫
આવણ વદની આઠમે, નમિ જન્મેયા જગ ભાણ,	
તેમ આવણ શુદી આઠમે, પાસજીવું નિગવાણ.	૬
ભાદરવા વદી આઠમ દિને, ચરિયા સ્વામી મુપાસ,	
જિન ઉત્તમ પદ પદને, એવ્યાથી શિવ વાગ	૭

શ્રી એકાદશીનું ચૈત્યવંદન.

- શાસન નાયક વીંછ, પ્રભુ કેવળ પાયો;
સંઘ ચતુરવિધ સ્થાપવા, મહાસેન વન આયો. ૧
- આધવ સિત એકાદશી, સોમલ દ્વિગ યજ્ઞ;
દંદ્રભુતિ આદે મલ્યા, એકાદશ વિજ્ઞ; ૨
- એકાદશસેં ચઉગુણા, તેહનો પરિવાર;
વેદ અર્થ અવળો કરે, મન અભિમાન અપાર. ૩
- લગાદિક સંશય હરીએ, એકાદશ ગણધાર;
વીરે થાપ્યા વંદીએ, જિન શાસન જયકાર. ૪
- માદ્ધ જન્મ અર મદ્ધિ પાસ, વર ચરણ વિલાસી;
ઋષલ અલત સુમતિ નમિ, મદ્ધિ ધન ઘાતી વિનાશી. ૫
- પદ્મપ્રભ શિવવાસ પાસ, લવ લવનાં તોડી;
એકાદશી દિન આપણી, ઋદ્ધિ સઘલી જોડી, ૬
- દશ એત્રે ત્રિહું કાલનાં, ત્રણશેં કલ્યાણ;
વરસ અગીઆર એકાદશી, આરાધો વરનાણ. ૭
- અગીઆર અંગ લખાવીએ, એકાદશ પાઠાં;
પુંજણી ઠવણી વીંટણી, મસી કાગળ ને કાઠાં. ૮
- અગીઆર અવ્રત છાંડવાંએ, વહો પડિમા અગીઆર;
ખીમાવિજય જિન શાસને, સદ્ગ કરો અવતાર. ૯

૧ વૈશાખ શુકલ-શુદ્ધિ એકાદશીને દિવસે સોમલ નામના વિગ્ર-આ-
ઘણે આરંભેલા યજ્ઞ પ્રસંગે ૨ અગીયાર વિદ્વાન (વિગ્રો) ૩ ચુમાલીસસો.

શુદ્ધ દેવતત્ત્વ નિરૂપક સ્તવન

જગનાયક જિનરાજને, દાખવિયે મહિ દેવ; મૂકાણા જે કર્મથી, ‘સારે મુરુપતિ સેવ. જગનાયક જિનરાજને, દાખવીએ સહિ દેવ. ૧	
ક્રોધ માન માયા નહિ, નહિ લોભ અજ્ઞાન, રતિ અરતિ વેદે નહિ, છાડ્યા મદના સ્થાન. જગનાયક ૨	
નિદ્રા રોક ચોરી નહિ, નહિ વયણ અલીકર; મચ્છર ભય વધ પ્રાણનો, ન કરે તે તહકીક. જગનાયક ૩	
એમકીડા ન કરે કદી, નહિ નારી પ્રસંગ; હાસ્યાદિક અઠાર એ, નહિ જેહને અંગ. જગનાયક ૪	
પદ્માસન પૂરી કરી, બેઠા શ્રી અરિહત; નિશ્ચલ લોચણ જેહના, નાસાએજ રહત. જગનાયક ૫	
જિનમુદ્રા જિનરાજની, દીઠે પરમ ઉદ્ધામ; મમકિત થાયે નિગમણ; તપે જ્ઞાન ઉત્તમ. જગનાયક ૬	
ગતિ આગતિ મવી જીવતણી, જણે લોકાલોક, મન પર્યાય મવીતણા; કેવલ જ્ઞાનાલોક. જગનાયક ૭	
મૂર્તિ શ્રી જિનનાયની, મમતા ગમ ભાર, શીતલ નયણ મોહામણા, નહિ વાક લગાર. જગનાયક ૮	
હમન વકન હગમે હૈયું, દેખી શ્રી જિનગય, મુદ્દ જખી પ્રભુ દેહની, ગોણા વગણી ન જાય. જગનાયક ૯	
અવગ તણી એહવી જખી, કિહાં એમ દીમંત, દેવતત્ત્વ એ જાણીએ, શીજિનહર્ષ કહત. જગનાયક ૧૦	

૧ જેહની ઇન્દ્રો મેવા કરે છે ૨ મૂળા-અસ ૫ ૩ નક્કી ૪ દેવવનાન
ના પ્રદાસથી વનજે.

શ્રીનવપદજીનું સ્તવન

સિદ્ધચક્ર વર સેવા કીજે, નરભવ લાહો લીજેજી; વિધિપૂર્વક આરાધન કરતાં, ભવભવ પાતક છીજે. ભવીજન ભજીએજી. અવર અનાદિની ચાલ નિત્ય નિત્ય તજીએજી. ૧ (એ આંકણી)

દેવના દેવ દયાકર^૧ ઠાકર, ચાકર સુર નર ઈન્દ્રજી;
ત્રિગુણે ત્રિભુવન નાયક બેઠા, પ્રણમો શ્રી જિનચંદા. ભવીજન ૨
અજ^૨ અવિનાશી અકળ અજરામર, કેવળ દંસણનાણીજી;
અબ્યાબાધ^૩ અનંત^૪ વીરજ, સિદ્ધ પ્રણમો ગુણનાણી. ભવી ૩
વિદ્યા સૌભાગ્ય લક્ષ્મી પીઠ, મંત્રરાજ યોગપીઠજી;
સુમેરૂ પીઠ એ પંચ પ્રસ્થાને, નમો આચારજ ઇન્દ્ર^૫. ભવી ૪
અંગ ઉપાંગ નંદિ અતુયોગા, છ છેદ ને મૂળ ચ્યારજી;
દસ પયજા એમ પણચાલીસ^૬, પાઠક તેહના ધાર. ભવીજન ૫
વેદ^૭ ત્રણ ને હાસ્યાદિક પટ, મિથ્યાત્વ ચ્યાર કપાચજી;
ચૌદ અભ્યંતર નવવિધ બાહ્યની, ગ્રંથિ તજે મુનિરાય. ભવી ૬
ઉપશમ ક્ષયઉપશમ ને ક્ષાયક, દર્શન ત્રણ પ્રકારજી;
શ્રદ્ધા પરિણતિ આતમકેરી, નમીએ વારંવાર. ભવીજન ૭
અઠવાવીશ ચૌદ ને પટ દુગ^૮ એક, મત્યાદિકના બાણજી;
એમ એકાવન ભેદે પ્રણમો, સાતમે પદ વરનાણ. ભવીજન ૮
નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ ભેદે, ચારિત્ર છે વ્યવહારેજી;
નિજગુણ સ્થિરતા ચરણ તે પ્રણમો, નિશ્ચય શુદ્ધ પ્રકારે. ભવી ૯
બાહ્ય અભ્યંતર તપ તે સંવર, સમતા નિર્જરા હેતુજી;
તે તપ નમીએ ભાવ ધરીને, ભવસાગરમાં સેતુ. ભવીજન ૧૦

૧ દયાના સંકર. ૨ જહેને ફરી જન્મ લેવાનો નથી. ૩ કશી આબાધારહિત, અખંડ સુખ. ૪ ઇન્દ્ર (ભાવાચાર્ય). ૫ પીસ્તાલીશ આગમ. ૬ પુરુષ, સ્ત્રી અને નપુંસક. ૭ બે.

એ નવપદમા ^૧પણ છે ધર્મી, ધર્મ તે વરતે આરણ્ય;^૨
 દેવ ગુરુ ને ધર્મ તે એહમાં, દો^૩ તીન^૪ આર^૫ પ્રકાર. ભવીં ૧૧
 મારગ દેશક^૬ અવિનાશીપણુ^૭, આચાર^૮ વિનય^૯ સંકેતેણ;
 સહાયપણુ^{૧૦} ધરતા સાધુણ, પ્રભુમે એહીજ હેતે.^{૧૧} ભવીં ૧૨
 વિમલેશ્યે^{૧૨} સાંનિધ્ય^{૧૩} કરે તેહની, ઉત્તમ જે આરાધેણ;
 પદ્મવિજય કહે તે ભવી પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે. ભવીં ૧૩

શ્રી પરમાત્મ સ્તવન.

“ દેવ તુજ સિદ્ધાન્ત મોડો ” એ દેશી.

મહત્ મમતા સુરલતાનો, તુહી અનોપમ કંદેરે,
 તુહી કૃપારસ કનકકંભો, તુહી જિજ્ઞાસુ મુણી દરે. ૧
 પ્રભુ તુહી, તુહી તુંહી તુહી, તુહી ધરતા ધ્યાનરે,
 તુજસ્વરૂપી જે થયા, તેણે લલિત તાહરે તાનરે. પ્રભું ૨
 તુહી અલગો ભવ થકી પણ, ભવિક તાહરે નામરે,
 પાર ભવનો તેહ પામે, એહ અચરીજ ઠામરે. પ્રભું ૩
 જન્મ પાવન આજ માહરો, નિરખીઓ તુજ નૂરરે,

૧ અરિહતાદિક પાંચ પરમેશ્વરીઓ ૨ સમ્યગ્ દર્શન (સમકિત)
 આદિક આર પ્રકાર ૩ અરિહત અને સિદ્ધ તે બે દેવ ૪ આચાર્ય,
 ઉપાધ્યાય અને માધુ એ ત્રણ ગુરુ ૫ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ એ
 આર પ્રકારનો ધર્મ જાણવો ૬ અરિહતનો મોક્ષમાર્ગદેશક ગુણ ૭ સિ-
 દ્ધનો અવિનાશીપણનો ગુણ ૮ આચાર્યનો જ્ઞાનાત્મિક પાંચ આચાર પા-
 ણવા પળાવવાનો ગુણ ૯ ઉપાધ્યાયનો નિનય ગુણ (જડ જેવા શિષ્યને
 પણ મુશિક્ષાદાનથી મુનિની કરે એવો ગુણ) ૧૦ અન્ય ભગ્વાત્માઓને
 ધર્મમાર્ગમા આવળનરૂપ થવાનો ગુણ (સાધુનો) ૧૧ એટલા માટે
 અરિહતાદિકને નિકરણ શુદ્ધ પ્રણામ કરવાનો ૧૨ સહાયતા કરે

ભવોભવ અનુમોદનાળ, હુઓ આપ હનૂરે, પ્રભુ ૪
 એહ માહરે અખયઆતમ, અસંખ્યાત પ્રેદશરે;
 તાહરા ગુણ છે અનંતા, કીમ કરું તારા નિવેશરે, પ્રભુ ૫
 એક એક પ્રેદશે તાહરે, ગુણ અનંતનો વાસરે;
 એમ કરા તુજ સહજ મિલત, હુએ જ્ઞાન પ્રકાશરે, પ્રભુ ૬
 ધ્યાન ધ્યાતા ધ્યેય એકે, એકી ભાવ હોએ એમરે;
 એમ કરતાં સેવ્ય સેવક, ભાવ હોએ ક્ષેમરે, પ્રભુ ૭
 શુદ્ધ સેવા તાહરી જે, હોય અચલ સ્વભાવરે;
 જ્ઞાનવિમલ સૂરીંદ પ્રભુતા, હોય સુજસ જમાવરે, પ્રભુ ૮

શ્રીસીમંધર જિન સ્તવન.

ધન્ય ધન્ય ક્ષેત્ર મહાવિદેહલ, ધન્ય પુંડરિગિણી ગામ;
 ધન્ય તિહાંના માનવીલ, નિત્ય ઉઠી કરેરે પ્રણામ.
 સીમંધર સ્વામી કહિયેરે હું, મહાવિદેહ આવીશ;
 જયવંતા જિનવર કહીયેરે, હું તમને વાંદીશ. ૧૧૧
 ચાંદલીયા સંદેશડાલ, કેહેજો સીમંધર સ્વામ;
 ભરત ક્ષેત્રનાં માનવીલ, નિત્ય ઉઠી કરેરે પ્રણામ. સીં ૧૧૨
 સમવસરણ દેવે રચ્યું તિહાં, ચોસઠ ઇંદ્ર નરેશ;
 સોના તણે સિંહાસન બેઠા, ચામર છત્ર ધરેશ. સીં ૧૧૩
 ઇંદ્રાણી કાઢે ગહુંલીલ, માતીનાં ચોક પૂરેશ;
 લળી લળી લીયે લૂંછણાંલ, જિનવર દીયે ઉપદેશ. સીં ૧૧૪
 એહવે સમે મેં સાંભલ્યુંલ, હવે કરવા પચ્ચખાણ;
 પોથી ઠવણી તિહાં કણેલ, અમૃત વાણી વખાણ. સીં ૧૧૫
 રાયને વહાલાં ઘોડલાંલ, વેપારીને વહાલાં છે દામ;
 અમને વહાલા સીમંધર સ્વામી, જેમ સીતાને શ્રીરામ. સીં ૧૧૬
 નહીં માગું પ્રભુ રાજ્ય ઋદ્ધિલ, નહીં માગું ગરથ ભંડાર;
 હું માગું પ્રભુ એટલુંલ, તુમ પાસે અવતાર. સીં ૧૧૭

દેવે ન દીધી પાંખડીજી, કેમ કરી આણુ હજૂર,
 મુજરો મહારો માનજેજી, પ્રહ ઉગમતે સૂર. સીં ૧૮૮
 સમયસુદરની વિનતિજી, માનજો વારંવાર;
 બે કર જોડી વિનવુંજી, વિનતડી અવધાર. સીં ૧૮૯

શ્રીસીમધરજિનસ્તવન

ઝવેરો તે આનુ રોકડો માહારા વહાવાજીરે ॥ એ દેવી,
 મનહં તે માહાર મોકલે, મહારા વાહાલાજીરે,
 સસહર^૧ સાથે ગ દેશ, જઈને કહેજો મહારા વાહાજીરે ॥ આં
 ભરતનાં ભજને તારવા, ॥માવા એકવાર આવોને આ દેશ. જં ૧
 પ્રભુજી વસો પુષ્કલાવતી, ॥માવા મહાનિદેહ ક્ષેત્ર મંચાર, જં ૨
 પુરી રાજે પુરગિણી, ॥માવા જિહા પ્રભુનો અવતાર. જં ૩
 શ્રી સીમધર સાહિબા, ॥માવા વિચરતા વીતરાગ, જં ૪
 પડિબોહર બહુ પ્રાણીને ॥માવા તેહનો પામે કુણ તાગ^૩ જં ૫
 મન જાણે ઉડી મળુ, ॥માવા પણ ચોતાને નહીં પાખ, જં ૬
 ભગવત તુમ જોવા લાણી, ॥માવા અલજો ધરે છે બેહુ આખ જં ૭
 દુર્ગમ મહોટા દૂગમ, ॥માવા નદી નાળાંનો નહીં પાર, જં ૮
 ધાંટીની આદી ઘણી, ॥માવા અટવી પથ અપાન. જં ૯
 કોડી સોનૈયે કાસીદી, ॥માવા કરનારો નહીં કોય; જં ૧૦
 કાગલોયો કેમ મોકલુ, ॥માવા હોશ તે નિત્ય નવલા હોય. જં ૧૧
 લખુ જે જે લેખમા, ॥માવા લાખ ગમે અલિલાપ, જં ૧૨
 તમે રલેખમાં તે લહો, ॥માવા મુજ મન પૂરે છે સાખ. જં ૧૩
 લોકલોક મરૂપના, ॥માવા જગતમા તુમે છો જાણ, જં ૧૪
 જાણ આગે શું જણાવીએ, ॥માવા આખર અમે અજાણ. જં ૧૫
 વાચક ઉદયની વિનતિ, ॥માવા સમહર કહ્યા સદેશ, જં ૧૬
 માની લેજો માહરી, ॥માવા વગતા દૂર વિદેશ. જં ૧૭

શ્રીયુગમંધરજિન સ્તવન.

॥ મધુકરની દેશીમાં ॥

શ્રીયુગમંધરને કેજે, કે દધિસુત^૧ વીનતડી સુણુજેરે;
શ્રીયુગ૦ એ આંકણી૦.

કાયા પામી અતિ કૂડી, પાંખ નહીં આવું ઉડી;
લખિધ નહીં કોઇ રૂડીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૧॥
તુમ સેવામાંહિ સુર કોડી, ઇહાં આવે જો એક દોડી;
આશ ફળે પાતક મોડીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૨॥
દુષ્પ્રમ સમયમાં ઇણે ભરતે, અતિશય નાણી નવિ વરતે;
કહીએ કહો કોણ સાંભલતેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૩॥
અવણાં સુખીયા તુમ નામે, નયણાં દરિસણ નવિ પામે;
એ તો ઝગડાને ઠામેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૪॥
ચાર આંગલ અંતર રહેવું, ચોક્કસડીની પેરે દુઃખ સહેવું;
પ્રભુ વિના કોણ આગળ કહેવુંરે. શ્રીયુગ૦ ॥૫॥
મહોદા મેળ કરી આપે, બેહુને તોલ કરી થાપે;
સજ્જન જસ જગમાં વ્યાપેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૬॥
બેહુને એક મતો થાવે, કેવલ નાણુ બુગલ પાવે;
તો સવિ વાત બની આવે રે. શ્રીયુગ૦ ॥૭॥
ગજલંછન ગજગતિગામી, વિચરે વપ્રવિજય સ્વામી;
નયરી વિજયા ગુણકામીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૮॥
માતા સુતારાએ જાયો, સુદ્રઠ નરપતિ કુલ આયો;
પંડિત જિનવિજયે ગાયોરે. શ્રીયુગ૦ ॥૯॥

૧ ચંદ્રમા. ૨ આંખ અતે કાનને ચાર આંગળનું છેડું છે, તેથી કાન
યુગમંધર સ્વામીનું નામ સાંભળે છે પણ પ્રભુ દૂર હોવાથી આંખ દેખી
શકતી નથી તેથી આંખને શોકની પેઠે દુઃખ થાય છે.

શ્રીસિદ્ધાયલ સ્તવન.

જમોદા માવડી—એ દેશી.

જાત્રા નવાણુ કરીએ, વિમલગિરિ જાત્રા નવાણુ કરીએ એ આંં
પૂરવ નવાણુ વાર શેત્રુજ ગિરિ, ઋષભ જિજ્ઞુસ સમોસરીએ,
॥ વિમલ ॥ ૧ ॥

કોઠિ સહસ ભવ પાતક ત્રુટે, શેત્રુજ સાહામો હગ ભરીએ. ॥ વિં ૨ ॥
આત છઠ દોય અઠમ તપસ્યા, કરી ચઢોયે ગિરિવરીયે, ॥ વિં ૩ ॥
પુંડરીક પદ જપીયે હરજે, અધ્યવમાય શુભ ધરીયે ॥ વિં ૪ ॥
પાપી અભવી ન નજરે દેખે, હિંમક પણુ ઊદ્ધરીએ ॥ વિં ૪ ॥
ભુમિ મથાગે તે નારી તણા સગ, દુર થકી પરિહરીયે. ॥ વિં ૬ ॥
સચિત્ત પન્હારોને એકલઆહારી, રંગુર સાથે પદ ચરાયે. ॥ વિં ૭ ॥
પરિક્રમણા દોય વિધિશુ કરીયે, પાપ પહલ વિખરીયે. ॥ વિં ૮ ॥
કલિકાલે એ તીરથ મોહોડું, પ્રવહણુ જિમ ભર દરીયે. ॥ વિં ૯ ॥
ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવતા, પદ કહે ભવ તરીયે ॥ વિમલ ૦૧ ॥

શ્રીસિદ્ધાયલતીર્થ સ્તવન

શ્રી આદીન્દર અંતરયામી, જીવન જગત આધાર,
શાન્ત મુધાગમ જાને ભરિયો, મિદ્ધાયલ શિષુગાર,
રાયણુ ડહીરે, બચ્હા પ્રભુ પાય ધરે, વિમલગિરિ વદોરે,
દેખત દુ.ખ હરે, પુન્યવતા પ્રાણીરે, પ્રભુજની મેવા કરે ૧
શુણ અનતા ગિરિવરકેરા, સિધ્યા માધુ અનત,
વળીરે મિદ્ધગે વાર અનતી, એમ ભાખે ભગવત.

× અગવી (અભવ) એના પાપી (આવો અય ભણ્યો છે)

■ નવાણુ યાત્રા કરનારાએએ (અને ઉપલક્ષણથી નિધિ રસિક
અન્ય યાનાળુઓએ) યાના કરતા જે હરી પાળની જોઈએ તેના નામ
ખતાવનામા આવ્યા છે

+ નાન-વહાણુ

ભવોભવ કેરાં રે પાતક દૂર કરે; વિમલગિરિ વંદારે ૨
 વાવડીયું રસકુંપાકેરી, મણિ માણેકની ખાણ;
 રતનખાણ બહુ રાજે હો તીરથ, એવી શ્રી જિનવાણ;
 સુખના સનેહી રે બંધન દૂર કરે; વિમલગિરિ વંદારે ૩
 પાંચ કોડિયું પુંડરીક સિંધ્યા, ત્રણ કોડિયું રામ;
 વીશ કોડિયું પાંડવ સિંધ્યા, સિદ્ધક્ષેત્ર સિદ્ધહામ;
 સુનિવર મહોદારે અનંતા સિદ્ધિવરે; વિમલગિરિ વંદારે ૪
 એસો તીરથ એર ન જગમે, ભાષે શ્રી જિનભાણ;
 દુર્ગતિ કાપે ન પાર ઉતારે (બહાલો), આપે કેવલનાણ;
 ભવિજન ભાવેરે જે એતું ધ્યાન ધરે; વિમલ ગિરિવંદારે ૫
 દ્રવ્ય ભાવશું પૂજા કરતાં, પૂજો શ્રી જિનપાથ (જિનરાય);
 ચિદાનંદ સુખ આતમ વેદી, જ્યોતિસેં જ્યોત મિલાય;
 કીરતિ એહનીરે માણેક સુનિ કરે; વિમલગિરિ વંદારે ૬

શ્રીશત્રુંજયગિરિરાજ સ્તવન.

સુરપતિ^૧ આગળ એમ જાણે, શ્રીવીરજિનેન્દ્ર, ગિરિરાજ
 એતો સકલ તીરથમાંહિ સાર, શત્રુંજય સુખકર, ગિરિરાજ
 સિંધ્યા ધીહાં સાધુ અનંત, અનંત કેવલધરા^૨, ગિરિરાજ
 જિનવર ધીહાં આવ્યા અનેક, જાણીને પાવનધરા^૩. ગિરિરાજ
 રાયણતણે ઋષભ જિણંદ, ગુણકર ગેલશું, ગિરિરાજ
 બહાલો પૂર્વ નવાણું વાર, પંધાર્યા પ્રેમશું. ગિરિરાજ
 એ તો મુક્તિ^૪ વધુ વરવાની પીઠ^૫ વખાણીએ, ગિરિરાજ
 ત્રિભુવન તારણ એહ તીરથ જગમાં જાણીએ. ગિરિરાજ
 દીઠ કરે દુર્ગતિ દૂર એ દુષ્પ્રમ કાળમાં, ગિરિરાજ
 ચાહીને જમએ સિદ્ધક્ષેત્ર રહાએ એહની ચાળમાં. ગિરિરાજ

૧ ઇન્દ્ર. ૨ કેવળજ્ઞાનધારી. ૩ પવિત્ર ભૂમિકા. ૪ મોક્ષ-સિદ્ધિ. ૫ લક્ષ્મી. ૫ પીઠિકા.

શ્રીઆદિજિન સ્તવન.

આદિતે અરિહત, એ રાગ

આદિ જિણુંદ અરિહંતણ, પ્રભુ આમનેરે;
 તુમે ઘો દરિસન મહારાજ, શું કરું તમનેરે,
 આઠ પહોરમા એક ઘડી, પ્રં લાગ્યુ તમારૂં ધ્યાન. શું ૧
 મધુકગ્ને મન માલતી, પ્રં જિમ મોરાને મન મેહ, શું
 સીતાને મન રામણ, પ્રં તેમ વાધ્યો તુમશું નેહ. શું ૨
 રોહીણીને મન ચદણ, પ્રં વળી રેવાયે ગજરાજ, શું
 મમય મમય પ્રભુ સોલરે, પ્રં મનડામા મહારાજ. શું ૩
 નિ સ્નેહી થઇ નવિ છૂટીયે, પ્રં કરુણાવત કહાઓ, શું
 ગુણ અવગુણ જોતા રંગે, પ્રં તો તારક દેમ કહાઓ. શું ૪
 રઠ લાગી પ્રભુ રૂપની, પ્રં મુને ન ગમે ધીણ વાત, શું
 વાયે વાત બને નહી, પ્રં મહીયે મૂઢી બ્રાત. શું ૫
 ક્ષેવે ચિતામણિ કલે, પ્રં તુ તો ત્રિભુવનનાથ, શું
 જો વાતે છાડું નહિ, પ્રં હવે આબ્યા મુજ હાથ. શું ૬
 મુંહની વાત મોકો પગી, પ્રં જિમ જાણો તિમ તાર; શું
 સહગુરુ મુદર કેપિગયનો, પ્રં પદને પ્રભુશુ ધ્યાન. શું ૭

શ્રીમુમતિજિન સ્તવન

ઝાઝગીયા મુનિગની એ દેલી

મુમતિનાથ ગુણશુ મિલીણ, વાયે મુજ મન પ્રીત;
 તેલ બિદુ જિમ વિમ્તરેણ, જલમાંહે ભલી રીત.
 સોભાગી જિનગુ લાગ્યો અનિહત રગ— ૧
 મજજનશું જે પ્રીતડીણ, છાની તે ન રખાય,
 પરિમલ કમ્તુરી તણેણ, મહી માંહે મહકાય. સોભાગી ૨

આંગલીએ નવિ મેરૂ ઢંકાએ, છાખડીએ રવિ તેજ;
 અંજલિમાં જિમ ગંગ ન માએ, મુજમન તિમ પ્રભુ હેજ. સોં ૩
 હુઓ છિયે નહિં અઘર^૧ અરૂણ, જિમ ખાતાં પાન સુરંગ;
 પીવત ભર ભર પ્રભુ ગુણ પ્યાલા, તિમ મુજ પ્રેમ અભંગ. સોં ૪
 ઢાંકી ધક્કુ^૨ પલાલશું^૩, ન રહે લહિ વિસ્તાર;
 વાચક યશ કહે પ્રભુતણા^૪, તિમ મુજ પ્રેમ પ્રકાર. સોં ૫

શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીનું સ્તવન.

(સાહેબા મોતીડો હમારો) એ દેશી.

સ્વામી તુમે કાંઈ કામણ કીધું, ચિત્તડું અમારું ચોરી લીધું;
 સાહેબા વાસુપૂજ્ય જિણુંદા, મોહના વાસુપૂજ્યં એ આંકણી,
 અમે પણ તુમશું કામણ કરશું; ભક્ત્યે ગ્રહી મન ધરમાં ધરશું. ૧
 મન ધરમાં ધરીયા ધર શોભા, દેખત નિત્ય રહેશો સ્થિર થોભા;^૨
 મન વૈકુંઠ અકુંઠિત^૩ ભક્તે, યોગી ભાષે અનુભવ શુકતે. સાં ૨
 કલેશે વાસિત મન સંસાર, કલેશે રહિત મન તે ભવપાર;
 જો વિશુદ્ધ મન ધર તુમે આઘ્યા, પ્રભુતો અમે નવનિધિ ઋદ્ધિપાયા. સાં ૩
 સાત રાજ અળગા જઈ બેઠા, પણ ભક્ત્યે અમ અનમાં પેઠા;
 અળગાને વળગ્યા જે રહેણું, તે ભાણા ખડખડ^૪ દુઃખ સહેણું. સાં ૪
 ધ્યાયક ધ્યેય ધ્યાન ગુણ એકે, ભેદભેદ^૫ કરશું હવે ટેકે;
 ખીરનીરપરે તુમશું મળશું, વાચક યશ કહે હેજ^૬ હળશું^૭. સાં ૫

૧ હોઠ. ૨ શેલડી. ૩ નિશ્ચયપણે. ૪ અસ્ખલિત. ૫ આકુળતા ભર્યું.
 ૬ અંતર ભેદ ટાળશું. ૭ પ્રેમ. ૮ એકતા કરશું.

શ્રીશાંતિજિન સ્તવન.

શાંતિ જિનેશ્વર સાહેબ વંદા, અનુભવ રસનો ક દારે,
 મુખને મટકે લોચન લટકે, મોઢા સુરનર છુ દારે શાંતિ. ૧
 મજર દેખીને કોયલ ટોકે, મેઘ ધરા જેમ મોરોરે;
 તેમ જિનપ્રતિમા નિરખી હરખું, વણી જેમ ચદ ચકોરોરે. શાંતિ. ૨
 જિન પ્રતિમા શ્રી જિનવર ભાખી, મૂત્ર ઘણાં છે સાખીરે;
 સુરનર મુનિવર વદન પૂળ, કૃતા શિવ અલિલાધીરે. શાંતિ. ૩
 રાયપસેણી પ્રતિમા પૂજી, મુરિઆલ સમકિતધારીરે,
 છવાલિગમે પ્રતિમા પૂજી, વિજયદેવ આધિકારીરે. શાંતિ. ૪
 જિનવર ખિખ વિના નવિ વદુ, આણુજી એમ જોલેરે;
 સાતમે અંગે સમકિત મૂલે, અવર નહિ તસ તોલેરે. શાંતિ ૫
 જ્ઞાતા સૂત્રે દ્રોપદી પૂજી, કરતી શિવ મુખ માગેરે,
 રાય સિદ્ધારયે પ્રતિમા પૂજી, કલ્પમૂત્ર માહે ગગેરે. શાંતિ. ૬
 વિદ્યાચારણ મુનિવરે વદી, પ્રતિમા પાયમે અગેરે;
 જધાચારણ મુનિવરે વદી, જિન પડિમા મનગે. શાંતિ. ૭
 આર્યમુહુસ્તી સૂઠિ ઉપદેશે, આવો મ પ્રતિ ગયરે;
 સવાકોડી જિન ખિખ ભરાવ્યા, ધન્ય ધન્ય એહની માયરે. શાંતિ. ૮
 મોકલી પ્રતિમા અલય કુમારે, દેખી આર્દ્ર કુમારે;
 જાતિ રમગણે મમકિત પામી, વરીઓ શિવ મુખ સારે. શાંતિ. ૯
 ઈત્યાદિક ખહુ પાઠ કહ્યા છે, સૂત્ર માહે મુખકારીરે,
 સૂત્રતણે એક વરખુ ઉથાપે, તે કહ્યો ખહુલ મસારીરે. શાંતિ. ૧૦
 તે માટે જિન આજ્ઞાધારી, કુમતિ કદાચહુ નિવારીરે;
 ભક્તિતણા કલ ઉત્તરાધ્યયને, બાધિ ણીજ મુખકારીરે. શાંતિ. ૧૧
 એક ભવે દોય પદવી પામ્યા, સોલભા શ્રીજિનગયરે;
 મુજ મનમ દિરીએ પધરાવ્યા, ધવલ મંગલ ગવગયરે. શાંતિ. ૧૨
 જિન ઉત્તમ પદરૂપ અનુપમ, કીરતિ કમલાની શાલારે;
 જિનવિજય કહે પ્રભુજીની ભક્તિ, કરતાં મંગલ માલારે. શાંતિ. ૧૩

શ્રી અરનાથજિન સ્તવન.

મહે'તો આણા વહેસ્યાંછ, મહારારે સાહેબછ મહે'તો આણા વહેસ્યાંછ.
એ ટેક.

આણા વહેસ્યાં લક્ષ્મિ કરેસ્યાં, રહેસ્યાં નયણ હનૂર;
અરજિન આગલ અરજ કરતાં, લહેસ્યાં સુખ ભરપૂર. મહેં. ૧
એકને છંડી રબેને અંડી, ૩તીણસ્યું તોડી નેહ;
ચાર જણા શીર ચોટ કરીશું, ૫પણનો આણી છેહ. મહેં. ૨
૬છ ૭સત ૮અડ ૯નવ ૧૦દશને ટાલી, અબુવાલી ૧૧અગ્યાર;
૧૨બાર જણાનો આદર કરશું, ૧૩તેરનો કરી પરિહાર. મહેં. ૩
૧૪પણ ૧૫અડ ૧૬નવ ૧૭દશ ૧૮સત્તર ૧૯પાળી, સત્તાવીશ ૨૦ધરીસાથ;
૨૦પચવીશ જણશુ પ્રીતી કરીશું, ચાર ૨૧ ચતુર કરી હાથ. મહેં. ૪
૨૨બત્રીશ ૨૩તેત્રીશ ને ૨૪ચોરાશી, ૨૫આગણીશ દૂર નિવારી;

૧ મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન યા અસંયમ. ૨ રાગ અને દોષ અથવા આર્ત અને રોદ્રધ્યાન. ૩ કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત લેશ્યા. ૪ ચાર કપાય અથવા સંસાર. ૫ પાંચે ઇન્દ્રિયો અથવા પાંચ અવતરૂપ પાંચ આશ્રવ દ્વારો. ૬ છકાયની હિંસા અથવા છ પ્રકારની અપ્રશસ્ત લાપા. ૭ સાત પ્રકારનાં લયસ્થાનક. ૮ આઠ પ્રકારનાં મદસ્થાનક અથવા આઠ જાતના કર્મેષધન. ૯ નવ પ્રકારનાં પાપનિદાન (નિયાણાં). ૧૦ દશ પ્રકારની હિંસા (પાંચ પ્રકારના સ્થાવરની અને ૪ પ્રકારના ત્રસકાયની અને અણવને છવણુદ્ધિથી હણતાં). ૧૧ શ્રાવક યોગ્ય ૧૧ પડિમા પાળવી. ૧૨ શ્રાવક યોગ્ય ૧૨ વ્રતો આદરવા અથવા સાધુની ૧૨ પડિમા પાળવી. ૧૩ તેર પ્રકારના કાઠીયા વારવા. ૧૪ પાંચ મહાવ્રત. ૧૫ આઠ પ્રવચનમાતા (પાંચ સમિતિ અને અને ત્રણ ગુપ્તિ). ૧૬ નવ પ્રકારે બ્રહ્મચર્યશુદ્ધિ. ૧૭ ક્ષમાદિ દશ પ્રકારનો યતિધર્મ. ૧૮ સત્તર પ્રકારે સંયમ. ૧૯ સાધુના ૨૭ ગુણો. ૨૦ પાંચ મહાવ્રતોની ૨૫ લાવનાઓ. ૨૧ ચાર પ્રકારે સમાધિ અથવા મૈત્રી, મુદિતા, કરુણા અને માધ્યસ્થ્ય એ ચાર લાવનાઓ. ૨૨ સામાયિકના બત્રીશ દોષ અથવા વાંદણના બત્રીશ દોષ. ૨૩ ગુરૂની આશાનના. ૨૪ જિનભુવનની આશાતના, ૨૫ કાહિસગના ૧૯ દોષ.

‘સડતાલીશનો સગ તણશુ’, એકાવન^૨ દીલધારી, મહે. ૫
 વીશ^૩ આરાધી બાવીશ^૪ બાધી, ‘તેવીશનો કરી ત્યાગ;
 ચાવીશ જિનના ચરણ નમીને, પામશુ’ લવજલ ત્યાગ. મહે. ૬
 ધ્યાતા ધ્યેય ને ધ્યાન સરૂપી, તન મન તાન લગાય,
 ક્ષમાવિજય કવિપદ્મજ^૬ મધુકર^૭, સેવક જિન ગુણ ગાય. મહે. ૭

શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન.

શ્રી પાસણ પ્રગટ પ્રભાવી, તુજ સુરતિ મુજ મન લાવીરે;
 મન મોહના જિનરાયા, સુરનર કિન્નર ગુણ ગાયારે. મં ૮૬.
 જે દિનથી મૂરતી દીઠી, તે દિનથી આપદા વનીઠીરે. મં ૧
 મુખ મટકાણુ સુમસન, કૃપી રીઝે લવિ મત્તરે;
 સમતા રસ કેરાં કચોળાં, નયણાં દીઠે રગ રોળારે. મં ૨
 હાથે ન ધરે હાંધયાર, નહિ જપમાળાનો પ્રચારરે,
 ઉત્સર્ગે^૬ ન ધરે વામા^{૧૦}, જેહથી ઉપજે સવિ^{૧૧}કમારે. મં ૩
 ન કરે ગીત નૃત્યના ચાળા, એ તો પ્રત્યક્ષ નરના જ્યાલારે;
 ન બળવે આપે વાજાં, ન ધરે વસ્ત્ર છરણ સાજારે. મં ૪
 એમ સુરતિ તુજ નિરૂપાધિ, વીતરાગપણે કરી સાધીરે;
 કહે માનવિજય ઉચઝાયા^{૧૨}, મે અવલખ્યા તુજ પાચારે. મં ૫

૧ ગોચરીના ૪૨ અને પાંચ મહિલીના મળી ૪૭ દોષ ૨ એકાવન
 પ્રકારના જ્ઞાનના બેઠ ૩ વીશ સ્થાનકો (અરિહતાદિક) ૪ બાવીશ
 પ્રકારના પરિવહો ૫ ત્રેવીશ પ્રકારના ધ્રુવિયના નિપયો ૬ કમળ ૭ ભ્રમર
 તુલ્ય ૮ અત પામી-દૂર થઇ ૯ જોળામાં ૧૦ સ્ત્રી ૧૧ કામ વિકારો
 ૧૨ ઉપાધ્યાય

શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન.

મોહન મુજરો લેજો રાજ, તુમ સેવામાં રહેશું;
 વામાનંદન જગદાવંદન, જેહ સુધારસ ખાણી.
 મુખ મટકે લોચનને લટકે, લોભાણી ઇંદ્રાણી. મોહન૦ ૧
 ભવ પટ્ટણ ચીહું દિશિ ચારે ગતિ, ચોરાશી લાખ અટિયા;
 ક્રોધ માન માયા ને લોભાદિક, ચોવટીઆ અતિ ખોટા. મોહન૦ ૨
 અનાદિનિગોદનો ખંધીખાનો, તુણા તોયે રાખ્યો;
 સંજ્ઞા ચારે ચોકી મેલી, વેદ નપુંસક આંક્યો. મોહન૦ ૩
 ભવ સ્થિતિ કર્મ વિવર લઈ નાહો, પુન્ય ઉદય પણ વાધ્યો;
 સ્થાવર વિગલેંદ્રિપણું આલંધી, પંચેંદ્રિપણું લાધ્યો. મોહન૦ ૪
 માનવ ભવ આરજ કુલ સદ્ગુરૂ, વિમલ બોધ મળ્યો મુજને;
 ક્રોધાદિક રિપુ શત્રુ વિમાસી, તેણે આળખાવ્યો તુજને. મોહન૦ ૫
 પાટણ માંહે પરમ દયાલુ, જગત વિભુષણ ભેટ્યા;
 સત્તર ખાણુ શુભ પરિણામે, કર્મ કઢીન બળ મેટ્યા. મોહન૦ ૬
 સમકંત ગજ ઉપશમ અંખાડી, જ્ઞાન કટક બળ કીધું;
 ખિમા-વિજયજિન ચરણ રમણ મુખ, રાજ પોતાનું લીધું. મોહન૦ ૭

શ્રીવીરજિન સ્તવન.

ભોલીડા હંસારે વિષય ન રાચીયે, એ દેશી.

સિદ્ધારથનારે નંદન વીનવું, વીનતડી અવધાર;
 ભવ મંડપમારે નાટક નાચ્યો, હવે મુજ દાન દેવડાવ.
 હવે મુજ પાર ઉતાર-સિદ્ધા૦ ૧
 ત્રણ રતન^૧ મુજ આપો તાતલ, જેમ નાવેરે સંતાપ;
 દાન દેયંતારે ત્રણુલ કોસર^૨ કિસી, આપો પદવીરે આપ. સિદ્ધા૦ ૨

ચરણ અંગુઠેરે મેરૂ કંપાવીયો, મોડયાં મુરનાંરે માન;
 અષ્ટ કર્મનાંરે ઝગડા જીતવા, દીધાં વરસીરે દાન. સિદ્ધાં ૩
 શાસન નાયક ગિવ સુખ દાયક, ત્રિશલા કુંજે ગતત,
 સિદ્ધારથનોરે વંશ દીપાવીયો, પ્રભુજી તમે ધન્ય ધન્ય,
 માહેજી તુમે ધન્ય ધન્ય. સિદ્ધાં ૪
 વાચક શેખર કીર્તિ વિજય ગુરૂ, પામી તાસ પમાય;
 ધર્મતણે રમ જિત ચોવીશમા, વનય વિજય ગુણ ગાય. સિદ્ધાં ૫

શ્રીમહાવીરસ્વામી સ્તવન

પ્રભુજી વીર જિજ્ઞાસને વરીયે, ચોવીશમા જિનરાય હો,
 ત્રિશલાના જાયા.
 પ્રભુજીને નામે તે નવનિધિ સંપળે, ભવ દુખ સવિ મિટિ જાયહો;
 ત્રિશલાના જાયા. ૧ એ આકણી.
 પ્રભુજી કચનવાન દરે સાતનું, જગ તાતનું એટલુ માનહો; ત્રિં
 પ્રભુજી મૃગપતિ^૨ લછન ગાજતો, ભાજતો ગજમઠ માનહો ત્રિં
 પ્રભુજી સિદ્ધારથ ભગવંત હો, સિદ્ધારથ કુળચંદ હો, ત્રિં
 પ્રભુજી ભક્તવત્સલ ભવદુ ખહરૂ, સુરતરૂ સમ સુખકદ હો. ત્રિં ૩
 પ્રભુજી ગધાર ખદો ગુણ નિલો, જગ તિલો જિહા જગદીશ હો,
 પ્રભુજી દર્શણ દેખીને ચિત્ત ઠરું, મરું સુજ વહિત ધન હો. ત્રિં ૪
 પ્રભુજી શિવનગરીનો રાણ્યો, જગતારણ જિન દેવ હો, ત્રિં
 પ્રભુજી રગવિજયને આપળે, ભવોભવ તુમ પાય મેવ હો. ત્રિં ૫

શ્રીવીરપ્રભુનું દીવાલીનું સ્તવન.

મારગદેશક મોક્ષનોરે, કેવલજ્ઞાન નિધાન;	
ભાવદયા સાગર પ્રભુરે, પર ઉપગારી પ્રધાનેરે,	વી૦ ૧
વીરપ્રભુ સિદ્ધ થયા, સંઘ સકલ આધારેરે,	
હવે ઈણુ ભરતમાં, કોણુ કરશે ઉપગારેરે.	વી૦ ૨
નાથ વિહૂણું સૈન્ય જયુરે, વીર વિહૂણોરે સંઘ;	
સાથે કોણુ આધારથીરે, પરમાનંદ અભંગારે.	વી૦ ૩
માતા વિહૂણા બાલ જયુરે, અરહો પરહો અપ્રકાય;	
વીર વિહૂણા જીવકારે, આકૃલ વ્યાકૃલ થાયરે.	વી૦ ૪
સંશયછેદક વીરનોરે, વિરહ તે કેમ ખમાય;	
જે દીઠે સુખ ઉપજેરે, તે વીણુ કેમ રહેવાયરે.	વી૦ ૫
નિર્ધામક ^૧ ભવ સમુદ્રનોરે, ^૨ ભવ અડવી સંથવાહ;	
તે પરમેશ્વર વિણુ મલેરે, કેમ વાઘે ઉત્સાહરે.	વી૦ ૬
વીર થકાં પણ શ્રુત તણોરે, હતો પરમ આધાર;	
હવે ઇહાં શ્રુત આધાર છેરે, અહો જિન મુદ્રા સારરે,	વી૦ ૭
ત્રણ કાળે સવિ જીવનેરે, આગમથી આણુંદ;	
સેવો ધ્યાવો ભવિજનારે, જિનપડિમા સુખકંદારે.	વી૦ ૮
ગણધર આત્યારજ મુનિરે, સહુને ઈણીપરે સિદ્ધ;	
ભવ ભવ આગમ સંગથીરે, દેવચંદ્ર પદ લીધરે.	વી૦ ૯

અથ શ્રી પશુસણ પર્વનું સ્તવન.

આખડીએરે મે આજ ગેતુજે દાઠોરે-એ દેશી.

મુણજે સાજન મ ત પશુસણ આવ્યાંરે, તમે પુન્ય કમે પુન્યવંત;
 લવિક મન ભાવ્યાંરે. (આંકણી)
 વીર છોગર અતિ અલવેમર, વહાલા માગ પરમેશ્વર એમ બોલેરે;
 પર્ષમાંડ પશુસણ મોટાં, અવર ન આવે તસ તોલેરે. ૫૦ ૧
 ચાપદમાંડે જેમ કેમરી મોટો, વાં ૧ ખગમાં ગરૂડ કહીએરે;
 નદી માંહે જેમ ગંગા મહોટી, ૨ નગમાં મેરૂ લહીએરે. ૫૦ ૨
 ૩ ભૂપતિમા ભરતેમર ભાખ્યો, વાં દેવમાહે ૪ મુન્દ્રેરે,
 તીરથમાં ગેતુજે દાખ્યો, શહુગણમાં જેમ ચંદ્રે. ૫૦ ૩
 દશરા દીવાળી ને વળા હોળી, વાં અખાત્રીજ નીવામોરે;
 બલેવ પ્રમખ બહુલા ૫ ડે બીજા ૬, ૭ પણ નહિ સુક્તિનો વામોરે. ૫૦ ૪
 તે માટે તમે અમર પળાયો, વાં અહ્યાઈ મહોત્તમ વીતેરે;
 અહુમ તપ અધિકાઈએ કરીને, નરભવ લાહો લીતેરે. ૫૦ ૫
 ઢાલ દામા ભેગે નદેરી, વાં કલ્પમૂત્રને જગાવોરે;
 ઝાંઝના ઝમકાર કરીને, ગારીની ટોડી મળી આવોરે. ૫૦ ૬
 મોના રૂપાને કલડે વધાયો, વાં કલ્પમૂત્રને પૂજોરે,
 નવ વખાણુ નિધિએ માભળતા, પાપ મેનાગી ધૂજોરે. ૫૦ ૭
 એમ અહ્યાઈનો મહોત્તમવ કૃતા, વાં બહુ છવ જગ ઉદ્ધરિયારે;
 ત્રિબુધ વિમળવર મેવક એહધી, નવ નિધિ ત્રિક્ષિ ગિદ્ધિ વરિયારે. ૮

૧ આમરામા હડના પક્ષી ૨ પવન ૩ ગમ ૪ દેવતાઓનો
 રાગ-૬૮ ૫ બરોળ-૧૫ ૬ પના (વાગિટ)

પ્રહાવશ્યક (પ્રતિક્રમણ) સ્તવન.

(દોહરા)

યોવિશે જિનવર નમું, ચતુર ચેતન કાજ;
 આવશ્યક જેણે ઉપદેશ્યા, તે થુલુશું જિનરાજ. ૧
 આવશ્યક આરાધતાં, દિવસ પ્રત્યે દાય વાર;
 દુરિત દોષ દૂરે ટલે, એ આતમ ઉપકાર. ૨
 ૧સામાયિક ૨અઉવિસશ્ચઓ, ૩વંદન ૪પટિક્રમણેણુ;
 ૫કાઉસ્સગ્ગ ૬પચ્ચજ્ઞાણુ કર, આતમ નિર્મલ એણુ. ૩
 ઝેર જાય જીમ જાંઘુલી, મંત્ર તણે મહિમાય;
 તેમ આવશ્યક આદર્યે, પાતિક દૂર પલાય. ૪
 ભાર તણ જેમ ભારવહિ, હેલે હલુઓ થાય;
 અતિચાર આલોવતાં, જન્મ દોષ તેમ જાય.

ઢાળ પહેલી.

(કપુર હોયે અતિ ઉજલોરે) એ દેશી.

પહેલું સામાયિક કરોરે, આણી સમતા ભાવ;
 રાગ દોષ દૂરે હરોરે, આતમ એહ સ્વભાવરે,

૧ રાગ દ્રેષ ટાળી સમભાવ ટકાવી રાખવા પ્રતિજ્ઞા-કરેમિભાંતે ૪૦
 ૨ યોવીશે તીર્થકરોની સ્તુતિ-લોગસ્સ ૪૦ ૩ સદ્ગુરૂ વંદન-દ્વાદશા-
 વર્ત. ૪ કરેલાં પાપની આલોચના-નિંદા ગુરૂ સાખે કરી શુદ્ધ થાવું.
 ૫ દેહ મમતા તણ અરિહંતાદિકનું ધ્યાન ધરવું. ૬ યથાશક્તિ તપ જપ
 વ્રત નિયમ કરવા.

- પ્રાણી સમતા છે ગુણગૃહ, એ તો અલિનવ અમૃત મેહરે પ્રાં ૧
 આપોઆપ વિચારીએ, રમીએ આપસ્વરૂપ;
 મમતા જે પરભાવનારે, વિષમો તે વિષકૂપરે. પ્રાં ૨
- ભવ ભવ મેળી મૂકીયોરે, ધન કંઠખ સજોગ,
 વાર અનંતી અનુભવ્યારે, સવિ સજોગ વિજોગરે. પ્રાં ૩
- શત્રુ ભત્ર જગ કો નહિરે, સુખ દુખ માયા ભલ;
 જો જાગે ચિત્ત ચેતનારે, તો સવિ દુખ વિસરાલરે પ્રાં ૪
- સાવધ યોગ સવિ પરિહરીરે, એ સામાયિક રૂપ,
 હુવા એ પરિણામથીરે, સિદ્ધ અનત અરૂપરે. પ્રાં ૫

ઢાળ બીજી

(પચ મહાનત આપરે સાહેલડીરે-એ દેશી.)

- આદીશ્વર આગાહીએ, સાહેલડીએ, અજિત ભજો ભગવતતો;
 સ ભવનાથ મોહામણા, સાં અલિનદન અરિહતતો. ૧
- સુમતિ પદ્મપલ પૂજાએ, સાં સમરૂ સ્વામી સુપાસતો,
 ચદ્રપલ ચિત્ત ધારીએ, સાં સુવિધિ ઋદ્ધિ વાસતો. ૨
- શીતલ ભૂતલ રદ્દિનમણિ, સાં શ્રી પૂરણ શ્રેયાસતો;
 વાસુપૂજ્ય સુર પૂજિયા, સાં વિમલ વિમલ પરગંસતો. ૩
- કરૂ અનત ઉપાસના, સાં ધર્મ ધર્મ દુર ધીરતો,
 શાંતિ કૃત્ય અગ મહિ નમુ, સાં મુનિસુવ્રત વડ વીરતો. ૪
- ચરણ નમુ નનિનાથના, સાં નેમીશ્વર કરૂ ધ્યાનનો,
 પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પૂજાએ, સાં વડુ શ્રી વર્ધમાનતો. ૫
- એ એવિગે જિનવરા, સાં ત્રિભુવન કરણ ઉચોતતો;
 સુક્તિ પથ જણે દાખવ્યો, સાં નિર્મલ કેવલ જ્યોતતો. ૬
- મમકિત શુદ્ધ એહધી હોયે, સાં લીજે ભવનો પારતો,
 બીજી આવશ્યક ઈચ્છુ, સાં ચઉવીસતથા આરતો. ૭

હાળ ત્રીજી.

(ગિરિમાં ગોરા ગીરુઓ—એ દેશી.)

એકર નેડી, એકર નેડી, ગુરૂ ચરણે દિઓ વાંદણારે;
 આવશ્યક પચવિશ ધારેરે, ધારેરે, દાષ બત્રીશ નિવારીએરે. ૧
 ચાર વાર, ચાર વાર, ગુરૂ ચરણે મરતક નામીએરે;
 બાર આવર્તે ખામોરે, ખામોરે, વલી તેત્રીશ આશાતનારે. ૨
 ગીતાર્થ, ગીતાર્થ, ગુણુ ગિરુઆ ગુરૂને વંદતાંરે;
 નીચ ગોત્ર ક્ષય જાય, થાયેરે, થાયેરે, ઉંચ ગોત્રની અર્જનારે. ૩
 આણુ ઉદ્ધ'બે, આણુ ઉદ્ધ'બે, કોઈ ન જગમાં તેહનીરે;
 પરભવ લહે સૌભાગ્ય, ભાગ્યરે, ભાગ્યરે, દીપે જગમાં તેહનુંરે. ૪
 કૃષ્ણરાયે, કૃષ્ણરાયે, મુનિવરને દીધાં વાંદણારે;
 ક્ષાયક સમકિત સાર, પામ્યા રે, પામ્યારે, તીર્થકરપદ પામશેરે. ૫
 શીતલાચારજ, શીતલાચારજ, જેમ ભાલે સહુ જગેરે;
 દ્રવ્ય વાંદણુ દીધ, ભાવેરે, ભાવેરે દેતાં વલી કેવલ લહુંરે. ૬
 એ આવશ્યક, એ આવશ્યક, ત્રાળું એણીપરે જાણુજોરે;
 ગુરૂવંદન અધિકાર, કરજોરે, કરજોરે, વિનય ભક્તિ ગુણુવંતનીરે. ૭

હાળ ચોથી.

(જયો જિન વીરજીએ—એ દેશી.)

જ્ઞાનાદિક જિનવર કહ્યા એ, જે પાંચે આચાર તો;
 દાય વાર તે દિન પ્રતિ એ, પડિકમીએ અતિચાર.

જયો જિન વીરજીએ. ૧

આલોચી ને પરિકમી એ, મિચ્છામિ દુક્કડ દેય તો;

૧ પ્રાપ્તિ. ૨ શીતલાચાર્યે પ્રથમ (કેવળા થયેલા ભાણુજોને) આણુ-
 જાણુતાં દ્રવ્ય વંદન કીધું પણ પછી સમજ પડતાં ભાવ વંદન કર્યું, જેથી
 એ તે પણ કેવળજ્ઞાન પામ્યા.

મન વચન કાય શુદ્ધ કરીએ, ચારિત્ર ચોખ્ખું કરેય. જયો ૦ ૨
 અતિચાર શલ્ય ગોપવેએ, ન કરે દોષ પ્રકાશતો; જયો ૦ ૩
 મચ્છીમદ્ધ તણી પરેએ, તે પામે પરિહાસ જયો ૦ ૪
 શલ્ય પ્રકાશે ગુરુ મુખેએ, હોયે તસ ભાવ વિશુદ્ધ તો; જયો ૦ ૫
 તે હુશીઆર હારે નાહીએ, કરે કર્મશુ જીવ. જયો ૦ ૬
 અતિચાર એમ પરિક્ષીએ, કરે ધર્મ નિ શલ્ય તો, જયો ૦ ૭
 જિત પતાકા તેમ વરેએ, જેમ જગ રૂઢીહીમદ્ધ. જયો ૦ ૮
 “વ દિત્તુ” વિધિશુ કહોએ, તે પરિક્ષમણ સૂત્ર તો, જયો ૦ ૯
 ચોથુ આવશ્યક ઇશ્યએ, પરિક્ષમણ સૂત્ર પવિત્ર. જયો ૦ ૧૦

ઢાળ પાંચમી

(જન્મ જરા મંજુ કરીએ, આ સસાર અસાર તો—એ દેશી.)

વૈદ્ય વિચક્ષણ જેમ હરેએ, પહેલા રસાલ વિકાગતો; ૧
 દોષ રોધ પછી રૂઝવાએ, કરે ઔષધ ઉપચાર તો. ૨
 અતિચાર પ્રણ રૂઝવાએ, કાઉરસગ્ગ તેમ હોય તો; ૩
 નવ પક્ષિવ સજમ હુવેએ, દૂપણ ન રહે કોય તો ૪
 કાયાની ચિરતા કરીએ, ચપલ ચિત્ત કરે ઠામ તો; ૫
 વચન ભેગ સવિ પરિહરીએ, રમીએ આતમગમ તો. ૬
 માસ ઉસામાદિક કહ્યાએ, જે સોલે આગાર તો; ૭
 તેહ વિના સવિ પરિહરેએ, દહ તણે વ્યાપાર તો. ૮
 આવશ્યક એ પાંચમુએ, પંચમી ગતિ દાતાર તો, ૯
 મનશુદ્ધે આરાધીએ એ, લહીએ ભવને. પા. તો. ૧૦

૧ માયા—કપટ શલ્ય, નિયાણુ શલ્ય અને મિથ્યાત્વ શલ્ય રહિત.

૨ અતર શલ્ય ૦ મોક્ષ

દાળ છઠ્ઠી.

(ચેતન જ્ઞાન અભુઆલીએ-એ દેશી,)

સુગુણ પચ્ચખખાણ આરાધનો, એહ છે મુક્તિનું હેતરે;
 આહારની લાલચ પારહરો, ચતુર તું ચિત્તમાં ચેતરે. સુગુણ૦ ૧
 સાલ કાઢયું મણુ રૂઝવું, ગઈ વેદના દૂરે;
 પછી લલાં પથ્ય ભોજન થકી, વધે દેહ જેમ નૂરે. સુગુણ૦ ૨
 તેમ પડિકમણ કાઉસગથી, ગયો દાષ સવિ દુષ્ટરે;
 પછી પચ્ચખખાણ ગુણ ધારણે, હોયે ધર્મ તત્તુ પુષ્ટરે સુગુણ૦ ૩
 એહથી કર્મ કાઢવ રહે, એહ છે સંવર રૂપરે;
 અવિરતિ દૂપથી ઉદ્ધરે, તપ અકલંક સરૂપરે. સુગુણ૦ ૪
 પૂર્વ જન્મે તપ આદર્યો, તે વિશલ્યા થઈ નારરે;
 જેહના નહવણના નીરથી, શમે સકલ વિકારરે. સુગુણ૦ ૫
 રાવણે શક્તિ શસ્ત્રે હણ્યો, પડ્યો લક્ષ્મણ સેજરે;
 હાથ અડતાં સચેતન થયો, વિશલ્યા તપ તેજરે. સુગુણ૦ ૬
 છઠું આવશ્યક જે કહ્યું, એહજ તે પચ્ચખખાણરે;
 છમે આવશ્યક જેણે કહ્યાં, નમું તેહ જગલાણરે. સુગુણ૦ ૭

કલશી.

તપ ગચ્છ નાયક, મુક્તિ દાયક, શ્રી વિજયદેવ સૂરીશ્વરો;
 તસ પદ દીપક, મોહ છપક, શ્રી વિજયપ્રભ સૂરિગણશ્વરો. ૧
 શ્રી કીર્તિવિજય ઉવજ્ઞાય સેવક, વિનય વિજય વાચક કહે;
 પડાવશ્યક જે આરાધે, તેહ શિવ સંપદ લહે. ૨

આપમતિ ત્યાગપૂર્વક સદ્ગુરુ ઉપાસના પદ.

રાગ ખિહાગડા.

સખલ યા છાક મોહ મદિરાકી, દેક.
 મિથ્યામતિકે જોરે ગુરૂકી, વચનશક્તિ જિહાં થાકી. સ૦ ૧

નિકટ દશા છાંડ જડ ઉચી, દૃષ્ટિ દેત હે તાકી,
 નકરે કિરિયા જનકું લાખે, નહિ લવ ચિતિ પાકી. સં ૨
 લાજનગત લોજન કોઉ છાડી, ફસતર જિઉ દોરે;
 અહત જ્ઞાનકું કિરિયા ત્યાગી, હાત ઝોરકી ઝોરે. સં ૩
 જ્ઞાન ખાત નિધુની સિર ધૂને, લાગે નિજમતિ મીઠી,
 જો કોઉ ખોલ કહે કિરિયાકો, તો માને નૃપ ચીઠી. સં ૪
 જ્યુ કોઉ તાર જલમે પેસી, હાથ પાઉં ન હલાવે;
 જ્ઞાન સેતી કિરિયા સખ લાગી, યુ અપનો મત ગાવે. સં ૫
 જસે પાગ કોઉ સિર ખાંધે, પહિરન નહિ લગોટી;
 સદ્ગુરુ પાસ ક્રિયા બિનુ સીએ, આગમ ખાત ત્યુ યોટી. સં ૬
 જસે ગજ અપને !સર ઉપર, છાર આપહી ડારે,
 જ્ઞાન અહત ક્રિયા તુચ્છારત, અદ્યબુદ્ધિ ફેલ હારે. સં ૭
 જ્ઞાનક્રિયા ઢોઉ શુદ્ધ ધરેંગે, શુદ્ધ કહે નિરધારી;
 જસ પ્રતાપ ગુનનિધિકો ગાઉં, ઉનકી મેં બલિહારી. સં ૮

વિષય વાસના ત્યાગ વિષે પદ.

ઉઠાને મેરા આતમરામ, જિન મુખ જોરા જમગેરે એ દેશી.
 વિષયવાસના ત્યાગો ચેતન, સાચે મારગ લાગોરે, એ. આકણી.
 તપજપ સજમ દાનાદિક સહુ, ગીચુતિ એક ન આવેરે,
 ઇન્દ્રિયમુખમે જોલોં એ મન, વકં તુરગ^૧ જિમ ધાવેરે. વિં ૧
 એક એકકે કારણ ચેતન, બહુત બહુત દુખ પાવેરે,
 તે તો પ્રગટ લખે જગદીશ્વર, ઇણવિધ લાવ લખાવેરે. વિં ૨
 મન્મથવશ માતગ^૨ જગતમે, પગવગતા દુખ પાવેરે,
 રમનાલુબ્ધ હોય જખ^૩ મૂગખ, બલપડ્યો પિછતાવેરે. વિં ૩
 માણ મુવાસ કાજ મુન ભમરા, સંપટ માહે બધાવેરે,
 તે સરોજ^૪ સપુટ મયુત કુંન, કરદાકે^૫ મુખ બાવેરે. વિં ૪
 રૂપ મનોહર કેખ પતગા, પડત દીપમાં બર્ધરે,
 કેખો યાકુ દુખ કાગનમે, નયન ભયેહે મહાઈરે. વિં ૫

આત્રેંદ્રિય આસક્ત મિરગલા^૧, છિનમે^૨ શીશ કટાવેરે; વિ૦ ૬
એક એક આશક્ત જીવ એમ, નાનાવિધ દુઃખ પાવેરે.
પંચ પ્રખલ વર્તે નિત્ય જાકું, તાકું કહેા કયા કહીયેરે;
ચિદાનંદ એ વચન સુણીને, નિજ સ્વભાવમે^૩ રહીયેરે. વિ૦ ૭

શ્રીપાર્શ્વજનસ્તવન.

શ્રીપાસજી પ્રગટ પ્રભાવી, તુઝ મૂરતિ મુંઝમન ભાવીરે;
મન મોહના જિનરાયા, સુરનર કિન્નર ગુણ ગાયારે. મ૦
જે દિનથી મુરતી દીઠી, તે દિનથી આપદા નીઠીરે^૨ મ૦ ૧
મટકાલું મુખ સુપ્રસન્ન, દેખત રીઝે ભવીમન્નરે; મ૦
સમતા રસ કેરાં કચોલાં, નયણાં દીઠે રંગરોલાંરે. મ૦ ૨
હાથે ન ધરે હથીયાર, નહિ જપ માલાનો પ્રચારરે; મ૦
ઉત્સંગે^૩ ન ધરે વામા^૪, જેહથી ઉપજે સવી કામારે^૫. મ૦ ૩
ન કરે ગીતનૃત્યના ચાળા, એ તો પ્રત્યક્ષ નટના ખ્યાલારે; મ૦
ન બળવે આપે વાજાં, ન ધરે વસ્ત્ર છરણ સાજારે. મ૦ ૪
ઈમ મુરતિ તુઝ નિરૂપાધ, વીતરાગપણે કરી સાધીરે; મ૦
કહે માન વિજય ઉવજઝાયા^૬, મેં અવલંબ્યા તુઝપાયારે^૭. મ૦ ૫

ભાવ મંદિર.

સમક્ષિ દ્વાર ગભારે પેસતાંજી, પાપ પડલ ગયાં દૂરરે;
માતા મરૂદેવીનો લાડલોજી, દીઠાં આનંદ પૂરરે. સમક્ષિત. ૧
આયુર્વાર્જિત સાત કર્મનીજી, સાગર કોડા કોડી હીનરે;
સ્થિતિ પ્રથમ કરણે કરીજી, વીર્ય અપૂર્વ મોગર લીનરે. સ૦ ૨
જીગળ ભાંગી આઘ કપાયનીજી, મિથ્યા, મોહની સાંકળ સાથરે;
ખાર ઉઘાડ્યા શમ સંવેગનાજી, અનુભવ ભવને બેઠા નાથરે. સ૦ ૩
તોરણ બાંધ્યાં જીવદ્યા તણાંજી, સાથીઓ પૂર્યા શ્રદ્ધા રૂપરે;
ધૂપ ઘટા પ્રભુ ગુણ અનુમોદનાજી, દીપ મંગળ આઠ અનૂપરે. સ૦ ૪
સંવર પાણીએ અંશ પખાળ્યાજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ધ્યાનરે;

૧ દરણ ૨ અતપામી-દૂર થઇ. ૩ ખોળામાં. ૪ સ્ત્રી. ૫ કામવિકારો.
૬ ઉપાધ્યાય. ૭ ચરણ.

આત્મરૂચિ મૃગમદ મહમહેલ, પંચાચાર કુસુમ પ્રધાનરે. સ૦ ૫
ભાવે પૂજેરે પાવન આત્માલ, પૂજે પગમેસર પરમ પવિત્રરે;
કારણ ભેગે કારણ નીપજેલ, ક્ષમા વિનય જિન આગમ રીતરે. ૬

બોધિબીજ વિના બધી ક્રિયા ગદ્દા મજુરી છે.

રાગ ધન્યાશ્રી.

દારતાં દારતાં પંથ કપાય તો, જીવ્યો ધાંચી ધર ઉડ;
દેન સાળમે દારતો હીડે, થાકી જાવે ઝૂડ.
હો મમજી જ્ઞાન નયન નિજ ખોલો. હો સમજી. ૧
કરણી પાર ઉતરણી કહીને, જગને જીવ સમજાવે;
જ્ઞાન રહિત જેમ રાત અંધારી, પગમારથ કેમ પાવે ? હો સ૦ ૨
સાઠ સહસ્ર વર્ષનો તાપમ, બાળ તપસ્વી કહિયો.
દેવપ્રજામા જ્ઞાન જો પામ્યો, તો ભવ એકજ રહિયો. હો સ૦ ૩
જ્ઞાન ગહિત જે ક્રિયા કરે તે, હોય કલ્યાણને કાળે;
એકાંત જ્ઞાન તણા આરાધક, નિજગુણમાં નિત રાજે. હો સ૦ ૪
સૂત્ર રહિત્યને સમજી શાણા, કરો ક્રિયા ભવે સાચી,
બોધિબીજ વિના ગદ્દા મજુરીમા, મત રહેજો કોઈ રાચી. હો સ૦ ૫
એકા ભાવ છે જ્ઞાન દર્શનમા, પ્રથમ દર્શન પછી જ્ઞાન.
વિનય રહિત શ્રી મહાશ્વર મેધી, પામો પદ નિર્માણ. હો સ૦ ૬

શ્રીસીમધર સ્વામીની સ્તુતિઓ

શ્રી સીમધર જિનવર, સુખકર સાહેબ દેવ;
અરિહત મહાનની, ભા. ૧ ધરો કરું મેવ.
ગરુડ આગમ પારગ, ગણધર ભાષિત વાણી,
જયવતી આજ્ઞા, જ્ઞાન વિમળ ગુણ ખાણી. ૧

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સીમધર સ્વામી, મોનાવુ ગિંદાસનલ.
રૂપાનાં ત્યા છત્ર ખિરાજે, ગ્લનમણીના દીવા દાપેલ.
કુંકુમ વરાળી ત્યાં ગહુનો ખિરાજે, માતીના અક્ષત સારાલ.

ત્ય બેઠા સીમંધર સ્વામી, બોલે મધુરી વાણીજી.
કેસર ચંદન ભર્યાં કચોળાં, કરતુરી બરાસોજી;
પહેલી પૂજા અમારી હોજી, ઉગમતે પ્રભાતજી. ૧

શ્રીશત્રુંજય તીર્થની થાય.

(૧)

પુંડરીક મંડનપાય પ્રણમીજી, આદીશ્વર જિનચંદાજી,
નેમિ વિના ત્રેવીશ તીર્થકર, ગિરિ ચઢિયા આનંદાજી;
આગમ માંહિ પુંડરીક મહિમા, ભાખ્યો જ્ઞાન દિનંદાજી,^૧
ચૈત્રી પુનમ દિન દેવી ચક્રકેસરી, સૌભાગ્ય દો સુખકંદાજી. ૧

(૨)

વિમલાચલ મંડન, જિનવર આદિ જિણંદ,
નિર્મમ નિર્મોહા, કેવલ જ્ઞાનદિણંદ;
જ પૂવ નવાણું, આવ્યા ધરી આણંદ,
શત્રુંજય શિખર, સમવસર્યા સુખકંદ. ૧

(૩)

શ્રીસિદ્ધાચલ મંડન, ઋષલ જિણંદ દયાળ;
મરૂદેવા નંદન, વંદન કરું ત્રણ કાળ.
એ તીરથ જાણી, પૂર્વ નવાણું વાર;
આદીશ્વર આવ્યા, જાણી લાલ અપાર. ૧

શ્રી સિદ્ધચક્રની થાયો,

સિદ્ધચક્ર સેવો સુવિચાર^૧, આણી હૈડે હર્ષ અપાર, જેમ
લહો સુખ શ્રીકર; મન શુદ્ધે નવ ઝાળી કીજે, અહોનિશ^૨
નવપદ ધ્યાન ધરીજે, જિનવર પૂજા કીજે; પડિછમણાં દાય ટંકનાં
કીજે, આડે થાયે દેવ વાંદીજે, ભૂમિ સંતારો કીજે; મૃધા^૫ તણો.

૧ શ્રીપુંડરીક ગિરિના અલંકારરૂપ ૨ કેવળજ્ઞાન દિવાકર-કેવળી
મહારાજ. ૩ સારી સમજ મેળવી. ૪ દિનરાત (સદાય). ૫ જૂઠું બોલ-
વાનો નિયમ કરવો.

કીજે પરિહાર, અંગે શીલ ધરીજે સાર, દીજે દાન અપાર, ૧
 અરિહંત સિદ્ધ આચાર્ય નમીજે, વાચક^૨ સર્વ ગાધુ વં-
 દીજે, દર્શન જ્ઞાન ગુણીજે, ચારિત્ર તપત્તું ધ્યાન ધરીજે, અહો-
 નિશ નવપદ ગુણુ^૩ ગણીજે, નવ આયબિલ પણ કીજે, નિ-
 શ્ચળ રાખીને મન ઈશ, જપો પદ એક એકને ઈશ, નવકારવાળી
 વીશ; છદ્દે આયબિલે પણ કીજે, મત્તરસેદી^૪ જિનપૂજા રચીજે,
 માનવ ભવકુળ લીજે. ૨

સાતમે *કુષીના રોગ, નાઠા પન્હવણુ લઈ સયોગ,
 દૂર હુવા કર્મના ભોગ, કુષ્ઠ અઢારે દૂરે જાય, દુઃખ દા-
 રિદ ગવી દૂર પલાય, મનવંછિત ડૂળ થાય, નિર્ધનીયાને જે
 બહુ ધન, અપુત્રીયાને પુત્ર રતન, જે એવે શુદ્ધ મન; નવકાર
 સમે નહિ કોઈ મત્ર, સિદ્ધચક્ર સમે નહિ કોઈ જત્ર, સેવો
 ભવીયધુ એકત^૫ ર.

જે સેવ્યો મયણા શ્રીપાળ, ઉંમર રોગ ગયો તતક્ષણ, પા-
 મ્યા મગળમાળ, શ્રીપાળ પેજે જે આરાધે, તસ ધર દેન દિન
 દોલત વાધે, અંતે શિવમુખ સાધે; વિમલેશ્વર જક્ષ મેવા (સાં-
 નિધ્ય) મારે, આપદા કષ્ટ સર્વી દુર નિવારે, દોલત લક્ષ્મી વધારે,
 મેધવિજય કવિ રાયનો શીશ^૬, હૈડે ભાવ ધરી જગીશ, વિનય
 વિનય નિશદિશ^૭.

શ્રીઋષભ જિન થોય

અતિ સુધર સુદર ગુણ પુરદર, મહરૂપ સુધીર,
 ધનકર્મકદલા, દલનદતી, સિધુમમ ગલીર,
 નાસિરાયનદત, વૃષભલંછન, ઋષભ જગાનંદ,

૧ શુદ્ધ અઠાસર્થ પાળવુ ૨ ઉપાધ્યાયજી ૩ નવ દિવસસુધી
 ગસકસ વગરનુ શુક ભોજન એક વખતે દરુ. ૪ સત્તર પ્રકારી પૂજા.
 • કોટીયા ૫ ન્દનજી હાટવાથી ૬ નિમ્બે ૭ સિધ્ધ. ૮ રાત દિન.

શ્રીરાજવિજય, સુરિંદ તેહના, વંદે પદઅરવિંદ. ૧
 સુરનાથસેવિત, વિષ્ણુધવદિત, વિદિતાવશ્વાધાર,
 દાય સામલા, દાય ઉજલા, દાય નીલવર્ણ ઉદાર;
 જાસૂલ ફુલ, સમાન દોષ, સોલ સોવનવાન,
 શ્રીરાજવિજય, સૂરરાજ આહોનિશ, ધરે તેહવું ધ્યાન. ૨
 અજ્ઞાન મહાતમ, રૂપ રજની, વેગે પદ્મસણ તાસ,
 ભસદાંત શુદ્ધ, પ્રબોધ ઉદયો, દિનકરકોડીપ્રકાશ;
 પદ બંધ શોભિત, તત્વગર્ભિત, સૂત્ર પીસ્તાલીશ,
 અતિ સરસ તેહના, અર્થ પ્રકાશે, શ્રીરાજવિજયસૂરીશ. ૩
 ગજગામિની, અભિરામ કામિની, દામિની સી દેહ,
 સા કમલનયણી, વિપુલવયણી, ચક્રેસરી ગુણગેહ;
 શ્રીરાજવિજય, સૂરીંદપાયે, નિત્ય નમતી જેહ,
 કહે ઉદયરત્ન, વાચક જૈનશાસન, વિદન નિવારે તેહ. ૪

શ્રીશાંતિજિન થાય.

ગજપુરઅવતારા, વિશ્વસેનકુમારા,
 અવનિતલે ઉદારા, ચક્રવિલચ્છીધારા;
 પ્રાતદિવસસવારા, સેવિયે શાંતિ સારા, ૧
 લવજલધિ અપારા, પામીયે જેમ પારા.
 જિનગુણ જસ મહિ, વાસના વિશ્વવહિ,
 મન સદન ચસહિ, માનવંતી નિસંહિ;
 સકલકુશલવહિ, ફુલડે વેગ ફુલી,
 દુરગતિ તસ દૂહિ, તા સદા શ્રીબહુલા. ૨
 જિનકથિત વિશાલા, સૂત્રશ્રેણી રસાલા,
 સકલસુખસુખાલા, મેળવા સુક્તિખાલા;
 પ્રવચનપદમાલા, દૂતિકા એ દયાલા,
 ઉર ધરી સુકુમાલા, મકીયે મોહજલા. ૩
 અતિચપલ વખાણી, સૂત્રમાં જે પ્રમાણી,

ભગવતિ બ્રહ્માણી, વિઘ્નહંતા નર્વાણી;
જિનપદ લપટાણી, કૌઠીકલ્યાણુખાણી,
ઉદયરતને જાણી, સુખદાતા સયાણી

૪.

શ્રીશાંતિજિન થોય

સકલસુખાકર, પ્રણમિતનાગર, સાગરપરે ગંભીરોજી,
મુકૃતદાતાવન, સાચનધનસમ, લવિજનમનતઃકીરોજી,
સુરનર કિન્નર, અસુરવિદ્યાધન, વરિતપદઅગ્નિદંજી,
શિવસુખકાંક્ષુ, શુભપરિણામે, એવો શાંતિજિનકંજી. ૧
સયલજિનેમર, ભુવણદિણેસર, અલવેમર અરિહંતાજી,
ભવિજનકૃષ્ણ, સંબોધનગણિસમ, ભયભંજન ભગવતાજી;
અષ્ટકરમઅરિ, દલઅતિગંજન, રજન મુનિજનચિત્તાજી,
મનશુદ્ધે જે, જિનને આરાધે, તેહને શિવસુખ દિત્તાજી. ૨
મુનિહિતમુનિજન, માનસસરોવર, રોવિતરાજમગલોજી,
કલિમલ સકલ, નિવાહુજલધર, નિર્મલ મૂત્ર રસાલોજી,
આગમ અક્લ, સુપદપદે શોભિત, ઊઠા અર્થ અગાધોજી,
પ્રવચન વચના, તણી જે રચના, ભવિજન ભાવે આરાધોજી, ૩
વિમલ કમલદલ, નિર્મલલોચણ, ઉદ્ધસિત ઉરે લલિતાંગીજી,
બ્રહ્માણી, દેવીનિરવાણી, વિમ્બહરણ કણ્ઠયગીજી,
મુનિવર મેઘરતનપદઅનુચર, અમરરતન અનુભાવેજી,
શ્રીનિરવાણી, દેવીપ્રભાવે, ઉદય સદા સુખ પાવેજી. ૪

અથ શ ખેશ્વર પાર્શ્વજિન સ્તુતિ:

શખેશ્વર પામજી પૂજ્યે, નરભવનો લાહો લોહ્યે,
મનવંછિત પૂરણ મુરતરૂ, જય વામામૃત અલવેસરૂ. ૥ ૧ ૥
દોય^૧ રાતા જિનવર અતિ ભલા, દોયરૂઘોલા જિનવર શુશુનિલા;

દોય^૧ નીલા દોય^૨ શામલ કલ્યા, સોળે^૩ જિન કંચન વર્ણ લલ્યા ॥ ૨ ॥
 આગમ તે જિનવર ભાખીયો, ગણુધર તે હુછડે રાખીયો;
 તેહનો રસ જેણે ચાખીયો, તે હુઝો શિવમુખ સાખીયો. ॥ ૩ ॥
 ઘરણીધર રાય પદ્માવતી, પ્રભુ પાર્શ્વતણા ગુણ ગાવતી;
 સહુ સંઘના સંકટ ચૂરતી, નયવિમલના વંછિત પૂરતી. ॥ ૪ ॥

ખીજની થોય.

દિનસકલ મનોહર, ખીજ દિવસ સુવિશેષ,
 રાય રાણા પ્રણમે, ચંદ્ર તણી છાં રેખ;
 તીહાં ચંદ્ર વિમાને, શાસ્વતા જિનવર જેહ,
 હું ખીજ તણે દિન, પ્રણમું આણી નેહ. ૧

અભિનંદન ચંદન, શીતળ શીતળનાથ,
 અરનાથ સુમતિજિન, વામુપૂજ્ય શિવ સાથ;
 ઈત્યાદિક જિનવર, જન્મ જ્ઞાન નિરવાણ,
 હું ખીજ તણે દિન, પ્રણમું તે સુવિહાણ. ૨

પ્રકારથો ખીજે, દુવિધ ધર્મ ભગવંત,
 જેમ વિમળ કમળ દોય, વિપુલ નયન વિકસંત;
 આગમ અતિ અનુપમ, જિહાં નિશ્ચય વ્યવહાર,
 ખીજે સવિ કીજે, પાતકનો પરિહાર. ૩

ગજગામિની^૪ કામિની, પદમળ મુકોમળ ચીર,
 ચક્રેસરી કેશર^૫, સરસ સુગંધ શરીર;

૧ મલ્લિનાથ અને પાર્શ્વનાથ. ૨ મુનિમુવ્રત અને નેમિનાથ. ૩ બાકી
 રહેલા શ્રીકૃષ્ણભાદિક રૂક. ૪ હાથીણી જેની ચાલવાળી. ૫ કમળ જેવાં મુકો-
 મળ પત્રવાળી. ૬ કેશર જેવી સરસ સુગંધી કાયાવાળી.

કર જોડી ખીજે, હું પ્રણમું તસ પાય,
એમ લખિલ વિજય કહે, પુરો મનોરથ માય.

૪

પચમીની થાય.

આવણુ શુદ્ધિ દિન પચમીએ, જન્મ્યા નેમિ જિણુંદતો,
શ્યામ વરણ તનુ^૧ ગોલણુંએ, મુખ શાન્દકો^૨ ચદતો.
મહમ વરસ પ્રભુ આઉંખુંએ, બ્રહ્મચારી ભગવંતો,
અદ્દ કરમ હેલે^૩ હણીએ, પહોતા મુક્તિ મોઝારતો. ૧

અષ્ટાપદ પર આદિ નિનએ, પહોત્યા મુક્તિ મોઝાર તો;
વામુપૂજ્ય ચપાપુરીએ, નેમિ મુક્તિ ગિરનાર તો.
પાવાપુરી નગરીમાં વલીએ, શ્રીવીરતાણું નિર્વાણુ તો;
સમેતશિખર વીરામિદ્ધ હુઆએ, શિર વહું તેહની આણુતો.
નેમિનાથ જ્ઞાની હુવાએ, ભાષે ગાગ વચન તો
છવદયા શુભ વેલઠીએ, કીજે તામ જતનતો.

મૃપાર ન બોલો માનવીએ, ચોરી ચિત્ત નિવારતો;
અનત તીર્થદર એમ ભણેએ, પરિહરીએ પરનારતો. ૩

ગોમેધ નામે જલ ભલોએ, દેવાશ્રી અમિકા નામનો,
શાસન સાનિધ્ય^૪ જે કરે એ, કરે વળી વર્મના કામતો;
તપગચ્છ નાયક શુભનીલોએ, શ્રીવિજયએન મરિ રાયતો;
મડપલદામ પાય ગેવતાંએ, મકળ કરો અવતાં તો. ૪

૧ ચાંડ. ૨ કરદ પૂર્ણિમા સળથી-અનિ ઉજવળ-નિર્મળ-સ્વચ્છ.

૩ જોન જોતામાં-જહી ૪ અસત્ય-નૃ ૫ સેરા-ચાકરી

શ્રી અષ્ટમીની થાય.

ચોવિશે જિનવર, હું પ્રભુનું નિત્યમેવ;
 આઠમ દિન કરીએ. ચંદ્ર પ્રભુની સેવ,
 આત્મ મનમેહન, જાણે પૂનમચંદ્ર;
 દીઠે દુઃખ જાયે, પામે પરમાનંદ. ૧
 મળી ચોસઠ ઇંદ્ર, પૂજે પ્રભુજના પાય;
 ઇંદ્રાણી અપચ્છરા, કં જોડી ગુણ ગાય.
 નંદીસર દ્વીપે, મળી મુરવરની કોડ;
 અઠ્ઠામ મહોચ્છવ, કરે તે હોડાહોડ. ૨
 શત્રુજય શિખરે, જાણી લાલ અપાર;
 ચોમાસું રહીયા, ગણુવર સુનિ પરિવાર.
 ભવિયણને તારે, દર્શ ધર્મ ઉપદેશ;
 દૂધ સાકરથી પણ, વાણી અધિક વિશેષ. ૩
 પોસહું પડિક્કમણું, કરીએ પ્રત પચ્ચખાણું;
 આઠમ દિન કરીએ, અષ્ટ કર્મની હાણ.
 અષ્ટ મંગલ થાયે, દિન દિન કેડ કલ્યાણ;
 એમ મુખ સૂરિ કહે, જીવિત જન્મ પ્રમાણ. ૪

એકાદશીની થાય.

એકાદશી અતિ રૂઝડી, ગોવિંદ^૧ પુછ નેમ;
 કોણ કારણ એ પર્વ મોહોદું, કહો મુજશું તેમ.
 જિનવર કલ્યાણક અતિ ઘણાં, એકસો ને પચાસ;
 તેણે કારણ એ પર્વ મોહોદું, કરો મૌન ઉપવાસ. ૧
 અગીઆર આવેક તણી પ્રતિમા, કહી તે જિનવર દેવ;

એકાદશી એમ અધિક શેવો, વનગળા છમ રેવ.
 ચોવીશ જિનવર સયલ મુખકર, જેસા મુરતરૂ ચંગ;
 જેમ ગગ નિર્મલ નીર જેહવો, કરો જિનશુ^૧ રંગ. ૨
 અગીઆર અગ લખાવીએ, અગીઆર પાઠા સાર;
 અગીઆર કવલી વીરણા, ઠવણી પુજણી સાર
 ચાખખી ચંગી^૨ વિવિધ રંગી, શાસ્ત્રતણે અનુસાર,
 એકાદશી એમ ઉજવો, જેમ પામીએ ભવપાર. ૩
 વર કમન નયણી કમળ વયણી^૨, કમલ મુકોમળ કાય;
 ભુજ દંડ ચડ અખડ જેહને, સમરતાં મુખ થાય.
 એકાદશી એમ મન વગી, ગણી હર્ષ પડિત શિશ;
 શાસન દેવી વિઘ્ન નિવારો, સઘ તણાં નિશ દિશ^૩ ૪

શ્રી પર્યપણની થાય

મણિ ચિત સિ હાસન, એઠા જગદાધાર;
 પર્યપણ કેવો, મહિમા અગમ અપાર.
 નિજ મુખથી દાખી, સાખી મુરનર વૃદ્ધ;
 એ પર્વ પર્વમાં, છમ તાગમા ચદ. ૧
 નાગકેતુની પરે, કલ્પ સાધના કીજે,
 મન નિયમ આખડી, શુરૂ મુખ અધિકી લીજે.
 દોય બેઠે પૂજા, દાન પચ પ્રકાર
 કર પડિલમણાં ધર, ગિયલ અખંડિત ધાર. ૨
 જે ત્રિકરણ શુદ્ધે, આરાધે નવ વાર;
 ભવ સાત આઠ નવ, ગેપ તામ મમાર
 સાહુ સૂત્ર શિરોમણિ, કલ્પસૂત્ર મુખકાર;

તે શ્રવણે સુણીને, સફલ કરો અવતાર. ૩
 સહુ ચૈત્ય જીહારી, ખમત ખામણાં કીજે;
 કરી સાહુમીવતસલ, કુગતિ દ્વાર પટ દીજે.
 અઠ્ઠાઈ મહોતસવ, ચિદાનંદ ચિત્ત લાઈ;
 ઈશ કરતાં સંધને, શાસન દેવ સહાઈ. ૪

શ્રી પર્યૂષણની થોય.

વરસ દિવસમાં અપાઠ ચોમાસું, તેહમાં વલી ભદરવો માસ,
 આઠ દિવસ અતિ ખાસ,
 પર્વ પબજીસણ કરો ઉદ્ધાસ, અઠ્ઠાઈધરનો કરવો ઉપવાસ,
 પોસહ લીજે ગુરૂ પાસ;
 વડા કટપનો છઠ્ઠ કરીજે, તેહ તણો વખાણ સુણીજે.
 ચૌદ સુપન વાંચીજે,
 પડવેને દિન જન્મ વંચાય, આચ્છવ અહોચ્છવ મંગલ ગવાય,
 વીર જિજ્ઞેસરરાય. ૧
 બીજ દિને દીક્ષા અધિકાર, સાંજ સમય નિરવાણ વિચાર,
 વીર તણો પરિવાર,
 ત્રીજ દિને શ્રીપાર્થ વિખ્યાત, વલી નેમાસરનો અવદાત,
 વલી નવલવની વાત;
 ચોવિશે જિન અંતર તેવીશ, આદિજિનેશ્વર શ્રીજગદીશ,
 તાસ વખાણ સુણીશ,
 ધવલ મગલ ગીત ગહૂંલા કરીએ, વલી પ્રભાવના નિત અનુસરીએ,
 અકૃમ તપ જય વરીએ. ૨
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવો, તેહ તણો પડહો વજડાવો,
 ધ્યાન ધરમ મન લાવો,
 સંવત્સરી દિન સાર કહેવાય, સંધ ચતુર્વિધ લેલો થાય,
 ખારસેં સૂત્ર સણાય;

ચિરાવલી ને સમાચારી, પદાવલી પ્રમાન નિવાર,
 સાંભલજો નરનારી,
 આગમ મૂત્રને પ્રણમીશ, કલ્પસૂત્રગુ પ્રેમ ધરીશ,
 શાસ્ત્ર સર્વે મુણીશ. ૩
 મત્તર ભેટી જિન પૂજા રચાવો, નાટક કેતા ખેલ મચાવો,
 વિધિશુ સનાત લણાવો.
 આઠબરશું દહરે જઈએ, સવતસરી પાઠક્રમણ કરીએ;
 મધ સર્વને ખમીએ.
 પારણે માહમિતચલ કીજે, યથાગતિએ દાનજ દીજે;
 પુન્ય લહાર ભરીજે.
 શ્રી વિજયક્ષેમ સૂરિ ગણધાર, જસવન્તસાગર ગુરુ ઉદાર;
 જિણ્હસાગર જયકાર. ૪

શ્રી પયુપણની થાય

પુન્યનુ યોપણ યોપણ, પર્વ પન્નમણ પામીલ,
 કલ્પ ધરે પધરાવો સનાતી, નાતી કહે ગિગ નામીલ;
 કુંવર ગયવંત ખવ ચઢાવી, દોલ નિશાન વજડાવોલ,
 સદ્ગુરુ મગે ચઢતે રંગે, વીર ચરિત્ર મુણાવોલ. ૧
 પ્રથમ વખાણે ધર્મ મારાધપદ, બીજે મુપના ચારલ,
 ત્રીજે મુપન પાઠક વળો ચોથે, વીર જનમ અધિકારલ,
 પાચમે દીક્ષા છઠે ગિરપદ, સાતમે જિન ત્રેવીશલ,
 આઠમે ચિરાવળી મભળાવી, પિંડડા પૂરો જગીશલ ૨
 છઠું અઠમ આઠાઈ કીજે, જિનવર ચૈત્ય નમીજેલ,
 દશગ્રંથી પડિક્રમણ મુનિવદન, સુધ સયળ ખામીજેલ;
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવી, દાન મુપાત્રે દીજેલ,

ભદ્રબાહુ ગુરુ વયણ સુણીને, જ્ઞાન મુધારસ પીજેછ, ૩
 તીરથમાં વિમલાચળ ગિરિમાં, મેરૂ મહાધર^૧ જેમછ,
 મુનિવર માંડી જિનવર મહોરા, પર્વ પન્થસણ તેમછ;
 અવસર પામી સાહમીવચ્છલ, બહુ પકવાન વડાઈછ,
 ખિમાવિજય જિન દેવી સિદ્ધાઈ, દિનદિન અધિક વધાઈછ. ૪

અથ ક્રોધની સજ્જાય.

કડવાં ફળ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ બોલે ॥
 રીસ તણે રસ જાણીએ, હલાહલ તોલે ॥ ૬૦ ॥ ૧ ॥
 ક્રોધે ક્રોડ પૂરવતણું, સંજમ ફળ જાય ॥
 ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેએ ન થાય ॥ ૬૦ ॥ ૨ ॥
 સાધુ ધણે તપીયો હતો, ધરતો મન વૈરાગ ॥
 શિષ્યના ક્રોધ થકી થયો, ચંડકેશીઓ નાગ ॥ ૬૦ ॥ ૩ ॥
 આગ ઉઠે જે ધર થકી, તે પહેલું ધર બાળે ॥
 જળનો જોગ જો નવિ મળે, તો પાસેનું પરજળે ॥ ૬૦ ॥ ૪ ॥
 ક્રોધતણી ગતિ એહવી, કહે કેવળનાણી ॥
 હાણ કરે જે હેતની, જાળવજો એમ જાણી ॥ ૬૦ ॥ ૫ ॥
 ઉદયરતન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગળે સાહીર ॥
 કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપશમ રસ નાહી ॥ ૬૦ ॥ ૬ ॥

અથ માનની સજ્જાય.

રે જીવ માન ન કીજીએ, માને વિનય ન આવે રે ॥
 વિનય વિના વિદ્યા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવેરે ॥ ૬૦ ॥ ૧ ॥
 સમકિત વિષુ ચારિત્ર નહીં, ચારિત્ર વિષુ નહીં મુક્તિરે ॥
 મુક્તિનાં મુખ છે શાશ્વતાં, તે કેમ લહાએ જુક્તિ રે ॥ ૬૦ ॥ ૨ ॥

વિનય વડો સસારમાં, ગુણમાંહે અધિકારીરે ॥
 માને ગુણ જાએ ગણી, પ્રાણી જે જે વિચારીરે ॥ રે૦ ॥ ૩ ॥
 માન કર્યું જે રાવણે, તે તો રામે માર્યોરે ॥
 દુર્યોધન ગરવે કરી, અતે સવિ હાર્યો રે ॥ ૪ ॥
 સૂકા લાકડા સારિઓ, દુ ખદાયી એ ખોટોરે ॥
 ઉદયરત્ન કહે માનને, તેજે દેશવટો રે ॥ રે૦ ॥ ૫ ॥

અથ માયાની સજ્જાય.

સમકિતનુ મૂળ જાણીએ છ, સાચ વચન સાક્ષાત્ ॥
 સાચામા સમકિત વમેછ, માયામા મિથ્યાત્તરે ॥
 પ્રાણી મ કરીગ માયા લગાર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥
 મુખ મીઠો જૂઠો મનેછ, દૂડ કપટનો રે કોટ ॥
 છલે તો છ છ કરે છ, ચિત્તમાંહે તાકે ચોટ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૨ ॥
 આપ ગરજે આપો પડ છ, પણ ન ધરે વિદ્યાસ ॥
 મનશુ રાખે આતમે છ, એ માયાનો પાગરે ॥ પ્રા૦ ॥ ૩ ॥
 લેહશુ બાધે પ્રીતડી છ, તેહશુ રહે પ્રતિકૂળ ॥
 મેલ ન છડે મનતણો છ, એ માયાનુ મૂળ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૪ ॥
 તપ દીધો માયા કરી છ, મિત્રશુ ગણ્યો ભેદ ॥
 મદ્ધિ જિતેધર જાણજે છ, તો પામ્યા ત્રી વેદરે ॥ પ્રા૦ ॥ ૫ ॥
 ઉદયરત્ન કહે માંલજોછ, મેલો માયાની જુદ ॥
 મુખિપુરી જનાતણો છ, એ મારગ છે શુદ્ધ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૬ ॥

અથ લોભની સજ્જાય.

તુમે લક્ષણ જે જે લોભનારે, લોભે મુનિજન પામે
 દોષનારે ॥ લોભે રાધા મન રાધ્યા કરે રે, લોભે દુર્ધર પંથે
 સંચરે ॥ છ ॥ ૧ ॥ તલે લોભ તેહનાં લઉ લામણાં રે, વળી
 પામે નમીને કરૂં ખામણાં રે ॥ લોભે મરજદા ન ગહે દેહનીરે,

તુમે સંગત મેલો તેહની રે ॥ તુઠ ॥ ૨ ॥ લોભે ધર મેલી
 રણમાં મરેરે, લોભે ઉંચ તે નીચું આચરે રે ॥ લોભે પાપ ભણી
 પગલાં ભરે રે, લોભે અકારજ કરતાં ન ઓસરે રે ॥ તુઠ ॥ ૩ ॥
 લોભે મનહું ન રહે નિર્મળું રે, લોભે સગપણ નાસે વેગળું રે ॥
 લોભે ન રહે પ્રીતિને પાવડું રે, લોભે ધન મળે બહુ એકડું
 રે ॥ તુઠ ॥ ૪ ॥ લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણે રે, લોભે હાથ
 પાતિક નવિ ગણે રે ॥ તે તો દામ તણે લોભે કરી રે, ઉપર મણિધર
 થાએ તે મરી રે ॥ તુઠ ॥ ૫ ॥ જોતાં લોભનો થાભ દીસે ન-
 હીરે, એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે કહું સહી રે ॥ લોભે ચઢી સુભૂમ નામે
 જીવો રે, તે તો સમુદમાંહે ડૂબી મુવો રે ॥ તુઠ ॥ ૫ ॥ એમ
 જાણીને લોભને છંડજો રે, એમ ધર્મશું મમતા મંડજો રે ॥
 કવિ ઉદયરાત્ન ભાષે મુદા રે, વંદુ લોભ તજે તેહને સદા રે
 ॥ તુઠ ॥ ૭ ॥

શ્રી અરણિક મુનિની સજ્જાય.

અરણિક મુનિવર આદ્યા ગાયરી, તડકે દાઝે શિશોળ^૧;
 પાય અણવાણેરે વેલુ પરજલે, તન સુકુમાલ મુનીશોળ. અં ૧
 મુખ કરમાયુંરે માલતી ફુલ જયું, ઉભો ગાળની હોઠોળ;
 ખરે ખપોરે દીઠો એકલો, મોહો માનની દીઠોળ. અં ૨
 વયણ રંગીલીરે નયણે વીંધિયો, ઋષિ થંભ્યો તેણે ઠાણોળ;
 દાસીને કહે જાણે ઉતાવળી, ઋષિ તેડી ઘરઆણોળ. અં ૩
 પાવન કીજેરે ઋષિ ધર આંગણું, વહોરો મોદક સારોળ;
 નવજોખન રસ કાયા કાં દહો, સફલ કરો અવતારોળ. અં ૪
 અંદ્રવદનીએ^૨ ચારિત્રથી ચૂકવ્યો, મુખ વિલસે દિન રાતોળ;
 એઠો ગાળેરે રમતો સોગંડે, તવ દીઠી નિજ માતોળ. અં ૫

અરણિક અરણિક કરતી મા ફરે, ગલીયે ગલીયે બળરોલ;
 કહેા કોણે દીઠારે મારો અરણીયો, પુઠ લોક હજરોલ. અ૦ ૬
 હું કાયર છુરે મોરી માવડી, ચારિત્ર ખાંડાની ધારોલ;
 ધિક્ધિક્ વિષયારે મારા જીવને, મે કીધો અવિચારોલ. અ૦ ૭
 ગાખથી ઉતરીરે જનનીને પાય પડ્યો, મનશું લાગ્યો અપારોલ;
 વચ્છ તુજ ન ધરેરે ચારિત્રથી ચૂકવું, જેથી શિવ મુખ સારોલ. અ૦ ૮
 એમ સમજાવીરે પાછા વાળીયો, આણ્યો શુરની પાસોલ;
 સદ્ગુરુ શીખ દીઝરે ભલીપરે, વૈરાગ્યે મન વાશ્યોલ. અ૦ ૯
 અગ્નિ ધીખતીરે શિલા ઉપરે, અરણિકે અણસણ કીધુલ;
 રૂપવિજય કહે ધન્ય એ મુનિવર, જેણે મનવાંછિત લીધુલ. અ૦ ૧૦

અથ આઠ મદની સજાયા

મદ આઠ મદા મુનિ વારીએ, જે દુર્ગતિના દાતારોરે;
 શ્રી વોર જિજ્ઞેસર ઉપદીશે, લાખે સોહમ ગણધારોરે. મદ૦ ૧
 હાંજી જાતિનો મદ પહેલો કહેા, પૂર્વ હરિકેશીએ કીધોરે;
 જઈ ચડાળ તણે કુલ ઉપનો, તપથી સવિ કરજ સીધોરે. મદ૦ ૨
 હાંજી કુળમદ ખીએ દાખીયો, મરિચી ભવે કીધો પ્રાણીરે;
 કોડા કોડી સાગર ભવમા ભમ્યો, મદ મ કરો ઇંમ મન જાણીરે. મદ૦ ૩
 હાંજી બળમદ્ધી દુ ખ પામીયા, શ્રેણિક વસુભૂતી જીવોરે,
 જઈ ભોગવ્યા દુ ખ નરકતણા, મુખ પાડંતા નિત્ય રીવોરે. મદ૦ ૪
 હાંજી સનતકુમાર નરેસર, સુર આગળ રૂપ વળાણુરે,
 રોમ રોમ કાયા બગડી ગઈ, મદ ચોથાનુ એ ટાણુરે. મદ૦ ૫
 હાંજી મુનિવર સંજમ પાળતાં, તપનો મદ મનમાં આયોરે;
 થયા કૂરંગક નકિ રાણ્યા, પામ્યા તપનો અંતરાયોરે. મદ૦ ૬

હાંજી દેશ દશારણનો ધણી, રાય દશારણભદ્ર અભિમાનીરે;
 ઇંદ્રની ઋદ્ધિ દેખી યુઝીયો, સંસાર તણ થયો જ્ઞાનીરે. મદ ૭
 હાંજી સ્થુલભદ્રે વિદ્યાનો કર્યો, મદ સાતમે જે દુઃખદાધરે;
 શ્રુત પૂરણ અર્થ નવિ પામિયા, જૂઓ માન તણી અધિકાધરે. મદ ૮
 હાંજી રાય સુભૂમ ખટખડનો ધણી, લાલનો મદ કીધો અપારરે;
 હયગય રથ સવિ સાયર ગળ્યું, ગયો સાતમી નરક મળરરે. મદ ૯
 એમ તન ધન જોખન રાજનો, મ ધરો મનમાં અહંકારોરે;
 એહ અધિર અસત્ય સવિ કારમું, ક્ષણમાં વિણસે બહુ વારોરે. મદ ૧૦
 મદ આઠ નિવારો પ્રતધારી, પાળો સંજમ સુખકારીરે;
 કહે માનવિજય તે પામશે, અવિચળ પદવી નરનારીરે. મદ ૧૧

અથ શીખામણની સંજઝાય.

જવ વાડું છું મોરા વાલમા, પરનારીથી મતિ મ જોડ;
 પરનારીની સંગત નહીં ભલી, તારા કુલમાં લાગશે ખોડ. જી ૧
 જવ આ સંસાર છે કારમો^૨, દીસે છે આળખ પાળ;
 જવ એહવું જાણી ચેતજે, આગળ માછીડે નાખી છે જાળ. જી ૨
 જવ માતાપતા ભાઈ બેનડી, સહુ કુટુંબ તણે પરિવાર;
 જવ વેતી વારે સહુ સગું, પછી લાંબા કીધા જૂહાર. જી ૩
 રહલી લગે સગી અંગના^૩, શેરી લગે સગી માય;
 જવ સીમ લગે સાજન ભલો, પછી હુંસ એકીલો જાય જી ૪
 જવ જાતાં થકાં નવી જાણીયું, નવી જાણ્યો વાર કુવાર;
 જવ ગાડું ભરોયું ઇંધણે, વળી ખોખરી હાંડલી માર. જી ૫
 જવ આઠમ પાખી ન આળખી, જવ બહુલાં કીધાં પાપ;
 જવ સુમતિવિજય મુનિ એમ ભણે, જવ આવાગમન નિવાર. જી ૬

૧ સ્વોદકર્ષ-આપ બડાઈ કર્યોના ફળ જૂઓ. ૨ ખોટો-અસાર.
 ૩ સ્ત્રી.

અથ આપ સ્વભાવની સજ્જાય.

આપ સ્વભાવમાં, અનધુ સદા મગનમે રહના;
જગત જીવ હે કર્માધિના^૧, અચરિત કહ્યું ન લીના ॥ આ૦ ॥ ૧
તુમ નહીં કેરા કોઈ નહીં તેરા, કયા કરે મેરા મેરા;
તેરા હે સો તેરી પાસે, અવર સખ અનેરા. ॥ આ૦ ॥ ૨
વપુ^૨ વિનાશી છું અવિનાશી, અખ હે ઈનકા વિલાસી,
અવપુ સગ જખ દૂર નિકાસી, તખ તુમ શિવકા વાસી ॥ આ૦ ॥ ૩
રાગ ને રીસા દોય ખવીસા, એ તુમ દુ.ખકા દીસા;
જખ તુમ ઈનકું દૂર કરીમા તખ તુમ જગકા હસા^૪ ॥ આ૦ ॥ ૪
પરકી આશા સદા નિરાશા, એ હે જગજન પાસા;
તે કારનકું કરો અજ્યામા, લહો સદા મુખવાસા. ॥ આ૦ ॥ ૫
કબહીક કાલ કબહીક પાલ, કબહીક હુવા અપભ્રાલ;^૫
કબહીક જગમે^૬ કીર્તી ગાલ, મખ પુદ્ગલકી બાલ. ॥ આ૦ ॥
શુદ્ધ વિષયોગ ને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
કર્મ^૭ કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવ નારી. ॥ આ૦ ॥ ૭

અથ મૂર્ખસ ગતિનિવારક સજ્જાય.

જ્ઞાન કદી નવિ થાય, મૂરખને જ્ઞાન કદી નવિ થાય;
કહેતાં પોતાનું^૧ પણ જાય, મૂરખને જ્ઞાન કદી નવિ થાય.
ધ્યાન હોવે તે સો વેળા જો, ગગાજળમા નહાય,
અડસઠ તીરથ ફરી આવે પણ, ધ્યાનપણ નવિ જાય મૂરખને ૦ ૧ ॥

૧ કર્મને વશ પડેલા ૨ શરીર ૩ શરીર મમતાને જ્યારે સર્વથા
રાખે-દૂર કરે ૪ નાવક-પરમેશ્વર ૫ નિબળના લાયક

કુર સર્પ પયપાન કરતાં, શીતલપણું નવી થાય;
 કરતુરી ખાતર જો કીજે, વાસ લસણ નવી જાય. મૂરખને ૦ ૨ ॥
 વર્ષા કાળે સુગ્રીવ^૩ પક્ષી, કપિ^૪ ઉપદેશ કરાય;
 તે કાપને ઉપદેશ ન લાગે, સુગ્રીવ ધર વિખરાય. મૂરખને ૦ ૩ ॥
 નદીમાંહે નીશદિન રહે પણ, પાપાણપણું નવિ જાય;
 લોહધાતુ ટંકણ જો કીજે, તુરત અગ્નિ ઝરાય. મૂરખને ૦ ૪ ॥
 કાગની કંઠે મુગતાફલની, માલા તે ન ધરાય;
 અંદન અચિત અંગ તે કીજે, ગર્ધવ ગાય ન થાય. મૂરખને ૦ ૫ ॥
 સિંહચર્મ લઈ શિયાલ સુતને, ખનાવી વેશ ધરાય.
 શિયાલસુત તે સિંહ ન હોવે, શિયાલપણું નવિ જાય. મૂરખને ૦ ૬ ॥
 ઉખર ભમિ ખીજ ન હોવે, ઉલટું ખીજ તે જાય;
 સચ્કત ધારીતો અંગ કર્યાથી, ભવોભવ ભીડ મિટાય. મૂરખને ૦ ૭ ॥
 ત માટે મૂરખથી અલગા, રહે તે સુખીયા થાય;
 દાન વિજય સદ્ગુરુ સેવ્યાથી, યોધિ ખીજ ગુણ થાય. મૂરખને ૦ ૮ ॥

શ્રીપ્રદેશી રાજની સજ્જાય.

શ્રી સંખેશ્વર પ્રણમું પાસ, પ્રગટ પ્રભાવા પૂરે આશ;
 સાધુશિરોમણિ કેશિકુમાર, મહામુનિવર મોટા ગણધાર. ॥ ૧ ॥
 સેતંખી^૧ નગરીસમાસરે, પ્રશ્ન દસ પરદેશી કરે;
 સાંભળો સુર નરગ સદેહ, પિતા અધરમી માહરો જેહ. ॥ ૨ ॥
 પાપ કરી નરગે તે ગયો, પાછો મુજ આવી નવિ કહ્યો;
 કેશી કહે નગરમંડાણ, સૂરિકંતા નારિ સુજાણ. ॥ ૩ ॥
 સેવંતી દીઠી વ્યભિચાર, તું દાં ન દીએ જાવા જર;
 તમ તેહને ન દીએ આવવા, પરમાધામી નરગે એહવા. ॥ ૪ ॥

૧ દૂધ ૨ નિર્વિષ-નિર્વિકારી ૩ સુધરી ૪ વાતર ૫ ગર્દભ-ગધેડો.
 શ્વેતાંબિકા.

વલી નૃપ કહે નથી સુરલોક, માતા માહરી ધરમીસલોક,
 ગઈ સરગે આવી નવિ કહ્યું, પુણ્યથકી ફેલ એમ એ લહ્યું ॥ ૫ ॥
 ગુરુ કહે જાય તું મજાન કરી દેવકુલે સુચી વસે ધરી,
 કોઈક શંખ્ય તેડે નવિ જાય, તિમ સુર નાવે સુખ મહિમાય. ॥ ૬ ॥
 વલી સંશય મુજા જીવ સુરગ, ચોર ગ્રાહી અથ કોઠી અલગ,
 ધાલી જોયો નવિ દીઠા જીવ, કિહા ગયો ગુરુ કહે સુણ પારથીવ. ॥ ૭ ॥
 ભૂમિગ્રહ પેસી કોઈ ઢોલ, તાડે શખઃ સુણાય અતોજ;
 કુણ મારગે તે શખઃ નીકળ્યો, તિમ જીવ વાયુસમો અટકળ્યો. ॥ ૮ ॥
 વળી કહે તિહાં કીડા ઉપન્યા, જીવ ક્યે માદગ નિપન્યા;
 ગુરુ કહે લોહખંડ તાપવ્યો, અગનિ ક્યે છિદ્ર માહે ઠવ્યો. ॥ ૯ ॥
 વન્દી જીમ પઠો લોહમાહિ, તિમ જીવ ઉપન્યા કોઠીમાંહિ;
 વલી ભૂપતિ કહે વૃદ્ધ યુવાન, નાખે બાણ ધરી એક તાના. ॥ ૧૦ ॥
 એક આસન એક દૂરે જાય, સરિખો જીવ તો અતર કાંચ;
 જીવ પદારથ ધમ નહીં મહી, ગુરુ કહે સુણ ગજન ગહગાહી. ॥ ૧૧ ॥
 તણ ઉપગરણ મવિ જૂનાં થયા, સરિખા જીવ પણ કરમે ગ્રહા;
 વલી કહે એક દિન ચોર ગાલીઆ, ગૂલારોપ કરી ઊતારીઆ. ॥ ૧૨ ॥
 હિંસી તોલ્યો મરિખો થયો, જીવ અજીવ આધકો નવિ લેલો;
 ગુરુ કહે દડો વાચે ભર્યો, કાલો તોલ્યો મમ ઉતર્યો. ॥ ૧૩ ॥
 તિમ એ જીવ ગુરુ લહ્યું નવિ હોય, વલી રાજા જપે ગુરુ જોય;
 ચોર ગ્રાહી જોયો વધ કરી, ખડાખંડ કરી ફિરી ફિરી. ॥ ૧૪ ॥
 નવિ લાધ્યો તે જીવ સુજાણ, ક્યો નિશ્ચય મે જીવ અઠાણ;
 ગણધર કહે અરણી પાપાણ, અગનિમાંહિ અઢે નૃપ જાણ. ॥ ૧૫ ॥
 નવિ દીસે તે બાહિર મહી, જીવ અછે પણ દીસે નહી,
 જપે ભૂપતિ ધટ પટ થાંલ, દીસેછે પણ જીવ અચલ. ॥ ૧૬ ॥

૧ (સ્નાન કરી) સારા વચ્ચે પહેરીને દેવમંદિરે (જાય) ૨
 તે વખતે કોઈ ચડાવ તને તેડવા આવે તો તું જેમ ન જાય ૩ હે
 રાજા તું સાંભળ ૪ બોંબરામા ૫ વગાડે ૬ કયા માર્ગે

કાં નજર નાવે તે જીવ, તેણુ મુજ મન સંશય અતીવ;
 આચારજ કહે સાંભલ ભૂપ, તરૂ હાલે છે વાયુ સરૂપ.
 તરૂ દીસે નવિ દીસે વાય, એમ સરૂપી જીવ કહેવાય;
 કહે નરપતિ કુંજર કુંથુઆ, સરીખા જીવ તો કાં જૂજૂઆના ૧૮ ॥
 એક મોટા એક લઘુતર હોય, એ સંશય મુઝ હમડે જોય;
 ગણધર કહે દીવો શુદ્ધમાંહિ, અજુઆલું કરે સઘલે ત્યાંહિ. ॥ ૧૯ ॥
 કુંડકમહેલ્યો તવ તિહાં, અજુઆલુ વ્યાપે વડી જહાં;
 તિમ એ જીવ તનુવ્યાપી રહ્યો, ગુરૂલધુ કાયાએ તિમ લહ્યોના ૨૦ ॥
 દસમું પ્રશ્ન પૂછે નૃપ વડી, સાંભળો ગણનાયક મનરુદી;
 પેઢીગત કિમ મુકું ધર્મ, હોએ લાજ મુઝ લાગે શર્મ. ॥ ૨૧ ॥
 ગુરૂકહે વ્યાપારી જીમ કોય, વ્યાપારે પોહોંચે તું જોય;
 લોહખાણી દેખી તે ભરે, વળી તિહાંથી આઘા સંચરે. ॥ ૨૨ ॥
 ત્રાંબુ દેખી છંડી લોહ, એક ન છડે આણી મોહ;
 રૂપું હેમ રથણુ ધર્મ લીએ, એક ન છડે લોહું લાએ. ॥ ૨૩ ॥
 ધરે આવ્યા તે લીલા કરે, લોહુઆહુક તે દુખીઓ કરે;
 તિમ કુમત છંડી આપણો, કહેણુ કરો અમ જીમ મુખ ધણોના ૨૪ ॥
 તેહ વચન નિજ હમડે ધરે, ગુરૂ વંદી ચરણે આજુસરે;
 સામી તે' મુઝ તાર્યો આજ, બેસાર્યો શિવપુરને રાજ. ॥ ૨૫ ॥
 ખાર પ્રત ગુરૂકને ઉચરી, શુદ્ધશ્રાવકના પ્રત આદરી;
 પહેલે દેવલોકે થયો દેવ, સુર્યાલ નામ કરે સુરસેવ. ॥ ૨૬ ॥
 અવધિ કરી જોઈ જિનસંગ, બત્રીસબદ્ધ નાટક ઉછરંગ;
 કરી વીરજિન વંદી જાય, ગૌતમ પૂછે પ્રણમી પાય. ॥ ૨૭ ॥
 સામી એ કુણ કિમ પામી ઋદ્ધિ, સકલ વાત કહી સુપ્રસિદ્ધિ;
 એક ભવાંતર મુગતિ જશે, અવિચલ મુખ પૂરાં પામશે. ॥ ૨૮ ॥
 રાયપસેણીમાંહિ અધિકાર, જોઈ કીધો એહ વિચાર;
 અધિકું આજુ' જે અહીં હોય, પંડિત જન શુદ્ધ કરજો સોય. ॥ ૨૯ ॥

શુરનામે લહીએ ગહગદ્, શુરનામે લહીએ શિવવદ્;
 એહવા શુરની સેવા મિલે, તે મનવંછિત આશા ફલે ॥ ૩૦ ॥
 સવત સત્તર પશુવીસો સાર, આસાઢ સુદિ તેરસ રવવાર,
 શ્રીજયવિજયપડિતમુપસાય, મેરવિજય રજે શુભગાય. ॥ ૩૧ ॥

શ્રી પચ્ચખખાણની સજ્જાય.

ધૂર સમરૂં સામિની સરસતી, સરસવચન અમૃત વરસતી;
 પચ્ચખખાણનો લણીશ વિચાર, જે સિદ્ધાને બાલ્યા સાર. ॥ ૧ ॥
 અનાગતાદિક દસ પચ્ચખખાણ, ઠાણાં બાલ્યા તે બાણ,
 તેહમાં અઢા^૧ દસમો ભેદ, તેહ તણા કહેરયુ દસ ભેદ. ॥૨॥
 +નોકારસી પોરિમી પુરિમદ્, એકાસણે એકઠાણે સદ્;
 વિગય આયબિલ ઉપવાસ^૨ પવિત્ર, અલિમહ દિવસચરિમ કર મિત્ર;
 નોકારસીના બે આગાર,^x સાઢપોરસી પોરસી છ ધાર;
 પુરીમદ્ અવદ્તણા વળી સાત, ^૨નિવિગઈ^૩ વિગઈતણા દસ^૪ બાત. ૪
 એકામણે આયબિલ તે આઠ, સત એકઠાણે સુધા પાઠ,
 ઉપવાસે પશુ^૫ છખખાણસ, ^૬અલિમહ દિવસચરિમ ચઉ તરસ. ૫
 તે કહે અલિમહ પચ્ચખખાણ, ગઠી મુઠી અગુઠી પ્રમાણ;
 ધરમહિયુ સચિત આખડી, તે સર્વ અલિમહમા ભલી. ॥૬॥
 નોકારસી નિશ્ચય ચાવિહાર, મુનિને દિવસચરિમ સાર;
 આબિલ નિવિ ને ઉપવાસ, ચાવિહાર તિવિહાર પ્રકાર. ॥૭॥

૧ કાળ વિશેષ

x આ સળધી કષ્ટક સતોપકારક ખુલાસો લાખ્યત્રય નામના
 વિવેચનવાળા પુસ્તકથી મેળવી શકાશે-સશોધક

૨-૩ તેના ૮ થા ૯ આગાર લાખ્યમા કલા છે ૪ વિગઈનું વિશે-
 ષણુ સભવે છે તે વિગઈ સમુચ્ચયે દશ પ્રકારની ગણાય છે (ભક્ષ્ય-
 વિગઈ અને અભક્ષ્ય વિગઈ મળીને)-સશોધક ૫ પાંચ આગાર ૬ તેના
 ચાર ચાર આગાર

એકાસશાદિક સવિ પચ્ચખાણુ, દુવિહ તિવિહ ચોવિહાર વખાણુ;
 આવડને પણ રાતે કહ્યા, એ ત્રણ ભેદ મદ્દગુરથી લહ્યા. ॥૮૮॥
 હવે કહું છું આહાર વિચાર, તેહ તણા છે ચાર પ્રકાર;
 અસન પાણુ ને ખાદિમ સાર, સ્વાદિમ તે ચોથો આહાર. ॥૮૯॥
 જળ ડીધો હોય ચોવિહાર, તો તવિ કદ્યે એકે આહાર;
 તિવિહારે પાણી નિરધાર, દુવિહારે ખાદિમ ને ધાર. ॥૯૦॥
 અસન લણીજે રોટી ભાત, પાણુ કહીએ પાણી વિખ્યાત;
 ખાદિમ કહીએ ફલ સુખડી, સ્વાદિમથી ન ટળે સુખડી. ॥૯૧॥
 હવે સ્વાદિમનો સુણો વિચાર, જેહ વસ્તુ કદ્યે દુવિહાર;
 તેહ નામ વિચરીને કહું, શ્રાદ્ધવિધિ વાંચી મદ્દહું. ॥૯૨॥

ઢાળ-એકવીશાની દેશી.

સુંઠપિપરે હરડે અજમો ને મરી, જાવંત્રીરે જાવફલ તજ તુલસી ખરી;
 જાજેઠીમધરે તમાલપત્ર ને એલથી, ખેરવટીકારે કોઠ લવંગ ને બાખચી;
 ત્રુટક—ખાવચિ કચૂરો મોથ સંચલ, આજે વજ અજમોદ એ;
 પિંપલીમૂલ ચણીકખાખા, ફૂલિંજણ સામોદ એ. ॥ ૧૩ ॥
 કંઠાસેલિયોરે બિલવણ કપૂર વડાગર, હરડે બેહડારે કૂંમડો ખયર સુરંગરે
 ખાવલીયોરે ખીજડાકેરી છાલરે, કપૂરકંઠરે પુષ્કરમૂલ સંભાલરે,
 ત્રુટક—કથો કરીસો પાન પૂળી, હિંગ ત્રેવીસો વલી;
 પંચકૂઠ જવાસામુલ વિતમા, ધરો ગુરથી સાંસલી. ॥ ૧૪ ॥
 હવે એટલારે સ્વાદિમ પણ મુજે નહિં, પરંપરારે વિણ કોઈ ખૂઝે નહીં;
 વિરહાલીરે ધાણા કોઠખડી સૂચ્યા, આમલાગંઠીરેઆંખા ગોલવર્નિતહુઆ;
 ત્રુટક—વલી હિંગ સેંધવ અને સેકં, કોઠપત્ર કલયે સહી;
 અણાહાર જે ચોવિહાર સૂજે, તેહ નિમુણો સજજ થઈ. ॥૧૫॥
 સવિ મુતરરે મુલ પત્ર લીખડો, વીડ મુકડરે હલદ રોહિણી રાખરે;
 ૧ ચોવિહારમાં જે અણાહારી વસ્તુઓ લેવી કદ્યે.

ઉપલેખરે ત્રિકલો આસંધ દાખરે,
 તૂટક-રિંગણી ધમાસો નાહી ગુગલ, એલીયો ને બોણએ;
 કંથેર બોર કરીરમૂલજ, કુંદરૂ તિમ જાણએ. ૧૬૧
 વલીઆખરે બીયોબોલમજીરે, કુંઆરજરે એમ જે સ્વાદ અનિષ્ટરે;
 કહ્યાં કારણે રે એ સધલા અણાહારરે, ખાય સ્વાદેરે તો સધલાઆહારરે;
 ટૂંક-આહાર એહ વિચાર જાણી, પચ્યાખાણ મુધા ધરે;
 શ્રીકીર્તિવિજયવાચકસીમ ઇણીપરે, વિનય મયલ સંપત્તિ વરે. ૧૬૨

શ્રી સ્થાપના કુલક સંજ્ઞાય.

પૂરવ નવમાંથી ઉદ્ધરો, જિમ લાખે શીલદ્રબાહુરે,
 સ્થાપના કદપ* અમે કહું, તિમ સાલણજે સહુ માહુરે. ૧
 પરમ ગુરૂ વયલે મન દીજે, તો મુરતરૂ કળા લીજે. એ દેક
 લાલ વરખ જે થાપના, માહે રેખા રચામ તે જોયરે;
 આયુ જ્ઞાન બહુ મુખ દીએ, તે તો નીલકંઠ*સમ હોયરે. ૨
 ખીત વરખ જે થાપના, માહે દીસે બિંદુ તે શ્વેતરે,
 તેહ પખાલી પાછએ, મવી રોગ વિલયનો હોતરે. ૩
 શ્વેત વરખ જે થાપના, માહે ખીત બિંદુ તસ હોયરે;
 નયન રોગ છાટે રજે, ખીતાં રજે શૂલ ગરીરર ૪
 નીલ વરખ જે થાપના, માહે ખીત મિંદુ તે આરજે,
 તેહ પખાલી પાછએ, હોય અલિ* વિવનો ઉત્તાગરે. ૫
 રાજે વિગૃથિકા ગેગ જે, ધૂત લાલ દીએ ધૂતવત્ત*રે;

૧ ચાંદ પર્વધ મુગ પ્રધા ૧ શીમાન યગોલ્કસૂરીશ્વરના પરોધગ તિથ્ય
 ૨ સ્થાપનાચાર્ય તરીકે જે અક્ષ (ગોળ શખ-દક્ષિણાવર્ત) રાખવા
 કરમાવેલ છે તેના ગુણનું જેમા પ્રતિપાદન કરવામા આવે છે તે અર્થ.
 * મહાદેવ સદમ ૩ સર્પ ૪ ધીવર્ણ સ્થાપના.

રક્ત વર્ણ પાસે રહેા, મોઢે માનવી કેમ મન્નારે.	૬
શુદ્ધ મેવ જે થાપના, મોઢે દીશે રાતી રેખરે;	
હંધલી વિષ ઉતરે, વળી સિંઝે કાર્ય અગ્રેપરે.	૭
અર્ધ રક્ત જે થાપના, વળી અર્ધ પીત પુરિમપરે;	
તેહ પખાળી છાંત્રીએ, હરે અક્ષિ રોગને દુપરે.	૮
જંબૂવર્ણ જે થાપના, મોઢે સર્વ વર્ણનાં બિંદુરે;	
સર્વ સિદ્ધિ તેહથી હોયે, મોઢે નરનારીના વૃંદરે.	૯
જાતિ પુખ્ત સમ થાપના, મુતવંદા વધારે તેહરે;	
મોર પિચ્છ સમ થાપના, વંછિત દીએ ન સંદેહરે.	
સિદ્ધિ કરે લાય અપહરે, પારદ ^૨ સમ બિંદુ તે રચામરે;	
મધક સમ જે થાપના, તે ટાળે અહિ વિષ કામરે.	૧૧
એક આવર્તે મુખ દીએ, બેહુ આવર્તે ભંગરે;	
ત્રિહુ આવર્તે માન દે, ચિહુ આવર્તે નહિ રંગરે.	૧૨
પંચ આવર્તે લાય હરે, છ આવર્તે દીએ રોગરે;	
સાત આવર્તે મુખ કરે, વળી ટાળે સઘળા રોગરે.	૧૩
અવિષમાવર્તે મુખ ફળ ભલું, અસમ આવર્તે ફળ હીનરે;	
ધર્મ નાશ હોય તેહથી, એમ ભાળે તત્તવ પ્રવીણરે.	૧૪
જેહ વસ્તુમાં થાપયે, દક્ષિણ આવર્તે તેહરે.	
તે અખૂટ સઘળું હોયે, કહે વાચક યશ શુશુભેહરે.	૧૫

૧ નેત્ર. ૨ પારો. ૩ એકી એટલે-૧-૩-૧-૭ વિ. ૪ બેકી એટલે
૨-૪-૬ વિ.

॥ અથ પજિખપ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

પ્રથમ દેવસિક પ્રતિક્રમણુમા વદિતુ કહી રહિયે તિહાં સુધી સર્વ કહેવું, પણ ચેત્યવદન સકલાહતણું કહેવું અને થે.થે. રનાત રયાની કહેવી. પછી ખમાસમણુ દઈને દેવસિઅ આલોધઅ પડિ ક્રતા ઇચ્છાકારેણુ મદિગહુ ભગવન્ ! પજિખમુહપત્તિ પડિલેહુ ? એમ કહી મુહપત્તિ પડિલેહુવી, પછી વાપ્ણાં જે દેવા, પછી ઇચ્છાકારેણુ સદિં ભગં અખલુકિઓહુ સમુદ્ધાખામણેણું અખિલ તરપજિખઅ ખામેડ ? ઇચ્છા ખામેમિ પજિખઅ, 'પનરસ દિવસાણુ, પનરસ ગમ્યાણુ, જાકિંચિ અપત્તિયં કહી, ઇચ્છા કારેણુ સં ભગં પજિખઅ આલોઉ ? ઇચ્છા આલોએમે જે મે પજિખએ અઈઆરો કઓં કહી " ઇચ્છાકારેણુ સદિં ભગં પજિખ અતિચાર આલોઉ ? " એમ કહાં અતિચાર કહિયે, પછી " એવકારે શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રીસમકિત મૂલ ખાર વ્રત એકમે ચાવીશ અતિચાર માહે જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંડે ગૂઢમ ખાદર નણતાં અનણતા હુઓ હોય, તે સંવે હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કં " કહી " સંવરમવિ પજિખઅ દુચ્ચિતિઅ, દુખભાસિઅ, દુચ્ચિક્રિઅ, ઇચ્છાકારેણુ સદિસહુ ભગવન્ ! ઇચ્છા તમ્સમિચ્છામિદુક્કં " કહી, " ઇચ્છાકાર ભગવન્ ! પમાયકરી પજિખતપ પ્રમાદ કરોહ. " એમ ઉચાર કરીને આવી રીતે કહિયે - ' ચઉત્થેણુ, એક ઉપવાસ, જે આખિલ, તણુ નીવિ, ચાર એકાસણાં, આઠ જેઆસણાં, જે હજાર મન્નઝાય ચથાશક્તિ તપ કરી પહોંચાડવો. " પછી પ્રવેશ કર્યો હોય તો, ' પમકિઓ ' કહીએ અને કરવો હોય તો ' તહત્તિ ' કહીએ, તથા ન કરવો હોય તો

અણબોલ્યા^૧ રહીએ. પછી વાંદણાં બે દેવાં. પછી “ ઇન્દ્રાકાં
 અબભુક્ટિઓડહ^૨ પત્તેઅખામણેણં અખિસંતરપજિખઅં ખામેઉં ?
 ઇન્દ્રં ખામેમિ પજિખઅં, પનરસ દેવસાણં પનરસ રાધ્યાણં
 જંકિચિ અપત્તિયં^૩ કહી વાંદણાં બે દેવાં. પછી દેવસિઅ આલો-
 ઇઅ પડિક્કતા ઇન્દ્રાકાં સંદિં ભગવન્^૪ પજિખઅં પડિક્કમુ^૨ ?
 સમ્મં પડિક્કમામિ, એમ કહી કરેમિલતે સામાધયં કહી, ઇન્દ્રામિ
 પડિક્કમિઉં જા મેં પજિખઓ^૫ કહેણું. પછી ખમાસમણ દધ ઇ-
 ન્દ્રાકારેણ સંદિં પજિખસૂત્ર કહું ? એમ કહી નવકાર ગણી
 સાધુ હોય તો પજિખસૂત્ર કહે અને સાધુ ન હોય તો ત્રણ
 નવકાર ગણીને આવક વંદિતુ કહે. પછી સુઅદેવયાની થાય કહે-
 વી. પછી હેઠા બેરી જમણો ઠંચણ ઉભો રાખી, એક નવકાર
 ગણી, કરેમિલતે^૬ ઇન્દ્રામિ પડિં કહી વંદિતુ કહેણું. પછી કરેમિ
 લતે^૭ ઇન્દ્રામિ ઠામિ કાઉસગ્ગ^૮ જે મે પજિખઓ^૫ તસ્સ ઉત્તરીં
 અન્નતથં^૯ કહીને ખાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો. તે લોગસ્સ
 અંદેસુ નિમ્મલયરા સુધી કહેવા, અથવા અહતાલીશ નવકારનો
 કાઉસગ્ગ કરી પારવો, પારીને પ્રગટ લોગસ્સ કહી, સુહપત્તિ
 પડિલેહીને, વાંદણાં બે દેવાં. પછી ‘ ઇન્દ્રાકાં અબભુક્ટિઓડહ^૨
 સમત્તાખામણેણં અખિસંતર પજિખઅં ખામેઉં ? ઇન્દ્રં ખામેમિ
 પજિખઅં, એકપજખાણં, પનરસ રાધ્યાણં પનરસાદેવસાણં જં
 કિચિ અપત્તિઅં^૩ કહી, પછી ખમાસમણ દધને ઇન્દ્રાકાં પજિખ
 ખામણા ખામું ? એમ કહી ખામણાં ચાર ખામનાં. પછી દેવસિ
 પ્રતિકમણમાં વંદિતુ કહ્યા પછી બે વાંદણાં દધએ તિહાંથી તે
 સામાયક પારીએ ત્યાં સુધી સવ દેવસીની પેઠે જાણણું, પણ
 સુઅદેવયાની થાયોને ઠેકાણે જ્ઞાનાદિની થાયો કહેવી. સ્તવન

૧ યથાશક્તિ કેટલાક બોલે છે. ૨ એક પજખાણું પનરસાદેવસાણું
 પનરસરાધ્યાણું. ૩ પજિખઅં પડિક્કમાવેહ ? ગુરુ કહે ‘સમ્મં પડિક્કમેહ’
 શિષ્ય કહે ‘ઇન્દ્રં, સમ્મં પડિક્કમામિ.’

અગ્નિતશાતિયું કહેવું. સજ્જાયને ઠેકાણે ઉવસગ્ગહરં તથા સં-
સારદાવાની થાયો ચાર કહેવી, અને લઘુશાતિને ઠેકાણે મહોદી
શાન્તિ કહેવી.

॥ ઇતિ પચ્ચિખપ્રતિક્રમણુ વિધિ. ॥

॥ અથ ચઉમાસી પ્રતિક્રમણુ વિધિઃ ॥

એમાં ઉપર કહ્યા મુજબ પચ્ચિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું
પણ એટલું વિગેષ જે બાર લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગને ઠેકાણે વીશ
લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને પચ્ચિખના શબ્દને ઠેકાણે ચઉ-
માસીનો શબ્દ કહેવો તથા તપને ઠેકાણે “ છટ્ટેણુ, એ ઉપવાસ,
ચાઁ આબિલ, છ નીવિ, આઠ એકાસણા, ચોદસ બેઆસણા, ચાર
હજાર સજ્જાયઁ ” એ રીતે કહેવું ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ સવત્સરી પ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

એમાં પણ ઉપર લખ્યા મુજબ પચ્ચિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું;
પણ એટલું વિગેષ જે બાર લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગને ઠેકાણે ચાલીશ
લોગસ્સ અને એક નવગર અથવા એકમો અને (માઠ) એકસઠ
નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને તપને ઠેકાણે “ અકુમભરાં, પણ
ઉપવાસ, છ આબિલ, નવ નીવિ, બાર એકાસણાં, ચાલીશ
બેઆસણાં, અને છ હજાર સજ્જાયઁ ” એ રીતે કહેવું. અને
પચ્ચિખના શબ્દને ઠેકાણે સવત્સરીનો શબ્દ કહેવો.

॥ ઇતિ મત્તમરી પ્રતિક્રમણુ વિધિઃ ॥

*પોસહ લેવાની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણ દઈ, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવા પર્વેત ઈરિયાં-વહિ પહિફમી, “ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! પોસહ મુહ-પત્તિ પહિલેહુ ? ” એમ બોલી, ગુરૂ આદેશ આપે એટલે “ ઇચ્છ ” કહીને મુહપત્તિ પહિલેહવી પછી ‘ખમાં ૨’ ઇચ્છાં પોસહ સંહિસાહુ ? ” ‘ઇચ્છ’, ખમાં “ ઇચ્છાં પોસહ ઠાઉ ? ” પછી ‘ઇચ્છ’ કહી બે હાથ જોડી નવકાર ગણી, “ ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પોસહદંડક ઉચ્ચરાવોળ ” કહેવું એટલે ગુરૂ પોસહની કરમિભંતે ઉચ્ચરાવે.

પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાં સામાયિક મુહપત્તિ પહિ-લેહુ ? ” ‘ઇચ્છ’, કહી, મુહપત્તિ પહિલેહાને, ખમાં “ ઇચ્છાં સામાયિક સંહિસાહુ ? ” ‘ઇચ્છ’, ખમાં “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક ઠાઉ ? ” ‘ઇચ્છ’ કહી બે હાથ જોડી નવકાર ગણી “ ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય કરી સામાયિકદંડક ઉચ્ચરાવોળ ” કહેવું ગુરૂ ‘કરેમિ ભતે સામાયય’ નો પાઠ કહે. પછી ખમાં

* ધર્મની પુષ્ટિને જે ધારણ કરે તેને “પૌષધ” કહીએ, આવકના બાર વ્રતમાં એ અચારમું વ્રત છે. અષ્ટમી ચતુર્દશી વિગેરે પર્વ તિથિને દિવસે ચાર પહોરનો અથવા આઠ પહોરનો કરવામાં આવે છે, તે પૌષ-ધના મુખ્ય ચાર ભેદ છે. ૧ આહાર પોસહ-ઉપવાસ વિગેરે તપ કરવો તે. ૨ શરીર સત્કાર પોસહ-શરીરની સ્નાન વિલેપનાદિવડે વિભૂષા સત્કાર ન કરવો તે. ૩ બ્રહ્મચર્ય પોસહ-શિયળ પાળવું તે અને ૪ અવ્યાપાર પોસહ-સાવધ વ્યાપાર સર્વનો ત્યાગ કરવો તે. આ ચારે પ્રકારના પોસહના દેશથી અને સર્વથી એમ બે બે ભેદ થતાં મુખ્ય આઠ ભેદ થાય છે અને સં-યોગી ભેદ ૮૦ થાય છે. પરંતુ પૂર્વાચાર્યની પરંપરાએ હાલમાં માત્ર આ-દ્યાર પોસહજ દેશથી અને સર્વથી કરવામાં આવે છે. બાકીના ત્રણ પ્રકા-રના પોસહ તે સર્વથીજ થઈ શકે છે. આહાર પોસહમાં ઔષધિ

ઇચ્છાં, "એસણે સ દિસાહું?" ઇચ્છા અમાં ઇચ્છાં, "એસણે કાઉ?"
 ઇચ્છાં અમાં ઇચ્છાં "સજઝાય સ દિસાહું?" ઇચ્છાં અમાં ઇચ્છાં
 "સજઝાય કરું?" ઇચ્છાં કહી, ત્રણ નવકાર ગણવા, પછી અમાં
 ઇચ્છાં "બહુવેલ સંદિસાહું?" ઇચ્છાં, અમાં ઇચ્છાં "બહુવેળ
 કરશું." ઇચ્છાં અમાં ઇચ્છાં "પડિલેહણુ કરું?" ઇચ્છાં
 કહીને મુહપત્તિ વિગેરે પાત્ર વાના પડિલેહવા. પોસહ લીધા
 અગાઉ ધરે અથવા ઉપાશ્રયે પડિલેહણુ કરી હોય તેણે અહિં
 તેમજ ઉપધિ સખાધ આદેશ વખતે માત્ર મુહપત્તિજ પડિલેહવી.
 (મુહપત્તિ ૫૦ બોલથી, ચરવળો. ૧૦ બોલથી, કટાસણુ રપ
 બોલથી, સુત્રનો કદારો ૧૦ બોલથી અને ધોતિયું રપ બોલથી
 પડિલેહવું.) પછી અમાસણુ દમ, "ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય
 કરી પડિલેહણા પડિલેહાવોજી" એમ કહી વડિલ (બ્રહ્મચર્યવ્રત
 -ધારી) તુ અણુપડિલેહુ એક વસ્ત્ર (ઉત્તરાસન) પડિલેહવું.

ઉપવાસ કરવો તે સર્વથી અને તિવિહાર ઉપવાસ, આયબીન, નીવી અને
 એકાસણું કરવું તે દેશવી સમજવો માત્ર રાત્રિના ચાર પહોરનો પોસહ
 કરનારે પણ દિનસે એમાનું કાંઈપણ વ્રત કરેહું હોવું જોઈએ, એવો
 નિયમ છે

પોસહમાં ૧૮ દોષ રાખવા તેનાં નામ.

- ૧ પોસહમાં વ્રત નિનાના બીજા શ્રાવકનું પાણી ન પીવું
- ૨ પોસહ નિમિત્તે સરસ આહાર લેવો નહિ
- ૩ ઉત્તરપારશ્યાને દિવસે વિવિધ પ્રકારની સામગ્રી મેળવવી નહી
- ૪ પોસહમાં અથવા પોસહ નિમિત્તે આગલે દિવસે દેહ વિશુધા
કરવી નહિ
- ૫ પોસહ નિમિત્તે વસ્ત્ર ધોતરાવવાં નહી
- ૬ પોસહ નિમિત્તે આશુપણુ ધ્યાનવા નહી અને પોસહમાં આશુ-
પણુ પહેરવાં નહી
- ૭ પોસહ નિમિત્તે વસ્ત્ર રંગાવવા નહી

પછી ખમાઠ ઇચ્છાઠ “ઉપધિ મુહપત્તિ પરિલેહુ?” “ઈચ્છ” કહી મુહપત્તિ પરિલેહવી. પછી ખમાઠ ઇચ્છાઠ “ઉપધિ સંદિસાહુ?” “ઈચ્છ” કહી ખમાઠ ઇચ્છાઠ “ઉપધિ પરિલેહુ?” “ઈચ્છ” કહીને પૂર્વે પરિલેહતાં બાકી રહેલ ઉત્તરાસણ, માતું કરવા જવાતું વસ્ત્ર અને રાત્રી પોસહ કરવો હોય તો કામળી વિગેરે રપ-રપ બોલથી પરિલેહવા. પછી એક જણે ડંકાસણ જાચી લેવું. તેને પરિલેહી, ધરિયાવહી પરિક્રમીને કાળે લેવો. કાળે શુદ્ધ કરીને એટલે તપાસીને ત્યાંજ સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ઉભા રહીને ધરિયાવહી પરિક્રમવા. પછી કાળે ઉદ્ધરી યથાયોગ્ય સ્થાનકે અણુજાળહ જસુગાહો કહીને પરઠવવો. પરઠવ્યા પછી ત્રણ વાર લોસિરે કહેવું, પછી મુળસ્થાનકે આવીને સૌ સાથે દેવ વાંદવા અને સજ્ઞાય કરવી.

૮. પોસહમાં શરીરપરથી મેલ ઉતારવો નહીં.

૯. પોસહમાં અકાળે શયન કરવું નહીં. નિદ્રા લેવી નહીં. (રાત્રીને બીજે પ્રહરે સંધારા પોરિસી લણાવીને નિદ્રા લેવી.)

૧૦. પોસહમાં સારી કે નકારી સ્ત્રી સંબંધી કથા કરવી નહીં.

૧૧. પોસહમાં આહારને સારો નકારો કહેવો નહીં.

૧૨. પોસહમાં સારી યા નકારી રાજકથા કે યુદ્ધકથા કરવી નહીં.

૧૩. પોસહમાં દેશ કથા કરવી નહીં.

૧૪. પોસહમાં પુંજ્યા પરિલેહ્યા વિના લઘુનીતિ વડીનીતિ પરઠવવી નહિં.

૧૫. પોસહમાં ક્રોધની નિંદા કરવી નહીં.

૧૬. પોસહમાં (વગર પોસાતી) માતા, પિતા, પુત્ર, ભાઈ, સ્ત્રી વિગેરે સંબંધીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવો નહીં.

૧૭. પોસહમાં ચોર સંબંધી વાર્તા કરવી નહીં.

૧૮. પોસહમાં સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ નિરખીને જોવાં નહીં-

આ અદાર દોષ જરૂર ટાળવા.

* પડિલેહણની વિધિ

પ્રથમ ઇરિયાવહી પડિક્કમીને ખમાસણ દર્ધ “ધ્વજાં પડિલેહણ કરે ? ધ્વજ.” કહી ઉભે પગે બેસી મુહપત્તિ ચરવજો કટાસણ, તથા સધળા વસ્ત્રની એક સાથે પૂર્વે કઢા તેટલા બોલથી પડિલેહણ કરવી પછી હંડાસણ લઈ, પડિલેહી કાળે લઈ, શુદ્ધ કરી, ત્યાજ ઇરિયાવહી પડિક્કમીને “અણુજાણું જરમુગાહો” કહી પરઠવવો. અને ત્યાર પછી પૂર્વોક્ત વિધિએ પોસહ લેવો; પણ તેમાં પડિલેહણ ન કરવી અને કાળે ન લેવો. છેવટે ‘વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિ થઈ હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડ’ દર્ધને દેવ વાંદવા અને સજ્જાય કરવી.

* પોસહ કરવાને ઇચ્છનારે પ્રભાતમા વહેલા ઉઠીને શાષ્ટ પડિક્કમણું જર કરવું જોઈએ વિધિના જાણુ આવકો તે પડિલેહણ અને દેવવદન પણ તે સાથેજ કરે છે ત્યાર પછી જિનમ દિરની જોગવાઈ હોય તે જિનપૂજા કરીને પછી ઉપાશ્રયે આવી ગુરુ સમક્ષ પોમહ ઉચ્ચરવો હાલમા આ પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ છે પરંતુ મુખ્ય વૃત્તિએ ગાંધપડિક્કમણી સાથેજ પ્રતિક્રમણ કરી રહી, સામાયિક પાર્યા શિવાય પોસહ ઉચ્ચરવો અને તેમા પડિલેહણના આદેશ વખતેજ પડિલેહણ કરવી અને પછી દેવ વાંદવા અને સજ્જાય કરવી, પ્રતિક્રમણ સાથે પડિલેહણ ન કરનારને આ પ્રમાણે વિધિ કરવી

૧ પોસહ લીધા અગાઉ કાળે લેનારને કાળે લીધા અગાઉ ઇગિયાવહિ પડિક્કમના નહિ

દેવ પાંદવાની વિધિ

પ્રથમ ખમારામણ દઈ, ઈરિયાવહી પડિક્કમી, લોગરસ દહીં ઉત્તરાસણ નાંખીને ખમાઠ ઈન્છાઠ ચેત્યવંદન કરું ? ઈન્છું કરી ચેત્યવંદન કરી નમુશ્વણુ અને જયવિયરાય (આભવમખંડ ગુમી) દહીં. ખમાઠ દઈ ચેત્યવંદન કરી, નમુશ્વણુ દહીં વાવન ચાર થોઈ આ દહેવો. પછી નમુશ્વણુ દહીંને ઘીલ વારવાર થોઈ આ દહેવો, પછી નમુશ્વણુ દહીં, એ તવનિઠ કરી, સ્તવન (ઉવસ-ગાદરં ગાવવા બીજું) કરેલું અને જયવિયરાય ચારથા (આભવમખંડ ગુમી) દહેવા. પછી ખમાઠ દઈ ચેત્યવંદન કરી, નમુશ્વણુ દહીંને જયવિયરાય ગાંખું દહેવા. ત્યાર પછી વિધિ કરતાં અવિધિ થઈ હોય તેનો મિન્છાગિ દુકાર દઈને, પ્રભાતના દેવવંદનમાં છેવટે સજઝાય દહેવો (અપારે તથા સાંજે ન દહેવો). તે સજઝાયને માટે એક ખમાઠ દઈ ઈન્છાઠ સજઝાય કરું ? ઈન્છું કરી, નવકાર ગણીને ઉભડક પગે બેસીને એક જમ્ મન્દજિજ્ઞાષુની સજઝાય દહે. (ત્યાર પછી નવકાર ન ગણવો.)

હવે છ ઘડી દિવસ ગળ્યા પછી પોતસી ભણાવવી તેની વિધિ-પ્રથમ ખમાઠ ઈન્છાઠ બહુપડિયુન્તા પોરિગિ ? દહીં, બીજું ખમાઠ દઈ ઈરિયાવહી પડિક્કમવા. પછી ખમાઠ દઈ ઈન્છાઠ પ-હિલેહણ કરું ? ઈન્છું કરીને મુહપત્તિ પડિલેહવી.

ત્યાર પછી ગુરૂ હોય તો તેમની સમક્ષ રાઈ મુહપત્તિ પ-હિલેહવી તેની વિધિ આ પ્રમાણે—

પ્રથમ ખમાઠ દઈ, ઈરિયાવહી પડિક્કમી, ખમાઠ દઈ ઈન્છાઠ રાઈ મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઈન્છું કરી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી

૧ આ વિધિ ગુરૂ સમક્ષ રાઈ પ્રનિદમણુ દ્યું હોય તેને કરવાની નથી, તેમ ગુરૂ ન હોય ત્યારે પણ કરવાની નથી.

બે વાંદણા દેવા, પછી ઇચ્છાં રાધયં આલોઉં ? ઇચ્છં કહી તેનો પાઠ કહેવો. પછી સંવસ્સવિ રાધયં કહીને પન્યાસ હોય તો તેમને બે વાંદણાં દેવા, પન્યાસ ન હોય તો એક ખમાસણુજ દેવું. પછી ઇચ્છકાર મુહુરાર્થં કહીને ખમાસમણુ દર્ધ અર્ધભુક્તિઓહ ખમાવણુ. બે વાંદણાં દેવા પછી ‘ ઇચ્છકારી ભગવાન્ પસાયકરી પચ્ચખખાણુનો આદેશ દેશોછ, એમ કહીને પચ્ચખખાણુ કરણુ’ (લેવું).

સાંજની પડિલેહણુવિધિ.

પ્રથમ ખમાં દર્ધ ઇચ્છાં જાહુપડિપુત્તા ચોરિમી ? કહી ખમાં ઇચ્છાં ઇરિયાવહીય પડિક્કમામિ કહી, ઇરિયાવહી પડિક્કમવા. પછી ખમાં ઇચ્છાં ગમણાગમણે આળોઉં ? ઇચ્છં કહી ગમણાગમણે આળોવવા. પછી ખમાં ઇચ્છાં પડિલેહણુ કરે ? ઇચ્છ કહી ખમાં ઇચ્છાં પોસહશાળા પ્રમાર્ણુ ? ઇચ્છં કહીને ઉપવાસવાળાએ મુહપત્તિ, કયાસણુ ને ચરવળો પડિલેહવા, અને જમ્યા હોય તેણે ક દોરો, ધોતીયુ મુચા પાંચ વાનાં પડિલેહવા. પછી ખમાં ‘ ઇચ્છકારી ભગવાન્ પસાય કરી પડિલેહણા પડિલેહા વોછ’ એમ કહીને વડીલનું એક વસ્ત્ર પડિલેહવું. પછી ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છં કહી મુહપત્તિ પડિલેહીને ખમાં ઇચ્છાં સજઝાય કરે ? ઇચ્છ કહી નવકાર ગણીને મન્દજિણાણુની સજઝાય ઉલટક પગે બેસીને કહેવી. પછી ખાધું હોય તે વાંદણાં કપને પાણુહાનું પચ્ચખખાણુ કરે (એવિહાર ઉપવાસવાળાને તો પચ્ચખખાણુ કરવાનું નથી, પણ પ્રમાને તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ લીધું હોય અને પાણી ન પીધું હોય તો આ વખતે એવિહારનું પચ્ચખખાણુ કરે). પછી ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ સંદિમાહું ? ઇચ્છં ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ પડિલેહું ? ઇચ્છં કહી પ્રથમ પડિલેહતાં બાકી રહેલા વસ્ત્રોની પડિલેહણા કરે. તેમાં

રાત્રિ પોસહ કરનાર પ્રથમ કામળી પડિલેહો. પડિલેહણ થઈ રહે
એટલે સર્વ ઉપધિ (વસ્ત્રાદિ) લઈને ઉભા થાય એટલે એક જણ
કંઠાસણ લાવી, પડિલેહી, ઈરિયાવહી પડિકમી, કાળે લઈ શુદ્ધ
કરી, ઈરિયાવહી પડિકમીને વિધિયુક્ત પરકવે. પછી સર્વે દેવ વાંદે.

રાત્રે વડીનીતિ લઘુનીતિ વિગેરે પઠવવા ચોગ્ય જગ્યા જોઈ
આવીને પ્રતિલેખન નિમિત્તે નીચે પ્રમાણે માંડલાં કરવાનાં છે.
તેમાં પ્રથમ સંચારા પાસેની જગ્યાએ છ માંડલાં કરવા—

૧ આઘાડે ૨ આસન્ને ૩ ઉચ્ચારે ૪ પાસવળે ૫ અળહિયાસે.

૨ આઘાડે આસન્ને પાસવળે અળહિયાસે.

૩ આઘાડે ૬ મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૪ આઘાડે મજ્જે પાસવળે અળહિયાસે.

૫ આઘાડે ૯ દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૬ આઘાડે દૂરે પાસવળે અળહિયાસે.

ખીજા છ ઉપાશ્રયના ખારણાની તરફના માંડલા ઉપર પ્રમા-
ણેજ કહેવા. પણ અળહિયાસે ને બદલે “અહિયાસે કહેવું.”

ત્રીજા છ માંડલા ઉપાશ્રયના ખારણા બહાર નજીક રહીને
કરવાના તથા ચોથા છ ઉપાશ્રયથી સો હાથને આશરે દૂર રહીને
કરવાના છે. તે ખાર માંડલામાં ફક્ત આઘાડે ને બદલે “કનાઘાડે શબ્દ
કહેવો. બાકીના શબ્દો ઉપરના છ છ માંડલામાં લખ્યા પ્રમાણેજ
કહેવા. એ પ્રમાણે ૨૪ માંડલા કર્યા પછી ઈરિયાવહી પડિકમીને
ચૈત્યવંદન પૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરે.

૧ આઘાટ કારણે. ૨ નજીકમાં. ૩ વડીનીતિ. ૪ લઘુનીતિ ૫ સહન
ન થઈ શકે તો. અહીં પ્રમાણના કડંછું એ દરેક ઠેકાણે સંબંધ છે.
૬ વચ્ચે. ૭ છેડે. ૮ સહન થઈ શકે તો. ૯ આઘાટ કારણ ન હોય તો.

પ્રતિક્રમણ સંબંધી ઉપયોગી વિષયો.

(૧) મુદ્રા—મુદ્રાના ત્રણભેદ છે “ યોગમુદ્રા, જિનમુદ્રા, અને મુક્તાશુક્તિ મુદ્રા ” જે હાથની દશ આંગુલી માહોમાંહે અતરિત કરીને કમળના ડોડાને આકારે હાથ જોડી પેટની ઉપર ફેણી સ્થાપવી તેને “ યોગમુદ્રા ” કહીએ આ મુદ્રાવડે ચૈત્ય-વદન, શકસ્તવ-નમુચ્છુણ, સ્તવન આદિ કહેવામા આવે છે. ઘાર આગળ પગના આગળના ભાગમાં અતર રાખવુ તથા પાછળના ભાગમા તેથી કંઈક ઓછું અતર રાખવુ, એ રીતે રાખીને ઉભા રહેવુ. તેને “ જિનમુદ્રા ” કહેવામા આવે છે આ મુદ્રાએ ઉભા ઉભા કરવાની કાઉસસગ્ગ, વદન વગેરે સર્વ ક્રિયા કરવામા આવે છે, તેમા યથાસંભવ યોગમુદ્રાનો પણ ઉપયોગ કરવામા આવે છે તથા જે હાથ કમળના ડોડાની પેરે પોલા રાખી, જોડીને લલાટે લગાડવા, તેને “ મુક્તાશુક્તિ ” મુદ્રા કહીએ. આ મુદ્રાએ ‘ ભવતિ ચેષ્ઠઆર્ધ, ભવત કૈવિસાદુ અને જયવીયરાય ’ કહેવા, તેમા લલાટે હાથ રાખીને તો ફક્ત “ આ-ભવમખડા ” પર્યંત “ જયવીયરાય ” કહેવાના છે.

(૨) સ્થાપના—આચાર્ય મહારાજના ૩૬ શુદ્ધે કરીને સહિત એવા શુદ્ધ મહારાજની સમીપે ક્રિયા કરવી તેમને જલાવે અક્ષાદિકની સ્થાપના કરીએ, તે ન હોય તો જ્ઞાન, દર્શન, આરિ-ત્રના ઉપકરણોની સ્થાપના કરવી. અક્ષ (શુદ્ધ મહારાજ સ્થાપનામાં રાખે છે તે), વરાટક (કોડા), કાષ્ઠ, ડાડા, પાટી વિગેરે કાષ્ઠના ઉપકરણો, પુસ્તક, ચિત્રકર્મ (ચિત્રેલી શુદ્ધની મૂર્તિ વા જિનમૂર્તિ અથવા શુદ્ધની પ્રતિમા, કે જિન પ્રતિમા) એટલા પ્રકારે સ્થાપના કરવી જ્ઞાનના ઉપકરણો પુસ્તક નવકારવાળી વિગેરે,

દર્શનનાં ઉપકરણો જિનપ્રતિમા આદિ તથા ચારિત્રનાં ઉપકરણો પાત્ર, કંબળ, રત્નેહરણ્ય મુહુપત્તિ આદિ જાણવાં. વળી સદ્ભાવ સ્થાપના (શુદ્ધી મૂર્તિ તથા પ્રતિમાદિકની) તથા અસદ્ભાવ સ્થાપના (આકાર રહિત અક્ષાદિક) એમ બે લેદે સ્થાપના જાણવી. વળી ઇત્વરિક (થોડો કાળ રહે તે પુસ્તક તથા નવકારવાળીની) અને ચાલતકથિક (ઘણા કાળ પર્યંત રહે તે પ્રતિમા તથા અક્ષાદિકની) એમ પણ બે લેદે સ્થાપના જાણવી.

(૩) મુહુપત્તિના (૫૦) બોલ—પ્રથમ મુહુપત્તિ ઉખેડી તેને બે પાસે જોતાં “સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી સદ્બુદ્ધિ (શ્રદ્ધા પૂર્વક હૃદયમાં ધારણ કરૂં)” એમ ચિંતવવું. ઉર્ધ્વ પાશ્વેષ કરતાં ડાબે હાથે મુહુપત્તિ ખંખેરતા “સમ્યક્ત્વ મોહનીય, મિશ્રમોહનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય પરિહરૂં (ત્યાગ કરૂં)” અને જમણે હાથે ખંખેરતાં “કામરાગ, રોહિણી, દ્રષ્ટિરાગ પરિહરૂં” એમ ચિંતવવું. પછી જમણા હાથની અંગુલીના આંતરા વચ્ચે મુહુપત્તિ ભરાવી, ડાબા હાથનું સવળું તલ અણુસ્પર્શતાં અંદર લેતાં “સુદેવ, સુશુદ્ધ, સુધર્મ આદરૂં” અને તેજ તળને હસ્તની તરફ મુહુપત્તિવડે ચતુર્ધર્મ કાઢતાં “કુદેવ, કુશુદ્ધ, કુધર્મ પરિહરૂં” એમ ચિંતવવું. બીજી વખત એજ મુજબ “જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર આદરૂં” અને “જ્ઞાન વિરાધના, દર્શન વિરાધના, ચારિત્ર વિરાધના પરિહરૂં” એમ ચિંતવવું; તેજ પ્રકારે ત્રીજી વખત “મનશુષ્કિ, વચનશુષ્કિ, કાયશુષ્કિ આદરૂં” “મનદંડ, વચનદંડ, કાયદંડ પરિહરૂં” એમ ચિંતવવું. પછી ડાબા હાથે હિંદો પ્રમાણે “હાસ્ય, રતિ, અરતિ પરિહરૂં” એમ ચિંત-

વંવુ જંમણા હાથ પ્રમાણે ડાંખા હાથમા મુહપત્તિ પકડી તેવડે જમણા હાથ ઉધો પ્રમાર્જતા " ભય, શોક, દુઃખ તથા પરિહર " એમે ચિતવવું મસ્તકની પ્રમાર્જના કરતા કૃષ્ણલેશ્યા, નિલલેશ્યા, કાપોતલેશ્યા પરિહર " મુખની ત્રણ પ્રતિલેખના કરતા " રસ-ગારવ, ઋદ્ધિગારવ, સાતોગારવ પરિહર " અને હૃદયની ત્રણ પ્રતિલેખના કરતા " માયાશલ્ય, નિયાણુશલ્ય, મિથ્યાત્વશલ્ય પરિહર " એમ ચિતવવું ડાંખા ખભા અને જમણા ખભાની ઉપર નીચે બે પડએ પ્રતિલેખના કરતા એક તરફ " ક્રોધ માને પરિહર " અને બીજી તરફ " માયા, લોભ પરિહર " એમ ચિતવવું. પછી મુહપત્તિ નાભિથી નીચે ન લઇ જવાય તેથી ચરવળા વડે પ્રતિલેખના કરવી, તેમા ડાબે હાથણે પ્રતિલેખતા " પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાયની જયણા કર " અને જમણા હાથણે પ્રતિલેખતા " વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાયની જયણા કર " એમ ચિતવવું એ પ્રકારે સાધુ તથા શ્રાવકે મુહપત્તિ પકિલેહતાં ૧૦ ખોલ કહેવા અને લેશ્યા ૩, શલ્ય ૩, કપાય ૪, એ દશ શિવાય ૪૦ ખોલ સાધવી તથા શ્રાવિકાઓએ કહેવા

(૪, સત્તર પ્રમાર્જના—ખમાસમણ તથા વાદણા દેતા સત્તર સ્થાનકે પ્રમાર્જવાની જરૂર છે, તે આ પ્રમાણે—જમણા પગનો ફેડથી નીચેનો પગ પર્યંત પાછલો સર્વ ભાગ, પાછળનો ફેડ નીચેનો મધ્ય ભાગ, ડાખા પગનો ફેડ નીચેનો પાછલો પગ પર્યંત સર્વ ભાગ, એ ત્રણને ચરવલાથી પ્રમાર્જવા, તેવીજ રીતે જમણા પગ, મધ્ય ભાગ અને ડાખો પગ આ ત્રણના આગલા ભાગો પણ પગ પર્યંત પ્રમાર્જવા. એમ છ, નીચે બેસતી વખતે ત્રણવાર ભૂમિ પુજવી એમ નવ પછી જમણા હાથમા મુહ-

પત્તિ લઈ તે વડે લલાટની જમણી બાબુથી પ્રમાર્જતાં જતાં આયુ' લલાટ, આખો ડાખો હસ્ત તથા નીચે કોણી પર્યંત; તે વીજ રીતે ડાખા હાથમાં મુહુપત્તિ લઈને ડાખી બાબુથી પુ'જતાં આયુ' લલાટ, આખો જમણો હાથ અને નીચે કોણી પર્યંત, ત્યાંથી ચરવલાની ડાંડીને મુહુપત્તિ વડે પુ'જવી એમ ૧૧ પછી ત્રણ, વાર ચરવલાના ગુચ્છા ઉપર, એમ ૧૪, અને ઉઠતી વખતે ત્રણ વાર અવગ્રહ બહાર નિકળતાં કટાસણા ઉપર પુ'જવું, એમ સત્તર; આ પ્રમાર્જના વાંદણા દેતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવી.

(૫) વાંદણાના ૨૫ આવશ્યક—‘ઇન્દ્રિયામિ ખમાસમણો વંદિઉ જલવણિજ્જએ નિસીહિઆએ આણુજાણુડુ’ એ પદથી અવગ્રહમાં પેસવા માટે આજ્ઞા માગી ત્યાં મસ્તક નમાવવું એ પહેલું આવશ્યક. બીજી વારને વાંદણે ગણુતાં બે આવશ્યક. “ ખમણિજ્જને લે ” ઇત્યાદિ કહેતા, કરસંપૂટ રચી મસ્તકે લગાડે તે ત્રીજી આવશ્યક ‘અહો, કાય’, કાય’ એ ત્રણ પદ બોલતાં ત્રણ આવશ્યક અને બીજા વાંદણાના પણ ત્રણ એટલે સર્વ મળી નવ, દશ અંગુળી ભેગી કરીને ગુફને-સ્થાપેલી મુહુપત્તિને જેમ થાપો મારતાં દશે આંગળી અડે છે, તેમ હળવેથી સ્પર્શવી. તેમ કરતાં “ અ ” અક્ષર બોલવો, પછી દશ આંગુલી સહિત ઉત્તાન હાથને લલાટે લગાડતાં “ હો ” અક્ષર ઉચ્ચારવો; તેવીજ રીતે “ કા ” અને “ ચ ” તથા “ કા ” અને “ ચ ” ઉચ્ચારવા. પછી “ જત્તા લે ” જલવણિજ્જ ચ લે ” એ ત્રણ પદ ઉચ્ચારતાં ત્રણ આવશ્યક, બીજે વાંદણે ગણુતાં છ, સર્વમળી ૧૫ આવશ્યક થયાં. આમાં પણ “ જ ” અક્ષર બોલતાં મુહુપત્તિને પૂર્વેથી રીતે સ્પર્શવી “ તા ” અક્ષર બોલતાં ઉત્તાન હાથ વચ્ચે અધર રહે અને ‘ લે ’

અક્ષર બોલતા તે હાથને લલાટે લગાડવો, એમ “ જ ” “ વ ” “ ષિ ” તથા “ જ્જ ” “ ચ ” “ લે ” અક્ષરો ઉચ્ચારવા “ મદ્દાસ ” પદ બોલીને ઉત્તાન હાથ શુદ્ધપત્તિપર સ્થાપી તેમા માથુ અડે તેમ મૂકવુ તે એક, તથા “ જામેમિ જમાસમણો ” ઇત્યાદિ બોલતા પછુ મસ્તક અડાડવુ એમ બે, બીજી વારના વાંદણાના ગણતા ચાર, સર્વ મળી ૧૯ “નિમીહિ” કહેતો અવશહમા પેસે તે એક અને ત્રીજી વારનું ગણતા બે કુલ ૨૧ “ આવશિસ્યાએ ” એ પદ કહેતા અવશહથી પાછા નિકળવું એ એકજ, કારણ કે બીજીવારને વાંદણે પાછા નિકળવું નથી માટે, એમ ૨૨ તથા વાંદણા દેતા “ મન, વચન, કાચ ” ના યોગો સ્થિર રાખવા, એ પ્રમાણે ૨૫ આવશ્યક થયા, તે વાંદણા દેતા ધ્યાનમા ગાળવા અહીં જાણે અક્ષરના આવર્તમાં પહેલો અક્ષર અનુદાત્ત અને બીજો અક્ષર ઉદાત્ત બોલવાનો છે અને ત્રણ અક્ષરના આવર્તમા પહેલો અનુદાત્ત, બીજો સ્વરિત અને ત્રીજો ઉદાત્ત બોલવાનો છે

(૬) વાંદણાથી ઉપજતા (પ્રકટ થતા) છ ગુણુ — (૧) શુદ્ધ મહારાજનો વિનય (૨) અભિમાનનો નાશ (૩) જિનારાનું પ્રતિપાલન (૪) તત્ત્વ ધર્મનું આરાધન (૫) પૂજ્ય ૭ે ગુરુદિક તેની પૂજા (૬) અક્રિયપણ (નિદ્રા) એમ છ ગુણુ પ્રગટ થાય છે.

(૭) ઇન્ધિયાવદિ પડિસ્થમતા મિશ્કામિ દુક્કડના અદારલાખ ચોવીશ દુલર એકત્રોને વીચ સાગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે—

જરના શેઠ ૫૬૩ છે તેને અભિદયાથી માડીને દશ પદ (આ દશ પ્રકારે જીવને પીડા ઉપજાવાય છે માટે) વડે ગુણીએ

ત્યારે પાંચ હજાર છસો ને ત્રીશ થયા, તેને રાગ અને દ્વેષવડે ગુણીએ ત્યારે અગ્યારહજાર બસોને સાઠ થયા, તેને મન, વચન અને કાયાએ કરી ત્રણગુણા કરીએ ત્યારે તે ત્રીશહજાર સાતશે એંશી થાય. તેને કરવું, કરાવવું, અને અનુમોદવું એમ ત્રણગુણા કરતાં એક લાખ એક હજાર ત્રણશે ને ચાલીશ થયા. તેને અતીત, અનાગત અને વર્તમાન એ ત્રણ કાળે ગુણતાં ત્રણ લાખ ચારહજાર ને વીશ થયા. તેને અરિહંતની, સિદ્ધની, સાધુની, દેવની, ગુરૂની અને આત્માની સાક્ષીએ કરીને છ પ્રકારે ગુણતાં અઠારલાખ ચોવીશ હજાર એકસો ને વીશ લાંગા થયા, એવી રીતે ઉક્ત પ્રકારે સર્વ જીવ સાથે મિચ્છામિ દુક્કઠં દેવા વડે ખમતખામણ થાય છે.

(૮) પ્રતિક્રમણનો કાળ—દૈવસિક પ્રતિક્રમણનો આરંભ અર્ધ સૂર્ય બહાર રહે ત્યારે વંદિત્તુ કહેવાય તેમ કરવો અને રાત્રિક પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી દશ પડિલેહણા થાય ત્યારે સૂર્ય ઉગે તેવી રીતે તેનો આરંભ કરવો. અપવાદે (કારણે) દૈવસિક પ્રતિક્રમણ દિવસના બાર વાગ્યાથી રાત્રિના બાર વાગ્યા સુધી થાય, તેમજ રાત્રિક પ્રતિક્રમણ રાત્રિના બારથી દિવસના બાર સુધી થાય, પણ કાળે ખેતી કરે તે સફળ થાય; એમ જાણી કાળનોજ ખપ કરવો.

(૯) પ્રતિક્રમણના આઠ પર્યાય—

- (૧) પ્રતિક્રમણ—પાપથી ઉત્તરું ગમન કરવું—પાછું આસરવું.
- (૨) પ્રતિચરણ—શુભયોગપ્રતિ વારંવાર ગમન કરવું.
- (૩) પ્રતિહરણ—સર્વ પ્રકારે અશુભ યોગની વર્જના,

- (૪) વારણા—અકાર્યને વારણું
 (૫) નિવૃત્તિ—સાવધ કાર્યથી નિવર્તવું.
 (૬) નિદા—આત્મસાક્ષીએ પાપને નિદવું
 (૭) ગર્હા—ગુરૂ સાક્ષીએ પાપને નિદવું
 (૮) શુદ્ધિ—આત્માને નિર્મળ કરવો

એ આઠે પર્યાયનો પરમાર્થ એક ગીઝસાથે સ્પષ્ટ એટલે બધેસતો છે એટલે અર્થ એકજ પણ શબ્દ જૂદા છે અને તે દરેક પર્યાય ઉપર બહુજ અસરકારક દષ્ટાંતો પ્રતિક્રિયાશુ ગર્ભાંતુ નામના અથમા આપેલા છે તે દરેકનો બનાવેલો ઉપનય તત્ત્વ જિજ્ઞાસુને બહુજ ઉપયોગી થઈ શકે એવો આલેખવામા આવ્યો છે, તે વાચવાની ખાસ બલામણ કરવામા આવે છે

(૧૦) કયા આવશ્યકથી કયા આચારની શુદ્ધિ થાય તે કહે છે
 “સામાયિક, પ્રતિક્રિયા ને કાયોત્સર્ગ” એ ત્રણ આવ-
 શ્યકથી “ચારિત્રાચાર”ની વિશુદ્ધિ થાય છે “અતુર્વિશતિસ્તવ
 (ચઉવિમથો-લોગસ્ત)” આવશ્યકથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ
 થાય છે ‘વદન’ આવશ્યકથી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિ-
 ત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે અને “પ્રત્યાખ્યાન” આવશ્યકથી “ત-
 પાચાર” ની વિશુદ્ધિ થાય છે અને એ છ આવશ્યકમા વીર્ય
 દ્વારવવાથી “વીર્યાચાર” ની વિશુદ્ધિ થાય છે

(૧૧) પ્રતિક્રિયાને ભવે ક્રિયા, કર્તા ને કર્મનું વર્ણન—

કર્તા—પ્રતિક્રિયા કરનાર

ક્રિયા—પાપ શુદ્ધિને અનુકુળ મન વચન અને ક્રિયાને
 પ્રવર્તવવારૂપ

કર્મ—મિથ્યાત્વ, કપાયાદિક અથવા પાપ રજરૂપ

(૧૨) રાધ પ્રતિક્રિયા મહસ્વરે કરવું—કારણ કે ઉચ્ચ સ્વરે

મોલવાથી ગીરાળી આદિ હિંસક જીવો હિંસા કરવા માંડે છે, મિથ્યાત્વી તથા હિંસકઆદિ પાડોશી હોય તો કોઇ માછલાંની જાળ લઇને નદીએ જાય કોઇ દળવા માંડે, કોઇ ખાંડવા, ભરડવા તથા લીંપવા માંડે, કોઇ ચૂસો સળગાવે, ઇત્યાદિ ઘણા અનર્થ થાય છે; માટે મંદસ્વરે કરવાનો ઉપયોગ રાખવો.

(૧૩) પ્રતિક્રમણ એક જણ ભણાવે અને બીજા પ્રતિક્રમણના સૂત્રો લક્ષ્યરાખી સાંભળે અથવા મનમાં ભણે જેથી અર્થની ચિંતવના ખરાખર થાય અને ઉપયોગ એકાગ્ર રહે.

(૧૪) કાયોત્સર્ગ કરતી વખતે દૃષ્ટિ નાસિકાના અગ્રભાગ ઉપર સ્થાપવી, તેવું ન બને તો સ્થાપનાચાર્ય ઉપર સ્થાપવી.

(૧૫) પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે પણ દૃષ્ટિ સ્થાપનાપર સ્થાપવી. દૃષ્ટિ બીજે ફેરવતાં યા શુન્ય ચિત્તે પ્રતિક્રમણ કરતાં અવિધિદોષ લાગે છે અને ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાય થાય છે, માટે ઉપયોગ રાખવો.

(૧૬) પ્રતિક્રમણ સંબંધી સકળ ક્રિયા પ્રમાદરહિત કરવાની છે માટે તેમાં જરૂર શિવાય કટાસણા ઉપર બેસી જવું નહિ. બનતાં સુધી કાઉત્સર્ગ વંદનાદિક સર્વ આવશ્યક ચતના-પૂર્વક ઉભા ઉભા સાચવવાં. શરીરે બેચેની હોય ત્યારની વાત ન્યારી છે. પ્રતિક્રમણ ઠાવ્યા પછી છ આવશ્યક સૂત્રી ઉભા ઉભા ક્રિયા કરવાની હોય છે માટે કટાસણું કાઢી નાંખવું. ફક્ત વંદિતુ તથા છ આવશ્યક પહેલાની અને પછીની ક્રિયાઓ કટાસણાપર રહીને કરવી.

(૧૭) શુદ્ધી શિ : અને શ્રાવક ડા હાથ દૂર રહી ક્રિયા કરે તે શુદ્ધના બહુમાનાર્થે સમજવું. અને સાધ્વી કે શ્રાવિકા તેર હાથ દૂર રહે તે મોહપ્રસંગ દૂર રાખવા અર્થે જાણવું. તેજ

પ્રમાણે સાધ્વીથી અન્ય સાધ્વી શ્રાવિકાઓમા બહુમાનાર્થે ડાહ્યાનું અને સાધ્વીથી સાધુ શ્રાવકને મોહપ્રસંગ નિવારવાર્થે તેર હાથ દૂર રહેવાનું સમજવું આ ઉત્કૃષ્ટ અવગ્રહ જાણવો.

(૧૮) મુહુર્ત-એક વેત અને ચાર અશુભ લાખી પહોળી તેમજ ચરવળો બત્રીસ અશુભ લાખો-૨૪ અશુભ હાડી લાખી તથા આઠ અશુભ દશીનો ગુચ્છો લાખો હોવો જોઈએ.

(૧૯) પ્રતિક્રમણ કેમ કરવું ?-કોઈપણ સાધુ અથવા સાધ્વી અને શ્રાવક અથવા શ્રાવિકાએ તદ્દુપ ચિત્તવાળા થઈને, તન્મય થઈને, તદ્દુપ તીવ્ર અધ્યવસાયવત્ થઈને, તદર્થઉપયુક્ત થઈને, તેનેજ પ્રિય માનીને, તદ્દશાવના ભાવિત થઈને, અન્યત્ર કોઈપણ સ્થાનકે મનને નહિ ફેરવતા સતા એક મનવાળા થઈને, વિમનપણા રહિત થઈને, જિનવચન અને ધર્મમાર્ગને વિષે રક્ત મનવાળા થઈને ઉભય કાળ આવશ્યક કરવું, આ પ્રમાણે આવશ્યક કરતા છતાં ભગ્ય પ્રાપ્તિ મસારસમુદ્રના પાર પ્રત્યે પામે, એ નિસદેહ જાણવું.

(૨૦) તમસ્કાય -પૈપધ કે પ્રતિક્રમણમા લઘુશકા કે વહીશકા નિવારવા જનારાનો ઘણો ખરો ભાગ આજ કાલ કટાસણુ માથે નાખી બહાર નિકળે છે, આ માથે નાખવાનું કારણ ઉપરથી અપૂકાયના જીવો વગર છે, તેની રક્ષા અર્થે છે આપણા અંગના સ્પર્શથી તે જીવો હણાય છે પણ અગ ઉપર ઉતરતું ઘટ વજ્ર હોય તેથી તેનો બચાવ થાય છે માટે કટાસણુ માથે નાખવાથી જાકીનું બધું અગ ખુદ્દુ રહે તેથી તેમા પુરતો બચાવ થતો નથી, એટલુંજ નહિ પણ કટાસણુ ઉપર જે જીવો પડે છે તેમાના બચાવ હોય તે જીવો પણ માત્ર ક્રીને સ્વસ્થાને જનાર જ્યારે કટાસણુ પાધરીને ઉપર બેમે છે, ત્યારે વિનાશ પામે

માટે આવે કારણે ઉનની કામળા આગે શરીરે ઝોદીને ખડાર નિકળવું જરૂરનું છે. આ અગત્યની ખાખત ઉપર ખાસ લક્ષ્ય આપવું અને પાછા આવીને તે કામળા ઉપરના જીવોને કિલામણા ન થાય તેમ તેને ઉપયોગ પૂર્વક એક ખાજી ઉંચે મુકવી.

(૨૧) છ નિમિત્ત—૧ ગમે તે (આઠ થોઈવાળા કે ચાર થોઈવાળા) દેવવંદનમાં ચાર કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે, તેમાં પહેલા ત્રણ કાયોત્સર્ગો છ નિમિત્તે કરવામાં આવે છે અને છેલ્લો સમ્યગ્દ્રષ્ટિ દેવતાઓના સ્મરણાર્થે કરવામાં આવે છે; તે છ નિમિત્તનાં નામ કહે છે.—(૧) “વંદણુવત્તિયાએ” એટલે પ્રભુને વંદન કરવાથી જે લાલ થાય તે કાયોત્સર્ગ કરવાથી તે નિમિત્તે થવા પામે. (૨) “પૂઆણુવત્તિયાએ” એટલે પ્રભુની વિવિધ પ્રકારે પૂજા કરવાથી જે લાલ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૩) “સ-કારવત્તિયાએ” એટલે પ્રભુને આલુષણો ચડાવવા પ્રમુખ સત્કાર કરવાથી જે લાલ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૪) “સ-મ્માણુવત્તિયાએ” એટલે પ્રભુની સ્તવના ગુણાદિ કહેવાથી જે લાલ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૫) ખોહિલાલવત્તિયાએ એટલે કાયોત્સર્ગથી સમકિત (અંથવા રત્નત્રયી) નો લાલ થવા પામે અને (૬) “નિરૂવસગવત્તિયાએ” એટલે કાયોત્સર્ગથી મોક્ષનો લાલ થવા પામે.

(૨૨) ચત્તારિ અઠ્ઠ દસ દો ય એ ગાથાના લિખ લિખ્ત અર્થોનું વર્ણન—

(૧) પેહેલે અર્થે અષ્ટાપદને વિષે સ્થાપેલા દક્ષિણ દિશે સંલવાદિ ચાર, પશ્ચિમ દિશે સુપાર્થાદિ આઠ, ઉત્તર દિશે ધર્માદિ દશ અને પૂર્વ દિશે ઋષભાદિ બે; એમ ચોવીશ જિનને વાંધા.

(૨) બીજે અર્થે ચાર ને આઠ ગુણા કરતાં ઊર થાય અને

દશને બે ગુણ કરતાં ૨૦, સર્વ મળી પર થાય તે નદીશ્વરનાં
ભાવન ચૈત્યને વાંધા.

(૩) ત્રીજે અર્થે “ચત્તારિ” છાકયા (છત્યા) છે અત-
રંગ વૈરી જેણે એવા અઠ્ઠ દશ (અઠાર) અને હોય એટલે
બે મળી ૨૦ જિન તે વિચરતા સીમધરાદિ બીશ જિનવર અને
સમ્મેતશિખર ઉપરે સિધ્યા એવા વીશ જિનવરો તેને વાંધા.

(૪) ચોથે અર્થે આઠને દશ અઠાર તેમાં ૨૦ નો ચોથો
ભાગ ૫ નાખીએ ત્યારે ૨૩ થાય તે નેમિ વિના ત્રવીશ જિન
શ્રી શત્રુજયે સમોસર્યા છે, તેને વાંધા.

(૫) પાંચમે અર્થે દશને આઠગુણ કરતાં ૮૦ તેને દ્વિગુણ
કરતા ૧૬૦ થાય, તે પાંચ મહાવિદેહમા ઉત્કૃષ્ટકાલે ૧૬૦ જિન
થાય તેને વાંધા.

(૬) છઠ્ઠે અર્થે આઠને દશ અઠાર તેને ચાર ગુણ કરતા
૭૨ થાય, તે ત્રિકાલિક ત્રણ ચોવીશી ભરતાદિક દશક્ષેત્રને વિષે વાંધી.

(૭) સાતમે અર્થે ૪ ને આઠ યુક્ત કરીએ ત્યારે ૧૨ થાય
તેને દશે ગુણતા ૧૨૦ થાય, તેને બમણા કરતા ૨૪૦ થાય, તે
ભરતાદિક દશ ક્ષેત્રની દશ ચોવીશીને વાંધી.

(૮) આઠમે અર્થે—મૂળ ચાર છે અને આઠને આઠગુણ
કરતા ૬૪ થાય તથા દશને દશ ગુણ કરતા ૧૦૦ થાય, તે સર્વ મળી
૧૬૮ થાય, તેમા છેલ્લા બે નાખીએ ત્યારે ૧૭૦ થાય તે ઉત્કૃષ્ટ
કાલે વિચરતા જિનને વાંધા.

(૯) અનુત્તર, ઐવેયક, વિમાનવાસી અને જ્યોતિષી એ
ચાર સ્થાનક ઉર્ધ્વ લોકના છે તથા આઠ વ્યંતરનિક્રોય, દશ
અવનપતિનિકાય, એ અધોલોકના તથા મનુષ્યલોકમાં બે—શાશ્વતી
અને અશાસ્વતી પ્રતિમા, એમ એ ત્રણે લોકના ચૈત્યો વાંધા.

એવી રીતે આ ગાથામાં તીર્થવંદના લક્ષણ અર્થ બીજા પણ ઘણા છે તે શાસ્ત્રાંતર (વસુદેવહિંસા પ્રમુખ) થી જાણવા. લબ્ય-જીવોએ આ ગાથા બોલતાં આ અર્થો ઉપર ધ્યાન આપવું.

(૨૩) ચાર પ્રકારનાં પાપકર્મ—(૧) સ્પૃષ્ટપાપકર્મ—સોયના દગલાને હાથ વિગેરે લાગવાથી વેરાઈ જાય છે તેમ નિંદા ગ-હાથી જે પાપ નાશ પામે તે. (૨) ગદ્ગદ પાપકર્મ—દોરાવડે બાંધેલી સોયો દોરો છોડીએ ત્યારે છુટી છુટી થઈ જાય છે, તેમ આલોચન પ્રતિક્રમણથી જે પાપ ક્ષય થાય તે. (૩) નિધત્ત પાપકર્મ—દોરે બાંધેલી સોયો કટાઈ ગઈ હોય તેને તેલ લગાડીને તાપ દેવાથી તથા અન્ય લોઢા સાથે ઘસવાથી મહા મહેનતે જીદી થાય, તેમ જે પાપ તીવ્ર ગર્હા તથા આકરા તપથી ક્ષય થાય છે તે. (૪) નિકાચિત પાપકર્મ—તેજ સોયના સમૂહને અગ્નિમાં મૂકીને ધમવાથી (ટીપી નાખવાથી) એકાકાર થઈ જાય છે. પછી તે જીદી પડેજ નહીં, તેમ જે પાપ અત્યંત આકરા તપવડે પણ ક્ષય થતું નથી પણ રસ-વિપાકવડે અવશ્ય વે-દવું લોગવવું અનુભવવું પડેજ છે તે. આ ચાર પ્રકારનાં પાપ-કર્મમાંથી પ્રતિક્રમણ કરતાં બે પ્રકારનાં પાપકર્મોનો ક્ષય થાય છે.

(૨૪) છીંક—પગ્ગિખ, ચોમાસી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ-માં અતિચારની પહેલાં છીંક આવે તો ચૈત્યવંદનથી માંડીને પ્રતિ-ક્રમણ ફરી કરવું અને અતિચાર પછીથી છીંક આવે તો દુઃસ્વસ્ત્ય કમ્મસ્વસ્ત્ય ”ના કાઉત્સગ્ગ પહેલાંનીચે પ્રમાણે વિધિ કરવી—

પ્રથમ ઇરિયાવહિ પડિલ્લમી ઇચ્છાં સંદિં ભગવન્ ! છુદ્રો-પદ્રવ ઓહહાવણુતથં કાઉત્સગ્ગ કરૂં ? ઇચ્છં છુદ્રોપદ્રવ ઓહહા-વણુતથં કરેમિ કાઉત્સગ્ગં અન્નથં કહી ચાર લોગરસનો સા-ગરવર ગંભીરા સુધી કાઉત્સગ્ગ કરવો અને પારીને નીચેની

થાય કહેવી. પછી એક લોગસ્સ કહીને બાકીની વિધિ કરવી
સર્વે પક્ષામ્બિકાત્રા યે, વૈયાહત્યકરાઃ સુરાઃ ।

હુદ્રોપદ્રવસંઘાતં, તે દ્રુતં દ્રાવયન્તુ નઃ ॥ ૧ ॥

(૨૫) ચરણ સિતરી—

વયસમળધમ્મસંજમ-વેયાવચ્ચં ન વંજગુત્તિનું ।

નાણાશ્તિયં તવ કોહ-નિગ્ગહ્ । હં ચરણમેયં ॥૧॥

અહિ સાદિ પાચ મહાવત ૫, દશવિધ યતિધર્મ ૧૫, સ-
ત્તર લેહે સંયમ ૩૨, દશ પ્રકારે વૈશાવમ્મ ૪૨, નવ પ્રકારે
પ્રહ્લચર્યની શુષ્ઠિ ૫૧, જ્ઞાનાદિ ત્રણ ૫૪, બાર પ્રકારે તપ ૬૬,
અને કોષાદિ ચાર કપાયનો જય ૭૦, એ પ્રકારે સિત્તર લેહ
લખવા *.

(૨૬) કરણ સિતરી—

પિંડવિસોદ્ધી સમિદ્ધ, જાવણ પહિમા ચ ઇંદિયનિરોહો ॥

પહિલેહણ ગુત્તિનું, અભિગ્ગહં ચેવ કરણં તુ ॥ ૧ ॥

બહેતાળીશ પ્રકારે પિંડ વિશુદ્ધિ (૪૨ દોષ વર્ણ આહાર-
સાદિની ગવેષણા કરવી તે) ૪૨, પાચ સમિતિ ૪૭, દ્વાદશ
ભાવના ૫૬, મુનિની પઠિમા ૬૦, પાચ પ્રકારે ઇન્દ્રિયનો નિરોધ
૬૫, પ્રતિ લેખન (પહિલેહણ) ૬૬, ત્રણ શુષ્ઠિ ૬૬ અને અ-
ભિગ્ગહ (પ્રતિજ્ઞા) ૭૦, એ પ્રકારે સિત્તર લેહ લખવા. અથવા
બહેતાળીશ દોષ રહિત આહારાદિ (આહાર, ઉપાશ્રય, વસ્ત્ર

* અહીં ચોપા મતનું નિરપરાધપણ દર્શાવવા માટે અત્યયર્થ મત
જનાં શુષ્ઠિ લુદી કહી વળી પ્રથમ ચરમ તીર્થકરને પરિમદથી ચોથું મત
જુદુ છે તે રખાડવા માટે પાંચ મહાવત લીધાં મત જનાં ચારિત્રને જુદુ
મદ્ય કરવાનું કાણુ એ કે મતમાં સામાયિક ચારિત્ર એકજ આવે તેથી

અને પાત્ર) ની ગવેષણા ૪, પાંચ સમિતિ ૬, ખાર ભાવના ૨૧, ખાર પડિમા ૩૩, પાંચ ઇદ્રિયનો નિરોધ ૩૮, પચ્ચીશ પ્રકારની પડિલેહણા ૬૩, ત્રણ શુભિ ૬૬ અને ચાર પ્રકારે (દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવથી) અભિગ્રહ ૭૦, એમ સિત્તેર લેહ લાણવા.

(૨૬) અઠાર હજાર શીલાંગરથ—

કરણાઈ તિન્નિ જોગા, મણમાઈણી હવંતિ કરણાઈ ।
આહારાઈસન્ના, ચડ સોયાઈ ઇંદિયા પંચ ॥ ૧ ॥
જોમાઈ નવ જીવા, અજીવકાઈ ય સમણધમ્મો અ ।
સ્વંતાઈ દસ પયારો, એવં ઠિઈ જાવણા ઇસા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ કરણ (કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું), ત્રણ યોગ (મન વચન કાય), ચાર સંજ્ઞા (આહાર, લય, મૈથુન અને નિદ્રા) અને શ્રોતાદિ પાંચ ઇંદ્રિયો. ૧

પૃથ્વીકાયાદિ નવ પ્રકારના જીવ અને અજીવકાય મળી દશ, ક્ષમાદિ દશ પ્રકારે યતિ ધર્મ, એની ભાવના આ પ્રમાણે જાણવી. (જે સાથેના કોડામાં છે) ૨

ખીજાં ચારિત્રનું ગ્રહણ કરવા માટે લીધું છે. યતિધર્મમાં સંયમ અને તપનું અંતર્ગતપણું છે પરંતુ તે બંને મોક્ષના ખાસ પ્રધાન અંગ હોવાથી જુદા લીધા છે. વૈયાવચ્ચનો તપમાં અંતર્ભાવ છે પણ તેથી વિશેષ ઉપકાર થાય છે માટે તે જુદું ગ્રહણ કરેલ છે. યતિધર્મમાં ક્રોધાદિ ત્રિગ્રહ આવી જાય છે છતાં જુદા ગ્રહણ કર્યા તેનું કારણ એ કે-ઉડીણું (ઉદ્યમાં આવેલ) નો ત્રિગ્રહ તે ક્રોધાદિ ત્રિગ્રહ અને અનુદીણું (ઉદ્યમાં નહિ આવેલ) નો નિરોધ તે ક્ષાન્ત્યાદિ (ક્ષમા-નમ્રતા-સરળતા-નિર્દોષતા); અથવા હેય (ત્યાગ કરવું) અને ઉપાદેય (આદરવું) પાણું જણાવવા જુદું ગ્રહણ કરેલ છે

દ્રવ્ય આવશ્યક.

આવશ્યકાદિક સૂત્રો સ્પષ્ટ અન્યૂનાધિક અક્ષર બોલવા બદલ તેમાં ન્યૂનાધિક અક્ષર બોલતાં, થતા અનર્થનું ભાન કરાવવા માટે થોડાંક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દષ્ટાંતો.

લેખક—સન્મિત્ર મુનિ કર્પૂરવિજયજી,

(વિશેષાવશ્યક પૃ. ૪૦૬-૧૨.)

૧ પાટલીપુર નગરમાં ગૌર્યવંશનો અશોકશ્રી નામે બુધાળ હતો. તેને એક રાણી થકી કુણાલ નામનો પુત્ર થયો. તેના જોગવટા માટે રાજાએ ઉજ્જયની નગરી આપી. જ્યારે તે કંઈક અધિક આઠેક વર્ષનો થયો, ત્યારે લેખવાહકે (દૂતે) આવી અશોકશ્રી રાજાને નિવેદન કર્યું કે આપનો પુત્ર હવે આઠેક વર્ષનો થયો છે. એ વાત સાંભળીને અંતેઉરમાં બેઠેલા રાજાએ સ્વહસ્તથી પુત્ર પ્રત્યે એક લેખ લખી જણાવ્યું કે ‘ ઇદાનીમધીયતાં કુમારઃ ’ એટલે હવે યોગ્ય ઉમર થવાથી કુમારે અભ્યાસ કરવો. તે લેખને ખીડ્યા વગર શરીરચિંતા ટાળવા માટે રાજા ગયો, ત્યારે એક રાણીએ તે લેખ લખને વાંચી લીધો અને મનમાં ચિંતવ્યું કે મારે પણ પુત્ર છે પરંતુ તે હજી કેવળ ન્હાનો છે ત્યારે કુણાલ મોટો છે. એ કુણાલ રાજ્ય યોગ્ય થઈ જશે, તો મારા પુત્રને રાજ્યપ્રાપ્તિ થઈ શકશે નહિ. તેથી એમ કહું કે જેથી કુણાલ રાજ્યને અયોગ્ય થાય, વળી આ વખત પણ અતુકળ આવ્યો છે. એમ વિચારી હાથમાં રહેલી અંજનની સળીને ચુંકવડે લીની કરી, અકારની ઉપર ણિંદુ કરી દીધું એટલે ‘ અધીયતાં કુમારઃ ’ એમ થયું. એવી રીતે કરીને ત લેખ રાણીએ જ્યાં હતો ત્યાં રાખી દીધો. રાજાએ પણ એ લેખ ફરીને વાંચ્યા વગરજ ખીડી દીધો. એટલે એ લેખ કુમારપાસે આવ્યો. કોઈ એક અધિકારીએ તે લેખ વાંચી જોયો. અગ્રગટ અને વિરૂદ્ધ

જાણીને તે કુમારને વંચાવ્યો નહીં કુમારના અતિ આગ્રહથી
 તે લેખ વંચાવવામા આવ્યો તે લેખમાની હકીકતથી ધરાધર
 વાકેફ થઇ કુમારે કહ્યું કે 'મૈર્યવંશના રાજાઓની આજ્ઞા કયાંય
 કોઈ પણ ખડન કરતા નથી, તો હું જાતેજ પિતાશ્રીની આજ્ઞાને
 કેમ ખડિત કરું ? એમ બનેજ નહિં' એમ કહીને તત્કાળ અસિ-
 તમ હોહશલાકા (હોહાનો સળીઓ) લઇને હાહારવ કરતા સહુ
 જનોએ વાર્યા છતા તેણે પોતાની બંને ચક્ષુઓને કાલી લીધી અને
 પોતે અધ થયો એ બધી હકીકત સાલજીને રાજા બહુ ખેદ પામ્યો
 પછી તો ઉજ્જયની નગરીને બહારે તેને અન્ય ગામનો માત્ર ગરાસ
 આપવામાં આવ્યો હવે તે ગામમા રહી કુણાલ સરસ ગીત કળા
 શિખ્યો. તેને અન્યદા એક પુત્ર થયો તે પુત્રને રાજ્ય મેળવી
 આપવા માટે કુણાલ પોતે પાટલીપુરમા આવ્યો ગીત કળાવઠે
 તેણે સહુ કાંઇને નશ કરી લીધા તેની બારે પ્રસિદ્ધિ થઈ પછી
 તેને રાજા પાસે લઇ જવામા આવ્યો. ત્યા તેણે યવનિકાના આ-
 તરે (પડદા પાછળ) રહી એવું તો સરસ ગાયન કર્યું કે તેથી
 રાજાએ અત્યંત પ્રસન્ન થઈ તેને કહ્યું કે 'ભાઈ ! તારી ઇચ્છા
 હોય તે માગી લે, તને તે આપું' ત્યારે અવસર પામીને તેણે
 સ્વવૃત્તાત જણાવી રાજ્યની માગણી કરી ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે
 'તું અધ હોવાથી રાજ્યને શું કરીશ ?' ત્યારે કુણાલે કહ્યું કે
 'રાજન્ ! મારે રાજ્ય લાયક પુત્ર પ્રાપ્ત થયો છે' રાજાએ પૂછ્યું
 'કયારે ?' ત્યારે તેણે જણાવ્યું કે 'સંપ્રતિ' એટલે હમણા
 તેથી તે પુત્રનું નામ 'સંપ્રતિ' જ રાખવામા આવ્યું. અને રાજ્ય
 તેનેજ આપવામા આવ્યું. એ સર્વ પ્રસંગવશાત્ કહ્યું. પરંતુ
 જેમ અકારની ઉપર એક ગિદ્ધ માત્ર અધિક કરી દેવાથી કુમા-
 રના નેત્ર ગયા, તેમ પ્રસ્તુત સૂત્રમા પણ ગિદ્ધ અક્ષર માત્રાદિક
 અધિક કરવાથી મૂળગો અર્થ ફરી જાય અને તેથી ઉલટો અ-

નર્થ પેલા થાય, એમ સુસ જનોએ સમજી લેવું. ઉક્ત વાતના સમર્થનમાં એક બીજું પણ લૌકિક ઉદાહરણ છે.

૨. કોઈ એક અટવીમાં એક સરોવર હતું. તેને લોકો કામિક તીર્થ કહે છે. તે સરોવરના તીરે એક વંજુલ નામે વૃક્ષ હતું. તેની શાખા ઉપર ચઢી કોઈ તિર્યચ એ સરોવરના જળમાં પડે તો તે તીર્થના મહિમાથી માનવ થઈ જાય અને જો મનુષ્ય પડે તો તે દેવરૂપ થઈ જાય. પરંતુ જો અધિક લોભથી તેમાં કોઈ બીજીવાર પડે તો તે પોતાના મૂળગા રૂપને પાછું પામે એમ હતું. એકદા એક વાનર-વાનરીને જોતાં જોતાં એક મનુષ્ય અને મનુષ્યાણી તે વૃક્ષની શાખા ઉપર ચઢી, ત્યાંથી તે સરોવરના જળમાં પડ્યાં અને તે દેહીપ્યમાન કાન્તિવાળા દેવ-દેવી થયાં. તે જોઈ, તે વાનર-વાનરી પણ તેવીજ રીતે તે જળમાં પડ્યાં તો તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળા નર-નારી થયાં. પછી પેલા વાનરે કહ્યું કે આપણે ફરી પડીને દેવરૂપ થઈએ. તે વખતે સ્ત્રી-એ તેને ખંડુ સમજાવ્યો છતાં તે તો પડ્યોજ અને પોતાના મૂળરૂપે વાનર થયો. હવે ત્યાં આવી ચઢેલા કોઈક રાજાએ તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળી નારીને પોતાની સાથે લઈ લીધી, તે તેની માનિતી રાણી થઈ. પેલા વાનરને કોઈ મદારી લોકોએ પકડી લીધો અને તેને નાચતાં શિખંબુ. પછી તને અંતેઉર સંહિત બેઠેલા રાજા પાસે લઈ જવામાં આવ્યો. તે વાનરે રાણીને ઓળખી લીધી તેમજ રાણીએ પણ વાનરને ઓળખ્યો. વારંવાર વાર્યા છતાં પણ તે વાનરે રાણીની સન્મુખ તેને લેવા જાય છે ત્યારે રાણીએ તેને કહ્યું કે 'હો વાનર ! જેવો અવસર તેવું ચાલવું જોઈએ. તારી જ ભૂલ તને નડી છે, તે તું યાદ કર !' જેમ અધિક લોભને વિચાર વાનરને અનર્થને માટે થયો, તેમ અક્ષર માત્રાદિક અધિક ઉમેરીને બોલવાથી સૂત્ર પણ નુકશાન માટે થાય, એમ બુદ્ધિવંત જનોએ જાણે તે વિચારી લેવું જોઈએ.

હવે અક્ષર માત્રાદિક ન્યૂન સૂત્રપાઠ બોલતાં હાનિ થાય તે બતાવવા માટે ઉદાહરણ આપે છે.—

૩ રાજગૃહ નગરમાં ભગવાન્ મહાવીર સમવસર્યા-તેમની પાસે ધર્મ દેશના સાંભળી સભા વિસર્જન થયા બાદ સ્વગૃહ પ્રતિ જતાં શ્રેષ્ઠિક રાજાએ પાંખ વગરના થઇ પડેલા પંખીની પેરે આકાશમાં ઉડ્યા ચઢતા અને નીચે પડતા એક વિદ્યાધરને દૂરથી જોયો તેનું કારણ જાણવાની ઈચ્છાથી રાજા ત્યાંથી પાછા ફરી સમવસરણમાં આવી પ્રભુને તે વ્યતિકર પૂછવા લાગ્યા. ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે ‘એ વિદ્યાધર આકાશગામિની વિદ્યાનો એક અક્ષર ભૂલી ગયો છે તેથી તે વિદ્યા તેને બરાબર સ્ફુગ્તી નથી અને એથીજ એ ચઢે પડે છે’ એ વાત અભયકુમારે સાંભળી અને તે વિદ્યાધર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે ‘તમે એક અક્ષર ભૂલી ગયા છો, જો તમે મને એ વિદ્યા આપવા કબુલ કરો તો હું તમને તે અક્ષર બતાવું’ વિદ્યાધરે તેમ કરવા કબુલાત આપી એટલે અભયકુમારે પદ્માનુસારિણી લગ્નિધિવડે તે અક્ષર તેને કહી બતાવ્યો, પછી વિદ્યાધરે તેને તે વિદ્યા આપી અને પોતે જેમ કુશળ ઇદરસ્થાને જઈ પહોંચ્યો ઉપર જણાવવાના આગ્યું તેવી રીતે જેમ અક્ષર માત્રા હીન વિદ્યા સ્ફુગ્તી નથી અને વળી અનર્થ રૂપે થાય છે તેમ સૂત્ર પણ જો ન્યૂનાક્ષર ભણવા ભણાવવામાં આવે તો તે આશ્રયી પણ જાણવું. હવે હીન તેમજ અધિક અક્ષર ઉભય આશ્રયી ઉદાહરણ આપે છે

૪-પ. રૌગી માણસને તેના પિતા માતા કે વંદ્ય પ્રમુખ જો તેની દયા ચિંતવીને તીખા, કડવા, કપાયલા ઔષધ ઓછા પ્રમાણમાં આપે, તો તે જલદી સાજો થઈ શકે નહિ અને જો સ્વેચ્છાથી તેને અધિક પ્રમાણમાં આપવા માટે, તો તે મરી જાય. એટલે જેમ રૌગી માણસને અન્યુનાધિક ઔષધ સેવનવડે ક્ષાયદો

અર્થ શકે છે અને બાળકને પણ અન્યૂનાધિક આહારવડે સુખ શાન્તિ રહે છે તેમ સૂત્ર આશ્રયી પણ સમજવું. તેમાં હીનાધિક અક્ષર માત્રાદિક કરતાં તેવીજ રીતે દોષ સમજી લેવા. તે કયા કયા દોષ છે તે શાસ્ત્રકાર પોતેજ સમજાવે છે. “ અક્ષર માત્રાદિક હીનાધિક કરતાં સૂત્રનો લેદ થાય છે, સૂત્રના લેદથી અર્થનો લેદ (ફેરફાર) થાય છે, (અર્થમાં વિરોધ આવે છે.) અર્થ લેદથી ક્રિયા રૂપ ચારિત્રનો લેદ-વિપર્યય થાય છે, ચારિત્રનો લેદ થવાથી મોક્ષનો અભાવ (ગેરલાભ) થાય છે અને મોક્ષનો અભાવ થવાથી દીક્ષાનું નિષ્ફળપણું સિદ્ધ થાય છે. ” એ સર્વ આગમથી દ્રવ્ય આવશ્યકતા પ્રસંગે કહ્યું. તે લક્ષમાં લઇ લબ્ય જનોએ ગુરુ-ગમ્ય શુદ્ધ સૂત્રપાઠ કંઠે કરવા અધિક પ્રયત્ન સેવવો ઉચિત છે.

ભાવ આવશ્યક.

લેખક-સન્મિત્ર મુનિ કૃપૂરવિજયજી.

(વિશેષાવશ્યક પૃષ્ઠ ૪૧૪—૪૧૬)

દ્રવ્ય આવશ્યક કહ્યા પછી અનુક્રમે ભાવ આવશ્યકનો અધિકાર આવે છે. ૧ આગમથી અને ૨ નોઆગમથી એમ એ ભાવ આવશ્યક બે પ્રકારનું છે.

આવશ્યક સંબંધી અર્થમાં ઉપયોગ એ આગમથી ભાવ આવશ્યક જાણવું. અને જ્ઞાન અને ક્રિયા ઉભય પરિણામ એ નોઆગમથી ભાવ આવશ્યક જાણવું. અહિં નો શબ્દનો અર્થ નકારવાચી નહિં પણ મિથ્યાવાચી કરવાનો છે. ૧ લૌકિક, ૨ લૌકોત્તર અને ૩ કુપ્રાવચનિક એમ ત્રણ પ્રકારે નોઆગમથી ભાવ આવશ્યક કહેલું છે. તેમાં મધ્યાર્જ પહેલાં ભારત અને મધ્યાર્જ પછી રામાયણ વાંચવું એ લૌકિક, મંત્રાદિક પાઠ-

પૂર્વક યજ્ઞ, હોમાદિક કરવા તે કુપ્રાવચનિક અને ઉપયોગ સહિત મુખવચ્ચિકાની પડિલેહણા કરવી, અને આવતે સાચવવા પ્રમુખ ક્રિયામિશ્ર ઉભયકાળ સાધુ શ્રાવક યોગ્ય આવશ્યક સૂત્રને ઉચ્ચરવા એ લોકોત્તર લાપ આવશ્યક જાણવું આ ત્રણે પ્રકારના નોઆગમથી લાપ આવશ્યક મધ્યે કેવળ સાચા અનુપમ, શાશ્વત મુખ આપવા સમર્થ હોવાથી લોકોત્તર આવશ્યક જ શ્રેષ્ઠ છે અને તેનોજ આ શાસ્ત્રમા અધિકાર દર્શાવવામા આવે છે હવે આવશ્યકના પર્યાય (સમાન અર્થસૂચક ૧૦ નામ) જણાવે છે,—૧ આવશ્યક, ૨ અવશ્ય કરણીય, ૩ ધ્રુવ, ૪ નિશ્ચય, ૫ વિગોધિ, ૬ અધ્યયન પદ્ધતિ, ૭ વર્ગ, ૮ ન્યાય, ૯ આરાધના અને ૧૦ માર્ગ એ તેના સમાન અર્થસૂચક દશ પર્યાય નામ છે હવે તે દરેક નામની વ્યુત્પત્તિ વિગેરેથી સાર્યકતા જતાવે છે —

૧ સાધુ જનોએ તેમજ શ્રાવક જનોએ અહોરાત્ર મધ્યે અવશ્ય કરવું જોઈએ તેથી તે આવસ્તય-આવશ્યક કહેવાય છે. અથવા આહુ મર્યાદા-અભિવિધિ વાચક હોવાથી આ-મર્યાદા—અભિવિધિવડે ગુણોનો અપાશ્રય એટલે આધાર એવો તેનો અર્થ થઈ શકે છે, તેથી તે આવસ્તય-આપાશ્રય એટલે ગુણાધાર કહેવાય છે અથવા જ્ઞાનાદિક ગુણો પ્રત્યે આ-અનન્તાત્ આત્માને વશ્ય કરે છે તેથી તે આવસ્તય-આવશ્યક કહેવાય છે અથવા ગુણશુન્ય (ગુણરહિત) આત્માને ગુણોવડે આ અનન્તાત્ વાસે છે-વાસિત કરે છે તેથી તે આવસ્તય-આવાસક કહેવાય છે અથવા વાગ-ધૂપાદિક જેમ વશ્રને સુવાસ આપે છે તેમ સદ્ગુણોવડે આત્માને વાસે-ભાવે-રંજે તેથી પણ આવાસક કહેવાય છે તેમજ વસ્તુ-આચ્છાદને એ અર્થથી જેમ વશ્ર

વડે શરીરને આરુઢાદે છે તેમ અનેક સદ્ગુણોવડે આ-સમન્તાત્
 આત્માને આરુઢાદે-વીંટી લે તેથી પણ આવરસય-આવાસક
 કહેવાય છે. એ બધી આવરસય રૂપ પર્યાય નામની વ્યાખ્યા
 કહી; એવી રીતે ‘ અવશ્ય કરણીય ’ વિગેરે બાકીનાં પર્યાય
 નામોની પણ સિદ્ધાન્ત—લક્ષણાનુસારે વિદ્વાન્ જનોએ વ્યાખ્યા
 કરી લેવી. તે એ રીતે કે મુમુક્ષુ જનોએ અવશ્ય કરવા યોગ્ય
 હોવાથી તે અવશ્ય કરણીય કહેવાય. તથા અર્થથી ધ્રુવ-શા-
 ન્વત હોવાથી તે ધ્રુવ કહેવાય. એ વડે ઇન્દ્રિય કષાયાદિ
 ભાવ શત્રુઓનો નિગ્રહ કરી શકાય છે માટે તે નિગ્રહ કહેવાય.
 અન્ય આચાર્યો એમ કહે છે કે પ્રવાહથીઃઅનાદિકાળના હોવાથી
 કર્મને ધ્રુવ કહીએ તે ધ્રુવ કર્મનો આ વડે નિગ્રહ કરી શકાય છે
 માટે તે ધ્રુવ નિગ્રહ પણ કહેવાય. કર્મવડે મલીન થયેલા આ-
 ત્માની વિશુદ્ધિ હેતુક હોવાથી તે વિશોદ્ધિ કહેવાય. સામાયકાદિક
 છ અધ્યયનરૂપ હોવાથી તે અધ્યયનષટ્ક કહેવાય. રાગાદિક
 દોષો આ વડે દૂર વર્જી શકાય માટે તે વર્ગ કહેવાય. અન્ય
 આચાર્યો કહે છે કે છ અધ્યયનના સમૂહરૂપ હોવાથી તે અધ્ય-
 યનષટ્કવર્ગ પણ કહેવાય, અલીપ્ત અર્થ સિદ્ધ કરવાનો સમ્યગ્
 ઉપાય હોવાથી એ ન્યાય કહેવાય અથવા જીવ અને કર્મનો
 અનાદિ કાળનો આશ્રયાશ્રયીભાવ સંબંધ તોડવાનો નિવેડો લાવે
 છે માટે તે ન્યાય કહેવાય. મોક્ષમાર્ગની આરાધના કરવાના હેતુરૂપ
 હોવાથી તે આરાધના કહેવાય. અને મોક્ષનગરે પહોંચાડનાર
 હોવાથી તે માર્ગની પેરે માર્ગ કહેવાય. એ રીતે દશે પર્યાય
 નામની સાર્યકતા સમજી ભવ્યાત્માઓએ ભાવ આવશ્યક કરવા
 પુરતો પ્રયત્ન સેવવો. ઇતિ શમ્.